INSTITUTIONES THEOLOGICAE AD USUM SEMINARIORUM. AUTHORE...

Digitized by Google

15. F. 7
15. 7. 187

Digitized by Google

XXXIV
JUVENIN
T. I.
1784

Digitized by Google

Digitized by Google

INSTITUTIONES THEOLOGICÆ AD USUM SEMINARIORUM.

AUTHORE

GASPARE JUENIN,

Oratorii Gallicani Presbytero, & in Seminario Eminentiss. Cardinalis DE NOAILLES Archiepiscopi Parisiensis, Sacræ Theologiæ Professore.

Editio Veneta anterioribus multò auctior, & accuratior.

TOMUS PRIMUS.

VENETIIS,
Apud PAULUM BALLEONIUM.

M. DCCIV.

Superiorum Permissu, ac Privilegiis.

Digitized by Google

Digitized by Google

EMINENTISSIMO

ECCLESIÆ PRINCIPI

LUDOVICO ANTONIO

DE NOAILLES,

S.R.E. CARDINALI,

ARCHIEPISCOPO PARISIENSI,

Duci ac Pari Franciæ, Regiorum Ordinum Commendatori, &c.

UUM eſt, EMINENTISSIME CARDINALIS, & multis quidem nominibus Tuum, hoc Inſtitutionum Theologicarum Opus, quod denuò prodire in lucem ſub Eminentiæ Tuæ ambit Auſpiciis. Etſi enim jam ab aliquot annis editum ad uſum Semi-

Digitized by Google

nariorum fuerat; idem tamen media plus parte auctum, longèque accuratiùs recognitum crevit, etiam jubente Te. Adeòq; in fundo velut tuo, hoc est in Sammagloriano, renatus quasi, excultusque tandem est fructus ille, non minùs obsequii mei, quàm laboris ac studiorum meorum.

Primùm quidem, ut verum fatear, in hocce Opere fuerat mihi proposita Institutio Clericorum, qui in Seminariis Regimini Congregationis Oratorii commissis, ad omnia Ecclesiæ munia informantur. Et iis, ut prodessem, quantùm in me esset, & officii mei pars prima, & summa votorum fuit. Ac deindè cum intellexissem, in aliis quoque non paucis, etiam exteris, easdem Institutiones non sine fructu, certè aliqua cum Illustrissimorum Episcoporum approbatione legi; consiliis jussuque plurimorum è Gallicano, nec non Romano Clero Præsulum, etiam, quod omnium instar est, Auctoritate Tua, EMINENTISSIME PRINCEPS ECCLESIÆ; major denique mihi venit fiducia, easdem recogno-

scen-

Digitized by Google

ſcendi & augendi plurimùm, àc ipſis quærendi Patronum illum, cujus ſub tutela & favore, Editio hæc nova feliciùs prodiret.

Cujuſnam autem Patrocinium (ſi non confidentiùs audeo) titulis potioribus optarem ego precarerque? Ad hoc certè ſperandum invitabat ſingularis illa & continua benignitas Eminentiæ Tuæ erga Nos & Noſtra; qua ſcilicet Congregationem Oratorii velut à teneris annis noſſe ac fovere aſſueſti. Illius nempè & perſpecta Tibi jamdudum ac probè nota ſunt, Inſtituti ratio omnis, ac devotum ad omnia Eccleſiæ miniſteria ſub nutu & authoritate Epiſcopali obſequium.

Ad audendum quoque me compulit meritorum in Nos Tuorum præſens ubique, omniumque noſtrum infixus gratis animis ſenſus. Quem ſi palàm profiteri, ac cæterorum ex eadem Congregatione Sodalium uno nomine, uno velut ore, una mente, uno pectore, publicum facere licebit per Te mihi, hoc qualicumque venerationis, gratique obſequii argumento; illum non ſtudiorum mo-

Digitized by Google

dò ac laborum, ſed vitæ totius meæ fructum longè uberrimum, jucundiſſimumque putavero.

Sed quod prætereà me movit ad expetendum huic meo Operi Tuum, EMINENTISSIME DOMINE, Patrocinium; offerebat ſe mihi vitæ totius Tuæ ad exemplum & admirationem humanitatis, comitatis, modeſtiæ, beneficentiæ, pietatis, Religionis & virtutum omnium, ratio inſtituta, adeò par ſibi tamque conſtans ab adoleſcentia tua, ut jam tum appareret, Te talem poſteà futurum, qualem nunc ſuſpicit Eccleſia omnis.

Deindè pleniſſima illa doctrinæ ſanctioris ubertas, ingenio parta felici, longo labore acquiſita; tum invicta Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſervandæ, tuendæ, purgandæ firmitudo animi, cum amabili ſuavitate morum conjuncta; ad ſacrorum denique Canonum formam compoſita norma vivendi, ab omni luxu ſemota, menſa frugalis, familia optimè conſtituta, convictus ubique dignitati & Officio Paſtorali ſemper conſentiens;

Digitized by Google

tiens; illa, inquam, omnia velut practicæ cujusdam Theologiæ documenta mihi visa sunt ad imitandum longè meliùs, efficaciùsque proponenda instituendis ad usum & decus Ecclesiæ Tyronibus Clericis; certè pondus additura Præceptionibus nostris Theologicis.

Et quid mirum, si talem à Te, EMINENTISSIME CARDINALIS, institui nunc videmus (& vident boni omnes cum gaudio) usum tuarum Dignitatum? Ad illas nempè viam Tibi fecere, non Illustrissimæ Gentis nobilitas, non Patris ac Fratrum clarissimorum eximia, seu armis, seu virtutibus, ac in primis studio Religionis, cultu pietatis, fide & amore in Regem, quæsita merita tot nobilitata titulis, tot aucta Dignitatibus; sed virtutes egregię Tuæ eidem Augustissimo Principi, sicut gestorum immortalium gloria Maximo, ita meritorum æstimatione semper æquissimo, probatæ & ornatæ.

At Deus bone! qualis ad Episcopalem Dignitatem ingressus fuit tuus! Ad hanc, vocante cœlo,

Digitized by Google

lo, postulante Ecclesia, præter illam morum innocentiam, præter illas tum naturæ, tum gratię opes; præter excellentiam scientiæ Ecclesiasticæ longo studiorum cursu comparatam, præter usurpatas disciplinæ, pietatisque exercitationes in Seminariis; modestiam etiam animi onus & honorem pertinaciter refugientis non fictam attulisti; ad eandem vix denique, tam raro, quàm laudabili exemplo, accedens coactus.

In obeundis porrò Episcopalis Officii muneribus, quæ maxima sunt, inter Orationum divina exercitia, inter Sacra jugi usu & eximio sensu pietatis facienda, inter annuos meditandi causa secessus, atque pastorales labores, distribuisti tempus tam constanti & æquabili semper tenore, ut Te & tua Deum inter & homines partitus, absolutum Pontificem ad formam ab Apostolo traditam, hac nostra ætate exhibueris. Invisere charissimum gregem solitus, docere ipse animos rudes, ministrare Sacra petentibus, monere errantes, erigere lapsos, solari afflictos, opem indigentibus ferre,

nul-

Digitized by Google

nullo tempore destitisti; ubique laborum patiens, licèt parùm firma valetudine, ubique indefessa cura vigilans, ubique erga singulos comis, severus ubi opus, nemini unquam acerbus, bonis omnibus favens.

Hæc fuerant Episcopalis Dignitatis in Catalaunensi Diœcesi regenda velut tentamenta quædam, & ad ampliorem denique Dignitatem, hoc est, ad graviores curas, ad majorem longè laborem quasi præludia. Sic nimirùm divina providente benignitate, communi bono Ecclesiæ Parisiensis, ad illam Augustissimam Sedem es vocatus. Hinc procul cupiditatis, ambitionis, favoris suspicio omnis. Ad illam utilitas non Tua, sed Ecclesiæ illius advocantis Te & votis à Deo communibus efflagitantis (quam unam mutandæ Sedis causam legitimam statuere sacri Canones) Te, inquam, nihil suspicantem, nedum tale aliquid desiderantem, imò reluctantem & invitum, ut jam olim, traduxit plaudentibus omnibus bonis; sola mœrente Catalaunensi Sponsa Ecclesia, à qua avul-

Digitized by Google

ſus vix tandem es. Et illud quidem deſiderium Sponſi amiſſi non alio potuit ſolatio levari, niſi ſuffecto in locum tuum, hoc eſt, in communionem ſupplementumq; amoris ac laboris, Illuſtriſſimo digniſſimoque Fratre germano, eodem ſimillimo Tui.

In illo autem dignitatis, ſeu veriùs, curarum incremento, quid de Tua vivendi ratione admodùm immutatum eſt? niſi quod novo ardore, nova ſolicitudine, ſic commiſſam Tibi illam propè immenſam Eccleſiam regis, ut fermè ſolus ſufficias omnibus, vix Tibi uni proſpicias. Pro ſuperi! in una Diœceſi, vel potiùs in Urbe una, quæ velut quoddam compendium numeroſiſſimum Regni totius eſt, quanta Ovium copia, varietas, dignitas! Has tamen omnes animo, cura, amore complecteris. His omnibus continuò impendis monita, documenta, exhortationes, conſilia, voce, ſcriptis, præſentia; & quod longè majus eſt, exemplo rectè vivendi. Sed quod maximum Tuæ in omnes charitatis argumentum, precibus ad Deum aſſiduis, ut fructus

ejuſ-

Digitized by Google

ejusdem Tuæ charitatis quàm uberrimos percipiant, Pastor optimus exoras.

Qua autem prudentiæ vigilantia, qua varietate solicitudinum, qua constantiæ æqualitate ad Fidei tuendam integritatem, ad Religionis promovendum augmentum, ad Disciplinam morum servandam, repurgandamque doctrinam, * ad cultum ac nitorem Sacrorum restituendum, ad Ministrorum Ecclesiæ ordinandum decentem convictum, ad pacem conciliandam inter dissidentes, ad compescendos coercendosq; animos inquietos; cogitationes omnes tuas, consilia omnia, auctoritatem omnem referas, ecquis est in universa Ecclesia, qui jam nesciat? Testes sunt, pręter alia plurima, Pastorales illæ tuæ tam multæ, tam excellentes, tam cœlesti doctrina refertæ Constitutiones, tot Statuta, tot Mandata, tot Rescripta, Apostolicis digna temporibus. Adeò in illis non tam Teipsum, PASTOR OPTIME IDEMQUE DOCTISSIME, loquentem audire videmur; quàm ore tuo divinæ Scripturæ oracula,

* Vide Rituale Parisiense recés.

Digitized by Google

ſacrorum Conciliorum effata, ſanctorum Patrum ſcita promere ſe videntur & explicare.

Quid dicam de tua in concionando, ubi utilitas & ſalus ovium poſtulat, ſeu cum gregem inviſis, ſeu cum cœtus Sacerdotum ſtatis temporibus convocas, de tua, inquam, ubertate doctrinæ, ſuavitate ſermonis, rerum gravitate? Nuſquam aliàs eloquitur digniùs Euangelica veritas. Quid de familiari convictu? Ibi acceſſus facilis & patens omnibus fiduciam alloquendi, oris & vultus gratia reverentiam; elegantia, dignitas, prudentia in dictis ſuaſionem efficiunt. Ibi omnia pietatem, modeſtiam, benignitatem ita ſpirant, ut quiſque aut melior, aut eruditior, aut magis amans officii; nemo cum triſtitia, nemo ſine ſolatio, aut ſubſidio à Te abſcedat; audire enim omnes etiam patienter, in promptu reſpondere tam varia ſciſcitantibus, ſpem & animos relevare, alios conſiliis, alios juvare facultatibus, omnibus denique omnia fieri.

2. Cor. 11. *Præter illa, quæ extrinſecùs ſunt, inſtantia tua quotidiana,*

ſoli-

ſolicitudo omnium Eccleſiarum, quæ Diœceſeos ambitu continentur; etiam interioribus ſacrarum Virginum receſſibus continuò advigilans, ne qua ſe inſinuet, aut relaxandæ religioſæ diſciplinæ, aut pietatis imminuendæ occaſio, * per Conſtitutiones præcaviſti ſapientia, diſcretione, ſuavitate mirabiles. Sic olim Cyprianos, Ambroſios, Auguſtinos, & hac noſtra ætate Saleſios, & optimos ac ſanctiſſimos quoſque Paſtores, ad exhibendas Sponſo Chriſto Sponſas digniſſimas ea potior cura tenebat.

Vid. Mádat. de diſciplina à Virginibus Deo ſacris ſervãda.

Sed neque oves errantes è ſinu quondam Eccleſiæ avulſas, pateris carere fructibus verè Catholicæ tuæ Charitatis. Nam ut ad Fidei unitatem revertantur; reverſæ, ut in Fide ſtent; & in Eccleſiæ paſcua revocatæ, divinis ſacræ doctrinæ pabulis nutriantur; favore, præſidio, aſylo, eruditione, & per Teipſe & per idoneos & doctos viros provides. Hæc ſunt omnia, quæ Tibi, EMINENTISSIME CARDINALIS, amorem atq; venerationem in omnium etiam Exterorum animis conciliant.

Vide Epiſtolam paſtoralé ad rec[illegible]s cõverſos ab hæreſi ad fidem.

Hæc

Hæc vidit, hæc miratus est Episcopalis vitæ tuæ decora LUDOVICUS MAXIMUS. Hæc ipsa, ut novo splendore ornarentur, perfecit. Hæc eadem sanctissimus, si quis unquam aliàs, Pontifex INNOCENTIUS XII. cui benè nota fuerant, auxit Purpuræ honore amplissimo. Eminentissima illa verò Dignitas, quæ præmium virtutum tuarum sicut ornamentum fuit; & ad quam, raro certè exemplo, nihil hujusmodi cogitans, alieno tantùm judicio es provectus, nihil addidit moribus tuis, nisi modestiam majorem, vehementius studium Religionis. Cujus quidem recentius etiam argumentum est, quòd novissimis his diebus nullum genus errorum, novarumque opinionum, vel turbare Ecclesiam, vel mores corrumpere, vel infirmare disciplinam attentavit; quod non statim *a* doctrina & auctoritate, vel ipse represseris; vel in Comitiis nuper generalibus Cleri Gallicani, quibus non semel præfuisti, author & suasor non fueris hoc ipsum comprimendi gravissimis Censuris.

a Vide Instructionem Pastoralem de prædestinatione & gratia.

a Hinc

Digitized by Google

a Hinc repurgata moralis Theologia, quam his postremis temporibus, ut Alexander VII. ajebat, prava ingeniorum licentia & subtilitas corruperant; b hinc perniciosum quoddam orationis pseudo-mysticæ commentum, tot malorum fœcunda radix & corruptelarum caput, in Gallia Te authore excisum est.

Hinc c deindè orandi modus legitimus per eundem Te gregi præscriptus tuo, *Vt lex supplicandi legem statueret credendi*, ita monente quondam Cœlestino I. repudiatis ac proscriptis, quæ sinceram Fidem, solidamque Pietatem adulterabant, precationum quarumdam vanis formulis, iisque superstitiosis.

Hinc denique per Te sua Ecclesiæ jura, sua sanctissimo Episcoporum Ordini dignitas, sua libertas Clero vel aucta, vel servata; dum apud Regem Religiosissimum pro communi causa, * tam liberè (nam quando aliàs meliùs, quàm sub optimo Principe Episcopum libertas decet?) quàm sapienter, quàm disertè agis, ea qua vales gratia apud eun-

a Vide Mandatũ de promulgãdis Cleri Gallicani decretis.

b Vid. Instructioné past. de perfectione Christiana, cõtra Pseudo-mysticorum illusiones.

c Vide Mandatũ de precationum lib. &c.

* Vide Orationé apud Regem post Comitia generalia habitam.

eundem, qui Te amat ſuadentem ſemper recta, & libenter audit.

Quæ profectò in Eccleſiam Gallicanam merita præclara novis iiſque præclarioribus in univerſam Eccleſiam meritis nuper cumulaſti, dum eligendi cauſa ſupremi illius Paſtoris Romam evocatus, ut optimus Pontifex eligeretur, feliciter procuraſti unus cum plurimis; & quam electus Dignitatem pertinaci modeſtia recuſabat, tandem precibus, etiam lacrymis victus tuis, hanc ut ſubiret, prę multis unus effeciſti. Hoc magno ſcilicet beneficio Eccleſiam ſic Tibi devinxiſti univerſam: ſic totius Eminentiſſimi Ordinis præclara de Te judicia retuliſti: ſic Pontificem ipſum maximum eximia opinione tuarum virtutum ad amorem Tui ita conciliaſti, ut tanti Te faciat, quanti Tu illum, dum ipſum judicaſti digniſſimum honorum faſtigio ſupremo. Sic denique videris hac tempeſtate unus cum pauciſſimis, qui benè merendi inſtrumentis, quæ pro loco, pro dignitate, ampliſſimiſque virtutibus, in Te

ma-

Digitized by Google

maxima ſunt, utaris numquam niſi ad effundendam bonitatem tuam in plurimos; & qui in ſublimi poſitus, eò tantùm præſis pluribus, ut proſis ſingulis.

Illius certè Beneficentiæ tuæ, EMINENTISSIME PRINCEPS ECCLESIÆ, partem non mediocrem ad nos, qui gregis portio Tui minima ſumus, pervenire ſentimus in dies. Patiatur hoc modeſtia tua, quod officii noſtri ratio, quod æquitas, quod Religio ipſa non patitur ſilere nos; & quod, citrà ſuſpicionem omnem adulationis, palàm fateri, ſi non ingrati audire velimus, nos debere etiam vox publica conclamabit: beneficio nos tuo & non obſcuro favori oportere acceptum referre, ſi quid fermè temporibus his novæ lucis noſtræ Congregationi affulſerit. Quis enim de illa malè ſentire jam velit, qui de illa intelligat, quid Tu ſentias; & qui Te, & tua norit ſecunda de nobis judicia? Quorum vel illud unum, inter cætera, argumentum præclarius edidiſti, quàm ut, vel tacentibus nobis, neſciri poſſit, aut taceri; quum

duo

Digitized by Google

duo celeberrima Seminaria dudum nobis credita ad regendum, nova auctoritatis ac gloriæ accessione decorasti: ut in illis, quæ præcipua cura nobis per Te incumbit, portionem gregis tui Tibi charissimam ea doctrina morum instituamus, quæ futuris aliquando in Ecclesia, vel magistris, vel ministris conveniat; * nec jam manus iis imponere formides, quos multo tempore probatos, populo Tibi credito spes quondam daturos non magis documenta, quàm exempla piè vivendi.

* Vide Mand. de Seminariis & sacris Ordinationibus.

Felices nos! si ea fide & sedulitate officium nostrum fungimur, quæ expectationi de nobis Tuæ faciat satis. Eò certè vota nostra, eò consilia, eò studia & labores contendunt; ut & ministerium, pro ratione Instituti nostri, impleamus, & Eminentiæ Tuæ judicio, seu favore, non omninò videamur indigni.

At me quoque feliciorem! cui pars est aliqua officii hujus demandata sub auspiciis tuis, EMINENTISSIME DOMINE; si juxta mentem & voluntatem tuam, il-

Digitized by Google

Iam ipsam Doctrinam plena fide, uti spero, exposuero præceptionibus meis Theologicis; & Disciplinam pariter morum publicis, seu disputationibus, seu* collationibus à Te constitutis puram & defecatam, tanquam è divinis haustam fontibus Scripturæ, Conciliorum ac Patrum, Clericis prę ter mea merita copiosè confluentibus tradidero. Tunc denique votorum meorum mensuram implesse me ratus, non aliud sperem Tibi jucundius monimentum posse offerre venerationis meæ perpetuæ.

* Vide Mandatū de publicis Collationibus circamores habēdis.

EMINENTIÆ TUÆ,

Humillimus, obsequentissimus, devotissimus servus GASPAR JUENIN, Orat. DOM. JESU Sacerdos.

PRÆ-

PRÆFATIO.

Ne longa te præfatione morer, Erudite Lector, hæc paucis habeto de nova hac Institutionum Theologicarum Editione. Quæ paucis abhinc annis Lugduni primùm prodiit, & postmodùm in exteris regionibus, ementitis prælis bis excusa est; hanc nunc denique auctiorem, accuratiùsque exaratam, sub auspiciis longè melioribus do in publicum. His enim accessere Tractatus de Locis Theologicis, id est, de Scripturis Sacris generatim, de Traditione Ecclesiastica, de Conciliis communiter; deindè singulatim de iis, quæ decem supra octo numerantur, ac præcipuè de Tridentino, quorum omnium explicantur à me Canones. Posteà de Auctoritate Ecclesiæ & Episcoporum, nec non de Universitatum judiciis circa quæstiones Fidei & morum; postremò de divinis Attributis, sanctissima Trinitate, Angelis, aliisque rebus Theologicis disputandum institui, quæ exercitiis & doctrinæ Seminariorum materiam satis amplam præberent, idque juxta methodum ac mentem Divi Thomæ; nec non de aliis Quæstionibus, quæ ad doctrinam Ecclesiasticam attinent. Imò & argumenta plurima, quæ primitùs fuerant velut compendiosè tradita, nunc stylo liberiore, novisque rationum & auctoritatum momentis fir-

Digitized by Google

firmata, latiùsque pertractata explicantur. Et quamvis in hoc Opere nihil aliud mihi propositum fuisset, quàm Clericorum, qui in Seminariis degunt, Institutio ad haurienda purioris Theologiæ præcepta: illa tamen omnia, quæ hac continentur Editione, ea rerum ubertate aucta, ea methodo conscripta sunt, ut studiis etiam eorum, qui ad gradus Theologicos in Academiis cupiunt promoveri, possint plurimùm subservire.

INDEX

Digitized by Google

INDEX.

§.I.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Ar-

Digitized by Google

Digitized by Google

Ap-

Digitized by Google

Approbatio DD. Pirot, Doctoris Sorbonici, Ecclesiæ & Academiæ Parisiensis Cancellarii, & Eminentissimi Cardinalis De Noailles Archiepiscopi Parisiensis, in spiritualibus & temporalibus Vicarii Generalis.

Has Theologicas Institutiones, *à viro peritissimo & divinis in litteris summè exercitato compositas, antehac tum cùm primùm editæ sunt, accuratè legimus, magnoque eas rerum sacrarum studiosis adjumento esse posse censuimus: nec nostra nos fefellit opinio. Has ipsas denuò edendas recèns non parum auctas, novoque imprimis de locis Theologicis tractatu instar procemii apposito illustratas, iterùm ex officio evolvimus, fidemque facere possumus, majorem iis ex additione lucem, roburque majus accessisse. Eas speramus in ædibus Clero informando institutis, ad quarum potissimum commodum, ut ipsa præsefert operis inscriptio, sunt elaboratæ, fore plurimùm utiles. In Sorbona die Augusti prima anni millesimi septingentesimi.*

Pirot.

Digitized by Google

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

HAvendo veduto per la fede di revisione, & approvatione del Padre Fr. Raimondo Asperti Inquisitore, nel Libro intitolato : *Institutiones Theologicæ ad usum Seminariorum*, *Auctore Gaspare Iuenin*, *Oratorii Gallicani Presbytero*, non vi essere cos'alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per attestato del Segretario nostro, niente contro Prencipi, e buoni costumi, concedemo licenza à Paolo Baglioni, che possi esser stampato, osservando gl'ordini in materia di Stampe, e presentando le solite copie alle publiche Librarie di Venetia, e di Padova.

Dat. 26. Luglio 1703.

(Ferigo Marcello Proc. Rifor.
(
(Matin Zorzi Rifor.

Agostino Gadaldini Segr.

IN-

Digitized by Google

INSTITUTIONES THEOLOGICÆ AD USUM SEMINARIORUM.

PROLEGOMENA.

ÆC Prolegomena non levis sunt momenti; nempè in eis differitur de Existentiâ, Essentiâ, Objecto, Proprietatibus, Locis, & Divisione Theologiæ.

DISSERTATIO PRIMA.

De Existentia & Essentia Theologiæ.

Not. 1. THeologia secundùm nominis etymologiam idem est ac sermo de Deo: nam Θεὸς Deum, & λόγος sermonem, latinè significat.

Not. 2. Qui de Deo est sermo, vel solo lumine naturali nititur, vel habetur ex simplici & nudâ revelatione, vel per discursum ex revelatione deducitur. Si primum, ille sermo dicitur theologia naturalis; ejusmodi verò fuit imper-

Digitized by Google

fecta Dei, rerumque divinarum cognitio, quam nonnulli philosophi gentiles olim compararunt, & nunc etiam comparant metaphysici. Si secundum, ille de Deo sermo, est virtus theologica quæ fides dicitur; nempè per fidem mens adhæret alicui veritati propter authoritatem Dei revelantis. Si tertium, idem ille sermo est habitus, qui simpliciter & sine addito theologia nuncupatur.

Not. 3. Certum est, existere theologiam sumptam duplici priore sensu. Et quidem primò existit theologia sumpta pro cognitione Dei, quæ solo rationis lumine comparatur, ut patet in metaphysicis; patet etiam ex Apostolo, qui ad Romanos scribens, asserit, veteres philosophos Deum ex creaturis cognovisse, ob idque fuisse reos, quòd sic cognito debitum cultum non exhibuerint: *Cùm*, inquit, *cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt.* Existit secundò theologia sumpta pro cognitione Dei ex simplici revelatione: quippè innumeri sunt homines catholici, ac proinde qui articulis de personarum trinitate in divinis, & de incarnationis mysterio adhærent propter solam authoritatem Dei revelantis: igitur difficultas potest esse tantùm de theologiâ sumptâ in tertio sensu, seu, prout est cognitio conclusionum quæ ex veritatibus expresse revelatis eliciuntur.

Conclusio I. Existit theologia sumpta pro disciplinâ, quæ ex veritatibus expressè revelatis infert alias, quæ non sunt expressè revelatæ.

Probatur 1. Existit ea disciplina, quâ Patres olim usi sunt: Atqui eâ, de quâ est quæstio, olim usi sunt, ut videre est in Athanasio, Hilario, qui ex eo quòd Verbum in scripturis appelletur Deus, dicatur omnia operari cum patre, unigenitus illius filius, & ex aliis ejusmodi locis intulerunt contra Arianos, ipsum esse consubstantiale æterno Patri. Videre est etiam in Augustino aliisque

La-

Digitized by Google

Latinis Patribus, qui tum ex hâc petitione orationis Dominicæ: *Fiat voluntas tua*, tum ex aliis Ecclesiæ precibus,tum ex his Christi verbis apud Joannem, *Sine me nihil potestis facere*, concluserunt contra Pelagianos, gratiam esse necessariam ad singulos pietatis actus, ad ipsum etiam initium fidei. Videre est iterum in Cyrillo Alexandrino,qui ex eo quòd Christus in Euangelio tribuat sibi, quæcumque Verbo divino propria sunt, colligit contra Nestorium, unam tantùm esse in ipso personam, ac Mariam Virginem verè ac propriè esse Deiparam. Videre est pariter in Leone Magno, qui in Epistolâ ad Flavianum, tum ex passionibus humanis quas scriptura tribuit Christo, tum ex miraculis aliisque ejusmodi locis concludit contra Euthicem, duas post unionem hypostaticam naturas à se invicem distinctas in Christo remansisse. Videre est quoque in Patribus sexti Concilii generalis, qui ex eo quòd tum Scriptura, tum Traditio expressè definiant,Christum esse Deum simul & hominem, contra Monothelitas concluserunt,esse duplicem in Christo voluntatem, divinam nimirùm & humanam. Videre est tandem in Patribus Tridentinæ synodi, qui ex Scripturæ locis qui actibus fidei, spei & charitatis expressè adscribunt influxum in impii justificationem, concluserunt contra Lutheranos, impium iis actibus disponi ad recipiendam gratiam sanctificantem, ex quâ per peccatum exciderat.

Probatur 2. Existit disciplina quam adhibent hodierni theologi, ut conclusiones eliciant ex veritatibus quæ expressè, aut in scripturâ, aut in traditione revelatæ sunt; quæ quidem conclusiones in eo differunt ab iis quæ mox in priore probatione relatæ sunt, quòd Ecclesia nondum expresso aliquo decreto definierit, eas rectè ac necessariò inferri aut ex scriptura, aut ex traditione; exempli gratiâ,quòd hominis dependentia, quæ in scripturis asseritur, importet necessita-

sitatem auxilii physicè voluntatem determinantis ad quævis, tum naturalia, tum supernaturalia pietatis opera: quòd locus de dilectione, quâ Deus in Scripturis dicitur prosecutus fuisse Jacob, antequam aliquid boni aut mali egisset, gratuitam prædestinationem ad gloriam importet necessariò: quòd ex præcepto de Deo diligendo ex toto corde, ex totâ animâ, ex totis viribus, sequatur necessariò debitum naturale referendi ad Deum omnes omninò actiones deliberatas. Atqui ea disciplina est theologia propriè dicta: ergo reverà existit.

Iis de theologiæ existentiâ præmissis, agendum est de illius essentiâ, seu, proferenda est definitio, in quâ contineatur; quippè docent logici, definitionem explicare rei definitæ essentiam per genus & differentiam.

Conclusio 2. Theologia rectè definitur habitus mentis, quo cognoscuntur res divinæ, quæ ex revelatis, sive mediatè, sive immediatè deducuntur.

Probatur, ac simul explicatur mox data definitio. Theologia 1. per hæc verba, *Habitus mentis quo cognoscuntur res divinæ*, convenit, tum cum metaphysicâ, tum cum fide: utraque nimirùm versatur circa res divinas: 2. Per hæc alia, *Quæ ex revelatis deducuntur*, differt & à metaphysicâ & à fide: nam metaphysica agit de rebus divinis, prout lumine naturali cognosci possunt, ut sunt Dei existentia, nonnullaque illius attributa; fides verò versatur circa res expressè revelatas, & quidem sine discursu: nempè fides est mera ac simplex adhæsio revelatis. 3. Hæc alia verba, *Deducuntur sive mediatè, sive immediatè*, ideò addita sunt, quòd ad conclusionem theologicam non requiratur, ut præmissæ, ex quibus infertur, sint immediatè & explicitè revelatæ; sed sufficit, ut ex revelatis deductæ sint, aut saltem ex unâ revelatâ: seu, satis est ad theologicam conclusionem, ut una

ex

Digitized by Google

ex præmiffis ultimatè refolvatur in fidem, hoc eft, articulum immediatè & explicitè revelatum.

DISSERTATIO SECUNDA.

De Objecto Theologiæ.

Not. 1. Objectum, ex logicis, duplex eft; materiale, & formale. Materiale eft res ipfa, circa quam potentia aut habitus verfantur: formale verò eft forma, feu, formalitas, quam potentia aut habitus attingunt in objecto materiali; v. g. paries eft objectum materiale vifionis, formale eft parietis color. Hinc patet, quòd materiale per fe & ratione fui non attingatur, fed tantùm ratione objecti formalis.

Not. 2. In quolibet habitu præter objectum, tum materiale, tum formale, reperitur motivum, feu medium, per quod attingit objectum fibi proprium; fic authoritas Dei revelantis eft motivum affenfus quem fides præbet revelatis: fic lux eft medium, per quod vifus attingit colorem. Illud verò motivum, illud medium à fcholafticis vocari folet objectum formale *quo*.

Not. 3. Veritas aliqua dupliciter dici poteft revelata. Primò explicitè & immediatè, hoc eft, in fe ipfâ: fic revelatum eft, quòd Deus fit trinus in perfonis, quòd Chriftus verè fit homo: fecundò implicitè & mediatè; cùm nimirum ex aliâ explicitè & immediatè revelatâ deducitur, ficut ex iftâ propofitione: *Chriftus eft homo*, hæc alia concluditur: *Ergo Chriftus habet humanam voluntatem*.

Iis, quæ mox obfervata funt, præmiffis, ea omnia quæ pertinent ad objectum theologiæ, tribus conclufionibus expendenda funt.

Conclusio I. Objectum materiale theologiæ

logiæ sunt Deus ipse, & res quæ ad Deum aliquo modo referuntur.

Probatur. Ex observatis, objectum materiale alicujus disciplinæ est res illa, de quâ agit: Atqui theologia agit de Deo, ut fert ipsa nominis etymologia, agit quoque de iis quæ ad Deum referuntur, vel tanquam effectus ad causam, ut angelus, homo, aliæque creaturæ; aut tanquam medium ad finem, ut sunt actus humani, aut tanquam instrumentum, animatum quidem & præcipuum, sicut est Christus ad hominis lapsi sanctificationem, vel inanimatum, ut sunt Sacramenta, per quæ gratia sanctificans producitur.

Conclusio 2. Objectum formale theologiæ est ipsa divinitas.

Probatur. Ex dictis, objectum formale est forma seu ratio, quam habitus primò & per se quærit & attingit in objecto materiali: sic debita in actibus humanis rectitudo, ideò est objectum formale disciplinæ moralis, quòd primò & per se à morali disciplinâ quæratur. Atqui ipsa divinitas sic se habet respectu theologiæ; nempè divinitatem quærit, tum in Deo considerato in se, hoc est, prout est unus & trinus, tum considerato extra se, seu, prout est aut creator, aut ultimus finis, aut reparator creaturæ rationalis; ideò de creaturis agit, quòd sint quædam participatio divinitatis; ideo de Sacramentis tractat, quòd quidpiam divinum, sed participatum contineant; ideò tandem differit de multis rebus quæ non sunt Deus ipse, quòd ad divinitatis cognitionem, quam ex primario suo fine quærit, nonnihil conferant.

Conclusio 3. Medium per quod theologia attingit suum objectum formale, seu, ipsam divinitatem, hoc est, prout scholastici loquuntur, objectum formale *quo* theologiæ, est virtualis & mediata revelatio.

Probatur. Ex iis quæ observata sunt, illud est

Digitized by Google

est medium, motivum, objectum formale *quo*, per quod disciplina attingit objectum, tum materiale, tum formale, circa quod versatur: Atqui theologia attingit suum objectum, tum materiale, tum formale, per virtualem & mediatam revelationem; siquidem attingit utrumque quatenùs habet connexionem cum iis quæ immediatè & explicitè revelata sunt, seu, quatenùs ex iis per legitimam ratiocinationem deducitur; nempè, ut præcedenti quæstione dictum est, per id solùm à fide & metaphysicâ discrepat. Sed connexio illa, ea deducibilitas nihil sunt aliud quàm virtualis, quàm implicita, quàm mediata revelatio; nam quod ex explicitè & immediatè revelatis legitimè deducitur, in iis virtualiter, seu, tanquam in causâ, continetur.

Confirmatur argumentum ex Epiphanio, qui Hæresi 31. asserit, quòd theologia *expoliat ac explicet, quæ enigmatum quibusdam involucris obtecta sunt, & ad commune fidei institutum accommodet.*

Objicies 1. Deus nullo modo est objectum theologiæ: nam illud non est objectum alicujus disciplinæ, cujus existentia illi non præsupponitur: Atqui existentia Dei non præsupponitur theologiæ; nempè illud non præsupponitur theologiæ, quod ab eâ demonstratur: Sed existentia Dei demonstratur à theologiâ: ergo nullo modo est illius objectum.

Resp. 1. dist. min. Existentia Dei tanquam authoris naturæ, non præsupponitur theologiæ, transeat minor; tamquam authoris gratiæ, secundùm quam rationem pertinet ad theologiam, neg. min. Nempè theologia supponit suum principium, hoc est, fidem, quæ simpliciter ac sine ullâ prorsus probatione credit existentiam Dei tanquam authoris supernaturalis.

Resp. 2. neg. simpliciter & absolutè minorem propositionem. Ad ejus verò probationem resp. dist. min. Existentia Dei à theologiâ demon-

Digitized by Google

monstratur per medium sibi extrinsecum, conc. min. per medium sibi intrinsecum, neg. min. Theologia non ex propriis principiis, sed ex principiis metaphysicæ, seu, effectibus creatis & rationibus ordinis naturalis, demonstrat Dei existentiam; non verò ex principiis sibi intrinsecis, seu, ex fide: nihil autem impedit, quin aliqua disciplina existentiam sui objecti probet ex alienis principiis; nec inde sequitur, quòd objectum illud sit posterius disciplinâ quæ circa illud versatur.

Objicies 2. Nulla omninò res, alia à Deo, est objectum theologiæ: Si quæ enim alia esset, illius objectum, esset maximè Verbi incarnatio: Atqui incarnatio Verbi non est objectum theologiæ; siquidem Patres theologiam apponunt disciplinæ quæ tractat de Incarnatione, aut rebus aliis quæ non sunt Deus ipse, quamvis ad eum tanquam ad causam efficientem, aut tanquam ad finem ultimum referantur: *Nè* (ait Basilius ep. 141.) *in theologiam, id est in ea quæ divinitatis propria sunt, intenti, Assumptionis mysterium contemnamus*. Eòdem spectant hæc verba Cyrilli Alexandrini in hanc [illegible] ...ciam: *In propria venit*, quæ Joannis 1. legitur: *Valdè appositè ad sermonem de incarnatione progreditur, ac subinde transit à mera theologia ad explicandam dispensationem Incarnationis, quam propter nos gessit filius*. Hinc constat, cur Patres solum ex quatuor Euangelistis Joannem appellaverint theologum; id nimirùm ideo factum est, quòd Joannes filii divinitatem apertè expresserit, quam reliqui non adeò disertè declararunt.

Resp. 1. dist. hanc propositionem, Patres theologiam sumptam extrinsecè ex vi nominis, seu secundùm etymologiam, opponunt disciplinæ quæ tractat de Verbi incarnatione, conc. sumptam intrinsecè, seu, secundùm suam naturam, neg.

Resp. 2. Patres locis quæ objecta sunt, sumere vocem hanc *Theologia*, secundùm præcipuam illius

lius partem, fecundùm quam haud dubiè agit de folo Deo in fe fumpto; non fumere verò fecundùm partes minùs præcipuas quas complectitur.

Objicies 3. Mediata, virtualis, implicita revelatio, non eft motivum, medium, feu (ut loquuntur logici) objectum formale *quo* theologiæ: nam objectum formale *quo* debet effe ita fpecificum, hoc eft, ita proprium, ut nulli alteri difciplinæ conveniat; quippè per illud effentialiter differre debet à quâvis aliâ difciplinâ: Atqui mediata, virtualis, implicita revelatio non eft hujufmodi: fcilicet convenit fidei; nam ideò fides adhæret his articulis: *Verbum divinum eft confubftantiale patri*, *Chriftus habet humanam & divinam voluntatem*, quòd contineantur in aliis articulis immediatè & exprefsè revelatis.

Refp. dift. hanc propofitionem: Ideò fides adhæret iis articulis, quòd fint revelati, abftrahendo, an fint implicitè, aut explicitè revelati, conc. præcisè quòd mediatè, implicitè, fint revelati, neg. Fides per fe non curat de mediatâ, aut immediatâ revelatione; nimirùm ut præbeat confenfum, fatis eft, ut certa fit Deum aliquem articulum revelaffe. Hinc patet, articulos de confubftantialitate Verbi cum Patre, de duplici voluntate in Chrifto, effe conclufiones theologicas & fimul articulos fidei in theologo catholico, fimplices verò articulos fidei in catholico qui theologiam nefcierit: nempè in ifto non perpenduntur, prout contenti in aliis articulis, fecùs autem ab illo.

DIS-

Digitized by Google

DISSERTATIO TERTIA.

De Proprietatibus Theologiæ.

QUæremus hìc 1. ad quem mentis habitum theologia reducatur: 2. an sit certior aliis omnibus disciplinis: 3. utrùm sit supernaturalis: 4. utrùm sit necessaria.

QUÆSTIO PRIMA.

Ad quem mentis habitum theologia reducatur.

Not. I. EX logicis, quinque sunt mentis habitus, Intelligentia, Sapientia, Scientia, Prudentia & Ars. Intelligentia versatur circa prima principia, & quidem absque discursu; hinc illa duo: *Quodlibet est, vel non est. Bonum est amandum, & malum est fugiendum*; sunt objectum intelligentiæ. Sapientia agit de rebus, non quidem per proximas earum causas, sed per altissimas & remotiores: sic rex dicitur sapiens, quòd in latis à se decretis præcipuè attendat ad altiores, & remotiores causas, ut sunt Reipublicæ splendor, ac tranquillitas; non attendat autem ad proximiores, ut sunt bonum, vel quies hujus, aut illius civis in particulari. Scientia (ut à philosophis sumitur) est cognitio certa & evidens per discursum comparata ex causis proximis. Prudentia versatur circa ea, quæ hìc & nunc, hoc est, in particularibus circumstantiis, agenda sunt; v.gr. an habito respectu præsentis rerum status, bellum in hostes moveri debeat, an verò paci studendum sit. Ars est de facti-

Digitized by Google

ctibilibus, seu de operibus, quæ per potentias extrinsecas, ut sunt manus, pedes, fieri solent.

Not. 2. Certum est, theologiam non esse artem, cum non versetur circa factibilia; nec prudentiam, cum non tractet de iis, quæ in particularibus circumstantiis agenda sunt; nec intelligentiam, cum non sit cognitio primorum principiorum, hoc est, quæ lumine naturali, & sine discursu cuique nota sunt: Itaque expendendum superest 1. an sit scientia: 2. qualis sit scientia: 3. an sit quoque sapientia.

CAPUT I.

Vtrum Theologia sit scientia.

CONCL. Theologia est vera scientia.

Probatur 1. Theologia est una ex quinque virtutibus intellectus, cum hominem inclinet, tum ad cognitionem veri, tum ad boni praxim: Sed (ut patet ex dictis) theologia nec est intelligentia, nec ars, nec prudentia: ergo est aut sapientia, aut scientia. Si autem est sapientia, erit quoque scientia, cum (ut inferiùs observabitur) sapientia propriè dicta sit etiam vera scientia.

Probatur 2. Theologia potest considerari, vel in beatis, vel in viatoribus: Atqui in utroq; illo statu est vera scientia: Et quidem 1. in beatis, cum ex iis, quæ clarè vident in Verbo, & quæ nos viatores credimus, alia concludant; unde in eo statu tum conclusiones theologicæ, tum eorum principia sunt certa, & evidentia: 2. in viatoribus est evidentia consequentiæ, seu theologi viatores clarè vident, conclusiones, quas inferunt ex articulis revelatis, certò ac necessariò ex eis sequi. In iisdem viatoribus est quoque summa certitudo consequentis, seu conclusionum, quas ex revelatis necessariò sequi judicant: nec mirum; nam in viatoribus summa repe-

Digitized by Google

reperitur certitudo principiorum, ex quibus conclusiones theologicæ deducuntur. Unde sic conficitur argumentum. Ad scientiam propriè dictam hæc duo sufficiunt, evidentia consequentiæ, seu connexionis, quam cõclusio habet cum suis principiis, & certitudo consequentis, seu veritatis, quæ ex principiis infertur: Atqui illa duo repe-riuntur in theologis viatoribus, ac proindè theologia in eis vera est, ac propriè dicta scientia.

Objicies 1. Scientia, ex Aristotele, est cognitio certa, & evidens, comparata per discursum: Atqui theologia non est ejusmodi in hominibus viatoribus; siquidem est obscura cognitio; quod quidem sic ostenditur: Ea cognitio est obscura, quæ sequitur ex aliquo principio obscuro, quia (ut fert logicorum axioma) conclusio semper sequitur debiliorem partem; hoc est, si una ex præmissis alicujus syllogismi est, aut dubia, aut obscura, conclusio erit etiam, aut dubia, aut obscura; idque continget etiam, ubi altera ex præmissis erit certa & evidens: Atqui theologia in hominibus viatoribus sequitur semper ex aliquo principio obscuro; nam theologia est quoddam aggregatum conclusionum, quæ ex fide, quam sciunt omnes obscuram esse cognitionem, deducuntur.

Respondent nonnulli post S. Thomam 1. p. q. 1. art. 1. distinguendo majorem. Scientia est cognitio certa & evidens, aut in se, aut in superiore scientiâ, concedunt maj. in se tantùm, negant majorem. Distinguunt similiter minorem: Atqui theologia, quæ est in hominibus viatoribus, non est ejusmodi, hoc est, non est evidens in se, concedunt minorem, non est evidens in scientiâ superiore, negant minorem. Nempè illi scholastici contendunt, theologiam viatorum esse evidentem in beatorum theologiâ, quæ quidem superior est theologiâ viatorum. Nec mirum, inquiunt, cum beati clarè videant in Verbo principia, veritates nimirùm revelatas, quas via-

to-

tores credunt, & ex quibus inferunt suas conclusiones: Ad scientiam autem propriè dictam, satis est (inquiunt illi theologi) ut illius principia à superiore aliquâ scientiâ evidenter cognoscantur: probant, & simul suam responsionem illustrant argumento à simili. Optica, inquiunt, & musica sunt scientiæ propriè dictæ, quamvis opticæ principia in geometriâ tantùm, & principia musicæ in arithmeticâ tantùm evidentia sint.

Verùm licèt ea responsio probet theologiam in se sumptam, hoc est, abstrahendo à subjecto, in quo reperitur, esse scientiam, non probat tamen esse scientiam in viatoribus; sicut musica non est scientia in eo, qui non callet arithmeticam.

Respondent ad idem argumentum alii theologi, quibus subscribimus, dist. maj. Scientia, quæ sequitur ex principiis ordinis naturalis, qualem Aristoteles definiit, debet esse cognitio evidens, conc. maj. quæ sequitur ex principiis fidei, ut reverà ex iis sequitur theologia viatorum, neg. maj. Ideò scientia, quæ sequitur ex principiis ordinis naturalis, debet esse evidens, quòd alioquin non habitura sit certitudinem; nam certitudo scientiæ petitur ex certitudine, quæ habetur de principiis; nulla autem habetur certitudo de principiis ordinis naturalis, nisi illa principia sint evidentia. E contra theologia de suis principiis, propter Dei revelantis authoritatem, quâ nituntur, certissima est, quamvis ea principia evidenter non cognoscat.

Confirmatur mox data responsio ex eo, quòd ideò in sciente requiritur evidentia, quòd necesse sit, ut sit imperturbabilis & immobilis in suâ scientiâ: Atqui theologus propter certitudinem, quam habet de suis principiis, est prorsùs imperturbabilis & immobilis in suâ scientiâ, seu in conclusione, quam clarè videt sequi ex fidei principiis: *Habet nimirùm fidei* (Augustino teste epist. 222.) *oculos suos, quibus quodam modo videt verum esse, quod nondum videt, & qui-*

bus

Digitized by Google

bus certissimè videt, nondum se videre, quod credit.

Objicies 2. Habitus, qui versatur circa singularia, non potest esse scientia, eò quòd objectum scientiæ debeat esse immutabile, sicut ipsa scientia est immutabilis: Atqui theologia versatur circa singularia, ut sunt Christi conceptio in utero B. Virginis Mariæ, Incarnatio Verbi, aliaque plurima facta, quę theologia ex articulis explicitè revelatis colligit: ergo, &c.

Resp. dist. maj. Si illa singularia non subsint divinæ revelationi, conc. maj. si illi subsint, neg. maj. Ratio est, quia revelatio tribuit theologo summam certitudinem respectu rerum singularium; eam verò cettitudinem non tribuunt philosopho, aut cuivis alteri scienti, principia lumine naturali cognita; nec enim ea principia sunt de rebus singularibus, ac contingentibus, sed tantùm de universalibus & necessariis.

Objicies 3. Tritum est apud philosophos & theologos axioma: Quòd *de eadem veritate simul esse non possint fides & scientia*. Atqui falsum esset illud axioma, si theologia esset scientia propriè dicta; nam hæc propositio: *Christus habet humanam voluntatem*, est conclusio theologica deducta ex hoc articulo immediatè revelato: *Christus est homo*; ac proindè est conclusio scientifica: est etiam articulus fidei expresè definitus in sextâ generali synodo, quæ habita est contra Monothelitas.

Resp. dist. maj. Scientia, quæ sit evidens, non potest esse simul cum fide, conc. maj. nam obscuritas fidei tolleretur per evidentiam scientiæ: Scientia, quæ sit obscura, non potest esse cum fide, neg. maj. Ratio est, quia scientia certa & obscura (qualem supponimus esse theologiam) nihil habet, quod sit oppositum certitudini, & obscuritati fidei.

C a-

Digitized by Google

Caput II.

Vtrùm Theologia ſit ſcientia ſpeculativa, vel practica.

Not. 1. Scientia, alia eſt merè ſpeculativa, alia merè practica, alia partim ſpeculativa, & partim practica. Prior (ut aiunt logici) ſiſtit in contemplatione ſui objecti; altera ordinatur ad operationem; tertia præter objecti ſui ſpeculationem, voluntatem dirigit ad operandum.

Conclusio. Theologia eſt ſcientia ſpeculativa ſimul, & practica.

Probatur 1. Theologia eſt ſpeculativa; nempè ſiſtit planè in contemplatione ſui objecti primarii, quod eſt Deus, unus in naturâ, & trinus in perſonis: neque enim aliud, quàm divinæ naturæ, & divinarum perſonarum cognitionem ſibi proponit: eſt 2. practica, cum hominis voluntatem dirigat, ac inclinet ad praxim: actibus nimirùm humanis præſcribit regulas, quibus creatura rationalis ad Dei ultimi finis poſſeſſionem pervenire poſſit.

Confirmatur 1. Theologia (ut infrà dicetur) cæteris omnibus ſcientiis præeminet; ac proindè earum vim, ac officia eminenti quodam modo complectitur; quæ enim (aiunt phyſici) in inferioribus diviſa ſunt, collecta ſunt in ſuperioribus. Atqui inter virtutes, & mentis ſunt aliquæ, quæ ſpeculativæ ſunt, aliæ verò practicæ: Ergo theologia eſt eminenter utrumque ſimul.

Confirmatur 2. Theologia, ex dicendis, eſt vera ſapientia. Sapientia verò non ſolùm Dei naturam, ac proprietates contemplatur, ſed prætereà docet illius cultum, ac proindè movet, & dirigit ad praxim. Eo principio nixi Patres contenderunt antiquorum philoſophiam non fuiſſe ſa-

Digitized by Google

pientiam: neque enim, inquiebant, disciplina quæ sistit in jejunâ divinitatis contemplatione, meretur sapientiæ nomen: *Philosophia* (verba sunt Lactantii lib. 4. Institutionum cap. 2. *quia veram religionem, id est, summam pietatem non habet, non est vera sapientia. Ubi autem sapientia cum religione inseparabili nexu cohæret, utrùmque verum esse necesse est, quia & colendo sapere debemus, id est, sentire quid nobis, & quomodo sit colendum, & in sapiendo colere, id est, re & actu quod scierimus, implere.*

Objicies 1. Practicum, & speculativum sunt differentiæ, quæ sibi invicem opponuntur specificè, quippè oriuntur ex diverso specie objecto, sicut visus & auditus. Atqui differentiæ, quæ specificè opponuntur, non possunt convenire eidem habitui, sicut nec eidem generi, ut patet in animali, quod quidem ideò non potest esse simul rationale, & irrationale, quòd rationale, & irrationale sint differentiæ, quæ specificè opponuntur.

Resp. 1. distin. min. Differentiæ quæ opponuntur specificè non possunt convenire eidem habitui secundùm eumdem respectum considerato, conc. min. Secundùm diversum respectum considerato, neg. min. Speculativum convenit theologiæ, prout versatur circa Deum, ut est in se, practicum verò, ut est ultimus finis, quem creatura rationalis potest consequi per virtutis exercitium, & peccati fugam. Hinc patet practicum, & speculativum, non dici de theologia secundùm idem; ac proindè in casu, de quo agitur, specificè non opponi.

Resp. 2. distin. min. Differentiæ quæ opponuntur specificè non possunt convenire eidem habitui, si ille habitus non habeat objectum infinitum, conc. min. Si habeat objectum infinitum, neg. min. Infinitum, quale est objectum theologiæ, cum eminenter includat plurium objectorum perfectiones, continet multiplicem dif-

fe-

Digitized by Google

ferentiam specificam ; ac proindè non est absurdum, quòd habitui, qui circa illud objectum infinitum versatur, multiplex differentia specifica conveniat.

Objicies 2. Quilibet actus theologicus non est simul practicus, & speculativus : ergo nec ipse theologiæ habitus est simul practicus, & speculativus. Consequentia patet ex eo, quòd quilibet actus includere debeat quamlibet differentiam essentialem habitus à quo procedit.

Resp. conc. ant. neg. conseq. Ad cujus probationem, dist. hanc propositionem : Quilibet actus &c. si se extendat ad totum, & adæquatum objectum habitus, conc. Si ad partiale tantùm, & inadequatum, neg. Idque patet in operationibus animæ rationalis, quæ licèt ab unâ, & eâdem potentiâ oriantur, sunt tamen diversæ speciei, eò quòd objecta specie diversa attingant, ut videre est in operatione rationali, & sensitivâ.

Objicies 3. Nulla est veritas in theologia, quæ ad praxim non dirigat: ergo theologia est scientia merè practica. Probatur ant. Si quæ essent veritates, quæ ad praxim non dirigerent, essent præsertim illæ, quæ versantur circa divina mysteria, ut sunt Mysteria Trinitatis, & Incarnationis. Atqui ea etiam mysteria ad praxim dirigunt; quippè theologus eorum mysteriorum cognitione utitur, ut suas operationes rectè instituat.

Resp. dist. ant. Nulla est, &c. quæ ad praxim non dirigat, aut per se, aut per accidens, conc. ant. per se, neg. ant. Ratio est, quia ut habitus sit omninò practicus, requiritur ut omnes veritates circa quas versatur, *per se*, seu ex primario fine ad praxim dirigat, id verò, seu, ad praxim dirigere, licèt per accidens, hoc est, ex intentione theologi operantis convenire possit singulis veritatibus theologicis, non convenit tamen per se, hoc est, ex primario fine singularum veritatum theologicarum.

Digitized by Google

Caput III.

Vtrùm Theologia sit scientia subalternata scientiæ Beatorum.

Not. Scientia, sive speculativa, sive practica, duplex est: subalternans, & subalternata. Prior demonstrat alterius principia: posterior ab illâ mutuatur suorum principiorum tum certitudinem, tum evidentiam. Sic arithmetica est subalternans respectu musicæ, & vicissim musica est subalternata respectu arithmeticæ; quippè arithmetica agit de numeris, qui sunt principia soni, circa quem musica versatur; unde (ut fert tritum axioma:) *Ibi incipit musicus, ubi desinit arithmeticus.*

Conclusio. Theologia impropriè quidem, sed non propriè, & in rigore, est subalternata scientiæ Beatorum.

Probatur prior pars. Ad subalternationem impropriè dictam, duæ tantùm conditiones requiruntur: prior, ut scientia subalternans sit superior subalternatâ; posterior, ut subalternata ordinetur ad comparandam subalternantem. Atqui scientia Beatorum est superior theologiâ viatorum, & ista ad illius consecutionem ordinatur: ergo &c.

Probatur altera pars. In Beatis duplex est scientia, prior est scientia Beata, seu, ea per quam sine discursu Beati clarè vident in Verbo, quæ hìc obscurè per fidem cognoscimus; posterior est ea, per quam Beati ex veritatibus clarè in Verbo cognitis, alias veritates per discursum colligunt. Atqui theologia viatorum neutri ex iis Beatorum scientiis propriè, & in rigore subalternatur. Siquidem ad subalternationem propriè dictam requiritur, 1. ut principia subalternantis, & subalternatæ sint omninò diversa, ita ut conclusiones,

Digitized by Google

nes, quæ in ſcientiâ ſubalternante ſunt demonſtratæ ab eâdem ſcientiâ ſubalternante, ſint principia ſcientiæ ſubalternatæ. Id videre eſt in medicina reſpectu phyſicæ; nam medicina, eò quòd ſit ſubalternata, phyſicæ reſpectu, pro ſuis principiis habet concluſiones quas phyſica demonſtrat; unde invaluit hoc axioma: *Ibi incipit medicus, ubi deſinit phyſicus*. Requiritur 2. ut objectum ſcientiæ ſubalternatæ ſit inferiùs, ſeu, contractius objecto ſcientiæ ſubalternantis, idque per contractionem aliquam accidentalem, ut patet in Muſica, cujus objectum, ſeu, numerus ſonorum, minùs latè patet, quàm objectum Arithmeticæ, quippè Arithmetica verſatur circa numerum, abſtrahendo à ſonoro & non ſonoro, hoc eſt, utrumque complectitur, ſonorum ſcilicet, & non ſonorum.

Atqui neutra ex iis conditionibus hìc habet locum. Nam 1. principia ſcientiæ, quæ eſt in Beatis, & principia theologiæ, quæ eſt in viatoribus, non ſunt diverſa; nempè utriuſque principia non alia ſunt, quàm divina revelatio; nec enim, aut Beatis, aut viatoribus aliquid de Deo innoteſcit, niſi per revelationem, obſcuram quidem in iſtis, evidentem verò in illis. 2. Theologiæ objectum, ſeu veritas, quæ ex revelatione per diſcurſum colligitur, non minùs eſt objectum ſcientiæ, quæ reperitur in Beatis, quàm illius, quæ reperitur in nobis viatoribus, ſive illa Beatorum ſcientia ſit diſcurſiva, ſive non ſit diſcurſiva: ergo theologia, propriè & in rigore philoſophico, non ſubordinatur ſcientiæ Beatorum.

Objicies 1. Principium ſcientiæ Beatorum eſt revelatio clara & evidens, principium verò theologiæ viatorum eſt revelatio obſcura. Objectum ſcientiæ Beatorum eſt veritas obſcura, cum inferatur ex obſcurâ revelatione: objectum verò ſcientiæ Beatorum eſt veritas clara, quæ per diſcurſum colligitur ex evidenti revelatione, aut quæ per

Digitized by Google

visionem beatificam habetur sine discursu. Atqui illa differentia obscuritatis, & evidentiæ, tum in principio scientiarum, tum in illarum objecto, satis est ut una propriè, & in rigore subalternetur alteri: ergo &c.

Resp. conc. maj. neg. min. Ratio est, quia differentia, quæ reperitur inter principia scientiæ subalternantis, & scientiæ subalternatæ, debet *per se* convenire principiis scientiæ subalternatæ, ut patet in principiis arithmeticæ, & musicæ. Verùm theologiæ nostræ principiis, seu, divinæ revelationi, obscuritas non convenit *per se*, sed tantùm *per accidens*, nimirùm ratione subjecti, hoc est, hominum in terris adhuc degentium statui. Ratio est 2. quia obscuritas alicujus conclusionis non extendit ipsam conclusionem; ac proindè non efficit, ut objectum theologiæ, quæ est in viatoribus, sit magis extensum, quàm objectum scientiæ, quæ reperitur in beatis. Confirmatur ex eo, quòd obscura cognitio non se teneat ex parte objecti, sed tantùm ex parte subjecti cognoscentis, proindèque non efficit, ut vel accidentaliter differat ab eo, quod est clarè, ac evidenter cognitum. Ad subalternationem tamen illa accidentalis differentia requiritur ex parte objecti, quod attingitur à scientiâ subalternatâ, ut superiùs ostensum est exemplo musicæ, respectu arithmeticæ cui subalternatur.

Objicies 2. Theologia viatorum, eò modo se habet ad scientiam beatorum, quo se habet perspectiva ad geometriam, & musica ad arithmeticam: Atqui perspectiva est *propriè* subalternata geometriæ, & musica arithmeticæ: ergo viatorum theologia *propriè* subalternatur theologiæ beatorum. Probatur major authoritate S.Thomæ, qui 1.par. quæst.1. art.2. sic loquitur: *quædam sunt, quæ procedunt ex principiis notis lumine superioris scientiæ, sicut perspectiva procedit ex principiis notificatis per geometriam, & musica ex principiis per arithmeticam notis. Et hoc modo*

do

Digitized by Google

do sacra doctrina est scientia, quia procedit ex principiis notis lumine superioris scientiæ, quæ scilicet est scientia Dei & Beatorum. Unde sicut musicus credit principia tradita sibi ab arithmetico, ita doctrina sacra credit principia revelata sibi à Deo.

Resp. dist. maj. Theologia eo modo se habet *secundum aliquid*, ad scientiam beatam, quo se habet perspectiva ad geometriam, conc. maj. Se habet *secundum omnia*, neg. maj. Theologia in eo est similis perspectivæ, quòd sicut perspectiva est inferior geometriâ, sic theologia est inferior scientiâ Beatorum; idque non secundùm differentiam, quæ se teneat ex parte theologiæ sumptæ in se, & à parte rei, sed secundùm cognitionis modum, obscuritatem nimirùm, quæ se teneat ex parte cognoscentis.

Nec aliud loco in objectione relato voluit S. Thomas: nimirùm non comparat cognitum à viatoribus cum objecto cognito à Beatis, sed tantùm comparat modum, quo viatores cognoscunt cum modo cognoscendi Beatorum: ille autem modus est evidens in Beatis, obscurus verò in viatoribus: *Hoc modo*, inquit, *sacra doctrina est scientia, quia procedit ex principiis notis lumine superioris scientiæ, quæ scilicet est scientia Dei, & Beatorum*. Præterea S. Doctor non asserit, quòd conclusiones scientiæ, quæ est in Beatis, sint principia scientiæ, quæ est in viatoribus: id tamen, in adversariorum sistemate, debuisset asserere, cùm, ut jam dictum est, ibi incipiat scientia subalternata, ubi desinit subalternans: sed hoc unum tradit; nempè, quòd sicut musicus debet sua principia arithmetico, ita theologus sua debet, non quidem scientiæ Beatorum, sed divinæ revelationi: Ita, inquit, *doctrina sacra credit principia revelata sibi à Deo*.

Digitized by Google

CAPUT IV.

Vtrùm Theologia sit Sapientia.

CONCL. THeologia est habitus, qui sapientia dicitur.

Probatur 1. Sapientia est cognitio rerum per altissimas causas; nempè, per id differt à scientia, quæ de rebus agit per causas proximas; sic physica demonstrat corpus esse divisibile, eò quòd sit extensum. Atqui theologia est cognitio rerum per altissimas causas; Dei nimirùm, & eorum, quæ ad ipsum referuntur, aut tanquam ad causam, aut tanquam ad finem ultimum, & quidem per revelationem, quæ haud dubiè causa est altissima.

Probatur 2. Proprium est sapientiæ ferre judicium de rebus omnibus, juxtà illud Apostoli 1. ad Corinth.2. *Spiritualis homo judicat omnia, & ipse à nemine judicatur*; nec id mirum est. Cùm enim sapiens, res omnes in altioribus, seu in universalibus principiis consideret, ad ipsum de rebus omnibus judicium spectat: atqui theologia de rebus omnibus judicat, nulla quippè res est, quæ ad Deum, aut tanquam ad causam, aut tanquam ad finem ultimum non referatur: hinc non solùm infert conclusiones ex articulis fidei, sed expendit etiam principia aliarum scientiarum: judicat nimirùm ea falsa esse, si repugnent veritatibus à Deo revelatis: ipsorum etiam articulorum fidei credibilitatem explicat, declarat, definit.

Objicies 1. Ille habitus non est sapientia, qui aliundè supponit sua principia: qui enim ea supponit aliundè, tantùm abest, ut ordinet, ac dirigat, quod propriū est sapientiæ, quin potiùs ordinetur, ac dirigatur: atqui theologia supponit sua principia aliunde, ex scientia nimirùm Beatorum, cujus conclusiones sunt principia theologiæ viatorum.

Resp. 1.

Digitized by Google

Resp.1. dist. maj. Ille habitus non est sapientia, qui aliundè, seu ex humanâ alia scientiâ supponit sua principia, conc. maj. qui ex scientia divina, neg. maj. Theologia, secundùm authores, quibus placet eam propriè subalternari scientiæ Beatorum, supponit quidem sua principia aliundè, sed cum scientia cui subalternatur, sit divina, non impedit, quin theologia sit vera sapientia.

Resp. 2. neg. min. Nec enim (ut articulo superiore dictum est) alia sunt principia scientiæ Beatorum à principiis theologjæ viatorum; unde falsum est, quòd illius conclusiones sint istius principia.

Objicies 2. Vera sapientia debet probare principia omnium scientiarum; nam universalis habitus debet probare principia particularium habituum: atqui theologia non probat, hoc est, non demonstrat principia omnium scientiarum; neq; enim agit de mathematicæ, aut medicinæ principiis: ergo theologia non est vera sapientia.

Resp. dist. maj. Si illæ scientiæ sint ejusdem cum eâ generis, conc. maj. Si non sint ejusdem generis, neg. maj. Hinc patet theologiæ, non esse demonstrare scientiarum naturalium prinpia, licèt multùm inferiora sint theologiæ principio, seu divina revelatione.

Objicies 3. Idem habitus non potest esse scientia simul, & sapientia; cùm enim sapientia, & scientia sint membra in quæ philosophi dividunt habitum, necesse est, ut sibi invicem opponantur, quia non valet divisio, nisi in membra sibi invicem opposita. Sed theologia est vera scientia: ergo non potest esse sapientia.

Resp. neg. maj. Ad cujus probationem, dist. ant. Sapientia & scientia dividunt habitum tanquam totum potentiale in suas potentias, conc. ant. Tanquam totum integrale in sua membra, aut tanquam genus in suas species, neg. ant. Partes, quæ dividunt totum potentiale, ut est habitus,

Digitized by Google

debent quidem differre, sed non debent opponi: sic intellectus & voluntas, in quæ anima tanquam totum potentiale dividitur, differunt quidem, sed sibi invicem non opponuntur: hinc nihil impedit, quin theologia sit scientia, quatenùs est cognitio certa per discursum comparata, & simul sit sapientia, quatenùs res certò cognoscit per divinam revelationem, quæ est altissimum cognitionis medium; seu, ut alii loquuntur, altissima causa.

QUÆSTIO II.

Vtrùm Theologia sit certior scientiis naturalibus.

Not. Certitudo se tenet, vel ex parte objecti, vel ex parte subjecti: prior certitudo sumitur ab immutabilitate, & immobilitate rei, quæ cognoscitur: posterior petitur ab adhæsione intellectûs cognoscentis.

CONCLUSIO. Theologia aliis scientiis naturalibus certior est certitudine, tum objecti, tum subjecti.

Probatur prior pars. Ex observatis, certitudo objectiva scientiæ petitur ex immutabilitate, & immobilitate objecti circa quod versatur: atqui objectum theologiæ, seu Deus, majorem habet immutabilitatem, & immobilitatem, quàm cætera entia cujuscumque sint ordinis, ut suo loco de Dei immutabilitate differentes ostendemus.

Probatur altera pars. Theologia sumpta ex parte subjecti dicit firmum, ac constantem intellectus assensum veritati, quæ ex revelatione necessariò deducitur: atqui ille assensus constantior est, ac firmior eo, quem intellectus præbet in aliis scientiis naturalibus. Nam assensus eo fir-

Digitized by Google

firmior eſt, ac conſtantior, quò firmior eſt cauſa, à quâ oritur, hoc eſt, quò firmius eſt medium, per quod intellectus ad eum determinatur: atqui illa cauſa eſt certior eâ, quæ in aliis ſcientiis naturalibus intellectum movet, ac determinat ad aſſenſum: ea nempè cauſa eſt divina revelatio, cui falſum ſubeſſe nequit; cum è contra lumen naturale, quod in aliis ſcientiis eſt cauſa movens, ac determinans ad aſſenſum, decipi poſſit, *multò certior eſt homo* (inquit hìc S. Thomas art. 2. ad 2.) *de eo quod audit à Deo, qui falli non poteſt, quàm de eo, quod videt propriâ ratione, quæ falli poteſt*.

Objicies 1. Ideò aſſeritur aſſenſum theologicum eſſe certiorem aſſenſu ſcientifico, quòd medium, per quod theologia ad eum determinatur, ſit certius medio, per quod philoſophus determinatur ad aſſenſum ſcientificum: atqui illa ratio nulla eſt. Siquidem falſum non magis ſubeſſe poteſt evidentiæ, quæ eſt medium aſſenſus ſcientifici, quàm divinæ revelationi, quæ eſt medium aſſenſus theologici: alioquin enim Deus creator fruſtraretur fine ſibi propoſito, ideò nempè lumen naturale indidit homini, ut per illud veritatis cognitionem certò conſequatur: eam tamen certò non conſequeretur, ſi lumen naturale falli poſſet.

Reſp. ad 1. neg. min. Ad 2. neg. Hanc propoſitionem: quod Deus alioquin fine ſibi propoſito fruſtraretur: Nam in pœnam peccati poteſt permittere, licèt actu non permittat, ut id quod intellectui videtur evidens, ſit omninò falſum: è contra, quâcumque factâ hypotheſi, permittere non poteſt, ut revelatum non ſit verum, neque enim quidquam poteſt contra veritatem, cum ſeipſum negare non poſſit; ac proindè revelatum magis diſtat à falſo, quàm id quod videtur evidens.

Objicies 2. Aſſenſus neceſſarius, certior eſt aſſenſu libero: ille enim negari non poteſt ab in-

Digitized by Google

intellectu: sic intellectus non potest non adhærere huic propositioni: *Totum est majus suâ parte*: ista è contra, assensus nimirùm liber, negari potest ab intellectu: atqui assensus scientificus, est necessarius, assensus verò theologus est liber: ergo ille certior est isto.

Resp. dist. maj. Assensus necessarius, est certior libero, si assensus liber oriatur ex medio probabili, & opinativo, conc. maj. Si oriatur ex medio prorsùs infallibili, ut contingit in assensu theologico, neg. maj. Ideò assensus liber in disciplinis naturalis ordinis non est æquè certus, ac assensus necessarius, quia semper oritur ex medio probabili, quod proindè non extorquet assensum; at id locum non habet in assensu verè theologico, cùm assensus theologicus oriatur ex medio prorsùs infallibili, divinâ scilicet revelatione.

Objicies 3. Quod ab intellectu excludit omnem prorsus dubitationis motum, certius est eo cum quo stat aliquis dubitationis motus: atqui assensus scientificus excludit ab intellectu omnem dubitationis motum, qui tamen motus stat cum assensu theologico; tam enim stat cum assensu theologico, quàm cum illius principio, fide nimirùm: sed dubitationis motus stat cum fide, licèt fides illud expugnet: ergo &c.

Resp. conc. maj. dist. secundam partem minoris. Motus dubitationis stat cum assensu theologico per accidens, conc. min. per se, neg. min. Ideò theologus, & credens nonnunquam experiuntur aliquos dubitationis motus, quòd semper satis non attendant ad divinam revelationem, sed aliquando attendant ad difficultates, quæ contra fidem ex humanâ ratione nascuntur: *hoc nempè*, ait Hilarius lib. 8. *humana mens solùm sapit, quod intelligit*. Chrysostomus tom. 2. de incomprehensibili, sic etiam loquitur: *Sapientia quam à Christo docti sumus.*

Digitized by Google

mus, est proprias ratiocinationes, conversa ad revelationem mentis acie, rabidè furentes compescere.

Objicies 4. S. Thomas asserit assensum theologicum, non tam in nobis esse firmum, quàm assensus scientificus: ergo tantùm abest, ut majorem habeat certitudinem, quin habeat multò minorem.

Resp. dist. ant. S. Thomas asserit, &c. Idque contingit per accidens, conc. ant. Quòd nempè intellectus humanus non satis comprehendat divinæ revelationis vim ac virtutem, ad eamque non satis attendat; Id contingit per se, seu, ex naturâ causæ assensus theologici, neg. ant. Eam solutionem innuunt hæc S. Doctoris verba: *Ad primùm dicendum, quòd nihil prohibet, id quod est certius secundùm naturam, esse quoad nos minùs certum propter debilitatem intellectus nostri.*

QUÆSTIO III.

Vtrùm Theologia sit habitus supernaturalis.

Not. 1. NOn est hìc quæstio de theologiâ sumptâ secundùm suum principium: certum est enim, quòd sic accepta, sit omninò supernaturalis; cum illud principium non sit, ut superiùs dictum est, aliud à fide: Igitur difficultas est de theologiâ sumptâ pro conclusione deductâ ex aliquo fidei articulo.

Not. 2. Nonnulli theologiam sumptam in ultimo illo sensu contendunt esse supernaturalem, tum quod habeat causam ordinis supernaturalis, scilicet fidem, tum etiam quod naturalis discursus, qui reperitur in argumento theologico, non sit causa productiva assensus theologici, sed me-

ra

Digitized by Google

ra conditio requisita, ut revelatio ratiocinantem determinet ad assensum.

Conclusio. Theologia est habitus merè naturalis.

Probatur. Quod acquiritur per actus merè naturales, est omninò naturale. Siquidem, ut aiunt philosophi, forma, & medium per quod acquiritur, sunt ejusdem ordinis, ut patet in igne & calore, per quem forma ignis acquiritur: atqui theologia acquiritur per actus merè naturales, nempè per librorum lectionem, varias speculationes, plurimos discursus, similiaque exercitia; nec enim à Spiritu Sancti infusione theologiæ peritia expectari solet, quemadmodum expectari solent gratiæ gratis datæ, ut sunt donum miraculorum, prophetiæ, & alia ejusmodi.

Respondent adversarii discursum, ad theologiam requiri, non tanquam causam illius productivam, sed tanquam conditionem, sine quâ non: non est verò necesse, ut conditio, sine quâ non, ejusdem sit ordinis cum forma, ad quam est via; id nempè videre est in verbi Dei auditu, qui præcedit conversionem infidelis, nec enim ille auditus est supernaturalis, sicut ipsa hominis infidelis conversio.

Sed gratis fingitur actus illos, quorum meminit argumentum, & ipsum discursum se habere respectu assensus theologici per modum meræ conditionis, sine qua non. Nam 1. illi actus se habent per modum causæ in aliis scientiis; cur verò theologia ab iis scientiis quoad illud caput excipitur? 2. Si essent conditio non causa, Deus positâ illâ conditione semper conferret auxilium supernaturale ad eliciendum assensum theologicum, semper enim elicitur. Sed unde habent adversarii, quòd Deus impiis etiam hominibus, à quibus posita fuit illa conditio, auxilium supernaturale largiatur?

Objicies 1. Illa scientia est supernaturalis, quæ ha-

Digitized by Google

habet causam supernaturalem, nam effectus sequitur naturam suæ causæ: atqui causa theologiæ est supernaturalis, divina nimirùm revelatio: ergo, &c.

Resp. distin. maj. illa scientia, &c. quæ habet causam proximam supernaturalem, conc. maj. Causam remotam tantùm, neg. min. Distinguo pariter min. Atqui causa remota theologiæ est supernaturalis, conc. min. Causa proxima, neg. min. Nam causa proxima theologiæ est virtualis revelatio, seu connexio, quam aliqua veritas habet cum articulo expressè revelato; illa verò virtualis revelatio, seu judicium de connexione, quam aliqua propositio habet cum articulo expressè revelato, non est aliquid supernaturale, sed merus effectus rationis, à quâ connexio illa per discursum apprehenditur.

Objicies 2. Ille habitus est supernaturalis, cujus certitudo est supernaturalis: neque enim proprietas est superioris ordinis, quàm sit res, cujus est proprietas. Sed theologiæ certitudo est supernaturalis, cum, ut supra dictum est, ea certitudo sit major certitudine omnium aliarum scientiarum naturalium; nec majoris illius certitudinis ratio aliundè desumi non possit, quàm ab illius supernaturalitate.

Resp. conc. maj. neg. min. Ad cujus probationem dico falsum esse, quòd majoris illius certitudinis ratio aliundè desumi non possit, quàm à supernaturalitate: petitur nimirùm à connexione, quam theologia habet cum fide, seu articulo expressè revelato; ea autem connexio, ut jam fuit observatum, est secundùm se omninò naturalis.

QUAE-

Digitized by Google

Quæstio IV.

Utrùm Theologia sit necessaria.

Not. 1. Necessarium aliud est absolutum, & aliud per respectum ad finem. Prius est illud, quod nullo modo, nullo tempore potest se aliter habere, ut Deum existere, hominem esse animal mente præditum; posterius est illud, quod requiritur ad certum finem consequendum: hìc de illo non agimus, sed de isto tantùm; seu, quæstio est utrùm theologia sit necessaria ad consequendam salutem.

Not. 2. Necessarium per respectum ad finem est duplex, unum necessitate præcepti, aliud necessitate medii. Prius est illud, quo res aliqua ideò est necessaria, quòd sit præcepta, sic actualis peccatorum confessio homini post baptismum lapso est ad salutem necessaria; nam quamvis homo lapsus sine eâ salvari possit, si nempè non adsit sacerdos cui confiteatur, tamen salutem non consequetur, si eam gravi suâ culpâ lubens omittat. Posterius necessarium, est illud sine quo finis haberi nequit; eâ necessitatis specie contritio est necessaria homini lapso.

Not. 3. Necessarium necessitate medii dupliciter dicitur, vel simpliciter, vel secundùm quid. Illud ad finem comparandum ita requiritur, ut finis sine eo, juxta ordinariam Dei providentiam haberi non possit: istud verò requiritur, non ad finem simpliciter, & absolutè comparandum, sed tantùm ad eum faciliùs consequendum.

Not. 4. Theologia tripliciter sumi potest: 1. pro aliquâ cognitione supernaturali, sive sit fides, sive sit aliquid aliud. Sumi potest: 2. pro habitu, aut actu quo infertur conclusio ex articulo expresse revelato: 3. pro methodo illâ ad, quam

Digitized by Google

quam pluribus abhinc sæculis theologia redacta est à S. Joanne Damasceno, à Petro Lombardo, qui vulgò dicitur Magister sententiarum, à S. Thomâ Aquinate, quæque passim theologia scholastica nuncupatur. Iis præmissis, aliquot statuendæ sunt conclusiones, ut solvatur difficultas, de quâ agitur in hâcce tertiæ dissertationis quæstione quartâ.

CONCLUSIO I. Theologia sumpta pro aliquâ Dei cognitione supernaturali, est cuique adulto necessaria necessitate medii ad salutem consequendam.

Probatur 1. Fides cuique adulto est necessaria necessitate medii, ut docent in tractatu de fide, ubi laudant hæc Apostoli ad Hebræos scribentis verba: *sine fide impossibile est placere Deo*. Laudant quoque hanc Christi sententiam, *qui non crediderit condemnabitur*. Laudant etiam Tridentini Concilii locum, quo sessione nimirùm 6. cap. 8. dicitur quod, *fides sit humanæ salutis initium, fundamentum & radix omnis justificationis, quòd sine eâ nemini unquam contigerit justificatio*. Atqui fides est supernaturalis cognitio Dei: ergo theologia sumpta pro aliquâ Dei cognitione supernaturali est, cuique adulto necessaria necessitate medii ad salutem consequendam.

Probatur 2. Homo est conditus ad finem supernaturalem, intuitivam scilicet, & claram Dei visionem: ergo indiget aliquâ Dei cognitione, per quam ad finem illum dirigatur: atqui ad id satis non est cognitio naturalis; neque enim habet proportionem cum illo sublimi fine: ergo requiritur Dei aliqua cognitio supernaturalis.

CONCLUSIO 2. Theologia sumpta pro disciplinâ, quæ conclusiones infert ex articulis immediatè revelatis, non est cuique fideli, aut necessitate præcepti, aut necessitate medii necessaria ad consequendam salutem.

Probatur 1. Nullum, aut in scripturâ, aut in tra-

traditione, aut in Ecclesiæ decretis extat præceptum, quo quisq; fidelis jubeatur studere theologiæ in sensu, quo est quæstio; nec immeritò, quippè perpauci sunt ejus studii capaces, & inter capaces non sunt plures, quibus id per otium liceat. 2. Constat innumeras mulierculas, plures plebeios homines salutem consequi, quamvis disciplinæ, de quâ agitur, nusquam operam dederint.

CONCLUSIO 3. Theologia sumpta pro disciplinâ, quæ conclusiones infert ex articulis revelatis, Ecclesiæ corpori absolutè necessaria est ad defensionem, & explicationem fidei.

Probatur 1. Apostolus ad Ephesios scribens, docet Christum dedisse Apostolos, Prophetas, Euangelistas, Pastores ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi: ergo ex Christi institutione debent esse in Ecclesia, tum Pastores, à quibus fideles regantur, tum Doctores, à quibus doceantur: Atqui nec Pastores, nec Doctores possunt imposito sibi munere perfungi, si non sint theologi. Nempè id oneris exigit, ut fideles doceantur non tantùm articulos fidei expressè contentos in scripturis, sed etiam pleraque mysteria, quæ ex articulis expressè contentis in scriptura colliguntur, ut sunt Christi divinitas, Trinitas personarum, necessitas gratiæ ad pietatis opera. Id muneris exigit etiam, ut populi doceantur multas veritates, quæ ad praxim pertinent, quæque tum ex decalogo, tum ex aliis expressis scripturæ locis inferuntur. Ejus generis sunt multa, quæ ad amorem, ut par est, Deo exhibendum, juramenti religionem, reddendum parentibus honorem pertinent. Nam quantùm circa ea capita fideles errare possint, quotidiano experimento comprobamus. Idque compertum est ex quibusdam hujusce ætatis casuistis, qui periculosos, ac noxios errores circa decalogum scripsere, quique ob id apud Summos Pontifices,

& om-

Digitized by Google

& omnes fermè orbis Episcopos malè audierunt: ergo, &c.

Probatur 2. Ecclesiæ necessaria est disciplina, quæ fidei articulos explicet, plerumq; enim perobscuri sunt, ut innuit Petrus epist.2. cap.3. ubi asserit, nonnulla contineri in epistolis Pauli, non parum difficilia intellectu. Ecclesiæ necessaria est disciplina, quæ contra scripturæ corruptores germanum illius sensum assignet, ac defendat; nempè jubet Apostolus, utid Episcopi sedulò curent: *Oportet*, inquit ad Titum, *Episcopum sine crimine esse.... amplectentem eum, qui secundùm doctrinam est, fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sanâ, & eos, qui contradicunt arguere*. Atqui ea disciplina non alia est, quàm theologia: theologię nimirùm est conferre ad invicem scripturæ loca, ut fidem explicet; multis argumentationibus eruere, quid ex scripturis necessariò sequatur; ostendere quænam doctrina, doctrinæ ab Apostolis traditæ opposita sit: ergo Ecclesiæ corpori theologia sumpta in sensu, de quo in conclusione, necessaria est, tum necessitate medii, tum necessitate præcepti.

Confirmantur, quæ hactenùs dicta sunt. Primò, exemplo Christi, qui theologiâ sæpè usus est, seu argumentatus est ex Scripturis, tum ut probaret suam à Patre missionem, tum ut suam divinitatem assereret, tum ut legem moralem ab impiis Pharisæorum traditionibus purgaret. Confirmari possunt 2. exemplo Apostolorum, qui quidem toti sunt in suis epistolis, ut argumentis ex antiquo testamento depromptis adstruant Euangelii veritatem. Confirmari possunt 3. exemplo Patrum, qui & privatis in Scriptis, & in Conciliis œcumenicis fidem contra hæreticos defendunt rationibus desumptis, ex variis Scripturarum textibus.

Probatur 3. Ecclesiæ simpliciter, & absolutè necessaria est scientia, per quam homines crassioris, & tardioris ingenii doceantur ea, quæ de Deo co-

Digitized by Google

cognoscere debent; neque enim per se, seu proprio marte id possunt ejus generis homines: *Impossibile est*, ait S. Thomas, *quòd omnes consequantur per viam rationis, id quod est de Deo necessarium ad cognoscendum*: atqui ea scientia est ipsamet theologia, quæ per viam faciliorem, quàm per argumenta à ratione petita, nempè per revelationem, de Dei proprietatibus discurrit: quippè neminem reperire est, quantumcumque sit hebes, qui per extrinseca motiva credibilitatis capax non sit judicandi, an veritates quædam sint revelatæ, necne: ubi autem adfuerit illud judicium, uno veluti momento quæcumque de Deo scitu necessaria sunt, consequetur, simpliciter nimirùm, & sine ullà discussione, adhærendo articulis, quos per motiva credibilitatis certò cognoverit esse revelatos.

Probatur 4. Quæ de Deo per solùm rationis lumen cognoscuntur, plerumque variis erroribus obnoxia sunt: quot enim errores (ut advertit Chrysostomus hom. 5. in priorem epistolam ad Corinth.) de supremo illo ente non protulit philosophia, quæ sola ratione nitebatur? Necessaria est igitur theologia, quæ divinæ revelationi innixa, pura reddat, ac integra, quæ humana ratio de Deo cognoscit.

Confirmatur duplex postremum argumentum ex Patribus, qui expressè asserunt rationem sibi relictam, leviùs debere consuli circa ea, quæ ad Deum spectant: *à Deo discendum est*, inquit Hilarius lib. 5. *quid de Deo intelligendum sit, quia nonnisi se authore cognoscitur*. Subscribit Cassianus lib. 4. de Incarn. cap. 4. *Æquum est*, ait, *ut de agnitione illius ipsi credamus, cujus scilicet totum est, quod de eo credimus, quia agnosci utique Deus ab homine non potuit, nisi agnitionem sui ipse tribuisset*.

CONCLUSIO 4. Theologia scholastica, nec necessitate medii, nec necessitate præcepti est Ecclesiæ necessaria.

Pro-

Digitized by Google

Probatur prior pars. Theologia scholastica, non magis est Ecclesiæ necessaria his temporibus, quàm fuerit antiquitùs, seu duodecim prioribus sæculis: Atqui antiquitùs nullo modo fuit Ecclesiæ necessaria; nec enim, tunc in usu fuit apud Scriptores Ecclesiasticos, nimirùm absque illius ope pastores oves sibi creditas docuerunt fidem, Concilia astruxere germanum scripturarum sensum, doctores expugnarunt, quæ tunc exortæ sunt hæreses, ac quæ tunc natæ sunt, morum corruptelas; nempè scholastica theologia originem debet suam Petro Lombardo Episcopo Parisiensi, quem vulgò dicunt Magistrum sententiarum, quique labente sæculo duodecimo floruit.

Conclusio 5. Theologia scholastica Ecclesiæ Catholicæ perutilis est.

Probatur. Theologia scholastica tria dicit: 1. philosophiæ, ac præsertim dialecticæ usum: 2. complectitur strictas orationes, quæ syllogismis continentur: 3. dicit methodum, ad quam tum Petrus Lombardus, tum S. Thomas eam reduxere, in distinctiones nimirùm, quæstiones, articulos, conclusiones, probationes, objectiones, & alia ejusmodi, quæ passim occurrunt in scholasticorum libris. Atqui theologia, prout ea omnia complectitur, perutilis est Ecclesiæ, quod quidem sic per partes ostenditur.

Primò. Philosophia suppeditat notionem rerum, quæ ex articulis fidei concluduntur: explicat v. gr. quid sit Processio, quid Generatio, quid Hypostasis, quid Natura, quid Libertas, & alia hujusmodi, quæ frequenter in fidei confessionibus occurrunt.

Secundò. Dialectica est ars, quâ facilè, & absq; lapsus periculo unum ex alio deducitur; utilis est igitur Ecclesiæ, ut faciliùs, & tutiùs veritates quasdam, aut ad mysteria, aut ad moralem spectantes inferat ex fide.

Tertiò. Per strictam orationem, quæ syllogismis

mis continetur, humana mens clariùs videt connexionem, quam habent cum fide propositiones, quas Ecclesia, aut fidelibus explicat, aut defendit adversùs hæreticos.

Quartò. Methodus ad quam tum Petrus Lombardus, tum S. Thomas doctrinam sacram exigunt, nempè disputando de essentiâ, de existentiâ, de causis, de proprietatibus subjecti quod pertractant, confusionem & æquivocationem tollit ab ideis, quæ subjecto tribuuntur. Quis igitur dubitet, quin Ecclesiæ aliquod argumentum pertractanti methodus illa perutilis sit?

Confirmantur illæ probationes ex SS. Patribus. Antiqui Patres in exponendis, aut defendendis fidei dogmatibus, philosophiâ usi sunt: v. gr. ex ideâ, quàm de generatione philosophia tradit, concluserunt contra Arianos Verbum esse Patri æterno consubstantiale, hoc nimirùm argumento, in quo major propositio est merè philosophica, usi sunt: *Quod secundum substantiam ab alio generatur, ejusdem est cum generante substantiæ. Atqui ex Scripturis, Verbum à Patre generatur. Ergo Verbum est ejusdem cum Patre substantiæ.*

Apud Patres in usu frequenti fuit dialectica. Ex illius regulis Basilius, & Gregorius Nyssenus in suis contra Eunomium operibus dissolvunt captiosa, & intricata argumenta, quibus hæreticus ille contra fidem utebatur. Idem Basilius ad primum caput Isaiæ, sic dialecticam prædicat: *Facultas dialectica muri instar est dogmatibus, quòd ea non sinit facilè diripi, & quorumlibet incursioni patere*. Augustinus lib. 3. de doctrinâ Christianâ cap. 31. hisce verbis ejusdem dialecticæ usum commendat: *Sed disputationis disciplina ad omnia genera quæstionum, quæ in litteris sanctis sunt, penetranda & dissolvenda plurimùm valet. Tantùm ibi cavenda est libido rixandi, & puerilis quædam ostentatio decipiendi adversarium*. Eodem ferè modo loquuntur alii Patres.

Sol-

Digitized by Google

Solvuntur quæ contra scholasticam Theologiam objiciuntur.

Objicies 1. Theologia scholastica utitur humanæ philosophiæ principiis: atqui tantùm abest, ut humanæ philosophiæ principia sint utilia Ecclesiæ, quin potiùs ei noceant, quàm maximè: ergo ipsi quoque nocet scholastica theologia.

Probatur minor. Patres asserunt ex philosophiâ natas esse omnes fermè hæreses. Asserunt ex Platonis commentis eas prodiisse, quæ prioribus sæculis Ecclesiam vexarunt, Simonianorum nempè, Valentinianorum, Marcionitarum, Manichæorum. Docent eas, quæ post tertium sæculum exortæ sunt, debere suam originem Aristotelicis dogmatibus. Hinc Ambrosius ad Psalm. 118. docet Christianos debere imprimis cavere à philosophiâ: *Nihil nobis*, inquit, *cum philosophiâ, ne fidem nostram per elementa mundi hujus traducat à vero. Ne quis assertionem nostram per philosophiam nostram deprædetur: sic enim Arianos in perfidiam ruisse cognovimus, dum Christi generationem putant usus hujus sæculi colligendam. Reliquerunt Apostolum, sequuntur Aristotelem*: ergo &c.

Resp. ad 1. neg. min. Ad 2. distin. ant. Patres asserunt omnes fermè hæreses ex philosophiâ prodiisse per accidens, conc. ant. Prodiisse per se, neg. ant. Philosophia hæreses per accidens peperit, seu, ex quorumdam hominum iniquitate, qui aut ejus axiomatibus usi sunt, ut impugnarent fidei principia; aut qui illius argumentis dederunt primas partes, cùm secundas tantùm obtineant; aut qui contenderunt nihil credi debere, quod philosophia capere, probareque non possit: *In homine carnali* (inquit Augustinus serm. 147. de tempore) *tota regula intelligendi est consuetudo cernendi, quod solent videre credunt, quod non solent, non credunt*.

Objicies 2. Apud Antiquos innumeræ sunt sen-

Digitized by Google

sententiæ contra dialecticam. 1. Tertullianus de Præscript. cap. 7. scribit Catholicos ab hæreticis differre, quòd ipsi præ manibus habeant Aristotelis dialecticam: illi è contra Dominum in simplicitate quærant. 2. Ambrosius lib. 1. de fide Tertulliano, hisce verbis subscribit: *Omnem vim venenorum suorum*, inquit de Arianis agens, *in dialecticâ disputatione constituunt. Sed non in dialecticâ complacuit Deo salvum facere populum suum*. 3. Augustinus serm. 87. de tempore, docet cinifes, quibus tertiâ plagâ Ægyptii vexati sunt, designare dialecticæ artis astutiam, vel hæreticorum calliditatem. Ergo, ex Patribus, dialectica non est utilis Ecclesiæ.

Resp. conc. ant. disting. conseq. Non est utilis per accidens, seu propter abusum, conc. ant. per se, & secundùm substantiam, neg. ant. Peccarunt hæretici, quòd divinam revelationem, aut scripturis, aut traditione contentam arte dialecticâ convellere tentarint. Piè è contra Catholici utuntur illius regulis, ut ex articulis expressè revelatis inferant alios, qui in eis mediatè, ac virtualiter continentur.

Prætereà, quamvis ad perscrutandas scripturas, (ut Joannis 25. jubemur à Christo) satis esset humana ratio, antequam hæreses prodiissent, non satis est modò post eorum ortum; quippè nunc indigent theologi dialecticæ regulis, ut hæreticorum iis abutentium sophismata dissolvant. Iis (ut jam observatum est superiùs) utiliter contra Eunomium, & contra alios suæ ætatis hæreticos Patres usi sunt.

Objicies 3. Theologia scholastica scatet innumeris quæstionibus & ridiculis, & inutilibus. Pleraq; quæ sunt tantùm de possibili, expendit: ergo Ecclesia nullum fructum percipit ex theologiâ scholasticâ.

Resp. 1. Id quod objicitur, oriri ex defectu, non quidem ipsius theologiæ scholasticæ, sed scholasticorum, qui, cùm ea uti debeant ad ex-

Digitized by Google

explicandam fidem, abutuntur ut chymeras fingant: hincque fit, ut graves alioquin quæstiones reducant ad puras eliquationes metaphysicas. Ad id eos auctores juvat quidem scholastica, non tamen per se, sed per accidens tantum.

Resp. 2. quæstiones quasdam metaphysicas de possibili, de modo rei, nec non novas aliquas nonnunquam perutiles esse, ut fides plenissimè explicetur; imò aliquando quæstiones illæ novæ, sunt necessariæ propter hæreticos, qui novas, & antea inauditas difficultates movent: *Didicimus* (ait Augustinus lib. 2. de dono perseverantiæ cap. 2.) *singulas quasque hæreses intulisse Ecclesiæ proprias quæstiones contra quas diligentiùs defenderetur Scriptura divina, quàm si nulla talis necessitas cogeret.*

Ejusdem effati praxim videre est in Patribus, qui Sabellianismum, Arianismum, Nestorianismum oppugnarunt; nempè coacti fuerunt subtilia quædam, & nova discutere, ut iis, ac similibus erroribus obviam irent. Idem videre est in Concilio Remensi, quod coactum est contra Abaelardum essentiam divinam realiter distinguentem ab attributis. Idem quoque in Concilio Florentino, ubi contra Græcos actum est de Spiritus Sancti processione à Patre & Filio; tunc enim necessariò disputandum fuit de conceptibus objectivo, & formali, de relatione, de principii unitate, & aliis similibus.

Objicies 4. Scholastica theologia utitur multis terminis barbaris, qui theologum maximè dedecent, ut sunt istæ voces, *Materialiter*, *Formaliter*, *Reduplicativè*, *Metaphysicè*, *Entitas*, *Formalis ratio*, *Proprietas personalis*, *Quidditas*, & aliæ similes: imò nonnunquam solecismis gloriatur, ut est terminus iste, *Opus operatum*, quem adhibent scholastici cum de sacramentis agunt. Ergo &c.

Resp. conc. ant. nego conseq. Ratio est 1. quia

Digitized by Google

iis terminis, alioquin barbaris, conjunctæ sunt ideæ, quibus mysteria clarè, & absque æquivocatione explicantur. Ex iis scholasticis terminis nonnulli adhibiti sunt à Sacrâ Tridentinâ Synodo, ubi de justificatione disserit: aliqui alii jam multorum sæculorum usu confirmati sunt: qui ergo aliis uti vellet, id tentaret quod vir, qui receptum in aliquo regno idioma, in aliud mutare conaretur: *Dicamus ergo fœnerat pro fœneratur* (ait Augustinus ad Psalm.36.) *non timeamus ferulas grammaticorum, dum tamen ad veritatem solidam, & certiorem perveniamus. Reprehendit qui intelligit, ingratus quia intellexit.*

DISSERTATIO QUARTA.

De Locis Theologicis.

Not. 1. Locorum theologicorum nomine intelliguntur fontes quidam, ex quibus Theologia eruit argumenta, quibus utitur, vel ut fidem explicet, vel ut adstruat regulas morum, vel ut tum fidem, tum morum regulas liberet ab hæreticorum hominum, aliquorumq; etiam Catholicorum proprio genio indulgentium corruptelis.

Not. 2. Decem præcipui sunt loci Theologici: Scriptura Sacra: Traditio: Concilia: Judicium Romani Pontificis: Ecclesiæ Catholicæ consensus: Auctoritas Patrum: Scholasticorum: Historiæ: Humana ratio. De singulis hâc in dissertatione seorsim est agendum.

QUAE-

Digitized by Google

Quæstio Prima.

De Scriptura sacra.

HAc in quæstione dicemus de Sacræ Scripturæ veritate, integritate, auctoritate, auctore, canone, linguâ originali, versionibus, sensibus.

Caput Primum.

De veritate Sacræ Scripturæ.

Not. HIc veritatis nomine non intelligitur sententiarum, quæ in scripturis continentur, conformitas cum veritate, sed intelligitur realitas, seu quæritur utrùm Scripturæ, quæ dicuntur Sacræ, sint libri veri, prout verum opponitur supposito.

Conclusio. Scripturæ, quæ dicuntur Sacræ, non sunt libri suppositi, sed omninò veri.

Probatur. Eæ Scripturæ non sunt libri suppositi, sed omninò veri, qui exarati fuerunt ab iis auctoribus, quibus tribuuntur, & iis circiter temporibus, quibus scripti feruntur: atqui Scripturæ, quæ Bibliis continentur, exaratæ fuerunt ab iis auctoribus, quibus tribuuntur, & scriptæ iis circiter temporibus, quibus scriptæ feruntur: ergo non sunt libri suppositi, sed omninò veri.

Major propositio constat, nec enim alio argumento probari potest Commentarios Cæsaris, opera Ciceronis, Augustini, non esse libros suppositos, sed veros, quàm quod quovis sæculo adscripti fuerint auctoribus, quorum nomen præseferunt, existimatumq; sit ea esse scripta iis

circiter temporibus, quibus scripta feruntur.

Itaque probatur minor. Judæi qui Moysis ætate vixerunt, Pentateuchum suis posteris tradidere tanquam germanum illius fœtum, quamvis recenseat scelera ab iis in deserto commissa. Qui Prophetis coætanei fuerunt, eorum libros, tanquam ab illis Prophetis scriptos natis suis, ac popularibus commendarunt. Eâdem ratione in libros novi testamenti gesserunt se Christiani, qui audierunt Apostolos; idem pariter præstitere, qui conspexerunt oculis priores Apostolorum discipulos; & sic proximâ, & continuatâ serie ad nostra usque tempora factitatum est.

Hinc factum est, ut Judæorum synagoga ad nos usque detulerit antiqui testamenti libros: hinc etiam Ecclesia Christiana à suis incunabulis ad hæc tempora pro genuinis, ac veris habuit omnes ferè libros, qui Bibliis continentur. Loca quibus id evincitur, proferentur inferiùs cum dicemus de Librorum Sacrorum Canone. Hinc igitur necessariò concluditur, vel nullius hominis testimonium valere ad faciendam de facto aliquo fidem, vel certissimum esse, quod profertur pro veritate Scripturarum, quæ Bibliis continentur.

Caput II.

De Scripturarum integritate.

Not. Scripturæ Sacræ continentur, vel vetere, vel novo Testamento: dicendum est ergo de integritate Scripturarum, tum veteris, tum novi testamenti.

Conclusio I. Scripturæ veteris Testamenti, integræ sunt quoad partes substantiales.

Probatur. Si quoad partes aliquas substantiales depravatæ essent veteris testamenti scripturæ, ea depravatio facta fuisset à Judæis: atqui ab

ab eis facta non fuit: ergo scripturæ veteris testamenti non sunt quoad partes substantiales corruptæ. Probatur minor. Nec fuerunt corruptæ ante Christum, nec post Christum: ergo reverà corruptæ non fuerunt.

Primò corruptæ non fuerunt ante Christum. Nam si reverà corruptæ fuisent, corruptionem illam, tanquam maximum crimen Scribis, Pharisæis, ac reliquis Judæis Christus exprobrasset, ut rectè hisce verbis observat Hieronymus ad cap. 6. Isaiæ: *Nunquam Dominus & Apostoli, qui cætera crimina agunt in Scribis & Pharisæis, de hoc crimine, quod erat maximum reticuissent.* Atqui eam corruptionem Christus nusquam exprobravit; imò Scripturarum integritatem tanquam indubitatam Christus supponit, dum Joannis 5. ad scrutandas Scripturas auditores suos hortatur, necnon Matthæi 23. ubi hæc habet: *Super Cathedram Moysis sederunt Scribæ, & Pharisæi, quæcumq; ergo dixerint vobis facite.* At non fuisset hortatus ad scrutandas corruptas quoad substantiam scripturas.

Secundò. Scripturæ veteris testamenti quoad substantiam corruptæ non fuerunt à Judæis post Christum natum; nam quę à Domino, & ab Apostolis ex veteri testamento laudata sunt, eodem planè modo in nostris codicibus leguntur.

Præterea si Judæi malitiosè depravassent Scripturas veteris testamenti, id egisent præcipuè in vaticiniis de Christo, & in locis, quæ agunt de præcipuis religionis Christianæ capitibus: atqui eas non corruperunt, aut in vaticiniis de Christo, aut in locis ad præcipua religionis capita spectantibus; siquidem in iis tum vaticiniis, tum locis, aut non differunt à nostris Scripturis Judæorum codices, aut si differant in aliquibus, ea discrimina nullius ferè sunt momenti. Præterea codices Hebræorum sæpè magis favent mysteriis religionis Christianæ, quàm codices Latini & Græci, quibus Christiani passim

Digitized by Google

atuntur, v. gr. Psal. 2. ubi Græci, & Latini codices legunt: *Apprehendite disciplinam, ne irascatur Dominus*, in Hebræis est: *Osculamini filium, ne irascatur*, quæ quidem lectio, ut patet, magis nobis pro Christo favet, quàm prior.

Confirmantur, quæ hactenùs dicta sunt. 1. Si aliqua substantialis depravatio facta fuisset à Judæis in libris legalibus, eam illis objecissent Samaritani, qui Moysis libros secum detulerant, cùm à Roboamo ad Jeroboamum defecerant. Si verò apud Samaritanos facta fuisset ea legis depravatio, id passi non fuissent Prophetæ Regni Israel, idque etiam illis exprobrassent sacerdotes, qui in Regno Juda permanserant. 2. Cùm in singulis familiis, saltem Tribus Levi, utpotè Altaris ministerio consecrata, essent sacri codices, & ubique terrarum eos Judæi penès se haberent, impossibile fuisset, ut fieret substantialis, in aliquibus capitibus corruptio, quin eam aliqui observassent, illique obstitissent pro viribus. Illud autem argumentum eò majoris est ponderis, quòd Judęi incredibili zelo, ac reverentiâ ferrentur in legem, & reliquos libros sacros, ita ut, Josepho teste, lib. 1. contra Appionem, parati fuerint semper mortem obire potiùs, quàm vel unum apicem in sacris codicibus immutare. Hinc Augustinus lib. 15. de civitate Dei cap. 13. meritò asserit Judæos, nec potuisse, nec voluisse sacros codices depravare: *Anne*, inquit, *credibile est, ipsos codicibus suis voluisse eripere veritatem, ut nobis eriperent auctoritatem, vel per totum orbem dispersos potuisse in hoc conspirare, nullo contradicente?*

Confirmantur iterùm ea omnia, ex eo quòd repugnet Dei in suam Ecclesiam providentiæ, quòd passus fuerit substantialem in aliquibus capitibus depravationem fieri à Judæis in sacros codices veteris testamenti, quippè ex iis petuntur invictissima argumenta pro Christianæ religionis veritate; unde Augustinus libr. 15. de

civit.

Digitized by Google

civit. Dei cap.46. observat ideò Dei providentiam permisisse, ut Judæi per totum orbem dispergerentur, ut ubique proferrent monumenta nostræ fidei: *Vt Iudæi*, inquit, *tanquam capsarii nostri libros nostros circumferrent, ut cum pagani non credunt, quæ nos de Christo prædicta fuisse dicimus, quasi à nobis essent conficta, mittamus eos ad inimicos fidei nostræ Iudæos, qui libros nostros circumferunt, quibus eadem habentur, quæ nos prædicamus.*

Conclusio 2. Scripturæ novi testamenti sunt integræ quoad partes substantiales.

Probatur 1. Quæ probant librorum testamenti veteris integritatem, probant etiam integritatem librorum novi testamenti. 2. Libri novi testamenti iidem sunt, & eodem modo in rebus, quæ ad fidem, aut mores spectant, reperiuntur apud sectas, alioquin sibi infensissimas: ergo depravari non potuerunt in rebus ad fidem, aut mores spectantibus; nam si à Catholicis tentata fuisset ea depravatio, eam illis hæretici mox exprobrassent; si autem ab hæreticis, crimen arguissent Catholici. 3. Nec tempus, nec modus, nec auctores depravationis, de quâ agitur, proferri possunt: fictitia est ergo ejusmodi depravatio. 4. Episcopi tum in Conciliis œcumenicis, tum in suis Diœcesibus detexissent graves illas scripturarum corruptiones, si quæ alicubi tentatæ fuissent, imò & singuli ferè sacerdotes, cum in Horis Canonicis nonnihil ex Sacrà Scripturâ legere teneantur.

Ex iis, quæ hucusque dicta sunt, sequitur necessariò, codices qui sacri sunt Ecclesiæ Christianæ, eosdem esse quoad substantiam, quos Moyses, Prophetæ, Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes, Paulus, Petrus, Judas, Jacobus conscripsere; ac proindè, cum editi à sanctis illis hominibus libri, sint fidei, ac morum norma, ad eos quos Ecclesia habet penès se, fides ac mores exigi debent. Sed de eo argumento dicetur inferius.

Digitized by Google

Solvuntur adversariorum argumenta.

Objicies 1. Ideò asseritur Judæos non depravasse libros veteris testamenti quoad partes essentiales, quòd id fuerit impossibile: atqui reverà fuit possibile; nam Judæi ubique dispersi, adstricti erant decretis Rabbinorum, qui in Palestinâ primùm, posteà Babylone judicabant de rebus ad religionem spectantibus: ii verò Rabbini in odium Ecclesiæ Christianæ facilè consentire potuerunt in sacrorum codicum depravationem: ergo in omnes Judæorum synagogas irrepere potuit aliqua, etiam substantialis depravatio.

Resp. neg. min. Ratio est, 1. quia moraliter est impossibile, ut Rabbini, qui ex toto orbe confluebant in Palæstinam, & Babylonem, ut synedrium agerent, consenserint, nullo prorsus excepto, in corruptionem, de quâ est quæstio. 2. Non in Judæorum tantùm, sed & in Christianorum manibus erant codices veteris testamenti; ac proindè Christiani corruptelam illam Judæis exprobrassent, si eam vel tentare fuissent ausi. 3. Detur adversariis Rabbinos, absolutè loquendo, potuisse depravare sacros codices, certum tamen eos actu non depravasse; nam quamvis nugatorias, & ineptas expositiones tradiderint, tamen usque ad superstitionem, verborum legis, & prophetarum corticem servarunt.

Objicies 2. Multa errata irrepserunt in sacros, tum veteris, tum novi testamenti codices, v. gr. in codicibus, quibus Judæi nunc utuntur, hæc habentur Genesi 8. *Corvus egrediebatur, & revertebatur*, cum tamen Lxx. Vulgata latina, & omnes Patres legant: *Non revertebatur*.

Resp. 1. dist. ant. Irrepserunt errata, quæ non sunt contra fidem, & mores, conc. ant. Quæ sunt contra fidem, aut mores, neg. ant. Ea autem levioris momenti errata à Judæis malitiosè facta non fuerunt, cùm non sint ex iis capitibus, in qui-

Digitized by Google

quibus à Chriſtianis diſſentiunt, ſed aut ſcribarum incuriâ, aut caſu aliquo alio fortuito contigere. Fuſiùs exponetur ea ſolutio, ubi de vulgatæ latinæ editionis auctoritate dicetur.

Reſp. 2. ex eo, quòd ſint in rebus parvi momenti diverſæ, imò & contrariæ lectiones in Judæorum codicibus, non ſequi Chriſtianorum codicum lectionem hodiernam, eſſe ſemper, ac quovis in caſu præferendam codicibus Judæorum; unde Bellarminus docet non defuiſſe Biblia Latina, quæ legerunt, ut eſt in Hebræo: *Corvus egrediebatur, & revertebatur*. Sed de diverſis lectionibus, ſi quæ occurrant, dicetur inferiùs.

Objicies 3. Judæi fatentur loca quædam aliter olim lecta fuiſſe, ac habent hodierni codices, quibus ipſimet in ſynagogis utuntur: ergo depravati fuerunt hodierni Judæorum codices. Probatur antecedens. Conſentiunt Rabbini nonnulla mutata fuiſſe à ſapientibus, & inſerta codicibus hodiernis; illas verò mutationes vocant correctiones ſcribarum.

Reſp. 1. cum Bellarmino, fictitiam eſſe correctionem illam, quàm Judæi prædicant.

Reſp. 2. cum nonnullis aliis correctionem factam fuiſſe ab Eſdra, ac poſterioribus Prophetis, qui libros Sacros poſt captivitatem Babylonicam recognovere, quique, collatis inter ſe antiquis codicibus, reſtituerunt germanam lectionem, quæ in hodiernis codicibus reperitur; unde ſi aliter, ac nunc in aliquibus codicibus lectum eſt olim, erratum erat, quod Eſdras Propheta, & Judæorum ſynagoga correxere.

Confirmatur. Omnia quæ nunc extant exemplaria Hebraica, legunt ſecundùm illas correctiones. Prætereà omnes antiquæ verſiones, etiam quæ ante Chriſtum exaratæ ſunt, continent eas mutationes, in iiſq; cum Hebræis codicibus conſentiunt: id nimirùm videre eſt in verſione lxx. & vulgatâ Latina.

Objicies 4. Juſtinus Martyr in dialogo cum

Digitized by Google

Tryphone, Irenæus libr. 3. cap. 24. nonnullique alii Judæos accusarunt de sacrorum codicum depravatione: ergo non sunt integri veteris testamenti codices, etiam quoad substantiam.

Resp. 1. Intelligi posse laudatos patres de depravatione quoad aliquas lectiones: probabile nimirùm est, ubi duplex erat lectio, quorum una magis favebat Christianis, Judæos in eorum odium alteram suis codicibus inservisse; quæ quidem, cum discreparet ab ea, quam in sua Græca versione Septuaginta secuti fuerant, mirùm non est, quod Ecclesia Christiana, quæ eà versione utebatur, Judæos arguerit, quòd scripturas depravasset.

Resp. 2. cum Vvaltono patres, de quibus in argumento, non loqui de ipsa synagoga Judæorum: eodem enim modo quoad substantialia se habent ejus Biblia quo nostra; sed loqui de Theodotione, & Symmacho, qui ubi à Christianismo ad judaismum defecissent, versionibus suis sacros codices depravarunt.

CAPUT III.

De Scripturarum auctoritate.

CONCL. I. SCripturæ veteris testamenti, quæ Bibliis continentur, sunt divinæ authoritatis, seu, sunt ipsummet Dei verbum; ac proindè omninò infallibiles.

Probatur. Scripturæ veteris testamenti sunt, vel legales, vel historicæ, vel propheticæ, vel sapientiales: atqui omnes eæ Scripturæ sunt authoritatis divinæ: ergo &c.

Prior minoris propositionis pars, seu libros legales esse authoritatis divinæ, sic ostenditur. Illi libri sunt authoritatis divinæ, qui conscripti sunt ab homine, qui divinitùs ad eos scribendos missus est: atqui libri legales conscripti sunt

ab

Digitized by Google

ab homine, Moyse nimirùm, qui ad eos scribendos divinitùs missus est: ergo divinæ sunt authoritatis.

Major constat, neque enim permittere potest Deus falsum aliquid eloqui eum, quem populi legislatorem constituit; unde probatur minor. Illius missio fuit divina, quæ veris miraculis confirmata est: atqui Moysis missio veris miraculis confirmata fuit: ergo fuit divina. Probatur minor. Miracula quæ in Pentatheuco dicuntur patrata à Moyse, verè ab eo patrata fuerunt: neque enim ipse Moyses, quem ex dictis supponimus authorem Pentatheuchi, ea miracula finxit, retulitque in librum, ut apud populares suos sibi conciliaret authoritatem. Si enim Moyses fictis miraculis proposuisset Judæos decipere, rem omninò stultam vir, alioquin prudentissimus, tentasset, ut sequentibus momentis ostendi potest.

Primò. Ut consilium suum ad optatum finem perduceret, imponendum fuisset innumeræ propemodum populorum multitudini, cui tantùm abest, ut aliquando adulatus fuisset, quin sæpiùs exprobrasset incredulitatem, ingratum animum, seditiones, blasphemias, adulteria, aliaqs ejusmodi facinora, quibus sese in deserto commacularat.

Secundò. Ejusmodi naturæ erant illa miracula, ut illusioni obnoxia esse non possent; quippè inter ea recensentur flumina in sanguinem conversa, productio ranarum, quæ omnium Ægyptiorum domos pervaserant: locustæ, quæ omnes agros fuerant depopulatæ: primogenitorum omnium apud Ægyptios mors inopinata, quæ eâdem nocte contigerat: divisio maris rubri, ut Israelitis panderet viam, & ut eorum hostes posteà deglutiret: columna ignea, quæ noctu prælucebat ambulantibus: manna quod per quadraginta annos pluit de cœlo, cum in deserto alimenta deessent: Core, Dathan, & Abiron

Digitized by Google

in pœnam impiæ temeritatis viventes sepulti in terra, quæ sinum suum aperuit.

Tertiò. Ex illis portentis Moyses sumit argumentum orationum omnium, quas habuit ut Judæos eorum oculatos testes sæpè ad legis observationem hortaretur.

Quartò. Idem Moyses festa instituit ad perpetuam illorum miraculorum memoriam; præcepitque Israelitis, ut visa à se prodigia posteris commendarent.

Nec valet eorum responsio qui dicunt maleficos Ægyptiorum patrasse etiam miracula, nec tamen inde colligi posse quòd Dei nomine egerint Non valet, inquam, nam licèt malefici Ægyptiorum, in nonnullis portentis illuserint populorum oculis, non potuerunt tamen illudere in omnibus portentis, quæ Moyses peregit: unde Exodi cap. 8. hæc habentur, *Feceruntque similiter malefici incantationibus suis, ut educerent sciniphes, & non potuerunt & dixerunt malefici ad Pharaonem; digitus Dei est hic*.

Altera pars minoris, seu, libros historicos veteris testamenti esse divinæ authoritatis, sic probatur. Ii libri divinæ sunt authoritatis, quos tanquam libros authoritatis divinæ venerata est antiqua Judæorum synagoga: atqui antiqua Judæorum synagoga libros historicos veteris testamenti venerata est tanquam libros authoritatis divinæ: ergo &c. Minor certa est, relati scilicet erant in Judæorum canonem libri historici veteris testamenti; & nunc ubique terrarum à Judæis habentur pro canonicis: major verò probatur ex eo quòd ante Christum synagoga Judæorum esset vera Dei Ecclesia; ac proinde in dirimendis fidei controversiis omnino infallibilis: hinc Christus nunquam Judæos arguit quòd illis historicis libris divinam authoritatem ascriberent, imò nonnullos tanquam divinos laudavit.

Tertia pars ejusdem minoris propositionis probatur, seu libros propheticos conscriptos fuisse

Dei

Digitized by Google

Dei inſtinctu & authoritate, oſtenditur ex eventu quo docemur ea, quæ prædixerant, quæque ferè ex hominum arbitrio pendebant fuiſſe completa, ut patet de regno tribus Judæ, Geneſis 49. de annorum 70. captivitate, de Cyri regis nomine, & in Judæos quos liberaret benevolentia, Iſajæ 45. Tractant illud argumentum S. Auguſtinus lib. 12. de Civitate Dei cap. 10. & lib. 13. contra Fauſtum cap. 12. necnon epiſtolâ 14. S. Gregorius homilia 1. de adventu; Origenes cap. 1. lib. 4. de principiis.

Quarta pars ejuſdem minoris oſtenditur ex duplici capite. *Primò.* Morum regulæ, quæ libris ſapientialibus continentur, puriſſimæ ſunt, nihilque admixtum habent terreni; nimirum hominem ſeparant à creatis omnibus, imò & à ſeipſo, ut veritatis, quæ Deus eſt, cognitioni, & amori totum ſe tradat. 2. Libri Sapientiales, qui continentur in canone Judæorum, habiti ſunt pro divinis ab eorumdem Judæorum ſynagogâ: unde nonnulli, ut jam dictum eſt, in novo teſtamento à Chriſto & ab Apoſtolis laudati ſunt.

Ex iis, quæ hucuſque dicta ſunt, invictè demonſtratur veritas noſtræ concluſionis, ſeu, ſingulos veteris teſtamenti libros, qui erant in canone Judæorum, eſſe divinæ authoritatis.

CONCLUSIO 2. Libri Novi teſtamenti, qui bibliis continentur, divinæ ſunt authoritatis.

Probatur. Illi libri ſunt divinæ authoritatis, qui conſcripti ſunt ab iis qui divinitùs miſſi ſunt ad prædicandum Euangelium: atqui libri novi teſtamenti conſcripti fuerunt à viris qui divinitùs miſſi ſunt ad prædicandum Euangelium: ergo libri novi teſtamenti qui bibliis continentur, divinæ ſunt authoritatis.

Major patet quia eos qui primùm divinitùs miſſi ſunt ad prædicandum Euangelium, oportuit eſſe viros maximè ſanctos & omninò infallibiles, ſeu qui nec decipi, nec decipere po-

tue-

Digitized by Google

tuerint; alioquin Deus malè consuluisset sanctitati, & veritati, quas Ecclesiæ ab eis ædificandæ conferre decreverat; unde probatur minor. Ii divinitùs missi sunt, qui in suæ missionis confirmationem vera patraverunt miracula: neque enim vera miracula, cum à Deo sint, fieri possunt in mendacii confirmationem: atqui scriptores librorum novi testamenti in suæ missionis confirmationem vera patrarunt miracula, ea nimirùm, quæ in novo testamento referuntur; neq; enim suppostitii sunt libri novi testamenti, cum pro veris habiti sint, & Apostolorum temporibus, & proximè ad nos usque sequentibus ætatibus; quippè laudantur, tum ab Apostolorum coetaneis, tum à proximè subsequentibus scriptoribus, ut videre est in Ignatio, Polycarpo, Irenæo, Justino, Athenagorâ, Tertulliano, Origene, Cypriano. Si autem suppostitii non sunt illi libri, impossibile est, ut falsa sint facta, quæ in eis referuntur; alioquin stultè omninò egissent Apostoli, ac discipuli facta illa in confirmationem fidei referentes coram iis, qui ibidem dicuntur fuisse eorumdem factorum oculati testes; stultè pariter egissent tot homines, alioquin sapientissimi, qui pro factorum illorum veritate mortem libentissimè subierunt.

Caput IV.

De Scripturarum auctore.

Not. Hoc in articulo quæstio est, 1. de principali scripturæ authore, 2. de instrumentali, seu de iis hominibus, quorum operâ conscripti sunt Bibliorum libri. Conferent ea, quæ hìc dicentur ad eorum confirmationem, quæ capite superiore dicta sunt.

Conclusio 1. Deus est principalis author scripturarum, quæ Bibliis continentur.

Pro-

Digitized by Google

Probatur. Earum scripturarum Deus est principalis author, quæ divinæ sunt authoritatis; neque enim alicui libro authoritas divina aliundè potest evinci, quàm ex eo, quòd Deus sit illius author: atqui ut ostensum est superiori articulo, libri scripturarum, quæ Bibliis continentur, divinæ sunt authoritatis: ergo &c.

Quæres 1. quo sensu Deus dicatur scripturarum principalis author.

Resp. eo sensu, quòd eas Apostolis, & discipulis suggesserit, ac dictando quasi adspirarit: *Ipse hæc*, inquit Gregorius Magnus præfat. in librum Job scripsit, *qui hæc scribendo dictavit, ipse scripsit, qui & illius operis inspirator extitit*. Eam doctrinam hausit Gregorius Magnus ex hisce verbis 2. Petri cap. 1. *Non voluntate humanâ allata est aliquando prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines*.

Quæres 2. quomodo Deus dictarit Biblia.

Resp. Deum eo sensu dictasse Biblia, quòd Sacrorum Scriptorum mentem, voluntatem & manum multò perfectiùs, quàm solent homines, qui quædam Scribis dictant, affecerit.

Et quidem 1. mentem affecit tribuendo earum rerum, quæ dictavit cognitionem, vel immediatè eam imprimendo menti, vel mediatè per sensus nimirùm. 2. Voluntatem movit, inspirando, excitando, impellendo, ut vellent fideliter exscribere, quæ menti revelata fuerunt. 3. Manui adfuit, ne rem pro re, verbum pro verbo, litteram pro litterâ scriberent. Necessaria autem fuit ea singularis Dei in sacrum Scriptorem protectio, ut quævis incogitantia, & error vitarentur.

CONCLUSIO 2. Homines fuerunt instrumentalis Bibliorum causa.

Probatur. Ii sunt instrumentalis Bibliorum causa, quibus Deus præcipuus, ut dictum est, eorum author, usus est, ut ea scriptis mandaret: atqui Deus hominibus usus est, ut Biblia scri-

ptis

Digitized by Google

ptis mandaret, Moyse nimirùm Prophetis, Apostolis & Discipulis.

Quæres 1. an omnia, quæ scripta sunt in Bibliis, divinitùs dictata sunt.

Resp. id quod quæritur negasse duplicis generis homines.

Primò, quidem olim Anomæi (ut videre est apud Epiphanium Hæresi 76.) nuper Erasmus Annot. 2. in caput 2. Matthæi, contenderunt à Prophetis, Euangelistis, aliisque Sacris Scriptoribus, nonnulla interdum scripta fuisse secundùm hominem, hoc est, in quibus aut memoriâ lapsi sint, aut minùs certa conscripserint.

Secundò. Extiterunt alii, qui asseruerunt Bibliorum authores vera quidem semper scripsisse, sed non omnia ex motu, & inspiratione Spiritus Sancti, quippè aiebant, sunt aliqua, quæ Spiritus sancti majestatem non decent, ut illud 2. ad Timoth. 4. *de penula*, quam Paulus ait se Troade reliquisse, necnon illud Tobiæ cap. 11. de cane Tobiæ, caudam movente.

Sed dicendum est falsum esse omninò duplex illud responsum. Ratio est, quia si quid, vel minimum, sit in Scripturis, de quo dubitari possit, an Spiritu Sancto dictante scriptum sit, nullum erit Scripturæ caput, de quo idem dubium esse non possit, sicque ex Augustino lib. 1. de doctrina Christi cap. 27. *tota Scripturarum vacillaret authoritas, ideòque & fides nostra.*

Ad argumentum verò petitum ex rebus, quas adversarii contendunt non decere Dei majestatem, dicendum est, eas Dei nec bonitate, nec majestate esse indignas, quia cum majoribus conjunguntur, & suam aliundè habent utilitatem; nonnunquam enim sunt circumstantiæ, quibus facta redduntur certiora.

Quæres 2. An Bibliorum Scriptores liberè scripserint.

Respondent nonnulli Sacros Scriptores à Spiritu Sancto ita correptos fuisse, ac incitatos, ut libe-

Digitized by Google

liberè quidem libertate voluntatis, sed non libertate indifferentiæ scripserint; hoc est voluntariè quidem eos scripsisse, sed non ita, ut potuerint non scribere.

Respondent alii, quibus subscribimus, Scriptores Sacros liberè scripsisse Biblia. 1. Id Origenes lib. 3. de principiis cap. 2. variis argumentis probat. 2. Deus solet hominibus tanquam instrumentis uti modo, qui eorum naturæ congruit: per eas igitur liberas ex parte hominum actiones operatur. 3. Facilitas tum loquendi, tum scribendi, quâ donati sunt Bibliorum authores, summam quidem, ac maximè perspicuam in eorum mente rerum cognitionem arguunt, sed non important in voluntate scribendi necessitatem. 4. Uberiùs, ac efficax auxilium, quo Spiritus Sanctus adjuvit Scriptores Sacros, cum voluntatis libertate cohæret, quàm maximè, ut docent theologi in tractatu de gratia.

Nec alicujus est momenti, quod objicit Abulensis, Moysem nempè si liber fuisset, nunquam hoc elogium de seipso scripturum fuisse: *Erat enim Moyses vir mitissimus*. Nam id scripsit Moyses, tum ex peculiari afflatu Spiritus Sancti, tum ex speciali Dei præcepto: afflatus autem ille, præceptum illud cohærent cum arbitrii libertate.

CAPUT V.

De Scripturarum Canonem.

Not. 1. Canon sumitur *primò* pro norma, ad quam ars aliqua, vel opus exigitur, eo sensu ecclesiasticæ sanctiones vocantur Canones. Sumitur *secundò* pro rerum quarumdam numero, seu chatalogo, sic in Concilio Laodicæno cap. 24. chatalogus Clericorum, qui ministrant in Ecclesia, dicitur Canon.

Not. 2.

Not. 2. Certum est Scripturas Sacras esse canonicas utroque mox tradito sensu: sunt enim *primò*, tum fidei, tum morum norma: *Secundò*, certo ac determinato numero, seu catalogo continentur; idque ostenditur ex Augustino, qui lib. 2. de Baptismo contra Donatistas cap. 6. sic loquitur: *Afferamus divinam stateram de Scripturis sanctis tanquam de thesauris dominicis*; hæc etiam habet idem S. Pater lib. 5. contra Cresconium cap. 31. *Salubri vigilantiâ Canon Ecclesiasticus constitutus est, ad quem certi Prophetarum, & Apostolorum libri pertineant, quos omninò judicare non audeamus, & secundum quos de cæteris, vel fidelium, vel infidelium libris liberè judicamus*. Ostenditur iterùm ex Concilio Tridentino, quod sessionem quintam, sic inscribit: *Decretum de Canonicis Scripturis*; earum catalogum *indicem* appellat: *sacrorum*, inquit, *librorum indicem huic decreto adscribendum censuit*. In decreti calce sic, recensito eorum indice, loquitur: *Si quis libros ipsos integros..... pro sacris, & canonicis non susceperit..... anathema sit*.

Not. 3. Scripturarum Canon sumptus, ut mox dictum est, pro chatalogo, seu indice librorum Sacrorum, hoc est, qui divinæ sunt authoritatis, alius fuit Judæorum, alius Catholicorum, alius Hæreticorum: de triplici illo Canone subsequentibus articulis est à nobis dicendum.

ARTICULUS I.

De Canone Judæorum.

Not. 1. Hic methodi causâ quæremus: 1. quot libros complectatur Judæorum Canon: 2. an olim plures, quàm nunc sint, continuerit: 3. à quo confectus fuerit ille Canon.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO I. Judæorum Canon, nec plures, nec pauciores, quàm viginti duos libros complectitur.

Probatur I. Nec plures, nec pauciores libri sunt in Canone Judæorum, quàm Josephus, vetus Ecclesia Christiana, hodierna Judæorum synagoga recensent: atqui Josephus, vetus Ecclesia Christiana, hodierna Judæorum synagoga; nec plures, nec pauciores, quàm viginti duos libros recensent in Judæorum Canone: ergo nec plures, nec pauciores sunt, quàm viginti duo.

Minor propositio sic per partes ostenditur. *Primò* Josephus quem, cum sacerdos esset, fugere non potuit, quinam essent apud suam gentem libri Canonici, lib. I. contra Appionem conceptis terminis asserit omnia, quæ ad suam gentem spectarent, duobus tantùm supra viginti libris contineri. *Secundò* Origenes apud Eusebium lib. 6. historiæ cap. 23. Synopsis, quæ tribuitur Athanasio, Epiphanius libr. I. Hæresi 8. S. Hilarius præfatione in Psalm. Hieronymus in prologo galeato definiunt apud Judæos viginti duos tantùm libros extare, qui existimentur esse divinæ authoritatis. *Tertiò* nec plus, nec minùs, quàm viginti duos, hodiernorum Judæorum Biblia complectuntur.

Objicies. Melito Sardensis apud Eusebium hist. lib. 4. cap. 26. scribit Judæorum Canonem complecti viginti quatuor libros Sacros: Epiphanius Hæresi 8. numerat in eodem Canone libros viginti septem: ergo malè asseritur, quòd sint tantùm viginti duo.

Resp. conced. ant. neg. conseq. Ratio est, quia scriptores in argumento laudati nonnullos ex libris, de quibus loquitur Josephus, in duos aut plures partiuntur: è contra Josephus libros, quos illi authores partiuntur, tanquam unum numerat.

Qui cum Josepho sentiunt, seu qui viginti tantùm duos veteris testamenti libros numerant, po-

Digitized by Google

ponunt, *primò* libros Moysis quinque, *secundò* prophetarum libros octo, nimirùm, Josue, Judices cum Ruth, *tertiò* Samuelis duos velut unum librum, *quartò* Regum duos velut unum, id est, tertium, & quartum, *quintò* Isaiam, *sextò* Jeremiam cum Threnis, *septimò* Ezechielem. *octavò* librum unum duodecim minorum prophetarum, *nonò* hagiographos libros novem, scilicet, Job, David, Proverbia, Ecclesiastem, Canticum Canticorum, Danielem, Paralipomena, Esdræ duos, ut unum, & Estherem.

Qui autem viginti quatuor constituunt, avellunt Ruth à libro Judicum, & Threnos à Jeremiâ; sicque duos libellos adjungunt duobus viginti superioribus.

Qui verò viginti septem recensent, tripliciter id agunt. Nam *primò* S. Epiphanius libro de pond. & mens. ex Psalterio libros quinque constituit, & adjungit Threnos, & epistolam Baruch, *secundò* duobus & viginti supra numeratis addit Ruth, libros duos regum, unum ex Paralipomenis, ex Esdrâ unum, *tertiò* idem S. Pater Hæresi 8. suis cum numeris omnes veteris testamenti libros recenset: *quinque Moysis, sextus Iosue, septimus Iudices, octavus Ruth, nonus Iob, decimus Psalterium, undecimus Proverbia, duodecimus Ecclesiastes, decimustertius Canticum, decimusquartus Regum primus, decimus quintus, decimussextus, decimusseptimus, Regum secundus, tertius, quartus, decimusoctavus Paralipomenon primus, decimusnonus Paralipomenon secundus, vigesimus Isaias, vigesimus primus duodecim Prophetæ minores, vigesimus secundus Ieremias, vigesimus tertius Ezechiel, vigesimus quartus Daniel, vigesimus quintus Esdræ primus, vigesimus sextus Esdræ secundus, vigesimus septimus Esther*; hactenùs Epiphanius.

CONCLUSIO 2. Olim apud Judæos plures erant libri, quàm nunc sint in eorum Canones, & essent Josephi temporibus.

Pro-

Probatur. Scripturæ recensent libros, qui jam non sunt in Canone Judæorum: ii autem viginti numerantur. Primus, liber *Bellorum domini*, Num. 21. secundus, liber *Iustorum*, seu liber *Recti*, Josue cap. 10. tertius, liber *Verborum*, seu rerum gestarum *Salomonis*, 3. Reg. cap. 11. quartus, liber *Verborum Regum Israel*, 3. Reg. cap. 14. quintus, liber *Verborum Regum Iuda*, ibidem, sextus *Samuelis libri*, 1. Paralip. capite ultimo, septimus, alius quidam *Samuelis liber*, 1. Reg. cap. 10. octavus *Nathani*, 1. Paralip. cap. 29. nonus *Gad Prophetæ*, ibidem, decimus *Abiæ Prophetæ*, 3. Reg. cap. 5. undecimus *Addonis Prophetæ*, 2. Paralip. cap. 9. duodecimus *Iehu Prophetæ*, 2. Paralip. cap. 20. decimustertius *Chozai Prophetæ*, 2. Paralip. cap. 33. decimusquartus *Salomonis tria millia Parabolarum*, 3. Reg. cap. 4. decimusquintus *Salomonis Cantica quinquies mille*, ibidem ex textu græco septuaginta, & ex vulgatâ editione, sed ex latinâ ad textum Hebræorum correctâ, *Cantica quinque supra mille*, decimussextus *Salomonis physica*, ibidem, decimusseptimus, liber *Enoch*, ut ex Judæ epistolâ collegit S. Augustin. lib. 15. de civit. cap. 23. decimusoctavus, epistola *Eliæ Prophetæ*, 2. Paralip. cap. 21. decimusnonus *Ieremiæ descriptiones*, 2. Mach. 2. vigesimus *Ioannis Hircani liber dierum*, 1. Mach. cap. ult.

Libris quos ex scripturâ hactenus recensuimus addi possent, 1. liber Eldal, & Medad, apud Athanasium in synopsi. 2. In eadem synopsi, ultrà centum, & quinquaginta Psalmos, *Psalmus unus*, qui legitur in græcis exemplaribus, & in græcorum horologio. 3. In eadem synopsi, pluribusq; aliis authoribus *testamentum Moysis*, reperitur.

Quæres 1. an libri, qui mox recensiti sunt, aliquando fuerint Canonici apud Judæos.

Resp. quadruplicem esse de propositâ quæstione authorum sententiam.

Prima

Prima Origenis, qui præfatione in Cantica, dubitat an libri, de quibus agitur, fuerint aliquando Canonici.

Secunda, Joannis Drusii, qui epist. 101. censet eos fuisse sacros, sed negat fuisse Canonicos.

Tertia, quæ est Serarii, docet nonnullos ex iis libris fuisse Canonicos, sed non omnes.

Quarta, est S. Augustini, qui docet eos libros, nec sacros fuisse, nec Canonicos: sic enim loquitur libr. 18. de civit. Dei cap. 38. Nec enim videri debet, quòd suspecta habeantur, quæ sub tantæ antiquitatis nomine proferuntur; quando quidem in ipsa historia regum Judæ, & regum Israel, quæ res gestas continet, de quibus eidem Scripturæ Canonicæ credimus, commemorantur plurima, quæ ibi non explicantur, & in libris aliis inveniri dicuntur, quos Prophetæ scripserunt, & alicubi eorum quoque prophetarum nomina non tacentur, nec tamen inveniuntur in Canone, quem populus Dei recipit. Cujus rei, fateor, causa me latet, nisi quod ego existimo, etiam ipsos, quibus ea, quæ in authoritate religionis esse deberent, sanctus utique spiritus revelabat; alia, sicut homines historicâ diligentiâ; alia, sicut prophetas inspiratione divinâ scribere potuisse, atque hæc ita fuisse distincta, ut illa tanquam ipsis, ista verò tanquam Deo per ipsos loquenti, judicarentur esse tribuenda, ac si illa pertinerent ad ubertatem cognitionis, hæc ad religionis authoritatem, in quâ authoritate custoditur Canon; præter quem, si qua jam etiam sub nomine verorum prophetarum scripta proferuntur, nec ad ipsam copiam scientiæ valent, quoniam utrùm eorum sint, quorum esse dicuntur incertum est, & ob hæc eis non adhibetur fides, maximè his, in quibus etiam contra fidem librorum Canonicorum quædam leguntur, propter quod ea illorum non esse apparet: hactenùs S. Doctor.

Ex iis S. Augustini verbis patet S. Doctorem asse-

asserere, 1. nonnullos ex iis libris fuisse à Prophetis conscriptos, 2. se nescire, cur relati non sint in antiquum Judæorum Canonem, 3. verisimilem esse Prophetas eos scripsisse, ut homines, non autem ut Prophetas, 4. eos libros propter rationem mox allatam pertinuisse non ad religionis authoritatem, sed ad cognitionis ubertatem.

Quæres 2. an ii libri, de quibus in præcedenti quæstione, jam extent alicubi, & cur, si non extent, tandem perierint.

Resp. ad 1. eos libros nullibi jam extare; ita nimirùm docent Catholici, Hæretici, Judæi, ut Abenezra in Num. cap. 21. Hinc concluditur *librum Recti, & librum Bellorum Domini*, qui hodie sunt apud Hebræos, à recentioribus Rabbinis conscriptos fuisse: ille quidem à R. Tham, iste à Ralbag.

Resp. ad 2. mirum non esse in sententiâ S. Augustini, quòd illi libri perierint, cum ex eo S. Doctore, ad religionis authoritatem non pertinerent; unde etiam mirum non est, cur in novo testamento nusquam citentur: mirum pariter non est, cur divinâ providentiâ eos perire passa fuerit.

Conclusio 3. Esdras author est Judæorum Canonis.

Probatur. Ille est author Canonis Judæorum, qui in unum corpus redegit, ordinavitque libros Sacros: atqui Esdras in unum corpus redegit, ordinavitque libros sacros; id nimirùm docere videntur Chrysostomus hom. 8. in epistolam ad Hebræos, Hilarius, & Theodoretus præfatione in Psalm. sed ante eos Irenæus lib. 3. cap. 25. Tertullianus libro de habitu mulierum, Clemens lib. 1. Stromatum.

Quæres 1. num ante Esdræ tempora non extaret apud Judæos aliquis Scripturarum Canon.

Resp. ante Esdræ tempora extitisse quidem apud

Digitized by Google

apud Judæos libros sacros, qui ante ipsum scripti fuerant; sed in unum scripturarum Canonem, seu chatalogum ex ordine redacti non fuerant.

Quæres 2. quo sensu Esdras dicatur Judaici Canonis author?

Resp. circa propositam quæstionem esse duplicem sententiam.

Prima eorum est, qui docent 1. universam Scripturam sacram periisse tempore captivitatis Babylonicæ; nempè in urbis excidio, & incendio templi. Docent 2. eam ab Esdra absque ullius exemplaris ope, solo Spiritus sancti afflatu, fuisse per quadraginta dies dictatam quinque viris, qui summâ celeritate excipiebant, quæ ab Esdra proferebantur. Nituntur ii authores capite 14. libri quarti Esdræ, ubi eorum opinio expressis verbis asseritur.

Altera sententia eorum est, qui censent non omnia scripturarum exemplaria extitisse in Templo Jerosolymitano cum à Chaldæis combustum est; ac proindè non omnia tunc periisse; & consequenter Esdram eo sensu esse Judaici Canonis authorem; quòd cum esset Scriba doctus, collatis inter se pluribus exemplaribus, errata correxerit, quæ per Scribarum, aut incuriam, aut imperitiam in sacros libros irrepserant, tum etiam, quòd (ut jam dictum est) scripturas in unum corpus ex ordine redegerit.

Nos secundæ illi opinioni subscribimus. Nam 1. quartus Esdræ liber, cujus testimonio prior sententia nititur, tantùm abest, ut sit Canonicus, quin potius pluribus in locis Judaicis fabulis refertus sit. 2. Quis in animum inducat suum, incenso Jerosolymorum templo, nullos sacros codices apud privatos Judæos remansisse, & præsertim apud Ezechielem, Danielem, Jeremiam, Aggæum, Zachariam, Mardochæum, & ipsum Esdram, aliosque pios, præsertim ex Tribu Levi, qui tunc in humanis agebant, & quibus cordi erat Dei lex.

Quæ-

Digitized by Google

Quæres 3. An Canon quem Esdras correxit, ab Esdrâ tantùm suam authenticitatem habuerit.

Resp. negat. authenticitatem nimirùm suam habuit Canon ille ab synagogâ Judæorum, quæ tunc in amplissimum cœtum coacta, Esdrinum Canonem probavit: id innuunt laudati superiùs Patres: id quoque videre est in Rabbinorum operibus.

ARTICULUS II.

De Canone Catholicorum.

Not. 1. Catholicorum Canon spectari potest, vel respectu librorum veteris testamenti, vel respectu librorum novi testamenti.

Not. 2. Ecclesia Catholica spectari potest, vel in prioribus sæculis, vel in hisce posterioribus, hoc est, vel ante Concilii Tridentini tempora, vel post tempora Concilii Tridentini.

§. I.

Quinam libri semper fuerunt in Canone Catholicorum.

CONCLUSIO I. In omnibus Ecclesiis Catholicis, scripturarum Canon quovis sæculo hosce veteris testamenti libros complexus est; Pentateuchum Moysis, librum Josue, Judicum, Ruth, Regum quatuor, Paralipomenon duos, Esdræ & Nehemiæ duos, Job, Psalterium 150. Psalmorum, Proverbia, Ecclesiastem, Canticum Canticorum, Prophetas majores quatuor, Prophetas minores duodecim.

Probatur. Eos libros semper complexus est Canon omnium Ecclesiarum Catholicarum, quos omnes omninò Ecclesiæ Catholicæ semper agnoverunt divinæ esse authoritatis; atqui omnes om-

omninò Ecclesiæ semper agnoverunt libros, de quibus in conclusione, esse divinæ authoritatis: ergo semper eos complexus est Ecclesiæ Catholicæ Canon.

Minor propositio ostenditur, 1. testimonio Summorum Pontificum: quotquot enim à Christo, ad hæc usque tempora recensuere divinos veteris testamenti libros, eorum omnium meminerunt, de quibus agitur in conclusione: idque videre est in Innocentii Papæ I. epistola 3. quæ est ad Exuperium Tolosanum; videre est etiam in Gelasii I. decreto de libris sacris. Idem evincitur ex pluribus Conciliis, Laodicæno nimirùm Canone 59. Carthaginensi III. Canone 47. Tridentino sess. 2.

Ostenditur 2. authoritate Patrum. Græci eos libros laudant tanquam divinos, Origenes apud Eusebium libr. 6. historiæ cap. 18. ipse etiam Eusebius lib. 3. historiæ cap. 25. Athanasius in synopsi, Cyrillus Jerosolymitanus catechesi 4. Patres Latini iisdem libris divinam authoritatem tribuunt, Hieronymus tum in prologo Galeato, tum in epistolâ ad Paulinum de studio scripturarum, ad Rufinum in explicatione symboli Augustinus lib. 2. de doctrina Christ. cap. 8. Iis autem Latinis Patribus præiverat Hilarius præfatione in Psalmos.

Conclusio 2. In omnibus Catholicis Ecclesiis Scripturarum Canon hosce novi testamenti libros, quovis sæculo complexus est, Evangelia Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis, Acta Apostolorum; omnes Pauli epistolas, eâ tantùm exceptâ, quæ est ad Hebræos; duas epistolas canonicas, videlicet Petri unam, Joannis alteram.

Probatur eodem argumento, quo asserta fuit præcedens conclusio, authoritate nimirùm Summorum Pontificum, Conciliorum, Patrum tum Latinorum, tum Græcorum, qui in præcedentis conclusionis testimonium laudati sunt; nempè

Digitized by Google

pè ii Pontifices, ea Concilia, ii Patres libros, de quibus est hìc quæstio retulerunt in Ecclesiæ Canonem iisdem locis, quæ ibidem laudata sunt.

§. II.

Quinam libri non fuerint semper in omnium Ecclesiarum Canone.

Conclusio. Plures libri, qui nunc sunt Sacri, non fuerunt semper in omnium Ecclesiarum Canone, nimirùm Hester, Baruch, Danielis pars, Tobias, Judith, Sapientia, Ecclesiasticus, Macchabæorum primus & secundus, Marci, Lucæ, Joannis, partes quædam, epistola ad Hebræos, epistola Jacobi, posterior Petri; prima Joannis particula, secunda & tertia Joannis, epistola Judæ, Apocalypsis.

Probatur conclusio. Eos libros quovis sæculo complexus non est omnium Ecclesiarum Canon, de quorum authoritate nonnulli Patres, nonnullæ Ecclesiæ olim dubitarunt: atqui nonnulli Patres, nonnullæ Ecclesiæ dubitarunt de authoritate librorum, de quibus agitur in conclusione: ergo omnium Ecclesiarum Canon eos libros, quovis sæculo complexus non est. Minor propositio ostenditur per partes.

Primò. Tres gravissimi scriptores, Estheris librum rejecerunt ex Canone, nempè Melito Sardensis apud Eusebium lib.4. hist. cap.26. Athanasius in synopsi, Gregorius Nazianzenus in suo de genuinis scripturis carmine.

Prætereà inter eos, qui Estheris libro divinam authoritatem tribuerunt, nonnulli negarunt septem postrema capita esse genuinas ejusdem libri partes; unde putarunt eas, tanquam adulterinas, ab ipso libro resecari debere. In ea sententiâ fuisse Hieronymum colligitur ex ejus in hunc librum præfatione; nempè ait se ex He-

Digitized by Google

bræo in Latinum vertisse librum illum, prout in Hebraicis exemplaribus legitur: at in Hebraicis exemplaribus ea capita non reperiuntur, ipso Hieronymo teste, qui monet, se non ex Hebræis codicibus, sed ex vulgatâ editione deprompsisse septem illa capita. Hieronymo ante Concilium Tridentinum subscripsere Nicolaus Lyranus, Dionysius Carthusianus, Cardinalis Cajetanus in suis in hunc librum commentariis; imò & post Concilium Tridentinum Sixtus Senensis libro 1. & 8. Biblioth. S.

Secundò. Liber Baruch à Hieronymo non est habitus pro Canonico: sic enim loquitur S. Doctor præfatione in Jeremiam: *Librum autem Baruch notarii ejus, Jeremiæ, qui apud Hebræos nec legitur, nec habetur, prætermisimus*. Idem S. Doctor eum pariter prætermittit in suo Prologo Galeato, ubi veteris testamenti libros recenset. Hieronymo adhæsit inter Catholicos Joannes Driedo lib. 1. de scripturis & dogmatibus Ecclesiasticis, cap. ult.

Tertiò. Judæi resecant ex Danielis libro hymnum trium puerorum, qui habetur cap. 3. necnon Susannæ historiam, quæ legitur cap. 13. & historiam draconis, quem Daniel interfecisse dicitur cap. 14. Hebræis eo in capite adhærere videtur Hieronymus præfatione in Danielem, ubi sic loquitur: *Hæc idcircò refero, ut difficultatem vobis Danielis ostenderem, qui apud Hebræos, nec Susannæ habet historiam, nec hymnum trium puerorum, nec Belis, draconisque fabulas, quas nos, quia in toto orbe dispersæ sunt, vero anteposito, easque jugulante, subjecimus, ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncasse*. Julius Africanus apud Eusebium hist. lib. 6. cap. 13. Susannæ historiam rejicit tanquam adulterinam. Subscribit Joannes Driedo lib. 1. de scripturis & dogmatibus Ecclesiasticis cap. ult.

Quartò. Libros Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Macchabæorum, Hieronymus expungit ex Canone:

Digitized by Google

none : hæc enim habet in Prologo Galeato : *Hic prologus, Scripturarum quasi Galeatum principium, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinum, convenire potest; ut scire valeamus, quidquid extra, hoc est, inter Apochrypha esse ponendum: Idcircò Sapientia, quæ vulgò Salomoni adscribitur, & Iesu filii Sirach liber, & Iudith, & Tobias, & Pastor, non sunt in Canone, Macchabæorum primum librum Hebraicum reperi, secundus, Græcus est.* Eum verò duplicem Macchabeorum librum inter Canonicos non recenset in eodem prologo, ubi texit Canonicorum chatalogum. Hieronymo præiverat Melito Sardensis apud Eusebium hist. lib.6. Athanasius in synopsi, Concilium Laodicænum Canone 59.

Quintò. Ultimum caput Marci non fuisse ab omnibus, etiam Catholicis, receptum Hieronymi tempore, scribit ipsemet Hieronymus in epistolâ ad Hedibiam quæstione 3. Hoc autem fundamento nitebantur, quòd olim inserta essent quædam, quæ Manichæismum redolerent ; ista nimirùm verba : *Et illi satisfaciebant, dicentes sæculum istud iniquitatis, & incredulitatis substantia est, quæ non finit per immundos spiritus veram Dei apprehendi virtutem, idcircò jam nunc revela justitiam tuam.* Ita Hieronymus lib.2. contra Pelagianos ante medium.

Sextò. Quidam olim in dubium revocarunt historiam de sudore Christi sanguineo, angelicâ apparitione, & consolatione, quæ Lucæ 22. legitur. Eorum qui sic opinati sunt, meminit Hieronymus lib. 2. contra Pelagianos.

Septimò. Adulteræ mulieris historiam, quæ legitur Joannis 8. capite, non fuisse olim certæ fidei, Erasmus, ex Eusebio, scribit in hujus loci annotatione.

Octavò. Contendunt aliqui, dubium olim fuisse, an hæc verba, quæ habentur capite ultimo 1. epistolæ Joannis : *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus,*

Digitized by Google

ctus, *& hi tres unum sunt*, genuina sint Joannis verba Rationes, quibus illud dubium nitebatur videre est apud Erasmum in hujusce loci annotatione.

Nonò. An epistola ad Hebræos Pauli esset, & an in Canonem referri deberet, dubitarunt quidam veteres, Hieronymo teste, qui in epistola ad Paulinum sic loquitur: *Paulus Apostolus ad septem scribit Ecclesias: octava enim ad Hebræos, à plerisque extra numerum ponitur*. Ex iis, qui epistolæ de quâ agitur, divinam authoritatem tribuebant, nonnulli dubitarunt, an Barnabæ, Lucæ, Pauli, aut alterius esset Apostoli. Hæc de ea scribit Hieronymus in chatalogo scriptorum Ecclesiasticorum: *Epistola autem, quæ fertur ad Hebræos, non ejus*, Pauli, *creditur propter styli, sermonisque distantiam, sed vel Barnabæ juxta Tertullianum, vel Lucæ Euangelistæ juxta quosdam, vel Clementis, Romanæ postea Ecclesiæ Episcopi, quem aiunt sententias Pauli proprio ordinasse, & ornasse sermone*. Idem tamen Hieronymus censet eam epistolam esse ipsiusmet Pauli; hæc enim verba mox laudatis subjicit: *Vel certè, quia Paulus scribebat ad Hebræos, & propter invidiam sui apud eos nominis, titulum, in principio salutationis amputaverat, scripserat ut Hebræus Hebræis Hebraicè, id est, suo eloquio disertissimè, ut ea quæ eloquenter scripta fuerant in hebræo, eloquentiùs verterentur in græcum, & hanc causam esse, quòd à cæteris Pauli epistolis discrepare videatur*. Cajetanus paulò ante Concilium Tridentinum iis adhæsit, quibus olim fuit dubium, an ad Hebræos epistola ipsiusmet esset Pauli.

Decimò. Epistolam Jacobi, postremam Petri, secundam & tertiam Joannis, epistolam Judæ olim non fuisse ab omnibus Ecclesiis admissas, testatur Eusebius histor. lib. 2. cap. 23. *sciendum est*, inquit, *quòd à nonnullis non recipiantur*. De Jacobi epistolâ hæc habet Hieronymus in chatalogo scriptorum Ecclesiasticorum: *Unam tan-*

tantùm scripsit epistolam, quæ de septem catholicis est, quæ & ipsa ab alio quodam sub nomine ejus edita asseritur, licèt paulatim, tempore procedente obtinuerit authoritatem. Asserit ibidem laudatus author, quòd *Petri secunda à plerisque, ejus esse negetur, propter styli cum priore dissonantiam*, de Judâ hæc ibidem ait: *At Iudas frater Iacobi parvam quidem, quæ de septem catholicis est, epistolam, reliquit; & quia de libro Enoch, qui apocryphus est, in eâ assumit testimonium, à plerisque rejicicur*. Idem in eodem chatalogo afferit dubitasse nonnullos veteres de secunda, & tertia epistolâ Ioannis.

Vndecimò. Apud Eusebium, Cajus quidam, antiquus scriptor, censuit Apocalypsim esse Cerinthi hæretici fœtum, Eusebio teste lib.3. hist. cap. 28. Dionysius Alexandrinus apud eundem Eusebium lib.7. cap.23. libri quidem divinam authoritatem agnoscit, sed dubitat, num sit Joannis Apostoli, an alterius Joannis. Concilium Laodicenum eumdem librum non retulit in suum scripturarum Canonem. Hieronymus in epistolâ ad Dardanum, testatur plures è veteribus græcis de Apocalypseos authoritate dubitasse.

§. III.

Quinam libri jam sint in omnium Ecclesiarum Catholicoram Canone.

CONCLUSIO. In omnibus Ecclesiis Catholicis, scripturarum Canon complectitur, 1. eos omnes libros, qui erant in veteri Canone Judæorum, 2. eos quoque complectitur, de quibus nonnulli dubitarunt, an essent in Judæorum Canone, Baruch nimirùm, & Estherem, 3. hosce libros continet, Sapientiam, Tobiam, Judith, Ecclesiasticum, primum & secundum Macchabæorum, quos certum est non fuisse in hebrai-

cis Judæorum Bibliis: 4. Euangelia quatuor, Acta Apostolorum, & eas epistolas Canonicas, de quarum authoritate nusquam inter chatolicos dubitatum est: 5. eas etiam epistolas, de quibus nonnullæ Ecclesiæ quondam dubitarunt, Joannis Apocalypsim, & eorum librorum partes, de quibus aliquod olim fuit dubium.

Probatur ex Concilio Tridentino, quod sessione 4. sic loquitur: Sacrorum verò librorum indicem huic decreto adscribendum censuit.... Sunt verò infrascripti, testamenti veteris, quinque Moysis, id est, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Josue, Judicum, Ruth, quatuor Regum, duo Paralipomenon, Esdræ primus, & secundus, qui dicitur Nehemias, Tobias, Judith, Esther, Job, Psalterium Davidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabolæ, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Jeremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel, duodecim Prophetæ minores, id est, Osee, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Micheas, Naum, Abacuch, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias, duo Macchabæorum, primus, & secundus: Testamenti novi, quatuor Euangelia, secundùm Matthæum, Marcum, Lucam, & Joannem, Actus Apostolorum à Lucâ Euangelistâ conscripti, quatuordecim epistolæ Pauli, ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colosenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos, Petri Apostoli duæ, Joannis Apostoli tres, Jacobi Apostoli una, Judæ Apostoli una, & Apocalypsis Joannis Apostoli. Definit prætereà sacra Synodus, eos libros cum suis partibus Canonicos esse, idq; credendum præcipit sub anathematis pœnâ: *Si quis autem*, inquit, *libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverũt, & in veteri vulgatâ editione habetur, pro sacris, & Canonicis non susceperit, anathema sit.*

Quæ-

Quæres 1. An mox laudatus Scripturarum Canon primùm à Concilio Tridentino conditus fuerit.

Resp. negativè. Ratio est, quia expressis terminis reperitur in epistolâ tertiâ, quam Innocentius Papa ad Exuperium Tolosanum scripsit anno 400. Reperitur etiam in Concilio Carthaginensi quarto, cui interfuit Augustinus, quodque anno 419. celebratum est; in decreto Gelasii edito Romæ in Concilio Septuaginta Episcoporum, in Augustini epistolâ 235. Sed advertendum est, laudatos Patres in Jeremiâ complexos fuisse librum Baruch.

Quæres 2. Utrùm post definitionem Concilii Carthaginensis post Innocentii I. & Gelasii decretum, esset de fide, quòd libri, qui recensentur in decreto Concilii Tridentini, essent Canonici.

Resp. videri, quòd Concilium Carthaginense habitum post datam ab Innocentio ad Exuperium epistolam, non censuerit fuisse tunc de fide, quòd ii omnes libri essent Canonici. Nimirùm jubet, ut editus à se de sacris libris Canon, in Occidentem deferatur, quò à Romano Pontifice, & aliis Occidentalibus Episcopis confirmetur: *Hoc etiam*, inquit, *fratri & consacerdoti nostro Bonifacio* (tunc Romano Pontifici) *vel aliis earum partium Episcopis in confirmando isto Canone innotescat, quia à Patribus ista accepimus legenda.* Sed cur Romano Episcopo, & aliarum Sedium Occidentalium Episcopis, probandum Canonem suum direxissent Carthaginensis Concilii Patres, si ipsis persuasum fuisset, esse de fide libros quos recenset, jam tunc fuisse Canonicos?

Confirmatur. In Galliis ignota non erant, tum Innocentii, tum Concilii Carthaginensis decreta, Prosperi & Hilarii temporibus. Verùm tunc in Galliis non videbatur esse de fide, quòd omnes libri, de quibus est quæstio, referri deberent in Scripturarum divinarum Canonem; scribunt nempè Prosper, & Hilarius ad Augustinum,

Massilienses causatos fuisse, hoc testimonium: *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum*, non esse alicujus ponderis, eò quòd Sapientiæ liber, ex quo desumptum est, non haberetur, ut Canonicus: *Quod*, inquit Augustin. lib. de prædest. SS. cap. 14. *à me quoque positum*, testimonium, *fratres ipsos ita respuisse dixistis, tanquam non de libro Canonico adhibitum*. Cardinalis Cajetanus, paucis ante Concilium Tridentinum annis, scripsit, non alios libros referri debere in Canonem, quàm quos in eum Hieronymus retulit; *ad S. Hieronymi limen* (inquit in fine suorum in veteris testamenti libros Commentariorum) *reduci debent, Tobias, similesq; alii libri*. Ita verò censuere, Cajetanus, Massilienses, Patres quarti Concilii Carthaginiensis, & plures alii veteres, quòd dubitarent, an ubique promulgatum, ac receptum esset Innocentii de libris Canonicis decretum.

Quæres 3. Utrùm etiam ante Innocentii Papæ tempora, seu, an tribus prioribus sæculis, omnes libri quos Concilium Tridentinum retulit in Canonem, essent Canonici, hoc est, an divinæ essent authoritatis?

Resp. eos omnes libros Apostolorum temporibus fuisse Canonicos, hoc est, Apostolis, ac primitivæ Ecclesiæ fuisse persuasum, eos libros divinitùs fuisse conscriptos, ac proindè fuisse divinæ authoritatis. Ratio est, quia alioquin, nec ab Innocentio, nec à Conciliis, referri potuissent in Canonem; siquidem Ecclesia non potest aliud credendum fidelibus proponere, quàm quod Apostolis fuit revelatum, nempè ipsis omnes omnium articulorum revelationes creditæ sunt, nec novæ aliquæ post eorum tempora factæ sunt Ecclesiarum Pastoribus.

Nec obstat, quod de illorum librorum authoritate nonnulli dubitarint antiquitùs, ut patet ex iis, quæ diximus, agentes de libris, qui apud omnes Ecclesias non erant olim in scriptu-

pturarum Canone. Nam id contigit, quòd illis authoribus satis perspecta non fuerit eo in capite Apostolorum, ac primitivæ Ecclesiæ sententia; è contra perspecta erat aliis: hincque factum est, ut aliqui contenderent eos libros non esse Canonicos, alii verò docerent reverà esse Canonicos.

Quæres 4. Quam legem, quam regulam, quarti ac posteriorum sæculorum Ecclesia servaverit, ut referret in Canonem libros, quos secundi, tertii, & quarti sæculi aliqui Patres in eum non retulerant.

Resp. Ecclesiam accuratè expendisse traditionem Patrum, qui præcesserant, ac facto illo examine, judicasse communem traditionem illorum Patrum ferre, libros illos ab Apostolis, primitivâque Ecclesiâ, habitos fuisse pro Canonicis: in eo autem examine servavit regulam, quam hisce verbis tradit Augustinus lib. 2. de doctrina Christiana cap. 8. *In Canonicis autem scripturis, Ecclesiarum Catholicarum, quam plurium authoritatem sequatur, inter quas sanè illæ sunt, quæ Apostolicas Sedes habere, & epistolas accipere meruerunt. Tenebit igitur hunc modum in Scripturis Canonicis, ut eas, quæ ab omnibus accipiuntur Ecclesiis Catholicis, præponat eis, quas quædam non accipiunt. In eis verò, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures, gravioresque accipiunt eis, quas pauciores, minorisque authoritatis Ecclesiæ tenent. Si autem alias invenerit à pluribus, alias à gravioribus, quamquam hoc facilè invenire non possit, æqualis tamen authoritatis eas habendas puto.*

Digitized by Google

§. IV.

De Scripturarum Canone apud hæreticos recepto.

CONCLUSIO. Non unus fuit antiquitùs, nec est modò apud Hæreticos Scripturarum Canon.

Probatur. Scripturarum Canon non fuit olim, nec est modò idem apud eos, qui libros rejecerunt, quos alii admittebant tanquam Canonicos: atqui è veteribus, ac hodiernis Hæreticis, nonnulli rejecerunt, rejiciuntque libros, quos alii admittebant olim, & nunc admittunt tanquam Canonicos: ergo, &c. Minor probatur enumeratione eorum, qui olim Ecclesiam vexarunt, & nunc etiam vexant.

Primò. Simoniani, Basilidiani, Marcionitæ, omnes veteris testamenti libros, quòd à Deo malo dictatos censerent, respuebant, apud Irenæum lib. 1. cap. 20. Iis adhæserunt Manichæi apud Epiphanium Hæresi 66.

Secundò. Nonnulli apud Philastrium in catalogo hæreseon, expungebant Ecclesiastem ex Canone, quia censebant, à Salomone compositum fuisse, cum amore mulierum esset depravatus: Propter eandem rationem, eodem Philastrio teste, cap. 133. alii negarunt, Cantica Canticorum librum esse sacrum.

Tertiò. Gentiles, Augustino teste, lib. 2. Retract. cap. 16. asseruerunt quidem Euangelia ab Apostolis conscripta fuisse, sed contenderunt eos ex suo in Christum amore, deditâ operâ, fabulas pro veris narrationibus scripsisse.

Quartò. Nonnulli apud Augustinum Hæresi 30. recipiebant quidem Euangelia Matthæi, Marci, Lucæ, sed rejiciebant Joannem. Ebion, Irenæo teste, lib. 1. cap. 26. solum Euangelium Matthæi probabat. Cerinthus apud eundem Iræneum

Digitized by Google

neum lib.3. cap.11. utebatur solo Marci Euangelio. Apud Marcionem, ut author est Tertullianus, solus Lucas, sed mutilus, & corruptus, erat in pretio.

Quintò. Actorum librum è numero sacrorum librorum expungebant, Cerinthus apud Philastrium cap.36. Cerdo apud Tertullianum lib. de præscript. Tatianus apud Eusebium lib. 4. histor. cap.29. Manichæus apud Augustinum, lib. de utilitate credendi, cap.3.

Sextò. Marcion, teste Epiphanio Hæresi 42. rejecit Pauli epistolas ad Titum, & Timotheum; nonnulli quasdam alias epistolas Pauli, humano, non divino spiritu dictatas censebant, & præsertim eam, quam scripsit ad Philemonem, apud Augustinum lib.2. contra adversarium legis, & Prophetarum.

Septimò. Hæretici, qui elapso proximè sæculo vexarunt Ecclesiam, deleverunt ex Scripturarum Canone, omnes veteris testamenti libros, qui non reperiuntur in antiquo Canone Judæorum; Baruch nimirùm, Tobiam, Judith, Ecclesiasticum, Sapientiam, ambos libros Macchabæorum; ita post Lutherum, Martinus Kemnicius in examine sessionis quartæ Concilii Tridentini, Calvinus lib.1. Instit. cap.11. lib.2. cap.5. lib.3. cap.5.

Deleverunt quoque Pauli epistolam ad Hebræos. Lutherus in prologo hujus epistolæ contendit eam nec Pauli esse, nec alterius Apostoli; asserit eam continere nonnulla, quæ Euangelicæ & Apostolicæ doctrinæ contraria sint. Subscribit Kemnicius in examine sessionis quartæ Concilii Tridentini. Calvinus Instit. lib.1. cap.8. §.216. docet epistolam, de quâ agitur, esse verè Apostolicam, sed dubium esse, an Pauli sit, an alterius Apostoli.

Deleverunt etiam epistolas, Jacobi, Judæ, secundam Petri, secundam & tertiam Joannis. Ita Lutherus in prologis harum epistolarum, Kem-

Digitized by Google

nicius & Centuriatores Magdeburgenses, Centur. 1. lib. 2. cap. 4. col. 56. Omnes tamen eas epistolas Calvinus in suum Canonem retulit.

Deleverunt tandem Apocalypsim, nempè Lutherus in antiquiore præfatione novi testamenti ait, se Apocalypsim, neque pro Prophetico, neque pro Apostolico libro recipere: Luthero adhæsit Kemnicius. Aliud tamen visum est Magdeburgensibus, quippè Centuriâ primâ lib. 2. cap. 4. col. 56. à Luthero deficiunt, docentque cum Calvino Apocalypsim esse librum divinitùs conscriptum, ac proindè referendum esse in scripturarum Canonem.

§. V.

Solvuntur argumenta, quæ ab hæreticis objiciuntur adversus hodiernum Ecclesiæ Catholicæ Scripturarum Canonem.

Not. Hoc in paragrapho proponuntur. 1. Argumenta, quibus hæretici probare nituntur eos tantùm veteris testamenti libros, debere referri in Canonem, qui erant in Canone Judæorum. 2. Proponuntur ea, quæ objiciuntur adversùs quemque librum in particulari, additum à catholicis Canoni Judæorum.

Objicies 1. Concilium Tridentinum non potuit Canonicos declarare libros, qui non erant in Canone Judæorum: ergo &c. Probatur antecedens. Ut Concilium potuerit Canonicos declarare libros, qui non erant in Canone Judæorum, oportuit ut cognoverit eos esse Canonicos, aut ex revelatione, aut ex traditione: atqui neutrum dici potest: Non primum; quippè post Apostolorum tempora non admittuntur novæ revelationes in iis, quæ ad fidem spectant, alio-

Digitized by Google

alioquin condi possent novi articuli fidei, quos Apostoli ignorassent, quod est hæreticum.

Non secundum, quia ut Concilium Tridentinum illos libros declararet Canonicos, oportuit ut judicarit Ecclesiam Catholicam semper, seu quovis sæculo, illos libros saltem implicitè pro Canonicis agnovisse: atqui Concilium Tridentinum id judicare non potuit; nempè judicare non potuit Ecclesiam prioris sæculi agnovisse libros illos pro Canonicis, nam Ecclesia prioris sæculi id non scivit per peculiarem revelationem, neque etiam per Judæorum traditionem, cùm Judæi libros, de quibus agitur, nusquam retulerint in suum Canonem: ergo &c.

Resp. ad 1. neg. ant. ad 2. Dico Concilium non judicasse libros, de quibus agitur, esse Canonicos ex revelatione, sed ex cujusvis sæculi Ecclesiarum traditione.

Ad 3. Nonnulli respondent, Ecclesiam Christianam prioris sæculi, pro Canonicis accepisse ab ipsis Judæis libros, de quibus est hìc controversia: erant nimirùm in Bibliis Judæorum Alexandrinorum, & omnium Hellenistarum, seu Græcè loquentium: in pretio pariter erant apud Judæos Hebræos, seu Hebraicè, aut Syriacè loquentes; ubi enim Josephus lib. 1. contra Appionem, asseruit esse apud Judæos viginti duos libros divinos, de aliis addidit, eos non simili fide dignos esse, propter minùs accuratam prophetarum successionem: Ideò verò Josephus, ait illos libros non simili cum prioribus fide dignos esse, quòd in priorem Scripturarum Canonem ab Esdra conditum relati non essent, sed in posteriorem editum post Alexandri Magni tempora occasione Sadducæorum, qui nonnisi quinque libros Moysis admittebant.

Respondent alii ad idem tertium argumentum, nec Hebræos, nec Hellenistas, habuisse *explicitè* libros, de quibus agitur, pro Canonicis, sed tantum *implicitè*, hoc est, synagogam nullum de co-

Digitized by Google

eorum authoritate decretum tulisse; quod tamen postea tulerunt Apostoli, ex peculiari Spiritus Sancti revelatione. Illud autem judicium reverà ab Apostolis latum fuisse, Concilium Tridentinum, ad Augustini normam, de quâ superiùs dictum est, collegit ex continuâ sæculorum omnium traditione.

Illi responso favet Augustinus lib. 18. de civitate Dei cap. 36. *Libros*, inquit, *Machabæorum non Judæi, sed Ecclesia pro Canonicis habet*. Sic etiam loquitur in speculo: *Non sunt omittendi & hi libri, quos quidem ante Salvatoris adventum constat esse conscriptos; sed eos non receptos à Judæis, recepit tamen ejusdem Salvatoris Ecclesia*.

Objicies 2. Plures antiqui expunxerunt ex Canone Christiano libros Baruch, Sapientiæ, Ecclesiastici, Tobiæ, ambos Macchabaicos. Expunxit nimirùm eos positivè Hieronymus in Prologo Galeato, implicitè verò Athanasius, qui in synopsi eos non retulit inter sacros; Concilium Laodicænum, quod texens librorum Canonicorum chatalogum, istos non recenset: ergo reverà rejiciendi sunt ex Canone.

Resp. conc. ant. neg. conseq. Ratio est 1. quia nimis probat illud argumentum, nempè probat librum *Esther*, quem tamen admittunt hodierni Heterodoxi, expungi debere ex Scripturarum Canone; eum enim, ac plures alios non esse referendos in Canonem judicarunt plures antiqui scriptores, ut patet ex iis, quæ superiùs dicta sunt. 2. Ideò à veteribus nonnullis libri, de quibus agitur, non relati sunt in Canonem, quòd (ut jam observatum est superiùs) ad præcipuarum Ecclesiarum traditionem, ut par erat, non attenderint.

Objicies 3. In libris Sapientiæ, Ecclesiastici, Judith, Tobiæ, Machabæorum, sunt 1. multæ contradictiones; sunt 2. multi errores, tum contra veritatem historiæ, tum contra fidem; 3. ignoran-

rantur eorum authores: ergo à Concilio Tridentino referri non debuerunt in Scripturarum Canonem.

Resp. neg. ant. nempè fictitiæ sunt illæ contradictiones, fictitii illi errores. Adeat lector catholicorum in illos libros commentaria, & evanescent argumenta, quæ ex iis libris adversùs Tridentini Concilii Canonem recentiores hæretici desumunt.

CAPUT VI.

De lingua, qua scripti sunt libri Canonici.

Not. DE linguâ, quâ libri Canonici scripti sunt, quæremus 1. quænam reverà sit, seu quo idiomate libri Canonici tum veteris, tum novi testamenti, à Prophetis, & ab Apostolis primùm scripti fuerint: 2. an Ecclesia nunc habeat genuinos Prophetarum, & Apostolorum textus.

ARTICULUS I.

Qua lingua à Prophetis, & Apostolis scripti sint libri Canonici.

Not. 1. DIcemus 1. de libris, qui continentur in Canone Judæorum: 2. de iis, quos Ecclesia Christiana addidit antiquo Judæorum Canoni: 3. de libris novi testamenti.

CONCLUSIO I. Uno excepto Daniele, libri qui antiquo Judæorum Canone continentur, Hebraicâ linguâ conscripti sunt.

Probatur 1. ex eo, quòd Hebraicè legantur in Bibliis, quibus nunc utitur Judæorum Synagoga, & quibus usa est semper. 2. Ex S. Hieronymo, qui in Præfationibus ad libros illos, asserit, eos Hebraicè conscriptos fuisse.

Jam

Digitized by Google

Jam verò, quòd Daniel Chaldaicè scriptus sit, testatur idem Hieronymus in ipsum Danielis librum præfatione, ubi sic loquitur: *Danielem Prophetam juxta Septuaginta interpretes, Domini Salvatoris Ecclesiæ non legunt, utentes Theodotionis editione; & hoc cur acciderit nescio. Sive enim, quia sermo Chaldaicus est, & quibusdam proprietatibus à nostro eloquio discrepat, voluerunt Septuaginta interpretes easdem linguæ litteras in translatione servare, sive sub nomine eorum ab alio nescio, quo non satis Chaldeam linguam sciente, editus est liber; sive quid aliud causæ extiterit, ignorans.*

Conclusio 2. Ex libris quos Ecclesia Christiana addidit Judæorum Canoni, quidam Hebraicè, quidam Chaldaicè, nonnulli Græcè conscripti sunt.

Probatur: Hieronymus præfatione in Tobiam, sic loquitur: *Mirari non desino exactionis vestræ instantiam, exigitis enim, ut librum Chaldæo sermone conscriptum ad Latinum stylum traham.* Sic etiam de libro Judith præfatione in eundem librum: *Chaldaico tamen sermone conscriptus inter historias computatur.* Hæc etiam habet de libro Sapientiæ præfatione in libros Salomonis: *Hebraicum reperi.* Idem dicendum est de libro Ecclesiastici. De libris verò Machabæorum, hæc idem Sanctus Doctor habet in Prologo Galeato: *Machabæorum primum librum; Hebraicum reperi: Secundus; Græcus est, quod ex istâ quoque phrasi probari potest.* Qua autem ratione, & quo tempore Ecclesia Christiana Tobiam, Sapientiam, Judith, Machabæorum libros suo Canoni inseruerit, superiùs dictum est iis locis, in quibus Concilii Tridentini Canonem exposuimus, eumque vindicavimus ab Heterodoxorum dicteriis.

Conclusio 3. Omnes libri novi testamenti, uno excepto Matthæi Euangelio, quod Sy-

Digitized by Google

Syriacè fcriptum eft, Græcè editi funt ab Apoftolis.

Probatur authoritate Hieronymi, qui præfatione in Euangelia ad Damafum, fic loquitur: *De novo nunc loquor teftamento, quod Græcum effe non dubium eft, excepto Apoftolo Matthæo, qui primus in Iudæâ Euangelium Chrifti Hebraicis litteris edidit*. Nec obftant hæc verba, *Hebraicis litteris*; nam intelliguntur de Hebraicis litteris, quæ tunc apud Judæos erant in ufu, hoc eft, Syriacis; hinc Joannis 19. quod Syriacè fcriptum erat dicitur (ut notat Hieronymus in libro de nominibus) fcriptum Hebraicè: *Exivit in eum, qui dicitur Calvariè locum, Hebraicè autem Golgotha*. Evanuit autem multis abhinc fæculis Syriacum Matthæi Euangelium.

ARTICULUS II.

Vtrùm Ecclefia nunc habeat genuinos Prophetarum, & Apoftolorum textus.

Not. 1. HÆc quæftio non levis eft momenti; nempè, fi Ecclefia in fuis Bibliis nunc habeat ipfos Prophetarum, & Apoftolorum textus, feu, fi habeat libros Canonicos, prout primùm à Prophetis, & Apoftolis confcripti funt, menda, & errata, quæ in verfionibus, ipfâ etiam noftrâ vulgatâ latinâ, reperiuntur, debebunt emendari, in veteri quidem teftamento, ad textum Hebraicum, qui nunc in Bibliis legitur, & in novo ad textum Græcum, qui in eifdem Bibliis continetur. Si autem Ecclefia illos textus in fuis Bibliis puros non habeat, hoc eft, ut jam obfervatum eft, eâ linguâ quâ primùm à Prophetis, & Apoftolis fcripti funt, tutum non erit verfionum errata femper ad textuum illorum normam corrigere.

Not. 2. Heterodoxi paffim contendunt textus

Digitized by Google

tus nostros Hebraicum & Græcum, esse in omnibus ipsosmet Prophetarum & Apostolorũ textus; inde verò concludunt, id omne, quod in Latinis versionibus discrepat ab iis textibus, emendari debere ad textum Hebraicum & Græcum.

Not. 3. Quidam Catholici docent, certum esse textum veteris testamenti Hebraicum, & novi Græcum esse ipsummet Prophetarum & Apostolorum textum in iis omnibus, quæ ad fidem, & mores spectant; non esse verò ipsummet Prophetarum & Apostolorum textum in quibusdam levis momenti capitibus, quæ ad fidem, aut mores non spectant: indeque colligunt, tutum non esse versiones in iis capitibus semper emendare ad hodiernum textum Hebraicum & Græcum.

Not. 4. Quidam alii Catholici censent, non esse certum, quòd in aliquibus etiam capitibus, textus Hebraicus, & textus Græcus, qui in nostriis Bibliis leguntur, sint ipsummet Prophetarum & Apostolorum textum; indeque inferunt textus illos non esse authenticos, seu aptos ad probanda fidei, aut morum dogmata.

CONCLUSIO I. Hodiernus veteris testamenti textus non ita purus est, ut nulla levis momenti errata, nulla menda in eum irrepserint.

Probatur 1. Nonnunquam integræ sententiæ desunt in Hebraico textu, v. gr. Exodi 2. ista non legitur: *Alium quoque genuit, & vocavit nomen ejus Eliezer, dicens: Deus Patris mei auxiliatus est mihi, & liberavit me de manu Pharaonis*; legitur tamen in versione septuaginta interpretum, & in Latinâ ex Hebræo Hieronymi translatione.

Probatur 2. Aliquot errata recenseri possunt. Isaiæ 9. textus Hebraicus legit, *Vocabit admirabilis*, cum tamen versiones omnes, Patres & ipse Scripturarum contextus demonstrent legendum esse *vocabitur*; hincque inferendum sit hæc epitheta, *admirabilis, Deus, fortis, pater futuri sæculi*, tribui filio, non autem æterno patri.

Alia

Digitized by Google

Alia errata videre est in Bellarmino, Melchiore Cano, aliisque, qui quæstionem, de quâ hìc agitur, fusè pertractarunt.

CONCLUSIO 2. Hodiernus Hebraicus textus, in iis, quæ ad fidem, aut mores spectant, purus est omninò: ita Bellarminus, qui de verbo Dei lib. 2. c. 2. sic loquitur: *Cæterùm non tanti sunt ejusmodi errores, ut in iis, quæ ad fidem, & bonos mores pertinent, Scripturæ Sacræ integritas desideretur.*

Probatur. Conclusionem demonstrant, quæ superiùs à nobis dicta sunt de Scripturarum integritate: ostendimus nimirùm, impossibilem fuisse mutationem, quam nonnulli, etiam catholici, post Concilii Tridentini tempora commenti sunt. Inde verò concluditur, Hebraicum textum, qui in hodiernis Bibliis legitur, esse authenticum, seu valere ad probandam fidem, & ad regulandos mores.

CONCLUSIO 3. Idem de Græco novi testamenti textu dicendum est, quod de Hebraico veteris, duabus præcedentibus conclusionibus, dictum est.

Probatur I. Argumenta, quæ probant, integrum esse, quoad fidem & mores, Hebraicum textum, idem de Græco novi testamenti textu demonstrant: quomodo enim fieri potuisset, ut errores in iis, quæ ad fidem, & mores spectant, in omnes codices Græcos per totum orbem diffusos irrepsissent, nec tamen eos errores aliquis advenisset?

Confirmari potest argumentum variis observationibus.

Primò. Novi testamenti textus originalis Græcus, quoad substantiam, corrumpi non potuit Apostolorum tempore: cum ii, qui novum testamentum, Spiritu Sancto dictante, Græcè conscripserant, adhuc in vivis agerent.

Secundò. Idem textus originalis Græcus transmissus est purus ad proximè sequentia sæcula.

Ne-

Digitized by Google

Neque enim verisimile est, primævos christianos, qui novi testamenti scriptorum ossa tanto cum studio eripuerunt casibus, divina eorum scripta neglexisse.

Tertiò. Originarios quosdam novi testamenti codices extabant Tertulliani tempore; id nimirùm ipsemet testatur libro de præscript. adversùs hæreticos.

Quartò. Nostra exemplaria græca maximè cohærent cum textibus Græcis, quos in suis scriptis laudarunt Ignatius, Clemens, Justinus, Irenæus, & alii, qui ipsa Apostolorum autographa consulere potuerant, cum vicini essent Apostolorum temporibus.

Quintò. Si in novi testamenti Græcum originalem textum irrepsissent ii errores, vel accidissent ante tempora, quibus habita sunt in Oriente octo priora Concilia Generalia, vel accidissent post ea tempora. Primum asseri non potest; alioquin enim dicendum esset octo illa Concilia, quæ non habuissent germanum scripturarum textum, utpotè utentium solo Græco, nullum potuisse dogma adversùs hæreticos definire. Dicendum esset iis sæculis Ecclesiam Græcam non fuisse veram Ecclesiam; quippè quæ non habuisset integram fidei regulam; quod est absurdum. Alterum pariter dici non potest. Nam proferri non possunt loca, quę substantialiter differant ab iis, quibus olim Græci utebantur. Numerosa in Oriente, etiam post exortum Photii schisma, ad hæc usque tempora, est Ecclesia Catholica: veram igitur habet Scripturam. Tandem si post octo Generalia Concilia contigerit mutatio, de quâ agitur, in Conciliis post illa tempora habitis, Lugdunensi nimirùm & Florentino, Latini eam depravationem Græcis, cum quibus in illis Conciliis manus conseruerunt, objecissent.

Objicies. Concilium Tridentinum, cum agit de Scripturarum authenticitate, nec de Hebraico

tex-

textu, nec de Græco loquitur, sed tantùm de nostrâ vulgatâ editione: Censuit igitur solam nostram vulgatam latinam esse authenticam, seu esse à quovis contra fidem, & mores errore immunem.

Resp. conc. ant. neg. conseq. Ratio est, quia (ut fusè dicetur inferiùs cum agemus de vulgatâ editione Latina) Concilium Tridentinum agebat contra Lutherum & Calvinum, qui contendebant vulgatam nostram gravibus erroribus scatere: Sat igitur fuit, ut de nostrâ vulgatâ, non autem de textu Hebraico & Græco, de quibus non erat tunc quæstio, Concilium Tridentinum loqueretur.

CAPUT VII.

De Scripturarum versionibus.

HOc in capite dicemus, 1. de variis veteris testamenti versionibus Græcis; specialiter de versione lxx. Expendemus, 2. quam olim habuerint, & nunc habeant authoritatem, 3. fusè agemus de versionibus Latinis tum veteris, tum novi testamenti.

ARTICULUS I.

Quot olim fuerint veteris testamenti versiones Græcæ.

Not. DE numero versionum Græcarum veteris testamenti multiplex est opinio. Prima dicit esse septem versiones Græcas. Altera docet esse novem, & est Baronii. Tertia decem admittit: ita Bellarminus de verbo Dei lib. 2. cap. 5. Quarta undecim numerat. Quinta tredecim, & est Junii Calvinistæ contra Bellarminum.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO. Decem tantùm editæ ſunt veteris teſtamenti verſiones Græcæ.

Probatur enumeratione. Prima ac omnium antiquiſſima ſaltem aliquorum librorum teſtamenti veteris verſio Græca, edita eſt ante Alexandri Magni tempora; quo autem authore, incertum eſt. Meminit illius verſionis Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromatum. Ad eam alludit Joſephus Antiquit. lib. 12. cap. 2. ubi narrat Theopompum, & Theodecten divinitùs punitos fuiſſe, quòd ſuis hiſtoriis, vel poematibus inſerere tentaſſent nonnihil è ſacris Bibliis, & quidem Græcis; nec enim Græci, niſi proſelyti eſſent, ſolebant diſcere linguam Hebraicam. Idem Joſephus lib. 1. contra Appionem, aſſerit, Platonem in ſuis libris de legibus expreſſiſſe Moyſem: eum igitur legerat, & quidem Græcè; nec enim ſciebat Hebraicè. Subſcribunt Patres, qui paſſim ajunt, Pythagoram, Platonem, multa ex Moyſis & Prophetarum libris hauſiſſe. De eo argumento videre eſt Auguſtinum lib. 18. de civ. Dei cap. 11.

Nec obſtat, quod objicit Baronius, nimirùm Patres vocaſſe verſionem lxx. interpretum omnium primam, ac vetuſtiſſimam; nam ſic locuti ſunt, quòd edita ante Alexandrum Magnum, Patrum temporibus evanuiſſet.

Non obſtat quoque, quod addit idem Cardinalis, fruſtrà Ptholemeum Philadelphum à Judæis deſideraturum fuiſſe verſionem, quam ediderunt ſeptuaginta interpretes, ſi Biblia jam in Græcum converſa fuiſſent. Nam authenticam, & minimè vitioſam optavit: ejuſmodi verò non erat verſio, quæ edita eſt ante Alexandrum Magnum, quippè incertorum erat authorum; nec omnium, ſed aliquorum tantùm librorum.

Secunda verſio eſt ea, quam ſeptuaginta ſeniores Judæi ediderunt Ptholomei Philadelphi juſſu. Agunt de eâ Euſebius hiſt. lib. 6. cap. 13. Atha-

Digitized by Google

Athanasius in synopsi, Epiphanius lib. de mensuris & ponderibus.

Tertia. Facta est ab Aquilâ Pontico anno 12. Adriani Imperatoris, ut ait Epiphanius loco proximè laudato: fuit autem Aquila, primùm gentilis, deindè Christianus; sed pulsus ab Ecclesiâ, quòd Astrologiæ judiciariæ daret operam, Judaismo dedit nomen.

Quarta. Est Theodotionis, primùm Hæretici Marcionitæ, deindè proselyti Judæi. Edita est, Epiphanio teste, imperante Commodo.

Quinta. Est Symmachi, qui, Baronio teste, Severi Augusti, & secundùm alios, Lucii Veri temporibus, sacros libros ex Hebræo in Græcum sermonem transtulit. Scribit Eusebius, Symmachum fuisse primùm Hæreticum Ebionitam, qui cum in suâ sectâ non obtinuisset primatum, quem ambierat, Judaismum professus est.

Sexta. Nullius authoris nomen præsefert: dicitur Hiericuntina, quòd, Epiphanio teste, apud urbem Hierico, Antonii Caracallæ anno 7. in doliis quibusdam reperta esset.

Septima. Non habet authorem certum; Nicopolitana vocatur, eò quòd, ut idem Epiphanius, aliique authores asserunt, Nicopoli inventa fuisset.

Hìc obiter notandum est, ex sex postremis editionibus, Origenem, ut narrant Eusebius lib. 6. hist. cap. 13. & Epiphanius lib. de mensuris & ponderibus, composuisse sua, sive tetrapla, sive exapla, sive octapla.

Divisit primùm Origenes, ut ex laudatis Scriptoribus desumpsit Bellarminus, singulas suorum exemplarium paginas in sex columnas. In primâ quidem descripsit Hebraicum textum litteris Hebraicis: in secundâ eundem textum Hebraicum Græcis litteris: in tertiâ interpretationem Aquilæ: in quartâ interpretationem Symmachi: in quintâ interpretationem Septuaginta seniorum: in sextâ interpretationem Theodotionis.

Conjunctas illas omnes versiones vocavit tetrapla, junctum illis interpretationibus duplici charactere textum Hebraicum dixit exapla; ubi verò iis omnibus Hierecuntinam, & Nicopolitanam versionem addidit in duabus aliis columnis, sua volumina nominavit octapla.

Octava. Origenis versio est: hanc ex Hebræo, quidem textu non adornavit, sed sic edidit, ut interpretationem Septuaginta seniorum correxerit, multa admiscuerit ex Theodotionis versione, quæ notavit, aut obelico, aut signo radiantis stellæ. Tot verò mutationes invexit illa correctio, ut nova visa sit versio. Ita obtinuit, ut teste Hieronymo epist. 89. Bibliothecas omnes impleverit, ac ex eodem Hieronymo præfatione in Isaiam, communis appellata sit.

Nona. Est Luciani presbyteri, & martyris, qui (ut scribit Eusebius hist. lib. 9. cap. 6.) in persecutione Diocletiani & Maximiani, Nicomediæ passus est: novam & integram versionem est aggressus, ex Hebræo in Græcum, quòd censeret, in præcedentes versiones multa vitia obrepsisse.

Decima. Hesychii est, qui Septuaginta seniorum interpretationem iterùm emendavit, atque Ægypti Ecclesiis tradidit. Cui ex iis versionibus adhærerent Orbis Ecclesiæ, docet Hieronymus præfatione in Paralipp. ubi hæc habet: *Alexandria, & Ægyptus in Septuaginta suis Hesychium laudat authorem; Constantinopolis usque Antiochiam, Luciani martyris exempla probat; mediæ inter has Provinciæ Palæstinos codices legunt, quos ab Origene elaboratos Eusebius, & Pamphilus vulgaverunt; totusque orbis hâc inter se trifariâ varietate compugnat.*

A r-

Digitized by Google

ARTICULUS II.

De versione Septuaginta interpretum.

Not. 1. INter Græcas veteris testamenti versiones, principem locum semper obtinuit versio, quæ Septuaginta dicitur, seu, quam edidere duo & septuaginta Judæi, ab Eleazaro Pontifice eam ob causam missi ad Ptholemæum Ægypti regem.

Not. 2. Historiam versionis, de quâ agitur, scripserunt Aristæus, qui & Aristæas, unus ex legatis à Ptholemæo Jerosolymam missis, Aristobulus Judæus Aristotelicâ Philosophiâ clarus, de quo agitur 2. Machab. cap. 1. Josephus lib. 12. Antiquit. cap. 2. Philo lib. 2. de vitâ Moysis. Eusebius lib. 8. præparationis cap. 1. Irenęus lib. 3. cap. 25. Justinus apologiâ secundâ. Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromatum. Tertullianus apologetici cap. 18. Augustinus lib. 8. de civit. cap. 11. necnon lib. 2. de doctrinâ Christianâ cap. 15.

Not. 3. Aristæi hâc de historiâ libellus, nunc extat Græcè, Latinè, & Hebraicè. Scaliger in Eusebianis animadversionibus, pag. 123. asserit, Aristæum authorem esse supposititium, & ab Alexandrinis Judæis confictum. Sed Josephus, Eusebius, Hieronymus epist. 104. contrarium censent. An autem, qui hodie circumfertur illius libellus, omninò sincerus sit, ac germanus, negare videntur Augustinus lib. 18. de civit. cap. 4. Alphonsus Salmero Proleg. 6. E contrà germanum, ac sincerum, asserunt Bellarminus lib. 2. de verbo Dei cap. 6. multique alii, quos, qui de eo argumento plura scire voluerit, poterit consulere.

Not. 4. De versione Septuaginta interpretum, quæri potest 1. sub quo Ptholemæo Ægypti rege facta fuerit: 2. quot & quales interpretes missi sint: 3. quo tempore, quo in loco, & quomodo

F 2 in-

Digitized by Google

incœpta, ac peracta fuerit: 4. quosnam libros, Septuaginta verterint: 5. quantæ olim fuerit, & nunc sit authoritatis: 6. an hisce temporibus germanam habeamus Septuaginta interpretum versionem.

§. I.

Explicantur, quæ spectant ad historiam versionis LXX. *interpretum.*

Conclusio 1. Versio Græca Septuaginta interpretum edita est regnante in Ægypto Ptholemæo Philadelpho, tertio rege ab Alexandro Magno.

Probatur 1. Uno excepto Irenæo, & Clemente Alexandrino, omnes ferè alii Scriptores docent, institutam ac peractam fuisse versionem Septuaginta interpretum regnante Ptholemæo Philadelpho, Ptholemæi Lagi filio. 2. Ptholemæus Lagus Judæis infensissimus fuit, ex iisque plurimos duxit in Ægyptum captivos: è contra verò Philadelphus libertate donavit; eum verò, qui fuit eorum juratus hostis, probabile est, non curasse de Judæorum libris.

Quæres, à quo, & quo fine Ptholemæus interpretes petierit.

Resp. ad 1. Ptholemæum ab Eleazaro, tunc Summo Pontifice, totâque Judæorum synagogâ, petiisse interpretes. Ad 2. dico ex Aristæo, & Josepho, non alium finem proposuisse sibi Ptolemæum, quàm ut Judaicis libris ditaret Bibliothecam, quam Alexandriæ conquisitis undique libris erexerat: de Judæorum verò libris cognoverat, ex relatione Demetrii Phalerei, qui Athenis venerat Alexandriam, præeratque regiæ Bibliothecæ.

Conclusio 2. Missi fuerunt Septuaginta duo interpretes ad Ptholemæum: iique erant è senio-

Digitized by Google

nioribus populi, legis & linguarum, tum Hebrææ, tum Græcæ, peritiſſimi.

Probatur prior pars. Ariſtæus, Joſephus, & alii, quos ſupra laudavimus, aiunt, interpretes, de quibus agitur, fuiſſe Septuaginta duos: adduntque, ſex delectos fuiſſe ex ſingulis tribubus.

Nec obſtat, quòd paſſim dicantur Septuaginta tantùm. Nempè id fit brevitatis, & numerandi facilitatis cauſa; quare apud Romanos *centum viri* vocabantur, licèt eſſent centum & quinq; Sic etiam dicuntur Septuaginta diſcipuli Chriſti, quamvis eſſent Septuaginta & duo.

Probatur altera pars ex iiſdem, qui ſupra laudati ſunt, authoribus. Et quidem meritò; nam alioquin ſtultiſſimi fuiſſent ii, qui tantum opus cum legis, & linguarum imperitiâ in ſe ſuſcepiſſent.

Objicies. Sola tribus Juda, & Beniamin erant tunc in Judæa, decem nimirùm tribus tempore Ezechiæ regis in Mediam captivæ deportatæ fuerant: ergo ex ſingulis tribubus ſeni interpretes eligi non potuerunt.

Reſp. neg. conſeq. Ratio eſt, quia tempore captivitatis ſemper è ſingulis tribubus aliqui in Judæâ remanſerunt, ut patet ex Judith cap. 2. Prætereà ex ſingulis tribubus aliqui è Media in patriam redierant, licèt multò plures eſſent ex tribubus Juda, & Beniamin.

Conclusio 3. Incertum eſt, quo anno regni Ptholemæi Philadelphi incœpta fuerit verſio Septuaginta interpretum: ſed ſatis conſtat, quantum ad eam abſolvendam temporis impenderint.

Probatur prior pars. Euſebius in Chronico ſcribit, incœptam fuiſſe verſionem illam Philadelphi anno quarto, vel quinto; S. Epiphanius anno ſeptimo: quo autem ante Chriſti adventum anno id contigerit, variè ſecundùm diverſam chronologiam traditur. Chryſoſtomus homil. 5. in Matth. numerat ante adventum Domini annos

Digitized by Google

centum: Theodoretus annos 250. Præfatio Romana in versionem Græcam Septuaginta, asserit, nec plus nec minùs quàm unum supra trecentos annos fluxisse.

Probatur altera pars. Aristæus, Josephus & alii quos superiùs laudavimus, asserunt, septuaginta interpretes opus absolvisse intra septuaginta duos dies.

Conclusio 3. Alexandriæ in Ægypto, seu in viciná urbi illi insulâ *Pharo*, facta est versio Græca septuaginta interpretum. Utrum autem singuli è Septuaginta separatim, an bini & bini, an potiùs omnes simul inter se conferentes, versionem fecerint, incertum est: probabilius est tamen, omnes inter se contulisse.

Probatur prior pars. Aristæus, Aristobulus, Josephus, Philo, necnon Christiani scriptores qui egerunt de versione Septuaginta, scribunt eam Alexandriæ apud Pharum inceptam & peractam fuisse.

Probatur altera pars. Quidam contendunt, septuaginta senes in unâ basilicâ conjunctos & inter se conferentes, opus suum adornasse: ita Bellarminus. Aliis placet eos in unâ quidem basilicâ fuisse conjunctos, sed divisos cellulis, ita ut inter se conferre non possent: ita Baronius. Quidam binis senibus unam tantùm cellulam tribuunt, ita ut fuerint tantùm triginta sex cellulæ. Priori sententiæ favet Hieronymus præfatione in pentateuchum: alteri patrocinatur Justinus in oratione exhortatoriâ ad gentes, ubi sic loquitur: *Hæc vobis, viri Græci, non ut fabulam, neque ut confictam historiam renuntiamus, sed qui Alexandriæ fuerimus ipsi, ac vestigia domuncularum apud Pharum adhuc reliqua viderimus, & ab incolis qui res patrias à majoribus per manus sibi traditas acceperunt, audierimus, commemoramus*. Justino adhæsere Irenæus lib. 3. cap. 25. Cyrillus catechesi 4. S. Augustinus lib. 18. de civit. capite 42. Tertiæ opinio-

nionis author est Epiphanius lib. de mensuris & ponderibus. Ex eâ circumstantiâ mox laudati patres argumentum petunt pro authoritate versionis septuaginta interpretum, seu, ajunt, divinam fuisse eam versionem, in quam non collatis inter se operibus, septuagintaduo viri unanimiter consensere.

Probatur tertia pars, seu septuaginta duos interpretes in eâdem basilicâ conjunctos, inter se conferentes, Scripturam transtulisse.

Primò Josephus qui libro 12. Antiquit. cap. 2. versionis historiam describit, cellularum ne meminit quidem, eas tamen alioquin non prætermissurus, vir gloriæ gentis suæ cupidissimus: altum quoque est de iis silentium apud Philonem, Tertullianum, Chrysostomum, licèt asserant LXX. interpretes miro consensu in eandem sententiam, in eademque verba convenisse.

Secundò Aristæus qui præsens fuit labori Septuaginta, apertè asserit, eos simul usque ad horam nonam conferendo, versionem intra septuaginta duos dies absolvisse.

Tertiò cur illi LXX. Deum (ut ita loquar) tentassent, non observando humanam viam, mutuam nimirùm collationem, ut opus sibi impositum exequerentur?

Quartò hæc habet S. Hieronymus præfatione in Pentateuchum: *Nescio, quis primus author septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio suo extruxerit.*

Objicies 1. Patres asserunt, miraculosam fuisse versionem septuaginta interpretum: atqui non ob aliud fuit miraculosa, quàm quòd cellulis divisi, in eandem sententiam, in eademque verba consenserint.

Resp. conc. maj. neg. min. Miraculum enim est, quòd tot homines unanimi consensu in eamdem sententiam, eademque verba consenserint, sive mutuò inter se de verbis ac sententiis con-

Digitized by Google

tulerint, sive non contulerint: ita censet Augustinus lib. 2. de doctrinâ Christ. cap. 15. ubi sic loquitur: Qui si, ut fertur, multique non indigni fide prædicant, singuli cellis etiam singulis separati, cum interpretati essent; nihil in alicujus eorum codice inventum est, quod non iisdem verbis, eodemque verborum ordine inveniretur in cæteris: quis huic authoritati conferre aliquid, nedum præferre, audeat? Si autem contulerunt, ut una omnium communi tractatu, judicioque, vox fieret, nec sic quidem quemquam unum hominem qualibet peritiâ ad emendandum tot seniorum, doctorumque consensum aspirare oportet, aut decet. Hactenùs S. Doctor.

Objicies 2. Justinus martyr in oratione exhortatoriâ ad Gentes, scribit, se vidisse Alexandriæ ruinas cellularum, in quibus lxx. suam versionem absolverint.

Resp. Justinum nimis facilè Judæis fabulam narrantibus credidisse: satius ipsi fuisset, Aristæum, qui negotio interfuit, audire, quàm Judæos, qui Justini tempore vivebant.

Objicies 3. Epiphanius lib. de mensuris & ponderibus, scribit, se cellulas legisse in Aristæi libello, quo versionis Septuaginta seniorum historia narratur.

Resp. nec Josephum, nec Eusebium, nec Tertullianum, nec cæteros Christianos patres, qui ante Epiphanium vixere, nec Hieronymum, qui eodem cum illo tempore floruit, cellulas in Aristæo legisse: aut igitur, inquit Bellarminus, Epiphanius cum hæc scripsit, memoriâ lapsus est, vel id asseruit ex Justini, nonnullorumque aliorum testimonio.

Conclusio 4. Septuaginta interpretes non solùm Pentateuchum vertere, sed libros omnes, qui tunc erant in Canone Judæorum, hoc est, libros viginti duos, quos post Josephum refert S. Hieronymus in prologo Galeato.

Pro-

Digitized by Google

Probatur. *Primò*, ita docent Juſtinus in dialogo cum Triphone, Iræneus libro 3. cap. 25. Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromatum, Euſebius præparat. lib. 8. cap. 1. *Secundò*, non eſt veriſimile, quòd Ptholemæus Philadelphus, qui interpretes advocarat, non curarit de Prophetis, aliiſq; Judæorum libris antiquiſſimis. *Tertiò*, Apoſtoli, dum Prophetas laudarunt, uſi ſunt verſione Græcâ; ſed eorum tempore, non alia erat verſio Græca, quàm Septuaginta interpretum.

Objicies. Ariſtæus in libello de verſione lxx. interpretum, Joſephus lib. 12. Antiq. cap. 2. Philo lib. 2. de vitâ Moyſis, ſcribunt Septuaginta vertiſſe legem tantùm. At legis nomine non intelligitur, niſi Pentateuchus. Confirmatur ex Hieronymo, qui in eam videtur abire ſententiam in cap. 2. Michææ.

Reſp. laudatos authores nomine legis intellexiſſe omnes Judæorum libros Canonicos, qui lex dicebantur, non quòd continerent ſolam legem, quam Moyſes Judæis dederat; ſed quod lex præcipuum inter Judæorum libros locum teneret. Hinc Chriſtus Joannis 10. & 15. dicit in lege ſcriptum eſſe, quod in Pſalmis ſcriptum eſt; Paulus 1. ad Corinth. 14. dicit in lege ſcriptum eſſe, quod apud Iſaiam habetur.

Ad confirmationem, dico id, quod objicitur, Hieronymum ſcripſiſſe non affirmando, ſed dubitando; unde in Commentariis Prophetarum, mentionem facit verſionis Septuaginta, & eam explicat.

§. II.

De authoritate verſionis lxx. *interpretum*.

Conclusio I. Verſio Septuaginta interpretum, ad fidem & mores confirmandos, divinæ fuit olim authoritatis.

Digitized by Google

Probatur. *Primò* conclusionem asserunt Aristæus, Josephus, Philo, Justinus, Irenæus, aliiq; Scriptores, qui in hocce paragrapho sæpiùs laudati sunt.

Secundò. Apostoli cum in suis ad Gentiles conversos scriptis laudarunt antiquum testamentum, usi sunt versione septuaginta interpretum.

Tertiò. Quinque prioribus sæculis obtinuit in Ecclesiâ Christiana, ut hisce verbis tradit Augustinus libro 2. de doctrinâ Christianâ cap. 15. *Septuaginta interpretum, quod ad vetus testamentum attinet, excellit authoritas, qui jam per omnes peritiores Ecclesias tantâ præsentiâ Spiritus sancti interpretati esse dicuntur, ut os unum tot hominum fuerit*. Hæc etiam habet Hieronymus, in libro de optimo genere interpretandi: *Iure Septuaginta editio obtinuit in Ecclesia, vel quia prima est, & ante Christi facta adventum, vel quia ab Apostolis, in quibus tamen ab Hebraico non discrepat, usurpata*.

Objicies. Hieronymus præfatione in Pentateuchum multa scribit, quæ non cohærent cum conclusione. Contendit 1. septuaginta interpretes nonnulla in suâ versione omisisse, quæ tamen sunt in Scripturis, ut sunt ista, quæ ex veteri laudantur in novo testamento: *Ex Ægypto vocavi filium meum. Quoniam Nazareus vocabitur. Videbunt, in quem compunxerunt. Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus se*. Docet 2. eos aliter, quàm ferret textus Hebraicus, interpretatos esse, aut prætermisisse textus omnes, qui favent mysterio SS. Trinitatis: *Vbicumque*, inquit, *sacratum aliquid Scriptura testatur de Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, aut aliter interpretati sunt, aut omninò tacuerunt*. Rationem reddit: *Vt & regi satisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent*. Scribit 3. eos non fuisse vates, sed interpretes tantùm; ac proindè labi potuerunt:

Aliud

Digitized by Google

Aliud est enim vatem, aliud esse interpretem: ibi spiritus ventura prædicit, hic eruditio, & verborum copia, ea quæ intelligit, transfert. Asserit 4. idem S. Doctor in suo in Isaiam commentario, in caput 10. Septuaginta aliquid *addidisse*: in caput 2. *ademisse* aliquid: in caput 3. *mutasse* nonnulla: in caput 9. *extenuasse sensum*: in caput 49. *subvertisse contra Iudæos testimonia fortissima*: in idem caput *miscuisse plurima vocabula in unum*. Eæ verò similesvè sententiæ probant, versionem septuaginta interpretum, ad astruendam fidem, & regulandos mores olim non fuisse divinæ authoritatis.

Resp. ad 1. neg. ant. Ad 2. neg. conseq. Quæ enim objecta sunt ex Hieronymo, nihil fidei, & moribus contrarium continent. Prætereà, menda, errata, de quibus loquitur Hieronymus, librariorum erant, non ipsorum interpretum.

Confirmatur ex eo, quòd præfatione in Paralipp. hæc scribat: *Si septuaginta interpretum pura, & ut ab eis in Græcum versa est, editio permaneret, superfluè me, Chromati, Episcoporum sanctissime, atque doctissime, impelleres, ut Hebræa tibi volumina Latino sermone transferrem*.

CONCLUSIO 2. Versio Græca septuaginta interpretum, authentica est, his etiam temporibus.

Probatur. Ex iis, quæ superiore conclusione dicta sunt, constat 1. primos Christianos à Judæis Hellenistis accepisse versionem Græcam septuaginta interpretum. Constat 2. eam versionem, utpotè tum à Christo, tum ab Apostolis usurpatam, magnum pondus habuisse; ac publicè in Ecclesiis lectam, & populis explicatam fuisse per quinque priora sæcula. Constat 3. Patres eâ usos fuisse, ut tum in privatis scriptis, tum in Conciliis hæreses, quę subortæ sunt, impugnarent, ac damnarent. Constat deniq; 4. ex Augustino, ita præ populi manibus fuisse versionem illam, ut plerique ignorarent, an alia esset:

Digitized by Google

Hanc, inquit S. Doctor libr. 18. de civit. Dei cap. 43. *quæ Septuaginta est, tanquam sola esset, sic recepit Ecclesia, eâque utuntur Græci populi Christiani, quorum plerique, utrùm alia sit aliqua, ignorant*. Ergo his etiam temporibus, versio Septuaginta interpretum est authentica; nam impossibile est, ut quoad fidem, & mores, corrupta fuerit versio, quæ tanto in pretio fuit in Ecclesiis quinque priorum sæculorum.

Confirmatur 1. iis omnibus argumentis, quibus superiùs ostensum est, integros esse, quoad fidem, & mores, Hebraicos veteris testamenti, & novi Græcos fontes.

Confirmatur 2. Ecclesia Græca semper usa est, & his etiam temporibus utitur, tum in populo docendo, tum in regulandis moribus, tum in definiendis dogmatibus, versione, de quâ agitur; eam summâ curâ, summo studio conservavit antiquitùs: quis igitur in animum inducat suum, illam amplissimam, quæ tot viros sanctos & doctos genuit, non conservasse integram, & sanam Scripturam, quam patriâ linguâ habuit ab initio, quæque fuit in quotidiano illius usu?

Confirmatur 3. authoritate Sixti Papæ V. Probavit laudatus Pontifex eam versionem studio Cardinalis Caraffæ, Apostolici Bibliothecarii, anno 1582. editam ex antiquissimo Bibliothecæ Vaticanæ codice: *Volumus*, inquit in suo diplomate, *& sancimus ad Dei gloriam, & Ecclesiæ utilitatem, ut vetus Græcum testamentum juxta* lxx. *ita recognitum, & expolitum, ab omnibus recipiatur, & retineatur; quò potissimùm ad Latinæ vulgatæ editionis, & veterum SS. Patrum, intelligentiam utantur; prohibentes, ne quis de hâc novâ Græcâ editione audeat in posterum quicquam immutare*.

Objicies 1. Aristæo teste, summa erat versionis Septuaginta interpretum, cum Hebraico textu consonantia: at deest nunc in eâ, ut docet Hieronymus præfatione in Pentateuchum, in episto-

lâ

Digitized by Google

lâ ad Suriam, & Fretellam, in quæstionibus Hebraicis, in commentariis in Prophetas, in libro de optimo genere interpretandi. 2. Patres, ut videre est apud Justinum in dialogo cum Triphone, asserunt, Judæos multis in locis corrupisse versionem illam. 3. Non semel ab Origene, Luciano, Hesychio, Hieronymo, fuit emendata: ergo, &c.

Nec audiendi sunt, qui respondenr, Septuaginta interpretes, ex Spiritûs sancti impulsu, multa omisisse, addidisse, & quædam aliter vertisse. Nam ægrè id tulissent Judæi prę suâ in Scripturas veneratione. Præterea immeritò Aristæus, Philo, & reliqui, versionis cum Hebræo textu miram consonantiam commendassent.

Resp. ea, quæ desunt, aut quæ immutata, aut correcta dicuntur, levis esse momenti; ac proindè non impedire, quin versio lxx. interpretum non sit authentica; seu, non valeat ad stabiliendam fidem, & regulandos mores: menda verò, quæ in eam librariorum negligentiâ irrepserunt, corrigi debent, aut ad textum Hebraicum, aut ad lectiones veterum Patrum, aut ad cohærentiam cum præcedentibus, & sequentibus; sed eæ regulæ exponentur inferiùs, ubi de vulgatâ Latinâ editione sermonem instituemus.

ARTICULUS III.

De versionibus Latinis.

Not. VErsiones Latinæ Bibliorum sunt, vel eæ, quæ factæ sunt ante Hieronymi tempora, vel quæ editæ sunt ab ipso Hieronymo, vel quæ elapso proximè sæculo prodierunt, vel tandem ea, quam sub vulgatæ nomine, Concilium Tridentinum authenticam declaravit.

§. I.

De Latinis Bibliorum versionibus antiquioribus.

Conclusio I. Ante Hieronymi tempora, plures erant Latinæ veteris testamenti ex Græcâ versione Septuaginta, & novi testamenti ex fonte Græco, versiones.

Probatur. Hieronymus apertè conclusioni favet hisce verbis præfatione in Josue: *Apud Latinos tot sunt exemplaria, quot codices, cum unusquisque pro arbitrio suo vel addiderit, vel substraxerit, quod ei visum est*. Augustinus idem docet lib. 2. de doctrinâ Christ. cap. 11. *Qui*, inquit, *ex Hebræâ linguâ scripturas in Græcam verterunt linguam, numerari possunt; Latini autem nullo modo*.

Conclusio 2. Inter varias, quæ ferebantur ante Hieronymum Bibliorum Latinæ versiones, ea quæ dicebatur *Itala*, obtinebat in Ecclesiis Occidentalibus.

Probatur. Augustinus lib. 2. de doctrinâ Christianâ cap. 15. sic loquitur de versione, de quâ est quæstio: *In ipsis interpretationibus Itala cæteris præfertur; nam est verborum tenacior, cum perspicuitate sententiæ*. Italæ illius versionis meminit Hieronymus, in caput 14. Isaiæ: meminit etiam Gregorius Magnus, præfatione in libros moralium cap. 5. ubi eam vocat *veterem*, & *vulgatam*; veterem quidem, respectu earum, quas posteà Hieronymus edidit; vulgatam verò, quòd in Ecclesiarum usu esset communior.

§. II.

Digitized by Google

§. II.

De Bibliorum verſionibus Latinis editis ab Hieronymo.

Not. Quæremus hìc 1. quoties Hieronymus vetus teſtamentum in Latinam linguam verterit: 2. quos verterit veteris teſtamenti libros: 3. quid in novi teſtamenti verſionem Latinam contulerit: 4. quam in Eccleſiis authoritatem habuerit Hieronymi verſio.

CONCLUSIO I. Hieronymus vetus teſtamentum, aliquibus tamen libris exceptis, ex Hebraico textu in linguam latinam convertit.

Probatur prior pars. 1. Id teſtatur Hieronymus ipſe ad calcem libri de ſcriptoribus Eccleſ. *Novum*, inquit, *teſtamentum Græcæ fidei reddidi: Vetus juxta Hebraicum tranſtuli*. Idem ſuadetur ex præfationibus ejuſdem S. Doctoris, in varios veteris teſtamenti libros; de quibus quidem præfationibus hæc ipſe habet, epiſtolâ quæ eſt XI. inter Auguſtini epiſtolas: *Omnes præfationes divinorum voluminum, quas editioni noſtræ, ex Hebræo in Latinum, præpoſuimus, explicant; quod interpretationis videlicet genus, in Scripturis Sanctis ſequendum ſit*. Auguſtinus lib. 18. de civit. Dei cap. 43. eidem veritati ſuffragatur; hæc enim habet: *Non defuit temporibus noſtris presbyter Hieronymus, homo doctiſſimus, & omnium trium linguarum peritus; qui non ex Græco, ſed ex Hebræo in Latinum eloquium, eaſdem Scripturas converterit*.

Probatur altera pars. Eos tantùm libros in Latinum convertit Hieronymus, quibus præpoſitæ ſunt Hieronymi præfationes, ut patet ex epiſtolâ, quæ eſt inter Auguſtinianas XI. atqui non omnibus veteris teſtamenti libris præpoſitæ ſunt Hieronymi præfationes, ſed tantùm iſtis,

istis, nempè Pentateucho, Josue, Paralippomenis, Judicibus, Ruth, libris Regum in Prologo Galeato Esdræ, & Nehemiæ, Tobiæ, Judith, Esther, Job, Psalterio, Proverbiis, Ecclesiasti, Cantico Canticorum, Ezechieli, Danieli, Isaiæ, Jeremiæ, duodecim Prophetis minoribus; referuntur eæ præfationes, & in unum collectæ exhibentur ad caput Bibliorum, quæ Parisiis excudit Antonius *Vitrè*, anno 1662.

Hinc concluditur 1. Hieronymum non transtulisse ex Hebræo in Latinum, Ecclesiasticum, Sapientiam, Baruch: 2. transtulisse eum nonnullos libros, qui non erant in Canone Judæorum; Tobiam nimirùm, & Judith.

CONCLUSIO 2. Hieronymus aliquos Canonis Judaici libros, ex Græcâ Septuaginta versione, convertit in Latinum.

Probatur. Augustinus epistolâ 10. ad Hieronymum, testatur, eum ex Græco in Latinum vertisse, librum Job: *Iob*, inquit S. Doctor, *ex Hebræo à te interpretatum, cum jam haberemus interpretationem tuam ejusdem Prophetæ, ex Græco eloquio, versam in Latinum*. Ipse Hieronymus epist. ad Suriam, & Fretellam, scribit se Psalterium vertisse in Latinum, ex *purâ* versione Græcâ Septuaginta, prout in Origenis hexaplis habebatur. Libro 2. Apologiæ prioris, testatur se, ex eâdem versione Græcâ Septuaginta, convertisse in Latinum Salomonis libros, Ecclesiasté nimirùm, & Proverbia; neque enim Ecclesiasticum, & Sapientiam, credidit Salomonis esse: *Quos*, ait loquens de duobus prioribus, *olim juxta Septuaginta, additis obelis, & asteriscis, in Latinum verteram*. Cur autem obelos, & asteriscos addidisset, quæsitus ab Augustino epist. 10. sic ipse respondet, epistolâ quæ est 11. inter Augustini epistolas: *Quòd autem quæris, cur mea prior in libris Canonicis interpretatio, asteriscos habeat, & virgulas prænotatas, & posteà aliam translationem absque his signis ediderim; pace tuâ dixerim;* vi-

videris mihi non intelligere, quod quæsisti; illa enim interpretatio, Septuaginta interpretum est; & ubicumque virgulæ, id est, obeli sunt, significatur, quòd Septuaginta plus dixerint, quàm habetur in Hebræo; ubi autem asterisci, id est, stellæ prælucentes, ex Theodotionis editione additum est ab Origene; & ibi Græca transtulimus, hic de ipso Hebraico, quod intelligebamus, expressimus, sensuum potiùs veritatem, quàm verborum interdum ordinem conservantes.

CONCLUSIO 3. Hieronymus ex Græcâ Septuaginta versione, non convertit in Latinum omnes libros Canonis Judaici. Est contra Bellarminum, nonnullosque alios.

Probatur rationibus Nicolai Serrarii: *Primò*. Hieronymus solet recensere libros, quos in Latinum vertit: At præter eos, de quibus dictum est in probatione secundæ conclusionis, nullum alium in suis operibus recenset: *Secundò*. Nullibi scribit sibi allatratum esse circa versionem ex Septuaginta interpretatione in Latinam linguam; sed si eam absolvisset, allatrassent ii, quos sæpiùs vocat canes, cum allatrarent propter versionem ex textu Hebraico in Latinum: *Cogor*, inquit præfatione in librum Job, *per singulos Scripturæ divinæ libros, adversariorum respondere maledictis*. Prætereà, nemo ex veteribus, quidquam ex eâ versione citat: *Tertiò*. Quoties Hieronymus agit de suo in versionem Septuaginta opere, emendationem tantùm à se factam, non autem conversionem in Latinum recenset: *Memini*, ait præfatione in Paralippomena, *editionem Septuaginta translatorum, olim de Græco emendatam, tribuisse me nostris*. Tandem non integram Latinam versionem ex Septuaginta translatione, sed jam factæ correctionem ab eodem Hieronymo, petit Augustinus: *Plurimùm*, ait Augustinus epistolâ 10. cap. 14. *profueris, si eam Græcam Scripturam, quam Septuaginta operati sunt, Latinæ veritati reddideris, quæ in diversis codicibus ita va-*

Digitized by Google

ria est, ut tolerari vix possit, & ita suspecta, ne in Græco alind inveniatur, ut inde aliquid proferri, aut probari dubitetur.

Objicies. Hieronymus epistolâ, quæ XI. est inter Augustini epistolas, expresse asserit, se libros Canonicos in Latinum vertisse, ex Græco Septuaginta textu: *Quod autem*, ait cap. 5. *quæris, cur mea prior in libris Canonicis interpretatio asteriscos habeat, & virgulas prænotatas, &c. illa interpretatio Septuaginta interpretum est, &c.*

Resp. Hieronymum loqui de solâ versione libri Job: de eâ enim tantùm locutus fuerat Augustinus: *Hoc addo*, ait Augustinus epist. 10. *quod postea didicimus, Iob ex Hebræo à te interpretatum, cum jam quandam haberemus interpretationem tuam ejusdem Prophetæ, ex Græco eloquio versam in Latinum. Vbi tamen asteriscis notastis, quæ in Hebræo sunt, & in Græco desunt, obelicis autem, quæ in Græco inveniuntur, & in Hebræo non sunt.*

CONCLUSIO 4. Hieronymus nusquàm novum testamentum vertit ex Græco textu in Latinum, sed ad Græcum textum illud emendavit.

Probatur. Ipse Hieronymus, cum agit de suâ in novum testamentum operâ, nusquàm ait, se illud ex Græco textu in Latinum convertisse, sed emendasse tantùm, ad Græcum textum. Sic loquitur in præfatione ad Damasum Papam: *Novum opus me facere cogis ex veteri, ut post exemplaria Scripturarum toto orbe dispersa, quasi quidam arbiter sedeam, & quia inter se variant, quæ sint illa, quæ cum Græcâ consentiant veritate, decernam.* Hæc etiam habet ad calcem libri de viris illustribus: *Novum testamentum Græcæ veritati reddidi.*

Objicies. Augustinus epist. 10. cap. 4. scribit novum testamentum ex Græco in Latinum fuisse versum ab Hieronymo: *Non parvas*, inquit, *Deo*

Digitized by Google

Deo gratias agimus de opere tuo, quòd Euangelium ex Græco interpretatus es.

Resp. In Augustini epistolâ vocem hanc: *Interpretatus es*, sumi debere pro hâc aliâ: *Emendasti*. Ratio est, quia sic eam explicat ipse Hieronymus, ad Augustinum rescribens: *Etsi me, ut dicis*, inquit epist. quæ est inter Augustinianas 11. *in novi testamenti emendatione suscipis, exponisque causam, cur suscipias, &c.*

CONCLUSIO 5. Summo plausu recepta fuit emendatio Latina novi testamenti, ab Hieronymo ad textum Græcum edita.

Probatur. Augustinus conclusionem apertè tradit epist. 10. cap. 4. ubi sic loquitur: *Non parvas Deo gratias agimus de opere tuo, quòd Euangelium ex Græco interpretatus es; quia penè in omnibus nulla offensio est, cum Scripturam Græcam contulerimus*. Nec mirum; siquidem jussu & authoritate Damasi Papæ, Hieronymus emendationem illam susceptam absolverat: *Adversùs quam invidiam*, inquit in præfatione in Euangelia, Damasum alloquens, *duplex me causa consolatur, quòd & tu, qui summus Sacerdos es, fieri jubes*.

CONCLUSIO 6. Hieronymi versio Latina, ex Hebræo veteris testamenti textu, statim non obtinuit in Ecclesiâ; obtinuit tamen posteà.

Probatur prior pars 1. S. Hieronymus variis in locis scribit, se tanquam sacrilegum apud plures audiisse, quòd ejus versio ex Hebræo in Latinum, multis in capitibus dissideret à Græcâ versione Septuaginta interpretum, quæ tunc in omnibus Ecclesiis legebatur: *Cogor*, ait in præfatione in librum Job, *per singulos divinæ Scripturæ libros, adversariorum respondere maledictis, qui interpretationem meam, reprehensionem Septuaginta interpretum criminantur*.

Probatur 2. Augustinus epist. 10. scribit, obstituros esse plurimos, si Hieronymi interpreta-

tio

Digitized by Google

tio in Ecclesiis legatur: *Perdurum erit enim*, inquit cap. 3. *si tua interpretatio per multas Ecclesias frequentiùs cœperit lectitari*; rationem reddit, *quòd*, ait, *à Græcis Ecclesiis, Latinæ Ecclesiæ dissonabunt*. Subjicit S. Doctor factum, quod contigit in quodam Episcopo. Illi, cum ex interpretatione Hieronymi, aliquid de Jonâ legeret diversum ab eo, quod in codicibus Græcis reperitur, adeò obstitum est, ut periculum fuerit, ne vitam cum sacerdotio amitteret: *Factus est*, ait ibidem, *tantus tumultus in plebe, maximè Græcis arguentibus, & inflammantibus calumniam falsitatis, ut coactus sit homo, velut mendositatem corrigere volens, post magnum periculum non remanere sine plebe*.

Probatur altera conclusionis pars. Gregorius Magnus, præfatione in libros moralium, cap. 5. scribit, suo tempore Romanam Ecclesiam utrâque versione uti consuevisse; vetere nimirùm, hoc est, factâ ex Septuaginta translatione; & novâ, id est, editâ ab Hieronymo ex Hebræo in Latinum: *Novam translationem dissero*, inquit in suâ ad Leandrum in moralium libros epistolâ; *sed ut comprobationis causa exigit, nunc novam, nunc veterem per testimonia assumo: ut quia Sedes Apostolica, cui, authore Deo, præsideo, utrâque utitur, mei quoque labor studii, ex utrâque fulciatur*.

§. III.

De Bibliorum versionibus Latinis, editis elapso proximè sæculo.

Not. Bibliorum versiones Latinæ recentiores, factæ sunt, aut à Catholicis, aut ab Heterodoxis; de utriusque nonnihil hîc dicendum est.

CONCLUSIO I. Multæ sunt recentiores Bibliorum versiones à Catholicis factæ.

Pro-

Digitized by Google

Probatur enumeratione præcipuarum: *Prima*, est Santis Pagnini Locensis, anno 1528. de quâ Genebrardus in præfatione ad Origenem: *Secunda*, est Isidori Clari Brixiani; illius meminit Canus locorum theologicorum lib.2. cap. 13. *Tertia*, est Ariæ Montani: *Quarta*, est Vatabli Parisiensis professoris; illius nimirùm nomine commendata est à Roberto Stephano in editione Bibliorum, quam Parisiis edidit anno 1545. Vatabli tamen esse, negat Genebrardus præfatione in Origenem.

CONCLUSIO 2. Variæ, elapso proximè sæculo, prodierunt ab Heterodoxis Bibliorum Latinæ versiones.

Probatur enumeratione: *Prima*, quæ est Munsteri versio, prodiit anno 1525. *Secunda*, est Oecolampadii, anno 1535. *Tertia*, Leonis Judæ, qui ex Judæo factus Zuinglianus, Biblia Latinè vertit; ea versio vulgò dicitur Tigurina, quòd anno 1544. Tiguri edita fit: *Quarta*, Sebastiani Castalionis, quæ typis mandata est Basileæ, anno 1556. *Quinta*, Junii ac Tremellii Heidelbergensium professorum: edita fuit Genevæ anno 1590. & posteà Hannoniæ anno 1592. Iis versionibus Genebrardus, præfatione in Origenem, addidit versionem Genevensium, *quæ quidem*, inquit, *est rapsodia assuta è variis, Santis, Munsteri, Vatabli, & reliquorum centonibus, & pannis*.

Præter eas omnium Bibliorum versiones, Latinæ sunt aliæ nonnullorum tantùm librorum, tum à Catholicis, tum ab Heterodoxis editæ; de quibus, qui plura scire voluerit, poterit Serarium adire, cap.18. Prolegomenorum Bibliacorum.

§.IV.

Digitized by Google

§. IV.

De vulgata versione Latina.

Not. De vulgatâ versione Latinâ quæri potest 1. quisnam sit illius author: 2. quænam olim fuerit illius in Ecclesiis authoritas, & quam nunc habeat à Concilio Tridentino: 3. utrùm ab ipso Concilio Hebraicis, & Græcis fontibus antepostta fuerit: 4. an in eâ nulla omninò sint menda, quæ correctione indigeant.

De authore vulgatæ versionis Latinæ.

Not. 1. Circa propositam quæstionem, triplex est theologorum sententia. Prima, docet vulgatam nostram, esse antiquam illam, quæ *Itala* dicebatur, & quâ utebantur Occidentales Ecclesiæ ante Hieronymi tempora. Secunda, quæ est Augustini Eugubini, & Pici Mirandulani, asserit, quoad vetus testamentum, esse eam, quam ex Hebraico textu edidit Hieronymus, & quoad novum, eam esse, quam idem ipse Hieronymus ad Græcum fontem correxit. Tertia, quæ est Joannis Driedonis, & Sixti Senensis, lib. 8. Bibliothecæ sanctæ, censet, nostram vulgatam esse mixtam, tum ex Jtalâ versione, tum ex eâ, quam Hieronymus edidit.

Not. 2. Ex iis, quibus placet, vulgatam esse mixtam ex vetere Latinâ, & novâ Hieronymi, nonnulli docent, plures integros libros esse ex antiquâ versione, & alios etiam integros, esse ex versione Hieronymi: ita Bellarminus de verbo Dei lib. 2. cap. 8. Alii contendunt, ne unum quidem librum esse omninò, aut ex antiquâ versione, aut ex novâ Hieronymi, sed esse ex utrâque ab incerto authore mixtum; ita Baronius tomo 2. Sixtus Senensis Biblioth. lib. 8.

CONCLUSIO I. Vulgata novi testamenti ver-

Digitized by Google

versio Latina, antiqua est versio, sed ab Hieronymo ad textum Græcum emendata.

Probatur. Antiqua versio ab Hieronymo emendata, obtinuit olim in Ecclesiis; idque patet, tum ex eo, quòd eam Damasi Papæ jussu adornarit, tum ex eo, quòd Augustino teste epist. 10. ab omnibus probata fuerit: atqui rejecta non fuit, imò retenta, versio quæ peracta fuit jussu Summi Pontificis, & ab omnibus probata: ergo, &c.

Probatur 2. Quæ in veteri vulgatâ Hieronymus correxerat, majori ex parte correcta leguntur in nostrâ vulgatâ novi testamenti; exempli gratiâ, in antiquâ versione, Matthæi 2. legebatur: *In Bethleem Iudææ*; Hieronymus in Commentario ejusdem cap. 2. docet legendum: *In Bethleem Iudæ*; sic verò in nostrâ vulgatâ legitur. Lib. 1. in Jovinianum, reprehendit illud veteris versionis, 1. ad Corinthios 7. *Divisa est mulier, & virgo*, & legi vult, quod jam legitur: *Mulier innupta, & virgo*. In epistolâ ad Marcellam, arguit illud veteris versionis, ad Rom. 12. *Tempori servientes*; aitque legendum, ut nunc legitur in nostrâ vulgatâ: *Domino servientes*.

Objicies. In nostrâ novi testamenti vulgatâ versione plura desunt, quæ Hieronymus in antiquâ versione emendanda duxerat; ergo vulgata novi testamenti versio non est ea, quam Hieronymus emendavit. Probatur anteced. Nostra vulgata ad Rom. 12. legit, *Sapere ad sobrietatem*; Hieronymus tamen lib. 1. in Jovinianum, legi vult, *Sapere ad pudicitiam*. Legit quoque, 1. ad Corinth. 13. *Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam*; quamvis idem S. Doctor in caput 5. epist. ad Galat. legendum censuerit: *Ita ut glorier*.

Resp. ad 1. conc. ant. neg. conseq. Ratio est, quia Hieronymus in antiquâ novi testamenti versione non mutavit quæcumque mutanda censuerat,

Digitized by Google

rat, ne scilicet plurium, qui antiquæ versioni assueti erant, animum offenderet: *Ita*, inquit in præfatione ad Damasum, *calamo temperavimus, ut his tantùm, quæ sensum videbantur mutare, correctis, reliqua remanere pateremur, ut fuerant.*

CONCLUSIO 2. Nostra vulgata veteris testamenti versio, aliquibus libris exceptis, non est antiqua versio, quæ Hieronymi tempora præcessit; sed quam ex textu Hebraico ipse Hieronymus edidit.

Probatur 1. prior pars. Antiqua versio Latina, quæ fuit ante Hieronymum, facta est, ut superiùs observatum est, ex Græcâ versione Septuaginta interpretum: atqui nostra vulgata non est facta ex Græcâ versione; innumeris enim in locis ab eâ dissidet: ergo facta est ex Hebræo textu, quippè maximè cum ipso cohæret. Sed solus Hieronymus author est versionis Latinæ, quæ facta est ex Hebræo textu: ergo, &c.

Probatur 2. eadem prior pars. Ea versio non est antiqua versio, sed versio Hieronymi, quæ continet omnia, quæ, ex eodem S. Hieronymo, desiderabantur in antiquâ versione Latinâ: atqui nostra vulgata continet ea omnia, ut sunt: *Ex Ægypto vocavi filium meum*: *Videbunt in quem transfixerunt*; & alia plurima, quæ retulimus agentes de Græcâ versione Septuaginta interpretum: ergo, &c.

Probatur 3. eadem pars. Patres cum de nostrâ vulgata loquuntur, eam sub Hieronymi nomine laudant: *Sancti Hieronymi editione*, inquit Isidorus lib. 6. etymol. cap. 5. *omnes Ecclesiæ usquequaque utuntur*. Hugo Victorinus lib. de Scripturis cap. 9. hæc habet: *Hieronymi translatio, quia Hebraicæ veritati concordare magis probata est, idcicò Ecclesia Christi per universam Latinitatem, præ cæteris omnibus translationibus, quas vitiosa interpretatio, sive prima de Hebræo in Græcum, sive secunda de Græco in Latinum, facta*

Digitized by Google

facta corruperat, hanc solam legendam, & in authoritate habendam constituit.

Probatur 1. altera conclusionis pars. Vulgata nostra Psalterii versio, diversa est omninò ab iis quas Hieronymus edidit, tum ex Hebræo textu, tum ex Græcâ editione Septuaginta; idque facilè quisque advertet, qui duplicem illam versionem Psalterii factam ab Hieronymo, quæque integra inter ejus opera reperitur, cum nostrâ vulgatâ comparaverit. Est igitur nostra vulgata eadem hoc in capite cum versione *Italâ*, quæ præcessit Hieronymi tempora, quam tamen ipse correxit; idque colligitur ex ejusdem S. Doctoris epistolâ ad Suriam & Fretellam.

Probatur 2. eadem secunda conclusionis pars. Ille non est author Latinæ versionis, Sapientiæ, Ecclesiastici, & Macchabæorum, qui eos libros nusquam in Latinum transtulit: atqui, ut suo loco dictum est, Hieronymus nusquàm illos libros in Latinum transtulit. Si quis autem quærat, quis ergo, hoc in capite, sit nostræ vulgatæ author? Dicendum erit, eam esse antiquam versionem *Italam*, de quâ Augustinus libr. de doctrinâ Christianâ cap. 15. loquitur.

Objicies in priorem conclusionis partem: *Primò*. Nostra vulgata pluribus in locis dissidet ab Hebraico textu: non dissideret verò, si esset Hieronymi, viri, ut ait Augustinus, trium linguarum peritissimi: *Secundò*. In nostrâ vulgatâ non sunt asterisci & obeli, quibus, ut ipse testatur Hieronymus præfat. in Psalm. & in Job, suam versionem Latinam distinxerat: *Tertiò*. In nostrâ vulgatâ reperiuntur plurima, quæ S. Hieronymus aliter legenda duxerat, tum in quæstionibus Hebraicis, tum in libro de optimo genere interpretandi, tum in commentariis in Prophetas.

Resp. ad 1. Differentiam, quæ objicitur, oriri aut ex librariorum incuriâ, aut ex eo, quòd Hieronymus, ut faciendum docet in libro de optimo

Digitized by Google

genere interpretandi, magis ad Hebraici textus sensum, quàm ad verba attenderit.

Ad 2. dico, nodum illum ab Hieronymo solvi, in epist. ad Augustinum, quæ est inter Augustini epistolas 11. scilicet ibi asserit, se solam versionem Job, & aliorum librorum, quos ex Septuaginta editione transtulit, distinxisse per asteriscos, & obelos.

Ad 3. Respondet Bellarminus, multis de causis accidisse, ut quædam sint in nostrâ vulgatâ, quę aliter legenda duxit Hieronymus. Prima, est error, & incuria librariorum; secunda, varia significatio vocabulorum, quæ proindè modò in unum sensum, modò in alterum sumpta sunt ab Hieronymo; tertia est, quòd ipse priorem suam sententiam nonnunquam mutaverit; ac proindè aliter legerit in suâ versione, quàm priùs in suis operibus legendum duxerat.

Quæres, an vulgata nostra Latina, sit omninò eadem cum versione Hieronymi ex Hebræo, ita ut eadem verba contineat?

Resp. majori ex parte eam continere eadem verba, quæ continet Hieronymi versio; nemo tamen asseret, ubique esse omninò eadem verba; sed cum denominatio fiat ex majori parte, jurè ac meritò vulgata nostra dicitur esse Hieronymi versio.

Quam olim habuerit, & nunc habeat authoritatem vulgata Latina versio?

Not. Vulgata nostra versio Latina, potest comparari ad libros, aut veteris testamenti, aut novi: quærendum est igitur, quam authoritatem habuerit, & nunc habeat ad utrumque testamentum comparata?

CONCLUSIO I. Vulgata nostra versio novi testamenti, statim post sui editionem, obtinuit in Ecclesiis.

Probatur. Ex dictis, vulgata nostra versio novi

vi testamenti, est eadem cum Italâ, quam Hieronymus ad textum Græcum emendavit jussu Damasi Papæ: atqui versio Latina novi testamenti, quam S. Hieronymus ad Græcum textum emendavit, statim obtinuit in Ecclesiis Occidentalibus; nempè id docet Augustinus epist. 10. quæ est ad Hieronymum; verba laudata sunt superiùs Parag.2. conclus.5.

Conclusio 2. Vulgata nostra veteris testamenti versio, statim admissa fuit in aliquibus Ecclesiis, sed non in omnibus.

Probatur. Ex dictis, nostra vulgata versio veteris testamenti, eadem est cum versione Latinâ Hieronymi ex textu Hebraico: atqui ea Hieronymi versio admissa fuit in aliquibus Ecclesiis; id enim patet ex apologiis, & præfationibus ejusdem Hieronymi, necnon ex Augustino lib. 18. de civit. cap.43. sed admissa non fuit in omnibus; imò à pluribus fuit statim rejecta, ut superiùs Parag.2. Conclus.6. demonstratum est.

Conclusio 3. Post Hieronymi mortem, nostra veteris testamenti versio vulgata obtinuit in Ecclesiâ Romanâ cum Italâ, seu antiquiore versione Latinâ.

Probatur. Hieronymi versio obtinuit cum Italâ, ut superiùs ostensum est ex Gregorio Magno: ergò & nostra vulgata.

Conclusio 4. A septimo sæculo, usque ad Concilium Tridentinum, vulgata nostra versio obtinuit sola, in omnibus Ecclesiis Occidentalibus.

Probatur 1. Paulatim evanuerunt aliæ omnes versiones, etiam quæ Itala dicebatur; quippè post septimum sæculum, nemo illius meminit præter Isidorum, etymol. lib.6. cap.5. *Secundò*. Post Gregorium Magnum, omnes in toto Occidente nostram vulgatam versionem legere cœperunt, retinueruntque solam velut Hebraicæ veritati magis consonam; unde in homiliis, concionibus, commentariis, disquisitio-

Digitized by Google

nibus theologicis, synodis, nullam aliam citarunt.

Quæres, an eo tempore, quod à Gregorio Magno fluxit usq; ad Concilium Tridentinum, esset aliqua constitutio Ecclesiastica, quâ solius nostræ vulgatæ usus præciperetur?

Resp. nullam, aut in decretis Summorum Pontificum, aut in Conciliorum Canonibus, aut in Ecclesiarum particularium statutis, legi constitutionem, quæ ante Concilium Tridentinum, vulgatæ nostræ versionis usum positivè præscripserit.

Dices. Hugo Victorinus, meminit Ecclesiastici præcepti de usu vulgatæ editionis: hæc enim habet lib. de scripturis, cap. 9. *Ecclesia Christi per universam Latinitatem .... versionem hanc solam legendam, & in authoritate habendam constituit.*

Sed contra est 1. quia Hugo Victorinus non refert synodum, Pontificem Maximum, ex quibus hauserit constitutionem, de quâ loquitur: 2. dici potest, consuetudinem, per quam vulgatæ versionis usus invaluerat, fuisse constitutionis loco.

CONCLVSIO 5. Vulgata nostra versio post Concilium Tridentinum est authentica.

Probatur. Concilium Tridentinum sess. 4. decreto de editione, & usu sacrorum librorum, sic loquitur: *Sacrosancta Synodus considerans, non parum utilitatis accedere posse Ecclesiæ Dei, si ex omnibus Latinis editionibus, quæ circumferuntur sacrorum librorum, quænam pro authentica habenda sit, innotescat, statuit, & declarat, ut hæc ipsa vetus, & vulgata editio, quæ longo tot sæculorum usu in ipsâ Ecclesiâ probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus, & expositionibus pro authenticâ habeatur, & ut nemo illam rejicere, quovis prætextu, audeat, vel præsumat.* Quod mox laudatum est Concilii decretum, variè vellicant Heterodoxi: necesse est igitur, ut speciatim illud explicemus.

Ex-

Digitized by Google

Explicatur Concilii Tridentini decretum circa vulgatæ editionis authenticitatem.

Not. Recentiores Heretici in Concilii Tridentini decreto impugnant, 1. vocem hanc: *Authentica*; quasi verò, inquiunt, aliqua versio Hebraicis, aut Græcis fontibus anteferri possit: *Decernunt*, ait Calvinus in antidoto sessionis 4. *etiamsi ex fonte ipso purum liquorem proferant, etiamsi ex certâ veritate falsum coarguant, minimè esse audiendos*. Impugnant 2. verba ista: *Nemo illam rejicere, quovis prætextu, audeat, vel præsumat*; eò quòd, inquiunt, constet, vulgatam multis erroribus scatere: *Qui linguas tenent*, ait idem Calvinus in antidoto, *hanc interpretationem deprehendunt infinitis erratis scatere; idque apertissimis planum faciunt demonstrationibus*.

Not. 2. Nonnulli è Catholicis contendunt: 1. vocem, *Authenticam*, significare, nulla omninò, ne levia quidem, menda reperiri in vulgatâ nostrâ versione. Contendunt 2. Concilium declarasse, nec textum Hebraicum veteris testamenti, nec Græcum novi, qui in Bibliis leguntur, esse authenticos, seu, non esse primævos, ac germanos Scripturarum fontes: hoc est, non esse textus, quibus primùm à Prophetis & Apostolis libri Canonici conscripti sunt. Quid nos de iis controversiis sentiamus, sequentes conclusiones aperient.

Conclusio I. Concilium Tridentinum vulgatam Latinam versionem non antepofuit Hebraicis, aut Græcis fontibus. Est contra Heterodoxorum calumniam.

Probatur 1. Concilium Tridentinum vulgatam versionem Latinam non antepofuit fontibus, cum quibus eam nullo modò comparavit: atqui vulgatam versionem Latinam nullo modo comparavit cum Hebraicis, aut Græcis fontibus; quippè illorum, ne implicitè quidem, meminit.

Digitized by Google

Probatur 2. Antelatio illa, quam Heterodoxi imponunt Concilio, est contra illius scopum: Nam Concilii scopus erat decernere, quænam inter varias *Latinas* editiones, quæ tunc circumferebantur, esset optima, quænam aptior esset ad confirmandam fidem, & regulandos mores: idque patet ex hâc ipsiusmet concilii præfatiunculâ: *Considerans, non parum utilitatis accedere posse Ecclesiæ Dei, si ex omnibus Latinis editionibus, quæ circumferuntur, Sacrorum librorum, quænam pro authenticâ habenda sit, innotescat.*

Probatur 3. Non ultimi è Theologis Catholicis, scribunt id, quod Heterodoxi contendunt, Concilio nusquam venisse in mentem. Bellarminus de verbo Dei lib. 2. cap. 10. sic loquitur: *Hoc ideò mendacium voco, quòd nihil ejusmodi in Decreto legatur. Nec enim Patres fontium ullam mentionem fecerunt.* Sic etiam Alphonsus Salmero, Prolegomeno 3. in secundâ disputatione de Latinâ versione: *Nihil ibi*, in Concilio, *de exemplaribus, aut Græcis, aut Hebraicis, agebatur; tantùm inter tot editiones Latinas, quot nostra sæcula parturierunt, quænam ex illis præstaret, sermo erat; & rejectis reliquis Latinis, unam hanc vulgatam, reliquis tanquam veriorem, puriorem, dilucidiorem, ac suis fontibus, unde est orta, magis consentientem pronuntiavit; atque huic soli, ut commentariis & scholiis illustretur, contulit.*

Conclusio 2. Concilium Tridentinum vulgatam editionem non eo sensu declaravit authenticam, quòd textus Hebraicus, & Græcus, qui leguntur in Bibliis, non sint authentici.

Probatur 1. Ut mox observatum est, Concilium in suo decreto ne meminit quidem textus Hebraici, aut textus Græci: *Secundò*. Si ex Concilii decreto inferri posset, textum Hebraicum, & textum Græcum, prout in hodiernis Bibliis leguntur, non esse authenticos, id fieret, quòd au-

Digitized by Google

authenticitas vulgatæ versionis stare non posset cum authenticitate textuum Hebraicorum, & Græcorum, qui leguntur in hodiernis Bibliis: atqui revera stare potest; neque enim authenticitas unius instrumenti excludit authenticitatem alterius, quod diversi est generis.

CONCLUSIO 3. Concilium Tridentinum non eo sensu vulgatam declaravit authenticam, quòd nulla omninò errata, seu, menda, in eâ reperiantur.

Probatur 1. Eo tempore, quo Sacra Synodus decretum suum de vulgatâ editione promulgavit, selectis Doctoribus mandavit, ut illius emendationi sedulò incumberent; non arbitrabatur ergo, eam esse ab omnibus mendis, vel levissimis immunem. *Secundò*, Concilii Tridentini mandatum exequi conatus est Pius Papa IV. quo Pontifice finitum fuit Concilium: *Pius IV. Pontifex Maximus* (verba sunt præfationis in editionem Romanam Bibliorum) *lectissimis aliquot Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, aliisque tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritissimis viris, eam provinciam demandavit, ut vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquitissimis codicibus manuscriptis, inspectis quoque Hebraicis, Græcisque Bibliorum fontibus, consultis denique veterum Patrum commentariis, accuratissimè castigarent.* Addit eadem præfatio, Pium V. idem institutum prosecutum fuisse: addit iterùm Sixti V. jussu ad exitum perductum fuisse, quod incœperant Pius IV. & Pius V. Prodiit anno 1589. Sixti V. constitutio de vulgatæ versionis correctione, incipitque: *Æternus ille cælestium*. Post Sixtinam illam correctionem, iterùm emendata fuit nostra vulgata versio, Romæ sedente Clemente VIII. *Tandem*, ait præfationis author, *sub initium Pontificatus Clementis VIII. opus, in quod Sixtus V. intenderat, perfectum est*.

Objicies. Si essent menda, aut errata quædam

Digitized by Google

in vulgatâ editione, rejici posset aliquibus in locis sub prætextu eorum mendorum, ac erratorum: atqui sub eo prætextu nullis in locis rejici potest; id enim prohibet Concilii Tridentini decretum: *Vt*, inquit, *nemo illam rejicere, quovis prætextu, audeat, vel præsumat.*

Resp. neg. min. Ad cujus probationem dico, Concilii verba intelligi de rebus alicujus momenti, seu quæ ad fidem, aut mores spectant. Responsioni lux affulgebit ex sequenti conclusione.

Conclusio 4. Eo tantùm sensu vulgata versio Latina à Concilio Tridentino declarata fuit authentica, quòd in iis, quæ sunt alicujus momenti, non discrepet à primario, & vero divinæ Scripturæ sensu: quòd corrupta non sit in capitibus, quæ ad fidem, aut mores pertinent.

Probatur ex scopo Concilii. Concilium Tridentinum, ut superiùs dictum est, hoc unum definire voluit, nostram vulgatam valere ad faciendam fidem; nam id significat vox *Authenticam*; quippè ea vox significat instrumentum, quod in judicio dignum est fide, seu, cujus testimonium negari non debet: atqui ad hoc satis fuit declarare, quòd in iis, quæ sunt alicujus momenti, vulgata nostra non discrepet à vero Scripturæ sensu, quòd corrupta non sit in capitibus, quæ ad fidem, aut mores spectant: ergo, &c.

Probatur testimonio plurium Theologorum. Melchior Canus de locis theol. libr. 2. cap. 13. conclus. 1. asserit, vulgatam retineri debere *in his omnibus, quæ ad fidem, & mores spectant.* Andræas Vega lib. 15. in Concil. Trident. cap. 9. sic loquitur: *Eatenus voluit synodus, eam authenticam haberi, ut certum omnibus esset, nullo eam defœdatam errore, ex quo perniciosum aliquod dogma in fide, & moribus colligi posset.* Eò autem majoris est momenti Vegæ testimonium, quòd theologus adfuerit

rit

Digitized by Google

rit Concilio Tridentino ; ipsi etiam sessioni 4. in quâ legitur decretum de authenticitate vulgatæ editionis.

Bellarminus lib. 2. cap. 11. de verbo Dei, hæc scribit : *Certos nos voluit reddere Ecclesia, in iis præsertim, quæ ad fidem & mores pertinent, nulla esse in hâc versione interpretum errata.* Sixtus Senensis lib. 8. Biblioth. fatetur, *errata quædam, & leves defectus in eâ reperiri*; sed tamen eam esse *authenticam* contendit, quia *certum est*, inquit, *neque in veteri, neq; in novâ editione, aliquid unquam inventum esse, quod fuerit à veritate Christianæ fidei devium, falsum ac mendax, vel contrarium dogmatibus, ac regulis Orthodoxis, vel præter veritatem additum, vel contra veritatem mutatum, vel in præjudicium veritatis omissum, vel adeò depravatum, ut occasionem perniciosè errandi attulerit.*

CONCLUSIO 5. Concilium Tridentinum jurè, ac meritò declaravit, vulgatam Latinam versionem esse authenticam in sensu conclusionis quartæ.

Probatur. Concilium declarare potuit *authenticam* versionem, quâ solâ per mille annos usa est Ecclesia Catholica in Occidente : atqui, ut superiùs dictum est, per mille annos Ecclesia Catholica in Occidente, solâ versione vulgatâ usa est in concionibus, in conciliis, in academiis : ergo, &c.

Probatur 2. Residet in Ecclesiæ corpore potestas judicandi absque erroris periculo, an versio aliqua sit authentica: alioquin ii, qui nesciunt linguas, quibus libri Sacri à Prophetis & Apostolis scripti sunt, nusquàm possent certi esse, se legere Dei verbum ; ac proindè Augustinus, qui Hebraicam linguam nesciit, qui tyro fuit in Græcâ, nullum librum in suis contra hæreticos disputationibus citare potuisset tanquam Dei verbum. Atqui potestas, quæ residet in ecclesiæ corpore, maximè residet in conciliis Oecu-

menicis; quippè totum Ecclesiæ corpus repræsentant, ergo, &c.

Objicies. Augustinus epist. 10. scribit, Hieronymum falli potuisse in suâ ex Hebræo Latinâ versione: *Vndè etiam*, inquit, *nobis videtur, aliquando te quoque in nonnullis falli potuisse*. Ipse Hieronymus præfatione in Pentateuchum scribit, aliud esse vatem, aliud interpretem; illum errare quidem non posse, istum verò posse errare: hincque sic conficitur argumentum. Ut concilium definire potuerit, vulgatam versionem in iis, quæ ad fidem aut mores spectant, non discrepare à genuino & primævo scripturarum textu, debuit judicare, authorem vulgatæ versionis fuisse infallibilem: atqui id, Augustino & Hieronymo testibus, judicare non potuit, ergo &c.

Resp. neg. maj. nempè, ut concilium definiret, vulgatam versionem esse authenticam, satis fuit, ut judicarit illius authorem, quamvis errare potuerit, revera non errasse in iis quæ ad fidem aut mores spectant, seu, translationem ab eo editam, in capitibus ad fidem aut mores spectantibus, actu non discrepare à genuino scripturarum textu.

§. V.

De vernaculis Bibliorum versionibus.

Not. De vernaculis bibliorum versionibus quæri potest 1. an omnibus jussum aut prohibitum sit eas legere: 2. an ratione quarumdam circumstantiarum, loci, temporis, personarum, prohiberi possit lectio vernaculæ versionis bibliorum.

CONCLUSIO I. Omnibus nec jussum, nec prohibitum est Catholicas Bibliorum vernaculas versiones legere.

Pro-

Digitized by Google

Probatur prima pars. Nullibi legitur generalis jussio legendi biblias in linguas vernaculas conversa.

Confirmatur ex eo quòd nec Apostolis, nec aliis Apostolicis hominibus imperatum sit aliquando biblia transferre in linguas vernaculas: unde quatuor prioribus sæculis, licèt Euangelium ubique diffusum esset, biblia non extabant, nisi aut Hebraicè, aut Græcè, aut Latinè.

Prætereà omnibus omninò hominibus nusquam præscriptum fuit, ut legere discerent, ac proinde nec imperatum, ut vernaculas, si quæ forent, bibliorum versiones legerent: imò nec legi audirent, cùm fidem ex concionatorum sermonibus quisque discere potuerit.

Probatur altera pars. Nullibi extat prohibitio generalis, de quâ hìc agitur. Prætereà ad hoc usque sæculum Ecclesia non aliarum quàm factarum ab hæreticis versionum, Vvaldensibus scilicet, Vvicleftistis, Lutheranis, & Calvinistis, lectionem generatim prohibuit.

Conclusio 2. Ecclesia potest pro ratione circumstantiarum loci, temporis, personarum, *nonnullis* interdicere vernacularum versionum, etiam Catholicarum, lectionem.

Probatur. Ecclesia id potest interdicere, quod potest esse noxium: atqui lectio bibliorum in vernaculas linguas conversorum potest esse noxia ratione circumstantiarum, aut loci, aut temporis, aut personarum. Nempè aliquibus per accidens possunt esse offendiculo, quæ de patriarcharum polygamiâ, ancillarum ad uxorem unam adjunctione, Davidis adulterio leguntur. Quædam scripturarum sententiæ *per accidens* nonnullis præbere possunt occasionem errandi, aut in fide aut in moribus. Se hoc in capite habet Ecclesia (inquit Merbesius Summæ Christianæ part. 1. quæst. 59.) sicut solicita quæpiam mater, quæ infantulos adhuc teneros & imbelles non finit desecare panem, ne se lædant inter de-

Digitized by Google

secandum; sed ipsamet concidit, imò sæpè mandit, & manum inserit in os pusillorum, qui gingivâ adhuc inermi ipsum frangere nequeunt.

CONCLUSIO 3. Quibusdam in locis sub finem elapsi proximè sæculi Biblia vernaculè conversa, cuique passim & sine discrimine legere non licebat.

Probatur. Nonnulla sunt loca, in quibus quique fideles sine obtentâ priùs facultate non permittebantur legere Biblia in linguas vernaculas ab authoribus etiam Catholicis conversa; ea verò loca erant, in quibus promulgatum fuerat Concilium Tridentinum, & in quibus obtinebat, nec abierat in desuetudinem regula quarta Indicis librorum prohibitorum editi jussu ejusdem Concilii; quæ quidem regula sic habet: *Cum experimento manifestum sit, si Sacra Biblia vulgari linguâ passim sine discrimine permittantur, plus inde, ob hominum temeritatem, detrimenti, quàm utilitatis oriri, hâc in parte judicio Episcopi, aut inquisitoris stetur, ut cum consilio Parochi, vel confessarii, Bibliorum à Catholicis authoribus versorum lectionem in vulgari lingua eis concedere possint, quos intellexerint ex hujusmodi lectione non damnum, sed fidei, atque pietatis argumentum capere posse; quam facultatem in scriptis habeant. Qui autem absq; eâ facultate ea legere, seu habere præsumpserit, nisi priùs Bibliis ordinario redditis, peccatorum absolutionem percipere non possit.*

Ea indicis regula apertè damnat recentiorum Hæreticorum sententiam, quæ sic habet: *Nos*, passim, inquiunt, *affirmamus* 1. *Scripturarum lectionem cunctis hominibus communem fieri debere*: 2. *nullos quantumvis imperitos ab earum lectione arcendos, aut deterrendos esse*: 3. *sed excitandos potiùs omnes ad eas sæpè, & diligenter legendas*: 4. *idque non modò, si concessa à Prælatis copia legendi fuerit, sed etiam quantumvis illi ordinarii & confessores prohibuerint.*

AR-

Digitized by Google

ARTICULUS VII.

Quid inferri debeat ex iis, quæ de textu Hebraico, Græco, vulgata versione dicta sunt.

CONCL. MUlta sequuntur ex iis, quæ de textu Hebraico, Græco, vulgatâ editione dicta sunt.

Probatur. *Primò*, si (ut dictum est paragrapho secundo, articuli quinti) veteris testamenti textus Hebraicus, & novi testamenti Græcus sint authentici, sequitur, quòd adhiberi possint, tum ad probanda fidei dogmata, tum ad asserendas morum regulas.

Secundò. Si (ut observatum est paragrapho tertio, articuli sexti) in rebus levis momenti, menda quædam irrepserint in vulgatam versionem, sequitur, ea menda emendari posse ad Hebraicum, aut Græcum textum. Cum tamen (ut dictum est paragrapho secundo, articuli quinti) nonnulla menda irrepserint quoque in hodiernum textum Hebraicum & Græcum, tutum non est semper, & ubique, emendare vulgatam versionem ad normam textus Hebraici & Græci.

Tertiò. Ex eodem principio, nempè quòd textus originales, & vulgata editio Latina, sint authentica, sequitur, interpretes in suis versionibus vernaculis posse sequi modò textus Hebraicos, modò Græcos, modò vulgatam editionem Latinam. Si tamen profiteantur, se vertere vulgatam editionem, suæ versionis textui inserere non possunt id quod in Hebraicis, aut Græcis textibus continetur, nisi notis quibusdam textus illos, à vulgatæ editionis textu distinguant.

Quæres, quænam regulæ servari debeant, cum aut

aut diversa, aut contraria, aut contradictoria sunt, quæ in textibus originalibus, & vulgatâ editione leguntur.

Resp. Salmeronem Prolegomeno 3. in secundâ disputatione de versione Latinâ, præscribere subsequentes regulas: *Si quando contingeret, inquit, ut aliud legamus in vulgatâ, & Latinâ editione, aliud verò in Hebraicis, aut Græcis codicibus, si non contradicunt, sed tantùm sunt diversa, utraque lectio est recipienda, & catholico sensu est explicanda: si verò contradicant sibi invicem, sicut affirmatio & negatio, quod perrarum esse solet, adhibenda est diligentia, & omnis opera ponenda, si quâ ratione possimus ostendere, illa in speciem tantùm, & non reipsa sibi adversari; ubi verò nulla possit iniri concordia, illi lectioni magis esset standum, quæ magis cum præcedentibus & consequentibus consonaret, aut quæ magis conveniret cum Apostolicis & Euangelicis litteris; aut quæ antiquiora, aut probatiora exemplaria pro se haberet; aut quæ à pluribus Patribus agnita est, & probata, sive sit Hebræa, sive Græca, sive Latina.*

CAPUT VIII.

De Scripturarum sensu.

HIc dicemus 1. de Scripturarum sensu in genere: 2. de sensu Litterali: 3. de sensu Mystico: 4. de sensu Accommodatitio: 5. quæremus ad quem spectet tradere germanum Scripturarum sensum.

Digitized by Google

ARTICULUS I.

De multiplici Scripturarum ſenſu in genere.

Not. Est de fide, Scripturas ſub unâ litterâ continere plures ſenſus: Nam illud eſt de fide, quod expreſsè, aut in Scripturâ, aut in traditione reperitur: atqui, quòd Scriptura ſub unâ litterâ plures ſenſus contineat, expreſsè reperitur in ipsâ Scripturâ, & in traditione; Scriptura nimirùm, & traditio non unius tantùm loci, ſed & plurium varios ſenſus proponunt: v.gr. quod Geneſis 16. & 21. legitur de duobus Abrahæ filiis, quorum unus de ancillâ, alter verò de liberâ natus eſt, Apoſtolus ad Gal. 4. de duobus teſtamentis vetere & novo interpretatur. Quod Exodi 12. ad litteram de Agno Paſchali ſcribitur: *Nec os illius confringetis*, Joannis cap. 19. impletum eſt in Chriſto, cujus crura à crucifixoribus confracta non fuerunt. Sed dubium eſſe poteſt, quotuplex ſit multiplex ille ſenſus, qui Scripturis continetur.

CONCLUSIO. Scripturarum ſenſus adæquatè dividitur in litteralem, myſticum, & accommodatitium.

Probatur. Senſus litteralis eſt ille, quem verba, ſive propriè, ſivè metaphoricè accepta, immediatè ſignificant: Myſticus, qui per verba, *mediatè* quidem, ſed per ſenſum litteralem *immediatè* ſignificatur: Accommodatitius, qui nec immediatè, nec mediatè per verba ſignificatur, ſed qui ad aliud, à theologo, aut quovis alio, applicatur. Atqui Scripturarum ſenſus adæquatè dividitur in ſenſum, qui per verba, aut immediatè, aut mediatè ſignificatur, & eum, qui ad aliud applicatur: ergo adæquatè dividitur in litteralem, myſticum, ſeu, ſpiritalem, & accommodatitium.

Ob-

Digitized by Google

Objicies. In Scripturâ continetur sensus metaphoricus, ut patet in his verbis : *Vicit leo de tribu Iuda* ; atqui sensus metaphoricus non reducitur, aut in litteralem, aut in mysticum , aut in accommodatitium : ergo non est adæquata tradita in conclusione divisio.

Resp. neg. min. quippè reducitur ad litteralem . Ratio est, quia juxta humanum loquendi morem, verba metaphorica non sumuntur ad litteram pro re, quam propriè significant, sed pro ea, quam significant impropriè: sic, cum in Scripturis nominatur Dei brachium, sensus litteralis non est, quòd in Deo sit membrum corporeum, quod brachium dicitur; sed quod sit virtus operativa, quæ eo vocabulo metaphoricè significatur.

ARTICULUS II.

De Sensu Litterali.

CONCL. NOnnunquam unus Scripturæ locus plures habet sensus litterales.

Probatur exemplis. In hâc Geneseos sententiâ : *In principio creavit Deus cœlum & terram* ; illa verba : *In principio*, duplicem habent sensum litteralem; significant enim idem, ac ista : *In principio temporis, & mundi*, aut idem, quod ista: *Ante omnia*. Priorem sensum indicavit Augustinus lib. 12. confes. cap. 20. posteriorem verò lib. 11. de civitate Dei cap. 6. Ex priore colligitur, mundum non esse æternum : ex posteriore Angelos non fuisse creatos ante mundum corporeum . Hæc Psal. 2. sententia: *Filius meus es tu, ego hodie genui te*, intelligitur à Sancto Thomâ de temporali Christi generatione ; ab Apostolo ad Hebr. 1. de æternâ ; Actorum 13. de illius resurrectione : eaq; triplex explicatio cum Psalmi textu maximè cohæret.

Ob-

Digitized by Google

Objicies. Si unius Scripturarum textûs, plures sint sensus litterales, textus ille erit ambiguus, ac proindè ineptus ad probandum fidei, aut morum principia.

Resp. ad 1. conc. ant. Ad 2. neg. sequelam. Ratio est, quia ex textu ambiguo peti possunt argumenta pro duplici veritate in eo textu virtualiter contentâ; inter ea autem argumenta validius erit illud, quod judicabitur ad genuinum Scripturæ sensum propiùs accedere.

Instabis. Si duplex, & quidem diversus sit sensus litteralis ejusdem Scripturarum textûs, Deus qui author est Scripturæ, dicetur præbuisse errandi occasionem.

Resp. neg. sequelam. Is enim non præbet occasionem errandi, qui vult, ut Scripturam legens, eam accipiat in duplici diverso sensu; & & sic Deus differt ab homine, qui utitur equivocis verbis: scilicet, iste unicum intendit sensum, & quidem diversum ab eo, quem verba præseferunt.

Quæres 1. an sit de fide, quòd nonnunquam unius textûs sit duplex sensus litteralis.

Respondeo (inquit Sylvius 1. p. q. 1. art. 10.) sententiam Beati Thomæ admittentis unius Scripturæ plures sensus litterales, esse valdè probabilem. Ex eâ autem responsione patet, persuasum fuisse Sylvio, non esse de fide, quòd aliquis Scripturæ textus plures habeat sensus litterales; unde inferri potest, eundem authorem sensisse non esse de fide, quòd litteralis sit duplex sensus textuum, qui ad primæ hujusce articuli conclusionis probationem adducti sunt.

Quæres 2. Cum Scripturæ sensus litteralis, ut dictum est superiùs, sit duplex, proprius nimirùm, & metaphoricus, quandonam sensus aliquis sumi debeat in sensu proprio, aut in sensu metaphorico.

Respondeo, Scripturæ verba, quæ aut vitium prohibent, aut præscribunt virtutis exercitium,

pro-

Digitized by Google

propriè ſumi debere : quæ verò , aut peccatum jubere, aut virtutis praxim vetare videntur , impropriè, ſeu metaphoricè accipienda ſunt: *Præceptiva locutio*, (inquit Auguſtinus lib. 3. de doctrinâ Chriſtianâ, cap. 16.) *aut flagitium, aut facinus vetans, aut utilitatem , aut beneficentiam jubens , non eſt figurata : ſi autem flagitium, aut facinus videtur jubere, aut utilitatem, aut beneficentiam vetare, figurata eſt* . Utriuſque illius acceptionis, *propriæ*, *& figuratæ* , exemplum profert S. Doctor in his ſcripturæ verbis: *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum : ſi ſitit, potum da illi : hoc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput ejus* . Prius membrum illius ſententiæ, propriè ſumendum eſt, quòd beneficentiam præcipiat: *Hìc nullo dubitante beneficentiam præcipit , ſed quod ſequitur : Hoc enim faciens , ne dubitaveris figuratè dictum : Et cum poſſit dupliciter interpretari, uno modo ad nocendum , altero ad præſtandum ; ad beneficentiam te potiùs charitas revocet, ut intelligas carbones ignis eſſe urentes pœnitentiæ gemitus, quibus ſuperbia ſanatur ejus , qui dolet ſe inimicum fuiſſe hominis, à quo ejus miſeriæ ſubvenitur*.

Articulus III.

De ſenſu Myſtico.

Concl. Triplex eſt myſticus Scripturarum ſenſus, Allegoricus, Tropologicus, Anagogicus.

Probatur . Myſticus ſenſus (ut dictum eſt ſupra) eſt ille, qui non per verba quidem, ſed per ſenſum litteralem verborum immediatè ſignificatur : atqui ſenſus , qui per ſenſum litteralem verborum immediatè ſignificatur , eſt vel allegoricus, vel tropologicus , vel anagogicus ; ſi quidem ille ſenſus vel eſt de rebus credendis , vel de

Digitized by Google

de agendis, vel de ſperandis : ſi primum, eſt ſenſus allegoricus: ſi ſecundum, eſt tropologicus: ſi tertium, eſt anagogicus.

Confirmatur. Res, quæ myſticè ſignificantur, pertinent vel ad Eccleſiam militantem , vel ad triumphantem. Si ad militantem, ſunt res credendæ, aut agendæ, & ſic conſtituitur duplex prior Scripturarum ſenſus: ſi ad triumphantem , ſunt res ſperandæ , de quibus eſt ſenſus anagogicus.

Confirmatur iterùm exemplis. Vox hæc, *Hieruſalem*, triplicem, de quo eſt quæſtio, ſenſum complectitur; nam *hiſtoricè* , ſignificat urbem illam notiſſimam, quæ in Palæſtinâ ſita eſt : *Allegoricè* , ſanctam Eccleſiam: *Tropologicè*, animam: *Anagogicè*, fœlicitatem æternam . Aliud exemplum legitur cap.4. epiſt. ad Galat. ibi enim hæc verba: *Abraham duos filios habuit*, continent ſenſum hiſtoricum, ſeu litteralem; hæc alia, *hæc ſunt duo teſtamenta*, allegoricum ; iſta verò , *quomodo tunc is*, tropologicum; tandem iſta, *illa autem, quæ ſurſum eſt Hieruſalem* , ſenſum anagogicum complectuntur.

Quæres I. Utrùm in omnibus veteris teſtamenti partibus ſit myſticus ſenſus.

Reſp. in præcipuis veteris teſtamenti partibus reperiri ſenſum myſticum, non autem in minutiſſimis particulis.

Ratio primæ partis petitur, tum ex Scripturâ , tum ex Patribus: *Hæc autem omnia* (inquit Apoſtolus I. ad Corinth. 10.) *in figurâ contingebant illis : ſcripta ſunt autem ad correptionem noſtram* . Hæc habet idem Apoſtolus ad Hebræos cap. II. *Vmbram habens lex futurorum bonorum, non ipſam imaginem*. Hæc etiam Auguſtinus lib. 12. contra Fauſtum cap.7. *Omnia quæ in illis*, veteris teſtamenti, *continentur libris, vel de ipſo*, Chriſto, *dicta ſunt, vel propter ipſum*.

Ratio alterius partis eſt , quia in veteri teſtamento multæ ſunt particulares perſonæ , actiones,

Digitized by Google

nes, urbes, loca, quæ per seipsa non videntur significare id quod, aut fidei, aut morum, aut spei, objectum est; sic illa verba: *Adam cognovit uxorem suam Evam*, non aliud continere videntur, quàm factum, quod iisdem verbis exprimitur.

Confirmatur ex Augustino, qui lib. 7. de civitate Dei cap. 3. sic loquitur: *Mihi sicut multùm videntur errare, qui nullas res gestas in eo genere litterarum veteris testamenti, aliquid aliud præter id, quod eo modo gesta sunt, significare arbitrantur: ita multùm audere, qui prorsùs ibi omnia significationibus allegoricis involuta esse contendunt.*

Confirmatur iterùm ex Patribus, qui (ut videre est in epistolis Hieronymi) frequenter Origenem arguunt, quòd ubique allegorias inquirat, aiuntque, ipsum eâ ratione ex propriâ veritate nonnihil detraxisse.

Quæres 2. Utrùm in novo testamento nonnunquam mystici sensus reperiantur.

Resp. reperiri, sed multò rariores, quàm in veteri testamento.

Ratio est, quia hæc Apostoli verba ad Hebræos 13. *Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium ejus portantes*, nonnisi mysticè exponi possunt.

Quæres 3. An sensus mysticus potiùs intentus fuerit à Deo, quàm litteralis.

Resp. sensum mysticum, plerumque potiùs intentum fuisse, quàm litteralem.

Ratio est, quia Spiritus Sanctus præcipuè eum sensum intendit, propter quem dictavit litteralem: atqui Spiritus sanctus sensum litteralem plerumque dictavit propter mysticum; ille enim ad istum, utpote res fidei, & morum continentem, passim ordinatur: idque videre est primæ ad Corinth. 9. ubi Apostolus tropologicè exponens hoc Moysis præceptum: *Non alligabis os bovi triturranti*, subjungit, hunc tropologicum sensum potiùs

Digitized by Google

tiùs à Deo ſpectatum fuiſſe, quàm litteralem: *Numquid*, ait, *de bobus cura eſt Deo? An propter nos utique hoc dicit?*

Quæres 4. An ex ſenſu myſtico firmum argumentum ſemper ducatur ad probanda, tum fidei, tum morum, dogmata.

Reſp. ſenſum litteralem eo in capite differre à myſtico, quòd ex illo firmum ſemper, ac quovis in caſu argumentum petatur ad fidei, aut morum dogmata: è contra verò non petatur è ſenſu myſtico, niſi, cum ab aliquo alio Scripturæ textu, vel aliquo authoritatem habente, myſticus ſenſus aſſeritur: *Pius ſenſus*, inquit Hieronymus in cap. 13. Matthæi, ubi agit de fermenti explicatione, quâ nonnulli utuntur, ut Trinitatis Myſterium explicent: *ſed nunquam parabolæ, & dubia ænigmatum intelligentia poteſt ad authoritatem dogmatum proficere.*

ARTICULUS IV.

De ſenſu Accommodatitio.

Not. EX dictis, ſenſus accommodatitius eſt ille, qui Scripturæ verbis, nec mediatè, nec immediatè, ſignificatus, ad aliquid aliud applicatur.

CONCLUSIO 1. In Scripturis admitti debet ſenſus aliquis accommodatitius.

Probatur. Patres non rarò Scripturam applicant ad id, quod per ejus verba, nec mediatè, nec immediatè, ſignificatur; id paſſim in Bernardo videre eſt: videre eſt etiam in Breviariis, & Ritualibus, v. gr. quod de Noe dicitur, Eccleſiaſtici 44. *Inventus eſt juſtus, & in tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio*, jam dicitur de quolibet Confeſſore Pontifice.

CONCLUSIO 2. Nonnullæ ſunt conditiones requiſitæ, ut Scripturis adſcribatur ſenſus accommodatitius.

Pro-

Digitized by Google

Probatur enumeratione earum conditionum.

Requiritur 1. ut sensus accommodatitius ad res pias applicetur: nec enim Scripturas transferre licet ad vitia, spurcitias, facetias, prophana, aliaque ejusmodi: *Sacrosancta Synodus* (inquit Concilium Tridentinum sess. 4.) *temeritatem illam reprimere volens, quâ ad prophana quaeque convertuntur, & torquentur verba, & sententiae Sacrae Scripturae, ad scurrilia scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones, impias & diabolicas incantationes, divinationes, sortes, libellos etiam famosos, mandat & praecipit ad tollendam hujusmodi irreverentiam & contemptum, ne de caetero quisquam quomodolibet verba Scripturae Sacrae, ad haec, aut similia audeat usurpare, ut omnes hujus generis homines, temeratores & violatores verbi Dei, juris & arbitrii poenis per Episcopos puniantur.*

Requiritur *secundò*, ut accommodatitius sensus non proferatur tanquam litteralis, & mysticus: praxim contrariam hisce verbis arguit Hieronymus in epistolâ ad Paulinum: *Nec scire dignantur* (inquit de iis loquens, qui post saeculares litteras Scripturis student) *quid Prophetae, quid Apostoli senserint; sed ad suum sensum incongrua aptant testimonia, quasi grande sit, & non vitiosissimum dicendi genus, depravare sententias, & ad voluntatem suam Scripturam trahere repugnantem.*

Requiritur *tertiò*, ut litteralis, aut mysticus sensus, non tradantur tanquam accommodatitius. Peccavit eo in capite Theodorus Mospuestenus, qui ea omnia, quae in veteri testamento de Christo, ejusque mysteriis praedicta sunt, de eo secundùm rei eventum, accommodatitiè nirùm, interpretabatur; sic haec Psalmi verba: *Non derelinques animam meam in inferno*, contendebat, praedicta esse de populo Israelitico, non de Christo; ad quem tamen (inquiebat) propter rei eventum, hoc est, propter Christi resurrectionem,

nem, Petrus Actorum 2. per ſenſum accommodatitium tranſtulit.

Requiritur *quartò*, ut Scripturis ſenſus falſus non attribuatur per accommodationem. Contra regulam illam peccabant Montaniſtæ, tribuentes Montano, quæ Scriptura Paracleto tribuit.

CONCLUSIO 3. Ex ſenſu accommodatitio ſumi non poteſt firmum argumentum ad probanda fidei, aut morum dogmata.

Probatur. Ex eo ſenſu non poteſt ſumi firmum argumentum ad probanda fidei, aut morum dogmata, qui non eſt Spiritus Sancti, ſed hominis: atqui ſenſus accommodatitius non eſt Spiritûs Sancti, ſed hominis: ille enim ſenſus non eſt Spiritûs Sancti, qui Scripturæ verbis, nec mediatè, nec immediatè, exprimitur: ſed, ut ſupra dictum eſt, ſenſus accommodatitius ſcripturæ verbis, nec mediatè, nec immediatè, exprimitur.

Objicies. Ex hiſtoriis, parabolis, factis, theologi nonnunquam argumentantur, imò ipſemet Chriſtus ex iis aliquando ſumpſit argumenti medium: nempè Lucæ 6. ſic arguit: In caſu neceſſitatis Davidi, ejuſque comitibus licuit Sacros Panes edere, 1. Reg. 21. ergo & in caſu neceſſitatis, licet Apoſtolis Sacro ſabbati die ſpicas vellere. Sic etiam pro Reliquiarum cultu arguunt Theologi: Arcæ fœderis in veteri teſtamento exhibita eſt veneratio, Pſal. 98. ergo quarumdam rerum inanimatarum, Reliquiarum v.gr. veneratio eſt pia & ſancta.

Reſp. neg. ant. Ad cujus probationem dico, argumentum, quo Chriſtus pro ſuis diſcipulis contra Phariſæos uſus eſt, non fuiſſe petitum ex ſenſu accommodatitio, ſed ex litterali, nempè ex externâ violatione rei ſacræ, duxit argumentum ad aliam rem ſacram; oſtendit nimirùm, crimen à Phariſæis impactum diſcipulis ex prophanatione temporis ſacri, non niti aliquo fundamento, eò quòd

Digitized by Google

quòd alterius rei sacræ violatio, scilicet esus panum propositionis, urgente necessitate, in Davide ac sociis non fuisset peccatum. Eadem adhiberi debet responsio ad argumentum theologorum pro Reliquiarum cultu.

Instabis. Ille sensus est accommodatitius, qui transfertur ad aliquid aliud probandum: atqui loca Scripturæ, de quibus est quæstio, Christus transtulit ad aliud probandum, transferuntque in dies theologi: ergo Christus argumentatus est ex accommodatitio sensu.

Resp. neg. ant. Alioquin omnis Scripturarum sensus erit accommodatitius: nimirùm ad aliud probandum, vel ob similitudinem, vel ob aliquam aliam rationem transferri potest; quod est absurdum.

Quæres, an Scriptura novi testamenti aliquando per accommodationem utatur Scripturâ veteris testamenti.

Respondent affirmativè nonnulli commentatores, quibus subscribit Jansenius Gandavensis Concordiæ cap. 11. idque probant ex Matthæi secundo capite, ubi, inquiunt, per accommodationem laudantur hæc verba Osee 11. *Ex Ægypto vocavi filium meum*; nec non ista alia, *Vox in rama audita est*; ex Jeremiæ cap. 31. Idem sentiunt de illis aliis: *Aperiam in parabolis os meum*, quæ Matth. 13. laudantur ex Psalmo 77.

Articulus V.

Ad quem spectet tradere germanum Scripturæ sensum.

Not. 1. Quæstio, quam hìc proponimus, pendet ex aliâ, nempè utrùm Scriptura per se facillima sit, ita ut interpretatione non indigeat: si enim sit ejusmodi, ipsa per sese sui ipsius sensum offert cuilibet legenti.

Not. 2.

Digitized by Google

Not. 2. Lutherus in præfatione assertionis articulorum, quos Papa Leo proscripsit, contendit Scripturam per se ita facilem esse, ac claram, ut nullius, qui à textu distinctus sit, authoris explicatione indigeat: addit tamen, fieri nonnunquàm, ut lectores eam non intelligant, quòd aut locorum, quæ videntur obscura, explicationem in aliis apertis locis non requirant; aut quòd in pœnam suæ superbiæ, aut infidelitatis, divinâ luce priventur.

Not. 3. E contra Catholici, post antiquos Patres, docent Scripturam plerumq; esse obscuram, tum ratione rerum quas proponit, tum ratione modi quo eas exprimit; hincque concludunt 1. eam satis non esse, ut omnes fidei controversias dirimat: concludunt 2. externam authoritatem requiri, quæ in iis, quæ controvertuntur, germanum Scripturæ sensum tradat: eam autem authoritatem contendunt non aliam esse, quàm authoritatem Ecclesiæ, hoc est, pastorum, qui ex institutione Christi fidelibus præsunt.

CONCLUSIO 1. Scriptura quoad quædam capita, clara est & perspicua.

Probatur. In iis clara est Scriptura, quæ cuique legenti per se patent: atqui quædam Scripturæ capita, cuique legenti per se patent, v. gr. Deum existere, Christum Dominum esse natum, passum, & alia ejusmodi.

CONCLUSIO 2. Scriptura non est ubique clara, & perspicua.

Probatur 1. Ipsamet Scriptura sui ipsius, quoad aliqua capita, obscuritatem prædicat. Psal. 118. David nec infidelis, nec superbus, illius intelligentiam à Deo poscit: *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam..... doce me justificationes tuas*. Eorum verò, quæ per se sunt evidentia, intelligentia à Deo non petitur. Actorum 8. Eunuchus reginæ Æthiopum, vir pius & humilis, Hieronymo teste in epist. ad Paulinum, non intelligebat Isaiæ locum, quem legebat in suo cur-

ru; nam interrogatus à Philippo: *Putas intelligis quæ legis?* respondit: *Quomodo possum, nisi aliquis ostenderit mihi?* Petrus 2. epist. capite ultimo asserit, in Epistolis Pauli esse quædam difficilia intellectu, *quæ indocti & instabiles depravant*.

Probatur 2. Patres multam in plerisque scripturæ locis obscuritatem agnoscunt. *Primò*, docent scripturas interdum esse obscuras, profundas, difficiles. Ita Irenæus lib. 2. cap. 47. Origenes lib. 3. contra Celsum, S. Augustinus lib. 2. de doctrinâ Christianâ cap. 6. *Secundò*, scribunt eas sine magistro, & doctore intelligi non posse: sic Hieronymus in Epist. ad Paulinum, sic apud Ruffinum lib. 11. cap. 9. Basilius & Gregorius Nazianzenus. *Tertiò*, docent scripturam esse librum signatum, Origenes homil. 12. in Exodum: Esse agrum in quo absconditus sit sapientiæ thesaurus, Chrysostomus homil. 40. in Joannem: Esse arcum ex quo tum boni, tum mali sagittas ejaculari possint, Sanctus Augustinus in Psalm. 7. Esse mare in quo sit profunditas sensuum, Ambrosius Epist. 44. ad Constantium. *Quartò*, confessi sunt se post summum, diuturnumque in scripturis studium, pauca in iis intellexisse: *In ipsis sanctis scripturis*, ait S. Augustinus Epist. 119. ad Januarium capite 21. *multò nescio plura, quàm scio*. *Quintò*, patres factis suis, pluribus nimirùm editis à se commentariis, probarunt scripturam ubique non esse claram.

Objicies 1. Clara erat lex à Deo Judæis per Moysen data: *Mandatum*, ait Deus Deuter. 30. *quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum, nec in cælo situm, neque trans mare*. 2. Apostolus non in scripturas, sed in legentium peccata refundit earum obscuritatem: *Quòd si*, inquit 2. ad Corinth. 4. *opertum est Evangelium nostrum, in iis qui pereunt, est opertum, in quibus Deus hujus sæculi excæcavit oculos infi-*

de-

Digitized by Google

delium, ut non fulgeat eis illuminatio gloriæ Christi.

Resp. ad 1. Deuteronomii textum intelligi non de omni veteris Testamenti scripturâ, sed de præceptis decalogi, quæ clarè in eâ continentur, quæque supra nos non sunt, cùm servari possint divinæ gratiæ auxilio: ita exponunt Tertullianus lib. 4. contra Marcionem, Augustinus libro de perfectione Justitiæ.

Resp. 2. Apostolum loco laudato non loqui de Sacrâ scripturâ, sed de Christi fide, quam ab Apostolis clarè propositam ac prædicatam amplecti renuerunt plurimi tum ex gentilibus, tum ex Judæis; excæcante nimirùm illos cordis iniquitate.

Objicies 2. Patres frequenter ajunt, scripturas esse intellectu maximè faciles. Justinus in suo dialogo cum Triphone asserit, eas non explicatione, sed auditione tantùm indigere. 2. Chrysostomus hom. 3. in 2. ad Thessalonic. scribit, ex hominum negligentiâ oriri, ut illas pro concionibus explicari oporteat. 3. Gregorius ait, scripturas esse nobis lucem, lucernam; ac proindè perspicuas esse. 4. S. Augustinus lib. 2. de doctrinâ Christianâ capite 6. docet, esse in scripturis textus claros, per quos explicentur qui videntur obscuri. *Magnificè*, inquit, *& salubriter Spiritus sanctus ita scripturas modificavit, ut locis apertioribus fami occurreret, obscurioribus autem fastidia detergeret; nihil enim de iis obscuritatibus eruit, quod non planissimè dictum alibi reperiatur.*

Resp. ad 1. 2. & 3. Patres loqui vel de aliquibus tantùm scripturarum partibus, vel de capitibus, in quibus generalia quædam fidei dogmata aut morum præcepta continentur. Ratio est, quia iidem Patres qui aliquibus in locis docent scripturam esse intellectu facilem, in aliis locis asserunt, eam esse perobscuram; ut patet ex dictis superiùs.

Digitized by Google

Resp. ad 4. Augustinum non loqui de omnibus Scripturæ locis, quippè addit istud adverbium *ferè*; nec immeritò, nam plurimi sunt in Scripturâ textus, qui per alios explicari non possunt.

Conclusio 3. Requiritur externa authoritas, quæ in plerisque capitibus tradat fidelibus germanum Scripturæ sensum. Est contra Lutheranos & Calvinistas, qui contendunt, quemque fidelem esse supremum, ac ultimum judicem circa Scripturæ sensum.

Probatur 1. Exodi 18. dubia, quæ circa Dei legem oriri poterant, non ad quemque privatum, sed ad ipsum Moysen, tanquam ad Israeliticæ Ecclesiæ Principem, referuntur. Deuteron. 17. dubia, quæ post mortem Moysis oritura erant, Ecclesiæ non autem privatorum examini committuntur: *Si difficile, atque ambiguum apud te judicium esse perspexeris..... venies ad sacerdotes Levitici generis, & facies quodcumque dixerint, qui præsunt loco quem elegerit Dominus*. Paralipp. cap. 19. omne de rebus sacris judicium externæ authoritati tribuitur, non autem privatorum hominum examini: *Ubicumque* (inquit rex Josaphat sacerdotes alloquens) *quæstio est de lege, de mandato, de ceremoniis, de justificationibus: ostendite eis, ut non peccent in Dominum*. Matth. 18. hæc ait Christus: *Si Ecclesiam non audierit, sic tibi velut Ethnicus & Publicanus*. Si verò ultimum de privatorum inter se litibus judicium committatur Ecclesiæ, à fortiori commissum est illi judicium de hæresi, cæterisque ad fidem aut mores spectantibus; ac proindè de germano, aut adulterino Scripturæ sensu.

Probatur 2. Si non esset aliqua externa authoritas, quæ posset tradere certum Scripturarum sensum, Deus malè consuluisset electorum saluti. Nam 1. ex electis plures sunt, qui Scripturarum sensum examinare non valent, aut præ

lin-

linguarum imperitiâ, aut præ mentis hebetudine. 2. Ex electis nonnulli sunt, qui adhuc sunt in hæresi: at ii converti non possent; non quidem discendo veritatem ab aliquo Doctore, cum, in suppositione quam impugnamus, nullus sit judex infallibilis controversiarum de fide & moribus: nec etiam eam discendo per internam Spiritus Sancti revelationem; quippè sathanas seipsum nonnunquam transformat in Angelum lucis: idque patet in omnibus omninò hæreticis; quippè etsi diversa, ac contradictoria credant, dicunt omnes, se ea per internam revelationem à Spiritu sancto accepisse. Sic Lutherani docent Spiritum sanctum sibi interiùs revelare, hęc Euangelica verba: *Hoc est corpus meum*, intelligi debere de reali præsentiâ Corporis Christi in Eucharistiâ, è contra Zuingliani & Calvinistæ dicunt, se interiùs à Spiritu sancto edoceri, eadem verba intelligi tantùm debere de præsentiâ figurativâ & metaphoricâ.

Objicies 1. Ex Scripturâ Deus interiùs docet suos prædestinatos: ergo necessaria non est externa authoritas, à quâ Scripturæ sensum doceantur. Probatur ant. Hæc habet Christus Ioann. 6. *Est scriptum in Prophetis: Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audit à Patre, & didicit, venit ad me*: hæc iterùm Joannis 10. *Oves meæ vocem meam audiunt, & sequuntur me*. Apostolus 1. ad Corinth. 2. sic loquitur: *Spiritualis autem judicat omnia, & ipse à nemine judicatur*: idem Apostolus 1. ad Thess. 5. hæc ait: *Omnia probate, quod bonum est, tenete*.

Resp. ad 1. & 2. iis in locis agi de observatione mandatorum, quam interna sancti Spiritus unctio, hoc est, speciale gratiæ auxilium, ita prædestinatis persuadet, ut infallibiliter ea exequantur. Unde in formâ, resp. conc. ant. neg. conseq.

Ad 3. dist. ant. Spiritualis autem judicat omnia, hoc est, de omni rerum genere, conc. ant. de omnibus, ac singulis rebus in individuo, neg.

Digitized by Google

ant. Apostolus eo in loco hominem spiritualem opponit homini animali, aitq; quòd cum iste terrena tantùm, non autem ea, quæ Dei sunt percipiat; ille è contra non tantùm de rebus terrenis, sed etiam de spiritualibus judicare possit, & nonnunquam etiam de Scripturæ sensu; non ita tamen, ut certò sciat se eum assecutum fuisse; quippè sic post peccatum comparatus est homo, ut nonnunquam fallatur in iis, quæ sibi veriora videntur; idque patet in Cypriano, qui deceptus est in explicatione locorum, quæ pro Hæreticorum rebaptizatione objecit Stephani Papæ decreto.

Objicies 2. S. August. & alii Patres, cum Scripturas exponunt, suam explicationem subjiciunt aliorum judicio: ergo nec Augustinus, nec alii Patres crediderunt, convenire sibi jus tradere germanum Scripturæ sensum.

Resp. dist. conseq. Si tradant eum tanquam privati Doctores, conc. conseq. Si tanquam judices, neg. conseq. Privatus Doctor non proponit suam sententiam, ut necessariò sequendam, sed tantùm, prout ratio suadet: at judex in conciliis eam proponit tanquam necessariò sequendam.

CONCLUSIO 4. Externa authoritas, ad quam spectat tradere germanum Scripturæ sensum, residet in supremis Ecclesiæ Pastoribus; Romano nimirùm Pontifice, & aliis orbis Episcopis.

Probatur 1. ex Scripturâ, quâ docemur, Episcopis præcipuè, non autem inferioribus Clericis, aut laicis hominibus, datam fuisse ligandi, ac solvendi potestatem; commissum fuisse munus docendi, ac regendi populos: *Attendite vobis*, inquit Apostolus Actorum 20. *& universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*. Atqui ad eos tantùm spectat jus tradendi germanum Scripturæ sensum, quibus convenit jus docendi, & regendi populos; nempè in jure docendi, ac regendi con-

Digitized by Google

continetur jus Scripturas explicandi.

Probatur 2. ex traditione. Quæ à Christo ad hoc usque sæculum exorta sunt dubia circa Scripturæ sensum, judicata fuerunt non ab hominibus laicis, aut à Clericis inferioribus, sed ab Episcopis ad Concilium congregatis; idque fusè ostendetur inferiùs, ubi de Conciliis dicetur. Satis sit hìc laudare Augustinum, qui lib. 2. Retract. cap. 50. sic loquitur: *Pelagiana hæresis cum suis authoribus ab Episcopis Ecclesiæ Romanæ, priùs Innocentio, deindè Zozimo, cooperantibus Conciliorum Africanorum litteris, convicta, atque damnata est.*

CAPUT XI.

De singulis in specie libris Canonicis.

Not. 1. NOn est animus hìc edendi commentarios in singulos libros Canonicos, sed tantùm proponendi singulorum argumentum, ut theologiæ candidati uno in loco reperiant, quid in unoquoque pertractetur.

Not. 2. Ex dictis superiùs, libri Canonici pertinent, vel ad vetus, vel ad novum testamentum: utrorumque ideam, seu argumentum, lectoribus hìc exhibere conabimur.

ARTICULUS I.

Proponitur idea singulorum librorum veteris testamenti.

Not. LIbri veteris testamenti, vulgò dividuntur in Legales, Historicos, Sapientiales, Propheticos.

Digitized by Google

§. I.

De libris Legalibus veteris testamenti.

Not. Libri Legales, seu, qui absolutè *Lex* dicuntur, continentur Pentateucho, hoc est, quinque libris à Moyse conscriptis, Genesi nimirùm, Exodo, Numeris, Levitico, Deuteronomio.

Genesis, mundi ortum, progressus varios, ac gubernationem per annos 2369. ad obitum usque Josephi complectitur. De eo libro hęc habet Hieronymus in epistolâ ad Paulinum: *Manifestissima est Genesis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de divisione terræ, de confusione linguarum & gentium, usque ad exitum scribitur Hebræorum.*

Exodus, continet duram populi Israelitici in Ægypto servitutem, admirandam ejus liberationem, divinæ legis promulgationem: deniq; res per 145. annos gestas, scilicet à morte Josephi ad erectum tabernaculum: *Patet Exodus*, inquit ibidem Hieronymus, *cum decem plagis, cum decalogo, cum mysticis divinisque præceptis.*

Leviticus, sic dicitur, quòd in eo fusè pertractentur leges, quæ ad cæremonias & officium Levitarum pertinent; ut sunt holocausta, & reliqua sacrificiorum, atque oblationum genera: *In promptu*, ait loco laudato Hieronymus, *est Leviticus liber, in quo singula sacrificia, imò singulæ pænè syllabæ & vestes Aaron, & totus ordo Leviticus spirant cœlestia sacramenta.*

Numeri, sic appellantur, quòd in ipsâ ejus libri fronte Moyses & Aaron totius populi, per singulas tribus, numerum ineant. Continet res gestas ab exitu ex Ægypto ad annos novem supra triginta: *Totius arithmeticæ*, inquit Hieronymus, *& prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum mansionum mysteria continet.*

Deuteronomium, seu, secunda lex, sic dicitur, quòd

Digitized by Google

quòd data in Synai lex promulgetur coram filiis eorum, qui in deserto perierant. Incipit à brevi narratione rerum præteritarum: mox populum hortatur ad legis, quam diligenter explicat & repetit, observationem: deindè narrat ea, quæ contigerunt ab initio mensis undecimi usque ad septimum diem mensis duodecimi anni illius, qui ab exitu ex Ægypto quadragesimus est: *Deuteronomium*, verba sunt Hieronymi, *secunda lex, & euangelicæ legis præfiguratio, nonnè sic ea habet, quæ priora sunt, ut tamen nova sint omnia de veteribus?*

§. II.

De libris Historicis veteris testamenti.

Libri Historici continent librum Josue, Judicum, Ruth, quatuor Regum, duos Paralippomenon, Esdræ primum & secundum, Esther, Judith, utrumque Macchabaicum.

Iosue, liber, qui ab ipsomet conscriptus putatur, complectitur ea, quæ à Moysis morte ad mortem ipsiusmet Josue, hoc est, per septemdecim annos, gesta sunt. De eo hæc habet Hieronymus in epistolâ ad Paulinum: *Veniam ad Iesum Nave, qui typum Domini non solùm gessit, verùm etiam nomine præfert: transit Iordanem, hostium regna subvertit, dividit terram victori populo, & per singulas urbes, viculos, montes, flumina Ecclesiæ, cœlestisq; Hierusalem spiritualia regna describit.*

Iudicum, liber refert Israeliticæ Reipublicæ statum sub judicibus, hoc est, magistratibus, à morte Josue usque ad mortem Samsonis, illiusque varias exhibet servitutes. Peritis videtur probabilior eorum sententia, qui censent, librum hunc referre, quæ gesta sunt per trecentos & septemdecim annos: *In Iudicum libro*, ait Hieronymus, *quot principes populi, tot figuræ*.

Ruth, liber exhibet eximiæ pietatis, & divi-

næ providentiæ singulare exemplum. Ruth Moabitis socrum suam in patriam revertentem piè subsecuta, Boozo prædiviti secundis nuptiis jungitur, cui parit Obed Davidis avum, unde Christus secundùm carnem genus traxit suum. De eâ hæc habet Hieronymus: *Isaiæ explet vaticinium, dicentis: Emitte Agnum, Domine, dominatorem terræ, de petra deserti ad montem filiæ Sion.*

Regum, liber primus narrat res gestas, per unum supra centum annos, hoc est, sub judicibus Heli, & Samuele, nec non sub Rege Saule: *Samuel in Heli mortuo*; ait Hieronymus in epistolâ ad Paulinum, *& occiso Saul, veterem legem abolitam monstrat. Porrò in Sadoc, atque David novi sacerdotii sacramenta monstrat.*

Regum, liber secundus describit res gestas à morte Saulis ad finem usque Davidici regni, annorum circiter quadraginta historiam exhibens. Hunc & priorem, Samuelis nomine Hebræi inscribunt.

Regum, liber tertius incipit à Salomone, præmissa tantùm narratione, quâ ostenditur, quomodo ad regnum ipse pervenerit. Regno deindè in duas partes scisso, quatuor Regum Juda, & octo Regum Israel res gestas describit. Tota hujus libri historia anno 119. complectitur.

Regum, liber quartus continet res gestas sexdecim Regum Juda, & duodecim Regum Israelis: de Eliâ multa dicit, nec non de Eliseo ejus comite, ac successore: estque historia 308. annorum. De hoc quarto & tertio libro Regum, hæc Hieronymus ad Paulinum scribit: *Si historiam respicias, verba simplicia sunt: si in litteris sensum latentem inspexeris, Ecclesia paucitas, & hæreticorum contra Ecclesiam bella narrantur.*

Paralipomenon, hoc est, rerum prætermissarum libri, duo quidem sunt in codicibus Christianorum, sed unus tantùm in codicibus Hebræorum. In priore recensetur propagatio gentis Israeliticæ ab Adamo ad reditum usque à Babylonicâ

capti-

Digitized by Google

captivitate. Deindè repetitâ à Davide historiâ, ejus regnum accuratiùs describitur usque ad Salomonis unctionem. In altero describitur historia à Salomone usque ad finitam captivitatem Babylonicam, seu, usque ad tempus, quo Cyrus Judæis redeundi potestatem fecit. Continet historiam annorum 479. Constans est traditio, Esdram utriusque illius libri authorem esse.

Esdræ, liber primus recenset ea, quæ Judæis acciderunt post reditum ex captivitate Babylonicâ sub Cyro rege Persarum.

Nehemiæ, liber ab ipso Nehemiâ, ejus authore nomen sortitum est. Dicitur etiam Esdræ secundus, eò quòd ex Esdræ consilio conscriptus sit. Continet instaurationem Jerosolymorum, correctionem reducis populi, & labentis divini cultus renovationem: historia est annorum circiter 83.

Judith, liber exhibet miraculosam urbis Betuliæ liberationem. Narrat, quomodo pia illa vidua Holofernem à Nabuchodonosor rege ad Judæos delendos missum, morti tradiderit. Non una est authorum opinio de tempore, quo illa historia contigit. Nonnulli eam collocant ante captivitatem, alii post reditum ex captivitate, imperantibus Persis.

Estheris, liber refert virginis Judææ, ab Assuero Persarum rege posteà ductæ in matrimonium, pietatem in gentem suam. Authore avunculo Mardocheo, persuasit Assuero, ut consuleret saluti Judæorum, quos Aman in odium Mardochei brevi erat in toto imperio morti traditurus.

Macchabæorum, libri exponunt statum Reipublicæ Judaicæ sub tertiâ, hoc est, Græcorum, monarchiâ. Exarati sunt à diversis scriptoribus, idque patet, tum ex styli diversitate, tum ex eo, quòd sæpiùs eædem res repetantur.

Digitized by Google

§. III.

De libris Sapientialibus veteris Testamenti.

Not. Ad libros sapientiales veteris testamenti reducuntur Tobias, Job, Psalmi, Proverbia, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus.

Tobiæ, liber continet eximiæ pietatis, singularis patientiæ, & Dei in suos providentiæ præclara documenta. Tobias ductus in captivitatem eo tempore, quo, captâ Samariâ, regnum Israeliticum eversum est, primùm bonis cumulatus est à Salmanasare, deindè à Sennacheribo, iis & exilio mulctatus est, posteà cæcitate à Deo probatus, tandem recuperato visu, ingentem ex filio sobolem reliquit.

Iob, historia (ut probabilior fert sententia) contigit agentibus in deserto Judæis. Eximium exhibet in viro illo patientiæ exemplum. Præcipua, quæ in eo tractatur quæstio, est, an solos peccatores in hâc vitâ Deus malis afficiat, an etiam pios & justos. Posteriorem partem, quæ una vera est, B. Job tuetur, priorem verò, eamque falsam, ejus amici. Verba tum Dei, quæ hìc habentur, tum ipsius Job, Scripturæ Canonicæ authoritatem habent; non autem amicorum sermones, hoc est, vim non habent ad confirmandam fidem, & regulandos mores, quamvis in libro Canonico contineantur. Hi autem tres amici Job dicuntur à Patribus gessisse typum hæreticorum, nec immeritò; nempè Hæretici & Ecclesiam impugnare, & viros sanctos affligere nunquam desinent.

Psalmorum, liber David tribuitur, non quòd omnium sit author, sed quòd aliquot veteres collegerit, plurimos ipse addiderit. Aliqui quoque

Digitized by Google

que posterioris sunt ætatis, ab ipso Esdrâ, aliisq; prophetis editi. De eo libro hæc habet Hieronymus in epistolâ ad Paulinum: *Christum lyrâ personat, & ab inferis excitat resurgentem*.

Proverbiorum, liber, à Salomone exaratus, continet omnia præcepta moralia de piorum officiis, tum erga Deum, tum erga proximum.

Ecclesiastes, totus est de mundi ac rerum mundanarum vanitate.

Canticum Canticorum, totum mysticum est, plenissimè exhibet Christi amorem in Ecclesiam, & vicissim Ecclesiæ in Christum. De triplici, quem mox recensuimus, Salomonis libro, sic loquitur Hieronymus: *Salomon pacificus & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Ecclesiam jungit & Christum, sanctarumque nuptiarum dulce canit epithalamium*.

Sapientiæ, liber sic appellatur, quòd de sapientiâ tam increatâ, quàm creatâ pertractet. Dividitur in tres partes. Prima usque ad cap. 7. hortatur ad amorem sapientiæ: secunda usque ad caput 10. explicat sapientiæ originem: tertia sapientiæ tum effectus, tum fructus proponit. Totus liber constat ex sententiis à Salomone prolatis, ut patet ex 7. vers. cap. 9.

Ecclesiasticus, eadem ferè complectitur morum principia, quæ Salomonis Ecclesiastes. Hieronymo teste, scriptus est Hebræo sermone à Jesu filio Sirach; sed evanuit Hebraicum exemplar, superest verò Græcum ab alio, Jesu illius nepote, editum.

§. IV.

De libris Propheticis veteris testamenti.

Not. 1. Prophetæ in majores quatuor, & minores duodecim, vulgò dividuntur. Majores dicun-

Digitized by Google

cuntur ii, quorum opera sunt majora: Minores quorum minora.

Not. 2. Hebræi tres tantùm majores nominant; nam Danielem, quòd, cum esset Satrapa, propheticum vitæ genus non sectaretur, prophetis non adscribunt.

Not. 3. Inter Prophetas, quantùm ex eorum scriptis conjicitur, hic est ordo temporis. Ozeas, Joel, Amos, Jsaias, Jonas, Abdias, Michæas, Nahum, Jeremias, Sophonias, Habacuc, Daniel, Ezechiel, Aggæus, Zacharias, Malachias. Alium tamen in nostris Bibliis habent ordinem, quem hìc sequemur.

Not. 4. Prophetarum initium est à rege Azaria, sive Ozia, qui anno mundi 3194. regnum auspicatus est: finis est ab extructo templo, ac reædificatâ urbe, hoc est, ad annum mundi 3581. hincque patet, totum illud prophetarum tempus ad annos ferè quatercentos extendi.

Isaias, multa prædixit, quæ ad Judæorum, & finitimorum populorum, nec non Assiriorum, Babyloniorumque historiam spectant. Ita distinctè Christi, Ecclesiæque mysteria prosecutus est, ut, inquit Hieronymus, non tam Propheta dicendus sit, quàm Euangelista. Cœpit vaticinari, eodem Hieronymo teste, Oziæ regis anno 25. Morti traditus est ab impio rege Manasse, qui ejus monita ferre non potuerat. Præ cæteris Prophetis eminuit: 1. generis splendore, quippè natus erat ex Amoso fratre Amasiæ regis Juda: 2. vitæ sanctitate, quam illius scripta testantur: 3. eloquentiâ, nempè, ut ait Hieronymus, vir erat nobilis & urbanæ eloquentiæ: 4. constantiâ in adversis, & gloriosâ morte.

Ieremias, anno vitæ, ut putat Hieronymus, circiter 15. propheticum munus obire cœpit. Versatur autem ejus prophetia in acerbissimis reprehensionibus suorum temporum, in increpationibus & lamentis; deindè verò in consolationibus Ecclesiæ graviter afflictæ: Nempè

pro-

promiſſionibus ampliſſimis de regno Chriſti, gentibus in ejus ſinum inducendis, multiplici novi teſtamenti gratiâ eam erigit, ac reficit. Suo munere functus eſt per annos 45. ſcilicet à 13. regis Joſiæ, ad 5. extructæ Hierufalem, & erecti templi.

Baruch, licèt ex nobili Judæorum proſapiâ oriundus, ſcribæ officium Jeremiæ præſtare non abnuit. Babylone ſcripſit, quò, mortuo Jeremiâ, ſe contulerat. Prædicit Judæos à captivitate Babylonicâ poſt ſeptem generationes liberandos. Vaticinatur quoque de Chriſti adventu in carnem, tandem idolorum vanitatem multis proſequitur.

Ezechiel, ortus eſt ex nobili ſacerdotum ſtirpe. Prophetare cœpit in Chaldæâ anno 5. poſt ſui cum Jechoniâ rege Juda deportationem, uſque ad annum 27. ac proindè per 22. annos vaticinatus eſt, quorum priores undecim concurrunt cum undecim poſterioribus Jeremiæ. Quæ Jeremias de excidio urbis & templi, necnon de Babylonicâ captivitate prædixerat, repetit Ezechiel, ut refellat vaticinia pſeudoprophetarum, qui Jeremiam falſitatis arguebant. Prædixit quoque futurum populi ex captivitate reditum, Meſſiæ regnum, vocationem gentium, Eccleſiæ Chriſtianæ ex hoſtibus victoriam.

Daniel, ex ſemine regio natus, adhuc adoleſcens, ac penè puer, à Nabuchodonoſore anno quarto regni Joachimi translatus eſt Babylonem. Per triennium in litteris, & linguâ Chaldæorum inſtitutus, omnibus Magis doctior inventus eſt. Sequenti anno, hoc eſt, quarto poſt illius deportationem, Suſannam vindicavit ab iniquâ ſenum accuſatione, tuncque Prophetam agere cœpit.

Prioribus ſex capitibus hiſtoriam texit ab initio regni Nabuchodonoſoris ad everſum per Medos & Perſas Babylonicum imperium. A capite ſeptimo uſque ad duodecimum viſa ſibi divi-

Digitized by Google

nitùs revelata exponit. Plura sunt in ejus libro de Christo vaticinia: *Non solùm*, ait Hieronymus, *scribit eum venturum, quod ei commune cum cæteris; sed etiam quo tempore venturus sit docet, & reges per ordinem digerit, & annos annumerat, & manifestissima signa prænunciat.*

Oseas, exhibet 1. synagogæ excidium, & Ecclesiæ vocationem: 2. Israelitarum idololatriam, aliaque scelera acriter insectatur: 3. pœnitentibus veniam ac gloriam pollicetur.

Ioel, ex Hieronymo, Oseæ fuit æqualis: illius prophetia, non ad decem tribus, ut Oseæ vaticinium, sed ad duas reliquas pertinet. Prædicit Jerosolymæ, ac totius Judææ per Chaldæos excidium; sub hocque typo, universi excidium, & extremum judicium repræsentat.

Amos, vaticinatur de regni Israel excidio: *Tulit me Dominus*, inquit cap. 7. *& dixit: Vade, propheta ad populum meum Israel.... Israel captivus migrabit de terrâ suâ.*

Abdias, secundùm Hieronymi calculum, coævus fuit Oseæ, Joeli, & Amoso. Vaticinatur exitium adversùs Idumæos, qui filios Israel calamitatibus oppressos subsannarant. Exitium illud Idumæa passa est Sennacheribi & Nabuchodonosoris temporibus: *Personat* (inquit Hieronymus in epistolâ ad Paulinum) *contra Edom sanguineum, terrenumque hominem: fratris quoque Iacob semper æmulum hastâ perculit spiritali.*

Ionas, Oseæ, & Amoso, si fides Hieronymo sit adhibenda, æqualis fuit. Solus ex prophetis ad gentes missus est: *Naufragio suo passionem Domini præfigurans*, ait Hieronymus, *mundum ad pœnitentiam revocat, & sub nomine Ninive, gentibus salutem nuntiat.*

Michæas, prophetæ munus obiit sub Joatham, qui anno 758. ante Christum, regnum auspicatus est. Invehitur in idololatriam, aliaque tum duarum, tum decem tribuum scelera: utrisque

præ-

Digitized by Google

prænuntiat excidium, & captivitatem; istis per Assyrios, illis per Chaldæos. Tandem ex captivitate Babylonicâ reditum sub Cyro rege pollicetur, nec non plenissimam libertatem per Christum, quem prædicit in Bethleem nasciturum.

Nahum, sub Joatham, Josepho teste, vixit: sed ad verum accedunt propiùs, qui contendunt vixisse eum sub rege Achas. Prænuntiat Ninive à Chaldæis depopulationem, quòd contra Domini populum superbè egisset.

Habacuc, multo tempore post Nahum prophetavit. Conqueritur 1. de sceleratissimâ Judæorum vitâ: 2. prædicit Jerosolymorum per Chaldæos, ac Chaldæorum ipsorum excidium: 3. prænuntiat Judæorum per Cyrum liberationem, ac totius humani generis per Christum: 4. tandem insigni pro ignorantiis oratione librum suum concludit.

Sophonias, scripsit Josiæ regis temporibus. 1. Judæos hortatur, ut ab idololatriâ, aliisque sceleribus resipiscant: 2. latæ contra Judæos primùm, deindè contra alios populos, sententiæ, subjicit euangelicas promissiones de vocatione gentium, & Ecclesiæ sanctificatione per Christum conferendâ.

Aggæus, urget 1. ut, repugnantibus etiam Persis, contradicentibusque Samaritanis, Dei templum extruatur: 2. Zorobabeli templi fabricam resumenti promittit, Messiam ex ejus stirpe nasciturum: 3. prædicit, quòd licèt ejus structura cum priore comparari non debeat, majori tamen gloriâ potitura sit, præsentiâ, doctrinâ & miraculis Christi, de cujus regno multa vaticinatur.

Zaccharias, Aggæi æqualis, 1. unà cum ipso urget templi Jerosolymitani instaurationem: 2. Judęos monet, ne colant idola, & vitia majorum imitentur, cum eorum acerbam, per excidium & captivitatem, punitionem viderint: 3. varia prophetat Judæis ad Christum usque eventura: 4. re-

Digitized by Google

recenset monarchiarum successiones, quæ desinent in regnum Christi, cujus vitam & passionem tanquam Euangelista describit.

Malachias, prophetarum ultimus, 1. exstructo jam templo, reprehendit conjugia cum alienigenis inita, decimarum detentionem, cultûsque divini depravationem: 2. quòd deinceps futuri non essent Prophetæ, populum hortatur, ut Moysis legi constanter inhæreant usque ad adventum Christi, cujus præcursorem recenset: 3. apertè prædicit synagogæ finem, & Ecclesiæ Christianæ ortum: *Malachias* (inquit Hieronymus in epistolâ ad Paulinum) *apertè, & in fine omnium prophetarum, de abjectione Israel, & vocatione gentium: Non est mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non suscipiam de manu vestrâ. Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.* Si quis quærat, cur Deus tanto tempore, hoc est, à Malachiâ ad Joannem usque Baptistam, Judæis nullum prophetam concesserit, cum eodem Hieronymo, comment. 13. in Isaiæ cap. 49. dicendum erit, Deum voluisse eâ verbi fame Judæos facere appetentiores Messiæ, qui prophetas omnes miraculis erat superaturus.

ARTICULUS II.

Proponitur idea singulorum librorum novi testamenti.

Not. 1. Libri novi testamenti non minùs, quàm libri veteris, dividi possunt in Legales, Historicos, Sapientiales, Propheticos.

Not. 2. Libri legales novi testamenti continentur quatuor Euangeliis: Historici, uno Actorum libro: Sapientiales, Apostolorum Epistolis: Prophetici, Joannis Apocalypsi.

§. I.

Digitized by Google

§. I.

De quatuor Euangeliis.

Not. 1. Euangelia (ut obſervat Auguſtinus lib. de conſ. Euang. cap. 1.) inter divinas authoritates meritò excellunt, quòd in iis reddita & completa confirmentur, quæ lex, & Prophetæ prænuntiarant.

Not. 2. Cum Chriſtus nihil ipſe de ſeipſo ſcripſerit, divino conſilio factum eſt, ut illius facta dictaque quatuor diſcipuli litteris mandaverint. Inter eos Matthæus & Joannes rem, ut viderant, narrarunt: alii duo, Marcus & Lucas, ut acceperant ex teſtibus oculatis: *Quod* (ait Auguſtinus lib. 1. de conſ. Euangel. cap. 1.) *divinâ providentiâ per Spiritum Sanctum procuratum eſt; ne putaretur, quòd ad percipiendum & prædicandum Euangelium, intereſſet aliquid; utrùm illi annuntient, qui eundem Dominum hic in carne apparentem ſecuti ſunt, an hi, qui ex illis fideliter comperta crediderunt.*

Matthæus, omnium primus æræ vulgaris 49. ſcripſit Euangelium, Hieronymo teſte; idque Jeroſolymis, ac Syriaco ſermone, quo tunc utebantur Judæi. Id verò feciſſe putatur rogatu diſcipulorum, & aliorum Apoſtolorum juſſu.

Marcus, eadem ferè, quæ Matthæus, litteris conſignavit, ſed contractiùs; unde ab Auguſtino dicitur Matthæi breviator. Romæ ſcripſit Chriſti ann. 43. & paulò antequam Alexandriam à Petro mitteretur.

Lucas, Antiochiâ Syriæ oriundus, à Paulo converſus, ejuſq; comes individuus, ann. Chriſti 56. ſcripſit Euangelium, prout ipſum ab eodem Paulo, cæteriſque Apoſtolis audierat. Id autem eo conſilio feciſſe tradunt, ut pſeudoapoſtolorum temeritatem confutaret, qui ut Pauli prædicatio-

ni

Digitized by Google

ni obessent, aliter quàm ipse prædicabant: *Conati erant*, ait Lucas ipse Euang. cap. 1. *narrationem rerum à Christo completarum ordinare*.

Ioannes, reversus ex exilio, Nervæ anno 1. æræ vulgaris anno 96. post Matthæum, Marcum, & Lucam, Euangelium scripsit: *Coactus* (inquit Hieronymus lib. de scriptoribus Ecclesiasticis) *ab omnibus penè tunc Asiæ Episcopis, & multarum Ecclesiarum legationibus, indicto etiam communi jejunio, precantibusque fratribus*. Epiphanius hær. 51. observat, eum tunc annum nonagesimum egisse. Id autem operis suscepit, ut hæreticos, Ebionem præsertim, & Cerinthum, Christi divinitatem negantes confutaret.

§. II.

De Actibus Apostolorum.

Actus Apostolorum, à Luca conscripti sunt. Cum in suo Euangelio audita narrasset, in Actibus visa memorat.

Continet hic liber historiam annorum ferè 30. à morte scilicet Christi, & æræ vulgaris 33. ad biennium illud, quod in liberâ custodiâ Paulus Romæ consumpsit.

In Actibus Lucas, Pauli comes individuus & adiutor, mirandam Ecclesię Christianę infantiam ponit ob oculos, describit illius in omnes gentes propagationem per Apostolos, & præcipuè per Petrum & Paulum.

De postremo illo Lucæ libro hæc habet Hieronymus ad Paulinum: *Actus Apostolorum nudam quidem sonare videntur historiam, & nascentis Ecclesiæ infantiam texere: sed si noverimus scriptorem eorum Lucam esse medicum, cujus laus est in Euangelio, animadvertemus pariter omnia verba illius, animæ languentis esse medicinam.*

§.III.

Digitized by Google

§. III.

De Canonicis Epiſtolis.

Not. Hìc non referemus Epiſtolas Canonicas eo ordine, quo in noſtris Bibliis leguntur; ſed habitâ ratione temporis, quo ab Apoſtolis conſcriptæ ſunt.

Petri prior, quæ eſt ad electos advenas diſperſionis Ponti, &c. habitâ ratione temporis, prima eſt inter Canonicas Apoſtolorum epiſtolas. Certum quidem eſt, eam ſcriptam fuiſſe, poſtquam diſcipuli jam Chriſtiani cognominari cœperant, nempè capite 4. Petrus ſic fideles appellat: *Si autem ut Chriſtianus es, &c.* ſed non conſtat, quo præcisè anno edita ſit. Aliqui cenſent, id contigiſſe, æræ vulgaris anno 52. paulò antequam Marcus, qui in fine fratribus ſalutem dicit, Alexandriam proficiſceretur. Româ miſſam teſtatur ipſemet Petrus; quippè Romam intelligit Babylonis nomine, idque propter confuſionem idololatriæ, quæ tunc in eâ vigebat, ſcilicet, ut ait Leo Magnus: *Omnium gentium ſerviebat erroribus*. Tota eſt ea epiſtola in tradendis vitæ Chriſtianæ præceptis.

Petri ſecunda, eſt ad eoſdem, ad quos prior, ut patet ex his verbis cap. 3. *Hanc ecce vobis ſecundam ſcribo epiſtolam*. Scriptam eſſe anno Petri ultimo, teſtantur hæc capitis 1. verba: *Certus, quòd velox eſt depoſitio tabernaculi mei, ſecundùm quod Dominus Ieſus Chriſtus ſignificavit mihi*; ac proindè æræ noſtræ 66. quo tempore Paulus cum Petro Romæ captivus de *tempore reſolutionis ſuæ*, 2. ad Tim. 4. per revelationem admonitus, ſecundam ad Timoth. epiſtolam ſcripſit.

In hâc epiſtolâ Petrus, 1. hortatur fideles, ut poſt ſuam mortem conſtantes ſint in fide, quam ab

ab Apostolis audierant: 2. monet eos, ut fugiant errorum magistros, quorum mores studiaque depingit.

Pauli ad Thessalonicenses prior, teste Chrysostomo, omnium Paulinarum est prima, æræ nostræ anno 52. Scripta est Corintho, ubi Paulus de rebus ad Thessalonicenses spectantibus per Timotheum certior factus fuerat. Eâ in epistolâ Paulus, 1. laudat Thessalonicenses, quòd in traditâ sibi fide constantes essent: 2. docet eos futuram mortuorum resurrectionem: 3. tradit eis veram de extremo judicio doctrinam: 4. plura subjungit moralis Christianæ principia.

Ad Thessalonicenses secunda, eodem anno, eodemque loco, quo prior, scripta est. In eâ Paulus, 1. explicat, quæ in priore de die judicii, quasi instante, dixerat, docens Christum non priùs venturum, quàm Antichristus, ipso Domini adventu destruendus, apparuerit: 2. excommunicationem, ni resipiscant, eis minatur, quos in priore tanquam otiosos & inquietos arguerat.

Ad Galatas, Epheso scripsit Paulus, æræ nostræ anno 56. Eos 1. arguit, quòd statim post sui discessum credidissent pseudoapostolis, qui legem Mosaicam cum Euangelicâ necessariò conjungendam esse docuerant: 2. commendat sui Apostolatûs dignitatem, quòd illi pseudomagistri eam elevare contenderent: 3. rationibus ex antiquo testamento sumptis, eos revocat ab errore: 4. propositum sibi finem opponit fini, quem pseudoapostoli in Galatarum circumcisione sibi proposuerant.

Ad Corinthios prima, scripta est Ephesi, æræ vulgaris 57. Paulus in eâ, 1. componit contentiones Corinthiorum ortas ex nimio erga magistros studio: 2. profert excommunicationis sententiam in Corinthium, quem publico in incestu viventem toleraverant: 3. Eucharistiæ institutionem, requisitasque ad eam recipiendam dispositiones recenset: 4. varia tradit tum disci-

disciplinæ, tum morum præcepta.

Ad Corinthios secunda, ex Macedoniâ, eodem quo prior, anno scripta est, hoc est, æræ nostræ 57. Apostolus in eâ, 1. gratulatur Corinthiis de sincero erga se studio: 2. incestuoso pœnitenti communionem reddit: 3. respondet pseudoapostolorum sibi invidentium obtrectationibus.

Ad Romanos, epistola, scripta est Corintho, utrâque ad Corinthios jam missâ, æræ nostræ anno 57. in nostris tamen Bibliis ante alias omnes collocatur; nimirùm Biblia rationem habuerunt dignitatis, aut Ecclesiarum, aut privatorum hominum, ad quos Apostolus epistolas direxit.

Epistolæ occasioni fuit contentio Judæos inter & Gentiles orta. Contendebant illi, se per observationem legis Mosaicæ venisse ad Christi fidem, & consecutos fuisse justificationem; isti verò per legis moralis observationem. Utrisque silentium imponit Apostolus, probans & Judæos, & Gentiles peccatis subditos fuisse, cum annuntiatum est eis Euangelium; hincque concludit, justificationem esse gratuitum donum; ac proinde, nec ex observatione legis, nec ex operum meritis, sed ex Christi fide proficisci.

Ad Philippenses, æræ nostræ anno 62. Paulus scripsit ex primis suis vinculis, quæ, ut constat ex Act.28. biennio perdurarunt: 1. gratias agit de subsidio sibi in vinculis per Epaphroditum misso: 2. eos monet, ut constantes sint in fide, quam ab ipso audierant, nec obsequantur pseudoapostolis Judaizantibus, quos appellat, *canes & inimicos crucis Christi*: 4. docet, non ex lege, sed ex Christi fide veram esse justitiam.

Ad Philemonem, eodem anno 62. & eodem loco scripsit per Onesimum illius servum. Epistolæ occasionem dedit Onesimi furtum, cujus cum eum pœnituisset, & postquam Romæ, quò fugerat, baptizatus fuisset à Paulo, ab eodem cum hâc epistolâ ad herum

Digitized by Google

rum suum Pauli discipulum remissus est.

Ad Ephesios, Româ ex vinculis, quorum ter meminit, scripsit Paulus, ęrę nostrę anno 62. In eâ ep. loquitur de gratuitâ per Christum justificatione, ac prædestinatione: 2. Ephesios hortatur ad unitatem spiritus: 3. docet, quænam sibi invicem debeant officia vir & mulier, quid filii parentibus, & vicissim parentes filiis debeant.

Ad Colossenses, eodem anno, & ex eodem carcere scripsit per Tychicum & Onesimum. Apostolus 1. Colossenses deterret à Simonianis, qui docebant, nos accessum habere ad Deum, non per Filium, sed per Angelos; asseritque nonnisi per Christum Dei filium nos Deo reconciliari: 2. prædicat, Judaicas & Philosophicas observationes contemni debere: 3. in tertio & quarto capite totus est in tradendis vitæ Christianæ præceptis.

Ad Hebræos, scripsit Paulus ex iisdem vinculis, ut patet ex cap. 13. æræ nostræ 62. sub finem biennii, quo Romæ primùm commoratus est, Româ jam dimisso Timotheo, ut constat ex cap. 23. In hâc epistolâ duo potissimùm agit: 1. docet, quantùm Christi sacerdotium, & sacrificium emineant supra Leviticum: 2. Hebræos consolatur, & ad fidei in Christum perseverantiam hortatur.

Ad Timotheum, priorem epistolam Philippis scripsit Paulus, cum primis suis vinculis solutus, iterùm Orientem peragraret, æræ vulgaris anno 66. Explicat omnes omninò Episcopatûs partes. Timotheo, quem adhuc adolescentem Paulus Ephesiorum Episcopum consecrarat, iis S. Patris documentis opus erat.

Ad Timotheum secundam, Apostolus ex suis Secundis vinculis Româ scripsit, paulò antequam martyrium subiret; ac proindè anno æræ vulgaris 66. labente. Istius idem est ac præcedentis argumentum.

Ad Titum, epistola ejusdem est cum præceden-

dentibus argumenti; nam 1. Titum, quem Cretensium Episcopum creaverat, admonet de presbyteris, sive Episcopis ordinandis: 2. acriter adversùs Judaizantes insurgit: 3. multa tradit morum præcepta. Scripta verò est hæc epistola Philippis, cum Paulus post prima vincula Orientem peragraret, æræ vulgaris anno *66*.

Iacobi, epistolæ scopus est 1. ut Christianos ad modestiam erudiat, à vanâ confidentiâ revocet, & ad petendam à Deo sapientiam hortetur: 2. ut contra Simonianos, qui tunc Ecclesiam vexabant, doceat, fidem sine operibus ad salutem nihil prodesse.

Incertum est, cujus Jacobi sit hæc epistola, an ejus, qui filius est Zebedæi, & frater Joannis, an verò ejus, qui filius est Alphæi, & frater Judæ, quique posteà consecratus est Jerosolymorum Episcopus, & cujus Paulus ad Galatas cap.2. meminit. Eum Alphæi, non autem Zebedæi filium esse, docet Hieronymus in cap. 1. epist. ad Gal. nec immeritò; nam Zebedæi filius ab Herode necatus est, ut habetur Actor. 12. anno circiter post Christi mortem nono: at tunc (Irenæo teste lib. 3. adversùs Hæref. cap. 1.) Apostoli nullas adhuc epistolas scripserant. Præterea, ut jam observatum est, hæc epistola est contra Simonianos, qui pro solius fidei sufficientiâ nonnullis Pauli sententiis abutebantur; Paulus tamen nondum aliquas epistolas scripserat, cum Jacobus Zebedæi filius morti traditus est. Quo autem tempore scripta sit hæc Jacobi epistola, planè est incertum.

Iudæ, fratris Jacobi filii Alphæi epistola, non argumento tantùm, sed etiam verbis secundæ Petri similis est. Incertum est, quo tempore scripta sit; sed conveniunt omnes, scriptam esse post aliorum omnium, si unum Joannem excipias, Apostolorum mortem; quippè Apostolorum, qui jam è vivis excesserant, versu 27. meminit.

Joannis prior epistola scripta est, juxta ve-

terum traditionem, ad Parthos, seu, Judæos qui in Parthiâ vicinisque regionibus supererant ex antiquâ captivitate & dispersione, & quorum fit mentio Actor. 2. Explicantur in eâ 1. Incarnationis veritas & œconomia: 2. traduntur varia, quæ tum ad fidem, tum ad mores spectant, documenta.

In Epistolâ secundâ, Joannes 1. impugnat Basilidem ejusque sectarios, qui tunc temporis docebant, Christum non fuisse verum hominem, sed phantasma: ac proinde eum nec aliquid aut egisse aut passum fuisse: *Multi*, inquit versu 7. *seductores exierunt in mundum, qui non confitentur Iesum Christum venisse in carnem*. 2. gratulatur Electæ & natis ejus, quòd seductores illos non audissent. 3. vetat omnem cum eis communionem, in iis etiam quæ ad civilem vitam spectant.

In tertiâ Epistolâ Joannes, 1. idem quod in secundâ sibi proponit argumentum: 2. Gajum ad quem scribit, monet, nè Diotrephen, sed Demetrium imitetur.

Incertum est, quo præcisè tempore tres illæ Joannis Epistolæ scriptæ sint. Probabilius est eas fuisse scriptas post Joannis ex insulâ Pathmos reditum paulò ante illius mortem, hoc est, æræ communis 98. nam tunc maximè temporis grassabantur Ebion, Cerinthus, & Basilides, ad quos in tribus iis Epistolis respexisse videtur.

§. IV.

De Apocalypsi.

Nihil hìc dicemus de hujusce libri canonicitate, quippè de eâ dictum est, ubi superiùs egimus de librorum canonicorum numero.

Apo-

Digitized by Google

Apocalypsis scripta est à Joanne, dum esset in insulam Pathmos relegatus, circa annum Domitiani 14. æræ vulgaris 94. Hinc patet, Apocalypsin esse conscriptam ante Joannis, tum Euangelium tum Epistolas.

De eo Joannis libro hæc habet Hieronymus in Epistolâ ad Paulinum: *Apocalypsis Ioannis tot habet sacramenta, quot verba. Parum dixi, pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ.* Omnia verò ea sacramenta, omnes intelligentias nemo hactenùs clarè explicuit. Nonnullorum expositionem legere est apud Augustinum qui lib. 20. de civitate Dei cap. 7. & sequentibus, totum caput vigesimum interpretatus est. De reliquis adeat lector Doctissimi Bossuetii Episcopi Meldensis eximium commentarium: consulat quoque Herveum nostrum, qui contentas in Apocalypsi prophetias majori ex parte, primo & altero Ecclesiæ sæculo, impletas esse contendit.

Quæstio II.

De Traditione.

Not. 1. Nomine traditionis intelligitur doctrina non scripta: *Si leges postules* (inquit Tertullianus libro de coronâ militis) *scripturam nullam inveniam, traditio tibi prætenditur auctrix*: dicitur verò doctrina non scripta, non quidem quòd nullibi scripta sit, reperitur enim aut in Conciliorum Canonibus, aut in operibus Patrum; sed quòd non legatur in libris Canonicis.

Not. 2. Traditio considerata per ordinem ad objectum, triplex est, fidei nimirùm, morum, & disciplinæ: prior ad fidem spectat; altera

Digitized by Google

ad mores; tertia ad disciplinam; hæc ultima dividitur in Apostolicam & Ecclesiasticam. Illa est ritus quidam ab Apostolis primùm institutus, sed qui in eorum epistolis non legitur; hujus generis est jejunium quadragesimale: ista, est consuetudo, quæ aut à Prælatis, aut à populis inchoata, deinceps tacito fidelium consensu vim legis obtinuit.

Not. 3. Traditio, quæ aut ad fidem, aut ad mores spectat, vel est divina, vel humana: Si humana sit, theologus ex eâ tanquam ex medio infallibili non potest argumenta desumere: Si autem sit divina, hoc est, si Apostoli eam à Christo vivâ voce, aut posteà Spiritu Sancto docti sint, est medium infallibile ad ea cognoscenda, quæ ad fidem, aut mores pertinent.

Not. 4. Recentiores hæretici, Lutherus, Calvinus, Zuinglius, Socinus, contenderunt, nullam prorsus esse traditionem divinam: hincque concluserunt, nullum pro fide, aut moribus argumentum infallibile ex eâ desumi posse, sed ex solâ Scripturâ, hoc est, ex solis libris Canonicis, quos fatentur divinitùs esse scriptos. E contra Catholici docent, aliquas esse traditiones divinas; unde concludunt, eas esse medium, ex quo theologi fidem, aut mores certò possunt adstruere: *Perspiciens* (inquit Tridentina Synodus sessione 4ª.) *hanc veritatem & disciplinam contineri in libris scriptis, & sine scripto traditionibus, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu Sancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos usque pervenerunt, Orthodoxorum Patrum exempla secuta, omnes libros tam veteris, quàm novi testamenti, cum utriusque unus Deus sit author, nec non traditiones ipsas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam vel oretenùs à Christo, vel à Spiritu Sancto dictatas, & continuâ successione in Ecclesiâ Catholicâ conservatas, pari pietatis affectu, ac reverentiâ suscipit, & veneratur.*

Not. 5.

Digitized by Google

Not. 5. Ex iis, quæ hucusque notata sunt, patet, Catholici theologi partes esse, ut probet 1. esse aliquas divinas traditiones: 2. eas traditiones medium esse, ex quo theologia argumenta certissima pro fide aut moribus stabiliendis desumat: 3. proferre regulas, quibus divinæ traditiones ab humanis discernantur. Verùm, ut cum methodo pertractentur eæ difficultates, tribus subsequentibus capitibus exponendæ sunt.

CAPUT I.

Vtrùm sint aliquæ traditiones divinæ.

Not. 1. ECclesia Christiana non minùs est antiqua, quàm ipse mundus. Ubi primùm Adamus post peccatum justificatus est, cœpit religio Christiana; nempè ab eo tempore nulli hominum contigit justificatio, nisi per fidem, saltem implicitam, in Christum mediatorem: Fides autem in mediatorem est character Christianæ religioni essentialis. Unde, ut divinarum traditionum existentiam asseramus, oportet, ut expendamus an à mundi exordio, ad hæc usque tempora extiterint.

Not. 2. Tempus, quod ab Adami peccato hucusque fluxit, dividi solet à theologis in tres status, seu ætates, naturæ nimirùm, legis & euangelii; ac proindè necesse est, ut quæramus, an in illâ triplici ætatæ extiterint aliquæ divinæ traditiones.

CONCLUSIO I. Extiterunt divinæ traditiones in statu legis naturæ, hoc est, ab Adamo ad Moysem usque.

Probatur. In statu legis naturæ debuit esse aliqua fidei, ac morum regula; cum in eâ Ecclesiæ ætate extiterint homines verâ fide, ac piis

moribus prædìti : atqui ea regula non fuit humana ratio ; neque enim ratio humana, cùm sit per peccatum corrupta, infallibilis est, ac certa fidei aut morum regula : Non fuit quoque Scriptura; siquidem nulla tunc extabat : ergo ea regula erat traditio ; Adamus nimirùm suos natos docuit, quæ sibi de Mediatore, & aliis mysteriis revelata fuerant : ex Adamo nati fidem illam suis posteris ad Moysem usque non interruptâ serie communicarunt.

Conclusio 2. In lege Mosaicâ, quamvis extarent Scripturæ, Judæi tamen traditionibus, tum ad fidem, tum ad mores pertinentibus utebantur.

Probatur. Sic Deus loquitur Exodi 13. *Narrabis filio tuo in illo die, dicens, Hoc est, quod fecit Dominus*; hinc psaltes Regius Psal. 77. hæc habet : *Quanta mandavit Patribus nostris nota facere ea filiis suis, ut cognoscat generatio altera!* Prætermittimus multa ejusmodi loca, quibus patet, non solam Scripturam, sed narrationem patrum, seu, traditionem, fidem fecisse apud Judæos de portentis, ac cæteris, quæ illorum causâ Deus patrarat in deserto.

Conclusio 3. In lege Euangelicâ pluribus annis traditio absolutè fuit necessaria.

probatur. Pluribus annis post Christi mortem nulla extitit novi testamenti Scriptura. Ejusdem testamenti libri variis successivè temporibus conscripti sunt: ergo tunc traditio, quam fideles audierant ab Apostolis, erat tum morum, tum fidei regula.

Conclusio 4. Ecclesiæ Christianæ, his etiam temporibus, necessariæ sunt divinæ traditiones.

Probatur 1. Divinæ traditiones Ecclesiæ Christianæ, his etiam temporibus, ad multa sunt necessariæ.

Primò quidem ad discernendum libros Canonicos ab apocriphis ; neque enim in Euangelio,

Digitized by Google

lio, aut in Apostolorum epistolis legitur scriptum, quot sint libri Canonici: Nec solo cujusque privati fidelis spiritu Canonici à non Canonicis dignosci possunt, ut superiùs dictum est; unde Patres uno ore testantur, non aliundè, quàm ex traditione, nos habere, quòd aliqua Scriptura sit divina: *Ex traditione* (inquit Origenes apud Eusebium hist. lib. 6. cap. 18.) *didici de quatuor Euangeliis, quòd hæc sola, &c.*

Secundò. Traditio divina est Ecclesiæ necessaria, ut judicet, quinam sit sensus Scripturarum, cum de eo exoritur aliquod dubium; ut sunt loca, quæ probant personarum in divinis trinitatem, consubstantialitatem, processionem Spiritûs sancti à Patre & à Filio, Mariam esse Deiparam, dari aliquod peccatum originale, quod omnibus hominibus commune sit; nempè plures hæretici quondam contenderunt, ut nunc etiam Sociniani contendunt, Scripturas, quibus Ecclesia utitur, ut ea dogmata probet, alium prorsùs habere sensum ab eo, quem eis adscribunt Catholici.

Tertiò. Necessariæ sunt traditiones ad fidem plurium dogmatum, quæ Catholicis, Calvinistis, Lutheranis, pluribusque aliis, qui earum authoritatem negant, communia sunt: scilicet, Calvinistæ & Lutherani credunt contra errorem Helvidii, Mariam Deiparam semper fuisse virginem: credunt adversùs Anabaptistas, valere datum parvulis baptisma: credunt contra Donatistas, valere datum ab hæreticis, & aliis impiis hominibus. Atqui nullum ex iis capitibus credere possunt propter Scripturæ authoritatem; nullius enim ne apex quidem est in Scripturis: ergo ex solâ traditione eos articulos credunt; ac proindè, quod probandum erat, necessariæ sunt aliquæ divinæ traditiones, quæ ad fidem & mores spectant.

Confirmatur argumentum. Non omnia, quæ Christus docuit, litteris consignata fuerunt: *Sunt autem & alia multa*, ait Joannes euangelii capite ultimo, *quæ fecit Iesus, quæ si scriban-*

Digitized by Google

bantur per singula, nec ipsum arbitror mundum, capere posse eos, qui conscribendi sunt, libros. At verisimile non est, Apostolos ea, quæ fecit, & docuit Jesus, quæque scripta non fuerunt, Ecclesiis non tradidisse. Quod mox de Christo dictum est, locum habet in Apostolis; seu non scripserunt omnia, quæ populis prædicarunt; nam licèt ex impulsu Spiritûs Sancti euangelia, ac epistolas conscripserint, tamen id fecerunt tantùm, quòd ad scribendum eos veluti coegerint, quæ datæ sunt occasiones. Refert eas occasiones Eusebius historiæ lib. 2. & 3. Hieronymus in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis testatur, Joannem usque ad extremam senectutem absque editis à se Scripturis Euangelium prædicasse, additque tandem eum compulsum fuisse ab Asiæ Episcopis Euangelium scribere, ut occurreret Ebionitarum hæresi, quæ tunc grassari cœperat. Atqui datæ non sunt Apostolis occasiones omnia, quæ à Christo audierant, scribendi: ergo non omnia, quæ prædicarunt, scripsere; multa igitur ipsis per traditionem reliquerunt.

Confirmatur iterùm. Ipsimet Apostoli commendarunt necessitatem traditionum, quas non scripto, sed tantùm verbo tenus, iis reliquerant, quos ipsi converterant ad fidem: *Laudo vos*, inquit Paulus 1. ad Corinth. 11. *quòd per omnia mei memores estis, & sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis*; ad Thessal. 2. hæc etiam habet: *Tenete traditiones quas accepistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram*; in quem quidem locum sic loquitur Chrysostomus: *Hinc patet, quòd non omnia per epistolam, sed multa etiam sine litteris: eàdem verò fide digna sunt tam illa, quàm ista.*

Solvuntur adversariorum argumenta.

Objicies 1. Illud non est Ecclesiæ necessarium, quod à Moyse, Paulo, ipso etiam Christo prohibi-

bitum est : atqui traditiones prohibitæ sunt à Moyse, Paulo, ipso etiam Christo. Deuteronomii 4. hæc habentur : *Non addetis ad verbum, quod ego præcipio vobis, nec auferetis ex eo ;* hæc leguntur ad Galatas : *Sed licèt nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Matth. 15. Christus sic Pharisæos increpat : *Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram?* ergo, &c.

Resp. ad 1. conc. maj. neg. min. Ad secundum, dico 1. argumentum esse de non supponente; supponit enim, traditionem, de qua hìc agitur, esse additionem ad Dei verbum; quod falsum est; nempè traditio, ut patet ex dictis superiùs, non minùs est Dei verbum, quàm ipsamet Scriptura ; unde Moyses non ait, Non addetis ad verbum, quod ego *scribo* vobis, sed quod *præcipio*. Paulus quoque non ait, Quod *scripsimus*, vobis, sed *quod evangelizavimus* ; nec mirum, pauca quippè ad Galatas scripserat, sed evangelizaverat multa. Christus etiam non ait, traditionem *meam*, sed *vestram*, hoc est, à Pharisæis inventam. Dico 2. iis in locis Moysem, Paulum, Christum, ex suppositione, quòd loquantur de solo verbo scripto, prohibere additionem eidem verbo scripto contrariam : idque patet tum ex his Christi verbis : *Irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram* ; tum etiam ex Augustino, qui hanc Pauli vocem: *Præter*, per hanc aliam, *Contra*, reddit: *Non ait plus, quàm quod accepistis*, inquit Augustinus tractatu 98. in Joannem, *sed præterquam quod accepistis*.

Objicies 2. Scriptura sufficienter omnia continet : *Omnis scriptura divinitùs inspirata*, ait Paulus 2. ad Timoth. 3. *utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitiâ, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.*

Digitized by Google

Resp. ad 1. neg. ant. Ad 2. dico, Apostolum velle, Scripturam utilem esse ad docendum, corripiendum, erudiendum; quod non negamus; sed non dicit eam esse sufficientem. Ratio solutionis est 1. quia utitur hac voce, *Utilis*. 2. Non loquitur de omnibus libris Canonicis collectivè sumptis, sed de singulis distributivè, *Omnis*, inquit, *Scriptura &c.* at quilibet liber Canonicus, licèt utilis sit, non est tamen ad fidem & ad mores sufficiens.

Objicies 3. Patres non rarò docent, omnia fidei, ac morum dogmata Scripturis contineri. Irenæus adversùs hæreses lib. 3. cap. 1. asserit, Apostolos scripsisse posteà, quę ante prædicarant. Augustinus lib. 2. de doctrinâ Christi cap. 9. hæc habet: *In his, quæ apertè posita sunt in Scriptura, inveniuntur illa omnia, quæ continent fidem, moresq; vivendi.*

Resp. ad 1. neg. ant. Ad cujus priorem probationem dico, Irenæum non asserere, Apostolos scripsisse omnia, quæ prædicaverant, sed tantùm Euangelium, hoc est, præcipua fidei & morum capita: *Quod*, Euangelium, *tunc*, ait, *prædicaverunt, posteà verò per Dei voluntatem in Scripturis nobis tradiderunt*. Ad alteram probationem distinguo hæc Augustini verba: In Scripturâ inveniuntur illa omnia, quæ continent fidem, moresque vivendi, quoad ea, quorum fides & cognitio explicita cuique sunt necessariæ ad salutem, ut sunt præcipua mysteria, quæ continentur in symbolo, & morum principia, quæ sunt in decalogo, conc. ant. Quorum fides & cognitio explicita, cuique non sunt necessariæ ad salutem, ut sunt cognitio aliquorum Sacramentorum, & quædam conclusiones, quæ ex decalogi præceptis sequuntur, neg. ant.

Digitized by Google

CAPUT II.

Vtrùm traditio ſit locus, ex quo peti poſſit certum pro fide & moribus argumentum.

CONCL. TRaditio eſt locus, ex quo peti poteſt certum pro fide & moribus argumentum.

Probatur 1. Traditio divina eſt Dei ipſius verbum, ſeu, eſt facta à Deo revelatio: Sed ex Dei verbo, ex Dei revelatione, peti poteſt certum pro fide & moribus argumentum: ergo, &c.

Major patet ex dictis articulo ſuperiore: minor ſupponitur ex dicendis in tractatu de fide; ubi oſtenditur, impoſſibile eſſe, quòd Deus mentiatur.

Probatur 2. Ex aliquo medio erui debet argumentum certum pro pluribus fidei articulis, pluribus morum principiis, quæ in Scripturâ non continentur, ut ſuperiore articulo obſervatum eſt: atqui illud medium eſt ſola traditio, cum non poſſit eſſe Scriptura, in quâ, ut ſuppono, illi articuli nullo modo continentur; nec ratio humana, cum non ſit in iis, quæ aut ad fidem, aut mores ſpectant, principium omninò infallibile.

Probatur 3. Eccleſia in ſuis Conciliis, Patres in ſuis Operibus, uſi ſunt traditione tanquam medio certiſſimo ad probanda, tum fidei, tum morum dogmata: ergo ex eâ pro fide & moribus peti poſſunt argumenta certiſſima.

Oſtenditur prior pars antecedentis. Concilia cum egerunt de Scripturarum ſenſu, traditionem conſuluêre; nempè Theodoretus hiſt. lib. 1. cap. 8. teſtatur, Nicænum primum Concilium damnaſſe Arium teſtimonio Scripturarum, quas expendit ad mentem traditionis. Alterum Nicæ-

Digitized by Google

num Concilium actione 6. tom. 4. traditione utitur, ut adversus Iconomachos definiat, pium esse cultum, quem Ecclesia sacris imaginibus exhibet. Octavum generale Concilium actione 8. profitetur, servari debere germanas traditiones.

Ostenditur altera ejusdem antecedentis pars ex Patribus Græcis. S. Ignatius apud Eusebium hist. lib. 3. cap. 36. fideles hortatur, ut Apostolorum traditionibus tenaciùs inhæreant. Irenæus lib. 3. cap. 4. asserit, suo tempore multas Barbaras gentes in Christum credidisse: *Sine charactere*, inquit, vel *atramento scriptam habentes per spiritum in cordibus suis salutem, & veterum traditionem diligenter custodientes*. Addit, quòd, cum hæretici scripturis convinci non possint, ad traditionem recurrendum sit.

Origenes in caput sextum epist. ad Rom. *Ecclesia*, inquit, *ab Apostolis traditionem accepit etiam parvulis baptismum dare*. Basilius libro de Spiritu Sancto cap. 27. *Dogmata*, ait, *quæ in Ecclesiâ servantur, ac prædicantur, partim conscriptâ doctrinâ habemus, partim ex Apostolorum traditione recepimus, quæ utraque eandem ad pietatem vim habet*. Similem eâ de re Chrysostomi textum retulimus articulo superiore. Epiphanius hæresi 61. *Oportet*, inquit, *& traditione uti; non enim omnia à divinâ scripturâ accipi possunt: quapropter aliqua in scripturis, aliqua in traditione sancti Apostoli tradiderunt*.

Ostenditur eadem secunda antecedentis pars ex Patribus Latinis. Tertullianus in libro de Præscript. ex instituto docet, hæreticos, non ex scripturis, cum eas in suum falsum sensum detorquere soliti sint, sed ex traditione, confutari debere.

Augustinus libro 5. de baptismo cap. 23. expressè probat, datum ab hæreticis baptisma valere; non ex Scripturâ, cum nihil de eo baptismate dicat, sed ex traditione: *Consuetudo illa*, inquit, *quæ opponebatur Cypriano*, *ab*

Digitized by Google

ab eorum, Apostolorum, *traditione exordium sumpsisse credenda est, sicut sunt multa, quæ universa tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis præcepta benè creduntur, quamquam scripta non reperiantur*.

Vincentius Lirinensis toto libro, quem *Commonitorium* inscripsit, probat, esse traditioni inhærendum, in rebus, quæ ad fidem & mores spectant. Cap. 2. quærit, quâ viâ catholica veritas ab hæreticâ pravitate discerni possit: Respondet verò, duplici ratione id fieri posse, *scilicet*, inquit, *divinæ legis authoritate, tum deindè Ecclesiæ Catholicæ traditione*. Quærit posteà, cur traditio Scripturæ addenda sit: respondet, id debere fieri, *quia Scripturam Sacram non uno, eodemque sensu universi accipiunt, sed ejusdem eloquia aliter atque aliter, alius atque alius interpretatur; ut penè quot homines sunt, tot illinc sententiæ erui posse videantur*.

Objicies 1. Cyprianus pugnans pro nullitate baptismatis recepti ab hæreticis, nullam habuit rationem traditionis, quam ipsi objecit Stephanus Papa, sic ad eum rescribens: *Nihil innovetur præter id, quod traditum est*: ergo ex traditione desumi non possunt certa argumenta ad probandam fidem, aut ad stabiliendam morum regulam.

Resp. dist. ant. Cyprianus, &c. traditionis quam credebat non descendere ab Apostolis, conc. ant. traditionis quam credebat ab Apostolis descendere, neg. antec. Cyprianus non credidit fluxisse ab Apostolis traditionem, quam illi Papa Stephanus opposuit; unde illam appellavit vetustum errorem, asseruitque, contrariam esse Scripturis: *Unde*, inquit in epistolâ ad Pompejum, *ista traditio? Utrùm de dominicâ & evangelicâ authoritate descendens, an de Apostolorum mandatis, atque epistolis veniens? Ea enim facienda esse, quæ scripta sunt, testatur Deus, &c.*

Ob-

Digitized by Google

Objicies 2. Hieronymus in caput 23. Matth. *Hoc*, inquit, *quia de scripturis authoritatem non habet, eâdem facilitate contemnitur, quâ probatur*: ergo Hieronymus non censuit, aliunde quàm ex scripturis peti posse pro fide aut moribus argumenta. Idem sensisse videtur Augustinus libro 2. de peccatorum meritis & remissione cap. 3. ubi sic loquitur: *Ubi de re obscurissima disputatur, non adjuvantibus divinarum scripturarum certis clarisque documentis, cohibere se debet humana præsumptio, nihil faciens, in alteram partem declinando.*

Resp. ad 1. dist. ant. Hoc, *&c.* quia in Scripturis, sed tantùm in libro apocrypho, authoritatem non habet, facilè contemnitur, conc. ant. quòd habet authoritatem alibi, quàm in libro apocrypho, neg. ant. Agebat ibi Hieronymus de nonnullis, qui ex quodam libro apocrypho urgebant, Zachariam quem Judæi occiderunt inter templum & altare, fuisse Zachariam patrem Joannis Baptistæ.

Ad 2. dico, Augustinum loqui de quæstionibus, quæ nec in scripturâ, nec in traditione, quæ (ut dictum est) in scripturâ fundatur, aperta habent testimonia, ut est, in Augustini sententia, quæstio de origine animarum, de quâ agebat loco qui objectus est ab adversariis. Confirmatur responsio ex eo, quòd lib. 1. contra Cresconium cap. 43. sanctus doctor asserat, scripturæ veritatem à nobis teneri, cùm id facimus, quod universa probat Ecclesia.

Objicies 3. Ex monumento quod est obnoxium mutationi, peti non possunt firma ac certa argumenta ad stabiliendas aut fidei, aut morum regulas: atqui traditio est monumentum obnoxium mutationi, ut videre est in communione Eucharisticâ sub utrâque specie, quæ licèt per duodecim priora sæcula ubique passim obtinuerit, tamen à quatuor ab hinc sæculis in Occidente desiit.

Resp.

Digitized by Google

Resp. dist. min. Traditio, quæ ad disciplinam spectat, est monumentum obnoxium mutationi, conc. min. quæ spectat ad fidem aut ad mores, neg. min. De istâ non autem de illâ intelligitur nostra conclusio.

Caput III.

De Regulis, quibus divina traditio discernitur ab humana.

Not. HÆretici traditionis vim ad firmandam fidem, & mores regulandos, ex eo maximè capite impugnant, quòd, aiunt, impossibile sit, veras à falsis traditionibus distinguere; idque, addunt, patet in opinione veterum, qui crediderunt, Christum post universalem hominum resurrectionem cum prædestinatis hìc, in terris, per mille annos regnaturum; nempè illi errori sub traditionis obtentu adhæserunt Papias Polycarpi discipulus, Irenæus, Tertullianus, Lactantius, aliique permulti, de quibus Eusebium libro 3. hist. cap. 39. videre est. Plurimi igitur interest regulas tradere, quibus vera traditio à falsâ, divina ab humanâ distinguatur.

Conclusio I. Nonnullæ sunt regulæ, quibus cognoscitur, aliquam traditionem esse humanam, non autem divinam.

Probatur earum regularum enumeratione.

Prima regula. Illud non est divina traditio, cujus, licèt in totâ Ecclesiâ servetur, intium reperitur aut in decretis summorum Pontificum, aut in Conciliorum canonibus, aut in statutis Patrum.

Ratio est, quia, si id cujus initium reperitur, esset divina traditio, seu, si esset aliquid divinitùs traditum, oporteret, quòd Patri, à quo habet initium, de novo fuisset revelatum: atqui id asseri non potest, cum Ecclesia non admittat novas revelationes.

Et

Et sanè, vel ea revelatio cognita fuisset Apostolis, vel ipsis fuisset incognita. Si primum, Apostoli eam revelationem docuissent; alioquin in ministerio se præbuissent infideles. Si secundum, culpandus esset Christus, qui Apostolos non omnia Ecclesiæ necessaria docuisset: falsò promisisset, Spiritum sanctum eos docturum esse omnem veritatem. Tertulliani est illud argumentum, sic enim loquitur libro de Præscript. cap. 22. *Solent dicere* (loquitur de quibusdam sui temporis gnosticis) *non omnia Apostolos scisse: agitati dementia, qua rursus convertunt; omnia quidem Apostolos scisse, sed non omnia omnibus tradidisse: in utroque Christum reprehensioni subiicientes, qui aut minùs instructos, aut parùm simplices Apostolos miserit.*

Idem, seu, quòd novæ revelationes admitti non debeant in iis quæ ad fidem aut ad mores spectant, ostenditur ex Vincentio Lirinensi, qui commonitorii lib. 1. cap. 6. hæc scribit: *Mos iste in Ecclesia semper viguit, ut quò quisque foret religiosior, eò promptiùs novellis adinventionibus contrairet.* Hinc summi Pontifices, hinc concilia summâ vi, summo studio id unum adversùs hæreticos curarunt, *ut defenderint* (teste eodem Vincentio Lirinensi) *susceptæ semel religionis integritatem*. Hinc grande piaculum esse prædicarunt Patres, id annunciare, quod priùs auditum non est: *Adnuntiare ergo*, inquit mox laudatus author cap. 9. *aliquid Christianis Catholicis præter id quod acceperunt, numquam licuit, nunquam licebit: & anathematizare eos qui annuntiant aliquid, præterquam quod semel acceptum est, nusquam non oportuit, nunquam non oportet, nunquam non oportebit.* Hinc, eodem Lirinensi teste c. 20. iidem Patres impetrarunt, ut fideles, *quidquid ab aliquo deinceps uno præter omnes, vel contra omnes sanctos novum & inauditum subinduci senserint, id non ad religionem, sed ad tentationem potiùs intelligant pertinere.*

Quæ

Digitized by Google

Quæ mox de fugiendâ tum in vitâ, tum in moribus novitate dicta sunt, confirmantur ex Apostolo, qui 1. ad Timoth. cap. 6. hæc habet : *O Timothee, depositum custodi, devitans prophanas vocum novitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt.* In eam autem sententiam hæc scribit Vincentius Lirinensis commonit. capite 21. *Non dixit, antiquitates: non dixit, vetustates. Immò plane quid è contrario sequeretur, ostendit. Nam si vitanda est novitas, tenenda est antiquitas: & si profana est novitas, sacrata est vetustas.* Hæc iterum in eandem sententiam scribit capite 22. *Quid est, depositum custodi? Custodi, inquit, propter fures, propter inimicos. Quid est depositum? id est quod tibi creditum est, non quod à te inventum; quod accepisti, non quod excogitasti; rem non ingenii, sed doctrinæ; non usurpationis privatæ, sed publicæ traditionis; rem ad te perductam, non à te prolatam; in qua non auctor debes esse, sed custos; non institutor, sed sectator; non ducens, sed sequens.*

Confirmantur iterùm ex eo quòd si admittantur *novæ* revelationes in iis quæ spectant ad fidem, aut ad mores, Ecclesia nec Montanum qui se à Spiritu sancto singulariter doctum jactabat, nec alios hæreticos qui errores protulerunt, nec novatores aliquos, qui deinceps orientur, confutare poterit: ii enim cum Montano statim Ecclesiæ objicient, factas sibi esse novarum opinionum revelationes; sicque nihil integrum, nihil sanum in Ecclesiâ stare poterit: *Si novitia veteribus, extranea domesticis, & prophana sacratis admisceri cœperint, proserpat hic mos in universum necesse est, ut nihil post hac apud Ecclesiam relinquatur intactum, nihil integrum, sed sit ibi deinceps impiorum ac turpium errorum lupanar, ubi erat antea castæ, & incorruptæ sacrarium veritatis.* Multa alia ad idem argumentum pertinentia legere est apud eundem Vincen-

Digitized by Google

centium Lirinensem, & apud Tertullianum lib. de Præscriptionibus adversùs hæreticos.

Secunda regula. Doctrina, quæ in unâ tantùm particulari Ecclesiâ reperitur, non est divina, sed humana; non tradita, sed inventa.

Ratio est, quia veritas divinitùs tradita, contineri non potest in unâ tantùm particulari Ecclesiâ; alioquin ad terræ angulum reduci posset Ecclesia Catholica: quod falsum esse demonstrat Augustinus in suis adversùs Donatistas operibus. Hinc Vincentius Lirinensis commonitorii cap. 3. meritò docet, Ecclesiam illam particularem eo in casu non esse audiendam, neminemque posse illi adjungi, si ob privatam suam traditionem, sese à cæterarum Ecclesiarum communione præsciderit: *Quid igitur*, inquit, *tunc faciet Christianus Catholicus, si se aliqua Ecclesiæ particula ab universalis fidei communione præsciderit? Quid utiq; nisi ut pestifero, corruptoque membro sanitatem universi corporis anteponat?*

Tertia regula. Humanum est, non divinitùs traditum, dogma, quod contra communem aliorum sententiam ab uno tantùm, aut duobus, etiam antiquis scriptoribus, imò & totâ aliquâ urbe particulari, aut provinciâ docetur.

Ratio est 1. quia hujus regulæ veritatem demonstrat argumentum, quod pro priore prolatum est. 2. Sic senserunt majores nostri: *Quòd si* (ait Vincentius Lirinensis commonit. cap. 3.) *in ipsâ vetustate duorum, aut trium hominum, vel certè civitatis unius, aut etiam provinciæ alicujus error deprehendatur: tunc omninò curabit, ut paucorum temeritati, vel inscitiæ, si qua sunt universaliter antiquitùs, universalis concilii decreto præponat*. Similia scribit cap. 28. *Quidquid verò, quamvis ille sanctus, & doctus, quamvis Episcopus, quamvis confessor & martyr, præter omnes, aut etiam contra omnes senserit, id inter proprias & privatas opiniunculas à communis & publicæ generalis sententiæ authoritate secretum sit, ne*

cum

Digitized by Google

cum summo æternæ salutis periculò, universalis dogmatis antiquâ veritate dimissâ, unius hominis novitium sectemur errorem.

CONCLUSIO 2. Certæ sunt regulæ, quibus cognosci potest, aliquam traditionem esse divinam.

Probatur earum regularum enumeratione.

Prima regula. Dogma, quod universa Ecclesia amplectitur, licèt in sacris litteris non reperiatur, divinæ est traditionis.

Ratio est, quia Ecclesia universa errare non potest, cum (ut ait Paulus 1. ad Timoth. 3.) sit columna & firmamentum veritatis.

Confirmatur 1. ex Iræneo, qui libro 1. adversùs hæreses cap. 2. docet, ex Ecclesiarum consensu judicari debere, an doctrina aliqua sit vera, aut falsa: *Ecclesia*, inquit, *per universum orbem usq; ad fines terræ seminata, & ab Apostolis & à discipulis eorum accepit eam fidem, quæ est, &c. Hanc prædicationem cum acceperit, & hanc fidem Ecclesia, & quidem in universum orbem disseminata, diligenter custodit, quasi unam domum inhabitans, & similiter credit his, videlicet quasi unam habens animam, & unum cor.*

Confirmatur 2. ex Tertulliano: *Ecquid* (ait lib. de Præscript.) *verisimile est, ut tot, ac tantæ in unam fidem erraverint; variasse debuerat error doctrinæ Ecclesiarum. Cæterùm quod apud multos unum invenitur, non est erratum, sed traditum.*

Confirmatur 3. ex Cypriano, qui ideò hæreticum, asserit, fuisse Novatianum, quòd apud omnes orbis Ecclesias tanquam hæreticus audiret: *Quàm vanum est*, (inquit lib. 3. epist. 13.) *ut Novatiano nuper relicto, & refutato, & per ipsum orbem à sacerdotibus Dei abstento, nunc adulatores adhuc nobis patiamur illudere, & de majestate, ac dignitate Ecclesiæ judicare?*

Confirmatur 4. ex Hieronymo, qui Vigilantium ex eo damnat, quòd illi universi orbis Episcopi

Digitized by Google

copi contradicant: *Et non solum*, inquit, *unius urbis, sed totius orbis errant Episcopi, qui cauponem Vigilantium contemnentes, ingrediuntur basilicas mortuorum*.

Idem confirmari potest ex Augustino qui sæpè in suis adversùs Pelagianos operibus asserit hæreticam esse eorum doctrinam, quòd omnes orbis Ecclesiæ synodorum Carthaginensium decretis & Innocentii ac Zosimi summorum Pontificum judicio subscripsissent.

Secunda regula. Doctrina quam universa Ecclesia quovis sæculo propugnavit, divinæ est traditionis, quamvis in libris canonicis non reperiatur. Ratio est, quia sicut tota præsentis sæculi Ecclesia admittere non potest tanquam divinum quod humanum est: ita nec præcedentium sæculorum Ecclesia. Una nimirùm est ac eadem Christi sponsa, licèt diversis sæculis ac ætatibus distincta sit: ergo doctrina quam ut divinam admisit quovis sæculo, verè divina est, quamvis in sacris litteris non legatur.

Confirmatur 1. ex laudato superiùs hoc Tertulliani axiomate: *Cæterùm quod apud multos unum invenitur, non est erratum, sed traditum*.

Confirmatur 2. ex Vincentio Lirinensi: *In ipsa* (inquit Commonit. cap. 2.) *item Catholicâ Ecclesiâ magnoperè curandum est, ut id teneamus, quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est*. Explicat, quâ ratione id fieri possit: *Sed hoc ita demùm fiet, si sequamur universitatem, antiquitatem, consensionem; sequemur autem universitatem hoc modo, si hanc unam fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur Ecclesia; antiquitatem verò ita, si ab his sensibus nullatenus recedamus, quos sanctos maiores, ac patres nostros celebrasse manifestum est; consensionem quoque itidem, si in ipsâ vetustate, omnium vel certe penè omnium sacerdotum pariter, & magistrorum definitiones sententiasque sectemur*. Multa alia habet author

Digitized by Google

thor ad idem argumentum ſpectantia, de quibus conſuli poteſt.

Tertia regula. Praxis quam ſolus Deus inſtituere poteſt, eſt ex traditione Apoſtolicâ, ſi ab universâ Eccleſiâ ſervetur.

Ratio eſt, quia Eccleſia univerſa non magis in cultu quàm in fide errare poteſt: ac proinde dicendum eſt, Eccleſiam à Deo per Apoſtolos eorumque ſucceſſores accepiſſe praxim, quæ ſolum Deum poteſt habere inſtitutorem.

Confirmatur 1. ex Auguſtino, qui mox allatâ ratione utitur, ut probet, praxim de baptizandis parvulis eſſe ex inſtitutione divinâ: *Conſuetudo*, inquit lib. 10. de Gen. cap. 23. *matris Eccleſiæ in baptizandis parvulis, nequaquàm ſpernenda eſt, neque ullo modo ſuperflua deputanda, nec omninò credenda, niſi Apoſtolica eſſet traditio*. Eodem utitur argumento lib. 2. de Bapt. contra Donatiſtas cap. 7. ut oſtendat, iterari non debere datum ab hæreticis baptiſma: *Quam*, inquit, *conſuetudinem non rebaptizandi hæreticos credo ex Apoſtolicâ traditione venientem, ſicut multa non inveniuntur in libris eorum, neque in Conciliis poſteriorum, & tamen quia per univerſam cuſtodiuntur Eccleſiam, nonniſi ab ipſis tradita & commendata creduntur*.

Confirmatur 2. Multa eiuſdem generis fiunt in Eccleſiâ, quæ nec tentare poſſet, niſi poteſtatem ſibi per Apoſtolos divinitùs traditam accepiſſet: ſic (inquit Melchior Canus lib. 3. de locis theologicis cap. 4.) vota diſſolvere, & remittere juramenta, non erat humanæ poteſtatis; tum quia jure naturæ vota nuncupata, Deo reddere, & juramenta ſervare tenemur: humana verò facultas ea quæ jure naturæ debita & conſtituta ſunt, condonare ac tollere non poteſt. Eadem eſt ratio de matrimonii rati diremptione per ſolemne votum: cùm enim matrimonium, etiam non conſummatum, ante Euangelicam legem jure naturæ eſſet indiſſolubile, nec eſſet in republicâ humanâ facultas ulla

Digitized by Google

ejusmodi matrimonii dirimendi, consequens sit hunc Ecclesię morem, ex Christi & Apostolorum instituto descendisse. Nec enim credi potest, Ecclesiam Dei aliquam sibi potestatem generaliter usurpasse in his, quæ ad jus naturæ pertinerent, nisi quam Christo & Apostolis tradentibus accepisset; jam enim hic error esset gravis in moribus, in quibus Ecclesiam errare non posse, suo loco ostendemus: hactenùs Melchior Canus.

Quarta regula. Praxis, quæ in Ecclesia universâ, quovis sæculo, continuatâ serie servata est, quæque instituta non videtur in Conciliis, meritò censetur ab Apostolis instituta, quamvis ejus sit generis, ut ab Ecclesiâ institui potuerit.

Ratio est, quia eo in casu nullum est fundamentum judicandi, quòd praxis, de quâ agitur ab Ecclesiâ fuerit instituta. Eo argumento utuntur theologi, ut quadragesimale jejunium in Apostolicam institutionem refundant.

Confirmatur ea regula ex Augustino, qui lib. 4. de Baptismo contra Donatistas cap. 24. sic loquitur: *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi authoritate Apostolicâ traditum rectissimè creditur*.

Idem hisce verbis docet epist. 118. *Illa autem, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, dantur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesiis saluberrima authoritas, commendata, atque statuta retineri, sicuti quod Domini passio, & resurrectio, & ascensio in cœlum, & adventus de cælo Spiritus Sancti anniversariâ solemnitate celebrantur; & si quid aliud tale occurrerit, quod servatur ab universa quâcumcumque se diffundit Ecclesia*.

Quæres, quid facto opus sit, cum in aliquibus Ecclesiis, alicujus dogmatis traditio non reperitur, quæ tamen reperitur in aliis.

Resp. Irenæum & Tertullianum occurrisse illi

Digitized by Google

illi quæſtioni; nempè ajunt, eo in caſu judicandum eſſe, eam traditionem eſſe divinam, quæ reperitur in præcipuis,& Apoſtolicis Eccleſiis, in quibus interrupta non fuit Epiſcoporum ſucceſſio.

Irenæus lib. 3. adversùs hæreſes cap. 2. aſſerit, hæreticos impugnari poſſe, vel ſcripturâ, vel traditione, quę in Eccleſiis Apoſtolicis ſervatur: *Cum*, inquit, *ad eam iterùm traditionem, quæ eſt ab Apoſtolis, quæ per ſucceſſionem presbyterorum in Eccleſiis cuſtoditur, provocamus eos.*

Ejuſdem lib. cap. 3. ſcribit, eam traditionem eminere in Eccleſiis, quas Apoſtoli fundarunt, & in quibus Epiſcoporum ſeries interrupta non fuit: *Traditionem itaque Apoſtolorum*, inquit, *in toto mundo manifeſtatam, in Eccleſia adeſt perſpicere omnibus; qui vera velint audire, & habemus numerare eos, qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in Eccleſiis, & ſucceſſores eorum uſque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neque cognoverunt, quale ab his deliratur.* Porrò inter eas Apoſtolicas Eccleſias, in quibus conſervata eſt traditio, docet Romanam Eccleſiam tenere principem locum: *In qua*, ait, *ſemper ab his, qui ſunt undique, conſervata eſt ea, quæ eſt ab Apoſtolis traditio.* Ubi idem author omnes Epiſcopos Romanos ad ſua uſque tempora recenſuit, hæc habet: *Hâc ordinatione, & ſucceſſione, ea quæ eſt ab Apoſtolis in Eccleſiâ traditio, & veritatis præconizatio, pervenit uſque ad nos.*

Tertullianus libro de Præſcriptionibus, dubitanti, an aliquod dogma divinitùs per Apoſtolos traditum ſit, jubet, ut conſulat Eccleſias matrices, quas Apoſtoli fundarunt, credatq; quod ab eis credi perſpexerit: *Quid prædicaverint Apoſtoli, quid illis Chriſtus revelaverit, & hìc præſcribam, non aliter probari debere, niſi per eaſdem Eccleſias, quas ipſi Apoſtoli condiderunt, ipſi eis prædicando, tam vivâ voce, quàm per epiſtolas poſtea. Si hæc ita ſunt*, conſtat proindè, omnem doctri-

nam,

Digitized by Google

nam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis, matricibus & originalibus fidei conspiret, veritati deputandam, id sine dubio tenentem, quod Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo suscepit: reliquam verò omnem doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, & Apostolorum, & Christi.

Posteà laudatus scriptor singulares recitat Ecclesias Apostolicas de doctrinâ fidei, de traditione percontandas. Laudat Corinthum, Philippos, Thessalonicam, Ephesum, Romam præ cæteris, de quâ hæc habet: *Videamus, quid didicerit, quid docuerit, cum Africanis quoque Ecclesiis contesserarit.*

QUÆSTIO III.

De Conciliis.

Not. METhodi causâ hancce de Conciliis quęstionem partiemur in duo capita; in priore dicemus de conciliis in genere; in altero verò nonnulla dicemus de singulis conciliis generalibus in specie.

CAPUT PRIMUM.

De Conciliis in genere.

Not. I. REctè observat Bellarminus, Concilii nomine, idem in Ecclesiâ significari, quod in regnis nomine comitiorum significatur; unde quemadmodum regni comitia nihil aliud sunt, quàm principum, procerum, magistratuum in unum locum congregatio, ut de rebus ad regnum spectantibus tractent: ita Ecclesię concilia nihil aliud sunt, quàm Ecclesiæ præsulum

Digitized by Google

lum conventus, ut de rebus ad Ecclesiam spectantibus agant.

Not. 2. Conciliorum quatuor sunt genera: quædam enim sunt generalia, quædam nationalia, quædam provincialia, & quædam diœcesana. Generalia sunt, ad quæ congregantur totius orbis Episcopi: nationalia, ad quæ conveniunt unius, aut regni, aut nationis, præsules: provincialia, in quibus sub metropolitano reperiuntur unius tantùm provinciæ Episcopi: diœcesana denique, in quibus sunt sub Episcopo unius Episcopatûs presbyteri.

Not. 3. Inter concilia tum generalia, tum nationalia, tum provincialia, nonnulla sunt legitima, hoc est, quibus nihil deest ex iis, quæ ad verum concilium requiruntur; alia non legitima, quibus nimirùm deest aliqua ex conditionibus, quæ requiruntur ad legitimum concilium, convocatio v.gr. libertas, & ita de cæteris, quas suo loco recensebimus.

Not. 4. De conciliis sic definitis, ac divisis quæri potest: 1. ad quem spectet eorum convocatio: 2. quinam sint ad ea convocandi: 3. cujusnam sit eis præsidere: 4. cujus sint authoritatis: 5. denique, utrùm concilia sint ecclesiæ necessaria.

ARTICULUS I.

Ad quem spectet conciliorum convocatio.

Not. 1. QUæ hìc proponitur quæstio, intelligi potest, aut de facto, aut de jure; seu, aut de iis, qui convocarunt concilia, aut de iis, ad quos jus illud spectat.

Not. 2. Recentiores Hæretici, Lutherus nimirùm libro de Conciliis, Calvinus lib. 4. Institut. Centuriatores Magdeburgenses centuriâ 4. contendunt, jus convocandi concilia non esse penès

Digitized by Google

nès Ecclesiam sumptam pro animarum Pastoribus, sed prout Imperatores, Reges, & Magistratus complectitur. Unde concludunt, Imperatoris esse convocare Concilia Generalia, regum nationalia, magistratuum ea, quæ in subjectis sibi regionibus celebrantur.

Not. 3. Ex suppositione, quòd, ut docent Catholici, sit penès solam Ecclesiam, prout viros Ecclesiasticos complectitur, convocare Concilia, difficultas potest esse, an illud jus pertineat ad solum Summum Pontificem, an aliquo saltem in casu ad S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales, an ad Concilium legitimè coactum, seu, an Episcopi omnes ad Concilium coacti, aliud Concilium indicere, & convocare possunt.

Conclusio i. Concilia, quæ tribus prioribus sæculis habita sunt, convocata fuerunt ab Ecclesiâ, prout solos animarum Pastores complectitur.

Probatur. *Primò*, ubi ortum fuit dubium, an gentes ad fidem conversæ circumcisionis, aliorumque legalium rituum observatione tenerentur, non à viris laicis, sed ab Apostolicis indicta fuit synodus, in quâ id expenderetur: *Convenerunt*, ait Lucas Act. 15. *Apostoli & seniores videre de verbo hoc*; coegerunt pariter Concilium, in quo actum est de septem Diaconorum electione: *Convocantes duodecim multitudinem discipulorum*, ait Lucas Act. 6.

Secundò. Scribit Eusebius hist. lib. 5. cap. 16. plures in Asiâ habitas fuisse synodos contra Montanistas, ab Episcopis, non autem à viris laicis coactas. Idem asserit, eodem lib. cap. 23. ubi agit de controversiâ Paschæ: *Synodi ob id*, inquit, *cætusque Episcoporum convenere*. Lib. 6. cap. 43. refert Romanæ synodi decretum adversùs Novatum, aitq; eam ex Episcopis, ac reliquo Clero coaluisse, non ab alio, haud dubiè, quàm à Cornelio convocatis: *Cum Romæ synodus congregata esset, in qua sexaginta quidem Episcopi, &c.*

Idem

Digitized by Google

Idem videre eft in Conciliis, quæ tum in Oriente, tum in Africâ in causâ baptifmi ab hæreticis dati tertio fæculo celebrata funt: ea nimirùm non ab hominibus lacis, fed folùm à viris ecclefiafticis & coacta & celebrata funt. Idem quoque patet in causâ Pauli Samofateni: *Reliqui ecclefiarum paftores undique acciti*, inquit idem Eufebius hift. lib. 4. cap. 27. *fimul omnes Anthiochiam convenerunt, tanquam ad gregis Dominici vaftatorem.*

Quæres, quomodo tribus prioribus fæculis ecclefiarum paftores ad fynodum vocarentur.

Refp. 1. epifcopos fuiffe vocatos à Metropolitanis, Primatibus, Patriarchis: *Poffem*, inquit Polycrates, ad Victorem Papam fcribens, apud Eufebium hift. lib. 4. cap. 24. *epifcoporum qui mecum funt, facere mentionem, quos petiiftis, ut convocarem, ficut & feci.*

Refp. 2. eos qui diverfæ erant provinciæ, fuiffe invitatos, non juffos, ut ad concilium venirent: fic humiliter ab Epifcopis Palæftinæ rogatus fuit Dionyfius Alexandrinus Patriarcha, ut veniret ad fynodum, quæ adversùs Novatum erat habenda: *Scribit Dionyfius ad Cornelium Romanæ urbis epifcopum*, inquit Eufebius hift. lib. 6. cap. 46. *fe ab Heleno Tarfi Ciliciæ epifcopo, & à cæteris qui cum illo convenerant epifcopis, invitatum fuiffe, ut ad fynodum Antiochenam occurreret, in qua quidam Novati fchifma confirmare tentabant.* Idem Eufebius utitur *precum* nomine, cum ait, vocatum fuiffe eundem Dionyfium ad concilium Antiochenum, quod adversùs Paulum Samofatenum celebratum eft: *Dionyfius Alexandrinæ ecclefiæ epifcopus*, ait cap. 2. *rogatus, ut ad concilium veniret, adventum quidem fuum diftulit, &c.*

Refp. 3. epifcopos prioribus illis fæculis nonnumquam habuiffe concilia, ubi fortè & ex improvifo aliquem in locum, nemine vocante, conveniffent: cenfebant nimirùm, fe ubivis & quâ-

Digitized by Google

cumque de causâ essent congregati, posse ferre decreta, quibus suarum Ecclesiarum fidei, & disciplinæ consulerent.

CONCLUSIO 2. Imperatores Christiani convocarunt octo priora concilia generalia.

Probatur. Constantinum Magnum Nicænam primam synodum convocasse, scribit Eusebius hisce verbis lib. 3. de vitâ Constantini: *Deinceps igitur Concilium generale tanquam quendam Dei exercitum instruens, in unum locum coegit, & Episcopos undique per litteras honorificè scriptas, ut eò maturarent, accivit.*

Socrates hist. lib. 5. cap. 8. testatur, alteram synodum generalem, primam nimirùm Constantinopolitanam, à Theodosio Seniore coactam fuisse: *Imperator*, inquit, *nullâ morâ interpositâ Concilium Episcoporum, ipsius fidem amplectentium, convocat, quo fides Concilii Nicæni corroboraretur.*

Evagrius hist. lib. 6. cap. 3. conceptis terminis asserit, tertium concilium generale, Ephesinum nempè, celebratum fuisse ex nutu, & mandato Theodosii Junioris: *Nestorius*, inquit, *neque Cyrillo, neque Cælestini antiquæ Romæ Episcopi consiliis obsecundavit, sed suum ipsius virus nihil veritus evomuit in ecclesiam, postulavitque, ut authoritate, ac nutu Theodosii junioris, qui tum Orientis administravit imperium, primum Concilium Ephesi cogeretur.*

Parte secundâ Concilii Chalcedonensis, quæ quidem est quarta generalis synodus, actione 1. hæc habentur: *In nomine Domini nostri Iesu Christi in Chalcedonensi civitate facta est synodus ex decreto piissimorum, & fidelissimorum Imperatorum Valentiniani & Marciani.* Indixerunt ergo, ac convocarunt quartam generalem synodum Valentinianus & Marcianus Imperatores.

Concilium Constantinopolitanum secundum, quod quintum generale dicitur, Justinianus Imperator coegit, ut patet ex illius epistolâ ad Epi-

Digitized by Google

Epiſcopos Conſtantinopoli conſidentes, quæ quidem ejuſdem Concilii collatione 1. legitur.

Patres tertii Concilii Conſtantinopolitani, quod ſextum eſt œcumenicum, actione 1. clarè profitentur, ſe ad concilium vocatos eſſe imperatorum litteris: *Conveniente quoque ſanctâ & univerſali ſynodo, quæ ſecundùm imperialem ſanctionem congregata eſt in hâc à Deo conſervandâ regiâ urbe.*

Nicænum II. Concilium, quod eſt ſeptimum generale, convocatum fuiſſe à Conſtantino & Irene Auguſtis, fidem facit eorundem Auguſtorum epiſtola ad Hadrianum Papam: *Vnde*, inquiunt, *nunc conſtanter cum mundo corde, & vero cultu, quæ ad Deum pertinent, unà cum omnibus ſubditis noſtris, & his ſacerdotibus doctiſſimis locuti ſumus, & cum conſilio decrevimus, ut fieret univerſale concilium, & rogamus veſtram paternam beatitudinem, ut det ſeipſam, & nullam tarditatem faciat, & aſcendat huc in ſtabilitatem, & firmitatem antiquæ traditionis ſuper venerabilibus imaginibus.*

Quartam Conſtantinopolitanam ſynodum, quæ octava eſt œcumenica, convocatam fuiſſe ab Imperatore Baſilio, colligitur ex ejuſdem ſynodi actione primâ, ubi hæc leguntur: *Obſequente divinæ voluntati, ac decreto, Baſilio Dei amiciſſimo Imperatore noſtro, qui univerſalem ſynodum congregavit.*

Conclusio 3. Romani Pontifices convocarunt omnia concilia generalia, quæ poſt octavum generale celebrata ſunt.

Probatur enumeratione. Lateranenſe primum, quod nonum eſt generale concilium, indixit Callixtus Papa II. *Rogamus* (inquit laudatus Papa in epiſtolâ ad Henricum Imperatorem) *ut quia concilium indictum à nobis accelerat, citò eos*, legatos noſtros, *ad nos Domino largiente remittas.*

Alterum Concilium Lateranenſe, quod decimum eſt œcumenicum, Romæ coegit Innocen-

Digitized by Google

tius Papa II. *Universalis ecclesiæ principale concilium* (inquiunt Acta ejusdem concilii) *Romæ aggregat, ut in ipso imminentes ecclesiæ necessitates decenter disponat.*

Lateranense tertium concilium sub Alexandro Papa III. quodque dicitur œcumenicum undecimum, idem Papa coegit, ut patet ex ejusdem epistolâ ad episcopos per Tusciam constitutos: *Quocirca per apostolica vobis scripta mandamus, qualiter huic nostræ dispositioni plenis desideriis cooperari curetis, & prima dominica advenientis quadragesimæ, ad urbem Romam, ducente Domino, veniatis.*

Lateranense quartum concilium congregavit Innocentius Papa III. id nimirùm testantur ejusdem Papæ epistolæ plures eidem concilio præfixæ, quibus totius orbis episcopos ad illud vocat: *Nullus* (inquit, scribens ad prælatos Viennensis provinciæ) *se fallaciter excusando ab executione tam sancti operis subtrahat.*

Concilium Lugdunense primum coegit Innocentius Papa IV. Id testantur datæ ab ipso epistolæ ad Archiepiscopum Senonensem, ad capitulum Senonense, ad Francorum regem, ad episcopum Ostiensem: præmittuntur verò illæ epistolæ ejusdem concilii actis.

Alterum Lugdunense generale concilium indixit Gregorius Papa X. ut patet ex illius epistolâ ad Patriarcham Hierosolymitanum, & ex alterâ ad Michaelem Paleologum Græcorum Imperatorem, necnon ex tertiâ ad Josephum Græcorum Patriarcham: habentur autem ad ejusdem concilii caput.

Concilium Vienense convocatum fuisse à Clemente Papâ V. probant epistolæ illi præfixæ, quibus episcopos, ipsum etiam Philippum Francorum regem, ad concilium vocat.

Concilium Constantiense coegit Joannes Papa XXIII. Id testatur ejusdem Papæ Bulla convoca-

Digitized by Google

vocationis, quæ in eodem concilio sess. 1. lecta fuit.

Martinus Papa V. convocavit Concilium Basileense; siquidem sess. 1. ejusdem concilii extat diploma, quo laudatus Pontifex synodum indicit ad civitatem Papiensem: *Nuper*, inquit, *siquidem cupientes generale concilium juxta deliberationem & ordinationem sanctæ synodi Constantiensis ad deputationem loci colim, eâdem approbante synodo, per nos factam in civitate Papiensi auctore Domino celebrari, &c.* Continet idem diploma facultatem factam Sedis Apostolicæ legatis aliò, si expedire judicarent, concilium transferendi: immediatè pôst legitur decretum translationis in Civitatem Basileensem, ab iisdem legatis editum.

Concilium Florentinum Eugenius Papa IV. primùm Ferrariæ celebrandum indixit, ac post annum, grassante in urbe Ferrariâ peste, Florentiam transtulit: duo eâ de re Eugenii Papæ decreta extant; prius quidem primâ parte laudati Concilii, alterum secundâ parte. Et in hoc Eugenius confirmavit Concilium Basileense, cujus sanior pars sessione 36. decretum ediderat de transferendo Concilio Ferrariam, aut Utinum, aut in alium locum Summo Pontifici & Græcis accommodum, quamquam (ut inferiùs dicetur) alia pars, præsidente Cardinale Arelatensi, eodem die, eodemque in loco decrevisset, Concilium, aut Avenionem, aut in Sabaudiam transferri debere.

Ad caput Concilii Tridentini extat Bulla de ejusdem Concilii convocatione, edita à Paulo Papâ III.

Ex iis omnibus patet, certum esse omnes synodos, quæ generales sunt, hoc est, quæ pro generalibus à totâ Ecclesiâ recipiuntur, à Romanis Pontificibus post nonum sæculum fuisse convocatas.

Conclusio 3. Stricto jure solius est Ec-

Digitized by Google

clesiæ, prout animarum pastores complectitur, synodos convocare.

Probatur. Illud stricto jure solius est Ecclesiæ, prout animarum pastores complectitur, quod ex se refertur ad spirituale regimen animarum: atqui convocatio Conciliorum ex se refertur ad spirituale regimen animarum; nempè non ob aliud congregantur Concilia, quàm ut tradantur fidei, vel morum regulæ, aut quædam disciplinæ capita præscribantur.

Confirmatur argumentum ex eo, quòd Ecclesiastica negotia, ut est Conciliorum convocatio, ad viros Ecclesiasticos tantùm stricto jure pertineant: *Ne te misceas Ecclesiasticis negotiis* (inquit apud Athanasium in epistolâ ad Solitarios, Osius ad Constantium Imperatorem scribens) *neque nobis in hoc genere præcipe, sed potiùs ea à nobis disce; & quemadmodum, qui tuum imperium carpit, contradicit ordinationi divinæ; ita & tu cave, ne quæ sunt ecclesiæ, ad te trahens, magno crimini obnoxius fias.*

Ad se minimè pertinere ecclesiastica negotia, inter laicos præcipui, Imperatores nimirùm, confessi sunt. Petentibus Episcopis facultatem cogendæ synodi apud Sozomenum lib. 6. cap. 7. respondit Valentinianus Imperator; *sibi qui è laicorum numero erat, non licere se ejusmodi negotiis interponere: & ideò sacerdotes & Episcopi*, inquit, *quibus hæc curæ sunt, seorsum per se, ubicumque ipsis libitum fuerit, in unum conveniant.*

Objicies. Illud stricto jure non pertinet ad solam Ecclesiam, prout animarum pastores complectitur, quod per plura sæcula præstitum est ab Imperatoribus: atqui (ut patet ex hujusce paragraphi conclusione 2.) Imperatores per plura sæcula convocarunt synodos: ergo, &c.

Confirmatur argumentum ex eo, quòd iis sæculis, nec Episcopi, nec Romanus Pontifex, arguerint Imperatores, quòd jus Ecclesiasticis proprium

Digitized by Google

prium eo in capite sibi arrogarent; imò Imperatoribus ad Concilia vocantibus morem gessere: ergo, &c.

Resp. neg. maj. Nam plerumque Imperatores synodos convocarunt ex Episcoporum, aut consilio, aut petitione; ac proindè, non tam in earum convocatione elucebat principum, quàm virorum ecclesiasticorum potestas. De Nicænâ id apertis verbis asserit Ruffinus lib. 1. cap. 1. seu, scribit, eam ab Imperatore, ex *sententiâ sacerdotum*, convocatam fuisse. Post Ephesinum prædatorium concilium opus fuit alio: sine morâ Leo Magnus author fuit Theodosio, ut in Italiâ haberetur, non autem Ephesi, sicut priùs: *Si pietas vestra* (inquit epistolâ 12.) *suggestioni, ac supplicationi nostræ dignetur annuere, ut intra Italiam habere jubeatis episcopale concilium, citò auxiliante Deo poterunt omnia scandala, quæ in turbatione totius Ecclesiæ sunt commota, resecari.* Prętereà facta diligenter à jure distinguenda sunt: nec enim sequitur ei jus in rem aliquam competere, qui eã vindicavit sibi.

Ad argumenti verò confirmationem, dicendũ est, ecclesiam varias ob causas passam fuisse, imò petiisse, ut Imperatores octo priora concilia œcumenica convocarent. Iis nimirùm sæculis vigebat adhuc lex civilis, quâ vetitum erat, ne fierent hominum, cujuscumque essent conditionis, ac status, collegia ac conventus sine Imperatorum authoritate. Tunc pauper ecclesia vix suis sumptibus potuisset in generalem synodum convenire: ferebat ergo, ut Imperatores convocarent concilia, quòd Episcopis vehicula & alimenta præberent.

Instabis. Si jus convocandi concilia ad imperatores non spectasset, octo priora, quæ ab illis de facto convocata sunt, non concilia, sed conciliabula extitissent; defuisset quippè conditio essentialis legitimo concilio, nimirùm facta ab ecclesiasticis viris convocatio: sed hoc est absurdum: ergo, &c.

Digitized by Google

Resp. neg. maj. Ratio est 1. quia, ut dictum est, convocata fuerunt ab imperatoribus ex Ecclesiæ consilio. 2. Episcopi ad illa concilia coacti suo facto declararunt, se consentire in imperatoriam convocationem. 3. Confirmata est à Romanis Pontificibus ea convocatio: nam ad synodos ab imperatoribus coactas miserunt legatos, qui eis suo nomine præsiderent; acceptarunt ipsi posteà cum reliquis terrarum Episcopis editas in illis Conciliis fidei definitiones.

Conclusio 5. Diœcesanæ synodi convocari debent ab ordinario loci, provinciales à metropolitanis, nationales à primatibus.

Probatur tum ex constanti Ecclesiæ praxi, tum ex eo quòd solus Ordinarius loci habeat jurisdictionem immediatam in clerum suæ diœcesis, Metropolitanus in Episcopos provinciæ Ecclesiasticæ cui præficitur, Primas in totam nationem: tum denique ex Augustino Epistolâ 217. quæ est ad Victorinum de primatu cum Xantippo Episcopo Tagastensi contendentem: *Ut inter tuam sanctimoniam, & senem Xantippum concorditer constet, quis vestrum debeat convocare concilium.*

Quæres, quid facto sit opus in regnis, ubi primates non sunt in usu sui primatûs, ut in Hispaniâ, in Germaniâ, in Italiâ ac totâ Europâ, unâ exceptâ Ecclesiâ Lugdunensi, quæ primatu suo fruitur in plures Galliarum provincias Ecclesiasticas.

Resp. eo in casu Concilium nationale convocari debere à singulis metropolitanis. Eo modo singulis quinquenniis Episcopi in Galliis ad Comitia generalia conveniunt; unde mirum non est, quòd non solis Ecclesiæ temporalibus bonis consulant, sed malis etiam spiritualibus medeantur.

Conclusio 6. Jure divino, Romano Pontifici, & non alteri Episcopo, convenit authoritas ordinaria convocandi concilia generalia.

Pro-

Digitized by Google

Probatur. Illius folùm eft congregare concilia œcumenica, qui poteft fingulis totius orbis Epifcopis præcipere, ut ad Concilium conveniant; qui enim conventum, cœtum, congregationem jure indicit, non precibus, non invitatione tantùm, fed præcepto utitur; ut patet ex diplomatis convocationum, quæ hucufque aut ab imperatoribus, aut ab Ecclefiarum paftoribus factæ funt. Atqui folus Romanus Pontifex poteft fingulis totius orbis Epifcopis præcipere, ut ad Concilium conveniant; nempè ipfe folus omnium orbis Epifcoporum Epifcopus eft, & paftor: *Ifti funt, Roma,* inquit Leo Magnus fermone in natali Apoft. Petri & Pauli, *qui te ad hanc gloriam provexerunt, ut per facram beati Petri Sedem caput orbis effecta, latiùs præfideres religione divinâ, quàm dominatione terrenâ. Quamvis enim multis evecta victoriis, ius imperii tui terrâ marique profuderis; minùs tamen eft quod tibi bellicus labor fubdidit, quàm quod pax Chriftiana fubjecit.* Imperatores verò aliquibus tantùm orbis Provinciis imperarunt antiquitùs, & nunc etiam imperant.

Probatur 2. Ex iis, quæ hujufce paragraphi conclufione 2. dicta funt, conftat, nemine contradicente, imò confentientibus omnibus Catholicis, tum clericis, tum laicis, Romanos Pontificesindixiffe, ac convocaviffe omnia Concilia œcumenica, quæ poft octavũ fæculum celebrata funt: ergo omnibus tum clericis, tum laicis, qui iis fæculis vixere, perfuafum fuit, penès Pontifices Romanos effe jus, de quo agitur; alioquin enim nonnulli aut ex clericis, aut ex laicis, præfertim Principes, ejufmodi convocationi obftitiffent, cum primùm ab epifcopis Romanis tentatam adverdtiffent.

Confirmatur argumentum ex Græcorum etiam confenfu. Nempè interfuerunt Lugdunenfi concilio, quod indictum fuerat à Gregorio Papâ X. interfuerunt etiam Florentino, quod ab Eugenio

Digitized by Google

IV. convocatum fuerat. Nonnihil quidem eo in concilio disputatum est de jure, de quo agitur; volebant enim Græci, ut Papa absque imperatore non posset convocare synodos: *Admisimus*, inquiunt actione 25. *privilegia Papæ, præterquam duo, ne convocet synodum absque imperatore, & Patriarchis, si veniant; quòd si advocentur, & non veniant, ne propterea impedimento sint, quominus synodus fiat*. Igitur ipsi Græci ultrò in summo Pontifice agnoverunt potestatem convocandi concilia generalia; exceptio autem quam obtendebant, à Latinis rejecta est; nam Eugenius ibidem respondit: *Authoritatem sibi esse ac facultatem convocandi synodum œcumenicam, ubi opus fuerit, & omnes Patriarchas parere ejus voluntati*.

Probatur 3. Summis Pontificibus semper persuasum fuit, sibi competere jus de quo agitur. Nicolaus Papa I. hæc scribit Epistolâ 38. ad Galliarum Episcopos: *Generale concilium sine Apostolicæ sedis præcepto nulli fas est vocandi*. Antiqui nostrates Episcopi idem jus agnovere: *Sic igitur*, ait Hincmarus Rhemensis opusc. 55. cap. 20. *universales synodi specialiter Apostolicæ sedis authoritate convocantur*.

CONCLUSIO 7. Alteri quàm summo Pontifici aliquibus in casibus competit jus convocandi concilia generalia.

Probatur enumeratione ejusmodi casuum.

Primò. Quando duo contendunt de papatu, nec eorum aliquis est in possessione, tunc jus convocandi Concilium generale est penès Cardinales. Ratio est, quia eo in casu Sedes Romana vacare censetur, ac proinde qui tunc eam moderantur, possunt ac debent sufficere medium, quo illius viduitati consulatur.

Secundò. Cum is qui ex contendentibus est in possessione, non vult generalem synodum convocare, qua lis ejusmodi dirimatur, idem jus est penès Cardinales. Ratio est, quia ubi Ecclesiæ univer-

versali periculum imminet, nec ei Papa qui est in possessione, vult mederi, vicem illius supplere debent, qui primum ab ipso locum occupant.

Tertiò. Si Papa foret, tanquam persona privata, notorius apostata aut hæreticus, eodem jure fruerentur Cardinales; nec enim Ecclesia posset notorium apostatam aut notorium hæreticū tolerare.

Quartò. Si Papa esset occultè hæreticus, & occultè apostata, tunc requiri quidem deberet, ut congregaret synodum; si verò nollet, ipse tacitè damnaret seipsum: ac proinde meritò augeret pravam, ac fundatam de se ipso suspicionem.

Quintò. Si Papa, etiam maximè catholicus, nollet convocare synodum, alioquin, ut supponitur, Ecclesiæ absolutè necessariam, tunc fieri deberet, quod faciendum hisce verbis innuit Duvallius part. 4. qu. 2. *Si contingeret concilium Oecumenicum Ecclesiæ esse prorsus necessarium, ita ut ejus defectu omnia retrò sublapsa ferrentur in Ecclesia, neque induci posset Pontifex, ut illud indiceret, in hoc casu Cardinales possent illud indicere: Qui si etiam nollent, Primates diversorum regnorum possent inter se convenire, & Episcopos sibi subjectos in unum locum convocare; quibus etiam renuentibus, Episcopi ipsi mutuo hortatu, in unum locum, ad Ecclesiæ rebus providendum legitimè inter se convenire possent.*

Quæ dicta sunt de requirendo Pontifice Maximo, ut Concilium convocet, etiam cùm agitur de ejus personâ, patent ex patribus tertii Concilii Romani, quod habitum est in causâ Symmachi; nempè contestati sunt se ab ipso Papâ licèt impetito debuisse convocari &c. *Memorati Pontifices suggesserunt, ipsum qui dicebatur impetitus, debuisse synodum convocare*; sed potentissimus princeps Theodoricus, qui Concilium convocarat, *ipsum quoque Papam in colligendâ synodo voluntatem suam litteris demonstrasse significavit; unde & ab ejus mansuetudine paginæ postulatæ sunt, quas ab eo directas constabat.*

Digitized by Google

Ex iis, quæ ad septimæ conclusionis nostræ probationem prolata sunt, facilè solvuntur, quæ contra sextam conclusionem ab heterodoxis objiciuntur; neque enim, ut causantur, futurus est aliquando casus, in quo Ecclesia nec fidei, nec moribus, nec disciplinæ, possit consulere; siquidem si Papa in extremis religionis periculis recusaret convocare synodum Oecumenicam, quâ imminenti ipsius malo mederetur, tunc Ecclesia, modo quo dictum est, posset seipsam ad Concilium congregare, & sibi ipsi periclitanti consulere.

ARTICULUS II.

Quinam ad Concilia vocari debeant.

Not. 1. Certum est, ad Concilia vocari debere eos omnes, qui ipsi sunt necessarii tanquam aut judices, aut consultores, aut defensores, aut actorum exceptores, sive sint clerici, sive sint laici. Difficultas est, quinam in specie tanquam judices, seu, ad ferendum de rebus propositis definitivum judicium, vocari debeant.

Not. 2. Hæretici qui elapso proximè sæculo vexarunt Ecclesiam, docuerunt, quemque fidelem, sive sit clericus, sive sit laicus, vocari debere ad concilium, ac habere jus ferendi vim suffragii, seu, judicii definitivi: ita Lutherus in suo de conciliis libro; ita etiam censent Magdeburgenses Centur. 1. lib. 2. cap. 2.

Not. 3. Catholici è contra docent, solos Episcopos habere in Conciliis, tum Provincialibus, tum generalibus, jus ferẽdi judicium decisivum: idque ex institutione divinâ, seu vi characteris Episcopalis, quo insigniti sunt. Addunt, idem jus, sed ex privilegio, hoc est, ex Ecclesiæ concessione, convenire Cardinalibus, Abbatibus & Ordinum generalibus præpositis.

Digitized by Google

CONCLUSIO I. Homines laici non habent in conciliis jus suffragii decisivi.

Probatur 1. ex scripturâ. Concilium quod Actorum 15. celebratum est ab Apostolis, exemplar est, ad quod cætera omnia Ecclesiæ Concilia exigi debent: atqui in eo Concilio homines laici non habuerunt jus suffragii dicesivi. In eo nimirùm, factâ tum per Apostolos, tum per seniores disquisitione; soli Apostoli sententiam definitivam protulerunt; soli enim Petrus, Paulus, Barnabas, & Jacobus post factam disquisitionem loquentes inducuntur: è contra altum silentium tenuerunt homines laici: *Conveneruntque*, ait Lucas, *Apostoli & seniores videre de verbo hoc: cum autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus, dixit ad eos: Viri fratres... Tacuit autem omnis multitudo, & audiebant Barnabam, & Paulum narrantes.... Et postquam tacuerunt, respondit Iacobus*.

Dices. Seniores primò vocati sunt cum Apostolis ad Concilium: *Conveneruntque Apostoli, & Seniores videre de verbo hoc*. 2. Simul cum Apostolis expenderunt quæstionem, de quâ agebatur; non enim minùs ipsis quàm Apostolis Lucas illius disquisitionem tribuit: *Cum autem magna conquisitio fieret*. 3. Seniorum nomine scripta est Epistola synodica Concilii: *Apostoli & Seniores fratres his qui sunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ, fratribus salutem*. 4. Non minùs Senioribus quàm Apostolis adscribitur definitivum de controversiâ judicium: *Visum est enim Spiritui sancto, & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria*. Atqui Seniores illi erant homines laici; neque enim Lucas ait quòd clero adscripti essent: ergo in priore Ecclesiæ Concilio viri laici habuerunt jus suffragii decisivi.

Resp. concessâ maj. neg. min. Ratio est, quia vox illa *Senior* idem est, ac alia Græca *Presbyteros*, Græca verò vox *Presbyteros*, licèt in antiquo

Digitized by Google

quo testamento nonnunquam sumatur pro senioribus ætate; tamen in novo nusquam sumitur, nisi pro senioribus dignitate & ordine; unde dicendum est, seniores, de quibus Lucas Act. 15. loquitur, fuisse aliquos è septuaginta duobus discipulis, quos Apostoli, mortuo Christo, sacerdotes, imò & Episcopos consecraverant.

Confirmatur responsio ex duabus postremis epistolis Joannis. In iis seipsum, licèt Episcopum, ac Apostolum, vocat senioris nomine: *Senior* (inquit in 2.) *Electæ dominæ: Senior*, ait in 3. *Gaio charissimo*.

Probatur 2. ex traditione, quæ quidem optima est Scripturarum interpres. Illi non habent in conciliis jus suffragii decisivi, qui ab Ecclesiæ exordiis, adhæc usque tempora, nusquam eo jure fruiti sunt. Atqui laici ab Ecclesiæ exordiis, adhæc usque tempora, nusquam fruiti sunt jure suffragii decisivi; neque enim adversarii proferre possunt concilium in quo laici suffragium, de quo agitur, tulerint; imò laudari possunt concilia, quibus ne adesse quidem illis permissum est: *Mittite foras superfluos* (inquiunt patres Concilii Chalcedonensis, loquentes de laicis, ac monachis, quos ex Ægypto secum adduxerat Dioscorus) *Concilium Episcoporum est*.

Confirmatur argumentum. Illi non habent jus suffragii decisivi in conciliis, qui non habent jus definiendi, quæ credenda sunt, aut agenda; sed laici jus illud non habent; siquidem definire, quæ credenda sunt, aut agenda, est pascere & docere fidelem populum: atqui laici non possunt fidelem populum pascere, ac docere, juxtà illud ad Ephes. 4. *Alios autem pastores & doctores, &c.* unde Actor. 20. non quibuslibet Christianis, sed tantùm Episcopis creditum dicitur Ecclesiæ regimen: *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.*

Objicies 1. Illi habent in conciliis jus suffragii decisivi, ad quos non minùs spectat fides, quàm ad

ad clericos; sed ad laicos fideles non minùs spectat fides, quàm ad clericos; quippè non minùs tenentur credere, quàm laici.

Confirmatur objectio ex canone, *Vbinam*, dist. 96. in quo sic Nicolaus Papa I. loquitur: *Vbinam legistis, imperatores antecessores vestros, synodalibus conventibus interfuisse, nisi fortè in quibusdam, ubi de fide tractatum est, quæ universalis est, quæ omnium communis, quæ non solùm ad clericos, verùm etiam ad laicos, & omnes omninò pertinet Christianos?*

Resp. dist. maj. Si fides ad laicos & clericos eodem modo spectet, conc. maj. Si alio modo, neg. maj. Ad laicos spectat tanquam ad discipulos, ad clericos verò tanquam ad doctores: Unde (ut Bellarminus observat) quemadmodum singuli milites non præcipiunt in bello, in quo causa communis agitur; ita nec in conciliis definire debent quique fideles, licèt in eis causa communis disceptetur.

Ad confirmationem dicendum est, in eo valere Nicolai Papæ argumentum, quòd Imperatores communem causam, tanquam fidei defensores, tueri debeant; non autem tanquam pastores & doctores: unde Theodosius junior in epistolâ ad Ephesinam synodum, sic de seipso loquitur: *Illicitum est eum, qui non sit in ordine sanctissimorum Episcoporum, Ecclesiasticis immisceri tractatibus.*

Objicies 2. Singuli fideles habent jus suffragii decisivi in cœtibus, qui universam Ecclesiam repræsentant: atqui Concilia generalia universã Ecclesiam repræsentant; ut videre est ad caput Concilii Constantiensis, & Concilii Basileensis.

Resp. neg. maj. Ratio est, quia universa Ecclesia perfectè repræsentatur per clericos, qui illius sunt duces & pastores. Confirmatur ex Cypriano, qui lib. 4. epist. 9. scribit, Ecclesiam esse in Episcopo, seu, eam in Episcopo repræsentari. Confirmatur iterùm ex August. qui lib. 1. de Bapt. cap.

Digitized by Google

cap. 18. asserit, Concilium plenarium, in quo soli fuerunt Episcopi, esse totius terrarum orbis consensum.

Objicies 3. Nonnunquam Deus idiotis, sed aliundè piis, revelat mysteria, quæ nec Episcopis, nec ipsi etiam Concilio Generali revelat: ergo idiotis ejusmodi tribui debet in Conciliis judicium decisivum. Præterea aliqui laici, doctiores sunt pluribus Episcopis; ac proindè non minùs, quàm Episcopi, debent in Conciliis habere suffragium.

Resp. ad 1. neg. ant. Nempè in rebus, quæ ad fidem, aut mores spectant, Concilia generalia post diligens examen semper, Deo specialiter adjuvante, certò cognoscunt, quid de iis capitibus Scriptura, aut traditio docuerint; ac proindè, quid de iis, Deus Apostolis revelaverit. Ad 2. conc. ant. neg. conseq. Ratio est, quia, ut quis ferat judicium decisivum, non sufficit doctrina, sed præterea requiritur jurisdictio; nam ejusmodi suffragium ligat fideles, aut ad credendum, aut ad agendum, quod eo suffragio, aut credi, aut agi debere definitum est.

Ex iis, quæ ad nostræ conclusionis probationem dicta sunt, patet, quàm immeritò Lutherani & Calvinistæ elapso proximè sæculo postularint, ut suæ sectæ laici, quos dicebant doctos, in Concilio Tridentino jus haberent ferendi in rebus fidei & morum suffragium decisivum.

Conclusio 2. Jure divino Episcopi jus habent in Conciliis ferendi suffragium decisivum.

Probatur 1. ex eo, quòd Episcopi ad Concilia generalia coacti, jure divino jurisdictionem habeant in omnes Ecclesias. 2. Episcopi jure divino sunt Pastores & Doctores Ecclesiæ: *Attendite vobis* (inquit Paulus Act. 20.) *& universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*. 3. Jure divino illi habent jus ferendi judicium decisivum in Concilio,

Digitized by Google

lio, qui soli fuerunt judices in omnibus Conciliis, quæ à Christo usque ad finem sæculi 15. habita sunt: atqui Episcopi in iis Conciliis soli fuerunt judices ; neque enim alii, quàm Episcopi in iis subscripsisse leguntur, quæ tertio Ecclesiæ sæculo habita sunt Romæ in causâ Novatianorum , in Africâ in causâ baptismatis, in Oriente in causâ Montanistarum: nullorum quoque aliorum subscriptum nomen legitur in Conciliis Generalibus , quæ per quindecim priora sæcula , seu in Oriente, seu in Occidente, habita sunt : aut saltem, si quæ Concilia reperiantur, in quibus presbyteri subscripserint , Episcopi hoc addidêre : *Ego Episcopus definiens subscripsi* ; quod quidem non addiderunt presbyteri.

CONCLUSIO 3. Jure Ecclesiastico aliquibus abhinc sæculis Abbates, ac Generales Ordinum præpositi jus habent in Conciliis suffragii decisivi, licèt non sint Episcopi , sed simplices presbyteri.

Probatur. Consuetudo, legis est ecclesiasticæ loco : atqui à tempore Concilii Basileensis fert consuetudo, ut Abbates, ac Generales Ordinum Præpositi habeant in Conciliis suffragium decisivum; nempè eo jure fruiti sunt in Conciliis Basileensi, Florentino, Lateranensi sub Leone X. & Tridentino.

Objicies. Abbates, ac Ordinum Generales non habent jurisdictionem in singulas orbis Ecclesias, sed tantùm in subjectas sibi Congregationes : ergo in Conciliis habere non possunt suffragium decisivum.

Resp. Abbates, ac Ordinum Præpositos Generales habere in Conciliis generalibus jurisdictionem in singulas orbis Ecclesias, non quidem jure, sed tantùm ex privilegio, seu, Ecclesia largitur ipsis jurisdictionem, quam non habent vi sui officii, vi suæ dignitatis.

Quæres 1. Quinam Episcopi possint Conciliis adesse, in iisque ferre decisivum suffragium.

Resp.

Digitized by Google

Resp. utrumq; posse singulos totius orbis Episcopos, modò non sint excommunicati, licèt sint tantùm titulares. Ratio est, quia singulis Episcopis in solidum, dicente Cypriano, credita est fides, creditæ sunt morum regulæ, creditum est sub Summo Pontifice regimen Ecclesiæ, creditum est officium Pastorale; quod quidem regimen, quod officium, canones restrinxere, quando non celebratur Concilium Generale, ad Ecclesias, quarum Episcopi habent titulum.

Quæres 2. quot Episcopi requirantur ad Concilium generale.

Resp. requiri 1. ut omnes vocentur ad Concilium, itaut convocatio innotescat omnibus majoribus Ecclesiæ provinciis: 2. ut nullus Episcopus, modò non sit excommunicatus, à concilio repellatur: 3. ut aliqui Episcopi ex majori parte provinciarum Christianarum se de facto Concilio præsentes sistant.

Confirmantur eæ responsiones ex eo, quòd Concilium Nicænum primum fuerit Concilium generale, quamvis ipsi adfuerint tantùm tres Episcopi, & duo Presbyteri Occidentales, qui aliorum omnium personam gerebant, quiq; Nicæam detulerunt Occidentalis Ecclesiæ suffragium. In secundo & tertio, seu, in Constantinopolitano I. & in primis sessionibus Ephesini, nulli Occidentales adfuere; sed ea tum Damasus, tum Celestinus, coacto Romę Episcoporum Occidentalium Concilio, confirmarunt. In Chalcedonensi nulli fuerunt Occidentales præter Papæ legatos; verè tamen fuit Concilium generale, scilicet ad Patres Chalcedonenses Leo Magnus miserat consensũ Episcoporum Hispaniæ, Galliæ, & Italiæ, qui post celebratas in suis provinciis synodos, ipsum de suarum Ecclesiarum fide certiorem fecerant.

Confirmantur iterùm eædem responsiones ex eo, quòd synodi, quæ in Occidente habitæ sunt post nonum sæculum, verè fuerint generales, quamvis perpauci ex Oriente ad eas accesserint,

ut

Digitized by Google

ut in Conſtantienſi, Viennenſi, & Tridentinâ videre eſt.

ARTICULUS III.

Quis debeat praeeſſe Conciliis.

Not. 1. NOn eſt hìc quæſtio de Conciliis particularibus; nam omnes conveniunt, diœceſanis præeſſe Epiſcopum, Provincialibus Metropolitanum, nationalibus Primatem, Patriarchalibus Patriarcham; ſed quæſtio eſt de Conciliis generalibus.

Not. 2. Lutherani, Calviniſtæ, aliique elapſi proximè ſæculi novatores contenderunt, Imperatorem ordinariè præeſſe debere in Conciliis generalibus, aut per ſe, aut per legatos à ſe miſſos. Addunt, Concilium debere ſibi eligere præſidem, ſi imperator, nec per ſe, nec per legatos, ei adeſſe voluerit. Eo nixi principio, noluerunt ſe præſentes ſiſtere Concilio Tridentino; nempè cauſabantur, Pontificem Romanum non potuiſſe illius eſſe præſidem.

Not. 3. E contra Catholici omnes docent, ſoli Romano Pontifici convenire jus ordinarium præſidendi in Conciliis generalibus. Addita eſt hæc vox *Ordinarium*, eò quòd (ut ſuperiore paragrapho dictum eſt) nonnulli ſint caſus, in quibus ſine Romano Pontifice Concilia generalia celebrari poſſunt, v. gr. cum ex duobus de Papatu contendentibus neuter vult congregare generalem ſynodum, neuter vult adeſſe convocatæ.

Not. 4. Præſidentia tribus modis ſumi poteſt, vel quoad directionem & ſuffragium, hoc eſt, quoad poteſtatem præſcribendi rerum pertractãdarum methodum, aut ferendi ſuffragium; vel quoad firmandum in concilio ordinem, & conciliandam in eo pacem; vel denique quoad locum ma-

Digitized by Google

materialem, hoc est, quoad honoratiorem locum Basilicæ, in quâ celebratur.

CONCLUSIO 1. Nulli unquam imperatores legitimæ synodo præfuerunt, quoad directionem & suffragium.

Probatur 1. Nullibi legitur, quòd secundùm eam rationem, de quâ agitur, imperatores conciliis præfuerint: 2. contrarium evincitur ex iis, quæ superiore paragrapho dicta sunt: 3. id quoque ex inferiùs dicendis constabit.

CONCLUSIO 2. Imperatores quoad locum materialem, & quoad ordinem & pacem conciliandam præfuerunt plerisq; Conciliis Generalibus, quę per octo priora sæcula apud Orientales celebrata sunt.

Probatur prior pars: *Primò*, ex Eusebio, qui lib. 3. de vitâ Constantini cap. 10. sic loquitur: *Postquam Imperator ad caput subselliorum venit, primus medius stetit, positâque ante eum humili sellâ ex auro fabrefactâ, non prius assedit, quàm Episcopi ei annuissent: idem omnes post imperatorem fecere*. Patet ex iis verbis in Concilio Nicæno 1. Episcoporum subsellia hinc & inde distributa fuisse. Patet iterùm, Imperatorem ad eorum caput in medio sedisse. Atqui locus ille medius, est honoratior. 2. In quarto & sexto Concilio Generali Imperatores dicuntur sedisse in summo & altiore loco. 3. In Concilio Florentino Græci contenderunt, Græco Imperatori, qui ipsi aderat, deberi sedem etiam ante Romanum Pontificem, quòd in Conciliis, quæ in Oriente celebrata sunt, semper tum ante ejusdem Pontificis legatos, tum ante omnes Patriarchas eam occupasset: Lis autem eâ conditione composita est, ut Eugenius Papa IV. primam sedem occuparet ad dextram Altaris, & Imperator ad dextram ingredientium respectu.

Probatur altera pars. Certum est, Imperatores vero aliquo sensu pluribus Conciliis Generalibus præfuisse. Leo Papa II. hæc scribit ad Im-

Digitized by Google

Imperatorem Constantinum Pogonatum: *Sancta universalis sexta synodus, quam nutu Dei studiosè vestra clementia convocavit, & cui pro Dei ministerio præfuit.* Actione 8. synodi 7. Irene Imperatrix dicitur cum filio eidem synodo præfuisse. Actione 7. octavæ synodi generalis asseritur, quòd Basilius Imperator ei præfuerit. Sigismundus Romanorum Imperator (ut patet ex actis Concilii Constantiensis) ejusdem Concilii sessioni decimæquartæ præfuit. Atqui (ut supra dictum est) ea præsidentia non intelligitur de præsidentiâ quoad directionem, aut quoad jus suffragii: ergo intelligitur, aut de loco materiali (ut jamjam observatum est) aut de ordine stabiliendæ & conciliandæ in Conciliis paci necessario.

Confirmatur argumentum. *Primò,* Constantinus Magnus, qui (ut observatum est) in Concilio Nicæno I. sedit in honoratiore loco, professus est, se nihil posse in iis, quæ ad internum Ecclesiæ regimen pertinent; sed tantùm in iis, quæ spectant ad rerum ab Episcopis definitarum executionem: *Quocirca* (inquit Eusebius lib. 4. de vitâ Constantini cap. 24.) *non absurdè cum Episcopos aliquando convivio exciperet, se quoque Episcopum esse dixit, his ferè verbis usus, nobis præsentibus. Vos quidem,* inquit, *in his, quæ intra Ecclesiam, ego verò in iis, quæ extra geruntur, Episcopus à Deo sum constitutus.*

Secundò, Theodosius Imperator expressè asserit, se ad Ephesinum Concilium misisse comitem, ut omnia pacificè, & cum ordine in eo gererentur: *Candidianum* (inquit in Sacrâ ad idem Concilium) *ad vestram synodum abire jussimus, ut Monachos & sæculares, qui hujus spectaculi causâ eò nunc confluxerunt, vel confluent, ab illa civitate summoveat: prospiciat, ne qua gravior dissensio ex mutuo repugnandi studio coorta, synodi consultationem, & veritatis indagationem obturbet.*

Ter-

Digitized by Google

Tertiò, Constantinus Pogonatus, qui,ut observatum est, dicitur præfuisse sextæ generali synodo, non alium sibi in eâ titulum vindicavit, quàm defensoris, & executoris eorum, quæ ab Episcopis statuta fuissent : *Neque* (inquit in suâ ad Gregorium Papam epist. quam idem Gregorius refert in anteactis ejusdem synodi) *cum illis*, Episcopis, *tanquam imperator sedebo*, *aut imperiosè loquar* ; *sed tanquam unus ex illis*, *& prout statuerint Pontifices*, *ego exequar*.

Objicies 1. Imperator Theodosius facultatem fecit Dioscoro, ut secundo Concilio Ephesino præesset : ergo Imperatori persuasum fuit penès Imperatores esse jus præsidere conciliis,aut per seipsos, aut per alios, etiam quoad vim directivam, & quoad jus suffragii. Prob. ant. ex Evagrio, qui hist. lib. 1. cap. 10. hæc habet : *Hujus concilii præses fuit Dioscorus*, *quò odium in Flavianum incenderetur* : *Chrysaphius enim*, *qui tunc præfectus Palatii fuit*, *hanc rem callidè molitus est*. Idem patet ex Sacrâ Theodosii ad Dioscorum.

Resp. concesso ant. dist. conseq. Ergo Imperatori persuasum fuit, *ex errore*, penès,&c. conc. conseq. *ex verâ scientiâ*, neg. conseq. Id (ut patet ex mox laudatis Evagrii verbis) Chrysaphius, & alii Eutichetis defensores, *callidè* imperatori persuaserant, ut Flavianum, à quo damnatus fuerat Eutiches, faciliùs opprimerent.

Objicies 2. Carolus Magnus quoad vim directivam, & jus suffragii, præfuit Concilio Francofordiensi, quod contra Elipandum habitum est; nam fuit illius arbiter, ut ipsemet testatur in suâ ad Elipandum epistolâ, ubi sic loquitur : *Scriptam itaque in epistolâ vestrâ hujusmodi precationem invenimus* : *Poscentes*, *ut per te arbiter sedeas*: *ecce ego vestris petitionibus satisfaciens*, *congregationi sacerdotum auditor*, *& arbiter adsedi*.

Resp. ad 1. neg. ant. Ad 2. dist. ant. Arbiter fuit

Digitized by Google

fuit quoad ordinem firmandum, & conciliandam in fynodo pacem, conc. ant. quoad jus fuffragii, neg. ant. Ratio eft, quia Carolus Magnus non aliâ ratione fuit arbiter in Concilio Francofordienfi, quàm in Concilio Ratifponenfi, in quo dicitur præfuiffe: at in ifto Concilio non habuit directionem, ac jus fuffragii, ut oftenditur ex Alcuino, qui lib. I. contra Elipandum fcribit, in Concilio Ratifponenfi, *Eodem gloriofo principe præfidente*, Felicem præfentem damnatum fuiffe, *fynodali authoritate facerdotum Chrifti*.

Objicies 3. Illi præfuerunt Conciliis quoad jus fuffragii, qui ea confirmarunt approbante, & confentiente Ecclefiâ: atqui imperatores, approbante & confentiente Ecclefiâ, confirmarunt concilia. Eufebius lib. 3. de vitâ Conftantini cap. 17. refert epiftolam, quâ laudatus imperator confirmavit Nicænam fynodum: *Planè* (inquit in eâ epiftolâ Conftantinus) *divinum mandatum fufcipite: quidquid enim in fanctis epifcoporum conciliis geritur, id omne referendum eft ad divinam voluntatem*. Patres alterius concilii generalis rerum à fe in concilio geftarum confirmationem petunt ab Imperatore Theodofio: *Rogamus*, inquiunt, *tuam clementiam, ut per litteras quoque tuæ pietatis confirmetur concilii decretum*. Idem in actis primi Concilii Ephefini, & in actis tum fextæ, tum feptimæ fynodi generalis videre eft.

Refp. dift. maj. Qui ea confirmarunt quoad vim obligandi in confcientiâ, conc. maj. quoad externam tantùm executionem, neg. maj. Principes confirmatione, de quâ agitur, conciliis authoritatem intrinfecam non conciliarunt, fed externam tantùm; feu, effecerunt, ut executioni mandarentur; unde per eam confirmationem exhibuerunt fe, non judices rerum ecclefiafticarum, fed executores decretorum, quæ à conciliis fancita fuerant: *Convenit* (inquit rex Gunthramnus, confirmans alterum Concilium Matifconenfe) *ut diftinguat legalis ultio Iudicum, quos*

Digitized by Google

non corrigit canonica prædicatio sacerdotum.

CONCLUSIO 3. Romani Pontifices, vel per legatos, vel per se, præfuerunt omnibus ferè generalibus conciliis.

Probatur. Constat, Romanos Pontifices per se præfuisse omnibus Lateranensibus Conciliis, iis quæ Lugduni habita sunt, ei quod Viennæ sub Clemente Papâ V. celebratum est, Florentino quod habitum est sub Eugenio Papâ IV. per legatos verò, omnibus aliis, quæ in Occidente habita sunt.

Certum est quoque, Romanos Pontifices non præfuisse per se alicui ex conciliis generalibus, quæ celebrata sunt in Oriente; quippè nulli per se adfuerunt: sed facilè demonstrari potest, iis, quæ pro generalibus primùm habita sunt, per suos legatos præfuisse.

Primò. Nicænæ primæ synodo nomine, & vice Sylvestri Papæ, præfuerunt Osius Episcopus Cordubensis, Vitus & Vincentius præsbyteri.

De Osio scribit Athanasius in epistolâ ad Solitarios, quòd Nicæni Concilii princeps fuerit. At quâ ratione id honoris præ Patriarchis Orientalibus habuisset Occidentalis Episcopus, nisi primæ Sedis vices egisset?

Photius libro de septem synodis, Osio Vitum & Vincentium tanquam Sylvestri legatos adjungit; reverà Vitus & Vincentius ad concilium missos à Sylvestro fuisse, scribit Theodoretus hist. lib. 1. cap. 7. *Episcopus autem Romanus*, inquit, *propter ætatem admodùm ingravescentem abfuit, verùm duos ille misit presbyteros, potestate illis concessâ, actis illius concilii assentiendi*. Socrates id ante scripserat, addens eos Romani Pontificis locum tenuisse: *Urbis verò illius penès quam imperium est*, inquit hist. lib. 1. cap. 5. *Episcopus ingravescente ætate præpeditus abfuit, sed ejus presbyteri, qui aderant, ejus locum supplevere*. Idem iis, qui posteà floruerunt, Episcopis persuasum fuit. Hæc enim habet Hincmarus lib.

55.

55. cap. 20. *Sylvestri tempore*, inquit, *celebrata est sacra Nicæna synodus, cui ad vicem Sylvestri præsederunt Osius Cordubensis Episcopus, Vitus & Vincentius presbyteri urbis Romæ*.

Dices. Multa probare videntur, nec Osium, nec Vitum, nec Vincentium præfuisse Nicænæ primæ synodo. *Primò*, nec Eusebius, nec Socrates, nec Sozomenus, nec Theodoretus id affirmant, quamvis de Osio, Vito & Vincentio locuti fuerint, ut patet ex testimoniis, quæ ex illis laudata sunt. 2. Eusebius primum inter Episcopos Nicænos locum tribuit Eustathio Episcopo Antiocheno: *Episcopus autem* (inquit lib. 3. de vitâ Constantini cap. 11.) *qui in dextro ordine primam sedem occupabat*, hoc est, Eustathius, ut Theodoretus asserit, lib. 1. hist. cap. 7. *perbrevi oratione imperatorem affatus est*.

Resp. ad 1. neg. ant. Nam id dicunt, saltem *implicitè*, Socrates & Theodoretus, dum scribunt Vitum & Vincentium supplevisse locum Romani Pontificis.

Ad 2. dicendum videtur, quòd Eustathio Antiocheno, tum propter eximiam sanctitatem, tum propter ætatem, primam à dextro ordine sedem concessa sit; neque enim eam habuit jure suæ sedis; siquidem sedes Alexandrina potior erat Antiochenâ. Vel dicendum est, illum ordinem, in quo sedebat Eustathius, fuisse dextrum respectu ingredientium in aulam, in quâ celebrabatur concilium, non autem respectu imperatoris; ac proindè Eustathium non sedisse in honoratiore loco. Simile quidpiam (ut superiùs observatum est) in Concilio Florentino inter Eugenium Papam IV. & Græcorum Imperatorem visum est.

Bellarminus censet, extitisse tres ordines sedium in aulâ, in quâ celebratum est Concilium: unum à dextris, alterum à sinistris, & tertium in capite totius aulæ. Et quidem, inquit, in hoc tertio sedebat medius imperator inter Osium, cui proximè assidebant Vitus & Vincentius, & in-

Digitized by Google

ter Alexandrum Alexandriæ Episcopum. Deindè primus ordinis ejus, qui erat à dextris ingredientium respectu, sedebat Eustathius Episcopus Antiochenus. Alterius autem ordinis, qui erat à sinistris, primus sedebat Macharius Hierosolymorum Episcopus. Verùm, ut ait laudatus Cardinalis, conjecturæ sunt hæc, non autem facta, quæ authoritatibus probari possint.

Secundò. Concilio Ephesino I. quod habitum est contra Nestorium, Cyrillus Episcopus Alexandrinus præfuit nomine Celestini Papæ. Id testatur Evagrius hist. lib. 1. cap. 4. *Cyrillo*, inquit, *locum Celestini Episcopatum antiquæ Romæ gerentis obtinente*: id quoque patet ex epist. Celestini ad Cyrillum: *Quamobrem*, ait, *nostræ sedis authoritate adscitâ, nostrâque vice, & loco cum potestate usus, ejusmodi non absque exquisitâ severitate sententiam exequeris; nempè ut nisi &c.*

Nec alicujus est momenti, quod respondet Blondellus Calvinista, contendens, Cyrillum in eodem Concilio implevisse vices Episcoporum Africanorum, ut patet ex relatione per Comitem Candidianum missâ ad Imperatorem; nec inde tamen sequi, quòd tanquam Africanorum legatus Ephesinæ synodo præfuerit.

Non est, inquam, alicujus momenti, tum quia nusquam legitur, ut tamen habetur de Celestino, quòd Episcopi Africani vices suas Cyrillo commiserint; tum etiam, quia expressè asseritur, Afros adfuisse Concilio, eo sensu, quòd Cyrillo suam sententiam conjunxerint; tum denique, quia nusquam dicitur, quòd Afri monuerint, hortatique fuerint Cyrillum, ut suo nomine, suâ authoritate, sui throni eminentiâ, Nestorium deponeret: quod tamen dicitur de Celestino.

Tertiò. Leo Magnus præfuit Concilio Chalcedonensi: *In his fratribus* (inquit in epistolâ ad synodum Chalcedonensem) *qui ab Apostolicâ Sede directi sunt, me synodo fraternitas vestra existimet.*

Digitized by Google

stimet præsidere. Idem videre est in ejusmodi synodi epistolâ ad Leonem : *Quibus* (verba sunt Episcoporum Chalcedonensium) *tu quidem sicut membris caput præeras in his, qui tuas vices obibant*.

Confirmatur ex eo, quòd Leonis legati in singulis Concilii actionibus primi nominentur, primi sedeant, primi loquantur, primi subscribant, ipsi depositionis sententiam in Dioscorum proferāt nomine Summi Pontificis, & totius Concilii: *Sanctissimus, ac Beatissimus Papa*, inquiunt actione 3. *per nos legatos suos, sanctâ synodo consentiente, Episcopali dignitate Dioscorum nudavit, &c.*

Quartò. Sextæ generali synodo præfuisse Agathonem Papam per Petrum, & Georgium presbyteros, ac Joannem Diaconum, patet, tum ex eo, quòd in omnibus actionibus primi nominentur, loquantur, subscribant; tum etiam, quòd in sermone ad imperatorem, qui aderat, laudatæ synodi Patres hæc, de suâ definitione loquentes, affirment : *Per Agathonem Petrus loquebatur*. Multa alia ejusdem generis in ejusdem Concilii variis actionibus legere est.

Quintò. Nomine Adriani Papæ II. octavæ generali synodo præfuerunt Donatus & Stephanus Episcopi, & Marinus Diaconus. Prior hisce verbis ad Concilii calcem subscripsit : *Ego Donatus Dei gratiâ Episcopus Hostiensis, locum obtinens domini mei Adriani universalis Papæ, huic sanctæ & universali synodo præsidens, omnia quæ superiùs leguntur, promulgavi, & manu propriâ subscripsi*.

Quæres, an Papa præfuerit secundæ & quintæ synodo generali.

Resp. negativè. Ratio est, quia cum habebatur secunda, Damasus aliam Romæ coegerat, per quam confirmavit secundam. Cum habita est quinta, Papa Vigilius Constantinopoli quidem aderat, sed noluit ei adesse, licèt invitatus

 fuis-

Digitized by Google

fuisset, ut illi præsidere dignaretur: *Ideò petimus* (inquiunt per Eutichium laudati concilii Patres collat. 2.) *præsidente nobis vestrâ beatitudine, &c.*

CONCLUSIO 4. Solus Romanus Pontifex jus habet ordinarium præsidendi in conciliis generalibus.

Probatur 1. Ille habet jus ordinarium, de quo agitur, qui præfuit omnibus conciliis generalibus, quæ hactenùs habita sunt, uno & altero excepto, quæ posteà ab illo confirmata sunt: atqui iis reverà præfuit Romanus Pontifex, ut superiori conclusione demonstratum est.

Probatur 2. Ille, & quidem jure divino, habet jus ordinarium præsidendi in conciliis generalibus, qui est omnium Episcoporum Pastor, visibile totius Ecclesiæ caput, qui à Christo primatum habet in totâ ecclesiâ: atqui (ut inferiùs ostendetur) Romanus Pontifex est omnium Episcoporum Pastor, visibile totius Ecclesiæ caput, habet à Christo primatum in totâ Ecclesiâ: ergo, &c.

Quæres, num legitima forent Concilia Generalia, in quibus Romanus Pontifex, nec per se, nec per legatos præsideret.

Resp. non fore legitima, si missis à Romano Pontifice legatis præsidentia negaretur. Id patet ex Concilio Ephesino secundo, quod quidem præ cæteris causis, tanquam latrocinium habitum est, quia missis à Summo Pontifice legatis præsidentia negata fuerat à Dioscoro Alexandrino Patriarchâ, qui eam callidè, Chrysaphii operâ, ab Imperatore Theodosio extorserat.

Quæ hæretici contra postremam hanc nostram conclusionem solent objicere, soluta manent ex iis, quæ in defensionem primæ, secundæ, & tertiæ, suo loco prolata sunt.

AR-

Digitized by Google

ARTICULUS IV.

De Conciliorum authoritate.

Not. I. EX iis, quæ hujufce capitis articulo primo dicta funt, patet, Concilia quadruplicis effe generis, nimirùm Diœcefana, Provincialia, Nationalia, Generalia.

Not. 2. Lutherus libro de Conciliis, docet nullum prorsùs effe Concilium, quod divinæ fit authoritatis: contendit nempè, nullum effe, quantumcumque generale, & à quocumque approbatum fupponatur, quod tum in fide, tum in moribus errare non poffit. Luthero fubfcribit Calvinus Inftitutionum lib. 4. cap. 9. In eam verò fententiam abierunt Lutherus & Calvinus, quòd pleraq; ex dogmatibus, quæ propugnabant quæque prætenfæ fuæ reformationis funt fundamenta, jampridem à Conciliis Generalibus damnata effent; cernerentque, brevi iterùm damnanda in Concilio Tridentino, quod contra hæreticos illos Paulus Papa III. convocarat. E contra Catholici omnes credunt, Concilia Generalia, fi legitimè convocata, fi ab iis, ad quos fpectat, liberè celebrata fuerint, fi debitam approbationem habeant, divinæ effe authoritatis; nec id mirum eft, inquiunt; ea enim Concilia, nec in fide, nec in moribus errare poffunt.

CONCLVSIO I. Nec diœcefanæ, nec provinciales, nec nationales fynodi funt authoritatis divinæ: unde ex iis infallibile pro fide aut moribus argumentum erui non poteft.

Probatur. Eæ fynodi non funt divinæ authoritatis, quæ tum in fide, tum in moribus errare poffunt: atqui fynodi, de quibus agitur, errare poffunt; fiquidem non repræfentant univerfam Ecclefiam, quæ fola (ut dicetur inferiùs) infallibilis eft, fed repræfentant tantùm quafdam par-

Digitized by Google

ticulares Ecclesias, quæ errare possunt, & nonnunquam de facto errarunt, ut patet in Africanâ, quæ, agente Cypriano, pluribus in Conciliis definiit, irritum esse datum ab hæreticis baptisma.

Conclusio 2. Ex synodis diœcesanis, Provincialibus, & nationalibus, nisi major aliarum Ecclesiarum pars iis repugnet, licèt non infallibile, non leve tamen pro fide, & moribus argumentum erui potest.

Probatur conclusio. 1. Quoad synodos diœcesanas, in capite *Ad abolendum*, *de hæreticis*, Lucius Papa III. decernit, vinculo anathematis verè eos innodari, quos, vel Romana Ecclesia, vel singuli Episcopi per diœceses suas cum concilio clericorum, vel etiam, si oportuerit, vicinorum Episcoporum, hæreticos judicaverint: ergo Lucius III. judicavit, ex synodis diœcesanis non leve pro fide & moribus argumentum sumi posse.

Nec valet, quod nonnulli respondent, eam Lucii Decretalem intelligi de manifestis hæreticis. Nam eodem modo, servatâ tamen debitâ proportione, loquitur de Ecclesiâ diœcesanâ, ac de Romanâ: *Quos*, inquit, *vel Ecclesia Romana, vel singuli Episcopi*, *&c.* Atqui Ecclesiæ Romanæ judicium non habet locum solùm in hæreticis hæresim jam damnatam profitentibus, sed etiam in iis qui dogmata propugnant, quæ tunc primùm in eis damnantur.

Probatur iterùm conclusio quoad synodos Provinciales. 1. Argumentum quod pro diœcesanis prolatum est, locum habet in Provincialibus. 2. Non leve eruitur argumentum ex iis synodis quas contingit raro falli: atqui synodi Provinciales perrarò falluntur; nam ex innumeris ferè quæ à sæculo secundo ad hæc usque tempora celebratæ sunt, iis exceptis quæ rebaptizationem sub Firmiliano & Cypriano probarunt, vix aliquas reperire est, quæ erraverint: eæ etiam quibus pro-

Digitized by Google

probata fuit rebaptizatio, utcumque excusari possunt, si dicatur, eas non judicasse causam rebaptizationis ad fidem, aut ad mores pertinere, sed ad meram disciplinam, quam quisque salva religione pro diversis regionum consuetudinibus servare, aut non servare posset.

Quod de Conciliis provincialibus mox dictum est, à fortiori locum habet in Conciliis nationalibus, quæ tum diœcesana, tum provincialia, aut irrita facere, aut confirmare possunt.

Conclusio 3. Concilia generalia, quibus nullæ desunt requisitæ à Catholicis conditiones, infallibilis sunt authoritatis; unde desumptum ex eis pro fide, aut moribus argumentum, est omninò certum.

Probatur 1. ex his verbis Matth. 18. *Vbi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*; ex eis enim sic conficitur argumentum: Cùm duo vel tres authoritate Christi conveniunt in aliquem locum, ab ipsoque veritatis cognitionem petunt, Deus eis largitur ejusdem veritatis cognitionem: ergo à fortiori eam largitur Episcopis ad Concilium generale authoritate Christi coactis.

Confirmatur argumentum 1. ex eo, quòd illud argumentum videatur esse ipsiusmet Christi ratiocinationem. Paulò ante verba, de quibus agitur, Christus dixerat, Ecclesiam sub anathematis pœnâ audiri debere: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.* Nomine autem Ecclesiæ intellexerat pastorum corpus; quippè ad eos tantùm spectant, quæ de audiendâ Ecclesiâ subiiciuntur: *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo, & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo.* Cùm autem quærere potuissent Apostoli, quâ ratione scire possent se adunatos in Concilium semper à Deo recepturos veritatis cognitionem, Christus usus argumento à minori ad majus, respondit, id quod de Ecclesiâ dixerat, re-

Digitized by Google

vocari non posse in dubium, cum etiam in privatis, bona sibi ad salutem convenientia petentibus, habiturum esset locum illud Euangelii: *Vbi duo, &c.*

Confirmatur 2. ex traditione, quæ (ut suo loco dictum est) regula est certissima ad judicandum, quinam sit germanus Scripturarum sensus. Concilium Chalcedonense in epistolâ ad Leonem Papam, quæ legitur ad calcem actionis tertiæ: sexta generalis synodus, actione 17. Celestinus in epistolâ ad Ephesinum I. Concilium verba euangelica: *Vbi duo, &c.* exponunt de Conciliorum infallibilitate in iis, quæ aut ad fidem, aut ad mores pertinent.

Probatur 2. ex his verbis Actorum 15. *Visum est Spiritui sancto & nobis*. Idem ferri debet judicium de Conciliis generalibus, quæ celebrantur in Ecclesiâ, ac de eo, ad quod Actorum 15. convenerunt Apostoli; tum quia illud Apostolorum Concilium est aliorum omnium forma, ac regula; tum etiam, quia non minùs aliis temporibus, quàm Apostolicis, Ecclesiæ, ut seipsam ab erroribus immunem conservet, opus est Spiritu sancto, à quo veritatem in Conciliis doceatur. Atqui Concilium, ad quod Apostoli convenerunt Actorum 15. divinæ fuit auctoritatis, quippè editam in eo definitionem Scriptura Spiritui Sancto tribuit: *Visum est Spiritui sancto & nobis*.

Probatur 3. Concilia generalia repræsentant totam Ecclesiam. Id siquidem docet Augustinus lib. 1. de Baptis. cap. 18. Docet etiam Martinus Papa V. ad calcem Concilii Constantiensis, ubi jubet, ut ii, qui venerint in hæreseos suspicionem, interrogentur: *An non credant, Concilium generale universam Ecclesiam repræsentare*. Sed (ut dicetur inferiùs) Ecclesia universa errare non potest: ergo nec Concilium generale; proindèque editæ ab eo definitiones sunt divinæ authoritatis.

Probatur 4. Fideles in iis, in quibus Scriptu-

Digitized by Google

pturæ ſenſus eſt dubius, debent præpoſitis ſibi paſtoribus obedire: *Super cathedram Moyſis ſederunt Scribæ & Phariſæi* (inquit Chriſtus Matthæi 23.) *quæcumque dixerint vobis, facite*. Non ex alio capite, quàm quòd auditi non ſint legitimi paſtores, exortæ ſunt hæreſes: *Neque enim* (ait Cyprianus lib. 1. epiſt. 3.) *aliundè hæreſes obortæ ſunt, aut nata ſunt ſchiſmata, quàm inde, quòd ſacerdoti Dei non obtemperatur*. Ergo audiendi ſunt paſtores, præſertim in concilio generali nomine totius Eccleſiæ loquentes: ergo tunc errare non poſſunt; nam alioquin eo etiam in caſu fideles non tenerentur eis obedire: quod tamen (ut ex Scripturâ, & Cypriano mox dictum fuit) falſum eſt omninò.

Probatur 5. Traditione docemur 1. antiqua concilia habuiſſe pro hæreticis, ac anathemate damnaſſe eos, qui conciliariter editis fidei definitionibus ſubſcribere noluerant. Docemur 2. concilia juſſiſſe fidelibus, ut id ex animo crederent, quod definierant. Docemur 3. ea tribuiſſe Spiritui ſancto editas à ſe definitiones. Docemur 4. viros maximè pios & doctos exilia, mortem ipſam paſſos fuiſſe pro generalium conciliorum definitionibus. Docemur 5. non debere in conciliis poſterioribus iterùm examinari fidei, aut morum definitiones editæ in prioribus generalibus conciliis. Loca quibus ea omnia nituntur, non hìc laudamus, quòd cuique obvia ſint.

Probatur 6. ex abſurdis. Si concilia generalia non ſint divinæ authoritatis, quiſque fidelis, quantumcumq; plebeius ſit, antequam Trinitatis conſubſtantialitatem, incarnationem Verbi, aliaque religionis myſteria credat, tenebitur in examen adducere definitiones, quæ de iis articulis editæ ſunt in conciliis generalibus quondam ab Eccleſiâ adversùs hæreticos celebratis; ac proindè certò credere debebit, quòd veriùs ac ſaniùs de Scripturis, in quibus illa myſteria ſaltem implicitè continentur, judicare poſſit,

Digitized by Google

quàm Patres, qui à Christo ad hæc usque sæcula vixere: quàm autem id sit absurdum, nemo non videt.

Solvuntur, quæ contra Conciliorum infallibilitatem ex Scriptura, & Patribus objiciuntur.

Objicies 1. Omnes omninò pastores errare possunt; reipsa nimirùm errarunt omnes in veteri testamento: *Speculatores ejus*, inquit Isaias c. 56. *cæci omnes, neque quidquam noverunt: omnes canes muti, nec valent latrare.* Hæc etiam habentur Jeremiæ 6. *A prophetâ usque ad sacerdotem quisquis sectatur mendacium*: atqui concilium generale non est aliud, quàm omnium, aut saltem plurium ex omnibus orbis partibus, Episcoporum cœtus: ergo concilium generale potest errare; ac proindè, quantumcumque legitimum supponatur, non est authoritatis divinæ.

Resp. 1. neg. maj. Ratio est, quia (ut Augustinus lib. de unitate Ecclesiæ cap. 12. observavit) Scriptura solet omnes arguere propter aliquos malos, & è contra nonnunquam omnes commendat propter aliquos bonos: v. gr. Apostolus ad Philippenses cap. 2. scribit: *Omnes quærunt, quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi*; & tamen cap. 1. dixerat, nonnullos ex charitate annuntiare Christi Euangelium.

Resp. 2. dist. maj. Omnes pastores seorsim, ac distributivè sumpti, errare possunt, conc. maj. Collectivè sumpti, aut congregati ad concilium, neg. maj. Ratio disparitatis est, quia Deus cuilibet in individuo pastori non promisit infallibilitatem, quam tamen corpori pastorum, & concilio ex eis constanti pollicitus est: *Vbi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* De pastoribus priore modo, non autem posteriore, intelligi debent loca, quæ in argumento ex Scripturis laudata sunt.

Objicies 2. Gregorius Nazianzenus in episto-

ftolâ ad Procopium, fcribit, fe nullius concilii vidiffe felicem exitum. Auguftinus lib.3. contra Maximinum cap. 14. ait, fe non debere laudare Nicænum Concilium adversùs Maximinum, nec Maximinum poffe contra ipfum Auguftinum urgere Concilium Ariminenfe. Idem S. Doctor lib.2. de Baptif.c.3. afferit, concilia plenaria priora à pofterioribus emendari. Leo Magnus epift. 55. ad Pulcheriam, ambitionis ac fuperbiæ notam inurit Chalcedonenfi Concilio, quamvis illud agnofcat pro legitimo, & œcumenico. Ex iis verò Patrum locis fic conficitur argumentum. Ii cœtus non funt infallibiles, quorum nullus eft felix exitus; qui pro abftruendâ fide laudari non poffunt; qui nonnunquam à pofterioribus cœtibus emendantur: atqui ejufmodi funt concilia generalia: ergo non funt infallibilia.

Refp. ad 1. loqui Nazianzenum de fynodis, quæ fub Conftantio Imperatore Ariano celebratæ funt; in iis nempè, aut non erat fuffragiorum libertas, ut in Ariminenfi contigit; aut non erant generales fynodi, ut reverà non fuerunt plurimæ, quæ Gregorii Nazianzeni tempore apud Orientales, contradicentibus Epifcopis Occidentalibus, habitæ funt.

Ad 2. dicendum, eft Auguftinum argumentari ex fuppofitione Maximini, qui contendebat Concilium Nicænum I. non fuiffe legitimum; è contra legitimum fuiffe Ariminenfe, quod quidem (ut infrà dicetur) faltem in fpecie, Arianis faverat.

Ad 3. dici debet Auguftinum, nomine *plenariorum Conciliorum*, loco relato intelligere nationalia, non autem œcumenica; unde multi contendunt, Concilium Arelatenfe I. licèt non fit œcumenicum, effe tamen *plenarium* illud, in quo, ex Auguftino, caufa de rebaptizatione, quæ diù Ecclefiam vexarat, finita eft. Præterea non in rebus, quæ ad fidem, aut mores pertinent, pofteriora Concilia, de quibus Auguftinus loquitur,

fo-

Digitized by Google

solent emendare priora; sed tantùm in iis, aut quæ sunt facti tantùm, aut quæ ad meram disciplinam pertinent. Ratio est, quia Augustinus docet, emendationem, de quâ agit, fieri, quando experimento aliquo aperitur, quod clausum fuerat: id verò locum habet tantùm in quæstionibus facti, aut in iis, quæ ad meram disciplinam spectant; nec enim quæstiones, quæ sunt aut de fide, aut de moribus, novo aliquo experimento aperiuntur.

Solvuntur, quæ objiciuntur ex Concilio Judæorum adversùs Christum.

Objicies. Concilium, in quo Judæi definierunt, Christum non esse Messiam in lege promissum, fuit concilium generale; quippè constabat ex summo sacerdote, ac præcipuis Judæorum pastoribus. Illius concilii meminerunt Joannes Euangelii cap. 9. Marcus cap. 14. Atqui illud Judæorum Concilium erravit, & quidem in re, quæ ad fidem spectabat, quæque erat maximi momenti: ergo concilia generalia errare possunt in rebus, quæ ad fidem, aut mores pertinent.

Nec admitti debet eorum solutio, qui respondent, argumentum petitum à Conciliis Judęorum non valere adversùs Concilia Christianorum, eò quòd Deus Conciliis Judaicis non pollicitus fuisset infallibilitatem, quam tamen Christus Christianorum Conciliis promiserit hisce verbis: *Ubi duo, vel tres, &c.*

Non est, inquam, admittenda ea solutio. Nam 1. non minùs in antiquo testamento, quàm in novo, Deus dubitantes de Scripturarum sensu remittit ad pastores, à quibus doceantur: *Si ambiguum, &c. venies ad sacerdotes Levitici generis*. 2. Si Judæorum generalia concilia non fuissent infallibilia, Judæi certò scire non potuissent, legis, ac Prophetarum libros fuisse Canonicos;

cos: certò etiam scire non potuissent germanum suarum Scripturarum sensum; non enim aliâ viâ, quàm per concilia generalia, aut totius synagogæ consensum, Judæi, præsertim plebeji, ac rudiores, illas similesque scientias comparare potuissent.

Resp.1. Concilium, de quo est hìc quæstio, fuisse generale concilium. 2. Fatemur, illud concilium erraste, sed negamus inde sequi, quòd errare potuissent alia concilia generalia, quæ priùs habita fuerant apud Judæos: negamus quoque inde sequi, quòd errare possint ea, quę apud Christianos celebrantur. Erravit Judęorum Conciliū, de quo agitur, quia habitum est eo tempore, quo Judæorum synagoga desierat esse infallibilis; nempè Judaicæ synagogæ ad tempus tantùm, hoc est, usque ad adventum Christi, infallibilitas concessa fuerat. Nec id mirum est; tunc enim synagoga desinere debebat, & dare locum Ecclesiæ Christianæ: tunc, hoc est, tempore quo Ecclesia Christiana cœpit in Christo, Judæis ad judicandum, an Christus esset Messias, necessaria non erat synagogæ infallibilitas; quisque nimirùm privatus certò cognoscere poterat, Jesum Nazarenum esse Messiam in lege promissum, quia id manifestò demonstrabant infinita ac evidentia miracula, quæ Christus in suæ missionis confirmationem operabatur.

Solvuntur argumenta petita ex Apostolicis, ac Eliberitanis Canonibus.

Objicies. In Canonibus, qui dicuntur Apostolici, nonnulli sunt errores; reprobant scilicet datum ab hæreticis baptisma, tanquam nullum, ac irritum. In Concilio Eliberitano non pauci quoque reperiuntur; nam vetant, ne quibusdam reis, licèt ex animo pœnitentibus, detur, etiam in ultimo vitæ discrimine, sacramentalis absolutio; quod quidem Novatianismum redolet. Ve-

tant

Digitized by Google

tant quoque, ne imagines in parietibus pingantur, contrarium licèt usum probet Ecclesia Catholica: ergo errarunt antiquissima etiam Concilia, quamvis fuerint generalia, ut reverà fuisse videntur Concilia, in quibus editi sunt Canones, qui dicuntur Apostolici, & ii quos Eliberitanos appellant; quippè totâ Ecclesiâ Orientalis per tria priora sæcula usa est Canonibus Apostolicis, Eliberitanis verò plures Occidentales Ecclesiæ.

Resp. 1. dato ant. neg. conseq. Ratio est, quia nec Apostolici, nec Eliberitani Canones editi fuerunt in aliquo concilio generali. Apostolici nihil sunt aliud, quàm collectio facta ex variis synodis, quæ in Oriente per tria priora sæcula celebrata sunt; Eliberitani verò collecti sunt ex synodis, quæ prioribus illis sæculis habita sunt in Hispaniarum Ecclesiis.

Resp. 2. Ecclesiam Romanam ex Apostolicis Canonibus recepisse solos quinquaginta priores; nec enim ampliorem numerum Dionysius Exiguus retulit in collectionem, quam posteà Gelasius Papa probavit. Ille autem Canon, qui rebaptizationem præscribit, non est ex numero illorum quinquaginta; editus videtur in Concilio Synadensi in Phrygiâ sub Firmiliano Stephani Papæ in causâ rebaptizationis adversario.

Resp. 3. Eliberitanos Canones nullum prorsùs errorem continere. Negant quidem ii Canones absolutionem reis quibusdam, licèt pœnitentibus & in exitu positis; sed ita cautum est (ut in tractatu de Sacramentis dicetur) non quòd Eliberitani Patres censerent, Ecclesiam non posse à quibuslibet peccatis absolvere pœnitentes, ut contenderunt Montanistæ & Novatiani; sed sic statutum est disciplinæ causâ, seu, ut à quibusdam gravissimis sceleribus committendis fideles tam gravi pœnâ deterrerentur. Canon in quo de imaginibus agitur, non damnat pium illarum cultum, sed tantùm vetat, ne pingantur in parietibus;

id

id verò sancitum est, ne Christi, aut illius mysteriorum imagines, idololatrarum ludibrio exponerentur; aut saltem, ne quibusdam fidelibus recentèr ex idololatriâ ad fidem conversis essent offendiculo.

Solvitur argumentum petitum ex Ephesino II. Concilio.

Objicies. Concilium Ephesinum II. quod Dioscoro Alexandrino præside habitum est, erravit; probavit nimirùm impium Eutichetis dogma de unâ in Christo naturâ. Illud autem Concilium fuit œcumenicum. Nam 1. convocatum fuerat ex consensu Romani Pontificis: 2. illi adfuerunt Sanctæ Sedis Apostolicæ legati: 3. ad ipsum confluxerant omnes Orientis provinciæ. Ergo Concilia œcumenica errare possunt; proindèque non sunt authoritatis divinæ.

Resp. conc. maj. dist. conseq. Concilia œcumenica errare possunt, si in eis libera non sint Episcoporum suffragia, conc. conseq. Si sint libera, neg. conseq. Quæ in Concilio Ephesino II. acta sunt, omnia contra ordinem & per vim facta sunt. *Primò*, enim Dioscorus contra Canones præsidentiam extorserat à Theodosio juniore: *Hujus Concilii* (inquit Evagrius hist. lib. 1. cap. 10.) *præses fuerit Dioscorus; quò odium in Flavianum incenderetur: Chrysaphius enim, qui tunc præfectus Palatii fuit, hanc rem callidè molitus est.* Idem Dioscorus *Secundò*, prohibuit, ne in Concilio, de quo agitur, Flavianus, qui Eutichen Constantinopoli damnarat, suffragium ferret. *Tertiò*, Episcopi, qui Ephesino II. Concilio subscripserant, asseruerunt posteà in Concilio Chalcedonensi, se vim esse passos à militibus, qui Basilicam, in quâ celebrabatur Concilium, occupaverant. *Quartò*, varias ob alias causas, de quibus consuli possunt historici, rejectum fuit, ac proscriptum in Concilio Chalcedonensi, in quo omnia

Digitized by Google

nia secundùm ordinem, & secundùm Canones peracta sunt.

Solvitur argumentum desumptum ex Concilio Ariminensi.

Objicies. Concilium Ariminense, quod anno 359. habitum est, fuit concilium generale; tum quia ipsi aderant sexcenti Episcopi, tum quia ejus veluti pars erat Concilium Seleuciense, quod eodem tempore, & propter eandem caussam in Oriente celebrabatur: atqui Concilium Ariminense erravit. Nam 1. ex symbolo erasit vocem *Consubstantialem*, quam Nicæna I. synodus illi contra Arianos inseruerat. 2. Ipsum errasse, scribit Hieronymus in dialogo adversùs Luciferianos, aitque, per illud Arianismum invectum esse in universum orbem: *Tunc*, inquit, *Nicænæ fidei damnatio conclamata est, ingemuit totus orbis, & Arianum se esse miratus est*. 3. Non omnibus Episcopis, qui subscripserant Concilio Ariminensi, conservatæ posteà fuerunt sedes, sed iis tantùm quos facti pœniteret; nempè in Alexandrinâ synodo, quæ post Ariminensem habita est, constitutum est, ut exceptis authoribus hæreseos, *pænitentes*, Ecclesiæ sociarentur.

Resp. 1. Concilium Ariminense, quamdiù liberum fuit, strenuè pugnasse pro Nicænâ fide ipsâ etiam *Consubstantialis* voce: id ex ejusdem Concilii priore parte evidens est.

Resp. 2. Idem Concilium per Arianorum vim & fraudem egisse, quæ in eo reprehenduntur. *Primò*, Episcopi vi, ac fraude coacti, deleverunt ex symbolo *Consubstantialis* vocem: *Secundò*, communicarunt cum Arianis: *Tertiò*, toti Ecclesiæ scandalo fuerunt: verùm contendimus, eos etiam tunc nihil contra fidem definiisse.

Et sanè, licèt œconomiæ causâ Patres Concilii

Digitized by Google

cilii Ariminenſis temperaverint à voce *Conſubſtantialis*, uſi ſunt tamen terminis, quibus cenſebant exprimi Nicænam fidem, quamvis iiſdem terminis contra eandem fidem Ariani poſteà abuſi ſint: *De Uſiæ verò nomine abjiciendo* (inquit Hieronymus, adversùs Luciferianos agens) *veriſimilis ratio probabatur, quia in Scripturis, aiebant, non invenitur, & multos ſimpliciores novitate ſuâ ſcandalizat, placuit auferri. Non erat curæ Epiſcopis de vocabulo, cum ſenſus eſſet in tuto.*

Præterea Ariani in Concilio Ariminenſi non ſe exhibuerunt in ſpecie hoſtes fidei Nicænæ, ſed tantùm vocabuli *Conſubſtantiale*; unde perſuaſum fuit Catholicis Epiſcopis, Arianos ſuum antiquum errorem depoſuiſſe; ſic enim Catholicos, detectâ deinceps Urſacii, Valentis, & aliorum Arianorum fraude, loquentes inducit Hieronymus: *Putavimus ſenſum congruere cum verbis, nec aliud in Eccleſiâ Dei, ubi ſimplicitas, ubi pura confeſſio eſt, aliud in corde clauſum eſſe, aliud in labiis proferri timuimus. Decepit nos bona de malis exiſtimatio.*

Ex iis, quæ mox dicta ſunt, ſequitur, quòd orbis poſt Concilium Ariminenſe ingemuerit ſe eſſe Arianum, non quidem in re, ſed in ſpecie tantùm, nimirùm propter Epiſcoporum ſilentium de voce *Conſubſtantialis*, nec non propter communionem cum Arianis, qui tamen Catholici putabantur. Silentium illud, ea communio, toti Eccleſiæ ſcandalo fuerant; ac proindè meritò ſtatutum eſt in Concilio Alexandrino, ne Sedes indulgerentur, niſi pœnitentibus: de decreto, quod ſoli Lucifero Calaritano Epiſcopo diſplicuit, ſic loquitur Hieronymus: *Aſſenſus eſt huic ſententiæ Occidens, & per tam neceſſarium Concilium Sathanæ faucibus mundus ereptus eſt.*

Sol-

Digitized by Google

Solvitur argumentum petitum ex sexto generali Concilio.

Objicies. Concilium Constantinopolitanum III. quod anno 680. habitum est adversùs Monothelitas, est concilium generale. Nam 1. passim dicitur sextum œcumenicum. 2. Agatho Papa ei per suos legatos præfuit. 3. Confirmatum fuit à Leone Papâ II. ut patet ex illius epistolâ, quæ extat ad calcem ejusdem Concilii. 4. Illi consenserunt omnes ubique gentium Ecclesiæ Catholicæ. Atqui illud Concilium erravit; nam erravit illud Concilium, quod tanquam hæreticas igne damnavit Honorii Papæ epistolas; quod ipsi Honorio Papæ dixit anathema: atqui sextum concilium generale igne damnavit Honorii Papæ epistolas, ipsi Honorio Papæ dixit anathema: ergo erravit.

Major argumenti propositio patet ex eo, quòd Honorii epistolæ reverà non continuerint hæresim, sed dispensationem, seu, œconomiam: prohibebant nimirùm, ne una tantùm, ut volebant Monothelitæ, aut duplex, ut docebant Catholici, diceretur in Christo voluntas; idque cautum est, ne Monothelitarum animi, quos ad fidem perducendos sperabat, nimiùm exasperarentur. Unde fit, ut Honorius, ne materialiter quidem, ut loquuntur, fuerit hæreticus; nempè nusquam docuit, quòd in Christo una tantùm sit voluntas. Confirmatur ex eo, quòd plerique Scriptores maximè Catholici, tum Honorii epistolas, tum ipsum Honorium ab omni prorsùs hæresi liberent.

Minor verò ejusdem argumenti propositio constat ex ipsius concilii actis, nec non ex epistolâ Leonis Papæ II. ad Constantinum Imperatorem concilii sexti confirmatoriâ, & tandem ex actione 7. octavæ synodi generalis sub Hadriano Papâ II.

Ref-

Digitized by Google

Respondeo, non uno modo solvi à theologis Catholicis, quod propositum est argumentum. Placet hìc referre varias opiniones, in quas abierunt.

Primò. Visum est Baronio, sextæ synodi generalis acta fuisse interpolata, seu, loco Theodori Episcopi Constantinopolitani à laudatâ synodo damnati, insertum fuisse Honorii nomen, necnon id omne, quod in actis, prout nunc extant, adversùs eundem Honorium legitur.

Verùm stare non potest ea solutio. Nam 1. oporteret, ut decem in locis interpolata fuissent acta concilii; quippè decem in locis Honorii nomen legitur. 2. Oporteret, ut non solùm Honorii nomen, sed ipsius epistola, epistolæ examen, & damnatio synodalibus actibus inserta fuissent. 3. In eâ suppositione dicendum esset, quinque exemplaria actorum synodalium adulterata fuisse; reverà enim (ut patet ex actione 18. quinque exemplaria, pro quinque nimirùm Patriarchis, Romano, Constantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, Jerosolymitano, conscripta fuerant; quod tamen est moraliter impossibile. 4. Romanæ Sedis legati, qui concilio adfuerant, eam fraudem haud dubiè detexissent, cum exemplaria ad Leonem Papam II. missa fuerunt, ut ab eo synodalis definitio confirmaretur. 5. Eidem Leoni, qui Agathoni proximè successit, persuasum fuit, sextam synodum dixisse anathema Honorio; ipsemet enim in eundem Honorium anathema intorsit, ut constat ex illius epistolis ad Constantinum Imperatorem, & ad Episcopos per Hispaniam constitutos. 6. Octava generalis synodus interpolationem, de quâ agitur, nusquam agnovit; nam Actione 7. hæc sub Hadriani nomine leguntur: *Licèt Honorio ab Orientalibus post mortem anathema sit dictum; sciendum tamen, &c.* Ob ea, quæ mox relata sunt momenta pauci jam sunt, qui Baronii sententiam amplectantur.

Se-

Digitized by Google

Secundò. Nonnulli contendunt, sextam generalem synodum nequaquam errasse, etiam ex suppositione, quòd illius acta interpolata non fuerint. Et sanè, inquiunt, sacra synodus non damnat epistolas Honorii, quasi continerent Monothelitarum hæresim, sed tantùm, quòd illius incremento favissent, prohibendo usum vocabulorum, *unius, aut duplicis*, in Christo voluntatis. Addunt illi authores, Honorio dictum fuisse anathema, non quòd concilium censuerit eum reverà abiisse in Monothelitarum errorem, sed quòd præscripto ab eo silentio de unâ, aut duplici voluntate in Christo, Monothelitæ, præter Honorii spem, in sui erroris patrocinium abuterentur.

Sed, aiunt aliqui, ea responsio graves patitur difficultates. Nam 1. iniqua prorsùs esset facta à synodo damnatio; in Catholicas nimirùm epistolas, in virum innocentem intortum fuisset anathema. 2. Ea solutio vix cohæret cum his concilii verbis: *Anathematizari prævidimus & Honorium, eò quòd invenimus per scripta, quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in omnibus ejus mentem secutus est, & impia dogmata confirmavit*. 3. Illam in synodo dispensationem non advertit Leo Papa II. quippè Honorium tum negligentiæ, tum simulationis, tum proditionis reum agit, eoque jure damnatum agnoscit epistolis ad Constantinum Imperatorem, ad Episcopos per Hispaniam constitutos, ad Ervigium Hispaniarum regem scriptis. 4. Qui rem ipsam confitetur, licèt nomen justâ de causâ arbitretur tacendum, præsertim ante definitionem Ecclesiæ, non potest, inquit Bellarminus, damnari pro hæretico: alioquin B. Hieronymus posset jam damnari pro hæretico, quia in epistolâ ad Damasum censuit, non esse dicendas tres hypostases, cujus contrarium posteà Ecclesia non semel definivit.

Tertiò. Plures cum Bellarmino respondent, in Ho-

Digitized by Google

Honorii epistolis nihil fuisse, quod adversaretur fidei; damnatas tamen reverà fuisse à sexto concilio generali, sed immeritò. Qui autem sic sentiunt, distinguunt minorem propositionem argumenti, quod superiùs propositum est: Atqui sextum concilium œcumenicum erravit in re, quę est *humani facti*, concedunt min. in re, quæ sit *juris*, hoc est, quæ aut ad fidem, aut ad mores pertineat, negant minorem.

Eorum authorum solutio supponit, generalia concilia posse errare in humanis factis, non autem in jure. Nec id mirum est, inquiunt; nam quæstiones *juris*, ex Scripturâ, aut traditione, hoc est, divinâ revelatione definiuntur; quæstiones verò *facti*, dirimuntur humano tantùm judicio, ex hominum relatione: illud verò judicium, ea relatio, errori obnoxia sunt: *Quamvis* (verba sunt Bellarmini lib.4. de Rom. Pontifice cap. 11.) *generale concilium legitimum non possit errare (ut neque erravit hoc sextum in dogmatibus fidei definiendis,) tamen errare potest in quæstionibus de facto. Itaque tutò dicere possumus hos Patres deceptos ex falsis rumoribus, & non intellectis Honorii epistolis, immeritò cum hæreticis connumerasse Honorium.*

Contra eam solutionem ipse Bellarminus objicit sibi sequi ex eâ privatos, qui erroris in re facti arguunt sextam generalem synodum, & Honorii epistolas judicant Catholicas, meliùs intelligere earum sensum, quàm Patres sextæ synodi generalis. Respondet, nec à se, nec ab illis scriptoribus meliùs intelligi, sed à Joanne IV. Martino I. Agathone & totâ synodo Romanâ sub eodem Martino congregatâ: ii enim Pontifices (inquit) declararunt, nullâ unquam erroris labe Romanam Sedem commaculatam fuisse; quod quidem non ausi fuissent asserere, si in epistolis Honorii, cui successerant, credidissent contineri Monothelitarum hæresim.

Objicit sibi iterùm laudatus Cardinalis, quòd Pa-

Patres septimæ & octavæ generalis synodi, eâdem ratione intellexerint Honorii epistolas, quâ eas intellexerant Patres sextæ synodi. Respondet, eos Patres per se non expendisse Honorii epistolas, sed de iis judicasse ad examen, & relationem Patrum sextæ synodi, quæ eas per errorem damnaverat.

Quartò. Nonnulli respondent, nec interpolata fuisse sextæ synodi generalis acta, nec errasse ipsam synodum, quæ damnavit Honorii epistolas. Nam, inquiunt, reverà (ut judicavit concilium sextum) Honorii epistolæ hæresim Monothelitarum continebant in sensu obvio, seu, in sensu, quem præseferebant epistolarum verba. Addunt ex iisdem litteris constare, quòd Honorius reverà abierit in Monothelitarum errorem: Sed (aiunt illi scriptores) ab eo errore immunis erat Petri Cathedra, in qua sederat Honorius: nec enim, aut convocato Romano Clero, aut vocatis ad concilium, ut tunc in rebus magni momenti moris erat, pluribus Episcopis, Petri Cathedram Honorius consuluerat, antequam litteras, de quibus agitur, ad Orientales scriberet.

Authores, qui sic opinantur, sententiam suam ex eo confirmant, quòd Summi Pontifices, Theodorus, Martinus, Agatho, qui post Honorium & ante sextam synodum Romæ sederunt, ipse etiam Leo II. qui in epistolâ ad Imperatorem Constantinum synodum sextam confirmavit, constanter asseruerint, Sedem suam semper à quovis errore fuisse immunem: quod tamen palàm profiteri non ausi fuissent, si Honorius, quem post sextum concilium damnavit Leo Papa II. Clerum suum de datis ad Sergium litteris consuluisset.

Sed ut certa sit ea responsio, necesse est, ut veterum monumentis probetur Honorium Clerum suum non consuluisse de litteris, quas ad Sergium scripsit; nisi enim ejusmodi monumenta proferantur, vix (inquiunt nonnulli) credi poterit,

Digitized by Google

terit, quòd laudatus Pontifex non adhibito, quod ordinariè adhibere ſolebat, ſui cleri conſilio, tanti momenti decretum miſerit ad Sergium, Conſtantinopoli promulgandum, ubi Catholici cum Hæreticis manus conſerebant.

Nec, ut probetur huiuſmodi conſilium adhibitum non fuiſſe ab Honorio, ſatis eſt aſſerere, quòd Honorius in epiſtolis, de quibus agitur, adhibiti à ſe conſilii non meminerit; ſiquidem innumeræ ſunt Summorum Pontificum decretales, quæ ſcriptæ non fuerunt inconſulto Clero, quamvis id in iis decretalibus non legatur.

Prætereà Romani Pontifices, qui poſt Honorium, ante ſextam ſynodum, ejuſdem Honorii epiſtolas expenderunt, uſi non ſunt eâ reſponſione, ut conſulerent famæ ſuæ Sedis, quam (ut ait Leo Papa II. ad Conſtantinum Imperatorem ſcribens, & ſextam generalem ſynodum confirmans) Honorius prophanâ traditione maculari permiſerat: hoc eſt, non dixerunt, illas epiſtolas ab Honorio inconſultâ, cui præerat, Sede conſcriptas fuiſſe; ſed aliam tentarunt viam, nempè negarunt, contineri in iis epiſtolis Monothelitarum hæreſim; contenderunt contineri catholicum ſenſum in verbis, ex quibus conſtant; hincque concluſerunt immeritò eas in ſui erroris patrociniũ à Monothelitis detorqueri. Id videre eſt in epiſtolâ Joannis Papæ IV. à Sirmundo inter Anaſtaſii Bibliothecarii Collectanea editâ, in diſputatione Maximi martyris cum Pyrrho habitâ, in Concilio Romano, quod ſub Martino I. celebratum eſt: *Vnam voluntatem diximus in Domino* (ſenſus eſt, quem ex Maximo Joannes affinxit Honorii epiſtolis) *non divinitatis ejus & humanitatis, ſed ſolius humanitatis. Cum enim Sergius ſcripſiſſet, quòd quidam duas voluntates in Chriſto contrarias dicerent, diximus, Chriſtum non duas voluntates contrarias habuiſſe, carnis, inquam, & ſpiritus, ſicut nos habemus poſt pec-*

catum, sed unam tantùm, quæ naturaliter humanitatem ejus signabat.

Romani Pontifices eo jacto fundamento, quòd epistolę Honorii Catholicum sensum, non autem hæreticum, continerent, constanter prædicarunt suæ Sedis integritatem, prædecessores suos nullâ unquam erroris labe maculatos fuisse: *Consideret vestra clementia* (verba sunt epistolæ Agathonis ad Imperatorem Constantinum scriptæ, & lectæ sess. 4. synodi sextæ) *quoniam Dominus, & Salvator omnium, cujus fides est, qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores fecisse semper, cunctis est agnitum.*

Verum ad nos hæc non pertinent; hujus enim loci non est definire, quænam ex quatuor relatis responsionibus verior sit; quæcumque enim defendatur, stat conclusio, quam contra Lutheranos & Calvinistas statuimus; seu in iis, quæ ad fidem, aut mores spectant, legitima concilia generalia divinæ esse authoritatis.

Et sanè. 1. Si (ut vult prior sententia) interpolata sint acta sextæ synodi, ex iis contra nos desumi non potest argumentum. 2. Si sint integra, & proscripserint tantùm Honorii de unâ, aut duplici voluntate silentium, non damnarunt in Honorii epistolis hæresim aliquam, sed tantùm intempestivam dispensationem, ac ecclesiæ noxiã œconomiam. 3. Si Honorii epistolæ in sensu obvio, seu, quem verba præseferunt, contineant hæresim, sed quæ conveniat ipsi soli, non autem cathedræ, quam supponitur non consuluisse, nullus est error in decreto, quod tum adversùs Honorium, tum contra illius epistolas tulit sexta synodus. 4. Si Honorius, habitâ priùs cum suo Clero, aut Episcopis ad concilium vocatis deliberatione, litteras ad Sergium scripserit, eæque litteræ sint (ut voluerunt Joannes IV. Maximus martyr cum Pyrrho agens) ab omni contra fidem

fidem errore immunes, dicendum erit, sextam generalem synodum incidisse in errorem *facti*, non autem in errorem *juris*, de quo solo agitur in nostrâ conclusione.

Solvitur argumentum petitum ex septimo Concilio Generali.

Objicies. Septimum concilium generale, quod est Nicænum II. definit, pium esse cultum, qui sacris imaginibus exhibetur: è contra verò Concilium Francofordiense, quod anno 794. habitum est, & cui adfuerunt, tum legati Romani Pontificis, tum trecenti Occidentales Episcopi, damnavit decretum de colendis imaginibus latum in Concilio Nicæno II. Ergo erravit, aut Concilium Nicænum II. aut Concilium Francofordiense; utrumque tamen est universale: ergo, &c.

Resp. 1. Concilium Francofordiense non esse concilium generale; neque enim ad illud vocati fuerunt Orientales Episcopi, aut ipsi eorum aliquis adfuit: è contra verò Concilium Nicænum II. fuit generale; ipsi nimirùm non Orientales modò, sed & Occidentales per Romanæ Ecclesiæ legatos adfuerunt.

Resp. 2. conc. ant. dist. conseq. Ergo erravit Concilium Francofordiense in quæstione *facti*, conc. conseq. in quæstione *juris*, neg. conseq. Concilio Francofordiensi visum fuerat, quòd Concilium Nicænum II. definiisset, *Sanctorum* imaginibus exiberi posse eundem cultum, qui debetur Sanctissimæ Trinitati: *Allata est in medium quæstio de novâ Græcorum synodo* (verba sunt Concilii Francofordiensis cap. 2.) *quam de adorandis imaginibus Constantinopoli fecerunt, in quâ scriptum habebatur, ut qui imagines Sanctorum, ita ut Deificam Trinitatem servitio, aut adoratione non impenderent, anathema judicarentur. Quam omnes, qui supra, sanctissimi Pa-*

M 2 *tres*

Digitized by Google

tres nostri omnimodis & adorationem, & servitium respuentes contempserunt, atque consentientes condemnaverunt. Confirmatur responsio ex eo, quòd ubi ab Occidentalibus intellectus postea fuit germanus Nicæni Concilii sensus, ipsum omnes Occidentales Ecclesiæ pro œcumenico Concilio receperint, ejusque definitioni adhæserint.

Solvitur argumentum petitum ex personis, ex quibus constant Concilia.

Objicies. Concilia constant ex Episcopis, qui majori ex parte dilectores sunt mundi, aut saltem quos nemo sciat, an justi sint, vel iniqui: atqui Concilia, quæ Episcopis illis constant, non sunt infallibilia. Nam in iis Conciliis non est Spiritus sanctus; neque enim est in mundi dilectoribus: ergo, &c.

Resp. 1. neg. maj. nec enim, nisi temerariò eam asserunt Heterodoxi. Resp. 2. datâ majore, quæ tamen est falsissima, neg. min. Ad cujus probationem, dist. ant. In iis Conciliis non est Spiritus sanctus, quantùm ad gratiam gratum facientem, conc. ant. quantùm ad gratias gratis datas, neg. ant. Gratia gratum faciens, seu, quæ justificet, non est necessaria, ut pastores vera doceant, & vera sacramenta conferant; ad id quippè satis sunt gratiæ gratis datæ, quæ iis etiam dantur, qui sunt in statu peccati mortalis.

Instabis. Sine fundamento asseritur, quòd Episcopis impiis ad concilium congregatis adsint gratiæ gratis datæ, quæ necessariæ sunt ad cognoscendam veritatem, & ad docendos fideles: ergo, &c.

Resp. neg. ant. Ratio est, quia Episcopi illi in nomine, hoc est, authoritate Christi ad concilia conveniunt; ac proindè ad eos spectat hæc Christi promissio: *Ubi duo, vel tres, &c.* 2. Justorum Ecclesia, seu, justorum, qui in eâ sunt, cœ-

Digitized by Google

cœtus Episcopis illis impetrat auxilia, quibus indigent ad cognoscendam, & prædicandam veritatem; quippè id impetrat (ut Augustini verbis utar) columbæ gemitus, quod Ecclesię corpori necessarium est; ad eum enim columbæ gemitum spectant in primis hæc Christi verba: *Quærite, & invenietis; pulsate, & aperietur vobis: Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* At Ecclesiæ corpori necessarium est, ut Episcopi ad Concilium congregati, veritatem cognoscant, & cognitam prædicent populis.

ARTICULUS V.

Vtrùm Concilia sint Ecclesiæ necessaria.

Not. 1. EX Logicis, necessitas est duplex, absoluta, & secundùm quid. Prior convenit rei, sine quâ finis nullo modo potest haberi; posterior est ea, quæ convenit rei, sine quâ finis haberi quidem potest, sed magnâ cum difficultate.

Not. 2. Concilia considerari possunt: 1. in genere, seu, abstrahendo an sint generalia, aut particularia: 2. in specie, hoc est, prout sunt generalia, aut particularia.

Not. 3. Apud Lutheranos & Calvinistas Concilia, sive in genere, sive in specie considerata, non sunt Ecclesię absolutè necessaria ad definiendas fidei, aut morum controversias. Nec mirum, cum in novatorum illorum systemate, quæcumque concilia errori obnoxia sint in iis etiam capitibus, quæ ad fidem, aut mores spectant; è contra in sententia Catholicorum, quædam concilia sunt absolutè necessaria ad definiendas fidei, aut morum controversias, aliquando verò non sunt absolutè necessaria; sed id subsequentibus conclusionibus est explicandum.

CONCLUSIO I. Aliqua Concilia sunt

Digitized by Google

nonnunquam absolutè necessaria Ecclesiæ.

Probatur 1. ex Scripturâ. Illud est nonnunquã absolutè necessarium Ecclesiæ, cui Christus pollicitus est infallibilitatem: atqui Christus quibusdam Conciliis pollicitus est infallibilitatem; hanc enim ejus sententiam, Matth. 18. *Ubi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*, Patres (ut articulo quarto dictum est) de conciliis intellexerunt.

Probatur 2. ex Ecclesiæ praxi. Eâ siquidem docemur, Ecclesiam ad Concilia quovis sæculo convenisse, ut fidei, morum, & disciplinæ quæstiones definiret. Apostoli Actorum 15. eo medio usi sunt, ut ortam Antiochiæ de legalibus litem dirimerent. Ad concilia convenerunt majores nostri, ut Arium, Macedonium, Nestorium, Eutichem, Monothelitas, aliosque veteres, tum hæreticos, tum schismaticos, tum disciplinæ ecclesiasticæ infractores proscriberent. Ipsi etiam Romani Pontifices (inquit Bellarminus, de conciliis & ecclesiâ lib. 1. cap. 11.) nullam unquam hæresim novam sine novo concilio damnaverũt. Verùm quod semper, & ab omnibus factum est, medium est ordinarium; ac proindè Ecclesiæ necessarium ad eorum definitionem, quæ ad fidem, aut mores, aut disciplinam spectant: *Necesse habuimus* (inquit Cyprianus ad Stephanum Papam scribens) *convenientibus in unum pluribus sacerdotibus, cogere & celebrare Concilium*.

Conclusio 2. Cum plures, ac insignes Ecclesiæ, errore aut schismate non laborant, concilia generalia non sunt simpliciter necessaria.

Probatur 1. Illud non est simpliciter necessarium Ecclesiæ, sine quo & hæreses, & schismata extingui possunt: atqui sine conciliis generalibus, in casu, de quo est quæstio, & hæreses, & schismata extingui possunt. Siquidem, quæ tribus prioribus sæculis exortæ sunt hæreses, Menandri, Ebionis, Cerinthi, Nicolaitarum, Valentini, Cerdonis, Marcionis, Marci,

Digitized by Google

ci, Tatiani, & plures aliæ, absque Conciliorum, etiam provincialium, ope extinctæ sunt; neque enim Eusebius, qui in suâ Ecclesiæ historiâ illarum novitatum meminit, refert aliquam Episcoporum synodum, in quâ damnatæ fuerint.

Extinctum est pariter conflatum à Montano schisma, labente secundo sæculo, sine Conciliorum, saltem generalium, auxilio; quippè nonnulli tantùm in Asiâ Episcopi ad synodos coacti, Montanum damnarunt, restituerunt que Ecclesiis pacem: *Nam*, inquit Eusebius libro 5. hist. cap. 16. *cum fideles, qui in Asiâ erant, sæpiùs & in plurimis Asiæ locis convenissent, novamque illam doctrinam examinassent, & prophanam, atque impiam judicassent, damnatâ hæresi, ipsi ab Ecclesia & fidelium communione expulsi sunt.*

Eâdem ratione, seu, absque concilio generali, sed solis particularibus synodis, quæ Romæ, & in provinciis celebratæ sunt, itum est obviam Novatiano schismati: *Cum Romæ* (ait Eusebius hist. lib. 6. cap. 43.) *congregata esset synodus, in quâ sexaginta quidem Episcopi, presbyteri verò, ac diaconi multò plures convenerunt, cùmque in provinciis Antistites, quid agendum esset, singuli consultassent, hujusmodi decretum cunctis promulgatum est.*

Probatur 2. Ubi post datam Ecclesiis pacem liberum fuit Episcopis ad synodos convenire, ad eas non convenerunt, quoties exortæ sunt hęreses novæ; satis eis fuit, aut doctorum calamo, aut lato ab Episcopis in diœcesibus decreto, aut provincialium conciliorum sententiâ hæreticos compescere, aut eis objicere orbis catholici consensum.

Et quidem. *Primò*, nulla contra Vigilantium coacta fuit synodus: obstruxit illius ora Ecclesiæ Romanæ, cæterarumque Ecclesiarum per orbem diffusarum consensus: obstruxit etiam Hieronymus: *Malè ergo* (inquit adversùs novatorem illum disputans) *facit Romanus Episcopus, qui super*

Digitized by Google

mortuorum hominum Petri & Pauli, secundùm nos ossa veneranda, secundùm te, vilem pulvisculum, offert Domino sacrificia, & tumulos eorum Christi arbitratur altaria; & non solùm unius urbis, sed totius orbis errant Episcopi, qui cauponem Vigilantium contemnentes, ingrediuntur basilicas mortuorum.

Secundò. Origenistæ sat intellecti sunt damnati, ubi Romanus Pontifex, aliique non pauci Ecclesiæ Catholicæ Episcopi in eos tulêre sententiam: *Non valet apud eos* (Origenis defensores) *super Origenis damnatione, Episcoporum authoritas. Quid facient epistolæ Theophili Episcopi? Quid Papæ Anastasii in toto orbe hæreticum persequentes?* Verba sunt Hieronymi in Apologiâ adversùs Ruffinum.

Tertiò. Pelagianis poscentibus synodum œcumenicam, in quâ expenderetur eorum doctrina, responsum est ab Augustino, id non fuisse necessarium; quod quidem ex eo confirmavit S. Doctor, quòd absque synodis plures antiquiores hæreses extinctæ fuissent: *Aut verò* (ait Augustinus lib. 4. ad Bonifacium cap. ult.) *congregatione synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur; quasi nulla hæresis aliquando sine synodi congregatione damnata sit: Cum potiùs rarissimæ inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit .... Hanc gloriam captare intelligitur*, Pelagianorum superbia, *ut propter illos Orientis & Occidentis synodus congregetur.*

Quæres, quandonam ultimò damnatæ intelligantur novitates, quæ aliquorum tantùm Episcoporum, aut synodorum provincialium decretis proscriptæ sunt.

Resp. id contingere, cum illorum Episcoporum, illarum synodorum decretis aliæ orbis Ecclesiæ Catholicæ, licèt ad synodum non coactæ, subscribunt. Nec mirum, nec enim minùs infallibilis est Ecclesia per totum orbem diffusa, quàm

cum

Digitized by Google

cum coacta est ad universalem synodum : *Ipsum orbem circumspicite* (ait Basilius epist. 72. de Eunomianis agens) *& videte, quàm modica sit ea portio, quæ hoc morbo laborat ; reliqua verò universa Ecclesia, quæ ab orbis finibus usque ad fines Euangelium recipit, sanam hanc & incorruptam doctrinam sectetur.*

Eo principio sæpè usus est Augustinus contra Pelagianos agens : *Quid adhuc* (inquit lib. 2. operis ultim. contra Julianum) *quæris examen, quod apud Apostolicam sedem jam factum est ? quod denique jam factum est in Episcopali judicio Palæstino ? Ergo hæresis ab Episcopis non adhuc examinanda, sed coercenda est potestatibus Christianis.* Sermone 2. de verbis Apostoli, Africanæ & Romanæ Ecclesiæ judicium, cui ne vel minima orbis Ecclesia contradixisset, ita laudat, ut contendat, aliâ synodo opus non fuisse ad proscribendum Pelagianorum errorem : *Iam enim*, ait, *de hac causa duo concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est ; utinam aliquando finiatur error.*

Conclusio 3. Quando plures insignes Ecclesiæ laborant, aut errore, aut schismate, opus est Concilio generali, quo aut veritas Catholica definiatur, aut tollatur schismatis occasio.

Probatur 1. authoritate S. Augustini. Licèt S. Doctor Pelagianis Concilium generale petentibus sæpè responderit, necessarium non fuisse illud Concilium, ut eorum dogma de impietate convinceretur ; asserit tamen, necessarium aliquando fuisse propter alias hæreses : *Cum potiùs* (inquit lib.4. ad Bonifacium cap. 12.) *rarissimæ*, hæreses, *inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis* (convocandi generalem synodum) *extiterit*. Lib.2. de Bapt. cap. 4. scribit, necessarium fuisse generale concilium, ut quæstio de hæreticorum baptismate dirimeretur ; addit, de eo baptismate in utramq; partem Episcopos disceptare

Digitized by Google

potuisse salvâ pace Ecclesiæ Catholicæ, donec *plenario totius orbis concilio, quod saluberrimè sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur.*

Si quis quærat, cur adversùs Pelagianos, ex Augustino, necessaria non fuerit generalis synodus; fuerit verò, ex eodem Augustino, necessaria adversùs rebaptizantes, & adversùs quasdam hæreses, v.gr. Arianam; non alia reddi potest ratio, quàm quòd, ubi Pelagianorum hæresis primùm prodiit, paucorum esset hominum; è contra verò Ariana, à primis suis exordiis plures, & quidem insigniorum Ecclesiarum, Episcopos patronos habuerit. Idem dici debet de rebaptizantibus; plures nimirùm Ecclesiæ, tum in Oriente, tum in Africâ contendebant, irritum esse datum ab hæreticis baptisma: *Quæstionis hujus obscuritas* (inquit Augustinus lib. 1. de Bapt. contra Donatistas cap. 7.) *prioribus ecclesiæ temporibus ante schisma Donati, magnos viros, & magnâ charitate præditos patres, episcopos ita inter se compulit, salvâ pace, disceptare & fluctuare, ut diù Conciliorum in suis quibusque regionibus diversa statuta mutaverint.*

Probatur 2. authoritate Leonis Magni. Postulavit S. Papa ab Imperatore Theodosio synodum generalem, quam Eutichianæ impietati opponeret: *Si pietas vestra*, inquit epist. 12. *suggestioni, ac supplicationi nostræ dignetur annuere, ut intra Italiam habere jubeatis episcopale concilium, citò, auxiliante Deo, poterunt omnia scandala, quæ in perturbationem ecclesiæ sunt commota, resecari*. Epistolâ 43. laudat Martianum Imperatorem, quòd generale concilium à se postulatum, etiam ipse judicarit necessarium ad tollendum scandalum, quod in prædatoriâ synodo Ephesinâ, Eutichiani erroris occasione, Ecclesiæ Catholicæ datum fuerat à Dioscoro.

Probatur 3. ex Ecclesiæ praxi. Ecclesia non

alius

Digitized by Google

aliis temporibus celebravit generalia concilia, quàm cum plures & insignes Ecclesiæ errore, aut schismate laborarunt; idque singula Ecclesiæ sæcula percurrenti facilè patebit: Ergo iis in circumstantiis Ecclesia judicavit concilia generalia esse necessaria ad profligandum natum errorem, & reddendam Ecclesiis pacem.

Confirmantur, quæ hucusque dicta sunt, ex Bullâ indictionis Sacri Concilii Tridentini, ubi Paulus Papa III. sic loquitur: *Deindè animo repetentes, majores nostros sapientiâ admirabili & sanctitate præditos, sæpè in summis Christianæ Reipublicæ periculis, remedium optimum, atque opportunissimum, œcumenica concilia, & Episcoporum generales conventus adhibuisse, ipsi quoque animum ad generale habendum concilium adjecimus.*

Quæres, quænam sint causæ præcipuæ, propter quas Concilia generalia celebrari debent.

Resp. causas, de quibus agitur, ad sequentes à Bellarmino reduci. Prima, est hæresis nova, non quæcumque tamen (ut jam superiùs observatum est) sed quæ, cum à pluribus propugnetur, serpit ut cancer, suoq; veneno potest inficere populos: Ejus generis fuerunt hæreses, Arii, Macedonii, Nestorii, Eutichetis, Monothelitarum, Iconomachorum, Lutheri, Calvini, & aliorum.

Secunda, est schisma inter duos, qui de Romano Pontificatu contendunt: Eam ob causam habita sunt Concilia temporibus, Cornelii, Damasi, Symmachi, Innocentii II. Alexandri III. Gregorii XII. Benedicti XIII. Nimirùm in eâ Ecclesiarum calamitate nullum est Concilio potentius remedium, nec aliud veteres adhibuerunt.

Tertia, est resistentia communi hosti totius Ecclesiæ: hoc est, cum eundum est obviam paganis, & aliis infidelibus bellum in Christianos moventibus. Ob eum finem celebrata sunt Concilia ab Urbano II. Calixto II. Eugenio III. aliis-

Digitized by Google

aliisque Pontificibus, qui fideles vocarunt ad bellum Saracenis inferendum.

Quarta, est (inquit idem Bellarminus) suspicio hæresis in privatâ personâ Romani Pontificis, vel (si accideret) tyrannidis incorrigibilis; tunc enim deberet congregari generalis Synodus, vel ad deponendum Pontificem, si inveniretur hæreticus, vel certè ad eum admonendum, si in moribus videretur incorrigibilis; nam (ut dicitur in octavâ synodo actione ult. can. 21.) debent generalia concilia cognoscere controversias circa Romanum Pontificem exortas.

Quinta, est dubitatio de electione Romani Pontificis. Si enim Cardinales non possent, aut non vellent Pontificem creare, aut si omnes simul perirent, aut aliundè fieret verè dubium, ad quos pertineret ejusmodi electio, ad Concilium generale spectaret decernere de electione Romani Pontificis; quamquam non est verisimile id aliquando eventurum.

Sexta denique causa, est reformatio generalis abusuum & vitiorum, quæ in Ecclesiam irrepserint. Hinc videmus, omnia ferè generalia Concilia Canones edidisse de reformatione. Hactenùs laudatus scriptor.

Objicies. Celebratio Concilii generalis pastores avellit ab Ecclesiis, quibus præpositi sunt: fieri non potest sine magnis Ecclesiarum sumptibus: ergo tantùm abest, ut Concilia generalia sint necessaria, quin potiùs nocere videantur.

Resp. neg. conseq. Ratio est, quia damnum, quod Ecclesiis particularibus inferri videtur, abundè compensatur publico bono, quod totum Ecclesiæ corpus, ipsæ etiam particulares Ecclesiæ ex generalis synodi celebratione percipiunt. Unde sacri Canones, cum loquuntur de residentiæ lege, excipiunt casum de celebratione Concilii.

Ca-

Digitized by Google

CAPUT II.

De Conciliis generalibus in specie.

Not. Concilia generalia hucusque celebrata, sunt novemdecim; Nicænum I. Constantinopolitanum I. Ephesinum I. Chalcedonense; Constantinopolitanum II. Constantinopolitanum III. Nicænum II. Constantipolitanum IV. Lateranense I. Lateranense II. Lateranense III. Lateranense IV. Lugdunense I. Lugdunense II. Viennense, Constantiense, Basileense, saltem quoad aliquas sessiones; Florentinum; Tridentinum. Quæ in iis sunt præcipua capita, tum ad fidem, tum ad disciplinam spectantia, in gratiam theologiæ candidatorum hic inseremus.

ARTICULUS I.

De Concilio Nicæno I.

Not. 1. De priore Concilio Nicæno quæremus: 1. quo Christi anno celebratum fuerit, & quot ad ipsum Episcopi convenerint: 2. quid illi celebrando causæ fuerit: 3. quid in eo fuerit definitum: 4. quot ediderit Canones: 5. à quo fuerit convocatum: 6. quis ipsi præfuerit: 7. quam olim, & his etiam temporibus habeat authoritatem.

Not. 2. De his, quæ ad hujusce Concilii convocationem, præsidentiam, & authoritatem pertinent, nihil hic dicemus; quippè sat, superque de iis actum est iis locis, ubi de Conciliorum generalium convocatione, præside, & infallibilitate sermonem habuimus.

§. I.

Digitized by Google

§. I.

De tempore, & Episcopis Concilii Nicæni I.

CONCLUSIO I. Nicænum primum Concilium celebratum est Nicææ in Bythiniâ anno Christi 325. Sylvestri Papæ anno 12.

Probatur. Concilium Chalcedonense actione 2. testatur, primam Nicænam synodum habitam fuisse sub consulatu Paulini & Juliani: atqui Paulini & Juliani consulatus incidit in annum 325. Idem asseritur à Socrate, qui hist. lib. 1. cap. 9. sic loquitur: *Coactum est Paulino & Iuliano consulibus* 11. *Kalend. Iunii*. Concilium Chalcedonense signat diem 13. Julii, sed id fortè accidit, quòd Socrates Concilii initium, Concilium verò Chalcedonense alicujus actionis posteà habitæ respectum habuerit.

Objicies 1. Chronicon Eusebii asserit, Concilium Nicænum I. habitum fuisse anno imperii Constantini Magni 15. is verò Constantini annus incidit in annum Christi 320.

Resp. emendari debere eo in capite Eusebii Chronicon.

Objicies 2. Sozomenus hist. lib. 1. cap. 16. scribit, Concilium Nicænum I. celebratum fuisse sub Julio Papâ: ergo celebratum non est sub Sylvestro, ut in conclusione dictum est.

Resp. eo in capite Sozomenum errasse; nempè alii omnes historici scribunt sub Sylvestro habitum fuisse illud Concilium. Sozomeni errori locum dedit Julii epistola, cujus Athanasius meminit Apolog. 2. & in quâ sic Julius loquitur: *Nostri presbyteri, qui tunc in Nicæno Concilio aderant, de ipsius rectâ fide contestabantur*. Sozomenus censuit, hæc verba: *Nostri presbyteri*, intelligi debere de presbyteris à Julio missis, cum è contra intelligi debeant de presby-

te-

Digitized by Google

teris Ecclesiæ Romanæ, quos Sylvester miserat.

Conclusio 2. Trecenti & octodecim Episcopi celebrarunt Nicænum I. Concilium.

Probatur 1. Athanasius tum in epistolâ ad Jovinianum Imperatorem, tum in disputatione adversùs Arium, asserit, trecentos decem & octo Episcopos interfuisse Nicænæ synodo. 2. Quotiescumque in veterum scriptis laudatur Concilium Nicænum I. semper Patres 318. recensentur.

Objicies 1. Eusebius recensens Episcopos, qui ad Nicænum I. Concilium convenerunt, dicit, eos fuisse ducentos quinquaginta & ampliùs. 2. In epistolâ Eustathii Antiocheni, qui synodo interfuit, quam recitat Theodoretus hist. libro 1. cap. 8. legitur, Episcopos 270. adfuisse Nicæno Concilio.

Respondet Baronius, utrumque illum locum esse emendandum; confirmatque ex eo, quòd Socrates lib. 1. cap. 5. laudata Eusebii verba recitans, legat, Episcopos plusquam trecentos Nicææ ad Concilium convenisse.

§. II.

De causa Nicæni I. Concilii.

Conclusio. Non una fuit, sed multiplex causa celebrandi Nicænum I. Concilium.

Probatur enumeratione. *Primò*, habita est Nicæna I. synodus contra Arium: *secundò*, contra Quartodecimanos: *tertiò*, contra Meletianos.

Quæres 1. quis fuerit Arius ille, contra quem habitum est Nicænum I. Concilium: quem errorem docuerit: quem senserit impugnatorem.

Resp. ad 1. Arium fuisse presbyterum Alexandrinum. Is (inquit Theodoretus hist. lib. 1. cap. 1.) invidiæ stimulis agitatus, quòd post Achillæ obitum Ecclesiæ Alexandrinæ regimini, quod am-

Digitized by Google

ambierat, Præfectus fuisset Alexander, cum S. Præsulis mores criminari non posset, illius de Trinitate doctrinam aggredi instituit.

Resp. ad 2. Arium adversùs Verbi divinitatem pugnasse. Scilicet contendebat, ipsum non esse ejusdem substantiæ cum æterno Patre, sed esse meram creaturam, quam Pater ante cæteras quidem, sed tamen in tempore, eduxisset ex nihilo: *Deus* (verba sunt epistolæ Concilii Alexandrini, Arii hæresim referentis) *non semper pater fuit, sed fuit aliquando tempus, quo Deus non erat pater. Verbum non semper fuit, sed factum ex non existentibus. Deus enim existens, eum qui non erat, ex non existente fecit; quapropter fuit aliquando tempus, quando non erat; est enim filius creatura & factura. Neque autem secundùm essentiam Patri consimilis, neque verum, & secundùm naturam Patris Verbum, nec vera illius Sapientia; sed abusivè Verbum & Sapientia est factus, & ipse per proprium Dei Verbum & Sapientiam, quæ in Deo est, per quam Deus & omnia, & ipsum fecit.*

Resp. ad 3. Alexandrum Episcopum Alexandrinum, & Athanasium illius diaconum, præcipuos fuisse Arianæ impietatis impugnatores. Prior, cum perspexisset, errorem septuaginta virgines Deo sacras, septem presbyteros & duodecim diaconos infecisse, blandis cohortationibus, ait Theodoretus lib. 1. cap. 1. virum ab eâ mente deducere studuit: Sed ille magis in dies turbare privatas domos, ipsos etiam Ecclesiæ Pastores in errorem inducere non semel tentavit. Alexander periculi magnitudine commotus, coactâ centum Episcoporum synodo, adversùs Arium ejusque sequaces tulit anathematis decretum. Eo anathemate percussus Arius confugit ad Eusebium Nicomediensem Episcopum, qui (ut narrat Sozomenus lib. 1. cap. 7.) coacto in Bithinia aliquot Episcoporum Concilio,

lio, Arium recipi jussit in Ecclesiæ communionem. Alexander, ut tanto malo iret obviam, dedit ad Constantinum Imperatorem litteras, quibus eum obtestatus est, ut natum nuper incendium suâ authoritate extingueret. Princeps Osium Episcopum Cordubensem misit Alexandriam, ut res æquissimè componeret; sed cum malum in dies serperet, de sacerdotum concilio, inquit Rufinus, ex toto orbe Episcopos in Nicæam Bythiniæ urbem accersivit, dispositis ad itinera vehiculis.

Quæres 2. quid docerent Quartodecimani, contra quos coacta fuit generalis prima synodus.

Resp. in eo positum fuisse Quartodecimanorum errorem, quòd contenderent, Pascha cum Judæis celebrari debere Lunâ 14. mensis Martii, in quamcumque hebdomadæ diem incideret. Tenebantur eo errore plures ex Ecclesiis Christianis, quæ erant in Syriâ, Ciliciâ, Mesopotamiâ; contraria verò praxis apud plures alias Orientis Ecclesias, & apud omnes Occidentales jam ab Apostolorum temporibus obtinuerat.

Quæres 3. quis esset Meletius, de quo actum est in Concilio Nicæno; quid ipse anteà peccasset.

Resp. Meletium Episcopatum in Ægypto gessisse, sed multis convictum criminibus (ait Athanasius in secundâ apologiâ) ac potissimum, quòd idolis sacrificasset, ab Episcopatu dejectus est à S. Petro Episcopo Alexandrino in plurium Episcoporum conventu. Is verò rem indignissimè ferens, Petrum, ejusque successores Achilam & Alexandrum probris, & criminationibus laceravit, multos per Ægypti civitates creavit Episcopos, presbyteros, diaconos; ac proindè Ecclesiam pessimo laceraverat schismate.

§.III.

Digitized by Google

§. III.

Quid definitum fuerit in Concilio Nicæno I.

Conclusio. In priore Concilio Nicæno damnata fuit: 1. Arii impietas: 2. determinata est dies, quâ Pascha ubiq; terrarum celebrari deberet: 3. Meletii, ac ordinatorum ab eo ministrorum causa definita est.

Probatur prior conclusionis pars referendo Concilii acta. In synodo recitata sunt impia Arii dogmata, quæ (ut refert Athanasius Orat. 1. contra Arianos) Episcopi, obstructis etiam auribus, execrati sunt.

Lectæ sunt pariter (Theodoreto teste hist. lib. 1. cap. 6.) Eusebii Nicomediensis litteræ, atque, ut blasphemiarum plenæ, totâ spectante synodo conscissæ sunt.

Prolata sunt deindè Alexandrini sub Alexandro Concilii acta; lectus pariter fuit Arii liber, quem Thaleiam, hoc est, convivium & crapulam vocarat, tum impio errori, ac illius authori anathema dictum est.

Communi omnium suffragio asserta fuit Verbi divinitas, definitumque fuit, Dei filium esse Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero: Omoousios, hoc est, consubstanlis Patri pronuntiatur; ac tandem edita fuit fidei formula, seu symbolum, cui omnes subscribere tenerentur; illud verò symbolum, eam formulam legere est apud Athanasium in epistolâ ad Solitarios, apud Hilarium libro de synodis, apud Socratem hist. lib. 1. cap. 5.

Probatur altera conclusionis pars ex litteris Constantini ad Ecclesias, ubi hæc habentur: *Visum est communi omnium judicio sacratissimum Paschatis festum, uno eodemque die celebrandum esse; neque enim in re tam sanctâ, & solemni ulla dis-*

Digitized by Google

dissensio debet existere . Apud Socratem & Sozomenum extant prolixæ epistolæ, quas de eâ Concilii definitione Constantinus Imperator ad omnes orbis Ecclesias conscripsit.

Probatur tertia conclusionis pars . Scribit Theodoretus hist. lib. 1. cap. 9. sacram synodum statuisse, 1. ut Meletius, nudo Episcopi nomine retento, sine functionibus ullis Lycum, ubi fuerat Episcopus, incoleret: 2. ut qui ab eo sacris initiati fuerant, Alexandrino Episcopo subjacerent: 3. ut aliis ecclesiarum ministris postponerentur . Idem quoque videre est in epistolâ synodicâ Concilii ad Alexandrinam Ecclesiam, quæ à Socrate refertur hist. lib.1. cap.6.

§. IV.

An omnes, qui Nicænæ synodo adfuerant, ipsi subscripserint .

Not. Non est dubium, quin subscripserint synodo, quotquot ei adfuerant Episcopi Catholici, sed quæstio est de Arianis; quippè Socrates libro 1. cap.5. asserit, reverà non subscripsisse omnes Arianos.

CONCLUSIO. Fidei formulæ à Concilio Nicæno editæ subscripserunt omnes, quotquot aderant, Episcopi Ariani.

Probatur 1. Omnium Arianorum Episcoporum nomina leguntur inter Episcoporum subscriptiones . 2. Athanasius in decretis synodi Nicænæ contra hæresim Arianam, hæc habet : *Episcopi igitur sublatis Eusebianorum vocabulis, formulam sanæ fidei conceperunt , omnibusque subscribentibus , subscripserunt & ipsi Eusebiani , substantiam & consubstantialitatem approbantes ; Deique filium nullo modo facturam, aut creaturam esse ; sed fœtum , verbumque ex patris substantiâ* . Quodque majoris admirationis est: *Eusebius ex Cæsaræa Palæstinus , cum pridie abne-*

negasset, in eandem sententiam tamen postridie subscripsit.

Objicies 1. Theodoretus negat, Secundum à Ptolemaide subscripsisse fidei formulæ. 2. Socrates hist. lib. 1. cap. 5. hæc scribit: *Hanc fidem approbaverunt trecenti decem & octo Episcopi, omnesque eidem subscripserunt, quinque solùm exceptis, qui hanc vocem Omoousion repudiarunt, Eusebio videlicet Nicomediæ Episcopo, Theognide Nicææ, Mari Chalcedonis, Theonea Marmaricæ, Secundo Ptolemaides*: ergo omnes Ariani Episcopi non subscripserunt fidei formulæ à Concilio Nicæno editæ.

Resp. dist. conseq. Ergo omnes Ariani non subscripserunt eodem tempore, conc. conseq. diverso tempore, neg. conseq. Cum scripta est fidei regula, tunc id accidit, quod narrat Socrates, hoc est, subscriptionem negarunt Eusebius Nicomediensis & alii quatuor; sed ubi lata fuit in eos depositionis sententia, tunc palinodiam recantantes, oblato Nicænis Patribus pœnitentiæ libello, in suas sedes restituti sunt.

Confirmatur responsio 1. ex Athanasio, qui (ut jam observatum est) affirmat, omnes omninò Episcopos subscripsisse editæ à Concilio fidei formulæ: 2. ex Sozomeno, qui lib. 1. cap. 28. expressè asserit, Eusebium, Theognidem, & Secundum *approbasse formulam fidei à Concilio compositam*: 3. ex ipso Socrate hist. lib. 1. cap. 10.

Quæres, an Arius ipse editæ à synodo fidei formulæ subscripserit.

Respondet Hieronymus, Arium subscripsisse fidei formulæ à Concilio editæ; hæc enim habet in dialogo adversùs Luciferianos: *Susceptus est, caput horum, & causa malorum, Arius presbyter*; quærenti autem Luciferiano, unde probari posset Episcopos Arianos, & ipsum Arium à sacrâ synodo fuisse susceptos, sic idem Hieronymus respondet: *Supersunt adhuc homines, qui illi synodo interfuerunt.*

Illi

Digitized by Google

Illi Hieronymi responso adversantur 1. quæ scribit Socrates, scilicet à Concilio dictum fuisse anathema, tum errori, quem Arius docuerat, tum ipsi etiam Ario: *Quinque tantùm reperti sunt, qui illam amplecti nollent.... Vocem igitur* Consubstantialis, *plurimis cavillis, ac dicteriis insectati, Arii depositioni subscribere noluerunt.* Verba sunt Socratis hist. lib. 1. cap. 8.

Adversatur 2. idem Socrates, qui loco mox laudato sic loquitur: *Quam ob causam synodus quidem Nicæna, Arium & omnes, qui cum eo sentiebant, anathemate percussit, adjecto insuper, ne Alexandriam ei ingredi liceret. Imperator verò, tum Arium ipsum, tum Eusebium, ac Theognin exilio multavit.*

Adversatur 3. Athanasii factum, qui quinquennio post Concilium, jussus ab Imperatore, ut Arium, qui fingens se adhærere Nicænæ fidei, eum deceperat, in communionem reciperet, ad id nusquam adduci potuit; ut patet ex Socrate histor. lib. 1. cap. 20.

§. V.

De Canonibus Nicænis.

Not. De Canonibus Nicænis quæri potest: 1. quantus sit eorum numerus: 2. quâ in authoritate fuerint semper: 3. quisnam sit germanus eorum sensus.

De numero, & authoritate Canonum Nicænorum.

CONCLUSIO I. Nec plus, nec minùs, quàm viginti, editi sunt Canones à Concilio Nicæno I.

Probatur 1. Nec plus, nec minùs, quàm viginti Canones Nicænos recensent editæ ad hoc usque sæculum collectiones. 2. Nullo argumento, quod alicujus sit momenti, ostendi potest, Canones,

nes, qui vulgò dicuntur Arabici, seu, ex Græco in linguam Arabicam versi, editos fuisse à Concilio Nicæno I.

Objicies 1. Episcopi Africani postularunt à Bonifacio Papâ Canones Nicænos; non postularunt verò viginti, quos ex omnium sententiâ constabat editos fuisse à Nicænis Patribus, quippè eos jam acceperant à Cyrillo Alexandrino, & Attico Constantinopolitano missos: ergo supposuerunt, alios præter viginti, de quibus agitur, editos fuisse à Nicæno I. Concilio.

Resp. dist. maj. Postularunt Nicænos Canones à Bonifacio Papâ laudatos in causâ Appiarii Presbyteri Africani, conc. maj. veros Nicænos Canones, neg. maj. Canonem Sardicensem pro Nicæno Canone laudarat Bonifacius, ut latam à se pro Appiario in Africanis Conciliis damnato sententiam tueretur. Contestati sunt Africani, eum Canonem non esse Nicænum, probaruntque ex eo, quòd nec in exemplari quod ex ipso Concilio Nicæno Cecilianus Episcopus Carthaginensis Carthaginem detulerat, nec in aliis exemplaribus, quæ ad ipsos Africanos Cyrillus Alexandrinus, & Atticus Constantinopolitanus miserant, reperiretur.

Objicies 2. Summi Pontifices nonnumquam laudant Canones tanquam Nicænos, qui tamen non sunt inter viginti, qui in collectione Dionysianâ reperiuntur: ergo plusquam viginti, editi sunt ab ipso Nicæno I. Concilio.

Resp. conc. ant. neg. conseq. Nam 1. Bonifacius Canonem Sardicensem de appellationibus pro Nicæno laudavit, eò quòd tum Nicæni, tum Sardicenses Canones uno tenore descripti essent in Codice Romano. 2. Alii Summi Pontifices aliquando pro Nicænis laudarunt Canones in conciliis posterioribus editos, eò quòd qui posteà editi sunt Canones, reducantur ad Nicænos tanquam primarios totius Ecclesiasticæ disciplinæ fontes.

Ob-

Digitized by Google

Objicies 3. Turrianus è Societate Jesu, scribit, octoginta Canones Arabicos, Pio IV. Pontifice Maximo, ex codice Alexandrini Patriarchæ descriptos fuisse à patre Joanne Baptistâ, quem Societatis Præpositus generalis in Ægyptum miserat. In iis autem Canonibus Arabicis reperiuntur, tum viginti, qui in antiquis Nicænorum Canonum collectionibus leguntur, tum plures alii, quos Romani Pontifices sub Nicænorum Canonum nomine, in suis epistolis laudarunt: ergo plusquam viginti Canones editi sunt in Concilio Nicæno I.

Resp. conc. ant. neg. conseq. Ratio est, quia codex Alexandrinus, ex quo descripti sunt Arabici Canones, erat collectio Canonum non ab uno tantùm Concilio, sed à pluribus editorum: facta verò fuerat ea collectio, aut ab Episcopis Alexandrinis, aut à privatis quibusdam ad frequentiorem Ecclesiæ Alexandrinæ praxim.

CONCLUSIO 2. Nicæni Canones summo semper ubique fuerunt in pretio.

Probatur. Oecumenicæ synodi (ut passim videre est apud Socratem, Sozomenum, Theodoretum) professæ sunt, se Nicænis Canonibus inhærere. Eosdem Canones tanquam totius ecclesiasticæ disciplinæ arcem laudarunt in suis epistolis decretalibus Romani Pontifices, eorumque authoritate usi sunt, ut irrita facerent, quæ in posterioribus nonnullis Conciliis, Constantinopolitano I. v. gr. & Chalcedonensi, contra ecclesiarum jura tentata fuerunt.

Explicantur Nicæni Canones.

Canon I.

Prior Nicænus Canon jubet 1. ut ii, qui aut propter languorem à medicis, aut per vim à barbaris evirati fuerint, in Clero permaneant, si ante abscissionem essent Clerici; si autem laici ad Clerum

rum promoveri possint: jubet 2. ut ii, qui seipsos evirarunt, à Clero dejiciantur, si sint Clerici; nec unquam, si sint laici, ad ipsum promoveantur.

Origenis factum, qui seipsum absciderat, ut sine suspicione Scripturam mulieres doceret, sectæ Valesianorum, qui, Augustino teste, quosvis advenas violenter exsecabant, Canoni, de quo agitur, occasionem præbuit.

Licèt laudatus Canon eorum non meminerit, qui seipsos etiam propter languorem absciderint, eo tamen comprehenduntur, hoc est, iis tantùm clericatum indulget, qui propter languorem, aliâ, non propriâ, manu evirati fuerint.

Canon II.

Alter Nicæni Concilii Canon vetat neophytorum, hoc est, non ita pridem baptizatorum hominum ordinationem. Nititur verò laudatus Canon Apostoli authoritate: *Non neophytum*, inquit, *ne in superbiam elatus, in judicium incidat diaboli, &c.* Non est tamen divini juris, sed ecclesiastici tantùm; unde nonnunquam, aut in eo dispensatum est propter Ecclesiæ utilitatem, ut in Ambrosio; aut tolerata est contraria praxis, quam invexit in Ecclesiam Episcoporum incuria.

Canon expresè tantùm loquitur de neophytis ex gentilitate; sed rationes, quibus nititur, eum extendunt ad quemlibet neophytum ex fide, sive fuerit gentilis, sive fuerit hæreticus. Imò qui in pluribus aliis Conciliis editi sunt Canones, illum extendunt ad neophytos, tum ex laicis, tum ex ætate; præscribunt nimirùm, ut nemo ad presbyteratum, aut ad Episcopatum promoveatur, nisi ætatem, quam definiunt, attigerit, & in gradibus inferioribus certo tempore probatus fuerit. Adeat lector alterum tomum commentarii nostri historici de Sacramentis, ubi fusè

Digitized by Google

fusè pertractatum est de neophytorum irregularitate.

Canon III.

Tertius Canon prohibet iis omnibus, qui sunt in clero, ne subintroductam habeant mulierem, nisi fortè sit aut mater, aut soror, vel amita, aut eas tantùm personas, quæ suspicioni locum dare non possint. Subintroductarum verò mulierum nomine intelliguntur quædam, aut viduæ, aut virgines piæ, quæ sub sororum, aut agapetarum nomine, in domesticum ministerium à clericis assumebantur.

Usus initio licitus (ut patet ex Tertull. lib. de Monogamiâ cap. 16.) sed in pestem per humanam infirmitatem posteà mutatus, hoc Nicæni Concilii tertio Canone abrogatus est.

Ea lex omnes omninò clericos complectitur: *Nec alicui omninò, qui in clero est.* Uxorum non meminit Canon, earum alioquin expressam mentionem facturus, si majoribus clericis, episcopis nimirùm, presbyteris & diaconis, uti licuisset ductis ante ordinationem. Quæstionem de clericorum cœlibatu, agentes de subdiaconatu, pertractavimus in nostro commentario historico de Sacramentis.

Canon IV.

Quartus Canon jubet 1. ut omnes, ac singuli ejusdem provinciæ Episcopi conveniant ad novi ordinationem: jubet 2. ut si omnes facilè convenire non possint, ordinatio à tribus saltem, absentibus scripto consentientibus, celebretur: jubet 3. ut in eâ ordinatione Metropolitanus primas habeat partes.

Duo priora Canonis membra, ex Balsamone, intelliguntur de electione, tertium de consecratione, in quâ, ut licita sit, saltem extra casum necessitatis, non autem ut valeat, duo Episcopi debent Metropolitani consecrantis assistentes esse.

Digitized by Google

De Episcoporum electionibus, & consecratione plura diximus in eodem nostro commentario historico de Sacramentis.

Canon V.

Quinto Canone sancitur, ut censuræ ab Episcopis latæ in laicos, aut in clericos sibi subditos, etiam apud aliarum provinciarum Episcopos valeant. Sancitur 2. ut eæ censuræ tollantur, aut ab iis tantùm Episcopis, à quibus latæ fuerint, aut à provinciæ Concilio; quod quidem bis uno quoq; anno, ante quadragesimam nimirùm, & circa tempus autumnale, præcipitur celebrari.

Canoni locum dederat Eusebius Nicomediensis, qui Arium ab Episcopo Alexandrino segregatum, propriâ authoritate in communionem admiserat. Intelligitur idem Canon absque præjudicio appellationis ad authoritatem Concilio provinciali majorem.

Canon VI.

Sextus Canon præscribit 1. ut Alexandrinus Episcopus præsit diœcesibus omnibus, quæ sunt in Ægypto, Libyâ, & Pentapoli. Præscribit 2. ut Antiochenus Episcopus subditas sibi provincias, Syriam nimirùm, Cœlesyriam, Ciliciam, utramq; Mesopotamiam, administret. Præscribit 3. ut quibusque Ecclesiis sua jura serventur. Præscribit 4. ne pro Episcopo habeatur, qui præter Metropolitani sententiam factus est Episcopus. Præscribit 5. ut rata habeatur electio communi suffragio peracta, quamvis duo aut tres Episcopi contradixerint.

Priori Canonis parti Meletianum schisma, de quo superiùs dictum est, occasioni fuerat.

Falsò ex primâ & secundâ ejusdem Canonis parte, nonnulli concludunt, tres majores Patriarchatus, Romanum, Alexandrinum, & Antiochenum, institutos primùm fuisse in Concilio Nicæno

Digitized by Google

no I. quippè duplex ea Canonis pars antiquiore consuetudine nititur: *Antiqua*, inquit Canon, *consuetudo servetur*.

Immeritò quoq; ex his Canonis verbis: *Quia & urbis Romæ Episcopo parilis mos est*, Heterodoxi impugnant Romani Pontificis in universâ Ecclesiâ primatum. Nempè Canon Alexandrinum Episcopum cum Romano comparat in jure Patriarchali, non autem in jure Papali, hoc est, vult, ut ille fruatur Ecclesiis suo Patriarchatui subditis, sicut Romanus Pontifex fruitur Ecclesiis suo Patriarchatui subditis; toto nimirùm Occidente, Africâ, Septentrione, & Illyrico. Mox dato sensui favet Rufini versio: *Vt*, inquit, *ille Ægypti*, *vel hic suburbicariarum Ecclesiarum curam gerat*. Sed de eo Canone redibit sermo, ubi inferiùs agetur de divino Romani Pontificis in totâ Ecclesiâ primatu.

Canon VII.

Septimo Canone decernitur 1. ut Episcopus Hierosolymitanus habeat *honoris consequentiam*, hoc est, ut sedeat in Conciliis pòst Episcopum Romanum, Alexandrinum, & Antiochenum. Decernitur 2. nullum inde damnum quoad jurisdictionem inferri debere Metropolitano, hoc est, Cæsariensi Episcopo, cui subdita erat Hierosolymorum Ecclesia.

Canon Patriarchæ nec nomen, nec jurisdictionem, sed honorem tantùm Episcopo Hierosolymitano antiquâ consuetudine concessum confirmavit; nec immeritò, nam Hierosolymorum Ecclesia mater est omnium aliarum Ecclesiarum, sed eo sensu, quòd in ea, tanquam in incunabulis Christiana religio nata fuerit.

Canon VIII.

Octavus Canon agit de Novatianis, qui se Catharos, hoc est, Puros dicebant. De iis autem statuit 1. ut si Ecclesiæ dogmata suscipiant, in

Digitized by Google

Clero permaneant, *impositionem manuum accipientes*. Statuit 2. ut in locis, ubi fuerint Episcopi Catholici, Novatiani solo Episcopi nomine retento, aut presbyteratu fungantur, aut chorepiscopatu donentur.

Manuum impositionem, cujus Canon meminit, nonnulli de reconciliatoriâ, seu, de Sacramento Pœnitentiæ interpretantur; alii de confirmatoriâ, hoc est, de Confirmationis sacramento, quod Novatiani suis neophytis non conferebant; alii tandem eam, de quâ Canon agit, manuum impositionem, exponunt de ordinatoriâ, hoc est, de Ordinis Sacramento, quod, aiunt illi Scriptores, Patres jubent in Novatianis iterari, quia eos ad illud in suâ sectâ conferendum Ecclesia Catholica inhabiles reddiderat. De eâ difficultate consuli potest noster commentarius historicus de Sacramentis, tum in dissertatione de Sacramento Confirmationis, tum etiam in dissertatione de Ordinis sacramento.

Clericatûs honor & potestas Novatianis in Ecclesiæ sinum redeuntibus debita non erant; nam ferebant, qui tunc observabantur Canones, ut Clerici, vel in hæresim, vel in schisma lapsi, aut ne etiam in fine vitæ reciperentur, aut si reciperentur, non fruerentur, nisi laicâ communione; sed Novatiani, œconomiæ & charitatis causâ, ab iis Canonibus à Nicænâ synodo dispensati sunt.

Canon IX.

Nono Nicæno Canone deponuntur Clerici, qui aut absque prævio examine, aut gravia quædam peccata confitentes, promoti sunt.

Examen autem, cujus Canon meminit, non intelligitur de scientiâ tantùm, sed etiam de moribus; idque probat disjunctiva Canonis particula: *Vel peccata sua confessi sunt*. Promotionem absq; prævio illo examine tentatam Concilium dicit esse *contra Canones*; nempè varii eâ de re

Digitized by Google

re sanciti fuerant in variis provincialibus conciliis; addit esse quoq; *regulam*, Apostolicam nimirùm, ut patet ex Pauli, tum ad Timotheum, tum ad Titum, epistolis.

Canon X.

Canon decimus deponit Clericum, qui post lapsum promotus fuisset ab Episcopo, aut per ignorantiam, aut per dissimulationem.

Lapsorum verò nomine intelliguntur præsertim ii, qui, sæviente persecutione, facto, aut verbis ejurarant fidem; intelliguntur quoque ii, qui rei essent gravium externorum criminum, ut sunt adulterium, & homicidium.

Verbum illud, *aut per ignorantiam*, probat Canonem intelligi de criminibus occultis; ac proindè sequitur ex criminibus, etiam occultis, tunc contrahi solitam fuisse irregularitatem, tum respectu recipiendorum ordinum, tum respectu exercitii receptorum, hoc est, laicos per ea crimina inhabiles fuisse ad recipiendos ordines; & Clericos ad eos exercendos, quos eorum criminum rei recepissent.

Canon XI.

Undecimus Canon spontè lapsos, hoc est, aut non coactos tormentorum vi, aut non territos vitæ, vel facultatum periculo, admittit ad reconciliationem, ubi tamen per decennium in variis pęnitentium classibus pœnitentiam probaverint.

Observandum est 1. eo in Canone agi de lapsis post baptismum; nam Canon 14. agit de cathecumenis, qui nondum baptizati, lapsi fuissent.

Observandum est 2. specialem esse, nec anteà alicubi definitum, usum illum, cujus Canon meminit; neque enim est idem cum eo, de quo Cyprianus Clerum Romanum consuluerat; quippè Clerum Romanum non interrogarat, nisi de iis, qui aut tormentorum vi, aut facultatum periculo territi, fidem ejurarant.

Digitized by Google

Observandum est 3. Canonem recensere tantùm tres pœnitentium classes, Audientium nimirùm, Prostratorum & Consistentium: de Flentium verò classe, de quâ fit mentio in Epistolâ Gregorii Thaumaturgi ad Amphilochium, silet omninò: hincque colligitur, eundem ubique non fuisse artificialium illarum classium usum. Sed de iis multa diximus in nostro commentario, nonnulla quoque dicturi sumus harum Institutionum theologicarum tomo ultimo, ubi de pœnitentiæ sacramento disseremus.

Canon XII.

Canon duodecimus, 1. Post triennii tempus in auditione expletum, triennio in substratione damnat eos, qui *deponentes militiæ cingulum, post modum verò ad proprium vomitum sunt relapsi*. 2. Facultatem facit Episcopo, ut pro fervore, quem ejusmodi pœnitentes in auditione probaverint, dispenset à substratione, minuatque consistentiæ tempus: *Tum demùm fidelibus in oratione communicent: postmodum verò licebit Episcopo de his aliquid humanius cogitare.*

Circa priorem Canonis partem quæritur, quinam ii sint, qui *deponentes militiæ cingulum, &c.*

Respondent passim interpretes, iis verbis intelligi debere milites, qui ubi cum militibus gentilibus, aut ante certamen, aut post reportatam victoriam, diis immolare noluissent, resumebant posteà militiæ cingulum cum idololatriæ, aut conditione, aut periculo. Sed Canon eo sensu sumptus, ab undecimo non discreparet: quod est absurdum.

Respondent alii, militiæ professionem Christianis olim non licuisse. Sed ea responsio nullo fundamento nititur. Nec alicujus ponderis est eo in capite sententia Tertulliani, docentis militiam licuisse quidem iis quos fides milites invenerat,

seu,

Digitized by Google

seu, qui antequam baptizarentur, militiam profitebantur; non autem iis, qui ante baptismum ei non dederant nomen: par enim est utrobique ratio.

Dicendum est igitur, Canonem intelligi de pœnitentibus, qui relictâ, quam amplexi fuerant, pœnitentiâ, rursùs dabant se, aut militiæ, aut sæcularibus negotiis, quibus pœnitentes (ut patet ex Epistolâ Innocentii Papæ I. ad Victricium Rothomagensem) interdicebantur.

Circa alteram Canonis partem observandum est, eam à substratione decurrendâ dispensationem esse, ut nunc loquimur, indulgentiam propriè dictam. Hinc verò colligitur, patres attendisse ad contritionis fervorem, & ad peractos pœnitentiæ Canonicæ labores, ut indulgentias majores, vel minores pœnitentibus largirentur. Colligitur iterùm, indulgentiam nihil aliud esse, quàm impositæ, aut juxta Canones imponendæ, satisfactionis remissionem. Adeat lector nostrum de Indulgentiis tractatum ad calcem tomi de Sacramentis.

Canon XIII.

Decimo tertio Canone præscribitur 1. ut ii, qui periculosè ægrotant, *ultimo & maximè necessario viatico minimè priventur*. Præscribit 2. *ut communionem consecutus, & oblationis particeps factus, si convaluerit, stet in consistentium gradu*. Præscribit 3. *ut cuilibet in exitu posito, & poscenti communionis gratiam, Episcopus probabiliter ex oblatione dare debeat*.

Toto eo in Canone, cujus verba retulimus, de iis agitur, qui dum sani essent, pœnitentium classes decurrere cœperant; nam iis, qui in infirmitate tantùm reconciliationem poscebant, negabantur, tum absolutio sacramentalis, tum Eucharistica Communio: hinc jubet Canon, ut

Digitized by Google

ejusmodi pœnitentes, si accepto viatico convaluerint, inter consistentes orent.

Viatici nomine, de quo prior Canonis pars loquitur, nonnulli intelligunt perfectam reconciliationem, hoc est, absolutionem sacramentalem & communionem Eucharisticam, sed immeritò; nam viaticum, de quo quæstio est in priore Canonis parte, non est idem cum communione, de quâ secunda pars loquitur: siquidem viaticum, cujus prior pars meminit, cuilibet pœnitenti tribui debet in exitu; communio verò, cujus fit mentio in alterâ parte, iis tantùm conceditur, quorum Episcopus, non autem inferior aliquis sacerdos, mores & vitam exploraverit.

Dicendum est igitur cum Albaspineo, viatici nomine intelligi sacramentalem absolutionem; quippè Canon dicit illud viaticum esse *maximè necessarium*; quod tamen non dicit de communione, de quâ in alterâ parte Canonis agitur; ac proindè loquitur de relapsis necessariâ necessitate medii; quod quidem (ut ex tractatu de Sacramento Pœnitentiæ supponitur) soli absolutioni sacramentali convenit.

Inde colligitur, Canonem confirmare, quę tum à Zephirino de pace mœchis pœnitentiâ perfunctis dandâ; tum de idololatris & homicidis reconciliandis, ut à Cypriano Carthagine, & à Cornelio Romæ decretum fuerat; cui quidem & Zephirini, & Cornelii, & Cypriani decreto contraria fuerat antiqua praxis, quæ adulteris, homicidis & idololatris, licèt pœnitentiâ sani perfuncti fuissent, in ipso vitæ exitu, aliquibus saltem in locis, reconciliationem negaverat.

Canon XIV.

Decimoquarto Canone Nicæno, trium annorum audientiâ damnantur Catechumeni, qui in aliquod grave scelus lapsi fuerint.

Qui-

Quinam essent Catechumeni, & quot eorum essent classes, fusè dicemus, agentes de Baptismatis sacramento.

Pœnitentia, quâ Catechumeni hoc in Canone damnantur, non erat satisfactoria; neque enim Catechumeni Ecclesiæ clavibus sunt subjecti; sed erat ad baptismum præparatoria, hoc est, Ecclesia trium annorum audientiâ probabat, an Catechumenos in catechumenatu lapsos, sui lapsûs verè pœniteret.

Canon XV.

Decimoquinto Canone prohibentur, ac irritæ declarantur Episcoporum, presbyterorum, & diaconorum translationes.

Canonis rationem reddit Hieronymus in epistolâ ad Oceanum: *Ne*, inquit, *virginis pauperculæ societate contemptâ, ditioris adulteræ quærat amplexus*. Illud tamen, quod hìc prohibetur, divortium, potest ex causâ fieri.

Observandum est, Canonem non prohibere, ne Episcopus intra propriam diœcesim, presbyteros, aut diaconos in alios titulos transferat; nam hæc verba: *De civitate in civitatem*, respectu Episcopi, intelliguntur tantùm de translatione ex unâ diœcesi in aliam: ergo eodem sensu intelliguntur quoque respectu presbyterorum, & diaconorum.

Canon XVI.

Canon decimus sextus vetat 1. ne Clerici, absque proprii Episcopi facultate, ad aliam diœcesim transeuntes, communicent. Vetat 2. ne quis Episcopus alienum Clericum, aut retinere, aut ad altiorem ordinem promovere audeat; idque sub nullitatis pœnâ.

Communionis nomine hìc intelligitur Ecclesiastica, ita ut Canon velit, Clericum non posse in alienâ diœcesi ordinis sui munera obire invito proprio Episcopo, hoc est, eo à quo fuit or-

dinatus; is enim Nicæni Concilii tempore erat solus *proprius* Episcopus.

Hisce verbis: *Ordinatio hujusce modi irrita comprobetur*, intelligitur, secundùm Morinum, ordinatio, quæ sit irrita, ac nulla non tantùm secundùm executionem, sed etiam quoad charecterem & substantiam; quippè, ait, Ecclesia prioribus sæculis inhabilem reddiderat Episcopum ad ordinandum alienum Clerum. Sed, secundùm alios, intelligitur ordinatio, quæ irrita quidem sit secundùm executionem, seu, ordinis exercitium; sed quæ valeat quoad characterem & substantiam. Quinam probabiliùs sentiant, explicuimus agentes de Ordinis Sacramento.

Canon XVII.

Canon decimus septimus, Clericis omnibus sub depositionis pœnâ prohibet, ne *centesimas*, *aut hemiola*, *id est*, *sexcupla*, aut aliquid aliud præter sortem exigant ex mutuo, aut ex negotiatione, in quâ mutuatum mutuanti servetur indemne.

Centesimarum nomine, intelligitur centesima pars per mensem, ex pecuniâ, aut frugibus mutuò datis, ita ut duodecim nummi supra centum mutuò datos singulis annis mutuanti à mutuatario solvantur.

Hemiola, hoc est, sexcupla, ex Zonarâ in hunc Canonem, est dimidia pars centesimæ: ex Hieronymo verò, est tertia pars superexcedens frugum, aut frumenti copiam mutuò datam. Duplici illâ usurâ, hoc Canone XVII. Clerici interdicuntur, imò & quâvis aliâ, quantumcumque exigua fuerit: *Vel aliquid tale*, inquit, *prorsùs excogitans turpis lucri gratiâ*.

Observandum est 1. Canonem usuram vocare, quidquid præter sortem acceptum fuerit: 2. non loqui de laicis, sed de solis Clericis, eò quòd Romanæ leges duplicem illam usuram permittent.

Digitized by Google

rent. Verùm Canon laudans hæc Scripturæ verba: *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram*, sat innuit, usuram cuilibet, tum laico, tunc Clerico, vetitam esse jure divino, imò & naturali; neque enim veteris testamenti præcepta vigent in novo, nisi in iis, in quibus aliquid ex naturali jure includitur.

Canon XVIII.

Canon decimus octavus vetat 1. ne diaconi *sacræ communionis gratiam* presbyteris porrigant: 2. ne ipsi ante, sed tantùm post presbyteros eandem communionis gratiam recipiant: 3. ne iidem diaconi sibi ipsis communionem impertiantur; jubet verò, ut eam, aut ab Episcopo, aut à presbytero recipiant: 4. ne sedeant in presbyterorum consessu.

Prioris Canonis pars confirmatur ex eo, quòd par non sit, inquit Concilium, ut ab his, qui potestatem non habent offerendi, illi qui offerunt, Christi corpus accipiant. Aliæ Canonis partes hâc ratione confirmantur, quòd *diaconi episcoporum quidem ministri sint*, *inferiores autem presbyteris habeantur*.

In illum Canonem observare est 1. Concilium non vetare, quin diaconi in publicis synaxibus sacram communionem Clericis inferioribus, fidelique populo dispensent; imò jus illud in eis supponit, cum, ut definiunt jura, exceptio firmet regulam.

Observare est 2. tempore Concilii Nicæni I. Ecclesiam Eucharistiam obtulisse in sacrificium; nam ex potestate offerendi, quæ Episcopis tantùm & presbyteris conveniret, Concilium colligit, non licere Diaconis Eucharistiam presbyteris porrigere.

Observandum est 3. tempore quo habitum est Concilium, unius ac ejusdem Ecclesiæ presbyteros non diversas missas, sed unam tantùm

Digitized by Google

simul cum Episcopo celebrare solitos fuisse: in eâ autem solemni Missâ presbyteri omni ex parte Altare circumcingebant: in eâ verò solemni Missâ diaconi jus illud sibi arrogarant, quod Canon, quem expendimus, damnat.

Canon XIX.

Canone decimonono definitur 1. Paulianistas ad Ecclesiam redeuntes baptizari debere. Definitur 2. eos, qui apud Paulianistas Clerici fuissent, accepto novo baptismate, & novâ ordinatione, posse in Clero remanere, si irreprehensibiles apparuerint. Definitur 3. idem privilegium concedi debere diaconissis, quæ apud eosdem Paulianistas recepissent manuum impositionem; non autem iis, quæ aut ad id muneris electæ quidem, sed nondum consecratæ fuissent per manuum impositionem; aut quæ officium illud usurpassent, ut, teste Tertulliano, plerumque fiebat apud hæreticos.

Notandum est hìc 1. discrimen Paulianistarum à Novatianis. Istorum baptisma Concilium implicitè probat octavo Canone; nec enim præscribit, ut iis, cum in Ecclesiæ sinum redierint, aliud baptisma conferatur; è contra verò irritum declarat datum à Paulianistis, hoc est, Pauli Samosateni discipulis: Nec id mirum est; siquidem (ut ait Innocentius I. epist. 22. cap. 6.) *Paulianistæ* (qui Sabellii, Trinitatis personas confundentis, impium dogma renovarant) *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti minimè baptizabant; & Novatiani ejusdem tremendis, venerandisque nominibus baptizabant.*

Notandum est 2. privilegium obeundi sacras functiones Paulianistis concessum, non fuisse exceptionem à regulâ, quâ vetitum erat, ne in hæresim lapsi, aut in eâ ordinati, admitterentur in Ecclesiam cum facultate fungendi suorum ordinum exercitio; nam Paulianistæ non erant Christiani,

cum

Digitized by Google

cum non essent valido baptismo consecrati; ac proindè potiùs erant infideles, quàm hæretici.

Notandum est 3. Diaconissas olim Clero reverà adscriptas fuisse, ac per manuum impositionem consecratas; ea tamen consecratio non erat ordo, nisi valdè impropriè, ut de Diaconissarum institutione, abrogatione, officiis, dotibus agentes, diximus in historico nostro de Sacramentis commentario.

Canon XX.

Canon vigesimus prohibet, ne quis die Dominico, aut diebus Pentecostes, genua inter orandum flectat; ut, inquit, omnia in omnibus consonanter observentur.

Observandum est 1. eo in Canone agi de publicâ in templis oratione, non autem de secretâ in domibus privatis.

Observandum est 2. morem flectendi genua in publicis orationibus, paucorum tantùm fuisse: *Quidam*, ait Canon, *in die Dominico*, &c. Cæterùm de genuflexione, statione, aliisque veterum orandi ritibus, legere est Tertullianum libro de Oratione.

Observandum est 3. per hæc verba: *In diebus Pentecostes*, Concilium intelligere tempus, quod à Paschate fluit ad Pentecosten inclusivè. Externo illo ritu majores nostri suam de Christi resurrectione fidem solemniter profitebantur.

ARTICULUS II.

De Concilio Constantinopolitano I.

DE Concilio Constantinopolitano I. quod est secundum generale, quæri potest 1. quam ob causam coactum fuerit: 2. quid definierit: 3. quosnam condiderit Canones: 4. an reverà sit generale concilium.

§.I.

Digitized by Google

§. I.

De causa Constantinopolitani I. Concilii.

Conclusio. Duplici de causâ celebratum est Concilium Constantinopolitanum I. anno 381.

Probatur authoritate Socratis, qui lib. 5. hist. cap. 8. sic loquitur: *Posthæc Imperator*, Theodosius, *suæ fidei Episcoporum Concilium convocat, quo & Nicæna fides confirmaretur, & Constantinopoli ordinaretur Episcopus*. Idem patet ex ejusdem Concilii synodicâ ad Episcopos Romæ, ad Concilium sub Damaso Papâ congregatos.

Quæres, quinam ii essent, contra quos Nicæna fides confirmanda erat, cum habitum est Constantinopolitanum I. Concilium.

Resp. Nicænam fidem confirmari debuisse contra Arianæ sectæ præcipuos ramos, Macedonium, Aetium, Eunomium, eosque omnes, qui post Concilium Ariminense, ex decreto Constantii Imperatoris, dicebant, Dei Filium, nec Homousion, neque Heterousion, sed tantùm Patri in omnibus similem.

Macedonius Ecclesiæ Constantinopolitanæ à Constantio Præpositus, primùm meram Arii hæresim propugnavit; posteà varia ob scelera, quorum erat reus, ab eodem Constantio, agentibus Arianismi præcipuis capitibus Acacio & Eudoxio, ad Semi-arianos conversus, Homœousion vocem usurpare cœpit, hoc est, desiit id asserere, quod asserebat anteà, id est, *Verbum esse simile Patri, sed non similis substantiæ*. Sed quod Verbo visus fuerat concedere, apertè negavit Spiritui Sancto; nempè docuit, ipsum nec esse Homousion, hoc est, ejusdem substantiæ cum Patre, nec Homœousion, seu, similis substantiæ; sed omninò diversæ, hoc est, Spiritum

tum ſanctum ad meræ creaturæ ordinem redegit.

Æthius (ut ſcribit Epiph. Hær. 76.), Ariſtotelicæ philoſophiæ methodo abuſus, apertè Verbi divinitatem cum Ario, apertè quoq; Spiritûs Sancti divinitatem cum Macedonio impugnavit.

Eunomius, qui Æthium magiſtrum audierat, eaſdem cum ipſo in Filium, & Spiritum ſanctum blaſphemias evomuit. Apertè nimirùm & Homouſion, & Homœouſion rejecit, adjecitq; utriuſque reſpectu Heterouſion: hoc eſt, aſſeruit, Filium, & Spiritum ſanctum eſſe alterius à Patre ſubſtantiæ. Illius diſcipuli (nam ob dicendi artem ſectæ dederat nomen) Anomiani, ſeu, Anomœi dicti ſunt.

§. II.

Quid definierit Concilium Conſtantinopolitanum I.

Conclusio. Concilium Conſtantinopolitanum I. quatuor præſtitit.

Probatur enumeratione: 1. Nectarium, Gregorio Nazianzeno in Sede Conſtantinopolitanâ ſucceſſorem, dejecto Maximo, ſuffecit: 2. confirmavit Nicænæ ſynodi fidem, editoque ab ipsâ ſymbolo addidit expoſitionem, in quâ Spiritui ſancto eandem cum Patre, & Filio divinitatem apertè tribuit: 3. condidit Canones quoſdam ad diſciplinam ſpectantes: 4. ad Damaſum Papam, & ad reliquos Occidentis Epiſcopos, qui Romæ ad Concilium convenerant, direxit epiſtolam ſynodicam, in quâ Concilii acta referuntur.

Digitized by Google

§. III.

De Canonibus Concilii Constantinopolitani I.

Canon I.

In priore Canone Concilii Constantinopolitani I. dictum est anathema in eos, qui blasphemarant in SS. Trinitatem; Sabellianos nimirum, Eunomianos, Macedonianos; tum etiam in eos, qui errarant circa Verbi Incarnationum; nempè Marcellianos, Photinianos, Apollinaristas.

Canon II.

In Canone, qui in Dionysii Exigui collectione habetur secundo loco, confirmantur jura, quæ à Nicænis Patribus Ecclesiis adscripta fuerant; cum hâc tamen exceptione, quòd Episcopo Constantinopolitano patres tribuerint, *honoris primatum post Romanum Episcopum, propterea quòd urbs ipsa sit junior Roma.*

Observet lector, exceptionem de Ecclesiâ Constantinopolitanâ non reperiri in epistolâ synodicâ, quam Concilium ad Occidentales scripsit; probabile est, Orientales noluisse eâ exceptione offendere animos Occidentalium, quos sciebant esse Nicænis Canonibus addictissimos. Ex eâ omissione aliqui concludunt, Canonem illum esse suppositiium; alii eum quidem admittunt, sed volunt editum fuisse, & relatum in acta Concilii post electionem Nectarii, & discessum Timothei Alexandrini, qui, ut suæ Ecclesiæ juribus consuleret, haud dubiè Canoni, de quo agitur, obstitisset. Illius tanquam non suppostitii, sed certò editi Canonis meminerunt illorum temporum historici, Socrates histor. lib. 5. cap. 2. Sozomenus lib. 7. cap. 8.

Ca-

Digitized by Google

Canon III.

Canone, qui tertius eſt apud Dionyſium Exiguum, quartus verò apud Gentianum Hervetum, qui ſecundum Dionyſianum in duos diviſit, irrita declaratur Maximi in Epiſcopum Conſtantinopolitanum ordinatio facta ab Ægyptiis Epiſcopis; irrita quoque fit ordinatio eorum, quibus idem Maximus manus impoſuerat: *Placuit neque Maximum Epiſcopum eſſe, vel fuiſſe, nec eos, qui ab ipſo in quolibet gradu Clerici ſunt ordinati.*

Morinus noſter in ſuo de ſacris ordinationibus commentario, cenſet, latum in Maximum Canonem exponi non debere de ſolâ depoſitione, ſed de nullitate ordinationis, etiam ſecundùm ſubſtãtiam ſumptæ; nempè aſſerit, ordinationes contra Canones etiam à Catholicis Epiſcopis tentatas, olim irritas fuiſſe non tantùm ſecundùm exercitium, ſed etiam ſecundùm ſubſtantiam, ita ut characterem non imprimerent.

Canon IV.

In quinto apud Gentianum Hervetum Canone patres in ſui communionem admittunt, tum Meletio, tum Paulino Antiochiæ adhærentes, eò quòd utrique SS. Trinitatis fidem confiterentur. Verùm utrùm Meletius præ Paulino, aut Paulinus præ Meletio verus eſſet Epiſcopus Antiochenus, definire noluerunt, eò quòd ſcirent, Paulini ordinationem ab Occidentalibus probari, improbari verò ordinationem Meletii.

Zonaras cenſet, per *libellum Occidentalium*, cujus Canon meminit, intelligi decretum Concilii Sardicenſis, quo Athanaſius, & alii ab Arianis dejecti, in ſuas ſedes reſtituti fuerant.

Canon VI.

Canone, in Herveti collectione, ſexto ſtatuitur I.

Digitized by Google

tur 1. in iis, quæ ad res Ecclesiasticas spectant, admitti non debere, aut hæreticorum, aut schismaticorum, aut excommunicatorum, aut eorum etiam, qui sunt in Ecclesiâ, sed accusati non se purgarunt, accusationes adversùs Episcopos. Statuitur 2. ut impactum Episcopo crimen expendatur in provinciali synodo, à quâ provocari possit ad totius diœcesis, seu, plurium provinciarum sub Primate, aut Patriarchâ majorem synodum. Statuitur 3. ut in synodis generalibus non admittantur adversùs Episcopos accusationes, quæ anteà in diœceseos synodis examinatæ non fuerint: *Si quis ausus fuerit universalem synodum perturbare, neglectis diœcesis Episcopis, eum nullo modo esse ad accusationem admittendum.*

Observandum est, Canonem non meminisse provocationis ad Sedem Apostolicam, eò quòd (inquiunt nonnulli, quorum sententiam, an vera sit, aut falsa, hìc non expendimus) omnes omninò causæ, sive Episcoporum, sive aliorum, nisi ad fidem pertinerent, in Conciliis, aut provincialibus, aut diœcesanis, aut multarum diœceseon synodis ultimò judicarentur.

Canon VII.

In septimo Canone, ex ejusdem Herveti interpretatione, decernitur 1. ut Ariani, Macedoniani, Novatiani & Apollinaristæ, si velint redire in Ecclesiæ sinum, admittantur per chrismatis unctionem, quam comitentur hæc verba: *Signaculum doni Spiritus sancti*. Decernitur 2. ut Eunomiani, Montanistæ, & Sabelliani recipiantur per aliud baptisma.

Morinus in suo commentario de Sacramento Pœnitentiæ docet, ritum illum, quem in quibusdam hæreticis admittendis Canon septimus recenset, intelligi de Confirmationis Sacramento; quod quidem, inquit, hæretici, etiamsi formam debitè applicarent materiæ, validè tamen non con-

Digitized by Google

conferebant, quia Ecclesia eos ad illud Sacramentum conferendum inhabiles per sua decreta reddiderat. Alii è contra contendunt, ritum, de quo agitur, fuisse merè cerimonialem, non autem sacramentalem; neque enim, inquiunt, verba ista: *Signaculum doni Spiritus sancti*, sed preces, per quas invocatur Spiritus sanctus ad robur, sunt forma Sacramenti Confirmationis.

Theodoretus observat, alterâ septimi Canonis parte declarari, baptisma ab Eunomianis, & aliis, qui ibidem recensentur, datum, iterari debere, eò quòd præscriptâ in euangelio formâ non uterentur.

Observet lector, tres posteriores Canones non reperiri in collectione Dionysii Exigui: fortè eos illi non inseruit, quòd sciret, Occidentalibus apud quos scribebat, non probari sancitam in iis disciplinam.

§. IV.

Vtrùm Concilium Constantinopolitanum I. sit Concilium Generale.

Conclusio. Concilium Constantinopolitanum I. non fuit generale, nisi post datum ipsi ab Occidentalibus consensum.

Probatur prior pars. Ad Concilium universale necessariò requiritur, ut Ecclesia Occidentalis ei adsit, aut per se, aut per suos legatos: atqui nullo modo adfuit Constantinopolitano I. Concilio; neque enim ei vel unus adfuit Episcopus Occidentalis.

Probatur altera conclusionis pars. Concilium, quod initio non est generale defectu alicujus conditionis, posteà fit generale, cum ea conditio ponitur: ergo Concilium Constantinopolitanum I. factum est generale per Occidentalium consensum, qui deerat, cum habitum est in Oriente.

Con-

Digitized by Google

Confirmatur authoritate Gregorii Magni, qui lib. 6. epist. 125. asserit, Concilium, de quo agitur, ab Occidentalibus receptum fuisse in iis quæ ad fidem spectant: *In hoc autem*, inquit, *eandem synodum accepit Ecclesia Romana, quòd est per eam contra Macedonium definitum; reliquas verò hæreses, quæ illic memoratæ fuerunt, ab aliis jam patribus damnatas reprobat.*

ARTICULUS III.

De Concilio Ephesino I.

CONcilium Ephesinum I. quod anno 431. imperante Theodosio juniore, Cælestino Romæ sedente, celebratum est, dicitur tertium Concilium generale. De eo quæremus eadem, quæ de duobus prioribus quæsita sunt.

§. I.

De causa Concilii Ephesini I.

CONCLUSIO. Concilium Ephesinum I. celebratum est contra Nestorium.

Probatur tum ex ejusdem Concilii actis, tum ex litteris convocationis, tum ex Cælestini ad Cyrillum, & Cyrilli ad Cælestinum epistolis.

Quæres, quis esset Nestorius, quam propugnaret hæresim, quis præcipuus fuerit illius adversarius.

Resp. ad 1. Nestorium Germaniciæ in Oriente natum, presbyterio in Ecclesiâ Antiochenâ cum laude perfunctum, tandem à Theodosio juniore, summo omnium plausu, electum fuisse in Episcopum Constantinopolitanum.

Resp. ad 2. Nestorium, statim atque consecratus fuit, publicâ in concione asseruisse, duas esse

in

in Christo hypostases, ac personas, proindèque duos filios; unum quidem Deum ex Patre Deo, hominem alterum ex matre, quam docebat non Theotocon, sed Christotocon appellari debere.

Resp. ad 3. Cyrillum Episcopum Alexandrinum damnasse errorem Nestorii in plurium Episcoporum synodo, quam habuit Alexandriæ, & in quâ duodecim ipsi anathematismos opposuit. Coacto pariter Romæ Concilio proscriptus est à Cæleſtino Papâ. Verùm cum Nestorius, nec Alexandrinæ synodi, nec Romanæ, rationem haberet, indictum fuit Ephesi Concilium generale, in quo post debitum examen, definitum fuit, unam tantùm esse, Verbi nimirùm, in Christo personam; ac proindè Mariam verè dici ac esse Deiparam.

§. II.

De convocatione, & præside Ephesini I. Concilii.

Not. De Ephesini I. Concilii convocatione & præside, nonnulla jam dicta sunt iis locis, ubi actum est de Conciliis in genere: hìc tamen aliqua alia addenda censemus.

CONCLUSIO I. Concilium Ephesinum I. cõvocatum fuit ab Imperatore Theodosio juniore.

Probatur variis monumentis. *Primò*, Theodosii de Concilii Ephesini I. convocatione mandatum legitur ejusdem Concilii par. 1. cap. 31. *Secundò*, patres sæpiùs in ejusdem Concilii actis testantur, se convenisse Imperatoris jussu. *Tertiò*, id apertè scribunt Socrates hist. lib. 7. cap. 34. Evagrius lib. 1. cap. 3.

CONCLUSIO 2. Cyrillus Alexandrinus præfuit Ephesino I. Concilio; nec locum amisit suum post adventum Arcadii, Projecti & Philippi, quos Celestinus Papa suo & totius Ecclesiæ Oc-

Digitized by Google

Occidentalis nomine ad Concilium miserat.

Probatur prior pars. In ipsis Concilii actis sæpè dicitur, quòd Cyrillus Nestorium deposuerit, quòd fuerit Concilii caput. Leo Magnus epist. 47. sic loquitur: *Prioris autem Ephesinæ synodi, cui sanctæ memoriæ Cyrillus Episcopus tunc præsedit, statuta permaneant.*

Quæres, quo jure ante Occidentalium adventum Cyrillus Ephesino I. Concilio præfuerit.

Resp. præfuisse tum proprio, tum Romani Pontificis nomine: proprio quidem; erat quippè post Romanum Pontificem primus totius orbis Episcopus; proindèque par erat, ut absentibus Romani Pontificis legatis, primum in Concilio locum obtineret: præfuit quoque Cælestini nomine; siquidem illi vices commiserat suas Cælestinus, ut patet ex ejusdem Cælestini ad Cyrillum litteris, ubi sic eum alloquitur: *Quamobrem nostræ Sedis authoritate adscitâ, nostrâque vice, & loco cum potestate usus, &c.* unde Concilii actione primâ, idem Cyrillus dicitur, *Cælestini Romanæ Ecclesiæ Archiepiscopi locum obtinuisse.*

Probatur altera conclusionis pars 1. ex hujusce synodi actione tertiâ, ubi licèt adessent Occidentales legati, Cyrillus ante eos nominatur, diciturque Cælestini Papæ tenere locum: *Considentibus Cyrillo Alexandrino, qui & Cælestini quoque sanctissimi Romanæ Ecclesiæ Archiepiscopi locum obtinebat, & Arcadio Episcopo, Romanæ Sedis legato, &c.* 2. Actione 6. Cyrillus ab ipsis Ephesinis Patribus vocatur Concilii præses. 3. Cyrilli subscriptio in actis, prout nunc extant, legitur ante subscriptionem Occidentalium legatorum.

Objicies. Mandatum Arcadio, Projecto & Philippo datum, censetur revocatio mandati, quod Cælestinus anteà Cyrillo dederat: ergo illi, non autem iste, Concilio præfuerunt. Probatur ant. Mandatum, quod Arcadio, Projecto & Philippo datum est, ferebat, ut Cælestini te-

ne-

Digitized by Google

nerent locum, ut illius agerent vices, ut latam ab eo in Neftorium depofitionis fententiam exequerentur: ergo, &c.

Refp. ad 1. neg. ant. Ad 2. conc. ant. neg. confeq. Ratio eft, quia intelligi debent ea mandati loca per conjunctionem cum Cyrillo, non autem per exclufionem; hoc eft, Cæleftinus Arcadio, Projecto & Philippo dedit in mandatis, ut cum Cyrillo jam tunc ejus legato, Romanæ Sedis vices agerent, &c.

§. III.

Vtrùm Concilium Ephefinum I. haberi debeat pro Concilio generali.

Not. Ex dictis fuperiùs multa requiruntur ad Concilium generale: 1. ut ad ipfum vocentur omnes orbis Epifcopi: 2. ut per poteftatem legitimam indicetur: 3. ut debitum habeat præfidem: 4. ut ei adfit major Epifcoporum pars: 5. ut fi præcipua orbis pars ei non adfuerit, ipfius decretis poftea fuum præbeat confenfum.

Conclusio. Ephefinum I. Concilium haberi debet pro Concilo generali.

Probatur. *Primò*, ad Concilium Ephefinum vocati funt omnium Ecclefiarum Epifcopi: *Omnes undique Epifcopos* (inquit Socrates hiftor. lib.7. cap.34.) *ad civitatem Ephefiorum*, Theodofius, *convocavit*.

Secundò. Theodofius Concilium non convocavit, nifi rogatus à Cyrillo, cui Cæleftinus vices fuas in Cæleftii causâ commiferat: *Cyrillus petiit à Theodofio, qui tunc imperium Orientis adminiftrabat, ut ejus mandato prima fynodus Ephefi congregaretur*; verba funt Evagrii hift. lib. 1. cap. 3.

Tertiò. Cyrillus Concilio præfuit nomine Romanæ Sedis: *Vicem noftram* (ait Celeftinus in fuis ad Clerum Conftantinop. literis)

Digitized by Google

teris) *sancto fratri meo Cyrillo delegavimus*.

Quartò. Ducenti ex Oriente Episcopi convenerunt ad Concilium Ephesinum I. imò & omnes Occidentales, qui in Concilio, quod Cælestinus Romæ celebrarat, suum suffragium adversùs Nestorium tulerunt: *Quia ergo viri ipsi*, Occidentales legati, *totius Occidentis sententiam nostræ huic synodo per litteras exposuerunt, sensumque de fide & pietate nobis consonum declararunt, & eadem, quæ nos, decreverunt, &c.* Verba sunt Patrum Ephesinorum in suâ ad imperatorem relatione, quæ legitur post tertiam Concilii actionem.

Objicies 1. Episcopi Patriarchatûs Antiocheni non adfuerunt Ephesino I. Concilio, nec illud probarunt, imò celebrarunt aliud, in quo resciderunt ea omnia, quæ Ephesi à Cyrillo aliisque Episcopis illi adhærentibus facta fuerant: ergo in concilio Ephesino I. non reperiuntur omnes conditiones, quæ ad Concilium œcumenicum requiruntur.

Resp. 1. dist. ant. Et illi Episcopi fuerunt pauci numero, habitâ ratione ducentorum Orientalium, & omnium Occidentalium, qui per suos legatos Concilio adfuerant, conc. ant. Et non fuerunt pauci numero, neg. ant. quippè fuerunt tantùm numero paulò plus triginta, ut scribunt synodi patres ad provinciarum Episcopos.

Resp. 2. dist. ant. Non adfuerunt Concilio ex suâ culpâ, conc. ant. absque suâ culpâ, neg. ant. Episcopi Patriarchatûs Antiocheni moram spontè suâ trahebant eo fine, ut tandem, lite minimè definitâ, patres Ephesini à se invicem discederent: ita censent aliqui, licèt Evagrius hist. lib. 1. cap. 3. contrarium asserat.

Resp. 3. dist. iterùm ant. Et illi Episcopi postea probarunt Concilium Ephesinum, conc. ant. Et non probarunt, neg. ant. Inter Joannem Antio-

Digitized by Google

tiochenum & Cyrillum inita est deinceps concordia, quæ, non quidem propter fidei dogma in Concilio I. Ephesino definitum, sed propter latum in Nestorii personam depositionis decretum, fracta fuerat: *Cyrillum aversatus est* (inquit Socrates de Joanne agens histor. lib. 7.cap. 34.) *quippe qui temerariò & præcipiti impetu*, in Joannis opinione, *ad depositionem Nestorii prorupisset.*

§. V.

De Canonibus Ephesini I. Concilii.

Sex sunt numero Ephesini I. Concilii Canones, in quibus aut Nestoriani deponuntur, aut à Nestorianis depositi restituuntur.

Priore decernitur, metropolitam, qui derelictâ synodo ad Joannem Antiochenum accesserit, aut senserit cum Cælestio, excidere ab omni in provinciæ Episcopos jurisdictione; imò subjici eum provinciæ Episcoporum, viciniorumque metropolitanorum judicio; hoc est, ab iis tum Episcopis, tum Metropolitanis proferri debere depositionis sententiam. In eum autem Canonem observare est, Ephesinam synodum judicasse, se œcumenicam, ac legitimam esse, quamvis unius Patriarchatûs Episcopi eam non haberent pro legitimâ & œcumenicâ.

Altero Canone dejiciuntur à Clero, qui Nestorio, vel Joanni adhæserant, aut deinceps, contemptâ synodo, adhæsuri essent. Canonem Morinus sic interpretatur, ut velit, Nestorianos redditos fuisse inhabiles ad quodcumq; tum ordinis, tum jurisdictionis exercitium; ita ut non illicitum esset modò, sed etiam vanum, ac irritum quidquid posthàc tentare ausuri essent. Alii verò decretum exponunt tantùm de illicito, non au-

autem de irrito, in iis ſaltem, quæ ad ordinis exercitium ſpectant.

Aliis quatuor Canonibus, aut reſtituuntur in proprias ſedes Catholici, quos Neſtoriani dejecerant, aut declaratur verè reſtitutos non fuiſſe, quos Neſtoriani poſt latam à Concilio depoſitionem reſtituere tentarant.

ARTICULUS IV.

De Chalcedonenſi Concilio.

CONcilium Chalcedonenſe, quod quartum eſt œcumenicum, habitum eſt anno 451. imperante apud Orientales Marciano, & Romæ ſedente Leone Magno.

Ubi de Conciliis in genere dictum eſt, probatum eſt, Marcianum indixiſſe, ſeu, convocaſſe ſynodum hanc; idque rursùs poteſt confirmari, tum ex Leonis, tum ex ipſiuſmet Marciani epiſtolis, quæ ejuſdem ſynodi actis præfixæ ſunt. Ibidem pariter oſtenſum eſt, Leonem eidem Concilio per ſuos legatos præfuiſſe: *In his fratribus Paſchaſino & Lucentio Epiſcopis, Bonifacio & Baſilio presbyteris, qui ab Apoſtolicâ Sede directi ſunt, me ſynodo veſtra fraternitas exiſtimet præſidere*; verba ſunt ipſius Leonis in ſuâ ad Concilium epiſtolâ.

Supereſt igitur, ut de Concilii causâ, actis & Canonibus breviter hìc diſſeramus.

§. I.

De cauſa Concilii Chalcedonenſis.

CONCLUSIO. Cogendæ ac celebrandæ Chalcedonenſi ſynodo cauſa fuit hæreſis Euthychiana.

Probatur, tum ex epiſtolis Leonis Magni ad Mar-

Marcianum, & ad ipsummet Concilium Chalcedonense, tum ex aliis ejusdem Marciani ad Leonem, ad Episcopos, qui vocati sunt ad Concilium; tum denique ex ejusdem Concilii actis; nempè in iis omnibus monumentis legitur, coactam fuisse Chalcedonensem synodum adversùs Eutychianam hæresim.

Quæres 1. quis esset Eutyches, quam protulisset hæresim, quos expertus fuisset adversarios.

Resp. ad 1. Eutychem presbyterum fuisse, Monasterii, quod Constantinopoli celeberrimum erat, archimandritam.

Resp. ad 2. in eo positam fuisse Eutychis hæresim, quòd vellet, ut unam hypostasim, ita unam tantùm naturam in Christo fuisse; quippè (inquit hæresiarcha) tanta fuerit unio Verbi cum humanâ naturâ, ut sola divinitas sub carnis non veritate, sed figurâ, famem, sitim, crucem, mortem perpessa sit, & post triduum revixerit è sepulchro: *Iste Eutyches* (inquit S. Flavianus in epistolâ ad Leonem Papam) *impietatem propriam præsumpsit inferre, dicens, ante inhumanationem quidem Salvatoris nostri Iesu Christi duas naturas esse divinitatis & humanitatis, post unionem verò unam naturam factam..... Adjecit autem & aliam impietatem, dicens, Corpus Domini, quod ex Mariâ factum est, non esse nostræ substantiæ, neque humanæ conspersionis; sed humanum quidem illud vocat, non tamen nobis consubstantiale, neque genitrici ejus secundùm carnem.*

Resp. ad 3. Eutychis hæresim primùm ab Eusebio Dorylæi in Phrygiâ Episcopo detectam fuisse, ac posteà ad triginta Episcoporum Concilium Constantinopoli sub Flaviano coactum detulisse. Eâ damnatâ, authorem pertinaciter eam propugnantem Flavianus, de Concilii consensu removit à sacerdotio, dejecit à monasterii regimine, segregavitq; ab orthodoxorum consortio.

Digitized by Google

Latam in hæresim & hæreseos authorem sententiam confirmavit Leo Magnus epist. 15. quę est ad Flavianum, & epistolâ 16. quæ est ad Ephesinam II. synodum. Tandem ultimò proscripta fuit ea hæresis, damnatusque Eutyches ab omnibus Concilii Chalcedonensis Patribus.

Quæres 2. quinam Eutychianæ hæreseos patrocinium susceperint.

Resp. susceptum fuisse *primò*, à Monachis Monasterii, cui præerat Eutyches: *secundò*, à Chrysaphio eunucho, qui charissimus erat Imperatori Theodosio, & cum Eutyche, qui eum de sacro fonte levarat, arctissimè conjunctus: *tertiò*, à Dioscoro Patriarchâ Alexandrino, pluribusq; Ægyptiis Episcopis, qui in alterâ synodo Ephesinâ, quam Theodosius, Chrysaphii operâ, indixerat, Flavianum dejecerunt à sacerdotio, Eutychem restituerunt in sacerdotii gradum, apertèque Eutychianum errorem tanquam fidei dogma credendum proposuere. Quâ verò fraude, quâ vi ea omnia facta sint, diximus, agentes de Conciliorum œcumenicorum authoritate.

§. II.

De actis Concilii Chalcedonensis.

CONCLUSIO. Multa in Concilio Chalcedonensi acta sunt.

Probatur enumeratione. *Primò*, postquā lectus est libellus ab Eusebio Dorylæi Episcopo oblatus adversùs Dioscorum, & Ephesinum II. Conciliū, recitatis ejusdem Concilii actis, auditis etiam Alexandrinorum adversùs eundem Dioscorum querelis, in Dioscorum ter secundùm Canones, ut objectis responderet, vocatum, depositionis sententiam, cui consensit universa synodus, hisce verbis protulerunt Romanæ Sedis legati: *Sanctissimus & beatissimus Archiepiscopus magnæ &*

se-

Digitized by Google

senioris Romæ Leo, per nos & per præsentem sanctam synodum, unà cum ter beatissimo & omni laude dignissimo beato Petro Apostolo, nudavit eum tam Episcopatus dignitate, quàm etiam & ab omni sacerdotali alienavit ministerio. Decretum, decretique causæ, legi possunt in relatione tum ad Marcianum, tum ad Pulcheriam Augustam directâ.

Secundò. Confessa est universa synodus, se fidem amplecti, quæ in symbolo, tum Nicæno, tum Constantinopolitano, continetur, quamque explicuerunt Cyrillus in epistolis synodicis, & Leo in epistolâ ad Flavianum.

Tertiò. Definiit, *unum eundemque Christum, Filium, Dominum unigenitum, in duabus naturis inconfusè, immutabiliter, indivisè, inseparabiliter agnoscendum; nusquam sublata differentia naturarum propter unitionem, magisque salva proprietate utriusque naturæ, & in unam personam atque subsistentiam concurrente.*

Quartò. Explicatâ fide, de variis Episcoporum controversiis actum est. Theodoretus quem pseudo-synodus Ephesina deposuerat, quòd Nestorio visus esset consentire, restitutus est in sedem, postquam coram universâ synodo hanc protulit fidei confessionem: *Anathema Nestorio & ei, qui non dicit Dei genitricem virginem Mariam, & qui in duos filios partitur unum filium unigenitum. Ego autem & fidei definitioni subscripsi, & epistolæ sanctissimi & Deo amantissimi Archiepiscopi Domini Leonis; & sic sapio.*

Quintò. Ibæ Episcopo Edessenæ Ecclesiæ, quem in Ephesino latrocinio Dioscorus tanquam Nestorianum damnarat, restituta est Edessena Ecclesia; hisce verò verbis Apostolici legati absolutionis sententiam actione 10. proferentes, usi sunt: *Relectis chartis, agnovimus ex sententia Reverendissimorum Episcoporum, Ibam Reverendissimum innoxium approbari. Relecta ejus epistola ad Marim Persam, agnovimus eum esse orthodoxum.*

Digitized by Google

Et ob hoc decernimus & honorem Episcopatus, & Ecclesiam, à quâ injustè & absens expulsus est, ei restituendam.

Sextò, tandem varii editi sunt Canones, quibus itum est obviam nonnullis abusibus, qui in plures Ecclesias irrepserant.

§. III.

De Canonibus Concilii Chalcedonensis.

Non omnes hìc exscribemus Concilii Chalcedonensis Canones, sed eos tantùm, qui aut animadversione aut explicatione indigent.

Secundo Canone, simoniaci declarantur, qui propter pecunias, aut ordinationem celebraverint, aut quempiam ad aliquod officium Ecclesiasticum promoverint, vel promoveri curaverint. Hincque colligitur, simoniam eorum omnium esse, quæ aliquâ ratione spiritualia sunt.

Canone tertio, definitur Clerico licere impuberum tutelam suscipere, si ad eam, aut *ex lege*, aut *ex Episcopi mandato* vocetur. Nec decretum illud adversatur Africanæ Ecclesiæ Canoni, cujus Cyprianus meminit epistolâ *66.* quippè Africanus ille Canon loquitur de tutelâ voluntariâ, Chalcedonensis verò de *inexcusabili*, hoc est, absolutè necessariâ.

Canone quinto, inferiorum Clericorum translationes ad alias Ecclesias, non minùs damnantur, quàm translationes Episcoporum. Hincq; colligitur, quòd sicut peccant Episcopi, cum ad alias Ecclesias propter propriam, non verò propter Ecclesiæ utilitatem, convolant: ita etiam, inferiores Clerici, præsertim si ipsis cura animarum incumbat.

Canon decimus, vetat beneficiorum pluralitatem: *Non liceat Clericum conscribi in duabus simul Ecclesiis*. Nec id mirum est, quippè tunc nul-

Digitized by Google

nullum erat beneficium, quod ad perſonalem reſidentiam non obligaret. Obtinuit eadem lex, etiam poſtquam invecta eſt beneficiorum diſtinctio in ſimplicia, & ea quæ perſonalem reſidentiam requirunt; id enim apertè definiit Concilium Tridentinum, ut ſuo loco dicetur.

Canone decimoſexto, virgines Deo ſacræ, quę nuptias contraxerint, excommunicatione damnantur; à quâ tamen, ubi eas pœnituerit, abſolvi poſſint ab Epiſcopo. Licèt illicitæ eſſent eæ nuptiæ, nondum tamen erant irritæ; neque enim Eccleſia votum, etiam ſolemne, appoſuerat, tanquam dirimens matrimonii impedimentum. Damnat ille Canon Lutheranos, qui contendunt, irritum eſſe quodcumque continentiæ votum.

Canone vigeſimo octavo, confirmatur Canon Conſtantinopolitanus de primatu Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſupra Alexandrinam & Antiochenam; ab eo tamen differt, quòd Canon Concilii Conſtantinopolitani ſolum honoris titulum, iſte verò juriſdictionem in multas Eccleſias, Conſtantinopolitano Epiſcopo tribuerit. Eo Canone immeritò abutuntur recentiores hæretici, ut Romanæ Sedis ex divino jure primatum convellant. Adeat lector, quæ de eo argumento dicemus inferiùs agentes de primatu Romanæ Sedis in omnes orbis Eccleſias.

ARTICULUS V.

De Concilio Conſtantinopolitano II.

CONcilium Conſtantinopolitanum II. quod quintum eſt œcumenicum, anno Chriſti 549. celebratum eſt. De eo autem Concilio quęremus hìc 1. quænam illius cogendi cauſa fuerit: 2. quid ejus acta contineant: 3. quis illud convocaverit, & quis ei pręfuerit: 4. quam habuerit olim, & nunc habeat authoritatem.

Digitized by Google

§. I.

De causa Concilii Constantinopolitani II.

Conclusio. Concilium Constantinopolitanum II. celebratum est, ut Eutychianis, Nestorianis, & Origenistis iretur obviam.

Probatur ex statu, in quo versabantur Orientales Ecclesiæ ante quintam synodum, de quâ hìc agitur.

Primò. Audito Marciani Imperatoris obitu, qui dum superstes fuit, Chalcedonensem fidem & legibus & armis strenuè defendit, Eutychiani, qui Dioscoro à Chalcedonensibus Patribus dejecto favebant, Proterium ex eorumdem Chalcedonensium patrum decreto Alexandriæ constitutũ Episcopum jugularunt in Ecclesiæ baptisterio. Paulò ante ejus mortem, hæreticorum illorum caput Timotheus Ælurus, cui successit Petrus Moggus, & deinceps alii ejusdem farinæ viri, sedem Alexandrinam invaserat, anathemaque, ut narrat Liberatus cap. 15. dixerat Chalcedonensi Concilio.

Secundò. Severus ex Monacho factus Eutychianus, Flaviani Antiocheni Patriarchæ iniquè dejecti sedem invasit. Is, Evagrio teste hist. lib. 3. cap. 33. vix eâ potiri cœperat, cum Chalcedonensem synodum contra juramentum suum palàm anathematizavit, ac per summam vim eos neci tradidit, quorum fidem minis aut promissis labefactare non potuerat.

Tertiò. Easdem ferè (ut scribit Liberatus cap. 16. & 17.) Eutychianorum furias passa est Constantinopolitana Ecclesia, tum sub Acacio Episcopo, qui (ut ait ibidem Liberatus) occultus erat Concilii Chalcedonensis impugnator; tum etiam sub Anthimo, qui (ut patet ex act. 1. Concilii Constantinopolitani sub Mennâ) abdicato Tra-

pe-

Digitized by Google

pesuntis Episcopatu, Constantinopolitanum per summum scelus arripuerat.

Quartò. Nestoriani non minùs, quàm Eutychiani, iis temporibus Orientem vexabant. Hi cum viderent Nestorii libros in Ephesinâ & Chalcedonensi synodo damnatos, evulgarunt opuscula, quę Theodorus Mopsuestię Episcopus ante synodum Ephesinam adversùs Apollinarem, unius in Christo naturæ assertorem, ita scripserat, (teste hâc V. synodo) ut unam Christi personam, & Deum carne indutum, & Mariam Dei matrem fuisse, palàm fuisset inficiatus. Evulgarunt quoque Theodoreti Episcopi Cyrensis opus, in quo duodecim Ephesinæ fidei capitibus à Cyrillo conscriptis anathematismos duodecim opposuerat. Publici etiam juris fecêre Ibæ Edessenorum Episcopi epistolam ad Marim Persam, in quâ arguit Rabulam decessorem suum, quòd Theodorum Mopsuestenum, strenuum (ut aiebat) fidei defensorem, anathemate damnasset; & in quâ etiam Cyrilli capitula, à Concilio Ephesino probata, insectatus fuerat. Iis verò, tum Theodori, tum Theodoreti, tum Ibæ operibus utebantur, ut Nestorianum venenum fidelibus propinarent.

Quintò. Nonnus & Leontius ex novâ S. Sabbæ laurâ monachi, collectos ex Origenis voluminibus gravissimos errores, in totum fermè Orientem sparserant; nec comprimi potuerant, aut à Pelagio Vigilii Papæ apocrisario, aut Mennæ Constantinopolitani Patriarchæ decretis, aut Imperatoris Justiniani legibus.

Sextò. Theodorus Cæsareæ in Cappadociâ Episcopus, ægrè ferens, quòd Origenistæ, à quibus in occulto stabat, proscripti essent, Justiniano Imperatori, cujus gratiam sibi conciliaverat, author fuit, ut tria capitula publico edicto proscriberet, causatus, Eutychianos, licèt in varias sectas divisos, si id fieret, amplexuros esse Concilii Chalcedonensis fidem; sed contra nitebantur

tur non modò Nestoriani, sed etiam plures Catholici contendentes id fieri non posse; quin fidei Concilii Chalcedonensis, à quo Ibas & Theodoretus suscepti fuerant, labes inferretur. Hinc factum est, ut ex consensu Vigilii Papæ, qui tunc Constantinopoli versabatur, ea capitula ad Concilii œcumenici judicium & examen deducta sint. Ipsum igitur anno Christi 549. Justinianus indixit; ipsi autem centum sexaginta quinque Episcopi adfuerunt.

§. II.

De actis Concilii Constantinopolitani II.

Conclusio. Plura acta sunt in Concilio Constantinopolitano II.

Probatur enumeratione. *Primò*. Ubi patres confessi sunt, se venerari, ac suscipere, quæ jam habita fuerant, quatuor generalia Concilia, Nicænum, Constantinopolitanum I. Ephesinum I. & Chalcedonense, rogarunt per legatos Vigiliũ, ut synodo, ad quam convenerant, præesse dignaretur: *Et ideò petimus* (inquiunt in epistolâ, quam ad eum scripsit Eutychius Constantinopolitanus Patriarcha) *ut præsidente nobis vestrâ beatitudine, communi tractatu eadem capitula in medio proponenda, &c.* Concilii tamen precibus non annuit Vigilius, eò quòd Romani Pontifices per se prioribus Orientalium Conciliis non adfuissent.

Secundò. Lectis in publico cõventu, quę Theodorus in tertio libro contra Apollinarem scripserat; auditis quoque anathematismis, quos Theodoretus objecerat Cyrillo; recitatâ etiam Ibæ ad Marim Persam epistolâ; perlectis Patrum sententiis, quibus tria illa capitula opposita videbantur; admissis uno omnium consensu, quatuor priorum Conciliorum definitionibus; explicatâ de-

Digitized by Google

decem capitibus adversùs Nestorianos & Eutychianos fide; damnatis etiam in capitulo undecimo, Ario, Eunomio, Macedonio, Apollinare, Nestorio, Eutyche, Origene, & iis qui usq; ad mortem in hæreticorum erroribus permansissent; duodecimo capitulo Theodorum ejusque scripta hisce verbis damnarunt: *Si quis defendit prædictum impium Theodorum, & impia ejus conscripta, in quibus tam prædictas, quàm alias innumerabiles blasphemias effudit contra magnum Deum, & Salvatorem Iesum Christum, & non anathematizat eum, & impia ejus conscripta, & omnes, qui suscipiunt, vel defendunt eum, & dicunt, orthodoxè eum exposuisse; & qui scripserunt pro eo, & eadem illi sapuerunt, vel scribunt pro eo, vel impiis ejus conscriptis, & eos, qui similia illi sapiunt, vel aliquando sapuerunt, & usque ad mortem permanserunt, vel permanent in tali impietate, talis anathema sit.*

Tertiò. Decimotertio capitulo, Theodoreti scripta hisce verbis damnata sunt: *Si quis defendit impia Theodoreti conscripta, quæ contra rectam fidem, & contra primam Ephesinam sanctam synodum, & sanctum Cyrillum, & duodecim capitula exposuit, talis anathema sit*. Advertat lector discrimen, quod inter Theodori & Theodoreti damnationem intercedit; illius tum persona, tum scripta à Concilio damnantur; istius verò proscribuntur quidem scripta, sed personæ, quæ suscepta fuerat à Patribus Chalcedonensibus, nulla inusta est nota; sicut nec Ibæ, qui in eodem Concilio Chalcedonensi anathema Nestorio dixerat.

Quartò. Sic habet capitulum 14. quo Ibæ ad Marim epistola proscribitur: *Si quis defendit epistolam, quam dicitur Ibas ad Marim Persam hæreticum scripsisse..... & non anathematizat eam, & defensores ejus, & eos, qui dicunt eam rectam esse, vel partem ejus, & eos, qui scripserunt, vel scribunt pro eâ, vel pro impietate, quæ in eâ*

Digitized by Google

continetur, & præsumit eam defendere, vel insertam ei impietatem nomine sanctorum patrum, vel sancti Chalcedonensis Concilii, in his usq; ad mortem permanent, talis anathema sit.

Quintò. Sancta Synodus proscripsit Origenis libros, definiitque 1. animas non extitisse ante suam cum corporibus unionem, nec ad ea supplicii causâ demissas fuisse: 2. cœlum, solem, lunam, stellas, & aquas, quę supra cęlos sunt, non esse animatas, & rationales quasdam virtutes: 3. falsum esse, quòd in resurrectione corpora hominum rotunda, & orbiculari specie excitabuntur; & quòd impiorum hominum, ipsorumque etiam dæmonum, tormenta finem habitura sint: 4. tandem falsum esse, quòd pro dæmonibus Christum crucifigi, atque id ipsum sæpiùs sæculis futuris pati oportebit à spiritibus malignitatis, qui in cœlo sunt.

Observandum est, apertam illorum Origenianorum articulorum damnationem non reperiri in actis quintæ generalis Synodi, ut nunc extat in editione Labbeanâ; reverà tamen in eâ proscriptos fuisse demonstrat doctissimus Cardinalis Norisius, demonstrant & alii scriptores adversùs Garnerium è Societate Jesu, qui Origenem non in hâc Synodo, sed in Constantinopolitanâ sub Mennâ damnatum fuisse contendit.

§. III.

De convocatione, & præside Concilii Constantinopolitani II.

CONCLUSIO I. Solus Justinianus Imperator convocavit secundum Concilium Constantinopolitanum.

Probatur 1. Collatione primâ Concilii, de quo agitur, legere est epistolam, quâ indictum est à Justiniano Concilium: *Ideò vocavimus vos ad Re-*

giam

Digitized by Google

giam urbem. 2. Idem asserit Evagrius: *Justinianus* (inquit historiæ lib. 4. cap. 37.) *quintum Concilium convocavit*.

Quæres, an Vigilius Papa Concilii V. convocationi consenserit.

Resp. affirmativè: *Annuimus* (ait ad Eutychium scribens) *ut de tribus capitulis, facto regulari conventu, collationem cum unitis fratribus habeamus*. Idem patet ex ejusdem quinti Concilii collatione 8.

Conclusio 2. Quintæ œcumenicæ Synodo non præfuit Vigilius, sed Eutychius Patriarcha Constantinopolitanus.

Probatur prior pars. Vigilius, licèt Constantinopoli versaretur, & à Concilii patribus fuisset rogatus, nusquam illi se præsentem sistere voluit: *Ille verò respondit* (verba sunt Episcoporum, qui actione secundâ, Concilii nomine Vigilium rogarant, ut unà cum ipsis adesset Synodo) *non posse unà nobiscum convenire, eò quòd plurimi quidem hìc sunt Orientales Episcopi, pauci verò cum eo*.

Probatur altera pars. In actis Concilii legitur, quòd Eutychius primo loco sederit, & omnia ferè egerit: *Considentibus in secretario venerabilibus Episcopis hujus regiæ civitatis, Eutychio sanctissimo Patriarchâ regiæ Constantinopolis novæ Romæ*; verba sunt, quæ leguntur ad caput singularum synodi collationum.

§. IV.

De authoritate Concilii Constantinopolitani II.

Not. In Concilio, de quo agitur, duo, claritatis causâ, distinguēda sunt. Prius quæstio juris est damnatio nimirùm hæresis, tum Nestorianæ, tum Eutychianæ. Alterum est quæstio facti; nempè utrùm

Digitized by Google

utrùm tria capitula reverà hæresim Nestorianam continerent.

CONCLUSIO I. Concilium Constantinopolitanum II. in iis, quæ ad jus spectant, divinæ fuit semper authoritatis.

Probatur. Concilia œcumenica in iis, quæ juris sunt, hoc est, quæ aut ad fidem aut ad mores spectant, divinæ sunt authoritatis, ut demonstravimus agentes de Conciliis in genere: atqui Concilium Constantinopolitanum II. est Concilium œcumenicum. Nam licèt Occidentales Episcopi illi non adfuerint; unanimi tamen consensu ab iis receptum est in iis, quæ ad jus spectant, hoc est, ad Nestorianæ & Eutychianæ hæreseos condemnationem.

CONCLUSIO 2. Plures olim oblocuti sunt quintæ generali Synodo in quæstione facti; sed immeritò.

Probatur prior pars. *Primò*, rejectam aliquamdiù fuisse à Vigilio Papâ, ob idque à Justiniano Imperatore ipsum missum fuisse in exilium, plures scriptores affirmant; sed id nonnulli alii cum doctissimo Norisio in dissertatione historicâ de quintâ Synodo merum putant esse commentum: *Secundò*. Pelagius primus, dum adhuc esset Vigilii apocrisarius, missus fuit in exilium propter pertinacem trium capitulorum defensionem: *Tertiò*. Afri, Illyrici, Dalmatæ, Galli, Hiberni, Hispani, plures apud Italos Ecclesiæ, multo tempore detrectarunt admittere trium capitulorum condemnationem; unde Gregorius Magnus lib. 3. epist. 37. ad Constantium Episcopum Mediolanensem, hæc scribit: *Quod autem scripsistis, quia epistolam meam reginæ Theodulindæ transmittere minimè voluistis, pro eo, quòd in eâ quinta Synodus nominabatur; si eam exinde scandalizari posse credidistis, rectè factum est, ut minimè transmitteretis. Unde nunc ita facimus, sicut vobis placuit, ut quatuor Synodos solummodò laudaremus.*

Con-

Confirmantur, quæ mox dicta sunt, testimonio Cardinalis Baronii, qui ad annum 556. num. 1. 2. & 3. sic loquitur: *Adeò visi sunt exhorruisse Occidentales Antistites ferè omnes, aliam œcumenicam synodum post quartam admittere; ut nec potuerit Pelagius reperire Episcopos Romæ, à quibus consecraretur; atque opus fuerit, Presbyterum Ostiensem, quod nunquam anteà accidisset, loco Episcopi, munus illud obire, ipso Pelagio ita jubente*.

Probatur altera pars. Generalium Synodorum definitionibus, in iis etiam, quæ *meri sunt humani facti*, exhibenda est, religioso saltem silentio, reverentia, in eorum etiam opinione, qui cum Baronio & Bellarmino sentiunt, Ecclesiam esse infallibilem in solis factis, quæ Scripturâ, aut traditione continentur; non autem in cæteris, quæ minimè revelata sunt. Culpandi sunt igitur Facundus Hermianensis, & alii tum antiqui, tum recentiores authores, qui quintæ generalis synodi definitionem Romanis Pontificibus probatam, publicis scriptis exagitarunt. Laudanda verò est quàm maximè œconomia Romanæ Sedis, quæ nusquam à sua communione removit Gallos, Hispanos, Hibernos, quòd quintam synodum, propter trium capitulorum damnationem inter œcumenicas synodos non admitterent.

ARTICULUS VI.

De Concilio Constantinopolitano III.

CONcilium Constantinopolitanum III. quod sextum est œcumenicum, celebrari cœpit die 7. Novembris anno 680. Agathonis Papæ III. Constantini Pogonati Imperatoris III.

§. I.

§. I.

De causa Concilii Constantino-politani III.

Conclusio. Hæresis Monothelitarum causa fuit cogendæ tertiæ synodi Constantinopolitanæ.

Probatur ex ipsius synodi actis, in quibus quidquid reperitur, sunt aut Patrum antiquorum sententiæ adversùs Monothelitas, aut damnatio, tum Monothelismi, tum personarum, quæ Monothelismum propugnarant. In eo autem positus erat Monothelitarum error, quòd vellent unam esse in Christo voluntatem, unamque operationem, divinam nimirùm, non autem humanam: *Ecclesiam turbaverunt* (inquiunt Romanæ sedis legati actione 1.) *unam voluntatem in incarnationis dispensatione unius sanctæ Trinitatis domini nostri Iesu Christi, unamque operationem, dogmatizantes & docentes*. Eundem Monothelitarum errorem Macharius Antiochenus Patriarcha, Monothelita juratus, hisce verbis exprimit actione 8. sextæ generalis synodi: *Nos voluntatem humanam in Christo non dicimus, divinam verò etiam absque carnalibus voluntatibus, vel cogitationibus humanis, sicut prolatum testimonium S. Athanasii continet: voluntas enim Deitatis tantùm.*

Quæres 1. quis fuerit author hæresis Monothelitarum.

Resp. ad 1. Monothelitarum hæreseos authorem fuisse Theodorum Pharanitanum Episcopũ: *Hanc*, Ecclesiam, *per suam hæresim turbaverunt, priùs quidem Theodorus Pharanitanæ Ecclesiæ quõdam Episcopus*; verba sunt Stephani Episcopi Dorensis in Secretario 2. Concilii Lateranensis sub Martino Papâ. A Theodoro manavit illud malum ad Sergium Constantinopolitanum Episco-

pum,

Digitized by Google

pum, qui quòd primùm palàm illud defenderit, illius author dictus est actione 13. sextæ generalis synodi: *Qui* (verba sunt synodi) *aggressus est de hujusmodi impio dogmate conscribere*. Manavit & ad Cyrum Phasidis, ac posteà Alexandriæ Episcopum; is enim anno Christi 633. Episcoporum suæ sedi subditorum celebravit synodum, in quâ hocce promulgavit capitulum: *Eundem unum Christum & filium operari Deo decibilia & humana, unâ Dei virili operatione, secundùm S. Dionysium*. Manavit quoque ad Pyrrhum, qui in sede Constantinopolitanâ Sergio proximè successit. Manavit etiam ad Paulum, qui ab Imperatore Constante intrusus fuerat in Pyrrhi locum. Manavit quoq; ad Macharium Patriarcham Antiochenum, & tandem ad plures alios Orientis Episcopos.

Quæres 2. quinam fuerint præcipui fautores hæresis Monothelitarum.

Resp. 1. præter Episcopos, qui jamjam recensiti sunt, Honorium Papam suis ad Sergium epistolis visum fuisse Patribus sextæ synodi Monothelitis favisse; unde ipsi unà cum apertis Monothelitis ab eâdem synodo dictum est anathema: *Anathematibus interfecimus* (verba sunt epistolæ synodicæ ad Agathonem Romanum Pontificem) *ex sententia per sacras vestras litteras de iis priùs lata, Theodorum Episcopum Pharan, Sergium, Honorium, Cyrum, Paulum, Pyrrhum & Petrum*.

Resp. 2. favisse quoque Monothelitis Imperatorem Heraclium, quippè promulgavit ectesim, hoc est, edictum, in quo apertè asseruit, duarum operationum vocem multos scandalizare, utpotè à nemine ex sanctis & præcipuis patribus dictam; non minùs apertè asseruit, unam tantùm operationem in Christo admitti debere: *Unam* (verba sunt edicti) *voluntatem Domini nostri Iesu Christi verissimi Dei confitemur*. Sergius, qui Imperatori persuaserat, ut edictum illud promul-

Digitized by Google

garet, ipsum propriâ & plurium Episcoporum subscriptione munitum, toto inspectante populo, primarii templi foribus affixit.

Resp. 3. Constantem Heraclii nepotem stetisse à Monothelitarum partibus; nam anno 648. typo, seu edicto vetuit, ne quis, aut unius, aut duarum operationum vocibus uteretur: *Sancimus* (ait in typo) *nobis subjectos non habere licentiam invicem à præsenti de unâ operatione, aut duarum voluntatum, aut duarum operationum, qualemcumque proferre altercationem, aut contentionem, aut rixam.*

Quæres 3. quinam fuerint præcipui Monothelitarum impugnatores.

Resp. impiis Monothelitarum conatibus obstitisse: *Primò*, Sophronium tum datis ad Sergium & Cyrum epistolis, tum in judicio Concilii, quod coegit, ubi primùm inauguratus est Hierosolymorum Episcopus.

Secundò. Severinus Papa, qui proximè successerat Honorio, Heraclii ecthesim, ut testatur Martinus Papa I. in Concilio Lateranensi, secretario 3. proscripsit.

Tertiò. Joannes IV. qui post Severinum renunciatus fuerat Romanus Pontifex, coactâ Romæ synodo, edita in Oriente Monothelitarum decreta rescidit, deditque operam (ut habetur in actis S. Maximi) ut Heraclium ab hæreticorum communione deduceret.

Quartò. Theodorus, proximus Joannis successor, Paulum Constantinopolitanum Canonicè admonuit, ut hæresim ejuraret, intorsitque anathema in Pyrrhum, qui exul in Africa errorem suum damnarat quidem, sed defendit, ubi, mortuo Paulo, Sedi Constantinopolitanæ restitutus est.

Quintò. Martinus I. qui post Theodori mortem electus fuerat Romanus Pontifex, synodum ad Lateranum convocavit, ubi proscripsit Monothelitarum & hæresim, & personas, Heraclii

Digitized by Google

elii ectesim, & Constantis typum. Verba quibus decretum illud exprimitur, legere est in Synodo Lateranensi, Secretario IV. can. 18.

Sextò. Monothelitis vehementer obstitit S. Maximus martyr: Pyrrhum confutavit in celebri disputatione cum ipso habitâ, illumque eò compulit, ut, fictè saltem, hæresim ejuraret suam. Obiit in exilio, ad quod, linguæ, & dextræ manus abscissione mulctatus, Constantis jussu deportatus fuerat.

Septimò. Tandem Monothelitæ damnati sunt in sexto generali Concilio, quod Constantinopoli anno Christi 680. habitum est.

§. II.

De iis, quæ acta sunt in Concilio Constantinopolitano III.

Conclusio. Multa peracta sunt in Concilio Constantinopolitano III.

Probatur. Lecta sunt tertiæ, quartæ, & quintæ synodorum generalium acta. Pluribus Concilii actionibus recitata sunt varia adversùs Monothelitas patrum monumenta. Recitata est pariter epistola Agathonis & Romanæ centum viginti quinque Episcoporum synodi. Audita sunt quoque patrum testimonia, quæ pro Monothelitis, Macarius Antiochiæ Episcopus, & quidem insignis Monothelita, protulit.

Inquisitum est posteà de Macarii fide, auditis quæ truncarat, patrum testimoniis: actione IX. prolata fuit, tum in eum, tum in Stephanum illius discipulum, depositionis sententia: *Definivimus, ab omni vos sacerdotali dignitate, & ministerio alienos existere*. Aliis verò, quos erroris pœnituerat, indulsit sacra Synodus, statuitq; ut in propriis sedibus remanerent.

Deindè lectis Sergii Episcopi Constantinopolitani ad Honorium epistolis, recitato pariter utro-

Digitized by Google

utroq; Honorii ad Sergium responso; actione 13. anathema dictum est Monothelitarum tum scriptis, tum personis, ipsis etiam Honorii ad Sergium epistolis, imò & ipsimet Honorio : *Cum his verò*, inquit Concilium de Sergio, Pyrrho, Cyro, Paulo, aliisque hæreticis agens, *simul projici à Sancta Dei Catholica Ecclesia, simulque anathematizari prævidimus, & Honorium qui fuerat Papæ antiquæ Romæ, eò quòd invenimus per scripta, quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in omnibus ejus mentem secutus est, & impia dogmata confirmavit.*

Damnatis hæreticis, impiisq; eorum scriptis, sacra synodus actione 18. fidei definitionem edidit : *Duas naturales voluntates in eo* (Christo) *& duas naturales operationes indivisè, inconvertibiliter, inseparabiliter, inconfusè secundùm sanctorum patrum doctrinam adæquatè prædicamus; & duas naturales voluntates non contrarias, absit, juxta quod impii asseruerunt hæretici, sed sequentem ejus humanam voluntatem, & non resistentem, vel reluctantem, sed potiùs & subjectam divinæ ejus, atque omnipotenti voluntati.*

Eam verò fidei definitionem subscriptione suâ confirmarunt : *primò*, Romanæ sedis legati; ac *secundò* omnes, quotquot aderant Episcopi : *tertiò*, ipse Imperator Constantinus Pogonatus: *Constantinus in Christo Deo rex, ac imperator Romanorum, legimus & consensimus.*

Tandem uno omnium consensu directa est ad Agathonem epistola Synodica, in quâ redditur ratio eorum, quæ in Concilio peracta fuerant : *Anathematibus interfecimus, ex sententia per sacras vestras litteras de iis priùs lata, videlicet Theodorum Episcopum Pharam, Sergium, Honorium, Cyrum, Paulum, Pyrrhum & Petrum. Ad hoc autem & post eos anathematibus hæreticorum justè subjecimus & eos, qui vivunt, suscepta illorum impietate... Macarium, qui fuit Antiochensium magnæ urbis Episcopus, &c.*

In

Digitized by Google

In ea fexta generalis fynodi acta obfervari poteft: 1. unâ traditionis authoritate damnatum fuiffe Monothelitarum errorem: 2. mortuis hominibus dictum fuiffe anathema: 3. ad normam quam continebant Agathonis ad fynodum litteræ, exactum fuiffe, quod in Monothelitarum errorem latum eft à facra fynodo judicium: 4. Baronium contendere, interpolata fuiffe ejufdem facræ fynodi acta iis locis, ubi Honorii Papæ nomen legitur; fed id quantùm à veritate alienum fit, fupra oftendimus agentes de Conciliorum generalium authoritate.

§. III.

De convocatione, ac præfide Concilii Conftantinopolitani III.

Conclusio I. Conftantinus Pogonatus convocavit tertium Conftantinopolitanum Concilium.

Probatur 1. ex Imperatoris Sacrâ ad Donum Papam, ubi hæc habentur: *Adhortamur veftram paternam beatitudinem per præfentem noftram piam Sacram, dirigere viros utiles ac modeftos, notitiam habentes totius à Deo infpiratæ doctrinæ, & peritiam irreprehenfibilem habentes dogmatum, indutos perfonam veftræ Apoftolicæ Sedis, ejufque Concilii, &c.*

Probatur 2. ex litteris ejufdem Imperatoris ad Georgium Archiepifcopum Conftantinopolitanum: *Sancimus* (inquit) *congregare veftram paternam beatitudinem omnes, qui ad ejus fanctiffimam fedem pertinent, fanctiffimos metropolitas & Epifcopos in hanc à Deo confervandam noftram regiam urbem, quatenùs diligentiffima inquifitio fiat de voluntate & operatione in difpenfatione incarnatione unius de fanctâ Trinitate Domini noftri Chrifti veri Dei noftri.*

Pro-

Digitized by Google

Probatur 3. ex eo, quòd Concilii, de quo agitur, patres singulis actionibus profiteantur, se congregatos esse secundùm imperialem sanctionem: *Conveniente sanctâ, & universali synodo, quæ secundùm imperialem sanctionem congregata est in hâc à Deo conservandâ regiâ urbe.*

Cur autem Ecclesia tunc passa est, ut Constantinus Pogonatus congregarit universalem synodum, cum jus illud conveniat soli Ecclesiæ, prout animarum Pastores complectitur, dictum est superiùs pag. 190.

CONCLUSIO 2. Agatho Romanus Pontifex per suos legatos præfuit tertio Constantinopolitano Concilio.

Probatur 1. Agathonis legati in singulis Concilii actionibus numerantur ante Orientis Patriarchas, dicunturque Agathonis tenere locum: *Conveniente autem sanctâ, & universali synodo, id est, Theodoro & Georgio venerabilibus presbyteris, & Ioanne venerabili diacono, locum adimplentibus sanctissimi ac beatissimi Archiepiscopi antiquæ Romæ Agathonis, & Georgio venerabili atque sanctissimo Archiepiscopo, hujus magnæ Constantinopoleos novæ Romæ, &c.*

Probatur 2. Apostolicæ Sedis legati, licèt essent presbyteri tantùm, ante omnes Episcopos, Concilii actis subscripserunt; is enim legitur subscriptionum ordo: *Theodorus humilis presbyter sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & locum gerens Agathonis beatissimi & universalis Papæ urbis Romæ, huic prosphonetico deprecans subscripsi;* mox subscribunt alii ejusdem Sedis legati, ac deindè: *Georgius misericordiâ Dei Episcopus Constantinopolitanus novæ Romæ huic prosphonetico deprecans subscripsi.*

Objicies. Undecim prioribus Concilii actionibus legitur, quòd Constantinus Concilio præfuerit: *Præsidente eodem piissimo, & Christo dilecto magno Imperatore Constantino, &c.* ergo Agathonis legati non præfuerunt tertio Constantinopolitano

Digitized by Google

no Concilio, sed Imperator Constantinus Pogonatus.

Resp. conc. ant. dist. conseq. Ergo Constantinus Pogonatus præfuit Concilio quoad locum materialem, & ordinem synodo conservandum, conc. conseq. tanquam controversiarum judex, seu quoad vim suffragii, neg. ant. Solutio patet ex iis, quæ superiùs pag. 287. dicta sunt, ubi laudata sunt Constantini verba, ex epistolâ Gregorii Papæ II. ad Leonem Isaurum. Potest iterùm confirmari ex hujusce synodi actis, ubi judicium ac definitio de rebus controversis nusquam imperatori, sed solis Episcopis tribuitur: *Excitavit igitur Christus* (verba sunt synodi, actione 18.) *fidelissimum imperatorem, qui non dedit somnum oculis suis, donec per hunc nostrum à Deo congregatum, sacrumque conventum, ipsam rectæ fidei reperit perfectam prædicationem.*

ARTICULUS VII.

De Nicæno Concilio II.

CONcilium Nicænum II. quod septimum est œcumenicum, habitum est anno Christi 787. Romæ sedente Hadriano, imperantibus in Oriente Irene cum filio Constantino.

§. I.

De causa Concilii Nicæni II.

CONCLUSIO. Coactum est Concilium Nicænum II. ad restituendum cultum & usum sacrarum imaginum.

Probatur 1. Constantinus & Irenes illius mater in Sacrâ ad Hadrianum directâ eam, de quâ in conclusione Concilii, causam laudant: *Scit vestra paterna beatitudo, quæ pridem facta sunt in hâc*

Digitized by Google

hâc nostra regia civitate, propter venerabiles imagines, qualiter qui ante nos regnaverunt, eas destruxerunt, & in dehonestatem atque injuriam posuerunt. 2. De nullâ ferè aliâ re quàm de sacrarum imaginum cultu, ac usu, agitur in singulis Concilii Nicæni II. actionibus.

Quæres 1. quinam sacrarum imaginum usum ac cultum ante Concilium Nicænum II. impugnaverint.

Resp. Leonem Isauricum inter imperatores primum indixisse bellum sacris imaginibus; idque tum ex consilio Beseris cujusdam hominis laici, qui ex Christianis ortus parentibus, ex Arabum posteà consortio Mahumetanis superstitionibus imbutus fuerat; tum ex suasione Constantini, qui Nacoliæ erat Episcopus; quippè horum animis altè insederat Ezidi Arabum regis exemplum, qui præstigiatoris cujusdam Judæi, Sarantapechys nomine, vanâ diuturni imperii spe delusus, ex omnibus Christianorum templis, totiusque regni sui finibus, sanctas imagines detraxerat. Prodiit adversùs sanctas imagines Leonis edictum anno Christi 726.

Leoni Isaurico successit Constantinus ejus filius, quem *Copronymum* propterea cognominarunt, quòd cùm baptismo infans expiaretur, sacrum lavacrum inquinarit. Is ubi adeptus est imperium, generali edicto vetuit, ne quis aut sanctos, aut eorum imagines veneraretur. Institere tres Romani Pontifices, Zacharias, Stephanus, Paulus, perditi hominis curare dementiam, sed frustrà: imò Copronymus, ut suæ impietati conciliaret pondus aliquod, vocavit ad synodum centum & triginta Episcopos, qui omnium imaginum usum ac cultum publico decreto proscripserunt: Decretum verò refertur ac confutatur actione sextâ hujusce Nicæni II. Concilii.

Constantino Copronymo successit Leo IV. qui ex Irene conjuge Constantinum suscepit. Is

Digitized by Google

Is imagines, earumque cultum insectatus est, sed non multo tempore, morte præoccupatus, potuit Ecclesiam vexare; itaque ex toto ferè Patriarchatu Constantinopolitano, tum Leonis Isauri, tum Constantini Copronymi, tum Leonis IV. edictis, sanctarum imaginum cultus exulabat; eum tamen integrum servaverant tres alii Patriarchatus, Alexandrinus, Antiochenus, Hierosolymitanus; unde nullum ex iis Patriarchatibus Episcopum ad suam pseudo-synodum Copronymus vocaverat.

Quæres 2. quinam fuerint iis temporibus præcipui sacrarum imaginum defensores.

Resp. S. Germanum Constantinopolitanum Patriarcham pro iis strenuè decertasse adversùs Leonem Isauricum; unde ab eo Imperatore per vim dejectus est ex Patriarchali throno, & tandem in exilio, illius jussu, strangulatus est.

Decertavit quoque S. Joannes Damascenus, cujus dextera manus, quæ piè ac doctè pro sacris imaginibus scripserat, Leonis fraude à Saracenorum Caliphâ, in cujus aulâ versabatur, præscisa, eâdem die, orante ad Virginis Mariæ imaginem Damasceno, divinitùs restituta est.

Decertarunt quoq; multi Romani Pontifices. Gregorius II. coactâ Romæ synodo, paterno ac Pontificali studio Leonem Isauricum commonuit, ne Apostolicas de sacris imaginibus traditiones convelleret. Gregorius III. coactâ Romæ synodo, anathemate feriit sanctarum imaginum impugnatores. Zacharias, Stephanus, Paulus, variis synodis Romæ habitis, decretum à Gregorio III. adversùs Iconomachos latum confirmarunt.

Tandem Imperatrix Irene cum filio suo Constantino, nihil prætermisere, ut sacrarum imaginum cultum in regiâ urbe restituerent. Unà cum Tharasio, qui non ita pridem electus fuerat Constantinopolitanus Patriarcha, scripserunt ad Hadrianum Papam, ut synodus ejus authoritate co-

Digitized by Google

cogeretur, ad eamque, ut moris erat, legatos Apostolicos mitteret. Indicta prius fuerat ea synodus Constantinopoli; verùm tumultuantibus in regia urbe Iconomachis, Nicææ in Bithyniâ celebrata est.

§. II.

De actis Concilii Nicæni II.

CONCLUSIO. Quæ acta sunt in Concilio Nicæno II. ad plura capita reducuntur.

Probatur enumeratione. Actione 1. lecta est Sacra Constantini & Irenes ad Concilium. Recitata sunt quoque varia loca Patrum, de Episcoporum, Sacerdotum, reliquorumque Clericorum tum lapsu, tum restitutionis modo.

Actione 2. lectæ sunt Hadriani Papæ ad Constantinum & Irenem litteræ: lecta est etiam ejusdem Pontificis epistola ad Tharasium; iis autem recitatis, sic Apostolicæ Sedis Legati locuti sunt: *Dicat Tharasius, si consentiat litteris sanctissimi Papæ Hadriani*; respondit verò Tharasius, se iis litteris subscribere. Idem à legatis quæsiti sunt reliqui Præsules, qui quidem unâ voce responderunt: *Sequimur, & suscipimus, & admittimus*.

Actione 3. Præsules, quos Iconomachorum hæresis pœniteret, recepti sunt cum suis gradibus, ac honoribus.

Actione 4. & 5. pro cultu sanctarum imaginum prolati sunt varii Patrum textus, & tandem Iconomachis dictum est anathema: *Christianos accusantibus, id est, imagines confringentibus, anathema sit*.

Actione 6. recitata, ac validissimis argumentis confutata sunt acta pseudosynodi, quam Iconomachi sub Copronymo contra sacras imagines celebraverant.

Actione 7. definitum fuit, retineri debere, tum

Chri-

Digitized by Google

Christi, tum intemeratæ Virginis, tum Angelorum, tum sanctorum virorum imagines. Explicatum est, quinam fructus ex earum usu percipiatur: *Qui has contemplantur* (ait sacra synodus) *alacriùs eriguntur ad primitivorum earum memoriam & desiderium, & ad osculum*. Cultus qui eis exhibetur, vocatus est *honoraria adoratio*. Ne quis verò *honorariam illam adorationem*, de latriæ cultu interpretaretur, hæc subjecta sunt: *Non tamen ad veram latriam, quæ secundùm fidem est, quæque solam naturam divinam decet, impartiendam; ita ut istis sicuti figuræ preciosæ, ac vivificæ cruci, & sanctis Euangeliis, & reliquis sacris monumentis incensorum, & luminum oblatio ad harum honorem efficiendum exhibeatur*. An cum iis sacræ synodi verbis cohæreant, quæ S. Thomas asseruit de cultu Crucis, cui Christus affixus est, expendemus ad calcem nostri de Incarnatione tractatûs.

Actio 8. habita est Constantinopoli, quò Constantinus & Irenes Episcopos vocarant. Lecta est Nicææ edita fidei definitio. Jussi autem Patres, ut dicerent, *an lecta definitio omnium consensu esset edita*; omnes exclamaverunt: *Ita credimus, ita omnes sentimus, omnes consentiendo subscripsimus*. Post acclamationes Tharasius Lector definitionis tomum obtulit Principibus subscribendum: *Imperatrix subscripsit, dabatque simul regnanti filio, ut & ipse subscriberet*.

In relata synodi acta observandum est: 1. ideò ante omnia lectam fuisse Hadriani Papæ epistolam, quòd Papa primarium suffragii jus in Conciliis habeat: 2. restitutionem in sedes & honores Ecclesiasticos, quæ Episcopis Iconomachis, sed pœnitentibus, indulta est, fuisse contra antiquorum Canonum rigorem; verùm sic se gessit sacra synodus prudentis œconomiæ causâ: 3. Nicænam synodum nequaquam definiisse (ut putarunt Patres Concilii Francofordiensis) imaginibus Sanctorum exhiberi posse latriæ cultum.

P 2 §.III.

Digitized by Google

§. III.

De Canonibus Concilii Nicæni II.

In Concilii Nicæni actione 8. promulgati sunt viginti duo Canones ad disciplinam spectantes.

Priore, innovantur ii omnes, qui in Oriente tum in Conciliis Generalibus, tum in Provincialibus editi fuerant. *Not.* 1. Concilium non excipere Canones Concilii Antiocheni, quamvis illud Concilium ex Arianis præsertim coaluisset. *Not.* 2. Probavit quoq; eos, qui dicuntur Apostolici, censuitq; ab ipsis Apostolis editos fuisse: *Tam scilicet illorum, qui ab Apostolis editi sunt.*

Septimo Canone, prohibetur, ne templa sine reconditis Sanctorum Reliquiis dedicentur. *Not.* 1. Canonis occasioni fuerant Iconomachi, qui non minùs in Sanctorum Reliquias, quàm in eorum imagines sævierant. *Not.* 2. Id à Patribus statuitur, non tanquam aliquid novum, sed quod ante Iconomachos ubique esset in usu.

Decimus nonus, sub excommunicationis pœnâ prohibet, ne ab iis, qui fiunt aut Monachi, aut Moniales, aliquid exigatur. *Not.* 1. Duodecim prioribus sæculis determinatus erat cujusque Monasterii tum Monachorum, tum Monialium numerus; nec plures admittebantur, quàm possent Monasterii, aut opibus, aut labore sustentari. *Not.* 2. Alius usus posteà invaluit; unde factum est, ut annuus census pro victu ingredientis à Monasteriis pauperibus exactus fuerit. *Not.* 3. Conciliari non possunt cum eo Canone pacta, quæ fiunt à plerisq; tum Monachorum, tum Monialium Monasteriis.

Canon vigesimus secundus, vetat Monachis, ne secretò cum mulieribus conviventur, nisi (ut ait) ipsæ mulieres sint piæ & consanguineæ, id-

Digitized by Google

idque ad directionem spiritualem proficiat. *Not.* 1. Nonnunquam igitur Monachi exibant è Monasteriis. *Not.* 2. Vacabant nonnunquam, servatis servandis, sæcularium directioni. *Not.* 3. Convivium secretum cum mulieribus specificè prohibetur, ut significetur, viris Deo sacris periculosam esse mulierum privatam conversationem, quæ etiam sæpiùs in populi scandalum vertitur.

§. IV.

De convocatione, ac præside Nicæni II. Concilii.

Conclusio 1. Concilium Nicænum II. convocatum fuit à Constantino & Irene Augustis.

Probatur 1. ex Augustorum Sacrâ, quæ primâ Concilii actione lecta est: *Congregavimus vos* (inquiunt ibidem Augusti) *sanctos sacerdotes*. 2. Eâdem actione primâ hæc habentur: *Conveniente sanctâ & universali synodo, quæ per Dei gratiam, & piam sanctionem Imperatoriam congregata est in Nicæensium Metropoli*. 3. Idem passim in aliis Concilii actionibus legitur.

Conclusio 2. Hadrianus Papa I. per suos Legatos præfuit septimæ generali synodo.

Probatur. Actione 1. 5. & 7. Petrus Archipresbyter Ecclesiæ Romanæ, Petrus presbyter Monachus & Abbas Monasterii S. Sabæ dicuntur, Apostolicæ Sedis tenere locum. Iidem Romanæ Ecclesiæ Presbyteri ante omnes Orientis Episcopos Concilio subscripserunt: *Petrus vices agens Hadriani Papæ veteris Romæ, definiens subscripsi*.

ARTICULUS VIII.

De Concilio Constantinopolitano IV.

CONcilium Constantinopolitanum IV. quod octavum est generale, habitum est anno Christi 869. Basilio imperante Constantinopoli, & Hadriano II. Romæ sedente.

§. I.

De causa Concilii Constantinopolitani IV.

CONCLUSIO. Causa cogendi Constantinopolitanum IV. Concilium fuit, tum abdicatio Photii, qui sedem Constantinopolitanam invaserat; tum restitutio Ignatii, qui ab eâ iniquè dejectus fuerat.

Probatur 1. ex epistolâ Hadriani II. ad Imperatorem Basilium: 2. ex actis concilii, de quo agitur; iis nimirùm in monumentis de nullâ fermè aliâ re agitur, quàm de Photii dejectione, & de restitutione Ignatii.

Quæres 1. quis esset Photius: 2. quibus mediis, quâ arte usus esset, ut Ignatium dejiceret, occuparetque illius sedem.

Resp. ad 1. Photium fuisse virum sæcularem, Senatoris fungentem officio, & à Secretis Michaelis Imperatoris.

Resp. ad 2. Photium, *Primò*, quòd sedem Constantinopolitanam ambiret, conjunxisse se Gregorio Siracusano Episcopo, nonnullisque aliis Clericis, qui Ignatii promotionem improbaverant. *Secundò*, falsos de Ignatio rumores sparsit, quasi de decessoris sui Germani, sanctissimi viri, moribus & famâ detraheret. *Tertiò*, Bardæ operâ usus est. Is, quòd sæpiùs sub ex-

Digitized by Google

excommunicationis pœnâ ab Ignatio juſſus fuiſſet diſcedere à propriâ nuru, quam inceſtu publico fœdarat, paravit inſidias ſanctiſſimo Pontifici Michaeli Imperatori nepoti ſuo: author fuit, ut Ignatio præciperet tondere Theodoram matrem & Theclam ſororem, quæ ſimul cum eo imperii adminiſtrationem ſortitæ fuerant. Renuit Ignatius, tum quòd Imperatrices vitæ religioſæ profeſſionem ſpontè non eligerent; tum quòd obſtrinxiſſet ſe ſacramento, ſe nihil unquam contra eas moliturum. Ob id Imperator Bardæ conſilio Ignatium dejecit ab Epiſcopali ſede, & Photium ſubrogavit. *Quartò*, Photius, quòd cum eo Clerus communicare detrectaret, congregavit faventium ſibi Epiſcoporum Conciliū, in quo lata eſt in Ignatium depoſitionis ſententia, aſſertumque eſt Photio Eccleſię Conſtantinopolitanæ regimen. *Quintò*, tantum ſcelus omnibus viris frugi indignè ferentibus, Photius, ut eos compeſceret, à Nicolao Papâ I. ſuæ ordinationis confirmationem conatus eſt extorquere, cauſatus, Ignatium ſpontè ceſſiſſe Epiſcopatui, ſibique tum ab Imperatore, tum à Clero, tum à populo vim factam fuiſſe, ut Eccleſiæ, quam abdicarat Ignatius, regimen ſuſciperet. *Sextò*, Rodoaldum Epiſcopum Portuenſem, & Zachariam Anagninum Epiſcopum, in Orientem à Nicolao Papâ miſſos, ut de Ignatii abdicatione, quam cauſabatur Photius, & de ejuſdem Photii ordinatione cognoſcerent, muneribus corrupit, ac minis terruit, ita ut coactâ ſynodo, ipſum Ignatium præſentem exauctorarint, ac Photii ordinationem confirmaverint. *Septimò*, iratus in Nicolaum Papam, qui à ſuis legatis in Oriente contra Ignatium acta Romæ ſolemni decreto reſciderat, collegit conciliabulum, in quo ipſi Nicolao Papæ ſub quorumdam, quos finxerat, exceſſuum obtentu anathema dictum eſt. *Octavò*, verùm interfecto Michaeli Imperatori, cujus juſſu anteà Bardas trucidatus fuerat, ſucceſſit Ba-

Digitized by Google

filius, qui à Nicolao Papâ Concilium petiit, quòd Romæ latam in Photium pro Ignatio ſententiam ſolemniter exequeretur. Imperatoris litteræ redditæ ſunt Hadriano II. qui mortuo Nicolao ſucceſſerat; annuit Pontifex, in eumque finem legatos miſit in Orientem, qui ejus nomine Concilio, quod celebrandum erat, præſiderent. Quæ hucuſque dicta ſunt, patent ex Nicetâ in vitâ S. Ignatii, ex præfatione Anaſtaſii Bibliothecarii in hanc ſynodum, & ex ejuſdem ſynodi actis.

§. II.

De actis Concilii Conſtantinopolitani IV.

Actio prima, habita eſt die quintâ Octobris an. 869. In eâ lectum 1. eſt ſcriptum, in quo Imperator hortatur Concilium, ut negotia, ad quæ convenerat, pacificè ac ſine livore pertractaret. 2. Lectæ ſunt etiam Hadriani Papæ ad Baſilium Imperatorem Epiſtolæ. Lectæ pariter ſunt: 3. litteræ, quibus ab Antiochenâ & Hieroſolymitanâ Eccleſiâ miſſi ſuam legationem comprobarunt. 4. Jubentibus legatis, lectus eſt, ac probatus libellus, cui omnes ſubſcribere tenerentur; in eo autem libello dicebatur anathema Photio, eique adhærentibus, donec eos criminis pœniteret. Confirmabantur, quæ Romanæ ſynodi, tum ſub Nicolao, tum ſub Hadriano in cauſâ Ignatii decreta fuerant. Declarabantur irrita, quæ Photius ſive contra Ignatium, ſive contra Nicolaum, in ſuis conciliabulis tẽtaverat. 5. Lecta eſt definitio à Vicariis Antiochenæ & Hieroſolymitanæ Eccleſiæ edita Conſtantinopoli, antequàm in eam urbem perveniſſent Apoſtolicæ Sedis legati; eâ autem in definitione, earum Eccleſiarum Vicarii, Nicolai & Hadriani decreta in omnibus articulis amplectuntur.

Actione ſecundâ, recitatus eſt pęnitentię libellus

Digitized by Google

lus à Clericis, qui aut à S.Methodio, aut ab Ignatio ordinati, ad Photium vel vi, vel dolo, vel sponte defecerant. Hi, acceptâ à Patribus satisfactoriâ pœnâ, permissi sunt in Natalitiis Domini, & non anteà, perfungi suorum Ordinum officiis.

Actione tertiâ, Theodulus Metropolita Ancyranus, & Nicephorus, qui à S. Methodio, aut à S. Ignatio ordinati, invasioni Photianæ adhæserant, licèt indulgentiam postulantes, admissi non sunt à Concilio, quòd latis à Nicolao & Hadriano decretis subscribere noluissent. Lectæ sunt posteà litteræ Basilii & Ignatii ad Nicolaum, tum eæ, quas Hadrianus & ad Basilium, & ad Ignatium scripserat.

Actione quartâ, auditi sunt Theophilus & Zacharias, qui quondam Episcopi à S. Methodio consecrati fuerant, & posteà pro Photio legatione ad Nicolaum perfuncti fuerant: contestati sunt Photium à Nicolao Papâ fuisse receptum; sed lectis litteris Nicolai & ad Michaelem Imperatorem, & ad Photium, de mendacio convicti sunt; quippe Photius, ne Episcopus quidem in iis vocabatur; hæc enim erat inscriptio: *Nicolaus Episcopus servus servorum Dei, prudentissimo viro Photio*. Quòd autem ne audire quidem vellent libellum à Romanâ Sede transmissum ad Concilium, foras, eodem jubente Concilio, ejecti sunt.

Actione quintâ, Photius à synodo per laicos citatus est. Interrogatus, an Romanorum Pontificum Nicolai & Hadriani decreta susciperet, non respondit. Lectæ sunt posteà Nicolai ad Photium litteræ. Contestati sunt Orientalium Patriarchatuum Vicarii, Ecclesias Patriarchales nusquam consensisse in Photii ordinationem; quibus peractis, Photius è synodo dimissus est.

Actioni sextæ interfuit Basilius Imperator. Lectum est scriptum, quo legati Sedis Apostolicæ decretorum executionem petebant ab Imperatore. Auditi sunt, qui pro Photii ordinatione sta-

P 5 bant

Digitized by Google

bant Episcopi. Quæ ab eis pro Photio prolata sunt argumenta, dissolvit Metrophantes Smyrnæ Metropolita. Imperator ipse Photianos illos homines hortatus est ad pœnitentiam; iis datæ sunt induciæ septem dierum, quibus elapsis, nisi resipiscerent, anathemati subjicerentur.

Actione septimâ, Photius præsens compellatus est, num subjiceret se Nicolai & Hadriani decretis? sed renuit: renuit etiam Gregorius Syracusanus, & nonnulli alii Episcopi, qui à Photii partibus steterant. Lecta sunt iterùm, quæ Romæ tum contra Photium, tum contra Gregoriũ, tum contra adhærentes ei Episcopos decreta fuerant. Tandem anathema dictum est Photio, ejusque sequacibus: *Photio curiali & invasori anathema: Photio sæculari & forensi anathema: Photio neophyto & tyranno anathema sit: Photio schismatico & damnato anathema: Photio mœcho & parricidæ anathema..... Omnibus sequentibus & fautoribus ejus anathema: Gregorio dudum Episcopo Syracusano anathema.*

Actione octavâ, 1. lectus est apologeticus liber pro Petro Monacho, qui in suspicionem venerat oblati contra Nicolaum Papam libelli: 2. Photius convictus est falsi crimine; quippè Episcopi negarunt, suas esse subscriptiones, quas Photius libello à se contra Nicolaum Papam edito apposuerat: 3. lecto Nicolai adversùs Iconomachos capitulo, Iconomachis dictum est anathema; & iteratum, quod jam in Photium intortum fuerat.

Actione nonâ, 1. admissus est ad synodum Michaelis Alexandrini Patriarchæ legatus, à quo rata habita sunt, quæ octo prioribus actionibus decreta fuerant: 2. testes, quos Photius conduxerat, ut Ignatium accusarent, crimen confessi sunt suum, & acceptâ pœnitentiâ canonicâ, quam penès esset Ignatium minuere, Photio ejusque sequacibus anathema, jubente synodo, dixerunt.

Actio-

Digitized by Google

Actione decimâ: 1. editi sunt varii Canones: 2. confirmata sunt, quæ in septem prioribus œcumenicis synodis definita fuerant: 3. à Concilio edita est encyclica Epistola: 4. conscripta est synodica ad Hadrianum Papam: 5. ab Hadriani legatis primùm, deindè à cæteris omnibus Episcopis subscriptum est Concilio.

In octavi Concilii generalis acta, quæ hucusque relata sunt, observandum est 1. Romani Pontificis divinum in omnes orbis Ecclesias primatum in eis multùm elucere; nempè probata sunt omnia, quæ pro Ignatio adversùs Photium à Nicolao Papâ I. & ab Hadriano II. Romæ definita fuerant; nec in aliquorum mentem tunc venit, laudatos Pontifices sibi in Constantinopolitanum Episcopum jurisdictionem immeritò arrogasse.

Observandum est 2. verè œcumenicam esse hanc synodum, tum quia omnes orbis Patriarchales Ecclesiæ ei subscripsere, tum etiam quia ipsa sæpè seipsam vocat œcumenicam: *Conveniente* (verba sunt actionis 7.) *sanctâ & universali synodo.*

Observandum est 3. quòd licèt omnes Græci Catholici, sicut & Latini, synodum hanc semper pro œcumenicâ admiserint; schismatici tamen, aut ejus loco laudent celebratam à Photio sub Joanne Papâ VIII. aut septem tantùm priora Concilia pro generalibus habeant. Id videre est in sessione sextâ Concilii Florentini, ubi Marcus Ephesiorum Episcopus Juliano Cardinali, qui synodum hanc pro œcumenicâ laudaverat, respondet, rescissam fuisse ab alterâ, quę sub Joanne habita est; ac proindè inter œcumenicas recenseri non debere.

Digitized by Google

§. III.

De Canonibus Concilii Constantinopolitani IV.

CONCLUSIO. In Concilio Constantinopolitano IV. viginti septem Canones ad disciplinam spectantes editi sunt.

Probatur præcipuorum enumeratione, ac expositione. *Priore* sancitur, ut Canones ab Apostolicis Conciliis, sive generalibus, sive localibus, à Patribus editi, ad unguem serventur tanquã secunda eloquia. *Not.* 1. quòd Canones, qui passim Apostolici dicuntur, ipsismet Apostolis adscribat. *Not.* 2. Canones appellari *secunda eloquia*, quòd divina, priora sint Ecclesiasticis. *Not.* 3. Concilia localia vim habere, nisi à superioribus rescissa fuerint. *Not.* 4. definiri Canones esse regulas, ad quas Clericorum mores exigi debent; ac proindè authorum recentiorum, qui eis adversantur, nullam haberi debere rationem.

Secundus Canon, præcipit eorum observationem, quæ Nicolaus I. & Hadrianus II. in causâ Ignatii adversùs Photium *synodicè* statuerant; idque sub pœnâ depositionis in Clericis, in laicis verò sub excommunicationis pœnâ. *Not.* 1. probari, quæ à Romanis Pontificibus *synodicè* promulgata fuerant, quia quæ nunc ex Concilio Cardinalium definiunt, olim plerumque convocatâ Episcoporum synodo definiebant. *Not.* 2. ideò Clericos inobedientes depositione solâ, non autem excommunicatione mulctari, quòd juxta Canones Apostolicos, duplex pœna pro uno crimine, nisi multùm sit immane, infligi non debeat.

Tertio Canone, decernitur, ut cultus imaginum firmus consistat. *Not.* 1. Canoni occasionem dedisse novos Iconomachos, qui tunc Constantinopoli versabantur. *Not.* 2. *Adorationis* nomen,

Digitized by Google

men, quo Concilium utitur, non significare latriæ cultum, sed religiosam reverentiam, quæ tum Virginis Deiparæ, tum Sanctorum, tum Angelorum imaginibus, tum Euangeliorum libris, tum S. Crucis typo exhibeatur. *Not.* 3. eum cultum non terminari ad ipsas imagines, sed ad earum prototypa: *Quia* (inquit) *ad principalia ipsa referuntur.*

Quarto Canone, definitur, nullam esse tum Photii, tum eorum, quibus manus imposuit, ordinationem; iterandæ quoque decernuntur dedicationes Ecclesiarum, altarium consecrationes, quas tam ipse, quàm ab eo ordinati tentaverant. *Not.* 1. Hæc synodi verba: *Photium nunquam fuisse prius, aut nunc esse Episcopum*, intelliguntur à Morino nostro de Episcopatu sumpto secundùm substantiam; ab aliis verò de Episcopatu sumpto tantùm secundùm jurisdictionem. Nec obstat (inquiunt) quòd Nicolaus Papa ad Imperatorem Michaelem scribens dicat: *Igitur nihil Photius à Gregorio accepit*; nam dicit quoq; nihil habuisse Gregorium: *Nihil autem habuit, nihil dedit*; in eo tamen, licèt deposito, Episcopalis character remanserat. *Not.* 2. Altaria vocantur mensæ; idque ab Apostoli exemplum, 1. ad Corinth. 10. *Not.* 3. Concilium loquitur de Ecclesiarum & Altarium dedicatione & consecratione, tanquam de re, quæ ubique esset in usu.

Quinto Canone, decernitur, ne quis è Curialibus, quem suspicio fuerit attonsum fuisse, aut Monachum factum Patriarchatûs, vel Episcopatûs capessendi gratiâ, ordinetur, licèt inter singulos ordines debita interstitia fluxerint. Si nulla fuerit ejusmodi suspicio, edicit consecrari quidem posse, aut Patriarcham, aut Episcopum, modò tamen in gradu Lectoris annum compleverit, in Subdiaconi duos, in Diaconatu tres, & in Presbyteratu quatuor; posse Episcopos tempus contrahere, non quidem Curialium respectu,

sed

Digitized by Google

sed eorum tantùm, qui in Clericatu aut Monachatu religiosè vixerint. *Not.* 1. Occasio Canonis fuit Photii momentanea ex ordine Senatorio promotio ad Patriarchatum Constantinopol. *Not.* 2. Canon ex ordinibus minoribus, solùm Lectoratum recenset, quòd Ecclesia Græca nusquam tres alios admiserit. *Not.* 3. Facultas fit Episcopis, ut in canonum executione dispensent, ubi id Ecclesiæ utilitati expedierit.

Septimus Canon, vetat, ne ab hâc synodo anathematizati admittantur, aut ad pingendas in templis imagines, aut ad scientias docendas; idque sub pœnâ interdicti in Clericis, & separationis in laicis. *Not.* 1. per se non esse malum, quod Canon vetat; sed prohibitum est, ut anathematizati resipiscerent. *Not.* 2. Non à sacris modò, sed etiam ab humanis scientiis docendis arceantur anathematizati. *Not.* 3. Interdictum, cujus meminit, non incurritur *ipso facto*, sed est comminatorium: *Proprio gradu periclitetur*. *Not.* 4. Separatio non semper intelligitur de excommunicatione majore; quippè hoc loco canon separationem, quam infligit, sic exponit: *Divinorum mysteriorum communione priventur*, hoc est, *arceantur, dum sacra fiunt*.

Canon decimus, prohibet, ne quis ante latam sententiam separetur à communione proprii Patriarchæ, aut Episcopi, licèt criminis reus noscatur. *Not.* 1. Communio cum Episcopo dicit Sacramentorum receptionem, precum communionem, jurisdictionis admissionem. *Not.* 2. Antiqua est regula, cujus canon meminit, Episcopi nomen in mysteriis recitandi.

Canone undecimo, damnantur ii, qui in unoquoque homine duas animas rationales admiserint. *Not.* 1. Ex Anastasio Bibliothecario, præfatione in octavam synodum, Photius fuit ejusmodi opinionis author. Id tamen non fuit omninò persuasum Concilio; alioquin enim authorem nominasset. *Not.* 2. Dogma Catholi-

li-

Digitized by Google

licum non ex Scripturâ tantùm, sed ex Patribus Concilium confirmat, quòd traditio unanimis non minùs, quàm Scriptura, sit fidei ac morum regula.

Canone duodecimo, statuitur, ne favore Principum eligantur Episcopi. *Not.* 1. Occasio fuit promotio Photii, qui Michaelis Imperatoris tyrannide substitutus fuerat Ignatio viventi. *Not.* 2. Canoni non adversantur Concordata inter Leonem Papam X. & Franciscum I. Gallorum Regem; in iis enim, quæ spiritualia sunt, vim habent suam ex Ecclesiæ concessione.

Canone decimotertio, prohibetur, ne promoti ad Episcopatum, indecentia obsequia Principibus exhibeant, ut eos, si aberraverint, corripere valeant. *Not.* 1. Canone consulitur Episcopali dignitati, non autem Episcoporum vanitati. *Not.* 2. Canon inter indecentia obsequia recenset obviam ire procul ab Ecclesiis, aut se ab equis aut mulis multo spatio dejicere, aut intrare ad eorum mensam horâ prandii.

Canon decimus sextus, prohibet, ne quis lusûs causâ, sacra Sacerdotum vestimenta gestare, aut sacras cerimonias exhibere audeat; idq; sub gravissimis pœnis. *Not.* 1. Usui locum dederat Michael Imperator, qui eum ludendi morem in Theophilo scurrâ insigni probaverat. *Not.* 2. Graviter ergo peccant, qui adsunt spectaculis, in quibus sacris ritibus illuditur.

Canone decimo septimo, sancitur, Metropolitanos debere sistere se præsentes indicto à Patriarchâ Concilio; eorum excusationem admitti non debere, qui causantur, se à Principibus detineri. *Not.* 1. In Galliis Præsules non solent è regno discedere, nisi petitâ à Regibus Christianissimis licentiâ. *Not.* 2. Hæc Canonis verba: *Cum nusquam sacri canones convenire sæculares Principes in conciliis sanxerint, sed solos antistites*, à Conciliis Principes non excludunt; unde in nationalibus, imò & in generalibus, sæpè præsentes fue-

fuerunt, sed significant eorum præsentiam absolutè non requiri.

Canone vigesimo primo, prohibetur, ne quis adversùs Patriarchas, *Et præcipuè quidem sanctissimum Papam senioris Romæ*, sub criminum & prævaricationum obtentu, libellos conscribere audeat. Annuitur universalibus synodis, ut reverenter inquirant de quæstionibus, quæ moventur adversùs Ecclesiam Romanam; sed vetat, ne *audacter sententiam dicant*, contra summos senioris Romæ Pontifices. *Not.* 1. Canonis occasio fuit Photii facinus, qui ausus est adversùs Nicolaum I. ferre depositionis & excommunicationis sententiam. *Not.* 2. Probat Canon singularem Papæ præ cæteris Patriarchis eminentiam.

Canon vigesimus secundus, ab Episcoporum electionibus quosvis laicos, etiam Principes, excludit, nisi ab Ecclesiâ invitentur. *Not.* 1. Aliud est consensus in electionem, aliud electio, seu nominatio; ille non excluditur per Canonem, sed electio tantùm. *Not.* 2. Canoni non adversantur Galliarum cum Leone X. concordata; neque enim factæ à laicis nominationes excluduntur, si laici jus nominandi ab Ecclesiâ receperint.

Canone vigesimo septimo, jubet, ut Episcopi pallio utantur congruo tantùm tempore; prohibet Monachis ad Episcopatum assumptis, ne monasticum habitum deponant. *Not.* 1. Secunda Canonis pars locum non habet in Galliis; nempè Clerus in regni comitiis generalibus statuit decere, ut omnes Episcopi, ex quocumque ordine, sive Clericali, sive monastico, assumpti fuerint, eundem habitum deferant. *Not.* 2. Monachi per Episcopalem consecrationem eximuntur quidem ab emisso in Monasteriis obedientiæ voto, sed non ab aliis; id nimirùm indicant Canonis verba: *Ne per hoc inveniatur propriorum transgressor pactorum*.

§. IV.

Digitized by Google

§. IV.

De convocatione, & præside Concilii Constantinopolitani IV.

CONCLUSIO I. Basilius Imperator convocavit Concilium Constantinopolitanum IV.

Probatur 1. ex actione primâ, ubi sic ipsummet Concilium de Basilio loquitur: *Qui universalem synodum congregans, &c.* 2. Idem asserit Ignatius in suâ ad synodum acclamatione, actione octavâ: 3. idem hæc ejusdem synodi verba, actione decimâ: *Sancta, magna, & universalis synodus, quæ per divinam voluntatem & gratiam, & sanctionem amicorum Christi Imperatorum nostrorum Basilii & Constantini congregata est.*

Ex eo facto heterodoxi nihil contra Romanæ Sedis jura colligere possunt. Nam 1. à factis ad jura conclusio non valet, ut agentes de Conciliis in genere diximus. 2. Id non tentavit Basilius, nisi jubente Hadriano Papâ II. *Volumus autem* (inquit ad Basilium scribens) *per vestræ pietatis industriam Constantinopoli numerosum celebrari Concilium.*

CONCLUSIO 2. Hadrianus Papa II. per suos Legatos præfuit Concilio Constantinopolitano IV.

Probatur 1. Legati dicuntur tenuisse locum Hadriani Papæ. 2. In singulis Concilii actionibus nominantur ante cæteros Patriarchas: *Convenientibus Donato & Stephano Episcopis, & Marino Diacono, locum tenentibus Hadriani Archiepiscopi senioris Romæ, & Ignatio Archiepiscopo Constantinopolitano, novæ Romæ, &c.* 3. Ante cæteros omnes Patriarchas subscripserunt Concilii actis, addito præsidentis nomine: *Ego Donatus ..... huic sanctæ & universali synodo præsidens subscripsi.*

Ob-

Digitized by Google

Objicies 1. Basilius, & ejus filii Constantinus & Leo, actionibus 8. & 10. dicuntur Concilio præfuisse: *Præsidentibus Christi dilectis Imperatoribus*: ergo Hadriani II. legati nequaquam fuerunt Concilii præsidentes.

Resp. conc. ant. dist. conseq. quoad locum materialem, conc. conseq. quoad authoritatem, seu potestatem judicandi, neg. conseq. Ratio est 1. quia Basilius in allocutione ad synodum, expressè asserit, laicis non licere de Ecclesiasticis causis movere sermonem; sed solis Pontificibus, quibus Christus concessit Ecclesiæ claves.

Objicies 2. Illi præfuerunt Concilio Constantinop. IV. quibus acclamatum est, antequam ipsi Romano Pontifici acclamaretur: atqui Imperatori Basilio acclamatum est, antequam Romano Pontifici acclamaretur; ut patet ex actione 9. ergo, &c.

Resp. nimis probare argumentum; quippè (ut constat ex actione 10.) Eudoxiæ Imperatrici acclamatum est quoq; antequam Nicolao I. & Hadriano II. acclamaretur. 2. Is honor ei delatus est, non quidem tanquam controversiarum judici, sed tanquam Principi de Ecclesiâ, cujus paci consuluerat, optimè merito.

Objicies 3. Illi præfuerunt Concilio Constantinop. IV. qui rogati sunt illius actis ante Romani Pontificis legatos subscribere: atqui Imperatores id rogati sunt: *Volumus* (inquiunt legati actione 10.) *ut subscribant primitùs Christi amatores Imperatores, & deinde secundùm ordinem sancta hæc synodus*.

Resp. dist. maj. Qui rogati sunt, ut ante legatos *jure*, actis Concilii subscriberent, conc. maj. ex gratiâ ipsius Concilii, neg. maj. Id autem jure Imperatoribus debitum non fuisse, probant 1. hęc legatorum verba: *Volumus, ut subscribant, &c.* Probat 2. hoc Imperatoris Basilii ad Legatorum preces responsum: *Tranquillissimum Imperium nostrum vult subscribere post subscriptionem omnium*

nium sanctissimorum, Patriarchalium sedium, Vicariorum; idque sic factum est.

Articulus IX.

De Concilio Lateranensi I.

Concilium Lateranense I. quod nonum est œcumenicum, habitum est, secundùm peritiorum calculum, anno 1123. Romæ sedente Callisto Papâ II. imperante in Germaniâ Henrico IV. Dicitur Lateranense, ex Basilicâ Lateranensi, in quâ celebratum est.

§. I.

De causa, convocatione, præside Concilii Lateranensis I.

Conclusio I. Triplex fuit causa celebrandi Concilium Lateranense I.

Probatur. Celebratum fuit, ut investiturarum abrogatio, secundùm pacta inter Callistum & Henricum inita, confirmaretur: *Cum apud Callistum demorando* (inquit Sugerius Abbas in Ludovico Rege) *magno Concilio trecentorum & amplius Episcoporum Laterani compositioni pacis de querela investiturarum adstitissemus*. Celebratum fuit 2. ut Palæstina & Hispania ab infidelium tyrannide liberarentur; id nimirùm ex Canone 11. colligitur. Celebratum fuit 3. ut Ecclesiasticæ disciplinæ per Clericorum simoniam & luxuriam fœdatæ, consuleretur; id manifestè patet ex pluribus Concilii Canonibus, de quibus dicemus subsequente paragrapho.

Quæres 1. quid investiturarum nomine intelligi debeat: 2. quid earumdem investiturarum usui occasionem dedisset: 3. quinam Summi Pontifices contra Imperatores pro investiturarum abrogatione decertaverint.

Resp.

Digitized by Google

Resp. ad 1. investiturarum nomine intelligi consensum à sæculari Principe datum, factæ alicujus ad Episcopatum, vel Abbatiam electioni, nec non bonorum Ecclesiasticorum possessionis concessionem solemni quodam ritu demonstratam.

Resp. ad 2. investiturarum usui locum dedisse Principum sęcularium erga Ecclesias munificentiam; cum enim ab iisdem Principibus non solùm prædia & latifundia, sed etiam feuda Imperatoriæ, aut Regiæ majestati subdita, Ecclesiis concessa fuissent, factum est *primò*, ut ejusmodi feuda aliorum feudorum conditionem sortirentur, seu, ut Episcopi, aut Abbates non venirent in eorum possessionem, nisi exhibito Principibus hominio, & fidelitatis præstito juramento. Factum est *secundò*, ut ejusmodi tum hominium, tum juramentum exigerentur etiam ab Episcopis & Abbatibus, quorum Ecclesiæ nullis Principum feudis fruerentur. Factum est *tertiò*, ut Principes ad ipsas etiam electiones investiturarum usum extendere tentaverint, ita ut electiones liberè fieri non sinerent. Factum est *quartò*, ut ipsam etiam jurisdictionem spiritualem concedere sibi viderentur; nempè bonorum fruitionem concedebant per traditionem baculi & annuli Pastoralis, quæ quidem sunt Ecclesiasticæ jurisdictionis insignia.

Resp. ad 3. contra investituras acriter decertasse Gregorium Papam VII. Singulis fermè annis habuit Concilia, quibus districtè prohibuit, ne quis Ecclesiarum investituras de Principum manibus acciperet. Henricum III. Imperatorem, quòd sub earumdem investiturarum obtentu Ecclesias vexaret, excommunicatione mulctavit Victor III. qui proximè Gregorio VII. successit, à suo decessore latam in Henricum IV. sententiam confirmavit. Idem quoque præstitit Urbanus II. Paschalis II. ab Henrico IV. conjectus in carcerem, ipsi investiturarum privilegium

Digitized by Google

gium concessit; quod quidem idem Pontifex liber posteà factus, duobus in Conciliis Romæ celebratis rescidit. Gelasius, qui Paschali successit, ubi decessorum suorum statuta confirmasset, vi & armis ab Henrico IV. pulsus est ex Italiâ. Callistus II. post Gelasii mortem electus, litem de investituris, quæ tot annis Ecclesiam vexarat, in Concilio Lateranensi I. composuit iis conditionibus, quæ subsequenti paragrapho referentur.

Conclusio 2. Callistus Papa II. indixit Concilium Lateranense I. illique per seipsum præfuit.

Probatur prior pars ex litteris Callisti ad Henricum, ubi hæc habentur: *Legatos itaque nostros, qui apud vos sunt, rogamus, ut quia Concilium à nobis indictum accelerat, citò ad nos, Domino largiente, remittas.*

Probatur altera pars ex eo, quòd tempore quo habitum est Concilium, Summi Pontifices non spirituali tantùm potestate, sed supremâ etiam temporali, Romæ fruerentur; ac proindè, si Callistus Concilio adfuerit, ut adfuit reverà, in eo non aliam, quàm præsidis, personam egit.

§. II.

De actis & Canonibus Concilii Lateranensis I.

Conclusio 1. In Concilio Lateranensi I. Henricus Imperator IV. investituras, electiones, bona Ecclesiis restituit.

Probatur ex ipso Henrici restitutionis instrumento, quod in Lateranensi Concilio lectum est: *Ego Henricus ..... pro remedio animæ meæ dimitto Deo & sanctis ejus Apostolis Petro & Paulo, & sanctæ Catholicæ Ecclesiæ, omnem investituram per annulum & baculum, & concedo in omnibus Ecclesiis fieri electionem & liberam con-*

Digitized by Google

secrationem. Possessiones & regalia Beati Petri, quæ à principio hujus discordiæ usque ad hodiernum diem, sive tempore Patris mei, sive etiam quæ meo ablata sunt, quæ habeo, eidem sanctæ Romanæ Ecclesiæ restituo.

CONCLUSIO 2. Callistus Papa II. Henrico IV. concessit 1. ut sisteret se præsentem electionibus, quæ in illius regno fierent. Concessit 2. ut electus intra imperii limites regalia per sceptrum ab ipso acciperet, iis tamen exceptis, quæ ad Ecclesiam Romanam pertinere noscuntur.

Probatur ex factæ à Callisto concessionis instrumento, quod in Concilii, de quo agitur, actis lectum & probatum est. Quid autem essent regalia, quæ Henrico concessa sunt, dicemus inferiùs agentes de Concilio Lugdunensi I.

CONCLUSIO 3. In Concilio Lateranensi I. editi sunt viginti duo Canones ad disciplinam spectantes.

Probatur. Nec plus, nec minùs quàm viginti duo Canones reperiuntur in vulgaribus hujusce Concilii editionibus. Operæ pretium est, ut hìc præcipuorum expositionem subjiciamus.

Primus Canon, definit, ordinatum aut promotum per pecuniam, sic acquisitâ dignitate carere debere. *Not.* 1. Canon non significat, irritam esse ordinationem sumptam secundùm substantiam, sed tantùm secundùm illius executionem, aut exercitium. *Not.* 2. Id tamen non habet locum, nisi post judicis declarationem.

Secundus Canon, vetat, ne fiat præpositus, aut Archipresbyter, nisi ex Presbyteris; nec Archidiaconus, nisi ex Diaconis. *Not.* 1. Id ideò sancitum est, quòd insignis quædam sapientia requiratur in iis, qui in iis dignitatibus constituti sunt. *Not.* 2. Secundùm hodiernam disciplinam satis est, ut intra annum sit Presbyter, qui eligitur ad dignitates, quæ nonnisi à Presbyteris haberi possunt.

Ter-

Digitized by Google

Tertius Canon, Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis prohibet concubinarum & uxorum contubernia. *Not.* Uxorum nomine intelliguntur mulieres, quæ aut ante sacrum ordinem jurè ductæ fuissent, aut quæ post sacrum ordinem, contra Canones.

Quintus Canon, edicit, ne fiant conjunctiones consanguineorum, quoniam (inquit) eas & divinæ & sæculi leges prohibent. *Not.* 1. Sumit consanguineos latè, hoc est, prout consanguinei etiam affines complectuntur. *Not.* 2. Iis temporibus consanguinitas & affinitas usque ad septimum gradum erant impedimenta matrimonium dirimentia. *Not.* 3. Nomine *divinarum* legum intelligit Canonicas, tum quòd eas opponat sæculi legibus, tum quòd nuptiæ inter quaslibet consanguineas non sint irritæ jure divino.

Sextus Canon, irritas declarat factas à Burdino ordinationes. *Not.* 1. Burdinus erat Antipapa, quem ex Archiepiscopatu Bracarensi Henricus IV. vi & armis ejecto Româ Gelasio suffecerat. *Not.* 2. Ordinationes declarantur irritæ sensu superiùs dicto.

Undecimus Canon, peccatorum remissionem iis concedit, qui Hierosolymitanum aut Hispanicum iter defendendæ Ecclesiæ causâ susceperint; interdicit Ecclesiæ introitu eos, qui assumptâ in vestibus cruce, illud iter suscipere detrectaverint; prætereà eorum terras interdicto subjicit. *Not.* 1. Ea peccatorum remissio intelligitur non de culpâ, sed de pœnâ temporali per Canones impositâ. *Not.* 2. Ea remissio, de quâ loquitur Canon, est id quod Theologi *Indulgentiam* propriè sumptam appellant; nimirùm indulgentia non est aliud, quàm remissio impositæ, aut imponendæ per Canones pœnæ, quæ etiam coram Deo minuitur. *Not.* 3. Duplici de causâ damnantur, qui crucibus acceptis Hierosolymitanum aut Hispanicum iter non suscipiunt; nem-

Digitized by Google

nempè non exequuntur votum, quod suscipiendo cruces emiserunt; non perficiunt pœnitentiam publicè sibi pro gravibus criminibus impositam.

Duodecimus Canon, vetat, ne Porticanorum sine liberis morientium bona pervadantur. *Not.* Porticani, secundùm aliquos, erant incolæ portus Romani; eorum bona, si absque liberis morerentur, urbis præfectus vindicabat sibi. Secundùm alios, advenæ erant & extranei, qui in porticibus residebant; hos Urbis præfecti contendebant jus non habere condendi testamentum.

Canon decimus tertius, Treugæ infractores post tertiam monitionem, ni satisfaciant, anathemate damnat. *Not.* 1. Treugæ sunt à privatis bellis induciæ ab Episcopo indictæ. *Not.* 2. Illud anathema non habebat locum, nisi post latam ab Episcopo sententiam.

Canon vigesimus primus, illicita, ac irrita declarat inita à Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis matrimonia. *Not.* 1. Canon ille deest in codice Anianensi. *Not.* 2. Non edicit matrimonia, quæ Clerici majores inierint, fore deinceps irrita, sed declarat irrita esse, quæ etiam ante editum Canonem contracta fuissent; antea igitur Ordo sacer erat dirimens impedimentum matrimonii.

ARTICULUS X.

De Concilio Lateranensi II.

CONcilium Lateranense II. quod decimum est œcumenicum, celebratum est anno 1139. Innocentio Papâ II. Romæ sedente; illud indixit, illique præfuit mox laudatus Pontifex: *Proximâ mediâ quadragesimâ* (inquit Otto Frisingensis, illius temporis scriptor, lib. 7. cap. 23.) *Synodus maxima circiter mille Episcoporum, præsidente Romæ Summo Pontifice Innocentio, celebratur.*

§. I.

Digitized by Google

§. I.

De causa & actis Concilii Lateranensis II.

Conclusio 1. Schisma à Petro Leonis conflatum, Petrobusianorum ac Arnoldistarum errores, collapsa Ecclesiæ disciplina, tres fuerunt convocandi Concilii Lateranensis II. rationes.

Probatur. Vespergensis in Chronico, Otto Frisingensis, aliique sæculi xii. scriptores, eas quas retulimus, convocandi Concilii Lateranensis II. rationes recensent.

Conclusio 2. In actis Concilii Lateranensis II. damnatum est Leonis schisma, proscripti sunt Petrobusianorum & Arnoldistarum errores, ac restituta Ecclesiæ disciplina.

Probatur. *Primò*, ita docent laudati superiùs historici: *Secundò*, Canone 30. irritæ quoad exercitium declarantur factæ à Petro Leonis, & ipsi adhærentibus ordinationes: *Tertiò*, Canone 23. damnantur præcipui Petrobusianorum & Arnoldistarum errores: *Quartò*, reliquis Canonibus collapsa restituitur disciplina.

Quæres 1. quando incœperit, quandiùque perdurarit conflatum à Petro Leonis schisma.

Resp. incœpisse anno 1130. Nempè illius anni Kal. Martii, electo Canonicè Innocentio II. Petrus Leonis sub Anacleti II. nomine à factiosis quibusdam pseudo-pontifex creatus est. Is vicinorum armis Româ ejecit Innocentium, quem Gallia primùm, deindè Anglia, Germania, & plures Italiæ Provinciæ pro vero agnoverunt Pontifice. Mortuo Petro Leonis, Victor qui in ejus locum à schismaticis suffectus fuerat, depositis Pontificalibus vestibus, iniit cum Innocentio concordiam, ad cujus confirmationem habitum est anno 1139. Concilium Lateranense II. ac

Digitized by Google

proindè novem annis perduravit conflatum à Petro Leonis schisma.

Quæres 2. quinam fuerint Petrobusianorum errores.

Resp. Petrum de Bruis, à quo Petrobusiani nomen sortiti sunt (teste Petro Cluniacensi libro 1. epist. 1.) docuisse 1. inutile esse ad salutem datum parvulis baptisma: 2. everti debere templorum, vel Ecclesiarum fabricas: 3. cruces confringi, non autem adorari debere: 4. id quod in Eucharistiâ fidelibus traditur, non esse verum Christi corpus: 5. mortuos nec Presbyterorum sacrificiis, nec fidelium precibus juvari.

Quæres 3. in quo ab Arnoldistis erratum sit.

Resp. his verbis Ottonis Frisingensis eorum temporum historici: *Dicebat* (sectæ author) *nec Clericos proprietatem, nec Episcopos regalia, nec Monachos possessiones habentes, aliqua ratione posse salvari; cunctaque hæc Principis esse, ab ejusque beneficentia in usum tantùm laicorum cedere oportere. Præter hæc de Sacramento Altaris, de Baptismo parvulorum, non sanè dicitur sensisse.*

§. II.

De Canonibus Concilii Lateranensis II.

CONCLUSIO. Concilium Lateranense II. Ecclesiasticæ disciplinæ consuluit viginti sex Canonibus.

Probatur præcipuorum enumeratione, ac expositione. *Priore*, irrita declaratur facta per simoniam ordinatio. *Not.* 1. Intelligitur de ordinum executione, hoc est, per simoniam ordinati, fiunt irregulares. *Not.* 2. Canon locum non habet in casu ordinationis factæ per simoniam mentalem, quia Ecclesia de internis non judicat.

Altero Canone, vetatur, ne pro præbendis, pro-

mo-

Digitized by Google

motionibus Ecclesiasticis, Sacramentis, Altarium aut Ecclesiarum consecratione, aliquid ante, vel posteà exigatur, aut detur, nec pro pastu, nec sub obtentu alicujus consuetudinis. *Not.* 1. Quæ Canon vetat, non sunt tantùm contra jus Ecclesiasticum, sed etiam contra divinum: *Quoniam* (inquit) *simoniacum est*; simonia autem est contra jus divinum. *Not.* 2. Hæc verba: *Nec pro pastu*, damnant praxim, pecuniam pro pastu oppignerandi, antequam electus admittatur in præbendæ possessionem. *Not.* 3. His aliis verbis: *Absque imminutione aliqua*, proscribitur praxis earum Ecclesiarum, in quibus licèt quis officio suo vacet, frustratur primo saltem anno, aut toto reditu, aut aliqua ejus parte, nisi tamen id in Ecclesiæ fabricam, aut ornamentorum emptionem impendatur. *Not.* 4. Canon non distinguit inter rei sacræ pretium, aut ejus conferendæ motivum; non minùs igitur censet, simoniacum esse nonnihil temporale conferre pro pretio, aut motivo beneficii. *Not.* 5. Hæc verba: *Vel ipse dare præsumat*, damnant eos, qui sub gratitudinis obtentu, aut pecuniam, aut aliquid aliud pro resignato beneficio rependunt, præsertim si id fiat ex consuetudine, aut si sit ingens pecuniæ summa. *Not.* 6. hæc verba: *Ante vel post à quoquam aliquid exigatur*, non damnant Parochos, qui post nuptiarum celebratos ritus aliquid ad sui sustentationem exigunt; scriptum est enim: *Non alligabis os bovi trituranti.*

Canone tertio, prohibetur, ne quis à proprio Episcopo excommunicatum absolvat. *Not.* 1. Id locum non habet in extremo vitæ periculo. *Not.* 2. In eo casu ab alio, quàm à proprio Episcopo absolutus, tenetur, si convaluerit, sistere se præsentem proprio Episcopo, ut absolutionem confirmet.

Canon quintus, vetat, ne Clericorum morientium bona diripiantur. *Not.* Id probat, Clericos

Digitized by Google

habere usum, non autem dominium bonorum Ecclesiasticorum.

Canone octavo, damnantur Monachi & Canonici Regulares, qui aut leges Imperiales, aut artem medicinæ discunt. *Not.* 1. Canon omnes omninò, tum Monachos, tum Clericos, complectitur, quamvis expressè de solis Monachis & Canonicis Regularibus loquatur; nempè laudat Imperiales constitutiones, quæ omnibus Clericis forensium disceptationum studium vertũt opprobrio. *Not.* 2. Non damnantur tamen, qui aut forenses leges, aut medicinam discunt, ut solvant nonnullos conscientiæ casus, aut charitatem in proximum exerceant; id verba ista innuere videntur: *Gratia lucri temporalis*.

Canon duodecimus, Treguarum tempus definit à quartâ feriâ ad secundam alterius hebdomadæ; ab Adventu Domini usque ad Octavam Epiphaniæ, & à Quinquagesimâ usque ad Octavam Paschæ. *Not.* 1. Ex dictis superiùs, Treguarum nomine intelliguntur induciæ à privatis bellis, injuriis, deprædationibus, &c. *Not.* 2. Non probavit tamen Canon Treguarum infractionem aliis à recensitis diebus; sed œconomiæ causâ, eam dictis tantùm diebus mulctavit excommunicationis pœnâ.

Canon decimus tertius, damnat usuram, tanquam quæ veteri & novo testamento damnetur; edicit usurarios recipi non debere, nisi summâ cautelâ. *Not.* 1. Canon igitur censet, usuram divino jure prohiberi. *Not.* 2. Non distinguit inter pauperes & divites; à quocumque igitur aliquid ultrà sortem exigatur, usura est. *Not.* 3. Cautela, cujus Canon meminit, intelligitur de obligatione restitutionis usurariis ante absolutionem imponendâ.

Canon decimus quintus, excommunicat eum, qui suadente diabolo violentas manus in Monachum, aut Clericum injecerit. Casum hunc citrà mortis periculum reservat Summo Pontifici.

Not. 1.

Digitized by Google

Not. 1. Intelligitur de percussione gravi. *Not.* 2. Mos jam erat reservandi quosdam casus Summo Pontifici.

Canon vigesimus, jubet, ut Principes consultis Episcopis jus dicant. *Not.* 1. Episcopi iis temporibus jus, etiam quoad civilia, suis diœcesanis dicebant. *Not.* 2. Sæculares judices illud dicere non solebant, nisi consultis Prælatis; morem illum Canon innovat.

Canon vigesimus primus, filios Presbyterorum declarat irregulares. *Not.* 1. Canon non loquitur de filiis in legitimo matrimonio genitis à Presbyteris ante ordinationem. *Not.* 1. Canon declarat, tolli eam irregularitatem per Religiosæ vitæ professionem.

Canon vigesimus secundus, definit, falsis pœnitentiis animas decipi, & in infernum pertrahi. Falsam verò dicit esse penitentiam, cum pro uno peccato tantùm fit satisfactio, non pro omnibus; aut cum agens de uno pœnitentiam, incidit in aliud; aut cum non receditur à negotio curiali, aut negotiali, quód non valet agi sine peccato; aut cum offensus offendenti non indulget; aut cum offendens non satisfacit offenso. *Not.* 1. Imperitia, aut mollior ministri agendi ratio securum non facit pœnitentem, quantamcumque pœnitens de illo ministro habeat æstimationem. *Not.* 2. Canon vult, ut minister de veritate pœnitentiæ judicet, non ex pœnitentis verbis, sed factis. *Not.* 3. Qui non vult convenientem pro peccatis omnibus satisfactionem subire, censeri non debet verè pœnitens. *Not.* 4. Si pœnitens non est (ut ait Canon) qui dum de uno peccato agit pœnitentiam, incidit in aliud alterius speciei; à fortiori, si ex consuetudine incidat in ejusdem peccati speciem. *Not.* 5. Ex Canone, impœnitens est, qui non discedit ab occasione, quæ etiam *per accidens*, inducit ad peccatum, ut curiale, aut negotiale negotium: à fortiori pœnitens non est, qui non discedit ab occasione, quæ *per se*,

Digitized by Google

ad peccatum inducit. *Not. 6.* Satis non est ad pœnitentiam odii depositio, sed præterea requiritur externa reconciliatio. *Not. 7.* Cum iis regulis molliorum hujus ævi Casuistarum praxis conciliari non potest.

Canon vigesimus tertius, damnat, tum Petrobusianorum, tum Arnoldistarum errores, de quibus diximus agentes de hujusce Concilii causâ.

Canon vigesimus nonus, sub anathemate prohibet, ne balistariorum & sagittariorum artes adversùs Christianos exerceantur. *Not.* Balistarii (teste du Cange) homines erant, qui conducti ad privata certamina, balistis, aut sagittis utebantur.

Canon trigesimus, irritas & vacuas declarat ordinationes factas, tum à Petro Leonis, tum ab aliis schismaticis, tum ab hæreticis. *Not.* Falsò (ut articulo superiore dictum est) Gratianus & Magister sententiarum Canonem exponunt de ordinatione secundùm substantiam & characterem sumptâ.

ARTICULUS XI.

De Concilio Lateranensi III.

CONcilium Lateranense III. quod undecimum est œcumenicum, celebratum est anno 1179. imperante in Germaniâ Friderico I. Romæ sedente Alexandro Papâ III. Trecentos ei adfuisse Episcopos, scribit testis oculatus Guillelmus Archiepiscopus Tyrius lib. 21. cap. 2. de bello sacro.

Hoc Concilium ab Alexandro Papâ III. convocatum fuisse, certum est ex ejusdem Alexandri litteris ad Episcopos per Tusciam constitutos; quas litteras, mutato tantùm nomine, ad cæteros orbis Episcopos directas fuisse, evincitur ex constanti Ecclesiæ praxi.

Illi eundem Papam præfuisse, constat ex ejusdem Concilii præfatione, ubi id expressè asseritur.

§. I.

Digitized by Google

§. I.

De causa Concilii Lateranensis III.

Conclusio. Tres fuerunt Concilii Lateranensis III. convocandi rationes.

Probatur enumeratione. *Primò*, coactum est, ut schismati deinceps vitando consuleretur. Id scilicet probant prior & alter Concilii Canon. *Secundò*, coactum fuit contra Vualdensium & Albigensium errores. Id patet ex Canone 27. *Tertiò*, coactum fuisse, ut reformarentur mores usurâ, simoniâ, aliisque vitiis corrupti, demonstrant editi in eo Concilio Canones.

Quæres 1. cur in Concilio Lateranensi III. de mediis ad schisma deinceps vitandum actum fuerit.

Resp. occasionem dedisse Octaviani schisma. Mortuo Hadriano Papâ IV. anno 1159. Alexander III. à saniori & majori Cardinalium parte electus est in Pontificem maximum: Octavianus verò, licèt à tribus tantùm designatus fuisset, sub Victoris IV. nomine Pontificatûs insignia ausus est usurpare. Hunc, & qui ipsi mortuo successerunt, Guidonem Cremensem, quem Paschalem II. vocarunt, & Joannem Strumensem Abbatem, tota Germania, agente Friderico, tanquam veros Pontifices coluit; Alexandri verò partes Gallia, Britannia, Hispania, plures Italiæ urbes, & ferè reliquæ orbis Christiani provinciæ, partes constanter susceperunt. Mortuo Abbate Strumensi, anno nimirùm 1177. Fridericus, qui per viginti duos annos apertas inimicitias cum Alexandro gesserat, ejurato cum Episcopis & Principibus sibi adhærentibus schismate, supplex ad ejusdem Alexandri pedes se abjecit, cum eoque iniit concordiam. Hanc ut firmaret Alexander Papa, totius orbis Epi-

Digitized by Google

scopos evocavit ad III. Lateranense Concilium.

Quæres 2. quinam essent præcipui Vvaldensium & Albigensium errores.

Resp. Vvaldensium errores ad tria capita reduci à Reinerio, qui sectæ primùm dederat nomen, sed posteà in Ordine Prædicatorũ acerrimus fuit hæreseos impugnator. Primum caput continet Vvaldensium blasphemias in Ecclesiam Romanam: *Asserunt* (inquit) *quòd Romana Ecclesia non sit Ecclesia Iesu Christi, sed Ecclesia malignantium; eamq; sub Silvestro defecisse, cum venenum possessionum temporalium in Ecclesiam infusum est. Sectam suam esse Ecclesiam Christi, quia doctrinam Christi, Euangelii, & Apostolorum verbis & exemplis observabant.* Alterum caput continet eorum de Sacramentis errores. Contendũt aliqui, eos admisisse duo tantùm Sacramenta, Baptismum & Eucharistiam; sed id falsum est; nempè in Commentarii nostri historici de Sacramentis tom. 1. ostendimus, admissum ab eis fuisse septenarium Sacramentorum numerum; errasse tamen, quòd crederent irrita esse, quæ conficerentur à Ministris in peccato mortali jacentibus; reprobarunt quoque ritus, quibus Confirmatio & Extrema-Unctio in Ecclesiâ Romanâ administrãtur. Ibidem ostensum fuit, Vvaldenses credidisse panem in Eucharistiâ transubstantiari in verum Christi corpus, saltem antequàm elapso proximè sæculo cum Genevensibus, agente Farello, communionem iniissent. Tertium caput continet errores circa Sanctorum invocationem, quam negabant; circa cultum imaginum, quem abjiciebant; circa sacros ritus, Altarium consecrationem, Sacerdotalium indumentorum, aquæ Ecclesiæ precibus consecratæ usum deridebant; exorcismos, & omnem in energumenos Ecclesiæ curam improbabant. Multa alia non minùs impia docebant, de quibus consuli possunt Reinerius, Ermengardus, Phildoroffius, & Claudius Seysellus Archiepiscopus Taurinensis.

§. II.

Digitized by Google

§. II.

De Canonibus Concilii Lateranensis III.

In omnibus Concilii, de quo agitur, editionibus leguntur viginti septem Canones, quibus labefactatæ Ecclesiasticæ disciplinę integritati consulitur.

Prior Canon, decernit, Summi Pontificis electionem non fore deinceps Canonicam, nisi duæ partes Cardinalium ad eam conspirent. *Not.* 1. Canonis occasio fuit Octaviani factum, qui (ut jam observavimus) à tribus tantùm Cardinalibus electus, Pontificis insignia sub Victoris IV. nomine sumpserat. *Not.* 2. Id ne ad aliorum, quàm summorum Pontificum, electionem extendatur, vetat altera Canonis pars: *Ex hoc tamen nullum Canonicis constitutionibus præjudicium generetur, in quibus majoris & sanioris partis debet sententia prævalere.*

Secundus Canon, irritas, *quoad usum*, declarat ordinationes, quæ ab Antipapis celebratę fuerãt. Definit nullas, esse impetratas ab eis beneficiorũ provisiones. Multat ab ordinibus & dignitatibus suspensione eos, qui de tenendo schismate juramentum spontè præstiterant. *Not.* 1. Addit adverbium, *spontè*, ne eos includere videatur, qui Friderici Imperatoris minis ad illud juramentum coacti fuerant. *Not.* 2. Qui de tenendo schismate non jurarant, nec fuerant ab Antipapis ordinati, permissi sunt obire suorum ordinum munera, licèt schismati adhæsissent.

Tertius Canon, vetat, ne quis ante trigesimum ætatis annum in Episcopum, & ante vigesimum quintum in Archidiaconum, Decanum, Parochum eligatur. Jubet, ut electi intra tempus per Canones definitum consecrentur. Declarat post

Q 5 con-

consecratione vacare omnia alia consecrati beneficia. *Not.* 1. Iis temporibus plerumq; per summam corruptelam juvenibus credebantur Ecclesiasticæ dignitates, ut videre est apud Bernardum epist. 42. & Hildebertum Cenomanensem epist. 12. *Not.* 2. Non est necesse, ut expletus fuerit annus Canone præscriptus, sed satis est, ut incœptus sit.

Quartus Canon, prohibet, ne Archiepiscopi, Episcopi, Archidiaconi, Decani sibi subditos in visitatione gravent. *Not.* 1. Par est, ut visitatores ab iis, quos visitant, petant necessarios sumptus, si beneficium, cujus sunt titulares, ad id satis non sit; secùs, si ad id sufficiat. *Not.* 2. In Galliis Episcopi tallias inferioribus imponere non possunt; unde in iis locum non habet hæc Canonis pars: *Sustinemus autem, ut cum charitate moderatum ab eis valeant auxilium postulare*: Id nempè juris solis sæcularibus magistratibus convenit. *Not.* 3. Vetatur, ne Episcopi, *cum canibus venatoriis & avibus proficiscantur*; nec immeritò, cum clamosâ venatione Clerici semper interdicti fuerint. *Not.* 4. Permittit Archiepiscopo in visitatione quinquaginta equos; Cardinalibus viginti quinque; Episcopis viginti; inde tamen authoritas conciliari non potest mundano Prælatorum sumptui; nam Canon addit id permitti, non tanquam rem licitam, sed quam propter sæculi corruptelam non castiget: *Secundùm* (inquit) *tolerantiam dictum est*.

Quinto Canone, edicitur, ne quis in Presbyterum, aut Diaconum, sine certo titulo ordinetur. Jubet, ut Episcopus ei, quem sine titulo ordinaverit, subministret ad vitam necessaria, nisi ordinati hæreditariæ facultates ad id satis sint. *Not.* 1. Canon loquitur tantùm de ordinatione in Presbyterum & Diaconum; ac proindè non vetat, quin Subdiaconi sine certo titulo ordinentur, sed jam alia obtinet consuetudo. *Not.* 2. Episcopus, qui sine titulo Clericali Presbyterum, aut Diaconum

Digitized by Google

num ordinaverit, non absolvitur peccato, quod admisit infringendo Canones; sed prætereà tenetur ad Clerici, quem ordinarit sine titulo, sustentationem. *Not.*3. Licèt Canon non probet ordinationem sub titulo patrimonii, ei tamen dedit locum.

Sextus Canon, vetat, ne Prælati suspensionis, vel excommunicationis sententiam proferant in subjectos, nisi Canonicâ commonitione præmissâ. Vetat iterùm, ne subjecti ad superiorem judicem appellent ante ingressum causæ. Vetat etiam Religiosis omnibus, ne contra regularem Prælati sui & Capituli disciplinam appellare præsumant. *Not.*1. Commonitione canonicâ opus non est, ut suspensus, aut excommunicatus declaretur, qui incidit in infractionem, cui ipso facto annexa erat pœna, aut suspensionis, aut excommunicationis; è contra monitione opus est, cum actus prohibetur tantùm sub pœnâ ferendæ sententiæ. *Not.*2. Ex Canone, peccant Clerici, qui ne corrigantur, à justâ judicis sententiâ ad judicem superiorem appellant; neque enim appellatio instituta est ad defensionem iniquitatis, sed ad innocentiæ subsidium.

Septimo Canone, prohibetur, ne quid exigatur, aut pro personis Ecclesiasticis ponendis in sede, aut pro sepulturis, aut exequiis mortuorum, & benedictionibus nuptiarum. *Not.*1. Schisma ab Octaviano conflatum, variis modis simoniam in Ecclesias invexerat. *Not.*2. Canon non vetat Notario, ne debitum sibi stipendium exigat pro instrumento, quo fidem facit, Clericum missum fuisse in beneficii possessionem. *Not.*3. Ad Canonem quartum Concilii II. Lateranensis dictum est, quomodo excusari possit Parochorum praxis, qui sepulturæ jura exigunt à defuncti hæredibus.

Octavus Canon, vetat, ne beneficia ante possidentis mortem alicui promittantur. *Not.* Cum eo Canone, aliquarum Ecclesiarum Canonici concilient,

Digitized by Google

lient, si possint, suam praxim de assumendis sibi coadjutoribus cum certâ spe futuræ successionis, etiamsi firmâ valetudine fruantur.

Nono Canone, sancitur, ne fratres Templi & Hospitalis Ecclesias de laicorum manibus recipiant; ne ab Episcopis interdictos, aut excommunicatos in suas Ecclesias admittant; ne in Ecclesiis, quæ *pleno jure* ad eos non pertinent, Presbyteros Episcopo non præsentatos exhibeant; ne eorum domestici sub obtentu privilegiorum ordinis, eximant se ab Episcopi jurisdictione. *Not.* 1. Si Templarii Clericos in Ecclesiis, quæ pleno jure ad eos pertinent, instituerint, id ex se non habent, cum sint laici; sed ex Ecclesiæ concessione. *Not.* 2. Præsentatus à Templariis, si post examen idoneus ab Episcopo judicatus non fuerit, jure excidit suo.

Decimo Canone, prohibetur, ne quid exigatur, aut detur ad Monasterii ingressum; ne Monachi peculium habeant; ne sepeliantur cum fratribus, qui in extremis inventi fuerint cum peculio. *Not.* 1. Ad Concilium Nicænum II. jam observatum est, cum Ecclesiæ decretis vix conciliari posse Monasteriorum, alioquin divitum, praxim; dictum quoque fuit, quid in pauperibus Monasteriis exigi possit. *Not.* 2. Canon non vetat, quin in Monasterium admittendus quippiam det in eleemosynam, modò exacta non fuerit ejusmodi eleemosyna: *Si quis autem exactus* (inquit Canon) *pro sua receptione aliquid dederit, &c.* *Not.* 3. Peculium indulgeri non debet à superioribus, nisi ad bonorum Monasterii administrationem: *Nisi ei ab Abbate pro injuncta fuerit administratione permissum*; verba sunt hujus Canonis. *Not.* 4. Peculium censetur, quod ex superiorum permissu apud œconomum deponitur eâ lege, ut Monachus ipsum pro libito in proprium usum convertere valeat; aut cum ita fert Monasterii consuetudo, ut nunquam impendatur, nisi dependenter à deponentis arbitrio,

Duo-

Digitized by Google

Duodecimus Canon, vetat, ne Clerici in majoribus ordinibus constituti, ad sæcularia tribunalia causas agant, nisi proprias, vel Ecclesiæ, vel miserabilium personarum; ne villarum procurationes, aut jurisdictiones sæculares assumant. *Not.* I. Tunc Clericis non licebat, nec modò licet, magistratus sæculares gerere. *Not.* 2. Quamvis Canon non sit in usu ratione pœnæ, quæ Clerico villarum procurationes suscipienti imponitur; viget tamen quoad scopum, quem sibi Concilium proposuit; nempè ne Clericus, nisi aliundè id exigat charitas, sese negotiis sæcularibus implicet.

Decimo tertio, & decimo quarto Canone, prohibetur beneficiorum pluralitas. *Not.* I. Canon XIII. loquitur de dignitatibus & Parochialibus Ecclesiis; at XIV. loquitur de quibuslibet præbendis. *Not.*2. Tunc omnia ac singula beneficia obligabant ad personalem residentiam.

Decimus quintus Canon, præcipit, ut Clericorum bona, sive intestati decesserint, sive aliis conferre voluerint, penès Ecclesias remaneant. *Not.* I. Demonstrat Canon, Clericos non habere dominium in Ecclesiasticos reditus. *Not.*2. Ad restitutionem igitur in foro interiori cogendi sunt Clericorum hæredes. *Not.*3. Canon non intelligitur tantùm de immobilibus, sed etiam de mobilibus: *Præsentibus innotescat, quòd Clerici de mobilibus, quæ per Ecclesiam sunt adepti, jure testari non possunt*; verba sunt Alexandri Papæ III. can. *Ad hæc*.

Quæ Canonibus 20. 21. 23. 25. de torneamentis, treugis, & pace servandâ, publicis usurariis, sanciuntur, explicuimus agentes de Concilio Lateranensi II.

Canon vigesimus septimus, damnat Waldenses & Albigenses, aliosque hæreticos, qui in partibus Tolosanis grassabantur; tum adversùs illos sacram edicit expeditionem. *Not.* I. Waldenses pro locis, ubi grassabâtur, varia sortiti sunt nomi-

na; hincque patet, cur Bohemi, Bulgari, Albigenses nonnunquam appellati sint. *Not.* 2. Canon in hæreticos expeditionem sacram decernit, tum jure defensionis, nimirùm omnia populabantur; tum etiam ad eorum correctionem: *Catholicorum Principum constitutionibus* (Ecclesiastica disciplina) *adjuvatur, ut sæpè quærant homines salutare remedium, dum corporale super se metuant evenire supplicium.* *Not.* 3. Clarè docet Canon, quid intelligi debeat nomine remissionis peccatorum, quæ adversùs hæreticos pugnaturis indulgetur: *Biennium de pœnitentia injuncta relaxamus.* Docet quoque eos, qui indulgentias largiuntur, debere attendere ad eorum laborem, quibus conceduntur: *Secundùm modum laboris, major eis indulgentia tribuatur.*

ARTICULUS XII.

De Concilio Lateranensi IV.

CONcilium Lateranense IV. quod quidem est œcumenicum duodecimum, habitum est anno 1215. Coactum est Innocentii Papæ III. Litteris, quæ ejusdem Concilii actis præfixæ sunt. Ei quoque præfuit laudatus Pontifex: *Anno ab Incarnatione Verbi 1215. celebrata est sancta universalis synodus Romæ in Ecclesia Salvatoris, quæ Constantiniana vocatur, mense Novembri, præsidente Domino Innocentio Papa III. Pontificatus ejus anno 18. in qua fuerunt Episcopi 412. inter quos extiterunt de præcipuis Patriarchis duo, videlicet Constantinopolitanus & Hierosolymitanus.* Verba sunt Vespergensis, qui eo tempore floruit.

Digitized by Google

§. I.

De causa, & actis Concilii Lateranensis IV.

CONCLUSIO I. Concilium Lateranense IV. triplici de causâ coactum est.

Probatur enumeratione. *Primò*, coactum est, ut eligerentur media, quibus urbs Hierosolymitana liberaretur è Saracenorum manibus. *Secundò*, ut damnarentur variæ, quæ tunc exortæ fuerant, hæreses. *Tertiò*, ut universæ Ecclesiæ reformationi consuleretur: *Ut* (verba sunt Innocentii Papæ III. in litteris hujusce synodi convocatoriis) *generale Concilium convocemus, in quo ad corrigendos excessus, & reformandos mores, eliminandas hæreses, ad inducendos Principes & populos Christianos ad succursum & subsidium Terræ sanctæ, tam à Clericis, quàm à laicis impendendum.*

CONCLUSIO 2. In Concilio Lateranensi IV. explicata est: 1. Catholica fides: 2. damnatus liber Abbatis Joachim in Petrum Lombardum de unitate Sanctissimæ Trinitatis: 3. damnatum quoque fuit perversum Almarici dogma: 4. multa de coercendis, ac puniendis hæreticis decreta sunt: 5. amplissimæ indulgentiæ concessæ sunt ad sacrum contra Saracenos bellum euntibus: 6. varia edita sunt capitula ad disciplinæ restitutionem spectantia.

Probantur eæ omnes conclusionis partes ex hujusce Concilii capitulis, quæ subsequente paragrapho exponentur; iis nimirùm in capitulis continentur, quæ in conclusione proposita sunt.

§. II.

Digitized by Google

§. II.

De Canonibus, seu capitulis Concili Lateranensis IV.

Prius capitulum, continet fidem de Sanctissimâ Trinitate, de rerum omnium creatione, de Verbi Incarnatione, de reali præsentiâ corporis Christi in Eucharistiâ. *Not.* 1. Ea fidei expositio necessaria fuit propter Albigenses, aliosque sectarios, qui damnatos iis de articulis errores innovarant. *Not.* 2. Ex his verbis: *Qui simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, Angelicam videlicet & humanam*; nonnulli colligunt, de fide esse, Angelos simul cum mundo corporeo conditos fuisse; id tamen alii negant, contendentes, Concilium voluisse tantùm damnare errorem Origenis asserentis, Angelos & animas rationales *per se* tantùm productas fuisse, corpora verò *per accidens*; hoc est, propter demerita spiritualium substantiarum; nempè Origenes censuit, creata fuisse corpora, ut substantiæ spirituales in peccati vindictam in iis, tanquam carceribus, includerentur; ita Canonem interpretatur S. Thomas opusculo 23. *Not.* 3. Verbum, *Transubstantiatio*, quo inter synodos prima usa est hæc Lateranensis, perfectè explicat Eucharistiæ mysterium.

Secundum capitulum, damnat libellum Abbatis Joachim, quòd in eo assereret, Petrum Lombardum esse hæreticũ, eò quòd docuisset, esse quandam summam rem, quæ nec generaret, nec esset genita, nec procedens. Reprobat quoque tanquam insanam & hæreticam Almarici doctrinam. *Not.* 1. Joachimi persona non fuit damnata; nec mirum; nam damnari possunt authorum libri, licèt authores non damnentur, præsertim si (ut Joachimus) scripta sua Ecclesiæ correctioni subjecerint. *Not.* 2. Hæc Canonis verba:

Digitized by Google

ba : *Si quis igitur ſententiam, ſive doctrinam præfati Ioachim defendere, vel approbare præſumpſerit, tanquam hæreticus ab omnibus confutetur*; intelliguntur de doctrinâ, quam Concilium Joachimo tribuit, non autem de aliâ, quam ſeu per errorem, ſeu aliter (quod hìc non expendimus) nonnulli ſcriptores ei tribuunt. *Not*.3. De Almarico hæc habet Genebrardus libro quarto Chronologiæ : *Almaricus, Carnotenſis, vir eruditus, ſed hæreticus, convictus eſt viginti errorum, quorum unus erat : Corpus Chriſti non magis eſſe in Sacramento Euchariſtiæ, quàm in qualibet alia re*. Idem teſtatur Sanderus lib. 7. de viſibili Monarchiâ, ubi hæc addit : *Negabat, aut generationem filiorum, aut diſtinctionem ſexuum in Paradiſo futuram, niſi Adam peccaſſet... Thurificationem, qua in Eccleſiis utuntur, idololatriam vocabat. Negabat reſurrectionem corporum, Paradiſum, & infernum, & idearum in mente divina æternitatem. Dicebat, quemlibet fidelem teneri, ut credat ſe eſſe membrum Chriſti, & hoc eſſe de articulo fidei*.

Capitulo tertio, damnantur omnes hæretici : Damnati ſæculari poteſtati traduntur puniendi. Dominorum temporalium, qui eos toleraverint, vaſſallos decernit abſolvendos à fidelitatis ſacramento, eorumque terras Catholicis occupandas exponit. *Not*.1. Hæreticos, qui contumaces fuerint, meritò poteſtati ſæculari tradi puniendos, libro 1. contra duas Epiſtolas Gaudentii, Epiſt. 66. lib. 1. contra Epiſtolam Parmeniani, cap. 7. Epiſt. 48. docet Auguſtinus. *Not*. 2. Domini temporales, quorum vaſſalli per Canonem à fidelitatis ſacramento eximuntur, non ſunt Reges, aliiq; ſupremi Principes; nam Canon hoc addit, quod ſupremis Principibus non convenit: *Salvo jure domini principalis*. Nec obſtant hæc, quę adduntur verba : *Eadem nihilominùs lege ſervata circa eos, qui non habent dominos principales*; iis enim intelligi poſſunt ii, qui ab Eccleſiâ ſolâ beneficia-

Digitized by Google

ficiario jure suas ditiones obtinent. Eo sensu loquitur Tridentina synodus sess. 25. cap. 19. *Not.* 3. Ea canonis pars lata est adversùs Raymundum Tolosanum Comitem, Raymundum Rogerium Comitem Fuxensem, Bernardum Comitem Convenarum, & Gastonem Vicecomitem Bearnensem, qui ad Albigensium hæreticorum defensionem confœderati erant; ii verò non supremi Principes, sed feudatarii erant. *Not.* 4. Potestas expoliandi inferiore dominos, qui favebant hæreticis, concilio delata est ex consensu supremorum Principum, quorum oratores aderant concilio Lateranensi IV.

Capitulo quarto, damnantur Græci, qui non priùs sacrificare volebant in altaribus, in quibus Latini sacrificassent, quàm ea lavissent; quique baptizatos à Latinis iterùm baptizabant. *Not.* 1. In illud Græcorum odium Latini venerant propter schisma ab eisdem Græcis undecimo sæculo per Michaelem Cærularium conflatum. *Not.* 2. Fides eadem esse potest etiam inter eos, in quibus diversi sunt ritus: *Licèt Græcos* (ait Canon) *honorare velimus, mores ac ritus eorum, in quantùm cum Domino possumus, sustinendo.*

Capitulo decimo quarto, in Clericos incontinentes decernuntur pœnæ, & quidem graviores in eos qui labuntur, etiamsi secundùm regionis suæ morem, non abdicarint copulam conjugalem. *Not.* Loquitur de Græcis, qui non nubunt quidem post susceptos sacros ordines, sed utuntur uxoribus ante suam ordinationem ductis.

Capitulum vigesimum primum, quod incipit: *Omnis utriusque sexus fidelis*, jubet 1. ut quisque fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur, saltem semel in anno, proprio sacerdoti, & injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere: 2. ad minùs in Paschate Eucharistiæ Sacramentum reverenter suscipiat: 3. sub depositionis pœnâ prohibet sacerdoti ne signo, vel verbo, vel quovis alio mo-

Digitized by Google

modò prodat peccata, quæ quis ei cõfessus fuerit. *Not.* 1. Nomine *proprii sacerdotis*, Canon non intelligit quemvis Presbyterum, licèt debitè ac indefinitè approbatum; nempè declarat, neminem alieno posse confiteri, nisi à proprio facultatem obtinuerit; at ea facultas indulgeri non potest ab iis, quibus ex officio non incumbit animæ cura, licèt indefinitè approbati fuerint ab Ordinario. Prætereà Canone 32. Concilium Lateranense proprium sacerdotem vocat Vicarium perpetuũ; at id non convenit iis qui ex officio Sacramenta non dispensant. *Not.* 2. Canon parochum intelligit, ita tamen, ut nec summus Pontifex, nec Episcopus excludantur: scilicet datur medium inter proprium sacerdotem, & alienum, communis nimirùm, ut sunt Papa in totâ Ecclesiâ, & Episcopus in totâ suâ diœcesi. *Not.* 3. Tempus annuæ confessionis non determinatur in specie: fit igitur satis Canoni, quocumque anni tempore confessio fiat. *Not.* 4. Præscriptam in Paschate communionem confessarius potest propter causam in aliud tempus differre: *Nisi fortè de consilio proprii sacerdotis ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum.* *Not.* 5. Canon eos damnat, qui contendunt, pœnitentem pro libito posse rejicere, aut acceptare injunctam sibi à sacerdote satisfactionem: *Et injunctam* (inquit) *sibi pœnitentiam studeat proviribus adimplere.* Ii pariter proscribuntur, qui contendunt, posse fidelem se eximere satisfactione in hâc vitâ, ac eligere pęnam temporalem in alterâ perferendam. *Not.* 6. Non illicita est modò, sed etiam irrita confessio annua, quam quis alieno sacerdoti sine proprii licentiâ fecerit: *Cùm aliter ille ipse non possit solvere, vel ligare.* Prolixiorem ejusdem Canonis expositionem legere est tomo 2. nostri Commentarii historici de Sacramentis, à paginâ 619. ad 627.

Alia sunt in Concilio Lateranensi IV. capitula, quæ pertinent ad simoniam, quæ tum in dispen-

san-

Digitized by Google

fandis Sacramentis, tum in conferẽdis beneficiis, tum in Monialibus ad Monasterium admittendis, committi solet. Nonnulla etiam sunt, quæ ad judiciorum Ecclesiasticorum formam spectant: Cum verò ea omnia capitula in decretales Gregorii IX. relata sint, eorum hìc explicationem non tradimus. Unum tantùm monitum velim Lectorem; nempè in Jure Canonico intelligi Concilium Lateranense IV. quoties sine addito Concilium generale laudatur.

ARTICULUS XIII.

De Concilio Lugdunensi I.

CONcilium Lugdunense I. quod est generale decimum tertium, celebratum est anno Christi 1245. Romæ sedente Innocentio Papâ IV. in Germaniâ imperante Friderico II. regnante in Galliis sanctissimo Rege Ludovico IX. Illi adfuerunt duo Orientales Patriarchæ, Constantinopolitanus & Antiochenus, quadraginta supra centum Episcopi, Balduinus Imperator Constantinopolitanus, Oratores Regum Franciæ, Angliæ, Aragoniæ, pluriumque aliorum Principum.

§. I.

De causa, actis, & Canonibus Concilii Lugdunensis I.

CONCLUSIO I. Quintuplex fuit causa cogendi Concilium Lugdunense I.

Probatur. Quinque Concilii celebrandi causas recitavit Innocentius Papa IV. in oratione, quam in ipso Concilio habuit; nimirùm 1. excessûs Prælatorum, ac aliorum Clericorum, qui mores non exigebant ad Canonum regulas: 2. sub-

Digitized by Google

subsidium Orientalibus Christianis ferendum adversùs Saracenos, qui captâ Hierosolymorum urbe, præsentem ruinam toti fideli populo minabantur: 3. media, quibus comprimerentur Tartarorum impetus, qui Poloniam, Hungariam, finitimasque regiones populabantur: 4. Græcorum schisma, quod in dies augebatur: 5. tandem Friderici II. in Ecclesiam Romanam persecutionem. Eas causas legere est pariter in litteris, quibus laudatus Pontifex Episcopos evocavit ad Concilium.

CONCLUSIO 2. Tribus actionibus absolutum est Concilium Lugdunense I.

Probatur ex eo, quòd nec plures, nec pauciores reperiantur in hujusce Concilii editionibus.

In priore, quæ habita est quarto Kalendas Julii, Innocentius conquestus est de Prælatorum excessibus; infelicem Christianorum tum in Oriente, tum in Septentrione, statum exposuit; multa dixit de Friderici in Ecclesiam tyrannide.

Actione secundâ, Episcopus Calamensis Friderici sacrilegia, cæteraque scelera, vim ac tyrannidem, Patrum oculis subjecit; ea quidem diluere conatus est Thadæus Friderici Procurator; id tamen non impediit, quin Episcopi, Hispani præsertim, contenderint, animadvertendum esse adversùs eundem Fridericum secundùm formam juris.

Actione tertiâ, lata est in Fridericum excommunicationis & depositionis sententia. Ubi Innocentius retulit, quæ in Ecclesiam Romanam tentaverat, descripsitque varia ejus scelera, hisce verbis tulit, tum excommunicationis, tum depositionis decretum: *Nos itaque super præmissis & compluribus aliis ejus nefandis excessibus, cum fratribus nostris & sacro Concilio deliberatione præhabita diligenti ..... memoratum Principem, qui se Imperio & Regnis, omnique honore ac dignitate reddidit tam indignum, quique propter suas iniquitates à Deo, ne regnet, vel imperet, est abje-*

Digitized by Google

abjectus, suis ligatum peccatis, & abjectum, omnique honore & dignitate privatum à Domino ostendimus, denuntiamus, ac nihilominùs sententiando privamus. Omnes, qui ei juramento fidelitatis tenentur adstricti, à juramento hujusmodi perpetuò absolventes, authoritate Apostolica firmiter inhibendo, ne quisquam de cætero sibi tanquam Imperatori vel Regi pareat, vel intendat; & decernendo quoslibet, qui deinceps ei velut Imperatori, aut Regi consilium, vel auxilium præstiterint, seu favorem, ipso facto excommunicationis vinculo subjacere. Hactenùs Innocentius. *Not.* 1. Asserunt aliqui, Innocentium censuisse, Imperium Germanicum haberi jure beneficiario sedis Apostolicæ, quòd Romanus Pontifex electos Imperatores confirmare soleret. *Not.* 2. Scribunt alii, Fridericum spontè se primùm subjecisse Innocentii judicio; unde (inquiunt) Oratorem misit, qui suo nomine crimina ipsi objecta dilueret. *Not.* 3. Fridericus tamen Innocentii decreto posteà non paruit, adversùs illud plures querelas egit, quas legere est in epistolis ad Francorum & Anglorum Reges datis. *Not.* 4. Exauctorationis decretum sic Innocentius inscripsit: *Sacro præsente Concilio ad memoriam sempiternam*; alia verò decreta aliis terminis exprimuntur; nempè Canone XIII. de Usuris, sic loquitur: *Præsentis Concilii approbatione sancimus*. Canone XIV. de subsidio Constantinopolitanis ferendo, hæc habet: *Ex communi Concilii approbatione statuimus*. Canone XVI. de impediendis Tartarorum incursibus, sic quoque loquitur: *Sacro suadente Concilio universitatem vestram monemus*. Sic etiam Canone XVII. de subsidio Terræ Sanctæ: *Diffinientes sacro approbante Concilio*. *Not.* 5. Meritò Innocentius hæc habet in suo decreto: *Cum fratribus nostris & sacro Concilio deliberatione præhabita diligenti*; siquidem reverà cum Concilio deliberarat, an Fridericus censuris Ecclesiasticis, ipsâ etiam excommunicatione, plecti deberet in pœ-

Digitized by Google

pœnam scelerum, ac sacrilegiorum, quorum reus ab ipso Concilio judicatus fuerat: Ea autem scelera, ea sacrilegia sigillatim in Innocentii adversùs Fridericum sententiâ recensentur; nempè declaratur reus violatæ pacis inter Ecclesiam & Imperium initæ, sacrilegii in captione & violentâ detentione Cardinalium, & aliorum Antistitum, qui ad Concilium à Gregorio IX. Romæ indictum proficiscebantur; Pontificiæ dignitatis famosis in Gregorium IX. epistolis læsæ; invasionis patrimonii S. Petri; contemptûs censurarum, quibus à Gregorio IX. fuerat innodatus; Ecclesię in sacris præsertim electionibus oppressæ; tyrannidis in Clericos, quos duella subire coegerat; Romanæ Ecclesiæ frustratæ censu debito propter Siciliam, quam ab Ecclesiâ Romanâ habebat jure beneficiario. *Not.6.* Post latum illud ab Innocentio decretum, plures Germaniæ, Italiæ & aliorum regnorum Principes Fridericum pro Imperatore habuerunt; hincque factum est, ut populi in diversas factiones abierint, ex quibus innumeræ clades in Rempublicam Christianam redundarunt.

§. II.

De Canonibus, Convocatione, Præside Concilii Lugdunensis I.

Septemdecim editi sunt Canones in Concilio Lugdunensi I. Duodecim priores judiciorum Ecclesiasticorum formæ consulunt; unde in juris Canonici corpus posteà relati sunt. In aliis agitur de ferendo subsidio Imperio Constantinopolitano, de impediendis Tartarorum excursionibus, de Cruciatis, hoc est, iis, qui acceptâ cruce profectionem in Palæstinam voverant. Definitur, ejusmodi Cruce signatos censuris Ecclesiasticis, ipsâ etiam excommunicatione, cogi debere,

re, ut votum suum in terræ sanctę subsidium fideliter exequantur.

Certo certius est, ab Innocentio Papâ IV. convocatum fuisse Lugdunense I. Concilium; convocationis litteras, quæ incipiunt, *Dei virtus*, Concilii actis præfixas legere est.

Constat quoque, laudatum Pontificem eidem Concilio per seipsum præfuisse. Ipse nimirùm orationem habuit ad Patres ad Concilium congregatos; ipse in Fridericum vivâ voce primùm, & deindè scripto tulit sententiam; ipsi tribuuntur pleræque ejusdem Concilii sanctiones; ipsius enim sunt hæ formulæ, quæ in plerisque Canonibus leguntur: *Præsentis Concilii approbatione sancimus*.

Articulus XIV.

De Concilio Lugdunensi II.

Concilium Lugdunense II. quod est generale XIV. celebratum est Christi anno 1274.

§. I.

De causa, convocatione, præside Concilii Lugdunensis II.

Conclusio I. Concilium Lugdunense II. coactum est à Gregorio X. quadruplici de causâ: 1. ad auxilium ad Christianos in Syriâ degentes mittendum: 2. ut Græci ad Catholicam communionem traducerentur: 3. ut Christianorum mores ad puriorem Ecclesiæ disciplinam reformarentur: 4. ut præscriberetur modus aliquis ad celerem Romani Pontificis electionem faciendam; multa enim acciderant mala ex Romanæ Ecclesiæ vacatione, quæ ante Gregorium biennio perdurarat.

Pro-

Digitized by Google

Probatur ex litteris, quibus Gregorius omnes orbis Episcopos vocavit ad Concilium: *Non solùm scissuras* (inquit) *multiplicatas apertè videmus, sed & ruinæ magnæ periculum in subtractione populi Græcorum, qui à sedis Apostolicæ devotione ac obedientia se subtraxit, in occupatione maxima, & vastatione valida terræ sanctæ, in subversione morum, quæ universaliter in Clero graviter obrepsisse videtur & populo, jam non tam cernimus, quàm palpamus.*

CONCLUSIO 2. Gregorius X. per seipsum præfuit Concilio Lugdunensi II. Ipsi ingens adfuit Episcoporum & Doctorum hominum numerus, nec non & præcipuorum orbis Principum oratores.

Probatur 1. Gregorius adfuit Concilio, de quo agitur, proindèque ipsi præfuit. Præter Patriarchas Constantinopolitanum & Antiochenum, adfuere quingenti Episcopi; adfuerunt pariter Jacobus Aragoniæ rex; Michaelis Palæologi Græcorum imperatoris, regum Franciæ, Germaniæ, Angliæ, Siciliæ, Tartariæ oratores. Vocatus fuerat & S. Thomas Aquinas, qui obiit in itinere; nec non S. Bonaventura, quem Gregorius Lugduni Cardinalem Episcopum Albanensem creavit. Patent ea omnia ex Ptholomæo Lucensi auctore coævo, Hist. Ecclesiasticæ lib. 23. cap. 3.

§. II.

De actis, & Canonibus Concilii Lugdunensis II.

Concilium Lugdunense II. infrà tres menses sex sessionibus absolutum est. In primâ sessione, Gregorius Papa X. tres, quæ superiùs relatę sunt, cogendę Synodi causas recitavit. Peractâ secundâ sessione, Pontifex, Cardinales, & Episcopi polliciti sũt, se daturos decimas omnium proven-

tuum Ecclesiasticorum pro belli Hierosolymitani subsidio. Post tertiam sessionem ad Concilium advenerunt legati imperatoris Græcorum. In solemni Missâ, quam Pontifex celebravit, ter Græcè decantatum est symbolum cum additione: *Filioque*. In quartâ, lectis Imperatoris & Græcorum Episcoporum litteris, in quibus Catholicam fidem profitebantur, & primatum Romanę Ecclesiæ divinitùs concessum agnoscebant, eorum legati Summo Pontifici obedientiam exhibuerunt. In quintâ sessione, unus ex nuntiis Tartarorum cum duobus sociis solemniter baptizatus est; lectæ sunt etiam Gregorii X. constitutiones, tum ad fidem, tum ad disciplinam spectantes. In sextâ, lectæ sunt etiam duæ aliæ constitutiones, quæ incipiunt: *Religionum diversitatem*, *Cum sacrosancta*.

Inter Canones à Cregorio X. editos, *sacro approbante Concilio*, tres sunt magni momenti: Priore definitur, Spiritum sanctum à Patre, Filioque procedere, tanquam ex uno, non autem tanquam ex duobus principiis. *Not.* Ad multiplicitatem principii non sufficit multiplicitas personæ, sed prætereà requiritur multiplicitas naturæ, quæ (ut docet fides) in divinis non reperitur.

Altero Canone, qui inscribitur: *De electione & electi potestate*, præscribitur modus, quo Cardinales sese in conclavi gerere debent, ut Summi Pontificis electionem accelerent. *Not.* 1. Ea constitutio relata est in Sextum à Bonifacio VIII. titulo de electione & electi potestate. *Not.* 2. Revocata fuerat per Hadrianum V. & Joannem XXI. sed eam renovarunt, tum Cœlestinus V. tum Bonifacius VIII.

Canone XII. Excommunicatione ipso facto incurrendâ damnantur, qui contra jus *regalia* de novo usurpare conantur, & qui hæc fieri procurant: *Generali constitutione sancimus, universos & singulos, qui regaliæ custodiam, sive guardiam*

ad-

Digitized by Google

advocationis, vel defensionis titulum, in Ecclesiis, Monasteriis, sive quibuslibet aliis piis locis, de novo usurpare conantes, bona Ecclesiarum, Monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare præsumunt, quantæcumque dignitatis honore præfulgeant, Clericos etiam Ecclesiarum, Monachos Monasteriorum, & personas cæteras locorum eorumdem, qui hæc fieri procurant, eo ipso excommunicationis sententiæ subjacere. Clericos, qui regalia de novo usurpantibus sese non opposuerint, idem Canon frustrat proventibus earum Ecclesiarum, aut locorum, in quibus regalia de novo usurpantur: *Illos verò Clericos, qui se, ut debent, talia facientibus non opponunt, de proventibus Ecclesiarum, seu locorum ipsorum pro tempore, quo præmissa sine debita contradictione permiserint, aliquid percipere districtiùs prohibemus.* Addit Canon, eos, *qui ab ipsarum Ecclesiarum, cæterorumque locorum fundatione, vel ex antiqua consuetudine, jura sibi hujusmodi vindicant, ab illorum abusu sic prudenter abstineant, & suos ministros in eis sollicitè faciant abstinere, quòd ea, quæ non pertinent ad fructus sive reditus provenientes vacationis tempore, non usurpent, nec bona cætera, quorum se asserunt habere custodiam, delabi permittant, sed in bono statu conservent.* In eum Canonem. *Not.* 1. Evidenter patet, regalia, quæ contra jus usurpata non fuerint, minimè damnari. *Not.* 2. In Galliis regalia hoc ritu clauduntur: Novus Episcopus fidelitatis juramentum regi præstat; regiæ litteræ præstiti ab Episcopo sacramenti, testes in cameræ Computorum Regesto conscribuntur, ab ipsâque camerâ impetratur mandatum, quo jubetur, manum Regiam temporalibus bonis injectam auferri.

ARTICULUS XV.

De Concilio Viennensi.

CONcilium Viennense, quod est Generale decimum quintum, indictum anno 1307. apertum est quadriennio post, Kalendis Octobris anni 1311.

Quadruplici de causâ à Clemente Papâ V. convocatum est: 1. ob causam Templariorum quorum Ordo publicâ gravissimorum criminum infamiâ laborabat: 2. ob fidei causam; Fratricelli nimirùm, Dulcinistæ, Beguardi & Beguinæ, quibus omnibus præiverat frater Joannes Petrus Olivi ex Ordine Minorum, varios errores sparserant: 3. ob subsidium terræ sanctæ: 4. denique ad restituendam in integrum Ecclesiæ disciplinam. Patent ea omnia tum ex constitutionibus, quæ *Clementinæ* vulgò dicuntur; tum etiam ex convocationis diplomate, quod incipit: *Regnans in Cœlis*.

Concilio præfuit summus Pontifex Clemens V. Scilicet ipse orationem ad Patres habuit; acta ipsum ubique loquentem inducunt; ipsius nomine inscriptæ sunt constitutiones omnes, quæ in Concilio editæ dicuntur. Præter Cardinales, & Patriarchas Alexandrinum & Antiochenum latini ritûs, ipsi adfuerunt (teste Gulielmi Nangii continuatore) centum quatuordecim Episcopi; trecenti verò secundùm Joannem Villanum: plurium Principum oratores, Philippus vulgò dictus Pulcher, Francorum rex, qui (ut narrat Nangii continuator) *sedit à dextris summi Pontificis, præ cæteris omnibus; in sede tamen aliquantulùm inferiore*.

Tribus sessionibus absolutum est Viennense Concilium. In priore, quæ habita est in Basilicâ S. Mauritii, quæ est Metropolitana, Cle-

Digitized by Google

Clemens convocationis caufas recenfuit; poftea variæ de Templariorum causâ; de fubfidio terræ fanctæ; de clericorum reformatione deliberationes habitæ funt. In alterâ, quæ coram Philippo Francorum rege habita eft tertiâ die Aprilis, debitè difcuffis, qui in Templariorum causâ confcripti fuerant, proceffibus, *facro approbante Concilio*, promulgata eft fententia, quâ planè extinctus eft Templariorum ordo, eorumque bona S. Joannis Hierofolymitani equitibus attributa fuere. Tertia feffio habita eft pridie Nonas Maii. Videtur, quòd in eâ promulgata fuerit Clementina prima *de Summa Trinitate, & de fide Catholica*, ubi damnantur tres Petri Joannis Olivi errores. Priore afferebat, Chrifti adhuc viventis latus lanceâ perforatum fuiffe: altero negabat, animam rationalem effe formam corporis; tertio, fidem & virtutes in baptifmate non infundi. Promulgata eft etiam Clementina *Ad noftrum*, & legitur inter Clementinas, titulo *de Hæreticis*. Eâ Beguardorum, & Beguinarum errores damnati funt. Volunt & aliqui cum S. Antonino, promulgatas pariter fuiffe Clementinas, *Ne in agro. De ftatu Monachorum. Dudum. De Sepulturis. Religiofi. De privilegiis, & exceffibus privilegiatorum.*

In relata Concilii Viennenfis acta fubfequentes notas fubjicimus. *Not.* 1. Damnati funt Templarii poft duorum millium teftium adversùs eos depofitionem; poft factam tum in Franciâ, tum in Aragoniâ, tum in Angliâ, tum in Italiâ per judices Ecclefiafticos & civiles diligentem inquifitionem; poft præcipuorum ordinis profefforum confeffionem: ac proinde æquiffima fuit lata in eum ordinem extinctionis fententia. *Not.* 2. Philippus Pulcher non promovit Templariorum extinctionem, ut eorum bonis potiretur; fiquidem poft extinctionis decretum, omnium bonorum, quæ ad Templarios pertinuerant, fruitionem S. Joannis Hierofolymitani equitibus per inveftitu-

Digitized by Google

ram concessit. *Not.* 3. Petrus Joannes Olivi, professione fuit Minorita, patriâ Aquitanus in diœcesi Biterrensi: cœco in Regulam S. Francisci zelo docuit, esse *propriè, ac verè eam, quam Christus ipse servavit, & Apostolis imposuit, & in Euangeliis suis conscribi fecit.* Plures alios similes errores scripsit in suo in Apocalypsim commentario. De iis consuli potest Eymericus in Directorio Inquisitorum. *Not.* 4. Fratricellorum sectæ initium dederunt Petrus de Macerata & Petrus de Forosempronio Ordinis Minorum apostatæ. Sub obtentu litteralis observationis regulæ S. Francisci, rebellarunt in legitimos Ordinis præpositos; rebellarunt quoque in Ecclesiam Romanam, quæ eorum correctionem tentaverat; contenderunt, Ecclesiam duplicem esse, carnalem unam & divitem, cui præesset Romanus Pontifex; spiritualem alteram & pauperem, quam ipsi constituerent. De aliis eorum erroribus legi potest Joannis 22. constitutio adversùs eos apostatas edita ann. 1318. *Not.* 5. Unde Beguardi & Beguinæ nomen sortiti sint, incertum est; verùm constat, commune fuisse cum Fratricellis, qui ex Franciscanorum Ordine prodierant. Eorum errores recenset & damnat Clemens V. Cap. *Ad nostram de hæreticis*. Grassatam, in Germaniâ præsertim, sectam illam docet eadem Clementis constitutio. *Not.* 6. Hæc Clementinæ, *Ad nostrum*, verba, *Doctrinam omnem asserentem, aut vertentem in dubium, quòd substantia animæ rationalis, aut intellectiva verè, ac per se humani corporis non sit forma, velut erroneam & veritati Catholicæ fidei inimicam, sacro approbante Concilio, reprobamus*; non damnant philosophos, qui formam (ut aiunt) corporeitatis ab animâ distinctam admittunt; hæc enim præcipuæ formæ, animæ nimirùm rationali, subordinata est. Præctereà eo sensu definitur, animam per se, & verè esse corporis humani formam, quòd corporis motus ex eâ, tanquam cau-

Digitized by Google

causâ, procedant. *Not.* 7. Cum his ejusdem constitutionis verbis: *Opinionem secundam, quæ dicit, tam parvulis, quàm adultis conferri in baptismo gratiam informantem & virtutes, tanquam probabiliorem & dictis Sanctorum, ac Doctorum modernorum Theologiæ magis consonam & concordem, sacro approbante Concilio, duximus eligendam*; conciliantur oppositæ in scholâ sententiæ de distictione gratiæ sanctificantis à charitate. Thomistæ, qui eam distinctionem admittunt, docent, fidem, spem, & charitatem, quæ in baptismate infunduntur, designari per hanc vocem: *Virtutes*; gratiam verò formaliter sanctificantem, per istas, *Gratiam informantem*. E contra Scotistæ aiunt, *charitatem*, hisce vocibus, *Gratiam informantem*, significari; hâc verò alterâ, *Virtutes*, fidem & spem tantùm. Sed de his in tractatu de justificatione dicetur uberiùs. *Not.* 8. Definit quidem Clementina, de quâ agitur, probabilius esse, quòd gratia informans, quæ per baptismum infunditur, sit habitus; sed in eo sensu intelligi debet, quòd permanens sit, ac inhærens per modum aliorum habituum; non autem, quòd sit habitus similis habitibus naturalibus acquisitis, qui subjectum, cui inhærent, ad actus similes inclinant.

ARTICULUS XVI.

De Concilio Constantiensi.

CONcilium Constantiense, quod est generale decimum sextum, celebrari cœpit die 5. mensis Novembris anni 1415. habuit verò finem quatuor post annis; nempè die 22. Aprilis anni 1418.

Digitized by Google

§. I.

De convocatione, ac præside Concilii Constantiensis.

CONCLUSIO 1. Joannes Papa XXIII. coegit Concilium Constantiense.

Probatur ex bullâ convocationis, quam Concilii Constantiensis sessione 1. legere est, quæque incipit: *Ioannes Episcopus servus servorum Dei ad futuram rei memoriam. Ad pacem, &c.*

CONCLUSIO 2. Non unus fuit Concilii Constantiensis præses.

Probatur. *Primò*, Joannes Papa per seipsum præfuit duabus prioribus sessionibus; id enim expressè testantur earumdem sessionum acta. *Secundò*, postquam idem Joannes ex Concilio discessisset, ipsi præfuerunt Cardinales; à sextâ nimirùm sessione ad quadragesimam primam inclusivè præfuit Joannes Episcopus Ostiensis, Cardinalis Vivariensis. *Tertiò*, Martinus Papa V. per seipsum præfuit postremis Concilii sessionibus, scilicet 42. 43. 44. & 45. quæ Concilio finem imposuit: *Sanctissimo* (verba sunt, quæ cujusque ex postremis sessionibus initio leguntur) *Domino nostro Papa prædicto personaliter præsente, ibidem & præsidente.*

§. II.

De causa Concilii Constantiensis.

CONCLUSIO. Triplex fuit causa celebrandi Concilium Constantiense.

Probatur. Celebratum fuit *primò* ad extinctionem schismatis, quo jam diù laborabat Ecclesia: *Secundò*, ad universalis Ecclesiæ reformationem: *Tertiò*, ad stabiliendam fidem adversùs Vvicleffum, Joannem Hus, & Hieronymum de

Digitized by Google

de Pragâ. Posteriorem hanc causam probant acta sessionis 8. 15. 16. & 21. Duas verò priores ipsamet Constantiensis Synodus recenset sessione 4. & 5. ubi sic loquitur: *Hæc sancta Synodus Constantiensis generale Concilium faciens pro extirpatione præsentis schismatis, & unione, ac reformatione Ecclesiæ Dei in capite, & in membris fienda, &c.*

Quæres 1. quodnam esset schisma, ad quod tollendum celebrari debuit Concilium Constantiense.

Resp. eo tempore, quo laudata Synodus habita est, dubium apud multos fuisse, quinam legitimus esset Pontifex, an Joannes XXIII. an Gregorius XII. an verò Benedictus XIII. unusquisq; nimirùm se pro vero Pontifice jactabat; cuique nonnulla regna, nonnullæque provinciæ parebant; cuique sui erant Cardinales.

Si quis verò roget, quid trium illorum Pontificum electioni causam dedisset, res paulò altiùs erit repetenda. *Primò*, Clemens Papa V. anno 1305. Sedem Apostolicam in Gallias transtulerat, ibique tum ipse, tum illius successores, septuaginta annorum spatio permansere. *Secundò*, Gregorius XI. licèt natione Gallus, reliquit tamen Gallias, commigravitque Romam, ubi Sedem suam fixit. Illi autem mortuo Cardinales Urbanum VI. suffecere. Verùm cum illius severitatem ferre non possent, Fundos secesserunt, ubi cõtestati se per vim à Romanis illatam Pontificatum Urbano detulisse, ejus electionem irritam esse declararunt, communique consensu Romanum Pontificem designarunt Clementem VII. qui mox in Gallias recedens, Avenione Pontificatûs sedem collocavit. Cum autem reges & provinciæ non intelligerent, uter verus esset Pontifex, alii hunc, alii illum, variis rationibus permoti sequebantur. *Tertiò*, in locum Urbani, qui annis ferè duodecim vixit, Bonifacius IX. successit, & in locum Clementis Benedictus XIII. Bo-

Digitized by Google

nifacio successit Innocentius VII. & Innocentio Gregorius XII. *Quartò*, Cardinales utriusque Pontificis schismate pertæsi, cum eos adducere non potuissent, ut in unum locum convenirent, quo de mediis tollendo schismati aptioribus deliberarent, Pisas advolarunt, ubi congregato ex pluribus Episcopis Concilio, Gregorium & Benedictum in jus vocarunt, & utroque ex Pontificatu dejecto, Pontificem renuntiarunt Alexandrum V. Verùm cum nec Gregorius, nec Benedictus Synodo parerent, tres nomine Summi Pontifices visi sunt in Ecclesiâ. Alexandro paulò post mortuo suffectus est Joannes XXIII. qui ut schisma tolleret, agentibus Sigismundo Romanorum Imperatore, cæterisque piis Principibus, Concilium, de quo hìc agitur, Constantiæ coegit.

Quæres 2. quis esset Vvicleffus? quis Joannes Hus? quis Hieronymus de Pragâ.

Resp. ad 1. Joannem Vvicleffum, natione fuisse Anglum, professione Presbyterum, & cujusdam Parochialis Ecclesiæ Lincolniensis diœcesis rectorem. Is per decretum Summi Ponticis dejectus ex Collegii Cantuariensis Oxonii præfecturâ, ac Episcopatûs Vvigorniensis repulsam passus, in Ecclesiam virus evomuit; multos nimirùm errores, tum in Deum, tum in Christum, tum in sacramenta, tum in Ecclesiam, tum in plura alia religionis capita, tam vivâ voce, quàm editis libris apud Anglos disseminavit: eosq; quamvis in variis Angliæ Synodis damnatos ad extremam usque vitæ periodum defendit.

Resp. ad 2. Joannem Hus, natione fuisse Bohemum, professione Presbyterum, & in Academiâ Pragensi professorem. Is Vvicleffi libros, licèt ab academiâ damnatos, ac eorum authorem jam mortuum, miris laudibus extollebat; ejectis Vvenceslai regis operâ Catholicis doctoribus, palàm eosdem errores disseminavit in suis concionibus; libris consignavit, addiditque plu-

plures alios, quos apud Patres in Synodo generali se defensurum esse jactabat.

Resp. ad 3. Hieronymum de Pragâ fuisse Magistrum Artium in Bohemiâ, ac virum laicum; plures ex erroribus à Joanne Hus disseminatis publicè vir eloquens populum edocuit, atque ob id tum ab Archiepiscopo Pragensi, tum ab Academiâ in jus vocatus est.

Quæres 3. quæ vitia iis temporibus in Ecclesiæ mores irrepsissent.

Resp. irrepsisse præsertim simoniæ labem; exemptiones contra jus datas à Pontificibus in suis obedientiis; unde eas Martinus Papa V. approbante Concilio abrogavit, ut videre est in postremis ipsius Concilii sessionibus, quibus laudatus Pontifex præfuit.

§. III.

De actis Concilii Constantiensis.

Conclusio. Acta Concilii Costantiensis ad varia capita reduci possunt.

Probatur enumeratione. *Primò*, lectâ convocationis bullâ, Joannis XXIII. promisit, vovit ac juravit se cessurum Papatui, ubi & quoties Concilium judicaret, id ad Ecclesiæ pacem fore necessarium.

Secundò, absente Papâ, qui ne cogeretur promissis stare, furtivè Constantiâ discesserat, Concilium se agnovit pro œcumenico, declaravitq; se potestatem à Christo immediatè habere, cui quilibet, etiamsi Papalis dignitatis existat, obedire teneatur.

Tertiò, prolata est depositionis sententia contra Joannem XXIII. tanquam contumacem, schismatis fautorem, perjurii, simoniæ, aliorumque gravium criminum reum; quam quidem sententiam Joannes scripto ratam habuit, ac confirmavit.

Digitized by Google

Quartò, sessione XIV. designatus à Gregorio procurator, ejus nomine sic locutus est: *Istud sacrum Concilium generale convoco, & omnia per ipsũ agenda auctorizo & confirmo*. Exhibita est deindè ab Imperatore Sigismundo ejusdem Gregorii cessio, quæ unanimi consensu admissa fuit à Synodo; confirmata quoq; fuerunt omnia, quæ idem Gregorius in suâ obedientiâ Canonicè peregerat.

Quintò, cum Petrus de Lunâ, Benedictus XIII. in suâ obedientiâ nuncupatus, Papatui cedere noluisset, inter Sigismundum Imperatorem, & Concilii legatos ex unâ parte, & inter Principes ac Prælatos de obedientiâ ejusdem Benedicti ex alterâ, duodecim capitula, quæ ad schisma tollendum Narbonæ concordata fuerant, probata sunt à sacrâ Synodo, omnesque ejusdem obedientiæ, tum Clerici, tum laici, ad unionem admissi sunt, ac tandem in eundem Benedictum prolata est sessione 37. definitiva sententia, quâ spoliatus est dignitate Papali, quam obtenderat; ac ab Ecclesiâ Catholicâ tanquam membrum aridum præcisus est.

Sextò, in octavâ sessione, quadraginta quinq; articuli Joannis Vvicleffi damnati sunt respectivè tanquam notoriè hæretici, erronei, scandalosi, blasphemi, piarum aurium offensivi, temerarii & seditiosi. Editi ab eodem Vvicleffo libri, ac tractatus, igne damnati sunt; confirmata etiam fuit censura, quam Doctores Oxonienses tulerant in 260. ejusdem authoris articulos, in relatos 45. saltem quoad substantiam, incidentes.

Septimò, sessione 15. damnati sunt triginta articuli Joannis Hus; quos cum abjurare noluisset, jussu sacræ Synodi degradatus est, ac traditus sæculari potestati. Probata fuit communio sub unâ tantùm specie, ac præcepta non celebrantibus. Damnata quoque fuit tanquam hæretica, hæc propositio: *Quilibet tyrannus potest & debet licitè, & meritoriè occidi per quemcumque vassallum suum, vel subditum, etiam per clanculares insidias, & subtiles blanditias, vel adulationes*, non ob-

obstante quocumque præstito juramento, seu confœderatione factis cum eo, non expectata sententia, vel mandato judicis cujuscumque. Cujus autem authoris esset ea propositio, Concilium non aperit.

Octavò, Hieronymus de Pragâ, qui sessione 19. Joannis Vviclef, ac Joannis Hus errorum damnationi subscripserat, subscriptionem suam sessione 21. palàm in Synodo revocavit; ob idque multatus est excommunicatione, traditusque sæculari brachio, vivus exustus est.

Nonò, Sessione 40. decretum est, ut non obstante absentiâ Cardinalium Petri de Lunâ, ad novi Pontificis electionem procederetur. Deindè de consensu Cardinalium sancitum est, ut hâc vice tantùm, illis ad eligendum Romanum Pontificem adjungerentur sex Prælati, vel aliæ honorabiles personæ in sacris Ordinibus constitutæ, de quâlibet natione in Synodo pro tunc existentes, quos seu quas quælibet ipsarum nationum per se, ad hoc infrà decem dies eligeret. Tandem sess. 41. Martinus V. renuntiatus est Pontifex à triginta Cardinalibus & triginta Electoribus, qui simul in conclave introierant.

Decimò, Post electionem Martini Papæ V. ab eodem Summo Pontifice sess. 42. 43. 44. & 45. sacro approbante Concilio, variæ constitutiones promulgatæ fuerunt: *De Exemptionibus*; *Vnionibus*; *Annatis seu fructibus percipiendis*; *Dispensationibus*; *Decimis & aliis oneribus Ecclesiasticis*; *De vita & honestate Clericorum*; *De loco futuri Concilii proximè celebrandi*; *De absolutione & dissolutione Concilii*. In iis autem constitutionibus plura sunt ecclesiasticæ disciplinæ multùm utilia. Hortamur igitur lectorem, ut eas percurrat, nec non ejusdem Martini bullam, quæ est de Joannis Vviclef & Joannis Hus erroribus in Concilio Constantiensi damnatis.

§. III.

Digitized by Google

§. III.

Vtrùm Concilium Constantiense sit Oecumenicum.

CONCLUSIO. Concilium Constantiense est Concilium œcumenicum.

Probatur 1. Ipsa Constantiensis Synodus in omnibus ferè sessionibus declarat, *se Concilium œcumenicum facere, in Spiritu Sancto legitimè congregatum, universam Ecclesiam repræsentans.*

Probatur 2. Martinus Papa V. in bullâ de erroribus Joannis Vviclef, Joannis Hus, & Hieronymi de Pragâ, jubet, ut hæreticus in Ecclesiæ sinum rediens, de tribus his articulis interrogetur: *Vtrùm credat, teneat & asserat, qu d quodlibet Concilium generale, & etiam Constantiense, universalem Ecclesiam repræsentet.* —— *Item utrùm credat, quòd illud, quod sacrum Concilium Constantiense, universalem Ecclesiam repræsentans, approbavit & approbat in favorem fidei, & salutem animarum, quod hoc est ab universis Christi fidelibus approbandum & tenendum; & quod condemnavit & condemnat, esse fidei, vel bonis moribus contrarium, hoc ab eisdem esse tenendum pro condemnato, credendum & asserendum.* —— *Item utrùm credat, quòd condemnationes Ioannis Vviclef, Ioannis Hus & Hieronymi de Praga, factæ de personis eorum, libris & documentis per Sacrum Generale Constantiense Concilium, fuerint ritè & justè facta, & à quolibet Catholico pro talibus tenenda & firmiter asserenda.*

Probatur 3. In ultimâ Concilii sessione, hæc ipsius Martini Papæ V. verba leguntur, *quòd omnia & singula determinata, conclusa & decreta in materiis fidei per præsens Concilium concilia-*

Digitized by Google

liariter, tenere & inviolabiliter observare volebat, & nunquam contraire quoquo modo. Ipsaque sic conciliariter facta approbat & ratificat, & non aliter, nec alio modo.

Objicies. Illud Concilium non fuit œcumenicum, cui ingens Europæ pars non adfuit: atqui ingens Europæ pars non adfuit Concilio Constantiensi; nempè Prælati, qui erant ex obedientiâ Gregorii XII. non adfuerunt tredecim prioribus sessionibus, & in quartâ expressè protestati sunt, se non probare Concilii convocationem factam à Joanne Papâ XXIII. Cardinales, qui stabant à Benedicto XIII. nusquam eidem Concilio præsentes fuerunt: ergo, &c.

Resp. 1. dist. maj. Cui ingens Europæ pars non adfuit sine contumaciâ, conc. maj. cum contumaciâ, neg. maj. Episcopi regionum, quæ parebant Gregorio XII. & Benedicto XIII. poterant ac debebant sistere se præsentes Concilio Constantiensi, ac proindè contumaces fuerunt; contumacia verò Episcoporum, qui Canonicè vocati sunt, non impedit, ne Concilium sit œcumenicum. Vide quæ superiùs diximus agentes de conditionibus ad Concilium œcumenicum requisitis.

Resp. 2. dist. min. Si ea pars, quæ non adfuit, posteà non adhæserit Concilio, conc. min. si adhæserit Concilio, neg. min. Tota obedientia Gregorii XII. à sessione 14. ad finem usque adfuit, adhæsitque Concilio, ac probavit, quæ in prioribus ejusdem Concilii sessionibus statuta fuerant; obedientia Benedicti XIII. idem, relicto eodem Benedicto, præstitit, ut videre est sessione 35. & sequentibus.

AR-

Digitized by Google

Articulus XVII.

De Concilio Basileensi.

Concilium Basileense convocatum est à Martino Papâ V. in executionem, tum Decreti *Frequens*, à Synodo Constantiensi sess. 39. promulgati, tum etiam Decreti sessionis primæ Concilii Senensis. Qui Martino proximè successerat Eugenius IV. ejusdem Concilii Basileensis convocationem confirmavit, deditq; in mandatis Juliano Cardinali Diacono S. Angeli, ut illi suo nomine præsideret; ut patet datis ad ipsum litteris lectis in priore hujusce Concilii sessione, ubi hæc habentur: *Præterea cum felicis recordationis Martinus Papa V. prædecessor noster inter cætera tibi injunxerit præsidere debere auctoritate Apostolica in Concilio Generali in Basileensi civitate celebrando .... placet nobis & volumus, tibique mandamus, quatenùs .... gressus tuos dirigas ad prædictam civitatem Basileensem, & tibi (prout opus videris esse) juxta tibi injuncta & ordinata in Concilio Constantiensi, optimè provideas, prout in tua prudentia & circumspectione plenè confidimus.*

§. I.

De causa, & actis Concilii Basileensis.

Conclusio I. Concilium Basileense triplici de causâ coactum est.

Probatur. Coactum est *primò*, ad tentandam Bohemorum unionem cum Ecclesiâ Catholicâ; perstabant enim in erroribus Joannis Hus, & Hieronymi de Pragâ, quos Concilium Constantiense damnaverat: *Secundò*, ad conciliandam pa-

Digitized by Google

pacem inter Principes Christianos, qui bellis Rempublicam Christianam lacerabant: *Tertiò*, ad Cleri reformationem, quam tentarat quidem Concilium Constantiense, sed ad exitum non perduxerat. Triplex illa causa recensetur ad caput secundæ sessionis hujusce Concilii.

CONCLUSIO 2. Concilii Basileensis acta continentur 45. sessionibus.

Probatur brevi relatione earumdem sessionum, quas quidem methodi causâ reducemus ad capita, quæ ad auctoritatem Concilii, processum illius adversùs Eugenium Papam IV. fidem ac disciplinam pertinent.

Primò, Sessionibus II. III. XVIII. & XXIX. recitata ac confirmata sunt duo capitula de potestate cujuslibet Concilii œcumenici legitimè congregati, quæ promulgata fuerant sessionibus IV. & V. Concilii Constantiensis. Declaratum quoque fuit, quòd Synodus Basileensis per nullum, quâvis auctoritate, etiamsi Papali præfulgeat, dissolvi, aut ad alium locum transferri, seu ad aliud tempus prorogari debuit aut potuit, debet aut potest, debebit aut poterit in futurum, absque ejusdem Synodi Basileensis deliberatione & consensu. Sessione XXXIII. eadem Oecumenici Concilii potestas hisce duobus articulis iterùm explicata fuit: *Veritas de potestate Concilii generalis, universalem Ecclesiam repræsentantis supra Papam & quemlibet alterum, declarata per Constantiense & hoc Basileense generalia Concilia, est veritas fidei Catholicæ.* ---- *Veritas hæc, quòd Papa Concilium generale universalem Ecclesiam repræsentans, actu legitimè congregatum super declaratis in præfata veritate, aut aliquo eorum, sine ejus consensu nullatenùs auctoritativè potest dissolvere, aut ad aliud tempus prorogare, aut de loco ad locum transferre, est veritas fidei Catholicæ.*

Secundò, Sessione III. declaratum est, irritam esse ejusdem Concilii Basileensis dissolutionē ab

Eu-

Eugenio Papâ IV. factam. Sess. XII. editum est decretum citationis adversùs eundem Eugenium Papam. Sessione XXIX. irrita declarata fuit translatio Concilii ab eodem Eugenio in urbem Ferrariam. Sessione XXXI. Eugenius, quòd post iteratas monitiones Concilii translationem rescindere detrectasset, declaratus est suspensus ab omni administratione Papatûs, tum in spiritualibus, tum in temporalibus. Sess. XXXIV. lata est in Eugenium depositionis sententia. Sessione XXXIX. confirmata fuit Amadei Sabaudiæ ducis in Papam electio facta à Cardinalibus, aliisq; ad eam electionem peragendam specialiter à Concilio deputatis; cui quidem electioni idem Amedeus consentiens, Papatûs insignia sub Felicis V. nomine sumpsit.

Tertiò. Sessione IV. probata sunt pacta, quæ in Egra oppido ad unionem Bohemorum inter Concilii & eorundem Bohemorum nuntios conventa fuerant. Sessione XXII. damnatus est libellus fratris Augustini de Româ, Archiepiscopi Nazareni, in quo præter cætera continebatur hæc propositio: *Christus quotidie peccat, & ex quo fuit, Christus quotidie peccavit*; declarata est autem scandalosa & erronea in fide, quamvis (ait Concilium) idem frater Augustinus diceret, se eam non intelligere de capite Ecclesiæ Christo, sed de membris, seu fidelibus, qui cum Christo capite unum Christum constituunt. —— Sessione XXX. definitum est, fideles, sive laicos, sive Clericos non celebrantes, non adstringi ex præcepto Domini ad communionem sub utrâque panis ac vini specie: Sancitum est quoque, consuetudinem communicandi sub unâ tantùm specie, haberi debere pro lege, quam nemini liceat immutare sine Ecclesiæ auctoritate. —— Sessione XXVI. actum est de conceptione Beatę Mariæ Virginis, declaratumque fuit, doctrinam quâ asseritur, Virginem Deiparam fuisse semper immunem ab originali & actuali culpâ, esse appro-

Digitized by Google

probandam, tenendam, amplectendam, *tanquam piam & consonam cultui Ecclesiastico, fidei Catholicæ, rectæ rationi, & Sacræ Scripturæ.*

Quartò, Sessione XII. restitutæ sunt electiones Canonicæ in Ecclesiis Metropolitanis, Cathedralibus, Collegiatis, & Monasteriis. ---- Sessione XV. præscriptum est, ut in quâlibet diœcesi fiat semel in anno diœcesana Synodus, habeaturque in singulis Provinciis Concilium Provinciale, saltem de triennio ad triennium. ---- Sessione XX. edita sunt decreta de Clericis publicè concubinariis; de excommunicatis aliquo modo non evitandis; de interdictis non leviter ponendis; de non appellando ante diffinitivam sententiam. Eæ autem constitutiones posteà sub Carolo VII. relatæ sunt in Pragmaticam Sanctionem in Bituricensi Gallicanorum præsulum conventu, & ex Pragmaticâ in Concordata Leonis Papæ X. & Francisci I. Francorum Regis. Verùm quæ est de vitandis excommunicatis, nullibi observatur ad formam Basileensis Synodi, sed Constantiensis tantùm, quâ jubetur, post expressam judicis denuntiationem tantùm, vitandos esse excommunicatos, etiamsi aliundè factum notoriè constiterit. ----- Sessione XXI. agitur de annatis communibus, de pacificis per triennium possessionibus, de modo celebrandi divinum officium in Ecclesiâ. Hunc modum consulant, qui ad Breviarium, aut in Choro, aut privatim recitandum tenentur. -----Sessione XXIII. agitur de electione Summi Pontificis; de Cardinalibus, quorum numerus ad 24. restringitur. ----- Sessione 24. referuntur acta quædam Concilii cum Græciis; indulgentiæ iis concessæ sunt, qui in favorem subsidii pro Græcorum reductione procurandâ aliquid contulissent. Subsequentibus aliis sessionibus rescissa sunt, quæ promulgaverat Eugenius, tam pro transferendo Concilio, quàm ad semetipsum in Papatu post depositionem conservandum. ---- Sess. XLV. sta-

Digitized by Google

statutum est, ut infrà triennium ab hâc Sessione Concilium Oecumenicum Lugduni celebraretur. Declaratum est quoque, Concilium Basileense censeri non debere dissolutum, etiamsi deinceps actus conciliares fortè propter varia impedimenta Basileæ haberi non possent; sed continuandum esse in Civitate Lausanensi. Habita est postrema hæc sessio septimo Kalendas Junii, anno 1442. proindèque cum prior celebrata sit decimo nono Kalendas Januarii, anno 1431. Concilium Basileense per undecim annos perduravit.

§. II.

Vtrùm Concilium Basileense sit Oecumenicum.

Conclusio I. Concilium Basileense haberi debet pro Oecumenico quoad eas sessiones, in quibus ipsi Eugenius Papa IV. adhæsit.

Probatur. *Primò*, Concilium Basileense legitimè convocatum fuit; nempè coactum est ex decreto Oecumenici Concilii Senensis; ex litteris tum Martini Papæ V. tum Eugenii Papæ IV. quas ejusdem Concilii sessione I. legere est. *Secundò*, legitimus fuit ejusdem Concilii præses, Julianus nimirùm Cardinalis S. Angeli, cui ante Concilii inchoationem, Eugenius suas vices commiserat. *Tertiò*, universalem repræsentavit Ecclesiam; scilicet ex omnibus orbis Christiani partibus ad ipsum vocati fuerant Episcopi; quorum licèt initio perbrevis esset numerus, ingens tamen posteà accessit. *Quartò*, Martinus in bullâ convocationis, idem Concilium vocat Oecumenicum. Eugenius quoque eodem ipsum nomine appellavit, tum in litteris pro revocatione translationis in Civitatem Bononiensem, tum aliis, quę datæ sunt ad Julianum Cardinalem, tum denique in

in iis, quæ anno 1434. ad ipsummet Concilium direxit; hæc enim est earum superscriptio: *Eugenius Episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus & dilectis filiis in sacro Generali Basileensi Concilio congregatis, salutem & Apostolicam benedictionem.* Tandem *quintò*, idem probatur ex iis, quæ mox dicentur in responsione ad primam adversariorum objectionem.

Objicies 1. Concilium Basileense est Oecumenicum solùm quoad priorem sessionem; nempè Eugenius Papa IV. dissolvit idem Concilium, ac Bononiam transtulit, statim post priorem illius sessionem; revocavit potestatem Juliano Cardinali factam, ut ei præesset Summi Pontificis loco: id patet ex bullâ revocationis promulgatâ Romæ 15. Kalendas Januarii, anno 1431. ex litteris ad Sigismundum Romanorum regem, ex litteris ad ipsum Concilium Basileense, datis Romæ 16. Kalendas Martii, anno 1432. Illa monumenta, aliaque ad causam, de quâ agitur, spectantia legere est in appendice primâ Concilii Basileensis, editionis Labbeanæ.

Resp. Eugenium Papam IV. revocasse posteà bullas, ac litteras quascumque scriptas pro dissolutione Concilii, ac illius translatione in Civitatem Bononiensem: *Ut mentis nostræ integritas* (inquit laudatus Pontifex in bullâ promulgatâ Romæ 18. Kalendas Januarii, anno 1433. quæque incipit: Dudum sacrum generale Concilium Basileense.) *ac devotio, quam ad universalem Ecclesiam & sacrum generale Concilium Basileense gerimus, omnibus constet evidenter, duas nostras litteras pridem in Palatio Apostolico promulgatas; nam tertias, quæ dicuntur incipere,* Deus novit, *cum à nobis, aut de scitu nostro nunquam emanarint, licèt superfluum videatur, quod non extat revocare, quia petitum est, & ad cautelam, si ullo unquam tempore apparerent; & alias quascumque, & quidquid per nos, aut nostro nomine in præjudicium, aut derogationem prædicti sacri*

Digitized by Google

Concilii Basileensis , seu contra ejus auctoritatem factum & attentatum, seu assertum est, cassamus, revocamus, irritamus, & annullamus , nullas & irritas fuisse declaramus.

Ne quis verò dicat, laudata Eugenii verba intelligi tantùm de sessionibus, quæ deinceps habendæ erant , hoc est, à tempore revocationis bullarum, quæ contra Concilium emanarant , obstant hæc, quæ ab eodem Eugenio laudatis verbis præmittuntur : *Decernimus & declaramus , præfatum generale Concilium Basileense à tempore prædictæ inchoationis suæ legitimè continuatum fuisse & esse , prosecutionemque semper habuisse , continuari, ac prosecutionem habere debere ad prædicta & pertinentia ad ea* (extirpationem nimirùm hæresum, pacem populi Christiani, ac generalem Ecclesiæ reformationem in capite & in membris) *perindè ac si nulla dissolutio facta fuisset . Quinimò præfatam dissolutionem irritam & inanem de consilio & assensu similè declarantes, ipsum sacrum generale Concilium Basileense, purè, simpliciter, & cum effectu, ac omni devotione & favore prosequimur, & prosequi intendimus.*

Objicies 2. Pauci admodùm Basileæ erant Episcopi, cum habitæ sunt sessiones, quæ præcedunt decimam sextam, in quâ Eugenii litteræ de revocatione dissolutionis, seu translationis admissæ sunt: ergo tunc Concilium non fuit Oecumenicum ; nec enim exiguus Episcoporum numerus satis est ad repræsentandam universalem Ecclesiam.

Resp. 1. non ingentem quidem Episcoporum numerum priori sessioni adfuisse ; verùm cæteris multi , tum Cardinales, tum Episcopi , tum secundi Ordinis presbyteri, præsentes fuere. 2. Ad Concilium Oecumenicum, quod universam Ecclesiam repræsentet , non requiritur, ut plures omnium nationum Episcopi conveniant ; sed satis est, ut omnes legitimè vocentur , alioquin enim

Digitized by Google

enim vacillarent decreta, quæ in prioribus Concilii Tridentini sessionibus edita sunt; nempè nulli ferè ex Galliâ, ex Germaniâ, ex Poloniâ præsules adfuere Concilio, cum promulgata sunt. 3. Certum est, ingentem ex omnibus nationibus numerum, tum Cardinalium, tum Episcoporum, Basileam convenisse, sive cum in eo promulgata est Eugenii adhæsio, sive toto post quadriennio, quo inter Eugenium & Concilium pax & concordia perdurarunt: Ii verò tum Cardinales, tum Episcopi, tum etiam ipse Eugenius confessi sunt, Concilium Basileense à primo sui exordio ad ea usque tempora fuisse Oecumenicum & legitimè continuatum; unde si quid ei priùs defuit, Eugenius Papa abundè per suam declarationem & sui adhæsionem supplevit.

Objicies 3. Illud Concilium non est Oecumenicum, in quo omnia non conciliariter, sed tumultuosè facta sunt: atqui in sessionibus, quæ præcedunt Eugenii declarationem, ac adhæsionem, omnia non conciliariter, sed tumultuosè facta sunt: ergo, &c.

Resp. neg. min. Ratio est 1. quia id, quod asseritur in argumento, nullus Concilii Basileensis historicus scripsit: 2. Ejusdem minoris propositionis falsitas patet ex modo, ac ordine, quo res in Concilio pertractatæ sunt; ejusmodi autem fuit ille ordo. *Primò*, quatuor nationes, Italica, Gallicana, Germanica, & Hispanica, in quatuor conventus distributæ sunt, quos *sacras deputationes* vocarunt, quibus quidem pro negotiorum diversitate varia nomina, *Fidei nimirùm*, *Pacis*, *Reformationis*, *& Communium* indita sunt. Pari numero, ex omni ordine constabant, propriosque habebant Magistratus, Ministros, Præsides, Promotores, Notarios. Ter in hebdomadâ iisdem horis conveniebant, ac post oblatum Missæ sacrificium, negotiis operam dabant. *Secundò*, ex quatuor Conventi-

bus,

Digitized by Google

bus, duodecim viri seligebantur, terni ex singulis, eorumque magistratus mense concludebatur; finito autem mense, quatuor ex antiquis remanebant, qui octo recens electos dirigerent. Duodecim illi viri, ter in hebdomadâ conveniebant; ad hos omnia negotia, cujuscumque essent generis primùm referebantur; priùs discussa, vel rejiciebant, si judicarent nullius esse momenti, vel si censerent gravia, ad aliquem ex conventibus remittebant. Duodecim virûm præses, cum id exposcebat negotiorum gravitas, quatuor conventûs extra ordinem convocare poterat. *Tertiò*, quæ à Decemviris ad aliquem ex conventibus referebantur, proponebantur ab illius conventus præside; de propositis verò non licebat quidpiam primâ die decernere, sed negotium differebatur ad aliam congregationem, ut de eo singuli consultiùs deliberare possent. *Quartò*, statuta communi consilio in aliquo ex tribus conventibus, ad alios tres conventûs deferebantur, exponebanturque rationes, cur ita fuisset statutum. Si verò duas in sententias abiisset congregatio, quamvis altera numero superior esset, res ad generalem conventum deferebatur à duobus ex utrâque opinione, cum argumentis, quibus nitebatur, ut omnium judiciis cognitis, quod magis expediret, decerneretur; consuli tamen debebat primus conventus, ad quem spectabat res, de quâ in generali conventu erat decernendum. *Sextò*, Concilii præses, nihil ad Patres referre poterat, nisi de quo priùs à quatuor conventibus, seu deputationibus, deliberatum fuisset. *Septimò*, priusquam generalis conventus haberetur, quatuor Deputationum præfecti Concilii præsidi exponebant, quæ in suis conventibus deliberata fuerant; in quibus, si quatuor unanimiter, aut tres saltem conventus consentirent, res ad ipsum Concilium referebatur. *Octavò*, quod in conventu, seu quatuor nationum congregatione generali approbatum fuerat, redactum in De-

Digitized by Google

Decreti formam in publicâ Concilii ſeſſione ritu ſolenni ſtatuebatur, ac promulgabatur. De eo deliberandi, ac ſtatuendi ordine in Concilio Baſileenſi ſervato, vide Auguſtinum Patricium cap.26.

CONCLUSIO 2. Concilium Baſileenſe non fuit Oecumenicum in iis ſeſſionibus, in quibus Eugenius Papa IV. ipſi non adhæſit.

Probatur. Cum habitæ ſunt ſeſſiones, quibus Eugenius Papa IV. non adhæſit, Concilium Baſileenſe non repræſentabat univerſam Eccleſiam: ergo tunc non erat Concilium Oecumenicum. Probatur ant. *Primò*, Sedis Apoſtolicæ legati iis ſeſſionibus aut non adfuerunt, aut contra eas reclamarunt. *Secundò*, ſanior Concilii pars obſtitit alteri in iis omnibus, quæ à ſeſſione 25. incluſivè habita ſunt. *Tertiò*, Concilium ex decreto tum ejuſdem ſanioris partis, tum Eugenii Papæ IV. Florentiam aut in alium in Italiâ locum Papæ, ac Græcis magis accommodum, legitimè traslatum fuerat. Nam cum ingens Græcorum Epiſcoporum numerus, cum ſuo imperatore Joanne Palæologo, ac Joſepho Conſtantinopolitano Patriarchâ, ad Orientalis Eccleſiæ cum Latinâ unionem faciendam jamjam in Italiam appellere deberent, expreſsèque proteſtarentur, ſicut jam anteà Baſileæ per ſuos oratores proteſtati fuerant, ſe non poſſe montes tranſilire ac ſe conferre vel Avenionem, vel Baſileam, vel in Sabaudiam, quæ loca erant à pluribus quidem, ſed contra ſaniorem partem, à Concilio Baſileenſi ſeſſione 25. deſignata, contra quod ſeſſione 19. conventum fuerat cum eorumdem Græcorum oratoribus; par fuit, ut Eugenius Papa adhæreret iis Baſileenſis Concilii Patribus qui Baſileæ ſeſſione 25. poſt promulgatum aliorum decretum, ſuum quoque promulgaverant, quo Concilium Ferrariam aut in alium locum Græcis, ac Papæ magis accommodum tranſtulerant.

De hoc argumento vide Auguſtinum Patri-

Digitized by Google

cium Senensem in Summario Actorum Concilii Basileensis, quod quidem ab eo compositum est jussu Francisci Cardinalis Picolominei, anno 1480. Vide etiam Eugenii Papæ IV. constitutionem de translatione Concilii Basileensis & indictione Concilii Ferrariensis, Bononiæ primo Kalendas Octobris, anno 1437. promulgatam. Extant ea monumenta par. 1. Concilii Florentini editionis Labbeanæ, pag. 858. ac sequentibus.

Objicies. Eugenius Papa IV. Concilium Basileense transferre non potuit Ferrariam: ergo immeritò dissensit à Patribus Basileensibus, qui sessione 25. decreverant, Concilium haberi debere aut Basileæ, aut Avenione, aut in Sabaudiâ. Probatur ant. *Primò*, sessione secundâ ejusdem Concilii Basileensis definitum fuerat, neminem, etiamsi Papali dignitate fulgeret, posse Concilium aut dissolvere, aut prorogare, aut transferre, *absque ejusdem Concilii Basileensis deliberatione & consensu*. *Secundò*, sessione 25. à majore Concilii parte editum fuerat decretum de non transferendo Concilio alio, quàm aut Avenionem, aut in Sabaudiam; quæ autem à majore Conciliorum parte statuuntur, firma ac immota stare debent: ergo, &c.

Resp. ad 1. neg. ant. Ad 2. dicendum est, decretum sessionis secundæ, intelligi debere in casu, quo non esset evidens, ac necessaria transferendi causa, ut erat reverà, cum Eugenius laudatum Concilium transtulit. Confirmatur solutio ex decreto Concilii Constantiensis, quod incipit: *Frequens*, quodque Concilium Basileense sessione primâ promulgavit tanquam regulam, quam deinceps sequeretur: *Locum autem* (inquit) *pro futuro Concilio celebrando deputatum absque evidenti necessitate Romanus Pontifex non mutet. Sed si fortè casus aliquis occurrerit, quo necessarium videretur ipsum locum mutari, tunc liceat Summo Pontifici de prædictorum fratrum suorum, aut duarum partium ipsorum consensu, atq; subscriptione, alium* lo-

Digitized by Google

locum subrogare. Ad 3. dicendum est, saniorem illam Episcoporum partem, quæ judicavit Concilium propter Græcos Ferrariam, aut in alium eis commodum locum transferri debere, non fuisse solam; nempè ea sanior pars adjunxit se Patribus, à quibus habita fuerat sessio 19. in eâ enim (ut jam observatum) promissum fuerat Græcis Concilium in loco, qui tum eis, tum Summo Pontifici commodior esset.

Ex iis, quæ hucusque dicta sunt, colligitur 1. nullius esse auctoritatis sessiones, quæ Basileæ à 25. ad finem usque Concilii celebratæ sunt. Colligitur 2. duas veritates, quæ sessione 33. sub nomine *veritatum fidei Catholicæ* promulgatæ sunt, reverà non esse veritates fidei Catholicæ, ita ut hæreticus haberi debeat, qui eas negaverit. Colligitur 3. monitorium, quod sessione 26. decretum est in Eugenium Papam IV. sententiam depositionis in eum latam, electionem Amadei in Papam, irrita fuisse ac inania.

ARTICULUS XVIII.

De Concilio Florentino.

CONcilium Florentinum, quod Ferrariæ incœpit die 9. Aprilis, anno 1438. continuatio fuit Concilii Basileensis. Nempè (ut superiùs observatum est) sanior Concilii Basileensis pars decreverat, Concilium transferri debere aut Ferrariam, aut Utinum, aut in alium locum Summo Pontifici, ac Græcis magis accommodum. Sanioris illius partis decretum confirmavit Eugenius bullâ, quæ incipit: *Doctoris gentium*, indixitque Ferrariam pro loco, in quo sessiones haberentur. Verùm cum posteà pestis Ferrariæ grassaretur, in eâque urbe per annum integrum Græci cum Latinis commorati fuissent, Eugenius Concilium Florentiam transtulit.

Digitized by Google

§. I.

De causa, & actis Concilii Florentini.

Conclusio 1. Concilium Florentinum habitum est ad unionem Orientalis Ecclesiæ cum Occidentali.

Probatur. Causam illam recenset Eugenius Papa IV. in bullâ, *Doctoris gentium*, quâ Concilii Basileensis translationem in Urbem Ferrariam probat ac decernit: 2. non de aliquo alio negotio quàm de illa unione sanciendâ ac firmandâ, actum est viginti quinque sessionibus, ex quibus constat Florentinum Concilium.

Conclusio 2. Acta Concilii Florentini continent *primò*, varias collationes, ac disputationes habitas inter Græcos & Latinos de processione Spiritus Sancti à Patre, & Filio; de particulâ, *Filioque*, à Latinis additâ symbolo; de consecratione azymi, aut fermentati panis; de purgatorio; de primatu Romani Pontificis. Continent *secundò*, Concilii definitionem, seu capita quæ definita sunt post disputationes, quæ per annum Ferrariæ, & per quatuor menses Florentiæ, Græcos inter & Latinos habitæ sunt: duodecim nimirùm ex Græcis, duodecim etiam ex Latinis, sive præsules, sive theologi, selecti fuerant, qui in sessionibus de rebus, circa quas Orientales ab Occidentalibus diffidebant, disputarent: inter illos eminebant præ cæteris Bessarion Niceæ, Marcus Ephesiorum, Isidorus Ruthenorum Archiepiscopi. Inter istos verò Julianus Cardinalis S. Sabinæ qui à Concilio Basileensi cui præfuerat, post sessionem 26. ad Eugenium Papam accesserat, Nicolaus Albergattus è Carthusianorum Ordine ad Cardinalitium evectus, Joannes de Monte nigro, visitator Prædicatorum in provinciâ Longobardiæ.

Digitized by Google

Quæres, quid contineat synodi definitio edita post disputationes, ac collationes, quæ ferè per sexdecim menses, sive Ferrariæ, sive Florentiæ Græcos inter & Latinos habitæ fuerant.

Resp. definitam fuisse 1. Spiritus Sancti à Patre, Filioque processionem: *In nomine igitur sanctæ Trinitatis, Patris, Filii, & Spiritus Sancti* (inquit Eugenius Papa, qui Concilio præerat) *hoc sacro universali approbante Florentino Concilio diffinimus, ut hæc fidei veritas ab omnibus Christianis credatur & suscipiatur, sicque omnes profiteantur, quòd Spiritus Sanctus ex Patre & Filio æternaliter est, & essentiam suam, suumque esse subsistens habet ex Patre simul & Filio, & ex utroque æternaliter tanquam ab uno principio, & in unica spiratione procedit.* Addit Eugenius illi definitioni non esse contrarios textus, quibus Patres asseruerunt, Spiritum Sanctum ex Patre per Filium procedere: *Quod sancti Doctores & Patres dicunt, ex Patre per Filium procedere Spiritum Sanctum, ad hanc intelligentiam tendit, ut per hoc significetur, Filium quoque esse, secundùm Græcos quidem, causam, secundùm verò Latinos principium subsistentiæ Spiritus Sancti, sicut & Patrem.* Reddit rationem, cur Spiritus Sanctus à Filio non minùs, quàm à Patre, procedat: *Et quoniam omnia, quæ Patris sunt, Pater ipse unigenito Filio suo gignendo dedit, præter esse Patrem, hoc ipsum, quod Spiritus Sanctus procedit ex Filio, ipse Filius à Pater æternaliter habet, à quo etiam æternaliter genitus est.*

Definitum fuit 2. particulam, *Filioque*, meritò additam fuisse symbolo: *Diffinimus insuper* (inquit idem Eugenius) *explicationem verborum illorum*, Filioque, *veritatis declarandæ gratia, & imminente tunc necessitate, licitè ac rationabiliter symbolo fuisse appositam.*

Definitum fuit 3. valere consecrationem, sive in azymo, sive in fermentato pane: *Item, in azymo, sive fermentato pane triticeo, corpus Christi*

Digitized by Google

veraciter confici, *sacerdotesque in altero ipsum Domini corpus conficere debere*; *unumquemque scilicet juxta suæ Ecclesiæ*, *sive Occidentalis*, *sive Orientalis*, *consuetudinem*.

Definitum fuit 4. animas piorum, qui plenè pro peccatis in hâc vitâ non satisfecerint, in alterâ pœnis purgatorii purgari, antequam Dei visione fruantur: *Item*, *si verè pænitentes in Dei charitate decesserint*, *antequam dignis pænitentiæ fructibus de commissis satisfecerint & omissis*, *eorum animas pœnis purgatorii post mortem purgari*. Addit prodesse oblatas pro eis preces: *Et ut à pœnis hujusmodi releventur*, *prodesse eis fidelium vivorum suffragia*, *Missarum scilicet sacrificia*, *orationes & eleemosynas*, *& alia pietatis officia*, *quæ à fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt*, *secundùm Ecclesiæ instituta*. Definitum est 5. animas plenè in hâc vitâ purgatas, statim post mortem videre Deum intuitivè: *Illorumque animas*, *qui post baptisma susceptum*, *nullam omninò peccati maculam incurrerunt*, *illas etiam*, *quæ post contractam peccati maculam*, *vel in suis corporibus*, *vel eisdem exutæ corporibus*, *prout superiùs dictum est*, *sunt purgatæ*, *in cœlum mox recipi & intueri clarè ipsum Deum trinum & unum*, *sicuti est*; *pro meritorum tamen diversitate alium alio perfectiùs*.

Definitum est 6. eos, qui in statu peccati mortalis, sive originalis, sive actualis, moriuntur, statim in infernum torquendos descendere: *Illorum autem animas*, *qui in actuali mortali peccato*, *vel solo originali decedunt*, *mox in infernum descendere*, *pœnis tamen disparibus puniendas*.

Definitum est 7. Romanum Pontificem jure divino habere primatum in omni Ecclesia: *Item*, *definimus*, *sanctam Apostolicam sedem*, *& Romanum Pontificem in universum orbem tenere primatum*, *& ipsum Pontificem Romanum successorem esse Beati Petri Principis Apostolorum*, *& verum Christi Vicarium*, *totiusque Ecclesiæ caput*, *& om-*

Digitized by Google

& omnium Christianorum patrem ac doctorem existere, & ipsi in Beato Petro pascendi, regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam, à Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis Oecumenicorum Conciliorum & in sacris Canonibus continetur.

Definitum est 8. servari debere jura, quæ Canones aliis Patriarchis concesserunt: *Renovantes insuper Ordinem traditum in Canonibus cæterorum venerabilium Patriarcharum, ut Patriarcha Constantinopolitanus secundus sit post sanctissimum Romanum Pontificem, tertius verò Alexandrinus, quartus autem Antiochenus, & quintus Hierosolymitanus, salvis videlicet privilegiis omnibus, & juribus eorum.*

In descriptam hactenùs Synodi definitionem: *Notandum est* 1. hæresim de processione Spiritus sancti à solo Patre, sæculo nono inventam fuisse à Photio, qui rebellarat in Ecclesiam Romanam, à quâ dejectus fuerat à Pontificatu, quem vivente Ignatio Constantinopolitano Patriarchâ invaserat: *Notandum est* 2. Patres Græcos, cum dixerunt, Patrem esse causam Spiritus sancti, nomine *causæ*, non intellexisse causam strictè sumptam, sed latè tantùm, seu, quatenùs sumitur pro eo omni, à quo alius sumit suum esse, sive sit esse independens, ut est esse Spiritus sancti, sive dependens, ut est esse creaturarum respectu Dei: *Notandum est* 3. quòd licèt Græci in Concilio Florentino probaverint particulam, *Filioque*, symbolo à Latinis insertam; eam tamen suo symbolo nusquam, etiam post synodum, inseruerint: *De additione* (inquiunt Græci sessione 25. editionis Labbeanæ pag. 498.) *nos illam nunquam admittemus, sed eam vobis in vestris Ecclesiis habere permittimus, non autem in Orientalibus*. Rationem, quâ Græci nitebantur, ibidem legere est. *Notandum est* 4. Græcos admisisse semper Purgatorium, quod admittunt Latini; sed cum hoc discrimine, quòd Latini passim credant animas in

Digitized by Google

Purgatorio existentes igne torqueri, Græci verò velint, Purgatorium esse locum caliginosum, in quo animæ tristitiâ quidem, ac mœrore afficiantur, sed tamen igne non torqueantur. Verùm circumstantia ea ad fidem non pertinet; unde eam Synodi definitio non recenset, indifferens ipsissimet Græcis visa est: *Medias autem* (inquiunt, loquentes de animabus iis, quæ in hâc vitâ plenè pro peccatis non satisfecerunt) *esse in loco tormentorum; sed sive ignis sit, sive caligo, ac turbo, sive quid alıud, non contendimus*; leguntur ea Græcorum verba sess. 25. paulò ante Synodi definitionem. *Notandum est* 5. Concilium Florentinum, primam esse synodum Oecumenicam, in quâ expressè definitum est, animas pias, quæ in hâc vitâ, aut in alterâ plenè satisfecerint, statim ac sine morâ frui intuitivâ Dei visione. Illi definitioni occasioni fuerunt verba quorumdam Græcorum, qui docuerunt, animas, de quibus agitur, non fore beatas, nisi post corporum resurrectionem: non erraverant tamen cum Millenariis; nempè (ut legitur sessione 25.) id de perfectâ beatitudine, quæ tum ad animam, tum ad corpus pertinet, intellexerant. *Notandum est 6.* Florentinam Synodum, definitione quam loco sexto retulimus, favere eorum theologorum sententiæ, quibus placet, infantes, qui nō recepto baptismate moriuntur, igne torqueri; nempè vult eos in eundem locum descendere, in quo adulti igne torquentur. *Notandum est* 7. ad fidem non satis esse, ut quis credat, Romanū Pontificem habere primatum in totâ Ecclesiâ; sed prætereà requiri, ut credat primatum quem habet, *juris esse divini*. In quo autem positus sit ille primatus, quo sensu Romanus Pontifex plenam habeat potestatem regendi, ac gubernardi universalem Ecclesiam, Synodus Florentina peti vult ex gestis, ac Canonibus Oecumenicorū Conciliorum: *Quemadmodum etiam* (inquit) *in gestis Oecumenicorū Conciliorum, & in sacris Canonibus continetur*.

§.II.

Digitized by Google

§. II.

De iis, quæ Florentinam Synodum subsecuta sunt.

Conclusio. Multa Florentinam Synodum subsecuta sunt.

Probatur enumeratione. *Primò*, Latini post finitam Synodum Græcis proposuere varias quæstiones, inter quas istæ præcipuum tenent locum: *Quare Episcopi non inungunt sacro chrismate, sed sacerdotes, cum hoc Pontificibus sit datum.* ---- *Quare non contenti estis Domini verbis: Accipite & comedite, sed posteà dicitis: Et fac quidem panem hunc pretiosum corpus Christi tui; & transmutans ea Spiritu sancto tuo. Amen, Amen, Amen.* ---- *Quare conjugia dirimitis, dicente Domino: Quod Deus conjunxit, homo non separet.* ---- *Qua de causa non eligitis hic Patriarcham.* Græcorum ad eas quæstiones responsa non referuntur in actis Concilii, sed Latinis probata fuisse, fidem faciunt hæc eorumdem actorum verba: *Hæc à Latinis objecta Mitylenensis Canonicè omnia, legitimèque dissolvit, præterquam duo, de quibus Papa significavit Imperatori; cur scilicet matrimonia dirimantur, & Patriarcha non eligatur.* Hinc patet, Latinos probasse praxim Græcorum, apud quos Presbyteri tanquam ministri extraordinarii conferunt confirmationis sacramentum. Patet iterùm, eorumdem Græcorum praxim circa dissolubilitatem matrimonii in casu adulterii, licèt à Latinis minimè probatam, non habitam fuisse tanquam *apertam* hæresim; neque enim, si tanquam hæresis aperta apud Latinos audiisset, Latini cum Græcis eam hæresim apertè profitentibus unionem absolvissent. Quid autem posteà in Concilio Tridentino de eâ quæstione definitum fuerit, suo loco dicetur.

Digitized by Google

Secundò, Post solutam Florentinam Synodum, quatuor post Græcorum discessum mensibus, decimo nimirùm Kalendas Decembris, anno 1439. promulgatum est Eugenii decretum pro instructione Armenorum, quod incipit: *Exultate Deo adjutori nostro*. In eo autem decreto Eugenius Armenis pro regulâ tradidit 1. Symbolum Constantinopolitanum cum particulâ, *filioque*, quę ipsi deinceps inserta fuit ab Ecclesiâ Romanâ. Tradidit 2. definitionem quarti universalis Concilii Chalcedonensis, in quinto posteà & sexto universalibus Conciliis renovatam, de duabus naturis in unâ Christi personâ. Tradidit 3. definitionem de duabus voluntatibus, duabusque Christi operationibus in sexto Concilio Generali promulgatam. Tradidit 4. universales omnes Synodos, quæ legitimè celebratæ fuerant, seu, cum Armeni Nicænam I. Constantinopolitanam I. & Ephesinam I. tantùm Synodos admitterent, Eugenius decrevit, ut non solùm tres dictas Synodos, sed & Chalcedonensem & alias universales auctoritate Romani Pontificis legitimè celebratas, sicut & cæteri fideles, reverenter susciperent. Tradidit 5. Ecclesiæ Romanæ praxim circa septem novæ legis sacramenta. Tradidit 6. compendiosam illam fidei regulam, quæ incipit: *Quicumque vult salvus esse*. Tradidit 7. decretum unionis cum Græcis consummatæ in Concilio Florentino pridie nonas Julii, anno 1439. quodque incipit: *Lætentur cœli & terra*. Tradidit 8. usum Ecclesiæ Romanæ circa dies, quibus festivitates Annuntiationis Beatæ Mariæ Virginis, Nativitatis Beati Joannis Baptistæ, & consequenter Nativitatis & Circumcisionis Domini nostri Jesu Christi, ac Præsentationis ejusdem in Templo, seu Purificationis Beatæ Virginis Mariæ, celebrari debeant.

Circa relatum Eugenii pro Armenis decretum: *Notandum est* 1. ipsum non fuisse editum, quamdiù Florentinum Concilium erat Oecumenicum,

cum

cum enim promulgatum est, jam tota Orientalis Ecclesia Florentiâ discesserat; ac proindè Patres Occidentales, qui Florentiæ remanserant, non repræsentabant universalem Ecclesiam. Nec obest, quod ipse Eugenius declarat, decretum pro Armenis editum fuisse, *sacro approbante Concilio Florentino*; nam id intelligitur de Concilio Occidentalium, qui cum Eugenio remanserant Florentiæ, non autem de Concilio, quod tunc esset Oecumenicum. Confirmatur ex ipsâ decreti inscriptione comparatâ cum inscriptione decreti unionis Græcorum. Istud inscribitur: *Definitio sanctæ Oecumenicæ Florentinæ Synodi*; illud verò: *Decretum Eugenii Papæ IV.* ---- *Notandum est* 2. inter theologos non esse omninò certum, an sacramento Ordinis, materiæ ac formæ, quæ in illo decreto recensentur, sint essentiales, an accidentales tantùm. Probabiliùs nobis sentire videntur, qui contendunt, accidentales esse; neq; enim verisimile est, Eugenium voluisse id statuere, ex quo sequeretur irritas esse Ordinationes Græcorum, quibuscum, sacro approbante Concilio, strictissimam unionem sanciverat; nempè Græci in conferendis Ordinibus solâ manuum impositione, ac oratione, non adhibitâ aliquâ instrumentorum porrectione, aut recitatis formis absolutis, quæ in decreto leguntur, usi sunt semper & nunc etiam utuntur. Eugenius eo in capite, ac in pluribus aliis, quorum ibidem fit mentio, Armenos ad Latinorum usum ac praxim adducere voluit. Vide Morini nostri librum de sacris Ordinationibus. *Notandum est* 3. Armenos amplexos fuisse errorē Eutychetis, duas in Christo naturas in unam confundentis; unde Eugenius meritò eis injunxit, ut præter Synodos Nicænam I. Constantinopolitanam I. & Ephesinam I. reciperent quoque Chalcedonensem, ac scripta Leonis Magni, qui Nestorii & Eutychetis oppositas hæreses in Synodicâ ad Flavianum epistolâ confixerat.

Digitized by Google

Tertiò. Quamvis felix fuerit exitus Concilii Florentini, eventum tamen posteà habuit diversum, seu diù non ftetit fancita Græcos inter & Latinos unio. Nam 1. (ut fcribit Nicolaus Papa V. in litteris, quas ad Conftantinum Imperatorem Joannis Paleologi fratrem dedit) Joannis ipfius, quo præfente celebratum eft Concilium, nimio erga res civiles ftudio factum eft, ut unitatis negotium ad optatum finem non pervenerit. 2. Unionis firmitatem impediit Marcus Ephefius, qui cum Florentiæ unus ex Græcorum omnium Epifcoporum numero fefe fegregaffet, ac pertinaciter perftitiffet in opinione, quam femel imbiberat, noluiffetque Concilii definitioni fubfcribere; redux in patriam, fcriptis adversùs facrã Synodum variis epiftolis, impedimento fuit, ne Græci antiquâ fchifmatis confuetudine malè affecti, unitatem amplecterentur. Hinc factum eft, ut præter eos Patres Orientalis Ecclefiæ, qui Synodo interfuerant, Græci nunquam hoc generale Concilium receperint. 3. Eandem unionis firmitatem impedierunt Turcæ, qui paucis poft Concilium Florentinum annis Græcos & Imperio, & libertate fpoliarunt.

§. III.

Vtrùm Concilium Florentinum fit Oecumenicum.

Conclusio. Concilium Florentinum verè fuit Oecumenicum.

Probatur. *Primò*, auctoritate legitimâ, fanioris nimirùm partis Concilii Bafileenfis, ac decreto Eugenii Papæ IV. convocatum eft. *Secundò*, debitum habuit præfidem, eundem fcilicet Eugenium; unde quæ in eo factæ funt definitiones, Eugenio, facro approbante Concilio, tribuuntur. *Tertiò*, univerfam Ecclefiam repræ-

fen-

Digitized by Google

sentabat; Occidentalis enim illi præsens fuit per Eugenium Papam, Cardinales octo, Episcopos 51. ac plures, tum Abbates, tum Ordinum præpositos generales, tum Doctores; Orientalis verò illi adfuit per Josephum Patriarcham Constantinopolitanum, per Vicarios Alexandrini & Antiocheni Patriarcharum, per Basilium Patriarcham Hierosolymitanum, per plures tum Merropolitanos & Episcopos; ipsum etiam Joannem Paleologum Imperatorem. *Quartò*, quæ in eo definita sunt, Oecumenicæ sunt fidei, seu dogmata sunt, quæ Ecclesia Catholica quovis sæculo professa est, ac nunc etiam ubique profitetur.

Objicies 1. Nulli ex Germaniâ, pauci ex Galliis Episcopi, unus tantùm ex Angliâ, nullus ex iis, qui Amedæo, in suâ obedientiâ Felix Papa V. nuncupatus, parebant, adfuerunt Concilio Florentino; Præsules qui adhuc Basileæ congregati erant, ipsi contradicebant, contendentes irritam esse illius convocationem ab Eugenio Papâ IV. contra (ut aiebant) Basileensis Concilii decretum: ergo Concilium Florentinum repræsentare non potuit universam Ecclesiam; ac proindè non fuit Oecumenicum.

Resp. dist. ant. Nulli ex Germaniâ, &c. adfuerunt Concilio Florentino, & tamen ad illud Canonicè vocati fuerant, conc. ant. Et non fuerant ad illud Canonicè vocati, neg. ant. Eugenius convocationis litteras ad omnes orbis Episcopos miserat, enixèque Principes rogarat, ut præsules suæ ditioni subditos ad Concilium mitterent; atque adeò per eum nō stetit, quin de facto omnes ad illud se conferrent. Ut autem Concilium sit Oecumenicum, non requiritur, ut omnes Episcopi sint illi præsentes; sed satis est, ut ad illud vocentur, tantaque sit præsentium copia, ut de eis dici possit, quòd universam Ecclesiam repræsentent. --- Quod spectat ad præsules, qui adhuc Basileæ conventum agebant, dicendum est, conventum, quem age-

agebant post Concilii Basileensis translationem in urbem Ferrariam, ac posteà Florentiam, non fuisse Concilium legitimum; ac proindè nullius adversùs Florentinum ponderis fuit eorum contradictio. Vide quæ hujusce tomi pag. 202. agentes de Conciliis in genere diximus.

Objicies 2. In Galliis Concilium Florentinum non semper audiit tanquam Oecumenicum. Nam 1. Præsules Galli à rege prohibiti sunt, ne Ferrariam primùm, ac posteà Florentiam se conferrent. 2. Ipsimet præsules Galli ipsum pro Oecumenico non habuerunt: *Apud Gallos* (verba sunt Cardinalis à Lotharingiâ ad Britonem secretarium, ac suum in Curiâ Romanâ ministrum scribentis) *Constantiense Concilium in partibus suis omnibus ut generale habetur: Basileense in auctoritatem admittitur: Florentinum nec legitimum, nec generale reputatur.*

Resp. dist. ant. In Galliis Concilium Florentinum non semper audiit tanquam Oecumenicum, re nondum plenè discussâ, conc. ant. plenè discussâ, neg. ant. Ideò Florentinum Concilium quibusdam Gallis non semper pro Oecumenico habitum est, quòd per verba, quibus in Synodi definitione asseritur, Romano Pontifici divinitùs traditam fuisse potestatem regendi ac gubernandi universalem Ecclesiam, credidissent iis inferri labem, quæ de Conciliorum generalium potestate leguntur sessionibus IV. & V. Concilii Constantiensis: Verùm, re deinceps diligentiùs excussâ, Galli judicarunt verba, de quibus agitur, rectè cum Concilio Constantiensi conciliari; nempè adverterunt verborum, de quibus est quæstio, sensum his aliis, quæ immediatè sequuntur explicari: *Quemadmodum etiam in gestis Oecumenicorum Conciliorum & in sacris Canonibus continetur.* Ad antecedentis confirmationem dicendum est, quòd licèt Galli Concilio Florentino, corpore non adfuerint, illi tamen mente, ac affectu fuerint præsentes; omnes enim ad unum,

seu

seu nullo contradicentes, Græcorum unioni in eo sancitæ, & articulis ad fidem spectantibus, qui in eo definiti sunt, consensêre.

ARTICULUS XIX.

De Concilio Tridentino.

Not. Concilium Tridentinum, quod quidem apud Gallos est decimum nonum Oecumenicum, ab anno 1545. usq; ad annum 1563. sub tribus Romanis Pontificibus Paulo III. Julio III. & Pio IV. celebratum est. Nemini dubium est, quin à Romano Pontifice coactum sit; nempè Pauli Papæ III. bulla indictionis, ejusdem Concilii actis præfixa legitur, data Romæ XI. Kalendas Junii, anno 1542. Certum est quoque, eidem Concilio Romanos Pontifices præfuisse; singulis nimirùm sessionibus fit mentio legatorum, qui eorum locum tenuerint: *Sacrosancta Tridentina Synodus in Spiritu sancto legitimè congregata, in ea præsidentibus tribus Apostolicæ Sedis legatis*; verba sunt, quibus singulæ ferè sessiones incipiunt.

§. I.

De causa Concilii Tridentini.

CONCLUSIO. Duplex fuit causa cogendi ac celebrandi Concilium Tridentinum.

Probatur. Concilium Tridentinum coactum, ac celebratum est: 1. ad confirmandam fidem cõtra Lutheri, Zuinglii, Calvini, ac plurium aliorum hæreticorum errores: 2. ad restituendam Ecclesiæ disciplinam, quam bella ac hæreses plurimùm labefactaverant: *Placetne vobis* (verba sunt decreti primæ sessionis) *ad extirpationem* ha-

Digitized by Google

hæresum, ad pacem & unionem Ecclesiæ, ad reformationem cleri & populi christiani, decernere & declarare, sacrum Tridentinum & generale Concilium incipere & incæptum esse? Ut autem sacra Synodus scopum assequeretur suum, singulis ferè sessionibus post fidei definitionem subjectum est decretum de reformatione.

Quæres, quinam essent Lutherus, Zuinglius, Calvinus, aliique hæretici, qui elapso proximè sæculo Ecclesiam vexarunt, & contra quos Concilium Tridentinum celebratum fuit.

Resp. 1. Martinum Lutherum Islebii in Saxoniâ natum esse, ann. 1483. Augustinensium Ordini in cœnobio Erfordiensi ætatis anno 22. nomen dedit. Anno 1508. Vvitebergam translatus, post actus academicos, quibus acre & vehemens ingenium probaverat, Doctoratus lauream consecutus est. Anno 1517. occasione indulgentiarũ, quas Leo Papa X. concesserat, & quarum promulgatio, omissis præter consuetudinem Augustinensibus, commissa fuerat Dominicanis, scripsit primùm contra indulgentiarum abusum, deindè contra ipsasmet indulgentias, purgatorium, sacramentorum virtutem, justificationem, aliaque capita, quæ in bullâ Leonis adversùs Lutherum edita, legere est. Intelligens se brevi Romæ damnandum, die 28. Novembris anno 1518. à Summo Pontifice non rectè consulto provocavit ad futurum Concilium legitimè, ac in loco tuto congregandum. Ubi Leo Papa X. anno 1520. unum supra quadraginta illius articulos damnasset, Lutherus eosdem articulos triplici libello defendit: priorem inscripsit: *Adversùs execrabilem bullam Antichristi*: alterum: *Assertio articulorum à Leone X. damnatorum*: tertium: *Articuli Martini Lutheri, quare damnati sint?* Ab eo tempore in pejus profecit semper, ac tandem, tum religionis, tum fidei jugum excussit. Mortuo Friderico Saxoniæ Duce, qui prætensæ reformationi faverat, monialem *Catharinam de Borè*, ex Mona-

ste-

Digitized by Google

sterio raptam duxit in matrimonium. Obiit Islebii anno 1546. die 17. Februarii.

Resp. 2. Huldricum Zuinglium, urbis Tigurinæ apud Helvetios Parochum, adversùs indulgentias & Romani Pontificis primatũ, ann. 1519. prædicare cœpisse. Articulos sexaginta de indulgentiis, de justificatione, de sacramentis, ac aliis permultis capitibus Tigurinus magistratus in conventu publico propugnatos probavit, edixitque, ne quis adversùs illos quidquam auderet asserere; posteà verò prohibita fuit Missa, abrogati Ecclesiæ ritus, ac invecta prætensa reformatio, quæ jam temporis apud Helvetios protestantes obtinet. Zuinglius in acie contra Catholicos pugnans, interfectus est die 11. Octobris, anno 1531. Quęnam autem fuerint pręcipua illius dogmata, & in quibus à Luthero dissenserit, dicemus agentes de actis Concilii Tridentini.

Resp. 3. Joannem Calvinum Novioduni sexto idus Julii, anno 1509. ex Catholicis parentibus in lucem prodiisse. Ann. 1524. apud Bituricas, ubi Andream Alciatum Jurium professorem audiit,, iniit amicitiam cum Melchiore Vvolmaro, Græcarum litterarũ professore; à quo erroris Lutherani rudimenta edoctus, eũ in castellis, ac pagis disseminare cœpit. Anno 1535. ætatis 26. Basileæ, quò se receperat territus Francisci I. Francorum regis edictis adversùs novatores latis, libros promulgavit, quos inscripsit: *Institutiones religionis Christianæ*. Paulò post Genevam, quę non ita pridem agentibus Farello Vapincensi, & Petro Viseto ex agro Bernensi ad Sacramentarios, expulsis Episcopo ac Clero, defecerat, Argentorati uxorem duxit ex consilio Buceri, præcipui illius urbis Sacramentariorum ministri, ibique theologum per aliquot annos egit. Genevæ mortuus est die 26. Maii, anno 1564. natus menses decem supra annos quinquaginta quatuor.

Respondeo 4. Anabaptistæ, anno 1522. prodierũt authore Nicolao Storkio, Silesio, qui primùm Lu-

Digitized by Google

Luthero adhæsit; sed posteà jactans acceptas per Michaelem Archangelum insolitas revelationes, sectam excogitavit singularem. Præcipua Anabaptistarum dogmata, hæc sunt; parvulis, quòd fidem profiteri non possint, non prodesse baptismum; Parvulos, cum adoleverint, iterùm baptizandos esse; Magistratus, cum omnes in republicâ sint æquales, abjici debere. In omnibus ferè aliis capitibus Sacramentariorum errores profitebantur. Adversùs illos, similesque hæreticos habita est Tridentina Synodus, quæ illorum errores post diligens examen proscripsit.

§. II.

De actis Concilii Tridentini.

Acta Concilii Tridentini continentur viginti quinque sessionibus, quarum undecim priores habitę sunt sub Paulo Papâ III. sex sub Julio III. reliquæ sub Pio IV.

De Actis Sessionum I. II. III. & IV.

Prima sessione, habitâ die 13. mensis Decembris, anno 1545. declaratum est, Concilium esse Oecumenicum, incipere ac inceptum esse. *Not.* 1. Mos est Conciliis declarare se Oecumenica, ac per id supplere iis, quæ aliundè deesse possent. *Not.* 2. Præsules per verbum, *Placet*, suam sententiam dixere publicis in sessionibus; nempè decreta, quæ tum in privatis theologorum congregationibus, tum in generalibus, quibus aderant Episcopi, excussa ac examinata, per verbum *Placet*, in sessionibus conciliariter probabantur.

Sessione secunda, editum est decretum de modo vivendi, & aliis in Concilio servandis. *Not.* 1. Decreto oblatrarunt hæretici, quòd Missæ oblationem, ac Litaniarum recitationem commenda-

daret: verùm par fuit, ut Patres ad veterum potiùs, quam ad novatorum normam suas preces exigerent. *Not.* 2. In antiquis Conciliis habita est ratio Sedium in assignando cuique præsuli loco, sed in posterioribus habita est ratio ordinationis, declaratumque est hinc nulli novum jus acquiri.

Sessione tertia, quòd in dies Episcopi expectarentur, nihil novi decretum est, sed recitato fidei symbolo, indicta est quartæ sessionis dies. *Not.* 1. Symbolum Constantinopolitanum præ Apostolico ac Nicæno recitatum est, quòd prolixiùs fidem explicet, ac multis ante sæculis intra Missarum solemnia caneretur. *Not.* 2. Patres symbolum recitarunt, ut omnibus notum facerent, se in suis definitionibus ab eo non esse recessuros.

Sessione quarta, promulgatum est decretum de numero librorum Canonicorum; de traditionibus; de vulgatæ editionis authenticitate; de usu ac impressione sacrorum librorum. *Not.* 1. Editum est decretum contra Lutheranos & Calvinistas, qui (ut retulimus hujusce tomi pag. 75.) plures libros ex Canonicorum albo expunxerant. *Not.* 2. Quo sensu Latina vulgata Bibliorum editio, declarata fuerit authentica, dictum est pag. 108. *Not.* 3. Quinam traditiones rejecerint; quid intelligendum sit traditionum nomine; quibus regulis veræ à falsis dignosci possint, fusè pertractatum est superiùs à pag. 161. ad pag. 182. *Not.* 4. Mulcta pecuniaria, quæ impressoribus imponitur, locum habet in iis locis, in quibus impressores subduntur temporali Ecclesiæ dominio, aut in quibus Principes sæculares illi statuto non contradicunt.

De actis Sessionis V.

Sessione quinta, actum est de peccato originali; nempè definitum fuit 1. Adamum per divini mandati transgressionem excidisse ex sanctitate & justi-

stitia, in qua constitutus fuerat. *Not.* Adhibita est vox *Constitutio*, non autem *Creatus*, quòd nonnulli theologi fateantur quidem Adamum creatum fuisse in integritate, tum mentis, tum corporis; sed negant creatum fuisse in justitiâ & sanctitate supernaturali.

Definitum fuit 2. Adamum in posteros suos peccatum transfundere non imitatione, sed propagatione. *Not.* De modo, quo peccatum originale transfunditur in Adami posteros, disputatum quidem fuit in Concilio Tridentino, ut docet Palavicinus hist. lib. 7. cap. 8. sed nihil posteà in sessione fuit definitum.

Definitum fuit 3. parvulos, etiamsi fuerint à baptizatis parentibus orti, baptizari debere, quòd ex Adamo trahant originale peccatum. *Not.* Rationem illam negavit Zuinglius, scilicet lib. de baptismo, tractatu 3. contendit, peccatum originale esse quidem morbum, sed negat esse peccatum propriè dictum, quod hominem Deo inimicum reddat. Vide Bellarminum lib. 4. de amissione gratiæ & statu peccati cap. 2. Concilium addit alioquin formam baptismatis in remissionem peccatorum non fore veram, sed falsam. *Not.* Nomine *formæ*, Concilium hìc non intelligit invocationem SS. Trinitatis, sed ritus, qui in baptismate adhibentur, exorcismos, exsufflationes, orationes, quæ illius collationem præcedunt.

Definitum fuit 4. per baptismi gratiam id totum tolli, quod veram & propriam peccati rationem habet. *Not.* Iis verbis non damnantur ii, qui docent, peccatum originale positum esse materialiter in concupiscentiâ; nam in concupiscentiâ in se sumptâ non reperitur reatus peccati, seu malitia, quæ hominem Deo inimicum reddat.

Definitum fuit 5. Deum in renatis nihil odisse; concupiscentiam in renatis propriè non esse peccatum, sic tamen appellari, quòd ex peccato sit, & ad peccatum inclinet. *Not.* Odii nomine hìc intelligitur odium inimiciæ, quod supponit pec-

Digitized by Google

peccati reatum; non autem odium displicentiæ; reverà enim concupiscentia Deo displicet, cum à Deo non sit, & inclinet ad peccatum. Declaratum est posteà non fuisse Concilii intentionem in decreto de peccato originali comprehendere Virginem Deiparam, sed observandas esse constitutiones Sixti Papæ I V. *Not.* Concilium neutri parti, sive neganti B. Virginem conceptam fuisse in peccato originali, sive affirmanti conceptam fuisse, officere voluit; imò nec declarare voluit opinionem affirmantem esse opinionem *piam*, quamvis Pacecus id (Palavicino teste) vehementer urgeret. Edixit posteà Pius Papa V. anno 1570. ne quis in concionibus popularibus assereret, B. Virginem conceptam fuisse in peccato originali; sed permisit, ut in academiis & scholis id propugnaretur. Paulus V. anno 1617. vetuit, ne id fieret etiam in academiis & scholis. Gregorius Papa XV. prohibuit, ne id in privatis etiam colloquiis fieret; sed anno 1622. Dominicanis concessit, ut in suis privatis scholis, ubi non essent alii, quàm religiosi ex suo Ordine, defenderent antiquam Ordinis de eâ controversiâ sententiam.

Eadem sessione quinta, actum est de reformatione, ac declaratum fuit, Episcopos per se teneri ad prędicandum Jesu Christi Euangelium. *Not.* 1. Quo jure ad id teneantur, definitum est sessione 23. cap. 1. de reformatione. Declaratum fuit 2. regulares non posse prædicare sine Episcopi licẽtiâ extra Ecclesias, quæ non sunt suorum Ordinum; imò nec in Ecclesiis suorum Ordinum, nisi petitâ ab Episcopis benedictione. *Not.* 2. Tunc nõ ferebat rerum status, ut eo in capite abolerentur omnia privilegia, quæ in Clementinis concessa fuerant; sed posteà sessione 24. cap. 4. de reform. decretum est regulares non posse prædicare, etiã in Ecclesiis suorum Ordinũ, Episcopo contradicente. Declaratum fuit 3. lectionem Sacræ Scripturæ instituendã esse in Metropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis, necnon in Collegiatis insi-

gnium

Digitized by Google

nium oppidorum, si Clerus ibi numerosus fuerit; idque per assignationem præbendę, quę ad id specialiter deputetur. *Not.* Illi decreto fit satis ab eo, qui theologiam scholasticam docet. Divinis officiis theologus eâ die præsens censetur, quibus vacat publicæ lectioni. Scholares, licèt in academiis studeant ex licentiâ Capituli, jus non habent in distributiones quotidianas, sed tantùm in præbendarum proventus.

De actis Sessionis VI.

Sessione sexta, actum est de justificatione, ac definitum 1. naturam & legem satis non esse ad justificationem, sed necessaria esse merita Christi, qui licèt pro omnibus mortuus sit, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt; sed ii tantùm, quibus meritum passionis ejus communicatur. *Not.* Aliud est sufficientia mortis Christi, aliud illius applicatio; illa ad omnes omninò spectat; ista verò ad eos tantùm, quibus per gratiam actu datam meritum passionis illius communicatur.

Definitum fuit 2. adultos quibusdam actibus, fidei nimirùm, spei, charitatis, timoris ad justificationem præparari. *Not.* 1. Lutherus contrarium senserat; docuerat enim omnes actus, qui justificationem præcedunt, esse peccata. *Not.* 2. Quæ Concilium hìc definit de actuum fidei, spei & charitatis necessitate ad Cathecumeni justificationem, locum etiam habent in lapsi justificatione in sacramento Pœnitentiæ recipiendâ. Vide quæ de eo argumento dicta sunt in nostro Commentario Historico de sacramentis, nec non harum Institutionum tom. 6. *Not.* 3. Fidem *explicitam* in Christum necessariam esse necessitate medii, probant hæc capitis sexti verba: *Credentes vera esse, quæ divinitùs revelata & promissa sunt, atque illud inprimis, à Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem,*

quæ

Digitized by Google

quæ est in Christo Iesu. *Not.*4. Ex his ejusdem capitis sexti verbis : *Disponuntur autem ad justitiam, dum excitati divina gratia & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum*; plures è scholâ Thomisticâ theologi colligunt, gratiam sufficientem ad salutem non dari infidelibus, qui nihil unquam de Euangelio audire potuerunt. Vide nostrum tractatum de gratiâ.

Definitum fuit 3. hominis justitiam esse homini intrinsecam, ac inhærentem. *Not.* 1. Lutherus voluit esse extrinsecam tantùm; nempè per non imputationem peccatorum, quorum reatus remaneat in viris etiam sanctissimis. *Not.* 2. An ea justitia inhærens, sit donum à charitate infusâ distinctum, non definit sacra Synodus; imò ne definire videretur, justitiam inhærentem, tum gratiæ, tum doni, tum etiam charitatis nomine appellat. Expressè quoque non definit, an ea justitia sit ipsemet actus charitatis Dei super omnia anteà elicitus, & virtualiter remanens; an verò (ut censemus) habitus ab illo actu distinctus.

Definitum fuit 4. eo sensu impium per fidem justificari, quòd fides sit humanæ salutis initium; addit, ideò etiam impium justificari gratis, quia nihil eorum, quæ justificationem præcedunt, ipsam justificationis gratiam promeretur. *Not.* per hoc verbum, *Promeretur*, intelligitur meritum de condigno, non autem de congruo; neque enim (ut ait Augustinus) fides suo caret merito.

Definitum fuit 5. ad justificationem impii non requiri, ut impius certò credat se absolutum & justificatum esse. *Not.* Est contra, tum Lutheranos, tum Calvinistas, quibus placet per illum solum actum, impium justificari. Eum autem actû vocant actum fidei de misericordiâ speciali, seu actum, per quem impius credit sibi applicari misericordiam, quam Deus in genere, credentibus

pol-

Digitized by Google

pollicitus est. Concilium rationem reddit, cur actus ille non sit necessarius: *Cum* (inquit) *nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum*. Ambrosius Catharinus in congregationibus ante publicam sessionem habitis asseruerat, justum posse scire, se gratiam Dei esse consecutum, fide divinâ, cui tamen falsum subesse posset, eò quòd non esset Catholica, seu circa articulum, quem ut à Deo revelatum Ecclesia proponeret; eo ferè modo (inquiebat) quo presbyter credit parvulum quem baptizavit, justitiam consecutum esse. Dominicus Soto post habitam sessionem scripsit, Catharini eo in capite sententiam à Concilio proscriptam fuisse. Catharinus è contra editâ apologiâ conatus est ostendere eam, etiam post sessionem, in integro stare. Vide Palavicinum Hist. lib. 8. cap. 12.

Definitum fuit 6. mandata Dei homini justificato non esse ad observandum impossibilia. *Not.* 1. Est contra Lutherum & Calvinum, qui contenderant, mandata Dei esse impossibilia justo adjuto gratiâ etiam efficacissimâ; unde concluserant justum in quolibet opere, eo etiam, quod ex gratiæ auxilio præstiterit, saltem venialiter peccare, quia concupiscentiæ venenum (inquiebant) singulas illius actiones inquinat. Concilium confirmat definitionem ex Augustino, qui asserit mandatorum possibilitatem contra Manichæos, qui docebant, ideò ea esse impossibilia, quòd in homine esset natura mala, opus principii nequam, ratione cujus peccatum vitari non possit. Confirmat iterùm ex eo, quòd cum justi sint filii Dei, adjuti actuali gratiâ Deum diligant, ac proindè servent mandata. *Not.* 2. Hæc verba, quæ Concilium ex Augustino laudat: *jubendo monet & facere, quod possis, & petere quod non possis*, supponunt aliquibus justis, iis etiam, qui (cum orent) gratiâ sufficiente, seu excitante, moventur, possibile non esse præceptum eâ possibilita-

te,

Digitized by Google

te, quæ complectitur omnia auxilia, quæ necessaria sunt, ut præceptum actu servetur. *Not.* 3. Eadem verba supponunt quoque, præter gratiam excitantem, seu (ut nunc loquuntur) præter sufficientem, requiri aliam, ad actu operandum, quam omnes justi non habent; si enim eam haberent, frustrà eam à Deo peterent. *Not.*4. Hæc verba: *Adjuvat ut possis*, quæ non sunt Augustini, sed Concilii, eam gratiam significant, quam justi petere jubentur: *Petere quod non possis*; ac proindè cum justi, ut mox dictum est, non petant gratiam possibilitatis, cum supponantur eam jam habere, sed actionis; hoc est, non petant sufficientem, sed efficacem, de efficace, non autem de sufficiente intelliguntur hæc verba: *Adjuvat ut possis*. Nec obstat vox hæc *possis*, quâ Concilium utitur; nempè intelligitur (ut jam observatum est) de potentiâ secundùm tritum ac grammaticalem loquendi modum sumptâ, hoc est, de potentiâ, quæ complectitur ea omnia, quæ necessaria sunt, ut præceptum actu & de facto servetur.

Definitum fuit 7. justos non peccare in iis actibus, in quibus suam socordiam excitando, & sese ad currendum in stadio cohortando, mercedem quoque intuetur æternam. *Not.*1. Merces illa, vel est Dei visio ac amor perfectus, vel effectus, qui ex illâ visione, & ex illo amore sequuntur, pax nimirùm & gaudium. Si primum, actus ille est actus spei simul, ac veræ charitatis; spei quidem, quatenùs est expectatio boni absentis & ardui; charitatis verò, quatenùs est desiderium unionis cū objecto amato; ac proindè actus ille, tum in specie, tum in individuo, bonus est ac pius. Si secundum, actus erit quidem bonus in se, quia licitum est pacis internæ desiderium, sed in individuo imperari debebit à charitate, seu in gloriam Dei ultimò referri; idque non obscurè ipsamet sacra Synodus innuit: *Cum hoc* (inquit)

quit) *ut in primis glorificetur Deus, mercedem quoque intuentur æternam*.

Definitum fuit 8. neminem usque adeò præsumere debere, ut certò statuat, se omninò esse in numero prædestinatorum. *Not.* 1. Est contra Calvinum, qui ex unâ parte asseruit Deum non alios, quàm prædestinatos, justificare; & ex aliâ, impium justificari per actum, quo certò credit, sibi peccata non imputari. *Not.* 2. Concilium vocat prædestinationem ad gloriam *arcanum mysterium*; ac proindè supponit illam esse omninò gratuitam, hoc est, independentem à prævisis pietatis operibus; neque enim arcanum erit mysterium, si operum cum gratiâ versatili faciendorum prævisionem supponat.

Definitum fuit 9. perseverantiam esse Dei donum, quod nemo certò sibi polliceri possit. *Not.* 1. Igitur perseverantia non est posita in consensu, quem voluntas præbeat gratiæ versatili; à nobis enim, non à Deo, est ille consensus. Prætereà Deus, quantùm est in se, omnibus justis perseverantiam largiretur; daret enim id omne, quod ex parte sui esset necessarium ad actu perseverandum: perseverantia falsò diceretur, *magnum donum*; nempè nihil ex parte Dei diceret, quod aliæ gratiæ non complectantur. *Not.* 2. Ea Concilii definitio est contra Calvinum, cui placet, justificationem positam esse in actu, quo quis credat se esse de justificatorum, ac proindè, secundùm ipsum, de prædestinatorum numero; in illius nimirùm systemate soli prædestinati justitiam in tempore consequuntur.

Definitum fuit 11. Non solo infidelitatis peccato, sed etiam quovis alio mortali, acceptam justificationis gratiam amitti. *Not.* 1. Est contra Lutheranos & Calvinistas; scilicet contendunt justificationem esse positam in non imputatione peccatorum; at (ex ipsis) Deus nusquam hominibus prædestinatis imputat peccata, quantumcumque sint gravia. *Not.* 2. Nomine infide-

Digitized by Google

delitatis Lutherani & Calviniſtæ non intelligunt, aut apoſtaſiam à fide Catholicâ, aut actum aliquem contra illam fidem; ſed intelligunt actum, quo quis defineret credere (quod tamen putant eſſe impoſſibile) peccata ſibi non imputari.

Definitum fuit 12. Juſtificatis hominibus, ſi in juſtitiâ perſeveraverint, vitam æternam deberi tanquam veram mercedem, quæ ob id eis ſub eâ ratione proponi debet. *Not.* 1. Contrarium negarunt Lutherani & Calviniſtæ contendentes, pia juſtorum opera, coram Deo nihil aliud eſſe, quàm ſordes & inquinamenta. *Not.* 2. Si omnibus juſtificatis vita æterna proponi debeat tanquam merces, agere intuitu mercedis æternæ, non eſt imperfectorum tantùm hominum, (ut volunt illuminati quidam) ſed etiam perfectorum. Ad pleniorem intelligentiam eorum, quæ hucuſque à Concilio definita retulimus, vide Canones, quibus idem Concilium oppoſitos fidei Catholicæ errores proſcribit.

Fidei explicationi Concilium ſubjicit decretum de reformatione, decernitque 1. teneri Prælatos ad perſonalem reſidentiam. *Not.* 1. Quo jure, divino, an Canonico tantùm, innuitur ſeſſ.23. cap.1. de reform. *Not.* 2. Quæ cauſæ excuſent à reſidentiâ, & quandonam eo in capite peccatum mortale committatur à non reſidentibus, atque etiam quando defectu reſidentiæ, ad fructuum reſtitutionem teneantur, ibidem clarè definitur. Decernit 2. exceſſus Clericorum, ac regularium agentium extra Monaſterium, corrigi debere ab Ordinario loci tanquam Sedis Apoſtolicæ delegato. *Not.* In Galliis Epiſcopi contendunt jus illud ſibi ratione Epiſcopatûs convenire, nec unquam in corrigendis exceſſibus dicunt ſe Apoſtolicæ Sedis delegatos. Decernit 3. Eccleſias quaſcumque majores, ac illarum perſonas, poſſe ab Epiſcopis viſitari, quoties opus fuerit. *Not.* Ubique promulgatum non eſt il-

Digitized by Google

lud decretum, nec ubique viget. Decernit 4. Episcopum in alienâ diœcesi, nec Pontificalia exercere, nec Ordines conferre posse. *Not.* 1. Pontificaliorum nomine, intelliguntur omnia (exceptâ tamen jurisdictione) quæ pertinent ad Episcopos. *Not.* 2. Ordines hìc latè sumuntur, ita ut in illis ipsa etiam tonsura Clericalis intelligatur.

De actis Sessionis VII.

Sessione VII. Concilium Tridentinum de Sacramentis agit. Definit 1. Sacramenta novæ legis fuisse à Jesu Christo instituta. *Not.* Non dicit omnia à Christo *immediatè* instituta fuisse, ne damnaret scholasticos, quibus placet, Apostolos, acceptâ tamen à Christo potestate, instituisse Confirmationem & Extremam-Unctionem. Addit, ea nec esse plura, nec pauciora, quàm septem. *Not.* Est contra Lutherum, qui inter sacramenta propriè dicta recensuit tantùm baptismum, Eucharistiam & Pœnitentiam: est etiam contra Calvinum, qui exceptis baptismo, eucharistiâ & ordine, non alia admisit: est quoque contra Zuinglium, qui sacramentorum albo inscripsit baptismum tantùm & eucharistiam.

Definit 2. Sacramenta novæ legis continere, ac conferre gratiam ex opere operato, semper & omnibus, quantùm est ex parte Dei. *Not.* 1. Est contra recentiores omnes hæreticos, quibus placet, sacramenta esse sigilla gratiæ independenter ab eis acceptæ, seu esse mera signa extrinseca, quibus homines utuntur, ut sese confirment in fide, hoc est persuasione acceptæ per Christum justitiæ. *Not.* 2. Concilium non ait sacramenta gratiam continere *physice aut moraliter*; nempè utrumque in scholis disputatur. *Not.* 3. Illæ voces: *Ex opere operato*, innuunt discrimen sacramentorum veteris legis à sacramentis novæ legis; illa enim gratiam conferebant

ex

Digitized by Google

ex opere operantis, seu ex vi dispositionum, quæ erant & in ministro, & in subjecto; ista verò ex vi applicationis formæ supra materiam, modò tamen subjectum debitè præparatum sit. *Not.* 4. In hæreticorum systemate sacramenta habent suum effectum in solis justificatis, quia (ex ipsis) sunt signa extrinseca, ac confirmativa fidei, quæ jam subjectum suum justificaverit.

Definit 3. Tria sacramenta, non autem omnia, producere characterem. *Not.* 1. Damnantur hæretici recentiores, qui sacramentis nullam prorsùs efficientiam tribuunt. *Not.* 2. Non definitur, in quo posita sit characteris natura: par fuit, ut id theologorum scholis permitteretur. *Not.* 3. Concilium non distinguit inter sacramenta, aut in Ecclesiâ per Catholicos ministros, aut in hæresi per hæreticos collata; de utrisque igitur Canon intelligi debet.

Definit 4. Christianos omnes in verbo & omnibus sacramentis administrandis non habere potestatem. *Not.* 1. Contrarium docuerat Lutherus, ut potestatem, quâ contra Romanam Ecclesiam Altare erexerat, in tuto poneret; voluit tamen ratione scandali, omnium sacramentorum administrationem singulis fidelibus permitti non debere. *Not.* 2. Cum omnes Christiani validè administrent baptismum, meritò Concilium dixit *in omnibus sacramentis*.

Definit 5. In ministris, dum sacramenta conficiunt & conferunt, requiri intentionem faciendi, quod facit Ecclesia. *Not.* 1. Ecclesia unum tantùm facit, cum per ministros suos sacramenta conficit; nempè formam cum materiâ conjungit; satis est ergo, ut minister intentionem habeat eam cõjungendi; eam verò intentionem semper habet, quoties de facto seriò & liberè eam conjungit: neque enim potest seriò eam conjungere, nisi habeat intentionem conjungendi. *Not.* 2. Lutherus, quem Concilium damnare proposuit, contendebat, satis

Digitized by Google

esse formæ cum materiâ conjunctionem, quæ etiam exteriùs mimicè fieret: nec mirum; nempè in illius systemate, sacramentis mimicè, etiam exteriùs, datis quilibet uti potest tanquam signis, quibus suam de justificatione fidem faciat sibi certam. *Not.* 3. Concilium non dicit requiri *totam* intentionem, quam Ecclesia sibi proponit; nec enim ad sacramenti valorem requiritur, ut minister habeat intentionem conferendi effectũ sacramenti; sed dicit requiri intentionem, *saltem faciendi, quod facit Ecclesia*, hoc est (ut dictum est) seriò conjungendi formam cum materiâ; ex illa nimirùm conjunctione, velit nolitve minister, resultat sacramentum, quod Christus instituit.

Definit 5. in solemni sacramentorum administratione non licere cuique ministro omittere, aut contemnere, aut mutare receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus. *Not.* 1. Solemnis est administratio, quoties minister non arctatur imminente subjecti morte. *Not.* 2. Quale sit peccatum omissio ritûs, pendet ex gravitate, aut levitate materiæ. *Not.* 3. Est contra Lutherum & Calvinum, qui docent, Ecclesiam non posse de ritibus, aut aliis rebus à Christo non præscriptis, leges ferre, quæ citrà scandalum obligent in conscientiâ.

Definit 6. in Ecclesiâ Romanâ veram esse de baptismo doctrinam. *Not.* 1. Est contra Lutheranos & Calvinistas, quibus placet, Ecclesiam Romanam errare ratione effectûs, quem baptismo tribuit, & ratione ceremoniarum, quas illius administrationi conjungit. *Not.* 2. Nomine Ecclesię Romanę non intelligitur sola fidelium congregatio, quæ Romæ sita est, sed omnes Ecclesiæ, quæ cum Apostolicâ Sede communione conjunctæ sunt.

Definit 7. baptismum esse ad salutem necessarium. *Not.* Intelligitur de necessitate medii, scilicet hæretici quos damnat, fatebantur baptis-

Digitized by Google

ptiſmum eſſe neceſſarium neceſſitate divini præcepti.

Definit 8. baptizatos univerſæ legis Chriſti ſervandæ debitores fieri, non autem ſolius fidei. *Not.* Contendebant Lutherus & Calvinus, ſolum præceptum fidei; hoc eſt, perſuaſionis de acceptâ juſtificatione, eſſe poſſibile; ac proindè mirum non eſt, quòd ſenſerint baptizatos non eſſe aliorum præceptorum debitores; addebant aliorum præceptorum prævaricationem iis non imputari, qui fidem illam haberent.

Definit 9. vota, quæ poſt baptiſmum fiunt, vi promiſſionis in baptiſmo ipſo jam factæ non eſſe irrita. *Not.* 1. In baptiſmo vovetur obſervatio legis Chriſti, in votis verò, quæ ipſum ſequuntur, voventur media quædam libera, quæ ad legis Chriſti obſervationem conferunt. *Not.* 2. Lutherus contrarium docuit, ut excuſſum religionis, quam profeſſus fuerat, jugum excuſaret.

Definit 10. peccata poſt baptiſmum commiſſa, nec dimitti, nec venialia fieri ſolâ recordatione & fide ſuſcepti baptiſmi. *Not.* Lutherus & Calvinus contrarium ſenſerunt, hoc argumento nixi: Peccata (inquiebant) dimittuntur, cum venialia fiunt, hoc eſt, non imputantur per fidem miſericordiæ ſpecialis: ergò cum baptiſmus ſit illius fidei proteſtatio, ac confirmatio, per recordationem recepti baptiſmatis, ac proindè eliciti actûs fidei, de quâ agitur, propter eam baptiſmi recordationem peccata non imputantur.

Definit 11. baptiſmum ab hæreticis datum in nomine Patris, & Filii, &c. valere; iterari non debere ei, qui apud infideles Chriſtum negavit. *Not.* 1. Quæſtionem quam Patres aliqui poſt Cyprianum immeritò judicarant ſolius eſſe diſciplinæ, Concilium determinavit ad fidem pertinere. *Not.* 2. Licèt Canon non recenſeat hæc verba: *Ego te baptizo, vel Baptizatur ſervus Chriſti*; ea tamen ſupponit, cum definit valere baptiſ-

Digitized by Google

mum. *Not.* 3. Nec Lutherus, nec Calvinus rejecerunt baptismum ab hæreticis datum; alioquin à se receptum in sinu Ecclesiæ Romanæ, quam dicebant esse diaboli synagogam, rejecissent. *Not.* 4. Canon Anabaptistas damnat, qui quosvis homines extra suam sectam baptizatos, iterùm baptizabant, cum eorum hæresi dabant nomen.

Definit 12. parvulos licèt actum credendi non habeant, baptizari debere; nec cum ad annos discretionis pervenerint, esse rebaptizandos. *Not.* 1. Est contra Anabaptistas, quibus visum est irritum esse datum parvulis baptisma defectu actus credendi. *Not.* 2. Licèt Pelagiani negarent existentiam peccati originalis, docebant tamen, parvulos baptizari debere ad regnum cœleste consequendum, non autem ad vitam æternam, quam sine baptismo mortuis concedebant.

Definit 13. homines in infantiâ baptizatos, cogi debere ad Christianam vitam, quamvis ratum habere nolint, quod patrini, eorum nomine, dum baptizarentur, polliciti sunt. *Not.* 1. Canon ille perstringit Erasmum, cui placuit quod hìc rejicitur. *Not.* 2. Censuris, non solâ sacramentorum privatione, homines, de quibus agitur, ad Christianam vitam cogi debent; imò à principibus exilio aliisque pœnis castigari possunt. *Not.* 3. Christiana vita importat obedientiam Ecclesiæ: peccant igitur hæretici, cum latas ab illâ leges infringunt.

Definit 14. Confirmationem esse verum, & propriè dictum sacramentum. *Not.* Est contra Lutheranos, Calvinistas, aliosque omnes hæreticos recentiores. --- Damnantur ii qui asserunt, injuriosos esse Spiritui sancto, qui sacro confirmationis chrismati virtutem aliquam tribuunt. *Not.* Non dicitur, quòd sit aliqua virtus in chrismate; sicque non damnantur Theologi quibus placet chrisma non esse materiam essentialem confirmationis sacramento. Unum tantùm pro-

scri-

Digitized by Google

scribitur, nempè censura quam protestantes inurebant opinioni theologorum, qui virtutem producendi gratiam, ac characterem chrismati tribuebant. --- Additum fuit, confirmationis *ordinarium* ministrum esse solum Episcopum. *Not.* Ex Palavicino in congregationibus quæ sessionem præcesserunt, de voce illâ *ordinarium*, diù disputatum est; sed tandem addita est, ut illæsa servaretur opinio S. Thomæ contendentis, presbyterum simplicem posse delegari ad conferendum confirmationis sacramentum.

Post fidei definitionem statuta sunt plura capita ad disciplinam spectantia.

Determinatum est 1. quinam sint capaces regiminis Ecclesiarum Cathedralium. *Not.* Hæc verba: *Ex legitimo matrimonio natus*, intelliguntur etiam de legitimato per subsequens matrimonium, seu habilis declaratus ad Episcopatum.

Determinatum est 2. eos qui, vel in titulum, vel in commendam tenent plures Cathedrales Ecclesias, teneri omnes, exceptâ unâ, dimittere. *Not.* Lex illa non obtinet in Germaniâ: nempe Episcopis Germanis, ut Lutheranis obsistere possint, plures Ecclesiæ etiam in titulum committuntur.

Determinatum fuit 3. simul haberi non posse plura incompatibilia beneficia. *Not.* Incompatibilia sunt, quæ requirunt personalem residentiam: sic capellania quæ exigit servitium in choro, est incompatibilis cum canonicatu. Dignitas verò seu personatus, in locis ubi id fert consuetudo, non est incompatibilis cum canonicatu; unde idem, servatis servandis, potest esse thesaurizarius, & canonicus.

Determinatum fuit 4. Episcopum posse examinare, ac irritas declarare beneficiorum uniones. *Not.* Causa legitima unionis est necessitas, aut utilitas Ecclesiæ. In unione faciendâ citari debent omnes ii, quorum interest. Rectoris seu possessoris beneficii consensus non exigitur in unione facien-

Digitized by Google

dâ ab Episcopo, si illa debet effectum sortiri tantùm post obitum rectoris.

Determinatum fuit 5. beneficia curata, licèt perpetuò unita, posse ab Ordinario visitari. *Not.* Id intelligitur, tum de regularibus, tum de sæcularibus, seu & Ecclesiam, licèt sit Ordinis caput, & illius Rectorem, etiam regularem, Episcopus potest visitare.

Determinatum fuit 6. litteras dimissorias à capitulo, sede vacante, intra annum vacationis, dari non posse, nisi arctatis. *Not.* Arctati occasione beneficii recepti, sunt ii, qui obtinent aliquod beneficium requirens personale servitium, quod sine hoc, vel illo ordine præstari non potest. Arctati ratione beneficii recipiendi, sunt illi, qui habent jus ad beneficium, ad cujus possessionem obtinendam certus ordo requiritur.

Determinatum fuit 7. neminem, à quocumque sit præsentatus, institui debere sine prævio Episcopi examine. *Not.* Id intelligitur etiam ratione beneficiorum simplicium. Excipit Concilium præsentatos ab universitatibus; sed ea exceptio locum non habet in Galliis.

De actis Sessionum VIII. IX. X. XI. XII. & XIII.

Sessione VIII. Promulgatum est decretum de translatione Concilii ex civitate Tridentinâ ad Bononiensem, propter pestem, quę Tridenti grassabatur. Sessio 9. Bononiæ habita est sub Julio III. die 21. mensis Aprilis, ann. 1547. Nihil aliud edixit, quàm prorogationem sessionis. Sessione 10. aliud prorogationis decretum promulgatum est. Sessio 11. Tridenti, quo reductum fuerat Concilium, habita est Kalendis Maii, anno 1551. decretum est resumi debere Concilium Tridentinum. *Not.* Non aliud igitur fuit tunc Concilium ab eo, quod Paulus Papa III. primùm indixerat. Sessione 12. prorogata est iterùm sessio.

Digitized by Google

Sessione XIII. actum est de Eucharistiâ, ac definitum fuit 1. Christum esse corporaliter præsentem in Eucharistiâ. *Not.* Est contra Zuinglianos & Calvinistas, qui putant, Eucharistiam continere non ipsum corpus, sed figuram & virtutem corporis Christi. Additum est, Christum instituisse hoc sacramentum, cum post panis & vini benedictionem, se suum corpus præbere testatus est. *Not.* 1. S. Thomas per benedictionem illam intelligit prolationem verborum: *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus*. Alii intelligunt invocationem divinæ potentiæ à consecratione distinctam. *Not.* 2. Concilium non definit an per illam benedictionem, an verò per euangeca verba: *Hoc est corpus meum*, Christus Eucharistiam consecraverit. In congregationibus discipuli Angelici Doctoris contenderant, sententiam S. Thomæ esse proponendam tanquam de fide; sed obstiterunt alii, opponentes opinionem Innocentii Papæ IV. Definitum fuit 2. Corpus Christi esse realiter in Eucharistiâ ante illius usum. *Not.* Est contra Lutheranos, qui contendunt, Corpus Christi esse in Eucharistiâ solùm, dum actu sumitur. *Not.* 2. Voces istæ, *vi verborum*, intelliguntur de euangelicis, *hoc est corpus meum*; *hic est sanguis meus*, scilicet corpus & sanguis, clarè in eis exprimuntur. ---- Additum est, conversionem panis & vini rectè vocari transubstantiationem. *Not.* Vox illa paulò ante Concilium Lateranense IV. adhibita est, sed res per eam significata, semper credita fuit. ---- Additum est iterùm, venerabili sacramento deberi latriæ cultum. *Not.* Sacramentum sumit pro re contentâ, non autem pro continente; nam species, quæ in se continent corpus Christi, sunt creaturæ; ac proindè ipsis latriæ cultus non debetur. Ratio reddita est, cur instituta fuerit festivitas in honorem Corporis Christi. *Not.* Fusè de eâ festivitate, ac processione egimus in Commentario Historico de Sacramentis.

Digitized by Google

Probatus quoque fuit perpetuus mos Eucharistiam asservandi, ac eam ad infirmos deferendi. *Not.* Morem illum damnant Lutherani, quòd velint corpus Christi non esse in Eucharistiâ extra actualem illius usum, aut saltem (ut ipse Lutherus docuit) post peractam liturgiam.

Definitum fuit 3. statum gratiæ requiri in eo, qui accedit ad Eucharistiam. *Not.* Est contra Lutherum, cui placuit fidelem eò magis esse dispositum ad Eucharistiam, quò plurium criminum sibi conscius est. —— Additum est eum, qui sibi conscius est alicujus peccati mortalis, non debere absque præmissâ sacramentali confessione ad Eucharistiam accedere. *Not.* 1. Dicit quidem *contra Lutheranos* requiri confessionem, sed non dicit eam satis esse. *Not.* 2. Cum ait necessitate urgente, sacerdotem lapsum, si non habeat copiam confessoris, posse absque præmissâ sacramentali confessione celebrare, loquitur de eo, cui incumbit animarum cura, & de casu, in quo hostiæ defectu, aliquis fidelis esset absque viatico moriturus, aut quo (si tamen non esset quæstio de externo peccato carnis, aut immani aliquo alio facinore, aut flagitio, aut de peccato ex consuetudine contracto) populus fidelis die festo dimitti deberet sine sacrificio. Vide quæ de hoc casu dicuntur tomo 6. ubi referuntur dispositiones ex parte sacerdotis ad celebrandam Missam requisitæ. *Not.* 3. Hæc verba, quæ synodus addit de sacerdote, qui peccati mortalis sibi conscius, celebravit absque prævià confessione: *Quamprimùm confiteatur*, non sunt consilium, sed strictum præceptum; quod quidem non urget tãtùm pro eo tempore, quo sacerdos suo tempore celebraturus est, sed quamprimùm, ita ut sine morâ teneatur confessarium quærere. Vide tomo 6. quæstionem de dispositionibus ad celebrandam Missam requisitis.

Post explicatam octo capitibus Catholicam de Eucharistiâ fidem, Concilium undecim Cano-

ni-

Digitized by Google

nibus errores oppositos proscribit. In Canonem 111. *nota*, Dominicanos nullum non movisse lapidem, ut Concilium determinaret, totum Christum contineri sub singulis speciei partibus ante earum separationem; verùm obstiterunt alii theologi. Concilium litem illam dirimere noluit, sat ei fuit definire id, in quo Catholici omnes cōveniebant; nempè totum Christum esse sub singulis cujusq; speciei partibus, *separatione facta*.

Capita, quæ ad reformationem spectant, hæc sunt. 1. Prohibetur, ne in causis visitationis & correctionis, sive habilitatis & inhabilitatis, nec non in criminalibus, ante definitivam sententiam ab interlocutoriâ appelletur. *Not.* 1. Illi decreto Gallicana jura consentiunt, seu statuunt, effectum appellationis ab interlocutoriâ sententiâ non esse suspensivum, sed simpliciter devolutivum ad judicem ecclesiasticum superiorem. *Not.* 2. Excipi tamen debet casus, quo per interlocutoriam sententiam infertur damnum irreparabile, ut est pœna corporalis. 2. Episcopo fit facultas, ut tanquam Apostolicæ Sedis delegatus summariè cognoscat de gratiis, quibus peccatum remittitur, aut pœna. *Not.* Cautio illa non est necessaria in Galliis; neque enim admittitur pœnæ remissio, nisi inferioris judicis sententia per sententiam superioris Canonicè rescissa fuerit. 3. Prohibetur, ne Episcopus personaliter citetur, nisi ob causas, propter quas deponi posset. *Not.* Id decretum est, ut consulatur, tum episcopali dignitati, tum residentiæ, quæ plerumque à malevolis impediretur. 4. Definitur, causas de Episcoporum personis ad Pontificem maximum referri debere, ac coram ipso terminari. *Not.* Varia variis temporibus fuit circa judicia de Episcopis disciplina. In Galliis Episcoporum causæ majores referuntur quidem ad Romanum Pontificem, sed in regno à duodecim vicinioribus Episcopis ab ipso Romano Pontifice designatis terminantur.

Digitized by Google

De actis Sessionis XIV.

Sessione XIV. actum est de pœnitentiæ & extremæ unctionis sacramentis.

Definitum fuit 1. pœnitentiam esse sacramentum à Christo post resurrectionem institutum. *Not.* Est contra Zuinglium & Calvinum. ---- Additum est, in illius institutione Christum sacerdotibus dedisse potestatem remittendi & retinendi peccata. *Not.* Est contra Lutherum, qui contendit, absolutionem esse sententiam merè declaratoriam remissi per fidem peccati. ---- Assertum est quoque, Novatianos ideò damnatos fuisse, quòd eam potestatem in Ecclesiâ non agnoscerent. *Not.* Eo sensu intelligi debet assertio, quòd Novatiani aliquorum tantùm criminum, non autem omnium, remittendorum potestatem in Ecclesiâ non agnoverint.

Definitum fuit 2. pœnitentiæ sacramentum esse lapsis post baptismum ad salutem necessarium, ut est nondum regeneratis ipse baptismus. *Not.* Contrarium docuerunt omnes hæretici sæculi proximè elapsi. ---- Additum est, per pœnitentię sacramentum lapsum non pervenire ad acceptam per baptismum novitatem & integritatem sine magnis fletibus & magnis doloribus. *Not.* Falsò quidam eam novitatem, eam integritatem interpretantur de solâ pœnæ temporalis remissione, quam Catechumenus in baptismate consequitur. Nam Scriptura & Patres fletus & labores præscripserunt non hominibus justis, à quibus sola pœna temporalis Deo esset persolvenda, sed lapsis ac jacentibus in peccato: *Facite fructus dignos pœnitentiæ*. Præterea si fletus & dolores ad remissionem pœnæ temporalis requirantur, à fortiori requiruntur pro remissione culpæ, ac pœnæ æternæ. Vide Augustinum in Psalm. 6. & 106. Hincque colligitur, lapsum non ita facilè converti, ut nonnulli arbitrantur.

De-

Digitized by Google

Definitum fuit 3. formam sacramenti pœnitentiæ in his ministri verbis: *Ego te absolvo, &c.* positam esse. *Not.* 1. Apud Græcos absolutio modo deprecativo exprimitur. *Not.* 2. Reticentia, &c. intelligitur de expressâ invocatione SS. Trinitatis: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*; an autem requiratur, ut absolutio valeat, Concilium definire noluit.

Definitum fuit 4. pœnitentis actus, contritionem, confessionem, & satisfactionem, esse quasi materiam hujus sacramenti. *Not.* 1. Scotistæ locum illum interpretantur de materiâ *circa quam*, seu volunt, contritionem & confessionem ideò vocari *quasi materiam*, quòd sint dispositiones ad recipiendum sacramenti effectum requisitæ; è contra Thomistæ interpretantur de materiâ *ex qua*, quæ tamen dicitur *quasi* materia, quòd non, sicut in aliis sacramentis, physicè sit extra recipientem. *Not.* 2. Concilium non aliud voluit, quàm damnare Lutheranos, qui nec contritionem, nec confessionem, nec satisfactionem requirebant ad lapsi justificationem.

Definitum fuit 5. Contritionem includere dolorem ac detestationem de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero. *Not.* Lutherus solum vitæ novæ propositum requirebat, abutens hoc Patrum effato: *Optima pœnitentia, nova vita.* ---- Additum est, contritionem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum fuisse necessariam. *Not.* Contritio quovis tempore necessaria est, contritio concepta ex inchoatâ saltem charitate: cum ergo Concilium cap. 3. asseruerit, eam contritionem esse quasi materiam sacramenti pœnitentiæ, sequitur, cum sacramento pœnitentiæ requiri contritionem, quæ ex inchoatâ saltem Dei charitate super omnia concepta sit. ---- Deindè Concilium proponit divisionem contritionis in perfectam & in imperfectam. *Not.* 1. Dubium est, an duplex illa contritio specificè differat, seu

utrùm

utrùm habeat diversum motivum præcipuum. Nonnulli contendunt, utramque præcipuè concipi ex charitate Dei super omnia; differre verò tantùm secundùm majorem, vel minorem numerum graduum charitatis. *Not.* 2. Non conveniunt authores circa sensum horum Concilii verborum: *Hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc sacramentum actu recipiatur*. Estius non vult id *semper* fieri, sed *aliquando tantùm*, unde apud illum hæc est textus Concilii constructio: *Docet, etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque* aliquando *reconciliare, priusquam hoc sacramentum actu suscipiatur*. Alii è contra volunt hominem *semper*, seu etiam extra necessitatis casum, justificari per contritionem charitate perfectam; si tamen, ut supponitur, cum voto sacramenti conjuncta sit. Quid nos de eâ controversiâ sentiamus, fusè explicuimus in Commentario Historico pag. 534. & sequentibus. *Not.* 3. Circa hoc verbum *Disponit*, quod imperfectæ contritioni tribuitur, variant sententiæ. Nonnulli volunt, ipsum intelligi de dispositione proximâ, seu, quæ satis sit ad gratiam in sacramento pœnitentiæ recipiendam; idque (aiunt aliqui) quòd per imperfectam contritionem Concilium eò loci intelligat eam, quæ ex charitate, licèt inchoatâ tantùm, præcipuè concipitur; idque etiam (aiunt alii) licèt nomine contritionis Concilium intelligat dolorem ex solo pœnarum metu conceptum. Vide nostram de eo argumento dissertationem in Commentario Historico pag. 543. & sequentibus. Hìc satis sit observare, decreti confectores primùm scripsisse *Sufficit*, sed Patres in Congregatione generali jusserunt deleri *Sufficit*, ac substitui *Disponit*. Vide Palavicinum in hunc locum.

Definitum fuit 6. integram apud sacerdotem peccatorum confessionem lapsis necessitate medii necessariam esse ad justitiam consequen-

dam.

Digitized by Google

dam. *Not.* Est contra Lutherum & Calvinum. ---- Additum est, omnia peccata mortalia declarari debere. *Not.* Lutherus voluit aliqua declarari debere, & quidem publicè tantùm, tum ad humilitatem, tum ad populi fidelis ædificationem. ---- Declaratum est, accusandas esse circumstantias, quæ peccati speciem mutant, nec immeritò; siquidem actus, in quo reperitur circumstantia mutans peccati speciem, duplex peccatum includit. *Not.* Concilium idem non dicit quidem expresè de circumstantiis multùm intra eandem speciem aggravantibus, quòd id controversum sit inter Catholicos: sed ratio, quâ utitur cap. 8. ut probet, sacerdotem teneri proportionatam peccatis satisfactionem injungere, probat quoque, pœnitentem teneri circumstantias, de quibus agitur, confiteri.

Definitum fuit 6. non ad omnes Christi fideles, sed ad solos Episcopos & sacerdotes, hæc Christi verba: *Quorum remiseritis peccata, &c.* spectare. *Not.* 1. Lutherus ratus ea verba non aliud importare, quàm potestatem declarandi peccatum remissum esse credenti, contrarium senserat. *Not.* 2. Concilium in ministro præter potestatem ordinis & jurisdictionis, non aliam intentionem requirere videtur, quàm quę opponitur mimicæ ac jocosæ: *Atque adeò* (inquit) *non debet pœnitens* (ut putarat Lutherus) *adeò sibi de sua ipsius fide blandiri, ut etiamsi nulla illi adsit contritio, aut sacerdoti animus seriò agendi & verè absolvendi desit, putet tamen se propter suam solam fidem, verè & coram Deo esse absolutum.*

Definitum fuit 7. in ministro pœnitentiæ præter potestatem ordinis requiri jurisdictionem; Episcopos posse sibi nonnullos casus reservare; ita tamen, ut in articulo mortis nulla sit reservatio. *Not.* Nonnulli censent, Concilium loqui solùm de ministris Catholicis, sed obstant hi generales termini, quibus idem Concilium utitur: *Atq; adeò* om-

Digitized by Google

omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt.

Definitum fuit 8. totam pœnam cum culpâ per pœnitentiam non remitti. *Not.* Contrarium visum est omnibus recentioribus novatoribus. Hinc Concilium conclusit, jure divino niti praxim confessis ac contritis, ac absolutis imponendi satisfactionem. Cum autem ex justitiâ petatur illud debitum, conclusit iterùm, eam satisfactionem debere esse proportionatam cum gravitate criminum. *Not.* 1. Peccant igitur ministri, qui leves admodùm pœnas pro gravibus criminibus imponunt. *Not.* 2. Ut satisfactio sit proportionata, debet id in pœnitentibus operari, quod ibidem Concilium exigit.

Iis, quæ spectant ad pœnitentiæ sacramentum, Concilium ea subjungit, quæ pertinent ad Extremam-Unctionem.

Definit 1. eam esse sacramentum propriè dictum. *Not.* 1. Rejicitur à Luthero & Calvino. *Not.* 2. Concilium non definit eam à Christo *immediatè* institutam fuisse; unde cum decreti confectores loco istius vocis, *Insinuatam apud Marcum*, istam inseruissent, *Institutam*, Patres in congregatione generali probarunt decretum, ut nunc legitur. *Not.* 3. Licèt Concilium in oleo, quod est hujus sacramenti materia, requirat episcopalem benedictionem, non definit tamen eam esse *jure divino* necessariam; unde plures theologi docent eam solo Ecclesiastico jure requiri. *Not.* 4. Ideò Concilium, dum loquitur de hujus sacramenti formâ, reticentiâ, &c. utitur, quòd noluerit definire scholasticam quæstionem, utrùm omnia verba, ex quibus constat, requirantur, ut sacramentum valeat.

Definit 2. Extremam-Unctionem delicta, ac peccati reliquias abstergere, alleviare animam ægroti, & corporis sanitatem interdum conferre, ubi saluti animæ expedierit. *Not.* 1. Per hanc vocem *Delicta*, Sambovius intelligit non tantùm pec-

Digitized by Google

peccata venialia, sed etiam lethalia; aitq; quòd, cum extrema unctio sit sacramenti pœnitentiæ veluti pars consummativa, non tantùm *per accidens*, sed etiam *per se*, peccata lethalia dimittat, primamque gratiam conferat. *Not.* 2. Non definit Concilium, an hoc sacramentum corporis sanitatem conferat ex opere operato, an verò opere operantis tantùm. Utraque sententia theologorum disputationi permittitur. *Not.* 3. Concilium non definit corporis sanitatem per extremam-unctionem conferri *semper*, etiam ubi animæ saluti expedierit; sed *interdum* tantùm. Vide Estium in 4. sentent.

Definit 3. hujus sacramenti ministros esse presbyteros. *Not.* 1. Concilium ait presbyterorum nomine intelligi ministros, qui *ritè ordinati fuerint per impositionem manuum presbyterii*; hinc plures theologi concludunt impositionem manuum esse solam materiam essentialem presbyteratus. ---- Additum est *infirmis* extremam-unctionem conferri debere. *Not.* 1. Non dicit, quòd *solis infirmis* conferri debeat, unde non damnat apertè praxim Græcorum, qui eam etiam sanis hominibus conferunt. ----- *Not.* 2. Modus loquendi, quo utitur, innuit non in eodem infirmitatis statu, sed in diverso tantùm, iterari debere extremam-unctionem. Vide Canones, quibus Concilium proscribit errores mox allatis definitionibus oppositos.

Ubi Concilium in hâc sessione XIV. ea definiit, quæ ad fidem spectant, agit de reformatione.

Et quidem *primò*, qui prohibentur, etiam ob occultum crimen, ascendere ad ordines, si ascendant, puniri debent, nullaque eis licentia de se promoveri faciendo suffragari potest. *Not.* 1. Illud decretum locum habet etiam in iis, qui sunt arctati propter beneficium seu, Ordinarius, ex causâ, cujus ipse judex est, potest ab Ordinibus arcere Clericum, cui collatum est beneficiũ

ha-

Digitized by Google

habens annexam animarum curam. *Not.*2. Quod Episcopus potest respectu ordinum, id etiam potest ratione primæ tonsuræ, seu potest negare primam tonsuram cuilibet laico, nec ex illâ negatione provocari potest ad tribunal alicujus judicis superioris.

Secundò, Episcopis titularibus sub pœnâ suspensionis per annum ab exercitio Pontificalium, prohibetur, ne alienum subditum, imò nec familiarem suum, ad Ordines, ipsam etiam primam tonsuram, etiam in loco, qui nullius sit diœcesis, sine proprii Episcopi litteris commendatitiis promoveant. *Not.* Vide Innocentii Papæ XII. constitutionem, quam harum institutionum tom. 6. inseruimus.

Tertiò, Clericis, qui aut in sacris Ordinibus constituti sunt, aut ecclesiastica beneficia possident, præscribitur, ut utantur veste ordini, ac dignitati congruente. *Not.*1. Quænam vestis cuique ordini, ac dignitati congruat, Episcopi est determinare; *juxta ipsius Episcopi ordinationem & mandatum*, verba sunt ipsiusmet Concilii. *Not.*2. Nomine beneficiorum, de quibus Concilium loquitur, non debent tantùm intelligi ea, quibus animarum cura annexa est; sed omnia, cujuscumque sint generis ac speciei: *Aut* (inquit Concilium) *beneficia qualiacumque Ecclesiastica obtinuerint*.

Quartò, Prohibetur, ne voluntarii homicidæ aliquando ordinentur; aut si jam sunt ordinati, Concilium jubet, ut à ministerio separentur, ac omnibus beneficiis careant. E contrà ei, qui homicidium casu commisit, aut vim vi repellendo, vult ut dispensatio concedatur, resq; Ordinario, aut ex causâ, Metropolitano, seu viciniori Episcopo committatur, qui nonnisi causâ cognitâ ac probatis precibus dispenset. *Not.* 1. Canon complectitur non tantùm homicidium publicum, sed illud etiam, quod est prorsùs occultum. *Not.*2. Homicidium casuale tunc tantùm

pa-

Digitized by Google

parit irregularitem, cum oritur ex negligentiâ; illud enim, quod post moralem diligentiam adhibitam ab eo fit, qui rei illicitæ non vacabat, irregularitatem non parit. *Not.3.* In Galliis beneficia Clerici, qui incidit in homicidium voluntarium, non censentur vacare ante juridicam sententiam judicis.

Quintò, translati ad alium ordinem, in claustro sub obedientiâ manere debent, & beneficiorum sæcularium incapaces existunt. *Not.1.* Eo Canone iis itum est obviam, qui ut suæ religionis jugum excuterent, sub libertatis spe ad alias religiones translationem obtinere conabantur. *Not.2.* Attendant ad eam regulam Prælati regulares, qui tam facilè translatis indulgent, ut extra Monasterium divagentur.

Sextò, decernitur, ut juspatronatus nemo, nisi ex fundatione, vel dotatione obtineat; ediciturq; ne præsentatus, ab alio, quàm ab ordinario instituatur. *Not.1.* Id non intelligitur de quibusdam capellaniis, quæ propriè non sunt beneficia, sed meræ Missarum commissiones. *Not.2.* Quomodo probandum sit juspatronatus, edicitur sess.25. cap.9. de reformatione.

De Actis Sessionis XV.

Sessio decima quinta, & aliæ usque ad vigesimam primam exclusivè, nihil aliud sunt, quàm sessionum prorogationes, tum in gratiam protestantium Germanorum, quorum adventus de die in diem expectabatur, tum in gratiam Episcoporum Gallorum, qui ingenti numero Tridentum accessuri erant.

De Actis Sessionis XXI.

Sessione 21. quæ habita est die 16. Julii anno 1562. actum est de communione sub utrâq; specie, & de communione parvulorum.

De-

Digitized by Google

Definitum fuit 1. laicos & clericos non conficientes, non adstringi jure divino ad communionem sub utrâque specie. *Not.* 1. Est contra Lutheranos & Calvinistas, quorum errorem Canon prior expressiùs proscribit. *Not.* 2. Licèt Concilium, sextum Joannis caput applicet Eucharistiç, non definit tamen, quòd de eâ debeat intelligi: *Vtcumque (inquit) juxta varias sanctorum Patrum & Doctorum interpretationes intelligatur.*

Definitum fuit 2. justis de causis ab Ecclesiâ abrogatam fuisse consuetudinem communicandi sub utrâque specie. *Not.* 1. Desiit ea consuetudo labente sæculo 12. *Not.* 2. Concilium asserit, niti eam abrogationem potestate, quæ divinitùs Ecclesiæ circa sacramentorum dispensationem concessa est, *salva tamen illorum substantia*; cum quibus quidem verbis vix conciliari potest sententia theologorum, qui contendunt omnium, ac singulorum sacramentorum materias & formas jam non esse easdem secundùm speciem, ac erant antiquitùs.

Definitum fuit 3. nullâ gratiâ ad salutem *necessaria* eos defraudari, qui sub unâ tantùm specie communicant. *Not.* Non dicit Concilium, quòd ii, qui sub unâ tantùm specie communicant, non minus gratiæ recipiant, quàm qui sub duplici; sed tantùm asserit, eos per unius speciei subtractionem non defraudari aliquâ gratiâ *ad salutem necessaria*, quâ Lutherani eos defraudari contendebant.

Definitum fuit 4. parvulos nullâ obligari necessitate ad Eucharistiæ communionem; Patres qui eam eis tribuerunt, culpari non debere. *Not.* Lutherani & alii hæretici id eis vitio vertunt, sed quàm immeritò, vide harum institutionum tom. 6.

Quæ sessione 21. de reformatione decreta sunt, ad subsequentia capita reducuntur.

Edicitur 1. ut Episcopi gratis ordines confe-

ferant, concedantque dimissorias & testimoniales litteras. *Not.* 1. Tolluntur omnes prætextus; quippè statuitur nec pro sigillo, nec aliâ quâcumque de causâ, aliquid, etiam spontè oblatum, accipi posse. *Not.* 2. Notariis tamen indulgetur, ut decimam aurei partem accipiant; sed tribus suppositis conditionibus, scilicet dummodò eis nullum salarium ab Episcopo constitutum sit; dummodò non sint in locis, in quibus viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi; dummodò tandem Episcopis ex notarii commodis aliquod emolumentum directè, vel indirectè provenire non possit. *Not.* 3. Concilium asserit contrarias illi decreto consuetudines esse abusus & corruptelas simoniacæ pravitati faventes. *Not.* 4. Cum eo Synodi decreto concilient Episcopi, si possint, praxim notariorum suorum. *Not.* 5. Hæc clausula, *In locis ubi viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi*, inserta est ad Episcoporum Gallorum petitionem.

Edicitur 2. ne quis sine beneficii, aut patrimonii titulo ad sacros Ordines promoveatur. *Not.* 1. Potest Episcopus absque titulo ordinare, sed tunc tenetur ordinato alimenta præstare. *Not.* 2. Eorum respectu, qui sub ficto titulo ordinantur, innovantur antiquorum Canonum pœnæ. Eæ autem pœnæ sunt eæ, quæ in decreto Gratiani continentur; ac proindè irregularitatem complectuntur: unde incurritur iis in locis, ubi promulgatum est Concilium Tridentinum; non autem in iis, in quibus non est promulgatum, aut in quibus speciales eâ de re leges editæ non fuerunt.

Edicitur 3. ut quotidianæ distributiones augeantur per tertiæ partis detractionem ex proventibus dignitatum, Canonicatuum, portionum & officiorum. *Not.* 1. Id locum habet tantùm in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis: earum enim tantùm Concilium in suo decreto meminit. *Not.* 2. Vim non habet in dignitatibus;

Digitized by Google

bus, quæ licèt locum habeant in Choro, nullas tamen distributiones percipiunt. *Not.* 3. Non uni, aut duabus tantùm horis, sed omnibus, servatâ proportione, applicari debet ea, de quâ agitur, fructuum detractio.

Edicitur 4. Episcopos posse facere uniones perpetuas in casibus à jure permissis. *Not.* 1. Tres sunt casus, in quibus id licet; nempè cum multùm crevit populus; cum ingens est locorum distantia; cum Ecclesiæ ita pauperes sunt, ut aliorum rectorum sustentationi satis esse non possint. *Not.* 2. Id habet locum etiam in Parochiis, quarum rectores sunt regulares; modò tamen fiat sine obtinentium præjudicio.

Edicitur 5. ut Monasteria commendata, in quibus non viget regularis observantia, & beneficia quæcumq; quotannis ab Ordinario visitentur; ut Quæstorum tum nomen, tum officium aboleantur. *Not.* Quæstores erant ii, quibus committebatur indulgentiarum promulgatio, quique colligebant eleemosynas, quas erogabant ii, quibus indulgentiæ concedebantur.

De actis Sessionis XXII.

Sessione XXII. proposita, ac explicata est Ecclesiæ doctrina; proscripti quoque fuerunt hæreticorum errores de Missæ sacrificio.

Definitum fuit 1. Christum sub speciebus panis & vini corpus & sanguinem suum Deo Patri obtulisse, ac Apostolis, quos tunc novi testamenti sacerdotes constituebat, ut ea sub earumdem rerum symbolis offerrent, præcepisse. *Not.* 1. Non eo sensu Christus, tunc Apostolos novi testamenti sacerdotes constituit, quòd sacerdotii sacramẽtum eis contulerit; neque enim usus est signis sensibilibus, quibus sacramentum essentialiter cõstat; sed quòd ordinis potestatem, non collato tamen ipsomet ordine, eis tradiderit. *Not.* 2. Concilium asserit, *celebrato veteri Pascha*, Christum insti-

instituisse novum, cujus illud erat figura; hincq; concluditur, Christum, eo quo passus est anno, Paschalem Agnum comedisse. Parùm verò theologicè, (ne quid dicam duriùs) locutus est quidam recentior, qui ut solvat illum Concilii locum objectum sibi contra sententiam, quâ asserit, Christum non manducasse Agnum Paschalem anno quo mortuus est, respondet, eandem non deberi fidem capitibus, quibus Concilium doctrinam proponit, quæ debetur Canonibus, quibus damnantur hæreticorum errores: Quasi verò Ecclesia minùs sit infallibilis in tradendâ veritate, quàm in damnandis erroribus. Præterea author ille cum suâ responsione conciliet, si possit, hæc Synodi verba, quæ habentur in proœmio, quod præfigitur capitibus de justificatione: *Intendit omnibus Christi fidelibus veram, sanamque doctrinam ipsius justificationis, quam Sol justitiæ Christus Iesus docuit, Apostoli tradiderunt, & Catholica Ecclesia, Spiritu sancto suggerente, perpetuò retinuit; districtiùs inhibendo, ne deinceps audeat quisquam aliter credere, prædicare aut docere, quàm præsenti decreto statuit, ac declarat.*

Definitum fuit 2. Eucharistiam esse visibile sacrificium propitiatorium pro vivis & defunctis. *Not.* 1. In hoc posita est hujus sacrificii propitiatio, quòd per illud cruenti in cruce sacrificii merita nobis applicentur: tantùm abest, ut illi (prout Luthero visum est) per istud quovis modo derogetur. *Not.* 2. Ex eo, quòd Missæ sacrificium per modum propitiationis suum effectum producat, plures theologi concludunt, ipsum non agere ex opere operato, sed tantùm ex opere operantis, ratione nimirùm dispositionis fidelium, qui se ei præsentes sistunt. Vide in hunc locum Commentarium Historicum de sacramentis. *Not.* 3. Contritio, quam Concilium requirit, ut quis aliquem fructum colligat ex Missæ sacrificio, non est contritio super omnia; nempè ex ipso Concilio, via est, quâ pœnitentiæ donum obtinetur. Hincque

Digitized by Google

colligitur, eum non sine fructu sistere se præsentem sacrificio, qui dominante peccati amore implicatus, Missæ adest, ut obtineat auxilium, per quod illo dominante peccati amore liberetur.

Definitum fuit 3. Missam offerri quidem in honorem sanctorum, non autem ipsismet sanctis, sed Deo soli. *Not.* Lutherani contrarium Catholicis imponebant. —— Probatus est posteà Missæ Canon. *Not.* Lutherus ab illo expunxit verba omnia, quibus innui potest, Missam esse verè, ac propriè dictum sacrificium. —— Commendatæ sunt solemnes Missæ sacrificii ceremoniæ. *Not.* Quasdam Lutherus in suâ liturgiâ retinuit, sed omnes à Calvinistis rejiciuntur. —— Probatus quoque fuit usus Missarum, in quibus solus sacerdos communicat. *Not.* Lutherus eas proscripserat, non advertens eas Missas verè esse communes, eò quòd à publico Ecclesiæ ministro non pro se tantùm, sed pro omnibus fidelibus, qui ad Christi corpus pertinent, celebrentur. —— Confirmatus quoque fuit usus miscendi aquam cum vino in Calice offerendo. *Not.* 1. Concilium dicit, præceptum esse ab Ecclesiâ. Igitur non divini, sed humani juris est illud præceptum. *Not.* 2. An illa aqua in Christi sanguinem mutetur, an verò in propriâ specie remaneat, non est in Concilio definitum.

Ubi sacra Synodus Ecclesiæ de Eucharistiæ sacrificio fidem exposuit, subjicit decretum de observandis & evitandis in celebratione Missæ. In eo autem decreto jubet Episcopis, ut curent è medio tollere, quæ in Missæ celebrationem, vel avaritia, vel irreverentia, vel superstitio invexerunt. Et quidem quod ad avaritiam pertinet, prohiberi vult cujusvis generis mercedum conditiones, pacta, & quidquid pro Missis novis celebrandis datur; nec non importunas, atque illiberales eleemosynarum exactiones. *Not.* 1. Lutherani corruptelas hujusmodi, quas quorumdam cupiditas invexerat, Ecclesiæ Catholicæ tribuebant. *Not.* 2.

Per

Digitized by Google

Per ea decreti verba non prohibentur ſpontaneæ eleemoſynæ, quæ à fidelibus offeruntur, aut intra Miſſarum ſolemnia, aut extra, ad ſacerdotalis ſuſtentationis ſubſidium; ſed tantùm illæ eleemoſynarum exactiones, aut pacta, quæ mercedum conditionem redoleant. Vide quæ de ſacramento Euchariæ agentes diximus de Miſſarum ſtipendiis.

Quod autem ſpectat ad irreverentiam, idem decretum vetat, ne cui vago & ignoto ſacerdoti Miſſas celebrare liceat. *Not.* Pariſiis nemo ſacerdos admittitur ad Miſſæ celebrationem, niſi ſpecialem Archiepiſcopi Pariſienſis licentiam ſcripto probet. ---- Vetat iterùm, ne is, qui publicè & notoriè criminoſus eſt, ſacris intereſſe permittatur. *Not.* Non eſt Parochi, ſed Epiſcopi, publicè ac notoriè criminoſos, qui per ſpecialem denuntiationem non ſint excommunicati, è templis, cum Miſſæ ſacrificium offertur, expellere. ---- Vetat quoq; ne Epiſcopi patiantur Miſſam celebrari privatis in domibus, & extra oratoria ab eiſdem Epiſcopis viſitanda. *Not.* Decretum non auffert ab Epiſcopo poteſtatem concedendi facultatem in aliquibus caſibus celebrādi extra Eccleſiam in Altari portatili. Quæ à Romano Pontifice obtinetur facultas ad celebrandum in oratorio privato, vim non habet, niſi poſtquàm ordinarius de non ſubreptione judicaverit. ---- Vetat prætereà, ne peragatur Miſſæ ſacrificium, niſi priùs, qui interſunt, decenter cōpoſito corporis habitu, declaraverint ſe mente etiam, ac devoto cordis affectu, non ſolùm corpore adeſſe. *Not.* 1. Authores qui cenſent ab eo, qui voluntarias patitur evagationes mentis, fieri ſatis eccleſiaſtico de audiendâ Miſſâ præcepto, concilient, ſi poſſint, ſuam ſententiam cum mox relatis Concilii verbis. *Not.* 2. Sacerdos, qui nondum conſecravit, debet ex Altari recedere, ſi ii, qui immodeſtiam præſeferunt, ac confabulantur, ſeſe ad modeſtiam poſt debitas monitiones non ſe com-

Digitized by Google

ponant. ---- Vetat tandem, ne adhibeatur musica, ubi sive organo, sive cantu lascivum, aut impurum aliquid miscetur. *Not.* Nonnunquam canuntur quidem res sacræ, sed quæ ex certâ vocis modulatione cor ad lasciviam emolliunt: eam igitur vocis, aut instrumenti modulationem ab Ecclesiæ cantu Concilium vult ablegari.

Quod pertinet ad superstitionem, Concilium caveri vult, ne sacerdotes aliis, quàm debitis horis celebrent; ne alias ceremonias aut preces in Missarum celebratione adhibeant, præter eas, quæ ab Ecclesiâ probatæ sunt. *Not.* Hora Missæ celebrationi destinata, est ab aurorâ, seu ab eo instanti, quo prima solis irradiatio aerem perfundit, ad meridiem usque. Parisiis, ex decreto illustrissimi Archiepiscopi, presbyteris non licet Missam incipere post meridiem: si tamen cœpta fuerit, perficere debent. ---- Vult quoque à divino cultu ablegari quarumdam Missarum, & candelarum certum numerum. *Not.* Non prohibetur tamen numerus novem Missarum, qui à populis exigi solet à sacerdote, modò exigens non putet, illi præcisè numero alligatam esse virtutem, quam sperat se ex sacrificio consecuturum. ---- Tandem fidelem populum moneri vult, ut frequenter ad suas parochias, saltem diebus Dominicis, & majoribus festis accedat. *Not.* Vox illa, *Moneant*, præceptum non autem consilium indicat. Confirmaturque ex eo, quòd sacra Synodus ibidem jubeat, ut Episcopus populum fidelem ad frequentandam parochiam censuris Ecclesiasticis compellat.

Iis traditis, quæ ad Missæ sacrificium pertinent, concilium progreditur ad capita, quibus reformatio continetur. *Primò*, veteres de vitâ & honestate clericorum canones innovantur. *Not.* Igitur Concilium choreis, lusibus, luxu, negotiis sæcularibus, venatione, meritò clericos interdicit, cum ea omnia antiquis canonibus prohibeantur. *Secundò*, præscribitur, ut ad cathedrales Ecclesias assumendi, præter morum probitatem, hujusmodi scien-

fcientiâ polleant, quâ muneris fibi injungendi necessitati possint satisfacere. *Not.* Graviter igitur peccant, qui cum ignorantiæ, in quâ versantur, conscii sint, Episcopatum tamen, aut ambiunt, aut sibi delatum suscipiunt. *Tertiò*, prohibetur ne Subdiaconatu non initiatus suffragium ferat in Ecclesiis cathedralibus, aut collegiatis. *Not.* Decanus, aut quivis alius cui jurisdictio competit, si non sit subdiaconus, potest quidem convocare capitulum ac ei præesse, sed non potest de re propositâ ferre judicium decisivum. *Quartò*, præscribitur, ut ii qui in dictis Ecclesiis obtinent beneficia, quibus onera varia sunt annexa, infra annum ordines suscipiant requisitos. *Not.* Viri quidam nobiles qui ferè nusquam ordines sacros suscipiunt, quamvis fruantur canonicatibus quibus annexum est onus Missam ordine suo canendi, cum eo, si possint, Synodi decreto suam praxim concilient. Nec enim excusantur, quòd suas eà de re partes aliis committant: nempè Concilium jubet Episcopis, ut eos cogant diebus statutis sua officia per se ipsos exercere. *Quintò*. Committuntur locorum ordinariis dispensationes obtentæ in curiâ, ut ab eo examinentur. *Not.* 1. Per locorum Ordinarios hìc non intelliguntur soli Episcopi, sed quicumque alii prælati habentes jurisdictionem quasi Episcopalem ac proprium districtum. *Not.* 2. An propter falsi narrationem subreptitiæ sint ejusmodi dispensationes, summariè & extrajudicialiter, citatis tamen partibus, cognoscere debent. *Sextò*, præscribitur, ut ad commutandas ultimas voluntates adsit justa & necessaria causa. *Not.* 1. Utraque conditio copulativè requiritur. Justa verò ac necessaria est causa, cum legata pecunia ad usum à defuncto præscriptũ non sufficit; cum onus legatâ pecuniâ præscriptum adimpleri non potest; cum, si tamen consentiat hæres, sit alius utilior pecuniæ usus. *Not.* 2. Eam facultatem Concilium Episcopis tribuit tanquam ab apostolicâ sede delegatis, sed in Galliis id juris habent

Digitized by Google

Ordinarii jure. *Septimò*, decernitur, ut locorum ordinarii quæcumque pia loca visitent. *Not.* Id intelligitur de hospitalibus, collegiis, ac laicorum confraternitatibus, etiamsi apud exemptos erectæ sint. *Octavò*, Notarii, etiam auctoritate regiâ creati, episcoporum examini & judicio subjiciuntur. *Not.* Decretum illud locum non habet in Galliis; nempè officiales regiâ auctoritate creati, ab Episcopis non pendent in iis, quæ pertinent ad officium suum exercendum. *Nonò*. Bonorum cujuscumque Ecclesiæ, aut pii loci occupatores, anathemati subjiciuntur, ipsoque facto privantur jurepatronatus, si illud possideant. *Not.* Statutum quoad ultimam partem non obtinet in Galliis. *Decimò*, Clecici qui nefandæ fraudis & usurpationis fabricatores, seu consentientes fuerint, iisdem pœnis subjiciuntur, suisque beneficiis spoliantur. *Not.* Id locum non habet in Galliis, nisi post juridicam ecclesiastici judicis sententiam.

De actis Sessionis XXIII.

Sessione XXIII. actum est de sacerdotio novæ legis. *Primò*, definitum est ipsum à Christo institutum fuisse, ac complecti potestatem consecrandi, offerendi & ministrandi corpus & sanguinem Christi, nec non peccata dimittendi & retinendi. *Not.* Isti sessioni ac aliis ad finem usque Concilii celebratis adfuerunt Gallicani, tum Episcopi, tum Theologi, qui cum Cardinale à Lotharingiâ Tridentum à Carolo IX. Francorum rege missi fuerant.

Definitum fuit *secundò*, esse septem Ordines quorum tres dicuntur majores, alii verò quatuor, minores. *Not.* 1. Concilium non obscurè innuit, Diaconatum (contra quod asseruit Durandus) esse ex institutione divinâ, cum ait Sacras Scripturas de diaconis apertam mentionem facere, & quæ maximè in illorum ordinatio-

tione attendenda sunt, gravissimis verbis docere. *Not.*2. Concilium non definit, quatuor esse minores Ordines, tum in Orientali, tum in Occidentali Ecclesia; nempè certum est, solum lectoratum, ex quatuor minoribus à mille & ampliùs annis in usu esse apud Græcos. *Not.*3. Non definitur quoque, nec plures, nec pauciores esse, quàm septem Ordines; unde non damnantur ii, qui contendunt Episcopatum esse Ordinem & sacramentum à cæteris Ordinibus distinctum.

Definitum fuit *tertiò*, Ordinem verè esse sacramentum. *Not.*1. Lutherus contrarium censuit. *Not.*2. Licèt fide certum sit, Ordinem esse sacramentum propriè dictum; non est tamen de fide, id singulis in specie Ordinibus convenire. *Not.*3. Ut Concilium probet sacram Ordinationem, quæ verbis & signis exterioribus perficitur, esse verè sacramentum, laudat locum primæ ad Timoth.4. ubi dicitur, gratiam dari per manuum impositionem; innuit igitur, manuum impositionem esse essentialem sacramenti Ordinis materiam.

Definitum fuit *quartò*, in sacramento Ordinis imprimi characterem; hincque Concilium concludit, temporariam non esse potestatem sacerdotum novi testamenti. *Not.* Non dicitur simpliciter characterem in Ordine imprimi, sed in sacramento Ordinis; nec immeritò, nempè cum dubium sit, an quilibet Ordo sit sacramentum, dubium est quoque, an per quemlibet character imprimatur.

Definitum fuit *quintò*, Episcopos, inter cæteros ecclesiasticos gradus ad ordinem hierarchicum præcipuè pertinere. *Not.* Cum, ex Canone VI. hierarchia, quæ est in Ecclesiâ, divinâ ordinatione sit instituta, sequitur necessariò Episcopos esse ex institutione divinâ. ---- Additum est eos esse presbyteris superiores. *Not.*1. Est contra Lutheranos & Calvinistas, qui presbyteros cum Episcopis confundebant. *Not.*2. Superioritas illa

Digitized by Google

est, tum ratione Ordinis, scilicet Episcopi ex vi Ordinis Episcopalis, præ presbyteris habent potestatem confirmandi & ordinandi; tum ratione jurisdictionis, sive gratiosæ, sive contentiosæ. *Not.* 3. An superioritas ratione jurisdictionis Episcopis conveniat jure divino immediatè accepto à Christo, disceptatum est in congregationibus, quæ sessionem præcesserunt; verùm licèt major, tum Theologorum, tum Episcoporum, pars judicaret, superioritatem jurisdictionis jure divino immediatè accepto à Christo, Episcopis convenire; tamen quòd nonnulli contradicerent, Concilium ab eâ quæstione dirimendâ temperavit.

Definitum fuit *sextò*, in ordinatione episcoporum, sacerdotum & cæterorum Ordinum, nec populi, nec cujusvis sæcularis potestatis, & magistratûs consensum, sive vocationem, sive auctoritatem, ita requiri, ut sine eâ irrita sit ordinatio. *Not.* Aliquibus seculis requisitum quidem fuit ad ministrorum ordinationem populi consensus, sed ea conditio non divini, sed humani juris erat; nec illius defectu irrita erat potestas Ordinis, sed jurisdictionis tantùm. ---- Decretum est prætereà eos, qui à populo tantùm, aut sæculari potestate, ac magistratu vocati & instituti, ad sacra ministeria exercenda ascendunt, non Ecclesiæ ministros, sed fures & latrones habendos esse. *Not.* Est contra Lutherum, aliosq; sectarios, qui non ex Ecclesiæ ministris, sed ex magistratûs sæcularis vocatione & auctoritate suam missionem habuerunt.

Ubi Concilium tradidit veram Ecclesiæ fidem de Ordinis sacramento, errores hæreticorum octo Canonibus proscribit. In quartum Canonem *notandum est*, hæc verba: *Ac proindè frustrà Episcopos dicere*: *Accipe Spiritum sanctum*, non significare, quòd per ea præcisè verba, sacræ Ordinationis gratia producatur; sed tantùm, quòd gratia per Ordinationem conferatur, ac proindè Episcopum, qui sacram Ordinationem celebrat, frustrà non dicere: *Accipe Spiritum sanctum*. In

Ca-

Digitized by Google

Canonem VIII. *notandum eſt*, ex Palavicino, ſic primùm paratum fuiſſe; *Anathema ſit. Si quis dixerit, B.Petrum per inſtitutionem Chriſti non fuiſſe primum inter Apoſtolos, & ejus Vicarium in terris; vel neceſſe non eſſe, ut ſit in Eccleſia unus Pontifex Petri ſucceſſor, eique æqualis in auctoritate regiminis; atque in Romana Sede legitimos ejus ſucceſſores, ad hoc uſque tempus, non habuiſſe jus principatus in Eccleſia, nec fuiſſe Patres, Paſtores, ac Doctores omnium Chriſtianorum, nec fuiſſe ipſis traditam à Domino noſtro Ieſu Chriſto plenam poteſtatem paſcendi, regendi, & gubernandi Eccleſiam univerſalem*. Verùm propter diſſidia, quæ inter Epiſcopos circa poſtrema hæc verba: *Gubernandi Eccleſiam univerſalem*, orta ſunt, Canon ſuppreſſus eſt, iſq; qui modò legitur, ejus loco fuit ſubſtitutus.

Fidei expoſitioni, errorum damnationi, ſubjecta ſunt octodecim de reformatione capitula.

Priore capitulo declaratum eſt *primò*, eos quibus incumbit animarum cura, quâcumq; dignitate fulgeant, teneri ad perſonalem in ſuâ Eccleſiâ, vel diœceſi, reſidentiam. *Not.* Quo jure, an divino, an verò humano tantùm, paſtores ad perſonalem reſidentiam teneantur, *implicitè*, licèt non *expreſsè*, definitum eſt. Nempè definitum eſt, præcepto divino omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, mandatum eſſe, ut oves ſuas agnoſcant, pro iis ſacrificium offerant, verbique divini prædicatione, ſacramentorum adminiſtratione, ac bonorum operum exemplo paſcant. Definitũ eſt iterùm, ea omnia nequaquam ab iis præſtari & impleri poſſe, qui gregi ſuo non invigilant neque aſſiſtunt. -- Declaratum fuit *ſecundò*, Epiſcopos poſſe ſingulis annis per tres mẽſes, ſive interruptos, ſive continuos, & non ampliùs, abeſſe à diœceſi. *Not.* Concilium vult, ut id æquâ ex cauſâ fiat, & abſque ullo gregis detrimento; quod quidem an ita ſit, abſcedentium conſcientiæ relinquit. ---- Declaratum eſt *tertiò*, eos, qui contra

decreti dispositionem à suis Ecclesiis absuerint, præter mortalis peccati reatum, quem incurrunt, pro rata temporis absentiæ, fructus non facere suos; nec tutâ conscientiâ, aliâ etiam declaratione nō secutâ, illos sibi retinere posse; sed teneri eos, aut fabricæ Ecclesiarum, aut loci pauperibus erogare. *Not.* Quænam sint legitimæ causæ, propter quas pastores abesse possunt, ac per id tempus facere fructus suos, sacra Synodus hisce verbis declarat: *Nam cum Christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiæ, vel reipublicæ utilitas, aliquos nonnunquam abesse postulent & exigant, &c.* *Not.* Ad illud Concilii decretum, quod quidem non aliud est, quàm juris divini, imò & naturalis declaratio, attendant ii, qui Episcoporum confessiones excipiunt.

Capitulis IV. V. & sequentibus præscribuntur, quæ in Clericorum ordinatione servanda sunt. *Not.* 1. Quæ iis in capitulis præscripta sunt, puriorem veteris Ecclesiæ disciplinam redolent. Si exactè ab Episcopis servarentur, brevi antiquus Cleri spendor restitueretur. *Not.* 2. Seminariis regendis præpositi, legant sæpiùs capitulum XVIII. de erectione seminariorum, & ad normas in eo præscriptas, Clericos suæ curæ creditos regant, ac erudiant. *Not.* 3. Quæ de seminariorum erectione sancita sunt, edicta regia in Galliis confirmarunt.

Capitulo XV. privilegia circa confessiones audiendas olim Mendicantibus concessa, rescissa sunt. Nempè decretum est, ut nullus sæcularium confessiones audiat, nisi approbatus fuerit ab Ordinario. *Not.* 1. Satis non est, ut quis approbationem petierit, sed præterea requiritur, ut eam de facto obtinuerit. *Not.* 2. Per illud decretum regulares non prohibentur, ne religiosorum sui Ordinis, ex approbatione superiorum regulariū confessiones audiant. *Not.* 3. Vide eo super argumento tomum 2. Commentarii Historici & Dogmatici de Sacramentis.

De

Digitized by Google

De actis Sessionis XXIV.

Sessione vigesimaquarta, actum est de sacramento matrimonii, declaratumq; fuit *primò*, primum humani generis parentem pronuntiasse perpetuum, indissolubilemque matrimonii nexum, cum Genesis 2. dixit: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea; quamobrem relinquet homo Patrem suum & Matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* *Not.* Verba, quæ Concilium Adamo tribuit, Christus Matth. 19. refert tanquam à Deo prolata. Nulla tamen est contradictio, quia Deus non immediatè per seipsum illa verba protulit, sed mediatè per Adamum.

Declaratum fuit *secundò*, matrimonii vinculo duos tantummodò copulari & conjungi. *Not.* 1. Id ipsemet Christus docet, Matthæi 19. ubi hæc Genesis verba: *Relinquet, &c.* tanquam à Deo prolata referens, dicit: *Itaque jam non sunt duo, sed una caro.* Ex iis quoque indissolubilem matrimonii nexum confirmat, cum subjicit: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* *Not.* 2. Concilium *expressè* quidem non definit, quo jure, naturali, an divino positivo, matrimonium sit indissolubile; sed videtur, quòd implicitè innuat id ei jure naturali convenire; scilicet laudans Adami verba: *Quamobrem relinquet, &c.* supponit indissolubilitatem matrimonio convenisse in statu naturæ innocentis; at in eo statu præter prohibitionem esus fructus cujusdam, non erat positivum aliquod præceptum.

Declaratum fuit *tertiò*, matrimonium inter novæ legis sacramenta meritò recenseri, eò quòd in lege euangelicâ veteribus connubiis gratiâ per Christum collatâ præstet. *Not.* 1. Concilium asserit quidem, matrimonii gratiam *innui* his Pauli verbis ad Ephes. 5. *Viri diligite uxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam & tradidit seipsum*

pro ea. Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia; sed non dicit eam invictè probari; nec immeritò, cum Paulus alloquatur eos etiam fideles, qui matrimonium inierant, antequam religioni Christianæ darent nomen. *Not.2.* Quod Synodus ex Scripturâ non asseruit, asserit ex unanimi Patrum ac traditionis consensu; ex quo etiam capite theologi argumenta petunt, ut idem adversùs heterodoxos confirment. Adversùs traditam Ecclesiæ de matrimonio fidem, hæretici, qui elapso proximè sæculo grassati sunt, varios errores sparserant, quos Concilium duodecim Canonibus proscribit.

Primò, anathemate eos damnat, qui negant matrimonium esse propriè dictum sacramentum novæ legis. *Not.* Est contra Lutherum, Calvinum & alios, quibus placet, matrimonium esse merum contractum naturalem & civilem. ---- *Secundò*, eos, qui dicunt licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nullâ lege divinâ prohibitum. *Not.1.* Est contra Lutherum, qui polygamiam Hassiæ Lantgravio expresse permisit. *Not.2.* Posita est hæc vox *Christianis*, quòd contendant aliqui, polygamiam solâ euangelicâ lege prohibitam fuisse; unde concludunt homines, tum in lege naturæ, tum in lege Mosaicâ, potuisse sine dispensatione plures simul uxores ducere: contendunt iterùm ethnicos, qui jam temporis pluribus simul nubunt, non peccare, si laborent invincibili euangelii ignorantiâ. ---- *Tertiò*, damnati sunt quoque, qui docent eos tantùm consanguinitatis gradus, qui in Levitico exprimuntur, posse impedire matrimonium contrahendum & dirimere contractum. *Not.* Catholici fatentur quidem gradus illos dirimere matrimonium, sed contendunt eos vim illam non habere præcisè, quòd in Levitico statuantur. Nonnulli (inquiunt) jure naturali dirimunt matrimonium, alii verò jure tantùm Canonico; unde concludunt, Ecclesiâ in nonnullis posse dispensare. ---- *Quartò*, proscri-

Digitized by Google

ſcripti ſunt, qui aſſerunt, Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia. *Not.*1. Nomine Eccleſiæ hìc non intelligitur (ut voluit Launoius) cœtus fidelium, prout & clericos, & laicos continet; ſed prout ſolos Eccleſiæ paſtores, ſeu ordinē ſacerdotalem complectitur. *Not.*2. Canon ferit Lutherum, non autem theologos, qui fatentes Eccleſiam poſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, id quoque juris, contractus reſpectu, principibus ſæcularibus concedunt. ---- *Quintò*, damnantur ii, qui aſſerunt Eccleſiam errare, cum docuit & docet, juxta euangelicam & apoſtolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi, & utrumque, vel etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, nō poſſe altero conjuge vivente aliud matrimonium contrahere. *Not.* Canon (inquit Palavicinus lib.22. hiſtoriæ Trid. cap. 4.) paratus fuerat cum anathemate in eum, qui diceret matrimonia conſummata, ob adulterium diſſolvi; ſed propter Græcos, qui in caſu, de quo agitur, matrimonium diſſolvunt, ſub eâ formâ, quâ nunc legitur, promulgatus eſt: unde expreſsè non damnatur Græcorum praxis, ſed ſola cenſura, quam Lutherani inurebāt Eccleſię Romanę, quæ docuit, ac docet, matrimonia, de quibus agitur, minimè diſſolvi. Vide Commentarii Hiſtorici de Sacramentis tomum 2. pag. 972. ------ *Sextò*, damnātur ii, qui docent ordines ſacros, aut ſolemnem in approbatâ religione profeſſionem nō eſſe matrimonii impedimenta dirimentia. *Not.* 1. Concilium ait quidem, Ordines ſacros dirimere matrimonium *ex lege eccleſiaſtica*, ſed idem non definit de voto ſolemni; nempè plures Catholici contendunt, ipſum jure divino matrimonium dirimere; unde concludunt, Eccleſiam non poſſe cū religioſo profeſſo diſpenſare, ut matrimonium contrahat. *Not.*2. Canon ferit Lutheranos, alioſque recentiores ſectarios, qui, ut poſt emiſſum ſolem-

lemne religionis votum, impunè nuberent, contenderunt, votum illud non dirimere matrimonium. ----- *Septimò*, tandem damnantur ii, qui dicunt, causas matrimoniales non spectare ad judices ecclesiasticos. *Not.* 1. Lutherani contendentes matrimonium non aliud esse, quàm civilem contractum, asseruerunt causas, quæ ad illud spectant, non ad Ecclesiam, ad quam solæ causæ spirituales deferri debent, sed ad magistratus sæculares pertinere. *Not.* 2. Canon edicit quidem causas matrimoniales spectare ad judices ecclesiasticos, sed non ait, quòd ad eos *solos* spectent; neque enim damnare voluit magistratus, qui judicium ferunt de effectibus civilibus matrimonii, aliisque ad rempublicam spectantibus.

Post doctrinam & canones subjicitur decretum de reformatione matrimonii, ediciturque *primò*, matrimonia clandestina fuisse valida, quamdiù Ecclesia ea irrita non fecit; sed deinceps fore invalida, si aliter, quàm præsente Parocho, vel alio sacerdote, de ipsius Parochi, seu ordinarii licentiâ, & duobus, vel tribus testibus, contracta fuerint. *Not.* 1. Decretum ad Gallorum postulationem latum est. *Not.* 2. An matrimonia clandestina valuerint sub ratione sacramenti, an verò contractus tantùm naturalis, Concilium non definiit; quæstio est, quæ theologorum disputationibus permittitur. *Secundò*, anathemate damnantur, qui affirmant, matrimonia à filiisfamilias sine consensu parentum contracta irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse. *Not.* 1. Est contra Lutheranos, qui docebant, hujusmodi matrimonia esse irrita jure naturali, ac divino. *Not.* 2. In iis matrimoniis sæpè reperitur impedimentum, quod vocant raptum seductionis. *Not.* 3. judices sæculares in Galliis ea matrimonia declarant irrita quoad effectus civiles. Edicitur *tertiò*, ut nullum deinceps celebretur matrimonium, non præmissis proclamationibus. *Not.* 1. Hìc clausula irritans non additur, sicut addita fuit, cum

actum

Digitized by Google

actum est de Parochi præsentiâ. *Not.2.* Quæ in hoc decreto sancita sunt, non habent locum in iis locis, ubi specialiter promulgata non fuerunt: *Decernit insuper* (verba sunt sacræ Synodi) *ut hujusmodi decretum in unaquaque Parochia suum robur post triginta dies habere incipiat, à die primæ publicationis in eadem Parochia factæ numerandos.* Vide Concilia provincialia, quæ in Galliis post Tridentinum habita sunt. Vide etiam Edictum Blesense sub Henrico III. Francorum rege. *Quartò*, varia statuuntur de cognatione spirituali; de impedimento publicæ honestatis; de affinitate, de raptu, aliisque matrimonii impedimentis, de quibus lector consulere poterit tomum 2. nostri Commentarii Historici de Sacramentis.

Decretum ad matrimonii reformationem spectans, subsequitur decretum de morum ac disciplinæ reformatione, quod quidem viginti capitulis continetur.

In quartum *notandum est* 1. prædicationis munus dici Episcoporum præcipuum Officium, indeq; colligitur, graviter peccare Episcopos, qui, licèt legitimè impediti non sint, nusquam, aut saltem perrarò concionantur. *Notandum est* 2. Parochos juberi prædicare, seu docere creditum sibi populum, saltem omnibus Dominicis & solemnibus diebus festis. Parochi suam in prædicando socordiam ac negligentiam concilient, si possint, cum eo sacræ Synodi decreto. *Notandum est* 3. ex hisce capituli verbis: *Moneatque Episcopus populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ suæ interesse, ubi commodè id fieri potest, ad audiendum Verbum Dei*, certò inferri debitum audiendi Missam Parochialem; nempè Parochi, ex hujus sessionis capitulo 7. intra Missarum solemnia concionari debent, ac fidelem populum docere. Vide nostram de eo argumento dissertationem Gallico idiomate conscriptam.

Digitized by Google

In quintum capitulum *notandum est*, illud in Galliis non esse receptum. Vide quæ superiùs dicta sunt de judiciis in Episcopos ferendis. ---- In sextum *notandum est*, illud exactè in Galliis observari etiam quoad absolutionem ab hæresi; nec enim sunt in usu cõstitutiones, quibus ea potestas ab Episcopis aufertur. ---- In octavum, quod est de pœnitentiâ publicâ publicis peccatoribus injungendâ, *notandum est*, ipsum editum fuisse ad postulationem Gallorum; unde mirum non est, quòd in provincialibus Galliarum Conciliis promulgatum sit, ac plerisque Ritualibus præscriptum, ut videre est in Parisiensi pag. 96.

In duodecimum *notandum est*, eo rectè præscribi, quæ à Cathedralium Canonicis agenda sunt; nempè prohibetur, ne ultra tres menses vigore cujuslibet statuti, aut consuetudinis, quolibet anno à suis Ecclesiis abesse possint. Hincque infertur, perniciosam corruptelam esse consuetudinem aliquarum insignium Ecclesiarum Cathedralium, quarum Canonici per tres tantùm menses in suis Ecclesiis resident. Infertur prætereà, Canonicos illos non tantùm peccare graviter, sed etiam ad restitutionem pro ratâ absentiæ teneri. Decernitur quoque, Canonicos teneri *per se* sua obire officia, atque in Choro ad psallendum instituto hymnis & canticis, Dei nomen reverenter, distinctè, devotèque laudare. Hincque concluditur, eos suo officio non facere satis, cum, dum alii canunt, ipsi submissâ voce horas canonicas recitant.

In capitulum decimumquintum *notandum est*, cum eo conciliari non posse praxim Canonicorum, qui à Canonicis in possessionem admittendis, fructuum aut distributionum deductionem, aut pecuniam, aut cœnam, aut quidlibet aliud ad usus pios non convertendum exigunt.

In capitulum decimum septimum, quo vetatur beneficiorum etiam simplicium pluralitas. *Notandum est* 1. illud ad petitionem Episcoporum Gal-

Gallorum editum fuisse. *Notandum est* 2. ipsum habere locum etiam respectu Cardinalium. *Notandum est* 3. honestam sustentationem, de quâ loquitur, peti non debere ex nobilitate beneficiarii, sed ex dignitate beneficii; neq; enim erecta fuerunt beneficia, ut mundano fastui consuleretur. *Notandum est* 4. beneficiorum pluralitatem in seipsâ consideratam, habere difformitatem, quę contra ipsam rationem pugnet: *Cum* (inquit Concilium) *Ecclesiasticus Ordo pervertatur, quando unus plurium officia occupat Clericorum*. In aliquibus tamen circumstantiis, ubi nempè *manifestè* expedit Ecclesiæ utilitati, si absit scandalum, ex legitimâ dispensatione, ejusmodi difformitas tollitur. Vide quæ in tractatu de Beneficiis inferiùs dicentur.

In capitulum decimum octavum *notandum est*, illud in Galliis non esse in usu; scilicet Episcopus per se solum, non adhibitis examinatoribus (ut vocant) synodalibus, potest ad regimen Parochialis Ecclesiæ præsentatum examinare.

De actis Sessionis XXV.

Sessione XXV. quæ habita est die 4. Decembris, ann. 1563. promulgatum est 1. decretum Fidei de Purgatorio, de Invocatione, Veneratione & Reliquiis Sanctorum, de cultu imaginum. Promulgatum est 2. decretum de regularibus & monialibus. Promulgatum quoque fuit 3. decretum de reformatione. Ac tandem 4. aliud promulgatum est de indulgentiis, de delectu ciborum, jejuniis & diebus festis, de indice librorum, Cathechismo, Breviario, & Missali.

De Purgatorio, hoc unum definit, ipsum scilicet existere, ac animas in eo detentas juvari fidelium suffragiis. *Not.* De loco, in quo positum est, de specie pœnarum, quæ in eo perferuntur, altum est in Concilio silentium.

De

Digitized by Google

De sanctis, qui unà cum Christo regnant, definit 1. eos orationes suas Deo pro viatoribus offerre: 2. bonum ac utile esse suppliciter eos invocare. *Not.* 1. Sacra Synodus eo in loco supponit sanctos jam in cœlis frui intuitivâ Dei visione; contra quod tamen nonnulli Patres ante Concilium Florentinum senserant: vide harum institutionum tomum 2. pag. 129. *Not.* 2. Licèt Concilium doceat bonum esse, ac utile sanctos suppliciter invocare, non dicit tamen quosvis fideles ad id divino, aut ecclesiastico præcepto specialiter teneri. Monendi sunt nihilominùs, ut dum sistunt se præsentes, aut Missæ sacrificio, aut Ecclesiasticis Officiis, unà cum sacerdote, qui Ecclesiæ nomine, sanctorum suffragia exposcit, mentem ac voluntatem conjungant. *Not.* 3. Quâ ratione vivorum orationes sanctis in cęlis regnantibus innotescant, Concilium non aperit, unde ea quæstio theologorum examini permittitur.

De sanctorum martyrum & aliorum cum Christo regnantium corporibus definit, venerationem ac honorem eis deberi, nec inutiliter eorum memorias frequentari. *Not.* 1. Concilium triplicem affert causam, cur sanctorum corporibus veneratio exhiberi debeat; nempè, quòd fuerint viva Christi membra, ac templum Spiritus Sancti; quòd ab ipso ad æternam vitam suscitanda & glorificanda sint; quòd denique per ea, multa beneficia à Deo hominibus præstentur. *Not.* 2. Concilium non asserit, sanctorum corporibus inesse virtutem aliquam physicam, aut moralem, quæ statâ lege, sicut novæ legis sacramenta, in eos operetur, à quibus, etiam piè, exhibetur veneratio.

De imaginibus Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum sanctorum, definit 1. eas in templis habendas & retinendas esse: 2. eis debitum honorem esse impertiendum: 3. honorem eis exhibitum, ad prototypa referri. *Not.* 1. Absolutus igitur non est, sed relativus est cultus, qui sancto-

Digitized by Google

ctorum imaginibus exhibetur. *Not.* 2. Discrimen, quod reperitur inter venerationem, quâ prosequimur sanctorum imagines, & eam, quâ gentiles simulacra Deorum suorum prosequebantur, Concilium hisce verbis tradit: *Non quòd credatur inesse aliqua in iis divinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ; vel quòd ab eis sit aliquid petendum, vel quòd fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat à gentibus, quæ in idolis spem suam collocabant.*

Ne autem in sanctorum, sive reliquias, sive imagines, sive miracula, abusus irrepat, decernit sancta Synodus, nemini licere ullo in loco, vel Ecclesiâ quomodolibet exemptâ, ullam insolitam ponere, vel ponendam curare imaginem, nisi ab Episcopo approbata fuerit; nulla etiam admittenda esse nova miracula, nec novas reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente & approbante Episcopo. *Not.* Ex eo decreto patet hæreticos immeritò Ecclesiæ crimini vertere abusus, ac superstitiones, quæ circa sanctorum, tum imagines, tum reliquias, tum externum cultum apud imperitos ac superstitiosos quosdam irrepserunt.

Decreto, quo agitur de purgatorio, ac sanctorum invocatione, reliquiis, imaginibus, Concilium subjicit decretum de regularibus & monialibus, quod quidem XXII. capitulis constat.

Primò, præcipitur, ut regulares omnes, tam viri, quàm mulieres, ad regulæ, quam professi sunt, præscriptum, vitam instituant. *Not.* Graviter igitur peccant regulares, qui monasteriorum ad regulæ præscriptum reformationem impediunt.

Secundò, proprietas iisdem regularibus omninò prohibetur. *Not.* Cum eâ prohibitione conciliari non potest usus pensionum, quæ monialibus post professionem à parentibus traduntur, & de quibus, etiamsi apud superiores depositæ fuerint, pro libito disponunt.

Ter-

Digitized by Google

Tertiò, omnibus monasteriis, exceptis domibus Cappucinorum, & Minorum de Observantiâ, permittitur, ut bona immobilia possideant. *Not.* Ante illam Concilii indulgentiam, id nulli Ordini Mendicantium permissum erat.

Quartò, jubetur Episcopis, ut monialium clausuram, ubi violata fuerit, diligenter restituant; ac inobedientes, etiam exemptos, per censuras ecclesiasticas, quâcumque appellatione postpositâ, compescant. *Not.* Hinc patet, graviter peccare moniales, quæ Episcopo clausuram restituere conanti contradicunt.

Sextò, præscribitur ratio eligendi superiores, decerniturque id fieri debere per vota secreta; nec suppleri posse absentium suffragia; nec ad electionem faciendam constitui posse Provinciales, Abbates, Priores, aut alios quoscumq; titulares. *Not.* Illi decreto non adversatur praxis, per quam aliqui ex variis monasteriis, per vota secreta electi, mittuntur ad capitulum, ut superiores pro se, ac pro absentibus eligant.

Septimò, jubetur, ne professio in religione, sive virorum, sive mulierum fiat, nisi exacto probationis anno, & decimo sexto ætatis completo. *Not.* Nonnullis visum fuerat, ad professionem expectandum esse annum 25. sed id à cæteris rejectum est propter pericula, quibus puberes in sæculo exponuntur. Præscribitur quoque, ut novitii finitâ probatione, aut profiteantur, aut ejiciantur. *Not.* Decreto adversatur praxis, quâ nonnullarum monialium professio ad multum tempus post expletum novitiatum differtur, eò quòd promissa pro dote pecuniæ summa, quæ ut plurimùm sine simoniâ, nec datur, nec accipitur, parata non sit. ----- Prohibetur pariter, ne quid à novitio ante professionem, excepto victu & vestitu, tribuatur. *Not.* Victum & vestitum à novitiis, quibus suppetunt opes, monasterium potest exigere.

Octavò, decernitur, quomodo ex causis deficientium à religione procedendum sit. *Not.* Post quin-

Digitized by Google

quinquennium audiri non debet religiosus, qui contendit irrita esse vota, quæ emisit in professione; nec etiam intra quinquennium, si sub obtentu nullitatis eorumdem votorum, habitum aut monasterium spontè dimiserit.

Nonò, vetatur, ne monasteria, & ea præsertim, quæ sunt ordinum capita, dentur in commendam. *Not.* Non tulit temporum iniquitas, ut illud disciplinæ caput in omnibus Catholicis provinciis obtinuerit.

Decreto de regularibus & monialibus Concilium subjicit unum supra viginti capita de reformatione.

In primum autem caput *notandum est* 1. meritò Concilium præscribere, ut Episcopi modestâ supellectili, ac frugali victu contenti sint; nempè ratione status, ac proindè naturali ac divino jure, populo fideli tenentur esse modestiæ, frugalitatis ac aliarum virtutum exemplo. *Notandum est* 2. eodem capite meritò innovari Canonem Apostolicum, quo Episcopi prohibentur, ne res ecclesiasticas consanguineis donent, iisve familiares suos augere studeant. Nimirùm (ut ait idem Concilium) bona Ecclesiæ, Dei sunt, hoc est Deus, non autem homines, earum est Dominus; proindèq; qui eas à beneficiariis recipiunt, nisi tamen sint pauperes, ad restitutionem tenentur.

In secundum reformationis caput, quo præcipitur, ut in proximo Concilio provinciali palàm recipiantur, quæ in Tridentino definita ac statuta sunt, *notandum est*, ea quæ ad fidem pertinent, ab omnibus Ecclesiis Catholicis recepta fuisse; non autem, quæ ad reformationem, tum quòd nonnulla probatis provinciarum usibus adversarentur, tum quòd id non permitteret temporum iniquitas, tum deniq; quòd magistratus civiles iis contradicerent. Vide quæ de eo argumento §. 3. inferiùs dicentur.

In caput quartum, quo circa numerum Missarum,

Digitized by Google

rum, quibus celebrandis propter nimium earum numerum, aut tenuiorem eleemosynam, satis non sunt Ecclesiæ, Episcopis fit facultas ea statuendi, quæ magis ad Dei honorem & Ecclesiarum utilitatem viderint expedire. *Notandum est* 1. decretum non intelligi de Missis votivis, quæ in dies à fidelibus petuntur; sed de fundatis, seu de iis, ad quas pecuniæ summa per testamentum relicta sit. *Notandum est* 2. vi ejusdem decreti posse Episcopos idem statuere de Missarum fundationibus, quæ post Concilium Tridentinum in variis Ecclesiis factæ fuerunt.

In caput sextum, in quo agitur de visitatione capitulorum exemptorum, *notandum est*, ipsum in omnibus Galliarum provinciis non esse in usu. Idem dicendum est de septimo, quoad primam partem, quâ tollitur regressus ad beneficia; quoad posteriorem verò, quæ est de coadjutoribus, usum corrigit, qui in multas Ecclesias irrepserat, quique his etiam temporibus, in nonnullis adhuc grassatur; in iis nimirùm è Canonicis, licèt sanitate fruantur, coadjutores, à quibus non adjuventur, sub certa spe futuræ successionis eliguntur.

In caput decimum octavum, in quo præcipitur, ut Canones adamussim ab omnibus, quoad ejus fieri poterit, indistinctè observentur, *notandum est* 1. non agi de omnibus, ac singulis Conciliorum Canonibus; nonnulli enim quoad externam disciplinam abrogati sunt per non usum, cui per suam praxim Ecclesia Catholica tacitè consensit: sed agitur de iis Canonibus, quorum executionem his etiam temporibus Ecclesia præscribit. *Notandum est* 2. probari quidem dispensationes, sed eas tantùm, quæ ex parte concedentis præsupponunt causæ cognitionem, & ex parte recipientis urgentem causam, justamque rationem, & ex parte Ecclesiæ majorem utilitatem.

In caput decimum nonum, quo monomachia pœnis gravissimis punitur, *notandum est* 1. pœnas

Digitized by Google

nas temporales, quæ duello confligentibus per Canonem infliguntur, intelligi de confligentibus, qui civitatis, castri, aut loci, dominium ab Ecclesiâ obtinent; neque enim Canones Ecclesiastici aliquam in bona temporalia potestatem exercere solent. *Notandum est* 2. Excommunicationem ipso facto incurrere dominos temporales, qui locum ad duellum concesserint; eos qui pugnam commiserint; eos etiam qui pugnantium patrini vocantur; eos quoque, qui in causâ duelli, tam jure, quàm facto consilium dederint, aut aliâ quâcumque ratione id alicui suaserint; eos deindè, qui pugnantes spectaverint. *Notandum est* 3. Disciplinam eo capitulo præscriptam, ubique ferè, sed in Galliis præsertim, per Synodos provinciales, quæ post Tridentinam habitæ sunt, promulgatam fuisse, eique rubor maximum additum fuisse regiis, tum Ludovici XIII. tum XIV. edictis.

In caput vigesimum, quo Ecclesiæ & personarum ecclesiasticarum immunitas principibus commendatur, *notandum est*, ecclesiasticæ immunitatis ideam non esse omninò eandem in singulis orbis Christiani provinciis. In aliquibus omnes, tum civiles, tum ecclesiasticæ clericorum causæ ad judices ecclesiasticos spectant, in nonnullis ecclesiasticæ solùm, in aliis verò etiam mixtæ.

In caput vigesimum primum, quo declaratur omnia & singula, quæ de morum reformatione, atque ecclesiasticâ disciplinâ in Concilio statuta sunt, ita decreta fuisse, ut in his salva semper Sedis Apostolicæ auctoritas & sit, & esse intelligatur, *notandum est*, ipsum sic exponi debere, ut Summus Pontifex de Concilii decretis pro loco & tempore, servatis servandis, aliquando dispensare valeat. Nempè, cum Concilium non semper sit congregatum, ac circa disciplinâ ab eo præscriptã dubia nonnunquam occurrant, ac prætereà major Ecclesiæ utilitas interdum postulet, ut

Digitized by Google

ut ea disciplina ab omnibus ad litteram non observetur, par est, ut is, qui divino jure primatum habet in Ecclesiâ, Conciliorum statuta moderetur, interpretetur, ac nonnunquam de eis dispenset: *Necessaria rerum dispensatione constringimur* (inquit Gelasius Papa I. in epistolâ ad Episcopos Lucaniæ) *& Apostolicæ Sedis moderamine convenimur, sic Canonum paternorum decreta librare, & retrò præsulum, decessorumque nostrorum præcepta metiri, ut quæ præsentium necessitas temporum restaurandis Ecclesiis relaxanda deposcit, adhibita consideratione diligenti, quantùm fieri potest, temperemus.*

Post decretum de reformatione morum, sacra Synodus aliud de indulgentiis promulgavit, definiitque 1. potestatem conferendi indulgentias à Christo Ecclesiæ concessam fuisse: 2. illarum usum Christiano populo maximè salutarem esse: 3. abusus, qui in earum usum per corruptelam irrepserint, ab Episcopis tolli, ac corrigi debere. *Not* 1. Eæ de indulgentiis definitiones sunt contra Lutherum, Zuinglium, Calvinum, aliosque elapsi proximè sæculi sectarios. *Not.*2. Indulgentiæ, quas Concilium probat, ejusdem sunt naturæ, ac speciei cum iis, quæ antiquorum Conciliorum Canonibus firmatæ sunt; atque ita cum indulgentiæ antiquorum Conciliorum Canonibus firmatæ, nihil aliud sint, quàm Canonum pœnitentialium relaxatio, & pœnarum iis præscriptarum, aut imponendarum vera coram Deo remissio, ita nec aliud sunt hodiernæ. *Not.*3. hæc sacræ Synodi verba: *In his tamen concedendis moderationem, juxta veterem & probatam in Ecclesia consuetudinem, adhiberi cupit*; probant, in indulgentiarum concessione, ac applicatione haberi debere rationem contritionis, ac laborum hominis pœnitentis; neque enim majores nostri eas largiebantur hominibus lapsis, nisi intensam contritionem probassent pœnitentiæ laboribus, aut saltem, nisi

pro-

Digitized by Google

proportionatam peccatis pœnam & suscipere, & exequi parati essent, quamvis aut præ infirmitate, quâ detinebantur, aut propter instans mortis periculum, proportionatam suis peccatis pœnam actu subire non possent. *Not.* 4. Quodnam sit indulgentiarum fundamentum, unde illarum virtus desumatur, Concilium non aperit quidem in suo de indulgentiis decreto; sed id explicatum supponit sessione sextâ, ubi definitum est, quælibet hominis merita, quamlibet satisfactionem, peti ex Christi meritis, ac satisfactione; illud verò fundamentum à scholasticis *thesaurus* dicitur, in quo etiam thesauro locum habent sanctorum merita, ac satisfactio, non quidem per modum redemptionis, ac solutionis, sed per modum suffragii ad impetrandam nobis sanguinis Christi, ac exhibitæ ab eo satisfactionis, applicationem. Alia quæ ad indulgentiarum argumentum spectant, vide fusè pertractata ad calcem Commentarii Historici & Dogmatici de Sacramentis, nec non harum Institutionum Theologicarum tomo 6.

Post decretum de indulgentiis actum est de delectu ciborum, jejuniis & diebus festis, de indice librorum, Catechismo, Breviario & Missali, de loco oratorum, de recipiendis & observandis decretis Concilii, de recitandis in publicâ sessione decretis Concilii sub Paulo III. & Julio III. ac tandem de fine Concilii, & de confirmatione petendâ à Pio Papâ IV. *Not.* Petitioni de petendâ à Summo Pontifice confirmatione Concilii, Granatensis Archiepiscopus, Palavicino teste, contradixit quidem; sed tamen decretum unanimi Patrum consensu promulgatum est.

Digitized by Google

§. III.

Vtrùm Concilium Tridentinum sit Concilium Oecumenicum.

Not. Ubi Lutherus à Leone Papâ X. damnatus est, provocavit ad Generale Concilium. Qui Luthero sub Protestantium nomine adhæserunt in Germaniâ, nihil frequentiùs habuerunt in ore, quàm Oecumenicum Concilium, cujus judicio (inquiebant) & seipsos, & fidem suam parati erant subjicere. Verùm, ubi à Paulo Papâ III. illud, quod petere fingebant, Concilium indictum est Tridenti, varias adversùs ipsum querelas moverunt; nempè contenderunt ipsum non esse legitimum, quòd à Summo Pontifice convocatum esset; quòd idem Pontifex Maximus per suos legatos ei præesset; quòd extra Germaniam, ubi quæstiones de fide, ac reformatione morum cœperant, haberetur; quòd suarum partium theologis, ac prætensæ suæ reformationis ministris suffragium decisivum non concederetur. Iis querelis, aliisque causis, quas ante ac post celebratum Concilium obtenderunt, probarunt manifestè, (quod est palmarium in suâ sectâ principium) se non alios, quàm seipsos agnoscere fidei judices.

CONCLUSIO. Concilium Tridentinum est Concilium legitimum ac œcumenicum.

Probatur. Ad legitimum & œcumenicum Concilium requiritur, ut Canonicè convocetur; ut debitum habeat præsidem; ut Episcopi ex precipuis orbis partibus in illo sedeant; ut iidem Episcopi summâ in ferendo suffragio libertate fruantur; ut de causis, propter quas indictum est, non feratur judicium, nisi post diligens ac maturum examen; ut præcipuæ orbis Ecclesiæ illi consensum suum præbeant: Atqui eæ omnes conditiones in Concilio Tridentino reperiun-

Digitized by Google

riuntur: ergo Concilium Tridentinum est Concilium legitimum ac œcumenicum. Minor argumenti propositio subsequentibus momentis ostenditur.

Primò, Concilium Tridentinum Canonicè convocatum est, à Summo nimirùm Pontifice ad quem (ut superiùs ostensum est) pertinet jus convocandi Concilia generalia, & à quo plurima ex Orientalibus, & omnia quæ in Occidente celebrata sunt, reipsâ convocata fuerunt.

Secundò, habuit quoque debitum præsidem, scilicet eundem Romanum Pontificem, qui omnibus Conciliis Generalibus (excepto tamen Constantinopolitano I. quod quidem non fuit œcumenicum, nisi post Occidentalium consensum,) quæ tum in Oriente, tum in Occidente celebrata sunt, per suos legatos præfuit, ac jure (ut agentes de Conciiiis in genere demonstravimus) præesse debuit.

Tertiò, Concilio Tridentino adsuerunt Episcopi ex præcipuis orbis Christiani provinciis, & quidem ingenti numero; nempè decretis ab eo latis subscripsere quatuor Sedis Apostolicæ legati præsides, duo alii Cardinales, tres Patriarchæ, vigintiquinque Archiepiscopi, centum sexaginta octo Episcopi, triginta novem Procuratores Prælatorum absentium, septem Abbates & totidem Religiosorum Ordinum præpositi generales.

Quartò, Episcopi in ferendis suffragiis summâ potiti sunt libertate; quamvis enim legati de præcipuis capitibus definiendis per litteras certiorem facerent Pontificem maximum, ipseque Pontifex ad eos rescribens, suam de eis mentem aperiret, nunquam (ut videre est apud Palavicinum lib. 8. cap. 12.) id factum est per modum imperii, sed admonitionis & consilii, ut scilicet complurium judicio perspecto, Synodus posset id statuere, quod optimum

X 2 esset.

Digitized by Google

esset. Præterea, Pontifices maximi nonnunquam Tridentinos Patres monuerunt, ut iis inconsultis, sive fidei, sive reformationis capita prosequerentur: *Ne tempus teratis amplius in petendo hinc consilio* (verba sunt Cardinalis Boromæi ad legatos, nomine Pii Papæ IV. rescribentis) *eòque citiùs vobis expedire liceat id, quod superest.*

Quintò, de quæstionibus, sive fidei, sive reformationis, nusquam definitio lata fuit sine præcedenti maturo examine. Scilicet hæc observata est agendi ratio. 1. Legati, aut motu proprio, aut ad oratorum preces, aut ad vota patrum, aliquos theologos committebant, ut controversias, de quibus agendum erat in sessione, in ordinem redigerent. 2. Eædem quæstiones in ordinem à selectis theologis redactæ, subjiciebantur examini ac discussioni privatæ theologorum congregationis, cui aliquis Episcopus præerat, cuique alii omnes Episcopi pro libito adesse poterant. 3. Quæ in privatâ illâ theologorum congregatione decreta fuerant, referebantur ad congregationem generalem, in quâ, omnibus fermè præsentibus Episcopis, iterato examine discutiebantur. 4. Quæ in congregatione generali decreta fuerant, referebantur ad publicam Concilii sessionem, in quâ Episcopi, aliiq; quibus jus erat ferendi decisivum suffragium, suum de rebus propositis judicium ferebant, per verbum, *Placet*; si tamen nihil in decreto mutandum esse censerent. Vide Palavicinum, aliosque sacri Concilii historicos.

Sextò, Concilii Tridentini decretis, præcipuæ orbis Christiani Ecclesiæ consenserunt. Suscepta sunt à Catholicis Germaniæ regionibus in Synodo Augustanâ, quæ ab Otthone Cardinale Truxesio celebrata est anno 1567. Suscepta quoque fuerunt ab Hispaniâ, Siciliâ, cæterisque Catholici regis ditionibus, anno 1564. idque per edictum præcipiente Philippo Hispaniarum rege. Suscepta

Digitized by Google

pta quoque fuerunt à Lusitaniâ, ut patet ex Sebastiani regis litteris ad Pium Papam IV. quas refert Palavicinus hist. lib.24.cap.9. Suscepta pariter fuerunt à Poloniâ in regni Comitiis, quæ anno 1564. habita sunt. Suscepta etiam fuerunt à Republicâ Venetorum, ac (ut refert Morosinus lib.8. historiæ Venetorum) intra Missarum solemnia, promulgata sunt.

Septimò. Licèt quoad aliqua disciplinæ capita, Ecclesia Gallicana ejusdem Concilii decreta non promulgaverit; amplexa tamen est ea omnia, quæ in eo de fide & moribus definita, ac statuta fuerunt. Id nimirùm patet ex Synodo Remensi, quæ Præside Carolo Cardinale à Lotharingiâ, anno 1564. celebrata est; ex Rothomagensi, quæ habita est anno 1581. præside Carolo Cardinale Borbonio; ex Burdigalensi, anno 1583. ex Turonensi, ann. 1583. ex Bituricensi, ann. 1584. ex Aquensi, ann. 1585. ex Tolosanâ, ann. 1590. ex Avenionensi, ann. 1594.

Octavò. Clerus Gallicanus ad generalia Comitia coactus, frequenter à christianissimis regibus postulavit, ut sibi liceret Concilium Tridentinum promulgare, non tantùm quoad fidem, ut jam ubique promulgatum fuerat, sed etiam quoad ea disciplinæ capita, quæ regni juribus & consuetudinibus, ex veterum Canonum præscripto servari solitis, non adversantur. Libellum supplicem Henrico III. in eum finem, oblatum videre est in Comitiis Blesensibus. Iteratas de eodem argumento preces legere est in actis Conventûs, qui anno 1579. Meloduni celebratus est; in actis Conventuum Parisiensium, ann. 1585. 1586. & 1596. Eæ, pluresque aliæ Cleri Gallicani supplicationes de verbo ad verbũ descriptæ reperiuntur tom. 1. Commentariorũ Cleri Gallicani.

Objicies 1. Papa præesse non poterat Concilio in causâ Protestantium celebrato, cum ipse pars esset, in quam iidem Protestantes movebant litem: 2. Concilium in causâ, de quâ agitur, cele-

Digitized by Google

brari debuisset in Germaniâ; par nimirùm erat, ut negotio finis imponeretur, ubi incœperat: 3. Lutherani, Calvinistæ, inauditi damnati sunt, quod quidem omnia jura vetant: 4. In Concilio Tridentino multa sunt, quæ regnorum, ac inprimis imperii Gallicani, juribus adversantur: 5. Licèt Clerus Gallicanus sæpiùs petierit Concilii Tridentini promulgationem, nusquam tamen à regibus Christianissimis eam obtinere potuit: Ergo Concilium Tridentinum non est Concilium legitimum ac œcumenicum.

Resp. ad 1. Papam per suos legatos adfuisse Concilio tanquam judicem, non autem tanquam partem, in quam Protestantes (ut aiebant) litem moverant; nec is, cui divino jure concessa est potestas ferendi judicium de fidei controversiis, jure excidit suo, quòd ii, in quos protulit condemnationis sententiam (ut reverà Leo X. adversùs Lutheranos tulerat,) eum tanquam fidei perduellem ausi fuerint accusare; nam alioquin, nec Cyrillus de Nestorio, nec Leo I. de Eutyche, nec Agato de Monothelitis, judicium ferre potuissent.

Resp. ad 2. lites, quæ de personis sunt, ut plurimùm quidem, juxtà Canonum normam, dirimi debere in locis, ubi cœptæ sunt; nec enim testes, ex quorum testimonio res facti pendent, facilè in loca dissita advocari possunt. Sed idem ferri non debet judicium de causis fidei; cum enim ad omnes spectent, ubique possunt examinari ac definiri. Confirmatur ex eo, quòd hæresis Ariana Niceæ in Bithyniâ damnata sit, quamvis in Ægypto ab Ario cœpta fuisset. Nestoriana lues, quæ Constantinopoli primùm prodiit, Ephesi proscripta fuit; & ita in pluribus aliis actum fuisse, præteritis experimentis docemur.

Resp. ad 3. Lutheranos, Calvinistas, aliosque sectarios, sæpiùs ad Concilium vocatos fuisse, obla-

Digitized by Google

oblatis etiam (ut loquuntur) salvis conductibus. Præterea discrimen est inter causas de personis & causas de dogmatis. Causæ, quæ ad personas spectant, quantùm fieri potest, dirimi non debent, nisi priùs personæ auditæ fuerint; ac proindè, nec ordinariè extra locum, in quo facta per testes probari possunt: è contra causæ, quæ sunt de dogmatis, examinari ac definiri possunt extra locum, in quo primùm ortæ sunt, imò & inauditis partibus. Ratio est, quia dogmata (ut supponitur) produntur authorum scriptis; scripta verò discuti, ac examinari possunt secundùm sensum obvium, seu, quem termini præseferunt, etiamsi illorum authores non audiantur; neque enim sensus obvius alicujus scripti pendet ex sensu, quem author contra ordinariam verborum significationem, aut contra naturalem sententiarum connexionem potest interiùs effingere.

Resp. ad 4. equidem in disciplinâ, quam Concilium Tridentinum præscripsit, nonnihil reperiri, quod probatis aliquorum regnorum usibus adversatur; sed id nihil officit fidei aut morum causæ, unde licèt ea disciplinæ capita singulæ orbis Catholici provinciæ non admiserint, nulla est, quæ fidei aut morum decretis non subscripserit.

Resp. ad 5. Clerum Gallicanum non absolutè, sed conditionatè tantùm, seu salvis regni juribus, & Ecclesiarum immunitatibus, petiisse à regibus christianissimis promulgationem disciplinæ, quæ in Concilio Tridentino sancita est: *Comme aussi n'entendons prejudicier par cette publication aux immunitès & franchises de l'Eglize Gallicane* (verba sunt Claudii d'Angennes Episcopi & Comitis Noviodunensis, apud regem christianissimum oratoris Cleri Parisiis ad comitia congregati, d.e 14. Octobris ann. 1595.) *lesquelles nous promettons & assurons, que le saint Pere en ayant ete supplie, sera bien content maintenir & conserver: ces reservations*

ayant ete faites ja par deux fois à la publication de ce Concile, à sçavoir aux Etats de Blois, & par l'assembleè du Clergè tenue à Melun, nous pensons ne nous en devoir dèpartir. Quænam autem sint ea regni jura, quænam immunitates, non est hìc aperiendi locus; sed de iis, vide Febretium *de Abusu*, Bochellum, libro 5. Decretorum Ecclesiæ Gallicanæ, pag. 916. editionis Parisiensis, ann. 1609. Cur verò reges christianissimi votis Cleri, licèt (ut observavimus) conditionatis, non annuerint, nostrûm non est definire.

Objicies iterùm. Prioribus Concilii sessionibus pauci adfuerunt præsules. Sessioni quartæ, in quâ de libris Canonicis, & de traditionibus actum est, præter Cardinales legatos adfuerunt tantùm novem Archiepiscopi, & Episcopi quadraginta duo: ergo, in iis saltem sessionibus, Concilium Tridentinum non fuit Concilium Oecumenicum; neque enim dici potest, in exiguo illo Episcoporum, non aliorum ferè, quàm Italorum numero, universam Ecclesiam repræsentari.

Resp. prætermissâ responsione, quâ (ut jam superiùs observatum est) asseritur, omnes orbis Catholici Episcopos Canonicè ad Concilium Tridentinum vocatos fuisse, dicendum esse ingentem numerum Episcoporum, qui postremis sessionibus adfuerunt, suo judicio priores sessiones comprobasse; nempè hæc leguntur in ultimâ Concilii sessione, capitulo VI. continuationis, sessionis 25. *Quoniam diversis temporibus, tam sub felicis recordationis Paulo III. quàm Iulio III. multa in hoc sacro Concilio quoad dogmata, ac morum reformationem statuta & definita sunt, vult sancta Synodus, ut illa nunc recitentur, & legantur*.

QUAE-

QUÆSTIO IV.

De Ecclesia.

Not. INitio differtationis quartæ, in quâ versamur, observatum est, Ecclesiæ Catholicæ consensum, judicium, auctoritatem, esse locum theologicum, ex quo pro confirmandâ fide & regulandis moribus argumenta desumi possunt. Verùm id frustrà (quod tamen nobis in hâc quæstione propositum est) assereretur, nisi intelligeretur, quid intelligatur nomine Ecclesiæ Catholicæ, quænam sit illius essentia, quibus membris constet, quibus notis cognoscatur, quas habeat proprietates. Igitur, ut loci theologici, de quo hìc agitur, vis ac firmitas stabiliantur, operæ pretium est, ut ea quinque capita accuratè hìc à nobis exponantur.

CAPUT I.

De nomine Ecclesiæ.

CONCL. ECclesiæ nomen tribus modis sumi potest.

Probatur enumeratione. Sumi potest 1. pro loco materiali, in quo homines congregari solent, de quo dicitur: *Domus mea, domus orationis vocabitur*. Sumitur 2. pro aliquâ locali fidelium congregatione: *Primùm quidem* (ait Paulus 1. ad Cor. 11.) *convenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos, & ex parte credo..... Aut Ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos, qui non habent?* Sumitur 3. pro fidelium cœtu ac societate, abstrahendo à locis, in quibus ejusmodi societas reperitur. De Ecclesiâ in eo sensu sumptâ intelligi debent hæc Apostoli

Digitized by Google

li ad Galatas scribentis verba : *Persequebar Ecclesiam Dei , & expugnabam illam* . Ad Ecclesiam in eo tertio sensu sumptam referuntur omnia, quæ in hâc quartâ quæstione dicentur.

Quæres, cur fidelium cœtus in antiquâ lege vocaretur *Synagoga*, in novâ verò *Ecclesia* dicatur.

Resp. Synagogam dici à congregatione , Ecclesiam è contra ab evocatione . Judæi , quòd carnales essent, pecorum more congregari dicebantur; Christiani verò, quòd sint spirituales , more creaturarum ratione præditarum evocari debent . Augustinus illud discrimen advertit in epistolam ad Romanos, ubi sic loquitur : *Ecclesia ex vocatione appellata ; Synagoga verò ex congregatione . Convocari enim hominibus magis congruit , congregari autem magis de pecoribus dici solet ; unde greges propriè pecorum dici solent . Quamvis ergo , plerisque Scripturarum locis, ipsa Ecclesia grex Dei, & ovile Dei, & pecus Dei vocetur; tamen cum in comparatione homines pecora dicuntur , ad vitam veterem pertinet, & apparet, hujusmodi homines non esse sempiternæ veritatis , sed temporalium promissionum tanquam terreno pabulo esse contentas : Paulus ergo vocatus Apostolus , segregatus in Euangelium Dei, unde, nisi ex grege Synagogæ ?*

CAPUT II.

De essentia Ecclesiæ.

Not. ESsentia Ecclesiæ convenire debet Ecclesiæ tum militanti in terris , tum triumphanti in cœlis , tum patienti in purgatorio ; reverà enim sive fideles, qui militant in terris , sive beati , qui in cœlis triumphant , sive animæ, quæ patiuntur in purgatorio , ad Ecclesiam pertinent.

CONCLUSIO . Ecclesiæ essentia hâc defini-

nitione continetur : Cœtus ſanctorum ſub uno capite Chriſto; Deo ſervientium.

Probatur . Allata definitio continet genus & differentiam Eccleſiæ in communi ſumptæ : ergo debet admitti. Probatur ant. *Primò*, prout Eccleſia dicitur *Cœtus* , convenit cum quâlibet congregatione, ſive ex infidelibus, ſive ex hæreticis conſtet.

Secundò , prout dicitur *Cœtus Sanctorum* , ab eâ excluduntur, tum infideles , tum aperti hæretici ; quippè iis ne externa quidem ſanctitas convenit.

Tertiò, eadem verba : *Cœtus ſanctorum*, complectuntur eos omnes, qui habent aliquam ſanctitatem, ſive interna ſit, ſive externa tantùm . Internâ & quidem perfectâ beati in cœlis fruuntur, juxtà illud Apoſtoli ad Hebræos 12. *Acceſſiſtis ad Sion montem & civitatem Dei viventis , Hieruſalem cæleſtem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Eccleſiam primitivorum, qui conſcripti ſunt in cœlis , & judicem omnium Deum, & ſpiritus juſtorum perfectorum* . Internam ſanctitatem , ſed imperfectam , habent omnes juſti, qui adhuc militant in terris : *Chriſtus* (ait Paulus ad Epheſ.5.) *dilexit Eccleſiam & ſeipſum tradidit pro ea , ut illam ſanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ* . Solam verò externam ſanctitatem habent ii omnes, qui gratiâ ſanctificante deſtituti , exteriùs fidem profitentur : *Habentes quidem* (inquit Paulus 2. ad Timoth.3.) *ſpeciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes* . Impii propter eam ſanctitatem externam, ſub eorum etiam nomine continentur, ad quos hæc ſcribit Petrus 1. epiſt. cap. 2. *Vos autem genus electum , regale ſacerdotium , gens ſancta, populus acquiſitionis, qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei* . Nempè Petrus ſcribebat non tantùm ad juſtos, ſed etiam ad omnes, qui baptizati, fidem Chriſtianam exteriùs profitebantur.

Digitized by Google

Quartò, hæc verba : *Sub uno capite Christo*, continent discrimen essentiale, quod inter Ecclesiam & Synagogam reperitur : Ista enim expectat Christum venturum, illa è contra advenisse credit, eumque agnoscit pro capite : *Et ipsum* (ait Apostolus ad Ephes. 1.) *dedit caput supra omnem Ecclesiam*. Capite 5. *Quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ*. Ibidem, *Sicut Ecclesia subjecta est Christo, ita & mulieres viris suis in omnibus*. Eòdem spectant multa alia Scripturæ loca.

Quintò, hæc verba : *Deo servientium*, denotant Ecclesiæ finem, qui quidem alius non est, quàm ut creaturæ Deo serviant, aut perfectè, ut fit in cœlo, aut saltem imperfectè, ut fit in terris. Inde verò sequitur, ut Ecclesia ex omni gente ac populo coalescat; nulla nimirùm est gens, quæ Deo servire non possit; nec curat Ecclesia de populorum, aut genere, aut moribus, aut legibus, quibus iidem populi non impediuntur, ne Deo serviant: *Cum cælestis civitas* (hoc est, Ecclesia Christiana) *unum Deum colendum nosset* (inquit Augustinus lib. 19. de civit. Dei cap. 17.) *eique tantummodò serviendum servitute illa, quæ Græcè latria dicitur, factum est, ut religionis leges cum terrena civitate* (hoc est, cupiditati serviente) *communes non posset habere. Hæc igitur cælestis civitas, dum peregrinatur in terra, ex omnibus gentibus cives evocat, atque in omnibus linguis peregrinam colligit civitatem, non curans quidquid in legibus, moribus, institutisque diversum est, quibus pax terrena conquiritur, vel tenetur, nihil eorum rescindens, vel destruens, imò etiam servans, ac sequens, si religionem, qua unus summus, ac verus Deus colendus docetur, non impedit*.

CA-

Digitized by Google

CAPUT III.

De membris Ecclesiæ.

*Not.*1. Circa difficultatem, de quâ agitur, variè opinati sunt hæretici. Vvicleffus censuit, Ecclesiam esse cœtum eorum tantùm, qui ad cœleste regnum prædestinati sunt; id patet ex sessione 15. Concilii Constantiensis.

*Not.*2. Donatistæ docuerunt, eam constare quidem ex pluribus reprobis, sed qui nunquam fidem, vel facto, vel verbo, negaverint; ita enim asserere videtur Augustinus lib.3. contra Parmenianum cap.2. In eundem errorem Novatiani anteà abierant, ut videre est apud Cyprianum lib.4. epist. 2. Epiphanium, ubi refert hæresim Catharorum; quamvis enim non absolverent gravium criminum reos, eos tamen ex suo cœtu non eliminabant.

*Not.*3. Lutherani, qui Augustanæ confessioni subscripserunt, asseruerunt, solos justos ad veram Ecclesiam pertinere; malos verò, qui fidem exteriùs profitentur, ad externam quandam societatem, quæ non re, sed nomine tantùm, sit Ecclesia.

*Not.*4. Calvinus Lutheranis adhæsit, seu voluit, solos justos ad veram Ecclesiam pertinere. Verùm cum in illius sententiâ nulli sint verè justi, nisi qui ad æternam fęlicitatem prædestinati sunt (ut ex illius principiis colligunt theologi agentes de justificatione) sequitur, in ejus systemate, veram Ecclesiam (ut anteà Vvicleffus docuerat) ex solis prædestinatis constare.

*Not.*5. Ab eâ Calvini doctrinâ non recedunt hodierni Calvinistæ, qui contendunt, hæreticos, schismaticos, apostatas, modò credant fundamentales (ut loquuntur) Christianæ religionis articulos, esse veræ Ecclesiæ membra; nempè con-

Digitized by Google

contendunt, hæresibus, schismatis, apostasiâ, quibus fidei fundamenta non subvertuntur, nec charitatem, nec justitiam amitti.

Not.6. Catholicorum doctrina iis omnibus sectariorum erroribus planè opposita est. Scilicet Catholici docent, Ecclesiam adæquatè sumptam, hoc est, prout est quoddam totum, quod constat ex animâ & corpore, complecti non tantùm ad vitam æternam prædestinatos, sed etiam plures reprobos; non tantùm justos, sed etiam plures impios; modò tamen, tum illi reprobi, tum illi impii fidem sub legitimis pastoribus exteriùs profiteantur. Ut autem cum methodo Catholicorum fides explicetur, necesse est, ut hocce caput in plures articulos dividamus.

ARTICULUS I.

Vtrùm soli prædestinati sint Ecclesiæ membra.

CONCLUSIO. Soli prædestinati non sunt Ecclesiæ membra.

Probatur. Reprobi, qui sub legitimis pastoribus fidem exteriùs profitentur, sunt veræ Ecclesiæ membra: ergo soli prædestinati non sunt Ecclesiæ membra. Antecedens, in quod vertitur difficultatis cardo, subsequentibus momentis ostenditur.

Primò, Area, de quâ hæc habentur Matth. 3. *Permundabit aream suam, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili*, est vera Christi Ecclesia: atqui in illâ areâ non solùm est triticum, hoc est, qui tritico designantur, prædestinati nimirùm, quos Christum in horreum suum, id est, cœlum congregabit; sed prætereà sunt paleæ, seu reprobi, quos Christus igne inextinguibili damnabit.

Se-

Digitized by Google

Secundò, Convivium, cujus Euangelium meminit Matthæi 22. adumbrat veram Dei Ecclesiam: atqui in illo convivio non solùm sunt prædestinati, sed etiam reprobi; quippè nonnulli ex iis supremi judicis jussu in tenebras exteriores projiciendi sunt cum homine, qui non habebat vestem nuptialem.

Tertiò, Decem virgines, de quibus Christus ipse loquitur Matthæi 25. sunt Ecclesiæ figura: atqui inter illas virgines nonnullæ fuerunt reprobæ; fatuæ nimirùm, quæ cum sponso non intraverunt ad nuptias, quæque hisce sponsi verbis rejectæ sunt: *Amen dico vobis, nescio vos.*

Quartò, Gravissima sequuntur absurda ex sententiâ, quæ asserit, solos prædestinatos ad veram Christi Ecclesiam pertinere. Sequitur nimirùm 1. nec infantes baptizatos, qui non sunt ex prædestinatorum numero, nec adultos, qui nondum per aliquod peccatum mortale exciderunt ex justitiâ, esse Ecclesiæ membra. E contra fatendum erit, plures idololatras, qui nihil unquam audierunt de Christo, plures Judæos, qui cum Saulo Ecclesiam Dei persequuntur, esse veræ Ecclesiæ membra; scilicet plurimi, tum ex idololatris, tum ex Judæis, licèt nondum credant, sunt è prædestinatorum numero. 2. Ecclesia in eo systemate erit omninò invisibilis; oves non poterunt cognoscere legitimos suos pastores, nec vicissim pastores suas oves; neque enim oves scire possunt, quinam ex iis, qui externo pastoratu funguntur, sint è prædestinatorum numero; nec vicissim pastores, quænam ex ovibus, à quibus audiuntur, ad eum numerum pertineant. 3. Infideles, nonnisi temerariò nomen Ecclesiæ dare poterunt; quippè, quòd nullis omninò signis cognoscere poterunt, quænam & ubi sit vera Ecclesia; neq; enim aliquibus indiciis detegere poterunt, quinam & ubi sint illi homines prædestinati, qui soli (ut adversariis placet) vera sunt Ecclesiæ membra.

Objicies 1. Vera Christi Ecclesia adumbratur horto

Digitized by Google

horto concluso, fonte signato, puteo aquæ viventis, de quibus Scriptura loquitur Canticorum cap. 4. Atqui in illo horto, fonte, puteo soli prædestinati reperiuntur; ergo soli prædestinati pertinent ad veram Christi Ecclesiam. Minor propositio ostenditur authoritate Augustini, qui lib. 5. de Baptismo, cap. 26. locum illum de solis prædestinatis exponit: *Numerus ergo ille justorum, qui secundùm propositum vocati sunt sancti, de quibus dictum est: Novit Dominus, qui sunt ejus; ipse est hortus conclusus, fons signatus, puteus aquæ vivæ*. Indè verò Sanctus Doctor concludit, multos ad veram Christi Ecclesiam pertinere, qui in hæresibus, imò & in idololatriâ turpiter vivunt: *Sunt quidam ex eo numero, qui adhuc nequiter vivant, aut etiam in hæresibus, vel in gentilium superstitionibus jaceant; & tamen etiam illic novit Dominus, qui sunt ejus*. Idem S. Pater lib. 3. de doctrinâ Christianâ, cap. 32. asserit, eos, qui non sunt prædestinati, non esse ex vero, sed tantùm ex simulato corpore Christi: *Secunda* (inquit agens de Tichonii regulis) *est de Domini corpore bipartito, quod quidem non ita debuit appellari. Non enim reverà Domini corpus est, quod cum illo non erit in æternum. Sed dicendum fuit, de Domini corpore vero, atque permixto, aut vero, atque simulato, vel quid aliud, quia non solùm in æternum, verùm etiam nunc hypocritæ, non cum illo esse dicendi sunt, quamvis in ejus esse videantur Ecclesia*: Ergo, ex Augustino, Ecclesia constat ex solis prædestinatis.

Resp. ad 1. neg. min. Ad 2. conc. ant. dist. conseq. Ergo, ex Augustino, Ecclesia quantùm adesse finale, constat ex solis prædestinatis, conc. conseq. quantùm ad esse formale, aut quantùm ad esse materiale, neg. conseq. Esse finale Ecclesiæ est status patriæ, in quo haud dubiè soli prædestinati reperiuntur. Esse formale est status viæ, sed cum charitate conjunctus;

nem-

nempè charitas est forma, seu anima Ecclesiæ. Esse materiale, est idem viæ status, sed destitutus charitate: in isto sunt iniqui omnes, licèt sint ex prædestinatorum numero. Augustinus locis in argumento relatis Ecclesiam sumit in priore ex iis tribus sensibus, non autem in posterioribus; indèque concludit, nimis probare argumentum, quod ex laudato Canticorum textu Cyprianus sumpserat pro nullitate baptismatis extra Ecclesiam dati. Textus ille (ratiocinatio est Augustini) intelligitur de prædestinatis: ergo si faveret Cypriano, probaret, baptismum à non prædestinatis datum, irritum esse; quod tamen negabat ipse Cyprianus: *Hoc intelligere non audeo* (inquit Augustinus) *in avaris & fraudatoribus, & raptoribus, & fæneratoribus, & ebriosis, & invidis, quos tamen cum justis baptismum habuisse communem, cum quibus communem non habebant utique charitatem, ex ipsius Cypriani litteris, sicut sæpè commemoravi, uberiùs discimus & docemus.*

Confirmatur responsio. Augustinus ibidem asserit, non hortum simpliciter, sed hortum conclusum esse illam Ecclesiam, de quâ ipse laudato loco loquitur; illum autem hortum conclusum dicit esse, quasi lilium inter spinas: ergo quemadmodum spinæ, licèt non sint in lilio, sunt tamen in horto; ita reprobi, qui fidem exteriùs profitentur, sunt in Ecclesiâ, quam ille hortus adumbrat, quamvis non sint in lilio, hoc est, è numero prædestinatorum: *Nam dicat mihi aliquis* (inquit S. Doctor) *quomodo irrepserint in hortum conclusum, & fontem signatum, quos sæculo solis verbis, & non factis renunciasse, Cyprianus, & tamen intùs fuisse, testatur? An istæ sunt spinæ, in quarum medio est illa* (Ecclesia prædestinata) *sicut lilium, quod in eodem Cantico dicitur?*

Objicies 2. Arca Noe adumbravit veram Christi Ecclesiam, ut docet Augustinus lib. 5. de baptis-

tismo cap. 18. Ergo quemadmodum in arcâ Noe non fuerunt, nisi ii, qui à diluvio salvi facti sunt; ita non sunt in Ecclesiâ, nisi ii, qui salutem consequi debent; ii verò sunt soli prædestinati: ergo, &c.

Resp. conc. ant. neg. conseq. In hoc nimirùm valet Ecclesiæ cum arcâ Noe comparatio, quòd quemadmodum nullus à diluvio salvatus est, nisi per arcam; ita nullus salutem consecuturus est, nisi per Ecclesiam, hoc est, qui in Ecclesiæ sinu sacramenta non receperit: *Sicut ergo* (inquit Augustinus solvens argumentum Cypriani petitum ex Ecclesiæ cum arcâ comparatione) *non alia, sed eadem aqua, & in arca positos salvos fecit, & extra arcam positos interemit; sic non alio, sed eodem baptismo, & boni Catholici, salvi fiunt, & mali Catholici, vel hæretici pereunt.*

Objicies 3. Ii tantùm sunt in Ecclesiâ, qui sunt filii Dei: Atqui soli prædestinati, sunt filii Dei: *Ex nobis exierunt* (verba sunt primæ Joannis cap. 1.) *sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum.*

Resp. 1. neg. maj. Ratio est, quia (ut dicetur inferiùs) gravissimi quidam peccatores verè sunt in Ecclesiâ sumptâ secundùm suum esse materiale, quamvis non sint filii Dei, hoc est, quamvis charitate sint destituti. Resp. 2. neg. min. Ratio est, quia in laudato ex Joanne loco loquuntur, non qui justi sunt simpliciter, sed qui prætereà sunt prædestinati; unde ii, qui non perseverant, non sunt filii Dei secundùm esse finale; sed sunt secundùm formale, eò quòd habeant formam divinæ filiationis, quæ est charitas, seu gratia sanctificans.

Digitized by Google

ARTICULUS II.

Vtrùm soli baptizati sint in Ecclesia.

Not. 1. Certum est, infideles, qui non sunt baptizati, ad Ecclesiam non pertinere; nam Paulus 1. ad Corinth. 5. apertè testatur, eos non intùs, sed extra Ecclesiam esse: *Quid enim mihi* (inquit) *de iis, qui foris sunt, judicare?*

Not. 2. Dubitarunt nonnulli, an Catechumeni ad Ecclesiam pertineant. Illud verò dubium nitebatur Ecclesiæ praxi, quæ pro Catechumenis mortuis sine baptismate actu recepto, quondam offerebat Missæ sacrificium.

CONCLVSIO. Catechumeni non sunt actu in Ecclesiâ.

Probatur 1. ex Scripturâ. Actorum 2. hæc habentur: *Qui ergo receperunt verbum, baptizati sunt, & appositæ sunt in die illa animæ circiter tria millia.* Ea autem verba: *Appositæ sunt*, significant ingressum in Ecclesiam: ergo illi homines, antequam baptizarentur, licèt jam crederent, nondum erant in Ecclesiâ.

Probatur 2. ex Patribus. Catechumeni nusquam à Patribus fidelium nomine vocati sunt; imò semper ab eis distincti fuere. Tertullianus libro de Præscript. hæreticis vertit crimini, quòd Catechumenos à fidelibus non distinguerent. Chrysostomus hom. 24. in Joannem, docet, Catechumenum nihil habere cum fidelibus commune.

Probatur 3. ratione Theologicâ. Ecclesia, ex dictis superiùs, est cœtus fidelium sub legitimis pastoribus, & eorundem sacramentorum communione, sub capite Christo, Deo servientium. Atqui id Catechumenis non convenit, tum quòd (ut dictum est) Catechumeni non sint fideles, tum quòd sacramentorum communione

cum

Digitized by Google

cum Ecclesiæ membris colligati non sint.

Objicies. Illi sunt actu in Ecclesiâ, qui salutem consequuntur; neque enim quisquam potest extra Ecclesiam salvari: Atqui catechumeni salvantur, quippè pro iis offertur sacrificium, quamvis baptismum actu non susceperint.

Resp. neg. maj. Nam ut quis salutem consequatur, non requiritur absolutè, ut actu sit in Ecclesiâ; sed satis est, ut sit in eâ per sincerum cordis desiderium, nec per eum stet, quin in eam **actu per** baptismum ingrediatur.

Instabis. Illi sunt actu in Ecclesiâ, qui habent Ecclesiæ formam, seu animam, hoc est, charitatem: Atqui Catechumeni habent charitatem, cum, licèt non sint baptizati, salvari possint.

Resp. neg. maj. Scilicet satis non est informari animâ Ecclesiæ, ut quis sit in ejus sinu; sed prætere à necesse est, ut sit in ejus corpore, hoc est, ut per visibilem eorumdem sacramentorum communionem cum fidelium societate conjunctus sit.

ARTICULUS III.

Vtrùm vera Ecclesia ex solis justis constet.

Not. 1. Affirmativam sententiam propugnant quidam heterodoxi recentiores, ut patet ex hujusce articuli paragrapho primo. Negativam è contra defendunt catholici; quippè contendunt, peccatores omnes, sive sint occulti, sive publici, esse in Ecclesia, donec ab eâ, aut per excommunicationem ejiciantur, vel ipsi ab eâ voluntariè per schisma, aut hæresim, aut apostasiam discedant.

Not. 2. Aliqui possunt voluntariè ab Ecclesiâ discedere, vel interiùs tantùm, ita ut propter motivum temporale fidem, quam corde abnegarunt, exteriùs profiteantur; vel interiùs simul & exteriùs,

riùs, ita ut nec corde, nec opere sese fideles exhibeant.

Not. 3. Ecclesia duobus modis considerari potest, vel secundùm esse formale, seu animam, quæ est charitas; vel secundùm esse materiale, seu corpus, quod est fidei professio conjuncta cum eorumdem sacramentorum communione. His præmissis, difficultas, de quâ agitur, triplici conclusione solvenda est.

CONCLUSIO 1. Soli justi sunt in Ecclesiâ tum secundùm esse formale, tum secundùm esse materiale sumptâ.

Probatur. Soli justi habent Ecclesiæ formam, seu informantur illius animâ, quæ non aliud est, quàm charitas: Præterea cum cæteris fidelibus conjunguntur per visibilem sub legitimis pastoribus sacramentorum participationem.

CONCLUSIO 2. Non soli justi, sed gravissimi etiam peccatores, sive sint occulti, sive sint publici, sunt in Ecclesiâ secundùm esse materiale sumptâ, si fidem exteriùs non negaverint.

Probatur 1. Ecclesia sumpta secundùm esse materiale, est societas hominum, qui sub legitimis pastoribus, Christi fidem profitentur, & eorumdem sacramentorum participatione inter se colligantur. Atqui peccatoribus, de quibus agitur, id convenit: ergo sunt in Ecclesiâ quoad esse materiale, seu secundùm visibile suum corpus, sumptâ.

Probatur 2. Illi sunt in Ecclesiâ, qui possunt ejici ex Ecclesiâ: atqui peccatores, de quibus agitur in conclusione, possunt ejici ex Ecclesiâ. Et quidem *primò*, ejici possunt, qui correpti ab Ecclesiâ, eam audire noluerint: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, corripe eum, &c. Si eos non audierit, dic Ecclesiæ: si Ecclesiam non audierit, sit tibi velut ethnicus, & publicanus*; verba sunt Christi apud Matthæum cap. 18. *Secundò*, re ipsa incestuosus Corinthius ex Ecclesiâ propter infandum suum crimen ejectus est ab Apostolo: *Auditur* (inquit 1. ad Corinth. 5.) *inter vos forni-*

nicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat. Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum, hoc est, de Ecclesiâ, *qui hoc opus fecit. Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi ut præsens eum, qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Domini nostri Iesu Christi, tradere hujusmodi sathanæ in interitum carnis.*

Probatur 3. Constans fuit semper Ecclesiæ traditio, peccatores, de quibus agitur, esse in Ecclesiâ.

Tertullianus, Cyprianus, aliique omnes, qui datum ab hæreticis baptisma censuerunt irritum esse, constanter supposuerunt valere datum peccatoribus, de quibus est quæstio. Hanc enim protulerunt discriminis rationem, quòd hæretici non sint in Ecclesiâ, è contra in ea reverâ sint adulteri, homicidæ, aliique peccatores, de quibus agitur in conclusione.

Augustinus & alii Episcopi Catholici in collatione, quam Chartagine cum Donatistis habuerunt, hæc tria probare conati sunt. *Primum*, Cæcilianum à Traditore (ut Donatistæ contendebant) ordinatum non fuisse: *Secundum*, quòd licèt id supponeretur, non sequeretur tamen periisse Ecclesiam, quæ cum Cæciliano communicaverat: *Tertium*, ideò autem non periisse, quòd Ecclesia, quæ militat in terris, non ex justis tantùm, sed etiam ex iniquis constet. Idque etiam confessi sunt 296. Episcopi Donatistæ, ut hisce verbis docet Augustinus Breviculo collationis diei tertiæ: *Cum ad Evangelicam similitudinem venissent, quam Catholici in mandato suo posuerant de retibus in mare missis, quibus congregari dixit Dominus omnia genera piscium, & bonos à malis in litore, hoc est, in fine sæculi separari; etiam ipsi fassi sunt in Ecclesia esse permixtos saltem occultos malos.* Idem S. Doctor,

Digitized by Google

ctor, latè illud argumentum profequitur libro de unitate Ecclefiæ cap. 14. *Innumerabilia* (inquit) *teftimonia de mixtione malorum cum bonis in eadem communione facramenti .... In Canticis Canticorum, quod de Ecclefia fancta dictum omnis Chriftianus agnofcit: Sicut lilium in medio fpinarum, ita proxima mea in medio filiarum. Vnde appellat fpinas, nifi propter malignitatem morum? & eafdem unde filias, nifi propter communionem facramentorum?* Ejufdem libri cap. ult. idem hifce verbis docet: *Tunc quifque infructuofus & nondum à radice præcifus eft, cum mala cupiditate agit quidem illa opera, de quibus dictum eft: Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non poffidebunt.*

Hieronymus in dialogo adversùs Luciferianos ait, quòd ficut in arcâ Noe fuerunt pardus, hœdi, lupi & agni; ita & hìc, hoc eft in Ecclefiâ, cujus, ex ipfo Hieronymo, arca Noe fuit typus, jufti & peccatores reperiuntur.

Fulgentius lib. de fide ad Petrum cap. 45. afferit, de fide effe, quòd mali cum bonis in Chrifti Ecclefiâ permifceantur. Idem pluribus argumentis demonftrat Gregorius Magnus homil. 38. in Euangelia.

CONCLUSIO 3. Occulti infideles, hoc eft, qui interiùs contradicunt fidei articulis, fi baptizati fint, & in externâ cum fidelibus communione fub legitimis paftoribus permaneant, funt in Ecclefiâ.

Probatur. Ii funt in Ecclefiâ, qui jurifdictionem habent in Ecclefiam; neque enim probabile eft eum, qui eft extra Ecclefiam, habere aliquam in fideles jurifdictionem; ideò enim Patres contenderunt, hæreticos, hoc eft, hærefim palàm profitentes, nihil omninò auctoritatis habere, quòd foris fint, non intùs. Ita ratiocinantur Cyprianus lib. 1. epift. 6. Ambrofius libro 1. de Pœnitent. Hieronymus in dialogo adversùs Luciferianos, Auguftinus in Enchyridio cap. 65. ubi ait, extra

Ec-

Digitized by Google

Ecclesiam non remitti peccata: Atqui infideles occulti, de quibus in conclusione, habent jurisdictionem in Ecclesiam: Scilicet Parochi, Episcopi, ligare possunt & solvere, quamvis interiùs fidei contradicant; nec excidunt ex suo jure, nisi cum præbuerunt manifesta infidelitatis argumenta.

Confirmatur argumentum ex Augustino, qui lib. 3. de Baptis. cap. 29. asserit, pseudochristianos, qui fraternæ charitatis sunt inimici, *foras* exire, ubi se dederit occasio; at *foras* exire non potuerunt, qui *intùs* non erant.

Objicies 1. Illi non sunt in Ecclesiâ, qui non pertinent ad corpus Christi: sed impii non pertinent ad corpus Christi, cum non habeant ejus spiritum: *Qui spiritum Christi non habet* (ait Apostolus) *hic non est ejus.*

Resp. dist. min. Impii non pertinent ad corpus Christi sumptum secundùm esse formale, seu formam, hoc est, charitatem, per quam vivit & informatur, conc. min. sumptum secundùm esse materiale, neg. min. Solutio patet ex dictis superiùs.

Objicies 2. Impii se habent Ecclesiæ respectu sicut paleæ respectu panis: *Unus panis* (ait Paulus 1. ad Cor. 10.) *& unum corpus multi sumus*: Atqui paleæ non pertinent ad panem: ergo neque impii pertinent ad Ecclesiam.

Resp. neg. maj. Nempè in eo valet similitudo fidelium cum pane, quòd sicut multa frumenti grana unum panem efficiunt; ita baptismus ex pluribus hominibus unam societatem efficiat.

Objicies 3. Ecclesia sancta est; id nimirùm profitemur in symbolo: ergo impii non sunt in illius sinu.

Resp. dist. ant. Sancta est quoad plura sui membra, conc. ant. quoad omnia, neg. ant. Cum denominatio sumatur à nobiliori parte, par est, ut Ecclesia, sancta dicatur à sanctis, quos in suo sinu fovet, quamvis minor sit sanctorum, quàm ini-

Digitized by Google

iniquorum numerus. Præterea aliis etiam modis, de quibus infrà dicetur, sanctitas Ecclesiæ convenit.

Objicies 4. Qui non habent Deum pro Patre, non possunt habere Ecclesiam pro Matre; sed impii Deum non habent pro Patre, sed diabolum, dicente Christo: *Vos ex patre diabolo estis*. Verùm qui non habent Ecclesiam pro Matre, non sunt in Ecclesiâ: ergo, &c.

Resp. dist. maj. Qui nullo modo habent Deum pro Patre, non possunt Ecclesiam habere pro Matre, conc. maj. qui habent aliquo modo, neg. maj. Impii, seu, qui non sunt in statu gratiæ sanctificantis, habent Deum pro Patre, non quidem per imitationem, sed ratione generationis; nam reverà à Christo geniti sunt in Ecclesiæ sinu; ac proindè ratione ejusdem generationis habent Ecclesiam pro Matre. Illis eo quidem titulo deberetur hæreditas æterna, sed cum generationem suam vitiis deturpaverint, exciderunt ex jure, quod ad eam habebant; unde de iis sic Ecclesia conqueritur Isaiæ 1. *Filios enutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me*.

Objicies 5. Augustinus libro de Unitate Ecclesiæ cap.25. multa docet, quibus evincitur, infideles occultos, licèt in Ecclesiâ baptizati sint, & cum fidelibus in externâ sacramentorum communione permaneant, non esse Ecclesiæ membra. Asserit 1. eum omnem, qui veritati contradicit, ipsâ contradictione præscindi ab Ecclesiâ: *Sed* (inquit) *cum pro ipsis operibus, etiam veritati apertissimè, qua redarguitur, resistere cœperit, tunc præciditur*. Asserit 2. illam præcisionem fieri etiam in homine, qui externâ sacramentorum communione fruitur: *Multi tales sunt in sacramentorum communione cum Ecclesia, & tamen jam non sunt in Ecclesia*. Asserit 3. præcisum non fieri Ecclesiæ membrum, si fictus reconciliationis ritui exteriùs se subjiciat: *Quid si ergo fictus accedat, atque adversùs veritatem, & Ecclesiam cor*

Digitized by Google

inimicissimum gerat, quamvis peragatur in illo ea solemnitas, numquid reconciliatur, numquid inseritur? Absit.

Resp. ad 1. neg. ant. nempè per baptismum, externam fidei professionem, exhibitam legitimis pastoribus obedientiam, sacramentorum communionem, infidelis occultus unitur veris Ecclesiæ membris. Ad 2. dico, Augustinum loqui de contradictione manifestâ, non autem de occultâ. Ad 3. dicendum est, textum illum intelligi de insertione, & reconciliatione quoad fructũ; neque enim ille hypocrita quidquam emolumenti percipit fictâ suâ reconciliatione; membrũ est aridum, insertum quidem corpori, sed vitâ, & qualibet actione sibi propriâ destitutum.

Objicies 2. Infideles occulti, sunt vel pagani, vel judæi, vel hæretici: atqui nec pagani, nec judæi, nec hæretici sunt in Ecclesiâ: ergo, &c.

Confirmatur argumentum: Baptizatus, qui liberè adhæret, aut paganorum, aut judæorum, aut hæreticorum erroribus, est ipso jure excommunicatus: Sed excommunicatus non est in Ecclesiâ: ergo neq; qui aut gentilem, aut judaicum, aut hæreticum animum gerit, licèt exteriùs fidem catholicam profiteatur.

Resp. veram esse minorem, si intelligatur de paganis, judæis, hæreticis publicis; falsam verò, si intelligatur de occultis: Idem dici debet de excommunicatis, si sint occulti; secùs si sint publici. Ratio solutionis est, quia hypocritæ, de quibus agitur in argumento, excommunicati, de quibus est quæstio, si sint Episcopi, aut Parochi, aut simplices presbyteri, non desinunt, etiam quoad potestatem jurisdictionis, esse veri Episcopi, veri Parochi, veri Sacerdotes; unde quamdiù tolerati fuerint ab Ecclesiâ, hoc est, quamdiù contra eos depositionis sententia lata non fuerit, fideles debent cum eis communicare, & licitè possunt ab eis sacramenta recipere; ut in Concilio Constantiensi definitum est.

Digitized by Google

ARTICULUS IV.

Vtrùm publici hæretici, manifesti schismatici sint in Ecclesia.

*Not.*1. Per publicos hæreticos, intelligimus eos, qui palàm adhærent erroribus, quos norunt ab Ecclesiâ expresse fuisse damnatos; sive exteriùs in sacramentorum participatione, ac reliquis Christianæ religionis officiis communicent cum aliquâ societate Christianâ, sive non communicent. Per publicos schismaticos intelliguntur ii, qui publicè rebelles sunt in legitimos pastores, sive contra eos Altare erexerint, sive non erexerint.

*Not.*2. Quidam recentiores Calvinistæ, inter quos Jurius, docent, publicos hæreticos, manifestos schismaticos, esse in verâ Christi Ecclesiâ, ac salutem posse consequi, in quâcumque sint sectâ, quibuscumque pastoribus adhæreant, modò ea secta, modò ii pastores profiteantur fundamentales (ut loquuntur) christianæ fidei articulos. Nèpè contendunt, veram Christi Ecclesiam, non esse individuam aliquam societatem, sed congeriem omnium sectarum, quæ fundamentales (ut aiunt) fidei articulos non everterint, quamvis illę sectæ ita à se invicem separatæ sint, ut sese mutuò anathemate confodiant.

*Not.*3. In eam verò sententiam abierunt Calvinistæ duplici de causâ: 1. ut suorum pastorum missioni consulerent: 2. ut liberarent se anathematis vinculo, quod Ecclesia in eos intorsit. Ecclesia Romana (inquiunt) priores nostros reformatores aluit in suo sinu, eis Euangelicum ministerium credidit; accepto autem in Ecclesiâ Romanâ jure non exciderunt, discedendo ab illius communione, & altare contra ipsam erigendo; quippè divina missio legitimum ministerium

Digitized by Google

conservantur, in quâlibet societate, quæ fundamentales fidei articulos profitetur, quamvis ab eâ ex quâ se ipsam separavit, anathemate confixa sit. Prætereà (inquiunt) licèt Ecclesia Romana nostris dogmatibus opponat œcumenica Concilia, nos ejusmodi Conciliorum non ducimus haberi debere rationem, quia non sunt Concilia, ad quæ omnes societates Christianæ convenerint; ac proindè non sunt infallibilia, cùm non sint Concilia ecumenica, hoc est, quæ totam Ecclesiam Christianam repræsentent.

Not. 4. Una omnium est Catholicorum vox extra Ecclesiam esse manifestos hæreticos, publicos schismaticos, ac eos omnes, qui aut propugnant errores, quos sciunt ab Ecclesiâ apertè damnatos, aut qui legitimis pastoribus subesse detrectant, sive cum sectis aliquibus communione colligentur, sive non colligentur, sive ii errores ex iis sint, quorum explicita fides est necessitate medii necessariâ ad salutem, sive sint ex iis, quorum fides est necessaria solâ necessitate præcepti.

Not. 5. Hoc principio nititur mox relata Catholicorum doctrina, quòd vera Christi Ecclesia sit unica & individualis societas, cujus membra eorumdem articulorum definitorum fide, eorumdem sacramentorum participatione, eorumdem pastorum communione inter se colligata sunt.

CONCLUSIO. Publici hæretici, manifesti schismatici non sunt in verâ Christi Ecclesiâ, ac proindè salutem consequi non possunt.

Probatur 1. Illi non sunt in Ecclesiâ, quos nullus christianus per sexdecim priora sæcula credidit esse in Ecclesiâ: atqui nullus christianus per sexdecim priora sæcula credidit, publicos hæreticos, manifestos schismaticos esse in verâ Christi Ecclesiâ: ergo reverâ in eâ non sunt. Major propositio videtur evidens: Quod enim nemo credidit per sexdecim priora sæcula, decimo septimo non potest esse articulus fidei; siquidem ut quid sit articulus fidei, debet esse revelatum: id autem quod

Digitized by Google

quod nemo per tot sæcula credidit, non fuit revelatum; nempè in Ecclesiâ non sunt novæ revelationes, sed id totum, quod ad fidem & mores pertinet, fuit Apostolis revelatum, juxta illud Scripturæ: *Ille* (Spiritus Sanctus) *docebit vos omnia*. Minor verò propositio sic ostenditur: Illud per sexdecim priora sæcula non fuit creditum, quod non fuit auditum; fides enim (Apostolo teste) est ex auditu: atqui per sexdecim priora sæcula non fuit auditum, publicos hæreticos, manifestos hæreticos esse in Ecclesiâ; scilicet id non fuit auditum, quod non fuit prædicatum: atqui à nemine per illud sæculorum spatium prædicatum fuit publicos hæreticos, manifestos schismaticos esse in Ecclesiâ; neque enim in Patribus, qui iis sæculis vixere, reperitur aliquid, quo probetur, illos prædicasse articulũ, de quo agitur: ergo, &c.

Probatur 2. Tantùm abest, ut aliquis per sexdecim priora sæcula docuerit, publicos hæreticos, & manifestos schismaticos esse in Ecclesiâ, quin potiùs omnes ab eâ illos excluserint.

Primò, quoties Patres verbum, *Ecclesia*, simpliciter ac sine addito protulerunt, semper intellexerũt societatem, ex quâ publici hæretici & manifesti schismatici exclusi essent: ergo, &c. Antecedens subsequentibus momentis sic ostenditur.

Irenæus lib. 3. adversùs hæreses cap. 4. hæc habet: *Tantæ igitur ostensionis cum sint hæc, non oportet adhuc* (de hæreticis loquitur) *quærere inter alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere, cum Apostoli, quasi in depositorium dives, plenissimè in ea contulerint omnia, quæ sunt veritatis, ut omnis quicumque velit, sumat ex ea potum vitæ. Hæc est enim vitæ introitus; omnes autem reliqui, fures sunt & latrones, propter quod oportet devitare quidem illos; quæ autem sunt Ecclesiæ, cum magna diligentia diligere, & apprehendere veritatis traditionem*. Evidens est, Irenæum eo in loco opponere Ecclesiam sectariis, quos posteà hæreticos appellat, propriisq; nominibus

exprimit, aitque specialiter de Marcione, quòd *sæpè in Ecclesiam veniens, & exomologesim faciens, in his, quæ dicebat malè, abstentus sit*. Ergo Iræneus Ecclesiæ nomine intellexit societatem, à quâ hæretici ac schismatici essent exclusi.

Tertullianus libro de Præscriptionibus cap. 4. scribit hæreses persequi Ecclesiam: *Hoc erunt* (inquit) *hæreses non minùs doctrinarum perversitate Ecclesiam lacessentes, quàm tunc Antichristus persecutionum atrocitate persequetur*; unde sic arguitur: Illi excluduntur ab Ecclesiâ, qui eam persequuntur: atqui, ex Tertulliano, hæretici Ecclesiam persequuntur: ergo hæretici excluduntur ab Ecclesiâ.

Clemens Alexandrinus Stromatum lib. 7. pag. 765. sic loquitur: *In unius ergo naturæ sortem cooptatur Ecclesia, quæ est una, quam conantur hæreses in multas discindere*. Ex quibus verbis sic conficitur argumentum: Ille exclusit hæreticos ab Ecclesiâ, qui asseruit, hæreticos conari eam in multas Ecclesias discindere: atqui (ut ex mox laudato textu patet) Clemens Alexandrinus id asseruit: ergo, &c.

Hilarius lib. 7. de Trinitate cap. 12. hæc habet in eundem scopum: *Hæretici omnes contra Ecclesiam veniunt, sed dum hæretici omnes se invicem vincunt, nihil tamen sibi vincunt; victoria enim eorum, Ecclesiæ triumphus ex omnibus est*. Hincque sic conficitur argumentum: Ille publicos hæreticos, & manifestos schismaticos exclusit ab Ecclesiâ, qui asseruit hæreticos venire contra Ecclesiam, eorum à se invicem victoriam, non illorum esse, sed Ecclesiæ: atqui id asseruit Hilarius: ergo, &c.

Hieronymus adversùs Luciferianos, sub finem, sic loquitur: *Sicubi audieris eos, qui dicuntur Christi, non à Domino Iesu Christo, sed à quocumque alio nuncupari, utpotè Marcionitas, Valentinianos, Montenses, sive Campitas; scito*

Digitized by Google

non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse synagogam. Qui docuit hæreticos, ipsos etiam Montenses, sive Montanistas, non esse Ecclesiam Christi, sed Antichristi synagogam, exclusit hæreticos à verâ Ecclesiâ: atqui id docuit Hieronymus: ergo, &c.

Quod Patres egerunt in privatis suis scriptis, idem præstiterunt ad synodos adunati, seu hæreticos ac schismaticos excluserunt ab Ecclesiâ.

Concilium Laodicænum canone 9. vetat iis, qui sunt in Ecclesiâ, *ne ad hæreticorum cœmeteria, vel ad ea, quæ ab eis martyria appellantur, orationis causa, vel sanitatis, accedant.* Canone 10. edicit, *non oportere eos, qui sunt Ecclesiæ, indiscriminatim suos filios hæreticis matrimonio conjungere.* Eos igitur, qui sunt in Ecclesiâ, distinguit ab hæreticis; ac proindè hæreticos exclusit ab Ecclesiâ.

Concilium Constantinopolitanum I. non minùs apertè sumit Ecclesiam in sensu hæreticorum exclusivo: *Hæreticos autem dicimus* (verba sunt Canonis 6. Gentiano Herveto interprete) *& qui olim ab Ecclesia abdicati sunt, & qui sunt posteà à nobis anathematizati; ad hæc autem & eos, qui se sanam quidem fidem confiteri præseferunt, avulsi autem sunt & abscissi, & adversùs Canonicos nostros Episcopos congregationem faciunt.* In ea autem verba notandum est 1. Concilium hæreticos & schismaticos opponere Ecclesiæ. Notandum est 2. ipsum hæreticorum nomine non intelligere tantùm eos, qui negant, aut Trinitatis, aut Incarnationis mysterium; sed omnes sectarios, qui ab Ecclesiâ abdicati sunt; ac proindè Montanistas & Novatianos, qui circa illa mysteria nusquam errarunt. Vide septimum ejusdem Concilii Canonem, in quo Montanistę & Novatiani recensentur inter hæreticos, quos adhibito quodam externo ritu in Ecclesiam admitti debere decernit.

Concilium Ariminense sic, cum adhuc esset

Digitized by Google

catholicum, in Valentem & Ursacium protulit depositionis sententiam : *Detrahantur ab Ecclesia, ut Catholica Ecclesia in pace permaneat*. Synodus quæ jussit, ut Valens & Ursacius detraherentur ab Ecclesiâ, non censuit, eos post eam detractionem, adhuc esse in Ecclesiâ: atqui, &c. ergo, &c.

Concilium Chartaginense IV. canone 71. prohibet, ne hæreticorum conventicula appellentur Ecclesiæ nomine: Illi igitur persuasum fuit, hæreticos non esse in Ecclesiâ.

Quinta Synodus generalis, actione 3. sic loquitur : *Hæc igitur recta confessione in sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia servanda & prædicanda : Si quis semetipsum ab ejus communione separet, contraria ei sapiens, talis semetipsum alienans rectæ fidei, & hæreticis communicans, justè à sancta Dei Ecclesia condemnatur & anathematizatur*. Unde sic arguitur: Qui condemnantur & anathematizantur ab Ecclesiâ, non sunt in Ecclesiâ: Atqui hæretici, & ii, qui seipsos illis adjungunt, condemnantur & anathematizantur ab Ecclesiâ: ergo, ex quintâ Synodo generali, non sunt in Ecclesiâ.

Secundò, Patres veram Christi Ecclesiam vocarunt Ecclesiam *Catholicam*: atqui ab Ecclesiâ Catholicâ excluserunt omnes publicos hæreticos, & omnes manifestos schismaticos: ergo, &c. Minor propositio, in quâ positus est difficultatis cardo, ipsismet Patrum textibus ostenditur:

Tertullianus *Catholicam* opponit hæresibus; hæc enim habet libro de Præscriptionibus cap. 30. *Constat* (inquit de Valentino & Marcione) *in Catholica primò doctrinam credidisse apud Ecclesiam Romanensem, donec ob inquietam semper eorum curiositatem .... semel & iterùm ejecti, &c.*

Concilium Nicænum I. in suo symbolo hisce verbis exprimit eorum damnationem, qui cōtendebant, Verbum non esse consubstantiale Patri: *Ana-*

Digitized by Google

Anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia; ea autem verba omni carerent sensu, si *Catholicæ* nomen, ipsis etiam hereticorum synagogis cōveniret. Canone 8. idem Concilium manifestè supponit, Novatianos non fuisse in Ecclesiâ Catholicâ, imò ab eâ fuisse reverà separatos; hæc enim habet: *De his, qui se nominant Catharos, id est, mundos, si aliquando venerint ad Ecclesiam Catholicam, placuit sancto & magno Concilio, ut impositionem manus accipientes, sic in Clero permaneant. Hæc autem præ omnibus eo scriptis convenit profiteri, quòd Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ dogmata suscipiant, & sequantur.*

Concilium Constantinopolitanum I. eâdem, quâ Nicænum I. ratione sumit *Catholicæ* nomen cum canone 7. decernit, Arianos, Macedonianos, Novatianos, hâc lege recipi debere: *Omnem hæresim anathematizantes, quæ non sentit ut sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia.*

Catholicæ nomen ita prioribus sæculis proprium erat veræ Ecclesiæ, sumptæ pro societate, quæ hæreticos & schismaticos excludit, ut ipsi etiam heretici conventiculis suis nomen illud tribuere non auderent: *Tenenda est nobis* (inquit Augustinus lib. de verâ religione, cap. 6.) *Christiana religio, & ejus Ecclesiæ communicatio, quæ Catholica est, & Catholica nominatur, non solùm à suis, verùm etiam ab omnibus inimicis. Velint enim, nolintve ipsi quoque hæretici & schismatum alumni, quando non cum suis, sed cum extraneis loquuntur, Catholicam nihil aliud, quàm Catholicam vocant. Non enim possunt intelligi, nisi hoc eam nomine discernant, quo ab universo orbe nuncupatur.*

Tertiò, quæ adversarii respondent ad loca, quæ hucusq; tum ex Patribus, tum ex Conciliis prolata sunt, nullius omninò sunt ponderis; nempè ajunt, ea intelligi debere de hæreticis, qui negant articulos fundamentales fidei; non autem de iis, qui negant eos, qui nō sunt fundamentales. Ea

(inquam) solutio nullius omninò est ponderis: Nam 1. iis locis, in quibus Patres & Concilia hæreticos excludunt ex Ecclesiâ Catholicâ, nequaquam distinguunt inter hæreticos, qui negant articulos fundamentales, & eos qui negant non fundamentales; imò de omnibus prorsùs hæreticis absque exceptione loquuntur: *Omnem hæresim anathematizantes* (inquit Concilium Constantinopolitanum I. can.7.) *quæ non sentit, ut sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia*. Idem quoque patet ex canone 8. Concilii Nicæni I. ubi præscribitur, ut qui in Ecclesiam redeunt, omnia Ecclesiæ Catholicæ dogmata suscipiant. 2. Montanistæ, Novatiani, Quartodecimani, Sabbatiani, non negabant articulos fundamentales; neque enim aut circa Trinitatem, aut circa Incarnationem, aut circa Gratiam errabant; sed tantùm circa nonnulla capita, quæ aut ad disciplinam, aut ad Ecclesiæ potestatem spectabant; Montanistæ tamen, Novatiani, Quartodecimani, Sabbatiani ab Ecclesiâ exclusi sunt à Patribus, ut patet ex locis, quæ à nobis relata sunt. 3. Qui in Concilio Gangrensi canonibus 11. 12. 13. 17. 18. 19. anathemate damnantur, proindèque ejiciuntur ex Ecclesiâ, non negabant articulos fundamentales, sed errabant tantùm circa quædam disciplinæ capita, ut cuique laudatos canones legenti manifestum fiet. 4. Sectarii, qui articulos fundamentales à non fundamentalibus distinguunt, nullam aut ex Scripturâ, aut ex traditione regulam proferre possunt, per quam articuli fundamentales à non fundamentalibus distinguantur; ac proindè nullus, aut gentilis, aut judæus, aut hæreticus, qui voluerit dare nomen Ecclesiæ Catholicæ, scire poterit, ubinam sit Ecclesia Catholica; cum enim variæ Christianorum sectæ propter quædam dogmata in se invicem anathematis fulmen intorqueant, Gentilis ille, aut Judæus, aut Hæreticus cognoscere non poterit, an illa dogmata sint articuli fundamentales, an verò

non

Digitized by Google

non fundamentales . Scilicet quælibet secta, putat dogmata, quæ damnat anathemate, esse fundamentalia: sic Arianis persuasum est, articulum de Consubstantialitate Verbi, quem Ecclesia Romana profitetur, esse errorem fundamentalem; sic etiam Nestoriani censent, articulum de hypostaticâ Verbi unione cum naturâ humanâ esse errorem fundamentalem; & ita de cæteris hæreticis.

Solvuntur adversariorum argumenta.

Objicies 1. Hieronymus in dialogo adversùs Luciferianos docet, justos & peccatores esse in Ecclesiâ: *Arca Noe* (inquit cap.8.) *Ecclesiæ typus fuit .... Vt in illa omnium animalium genera, ita & in hac universarum & gentium, & morum homines sunt: ut ibi pardus & hœdi, lupus & agni; ita & hìc justi & peccatores*: Atqui per justos & peccatores Hieronymus hìc intelligit catholicos & hæreticos: ergo Hieronymus censuit catholicos & hæreticos esse veræ Ecclesiæ membra. Probatur min. Ille per peccatores intelligit hæreticos, qui ex eo, quòd peccatores sint in Ecclesiâ, concludit, valere baptisma ab hæreticis datum; sed Hieronymus id reverà concludit; nempè docet, Cyprianum, quòd illũ articulum ignorarit, seu in Ecclesiâ esse justos & peccatores, iterasse baptisma ab hæreticis datum: *Conatus est B. Cyprianus contritos lacus fugere, nec bibere de aqua aliena; & idcircò hæreticorum baptisma reprobans, ad Stephanum tunc Romanæ urbis Episcopum, qui à Beato Petro vigesimus tertius fuit, super hac re Africanam Synodum direxit; sed conatus ejus frustrà fuit.*

Resp. 1. nimis probare illud argumentum; nempè probat, Saturninum, Carpocratem, Cerinthum, Hebionem, aliosq; qui (ut loquuntur adversarii) negarũt fundamentales fidei articulos fuisse verę Ecclesię membra. Scilicet ex eo, quòd

Digitized by Google

injusti & peccatores sint in Ecclesiâ, Hieronymus concludit, baptisma ab illis hæreticis datum valuisse : *Ad eos* (inquit) *venio hæreticos, qui Euangelia laniaverunt, Saturninum quendam, & Ophitas, & Gnoitam, Carpocratem, & Cerinthum, & hujus successorem Hebionem, & cæteras pestes, quorum plurimi vivente adhuc Ioanne Apostolo eruperunt ; & tamen nullum eorum legimus rebaptizatum.* At id est contra adversariorum systema, & contra apertam ipsiusmet Hieronymi sententiam, qui ad calcem libri adversùs Luciferianos sic loquitur : *Sicubi audieris, eos qui dicuntur Christi, non à Domino Iesu Christo, sed à quoquam alio nuncupari, utputa Marcionitas, Valentinianos, Montenses, sive Campitas; scito, non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse synagogam.*

Resp.2. concessâ majore, neg. min. Ad cujus probationem, neg. maj. Ratio est, quia ex suppositione, quòd injusti & peccatores sint (ut fatebantur Luciferiani, cõtra quos agit Hieronymus) veræ Ecclesiæ membra, rectè sequitur, valere baptisma datum ab hæreticis ; nempè, si non valere (hæc erat ratio Luciferianorum, quam anteà Cyprianus contra Stephanum agens protulerat) maximè quia hæretici, cum non habeant Spiritum Sanctum, cum vacui sint charitate, non possunt per baptisma conferre Spiritum sanctum, conferre charitatem, tribuere remissionem peccatorum: Sed (argumentum est Hieronymi, quo S. Augustinus, contra Donatistas agens, pariter usus fuit) illa ratio nulla est; valet enim baptisma datum in Ecclesiâ ab impiis, qui, licèt in ejus sinu existentes, nec charitatem, nec Spiritum sanctum habent: ergo valere debet datum etiam extra Ecclesiam ab iis, qui tum Spiritu sancto, tum charitate vacui sunt. Vide Augustinum lib.*6.* de baptismo cap.8. cap.*16.* cap.18.

Objicies. S. Basilius in epistolâ canonicâ ad Amphilochium expressè docet, schismaticos esse in Ecclesiâ : ergo aliqui ex iis, qui anathemate dam-

Digitized by Google

damnantur, sunt veræ Ecclesiæ membra. Probatur ant. Ubi S. Basilius distinxit inter hæreses, schismata & illegitimos conventus, sic loquitur canone 1. *Visum est ergo antiquis, hæreticos quidem omninò rejicere: qui se autem absciderunt, qui schismatici dicuntur, ut qui adhuc sint Ecclesiæ, admittere.*

Resp. 1. negando, Basilium eo sensu, quo à Calvinistis asseritur, docuisse, schismaticos esse veræ Ecclesiæ membra: Scilicet hodierni Calvinistæ eo sensu volunt, schismaticos esse veræ Ecclesiæ membra, quòd illi se conjungere non teneantur, quòd in suo schismate salutem consequi possint: Basilius verò contrarium expresè profitetur; hæc enim habet de Novatianis, qui circa præcipuos fidei articulos non errabant: *Cathari sunt & ipsi ex iis, qui sunt abscissi ...... quoniam separationis quidem principium per schisma; qui autem se ab Ecclesia abjunxerunt, non habent ampliùs in se gratiam spiritus: Defecit enim traditio, quòd discissa sit consequentia. Qui enim primi recesserunt, ordinationem à Patribus habebant, & per manuum impositionem habebant spiritualem gratiam. Qui autem abrupti sunt, laici effecti, nec baptizandi, nec ordinandi habent potestatem, ut qui non possint ampliùs Spiritus sancti gratiam aliis quoque præbere, à qua ipsi exciderunt.*

Resp. 2. Basilium censuisse, schismaticos non reipsa, sed tantùm nomine tenus, esse in Ecclesiâ; nam expresè asserit, eos post pœnitentiam, admitti debere in Ecclesiam; docet, eos esse ab Ecclesiâ separatos: *Qui autem* (inquit) *se ab Ecclesia abjunxerunt, non habent in se ampliùs gratiam Spiritus;* indeq; idem Basilius concludit, eos non habere baptizandi potestatem. Verùm cum ea Basilii loquendi ratio æquivocum sensum prębere videretur, eam correxit prius Concilium Constantinopolitanum; siquidem can. 6. schismaticos ad hæreticorum classem reducit: *Hæreticos*

Digitized by Google

eo erant mecum. Euangelium utrique legebamus, erant in eo mecum. Festa martyrum celebrabamus, erant ibi mecum. Paschæ solemnitatem frequentabamus, erant ibi mecum. In multis mecum, in paucis non mecum. Sed in his paucis, in quibus non erant mecum, non eis prosunt multa, in quibus mecum. 3. Idem S. Doctor libro de fide & symbolo rationem reddit, cur hæreticorum ac schismaticorum in aliquibus capitibus cum Ecclesiâ conjunctio, satis non sit, ut sint in Ecclesiâ; ut quæ nobiscum habent communia, eis prosint: *Credimus* (inquit cap. 10.) *& sanctam Ecclesiam, utique Catholicam; nam & hæretici, & schismatici congregationes suas Ecclesias vocant. Sed hæretici de Deo falsa sentiendo, ipsam fidem violant, schismatici autem discissionibus iniquis à fraterna charitate dissiliunt, quamvis ea credant, quæ credimus. Quapropter nec hæreticus pertinet ad Ecclesiam Catholicam, quæ diligit Deum, nec schismaticus, quoniam diligit proximum.* 4. Non minùs clarè idem S. Augustinus libro de Unitate Ecclesiæ cap. 4. docet, conjunctionem imperfectam, seu secundùm aliqua tantùm capita, quam hæretici & schismatici habent cum Ecclesiâ, non satis esse, ut sint in illius sinu; sic enim loquitur: *Quicumque credunt quidem, quòd Christus Iesus in carne venerit, &c. sed tamen ab ejus corpore, quod est Ecclesia, ita dissentiunt, ut eorum communio non sit cum tota quacumque diffunditur, sed in aliqua parte separata inveniatur, manifestum est eos non esse in Catholica Ecclesia.*

Objicies 4. Ii sunt veræ Ecclesiæ membra, quorum societas filios parit Christo: atqui societas, sive hæreticorum, sive schismaticorum, Christo filios parit; nempè per sacramentum baptismatis delet in infantibus peccatum originale, confertque gratiam, per quam verè sunt filii Dei: ergo manifesti hæretici, & publici schismatici, sunt veræ Ecclesiæ membra.

Resp. dist. maj. Ii sunt veræ Ecclesiæ membra, quo-

quorum societas filios Christo parit, tanquam ipsius Christi sponsa, conc. maj. tanquam Ecclesiæ ancilla, neg. maj. Distinguo pariter min. Atqui societas, sive hæreticorum, sive schismaticorum, Christo generat filios, tanquam Ecclesiæ ancilla, conc. min. tanquam Christi sponsa, neg. min. In baptismate reperitur semen Christi, qui sponsus est Ecclesiæ; societates sive hæreticorum, sive schismaticorum, sunt veluti Ecclesiæ ancillæ; unde cum baptisma parvulis conferunt, in suo veluti utero excipientes Christi semen, fœtum, non sibi, sed Ecclesiæ, quæ sola est Christi sponsa, pariunt: *Ecclesia quippè omnes* (inquit Augustinus lib. 1. de Baptismo contra Donatistas, cap. 15.) *per baptismum parit, sive apud se, id est, ex utero suo, sive extra se de semine viri sui, sive de se, sive de ancilla*. Cum autem adulti voluntariè adhæreant schismati, è contra verò infantes illi adhærere non possint, istis non nocet, quòd ex ancillæ utero nascantur, illis verò nocet quàm maximè: *Sed & Esau* (inquit idem Augustinus) *de uxore natus, propter fraternam discordiam separatus est à populo Dei. Et Aser per uxoris quidem potestatem, sed ex ancilla natus, propter fraternam concordiam terram repromissionis accepit*. Idem declarat Hismaelis exemplo: *Unde* (ait) *& Hismaeli, ut separaretur à populo Dei, non obfuit mater ancilla, sed obfuit fraterna discordia; non profuit potestas uxoris, cujus magis filius erat & ex ancilla susceptus. Sicut apud istos Ecclesiæ jure, quod est in baptismo, nascuntur quicumque nascuntur; sed si concordant cum fratribus, per unitatem pacis ad terram veniunt repromissionis, non de materno utero rursùs ejiciendi, sed in paterno semine agnoscendi. Si autem in discordia perseverant, ad Hismaelis funiculum pertinebunt*.

Objicies 5. Vera Christi Ecclesia debet esse ubiq; diffusa; id enim expressè docent theologi, cum agunt de Ecclesiæ notis: atqui si omnes societates Christianæ, quæ credunt fundamentales

fidei

Digitized by Google

fidei articulos, non essent illius membra, non esset ubique diffusa; nempè constat, nullam esse Christianam societatem seorsim sumptam, ne Romanam quidem, quæ ubique diffusa sit.

Resp. *primò*, neg. min. Nam 1. ad veram Ecclesiam pertinent ii omnes, qui in aliis societatibus Christianis per baptismum regenerati, nondum schismati aut hæresi consensum præbuerunt: vera scilicet Ecclesia ex semine sui sponsi filios parit per ancillarum uterum, ut mox ostensum fuit ex Augustino. 2. Licèt fortè sint aliqui orbis anguli, in quibus non reperiantur, qui sint veræ Ecclesiæ membra, & sic, metaphysicè loquendo, Ecclesia non sit ubique; moraliter tamen (ut plerumque scripturæ loquuntur) nullus est locus in quo non reperiatur: eminet enim, & quidem visibiliter, Catholica societas in præcipuis orbis partibus, tanquam civitas supra montem posita: Id verò satis est, ut in sensu morali asseratur eam ubique esse diffusam.

Resp. *secundò*, dist. maj. Vera Christi Ecclesia debet esse ubique diffusa, hoc est, debet esse corpus, quod amplitudine sua superet sectas omnes distributivè ac seorsim sumptas, conc. maj. quæ superet sectas omnes collectivè, ac conjunctim sumptas, neg. maj. Ecclesia Romana hoc secundo sensu latiùs se diffundit, quàm sectæ Christianæ, quæ ex illius sinu exierunt; illæ enim sectæ aliquibus tantùm provinciis, aut regnis conclusæ sunt, cum è contra Ecclesia Romana in majori orbis parte ita emineat, ut sit civitas supra montem posita; quæ hominum, qui sectis dederunt nomen, oculos percellere possit. Quæ mox data est responsio, desumpta est ex Augustino; ad hanc enim Cresconii quæstionem: *Quomodo totus orbis communione vestra plenus est, ubi tam multæ sunt hæreses, quarum nulla vobis communicat?* hisce verbis respondet lib. 3. contra Cresconium cap. *66*. *Christianorum cum sint hæreses plures, atque omnes se Catholicos velint videri,*

Digitized by Google

ri, aliosque præter se hæreticos nominent, una est Ecclesia, ut omnes concedunt, si totum orbem consideres, refertior multitudine. Hęc iterùm habet ejusdem libri capite 67. *Ubique est illa, de qua exierunt, qui esse ubique minimè potuerunt. Alii hoc loco, alii alias variarum præsumptionum, vel potiùs amputationum proprias particulas æstimantes, &c.*

Objicies 6. Eæ societates sunt veræ Ecclesiæ membra, in quibus populi salutem consequi possunt; nec enim salus haberi potest ab iis, qui sunt extra veræ Ecclesiæ sinum: atqui populi salutem consequi possunt in societatibus hæreticis, & schismaticis. Nam 1. in schismate decem tribuum sub Jeroboamo, plures fuerunt viri pii, plures electi, plures prophetæ. 2. In schismate, quo ipsamet Ecclesia Romana decimo quarto sæculo laboravit, plures ex utrâque parte viri sancti, ac docti floruerunt: ergo, &c.

Resp. ad 1. neg. min. Ad 2. dist. ant. Et illi viri pii non consenserunt schismati, conc. ant. Et consenserunt schismati, neg. ant. Et sanè prophetæ, qui in regno Israelitico visi sunt, apertè damnarunt cultum vitulorum aureorum, quos Jeroboamus rex erexerat. Qui in regno fidem integram servarant, plerumque prophetarum domos adibant sabbati diebus, ut publicæ orationi, ac Scripturarum lectioni vacarent: id videre est lib. 4. Regum cap. 4. vers. 23. Nec audiendi sunt adversarii, cum reponunt, regni Israelitici prophetas non communicasse cum populo, qui regibus Juda parebat: Quamvis enim adorationis ac sacrificii causâ singulis annis (ut jubebat lex) in urbem Hierosolymitanam, justo timore impediti, non proficiscerentur; fraternitatis tamen vinculo cum eâdem tribu conjuncti erant; idque probant hæc Elisei verba ad Joram regem Israel lib. 4. Regum cap. 4. *Vivit Dominus exercituum, in cujus conspectu sto, quòd si non vultum Iosaphat regis Iuda erubescerem, non at-*

Digitized by Google

attendiſſem quidem te, neque reſpexiſſem. Ad 3. dicendum eſt, utramque diverſorum Pontificum obedientiam inter ſe mutuò, ſchiſmatum tempore, communicaſſe; non quidem immediatè, cũ Pontifices in ſe invicem anathematis fulmen intorquerent, ſed mediatè tantùm. Utraque nimirùm, licèt dubio Pontifici, ac illi adhærentibus ſeſe non ſubjiceret, ſeſe tamen toti Eccleſiæ ad Concilium legitimum adunatæ ſubjiciebat; ac proindè mediante illo Concilio, ſervabat fraternitatis vinculum: è contra verò, qui propriè ſunt hæretici, aut ſchiſmatici, nec Eccleſiæ parti, nec toti ejuſdem Eccleſiæ corpori, ſive ad Conciliũ adunato, ſive per ſingularum Eccleſiarum conſenſum firmato, ſeſe ſubjiciunt; imò & ab ipſo Eccleſiæ corpore, & à ſingulis ejus membris ſeſe præſcindunt, ſibique principes ac paſtores conſtituunt.

Objicies 7. Qui ſupra fundamentum, quod eſt Chriſtus Jeſus, ſuperædificat ligna, fœnum, ſtipulam, ſalutem conſequi poteſt: *Si cujus opus arſerit* (inquit Apoſtolus 1. ad Corinth. 3.) *detrimentum patietur; ipſe autem ſalvus erit; ſic tamen quaſi per ignem*. Sed ejus nomine, qui ſupra fundamentum ſuperædificat ligna, fœnum, ſtipulam, intelligitur is, qui ſalvis articulis fundamentalibus, Chriſti nimirùm divinitate, aliiſque capitibus ad ipſum ſpectantibus, hæreſes apertis Conciliorum generalium definitionibus oppoſitas, etiam cum pertinaciâ, propugnat: ergo manifeſtus hæreticus circa articulos minimè fundamentales, ſalutem conſequi poteſt; ac proindè membrum eſt veræ Eccleſiæ.

Reſp. neg. min. Ratio eſt, quia nullum ſexdecim ſeculorum authorem reperire eſt, qui ejus nomine, qui ſupra fundamentum ſuperędificat ligna, fœnum, ſtipulam, intellexerit eum, qui volũtariè adhæret damnatis erroribus, quos hodierni ſectarii errores non fundamentales appellant. Dicendum eſt igitur, per lignum, fœnum, ſtipulam

lam intelligi humanas opiniones, quæ Scripturæ, aut traditionis authoritate minimè nituntur, quæque aut Ecclesiarum unanimi consensu, aut Conciliorum definitionibus proscriptæ non fuerunt. Confirmatur ex eo, quòd Apostolus fundamenti nomine intelligat totum Christum, proindèque Christum cum suis membris, seu cum Ecclesiâ, cujus est caput; unde cum, ipsomet Christo teste, Ecclesia sit columna & firmamentum veritatis, qui apertæ definitioni Ecclesiæ cõtradicit, aliud fundamentum ponit præter id, quod positum est. Eâ de causâ Patres quovis sæculo anathema dixerunt iis, qui apertis Ecclesiæ definitionibus adhærere detrectarent; seu pronuntiarunt, eos extorres esse ab Ecclesiæ sinu.

CAPUT II.

De Notis Ecclesiæ.

Not. VArii varias proferunt veræ Ecclesiæ notas. Nos quatuor exponemus, quę symbolo Constantinopolitano continentur, & ad quas (ut nobis videtur) cæteræ reducuntur: Itaque ostensuri sumus, veram Ecclesiam ab hæreticorum & schismaticorum Synagogis discerni, quòd sit Una, Sancta, Catholica, Apostolica.

ARTICULUS I.

De unitate Ecclesiæ.

Not. QUæremus hìc 1. utrùm Ecclesia Christi sit una: 2. in quo posita sit ea unitas: 3. quodnam sit ejusmodi unitatis centrum.

CONCLUSIO 1. Ecclesia Christi una est, non multiplex.

Pro-

Digitized by Google

Probatur 1. ex Scripturâ. *Primò*, Ecclesia se habet respectu partium, quæ eam componunt, sicut ovile respectu ovium, ex quibus constat: *Alias oves habeo* (inquit Christus Joannis 10.) *quæ non sunt ex hoc ovili*: atqui ovile respectu ovium, ex quibus constat, unum est: *Oportet* (ait ibidem Christus) *me illas adducere, & fiet unum ovile, & unus pastor*: ergo Ecclesia una est, non multiplex. Confirmatur: Quoties Christus de Ecclesiâ locutus est, eam semper expressit tanquam unicam: *Si quis* (inquit) *Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus*; nusquam de eâ locutus est in plurali numero, sed in singulari tantùm. *Secundò*, Christus est sponsus Ecclesiæ, & vicissim Ecclesia est sponsa Christi: *Sacramentum hoc magnum est* (ait Apostolus de matrimonio loquens ad Ephesios 5.) *ego autem dico in Christo & in Ecclesia*: ergo quemadmodum unicus est sponsus, ita una tantùm est sponsa. Nec obstat, quòd singulæ fidelium animæ sint sponsæ; omnium enim animarum collectio unam efficit sponsam: *Despondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo*; verba sunt Apostoli 2. ad Corinth. 11. *Tertiò*, Canticorum 6. exhibetur sub unius columbæ figura: *Una est columba mea, perfecta mea, una est matri suæ*. Ad Ephesios capite 2. asseritur, Ecclesiam tanquam unam ædificationem, ex Judæis & gentilibus coalescere: *Ipso summo angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, in quo & vos* (hoc est, Gentiles) *inhabitaculum Dei in spiritu*. *Quartò*, Ecclesia est mysticum corpus Christi: *Vos autem* (ait Apostolus 1. ad Corinth. 12.) *estis corpus Christi, & membra de membro*: atqui mysticum Christi corpus est unum tantùm: *Sicut enim* (inquit idem Apostolus) *corpus unum est, & membra habet multa; omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus; ita & Christus. Etenim in uno spiritu omnes nos in*

unum

Digitized by Google

unum corpus baptizati sumus, sive Iudæi, sive Gentiles, sive servi, sive liberi.

Probatur 2. ex Patribus. S. Patres Ecclesiam compararunt cum Arcâ Noe, cum domo, in quâ Agnus Paschalis comedi jubebatur, cum Christi veste, quæ inconsutilis erat, cum domo Rahab; in eâ enim (inquit Cyprianus) Ecclesia præformabatur: Atqui non multiplex, sed una tantùm fuit arca Noe, una erat domus, in quâ Agnus Paschalis comedi debebat, una fuit ac indivisa Christi vestis: ergo pariter Ecclesia non est multiplex, sed una tantùm.

Quæres, an alicujus momenti sit quæstio de unitate Ecclesiæ.

Resp. magni esse momenti; nempè extra unam illam Christi Ecclesiam, nemo potest consequi salutem: *Quicumque* (ait Hieronymus epist. 57.) *extra hanc domum agnum comederit, prophanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio*. Nec mirum; neq; enim ii, qui extra Ecclesiam versantur, habere possunt charitatem: *Ipsa est charitas* (ait Augustinus tractatu de symbolo cap. 11.) *quam non habent, qui ab Ecclesiæ Catholicæ communione præcisi sunt*. Idem asseritur ab eodem S. Doctore lib. 3. de Baptismo cap. 16. *Quodlibet hæretici & schismatici accipiant, charitas quæ operit multitudinem peccatorum, donum est Catholicæ unitatis & pacis*. Eòdem spectant hæc verba Enchyridii c. 63. *Qui præter illam est, nec cum Deo est .... ipsa namque propriè Spiritum Sanctum pignus accepit, sine quo non remittuntur ulla peccata*.

Confirmatur responsio ex eo, quòd violare Christi fidem per crimen hæreseos, aut illius vinculum scindere per schisma, non minus sit crimen, quàm sint adulterium & scandalum; sed qui, aut adulterium commisit, aut incidit in peccatum scandali, nisi resipiscat, nusquam æternam salutem consequetur: *Si quis templum Dei violaverit* (ait Apostolus) *disperdet illum*

Digitized by Google

lum Deus. Qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt.

Confirmatur iterùm ex eo, quòd hæresis, vel schisma, non unum, sed multiplex peccatum cōplectantur: complectuntur nimirùm 1. voluntariam rebellionem in Ecclesiæ ministros, de quibus ipse Christus ait: *Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit.* Complectuntur 2. calumniæ crimen; nempè hæretici & schismatici ab Ecclesiâ discedentes, eam corruptionis ac prostitutionis insimulant. Complectuntur 3. furti peccatum; nam hæretici & schismatici ministerium, quod ad solam Ecclesiam jure spectat, per summum nefas vindicant sibi. Complectuntur 4. scandali peccatum, scilicet hæretici & schismatici suâ apertâ in Ecclesiam rebellione & fidei corruptione, sunt offendiculo populis fidelibus; mirum igitur non est, quòd salutem consequi non possint, nisi ad fidem & unitatem redierint.

CONCLUSIO 2. Unitas Ecclesiæ in tribus posita est.

Probatur enumeratione. Ecclesiæ unitas dicit unam, ac eandem fidem; eadem omninò sacramenta; eosdem ministros ac pastores. *Primò*, dicit unam, ac eandem fidem: *Una fides, unum baptisma.* Hinc verò sequitur, quod superiùs fusè probatum est, hæreticos non esse veræ Ecclesiæ membra; neque enim eandem in omnibus habent fidem cum Ecclesiâ Catholicâ. *Secundò*, dicit eadem sacramenta; per ea nimirùm tantùm Christi sanguis hominibus ad justificationem applicatur: hinc qui aliis utitur, quàm iis, quibus utitur Ecclesia Catholica, aut qui ex iis aliquod tanquam inutile rejicit, non est in Ecclesiæ unitate. *Tertiò*, dicit eosdem pastores, non quidem numero, sed missione, sed successione, sed ministerio: *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios pastores & doctores ad consumma-*

tio-

Digitized by Google

tionem sanctorum in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes, &c. Verùm de hoc argumento sermo redibit inferiùs; hìc satis sit ex illo principio colligere, schismaticos, licèt fidem non temeraverint, non esse in Ecclesiâ; nempè non habent legitimos pastores, seu qui missione, & successione pastoratûs officio fungantur.

CONCLUSIO 3. Unitatis Ecclesiæ centrum, Sedes est Romana.

Probatur 1. Ea sedes est centrum unitatis Ecclesiæ, quæ jure divino primatum habet in omni Ecclesiâ: atqui sedes Romana primatum habet in omni Ecclesiâ; siquidem primatum habet, quem habuit Petrus; nimirùm Romani Pontifices succedunt Petro, ut inferiùs dicetur: Sed Petrus (ut ostendemus quæstione 5.) jure divino primatum habuit in omni Ecclesiâ: ergo, &c.

Probatur 2. Patres expressè asseruerunt, sedem Romanam esse centrum unitatis Ecclesiæ: *Navigare audent* (inquit Cyprianus epist. 55.) *ad Petri Cathedram, atque ad Ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est.* Optatus lib. 2. contra Parmenianum, hæc habet in eundem finem: *Negare non potes, scire te in urbe Roma Petro primò Cathedram Episcopalem esse collatam... in qua una Cathedræ unitas ab omnibus servaretur, nec cæteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent, ut jam schismaticus & peccator esset, qui contra singularem cathedram, alteram collocaret.* Hieronymus non minùs clarè loquitur ad Damasum Papam, scribens de hypostasis nomine: *Hìc* (inquit) *in tres partes scissa Ecclesia, me ad se rapere festinat; ego autem clamito: Si quis Cathedræ Petri jungitur, meus est.*

Quæres, utrùm Sedes Romana, & Ecclesia Romana sint unum & idem.

Resp. Sedem Romanam, & Ecclesiam Romanam esse unum & idem, si nomine Ecclesiæ Ro-

ma-

Digitized by Google

manæ intelligatur illa particularis Ecclesia, quæ Romæ constituta est; è contra verò differre tanquam includens ab incluso, si Ecclesiæ Romanæ nomen sumatur pro eâ fidelium societate, quæ per totum orbem diffusa, sedem Romanam agnoscit pro sede, cui à Christo concessus est primatus in omni Ecclesiâ, seu cui aliæ omnes particulares Ecclesiæ secundùm canonicas sanctiones obedire tenentur. Quod mox traditum est sedis Ecclesiæ Romanæ discrimen, diligenter observandum est; nempè hæretici, ut Catholicos faciliùs calumniari possint, plerumque Romanam Ecclesiam per totum terrarum orbem longè latèque diffusam solent confundere cum Romanâ curiâ, seu Ecclesiâ particulari, quæ extra territorium Romanum non diffunditur.

ARTICULUS II.

De sanctitate Ecclesiæ.

Not. 1. Certum est, in Ecclesiâ militante non reperiri sanctitatem, quæ sit absq; omni maculâ, & absque omni rugâ; nempè ejusmodi sanctitas soli Ecclesiæ triumphanti convenit; nullum enim est Ecclesiæ militantis membrum, in quo locum non habeat illud primæ Joannis 1. *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.*

Not. 2. Certum est iterùm, Ecclesiam non eo sensu esse sanctam, quòd singula illius membra prædita sint sanctitate, seu charitate, quæ eos Dei filios efficiat; sunt enim in Ecclesiâ (ut superiùs ostensum est) boni & mali. Quæstio igitur est de sanctitate, tum vocationis, tum professionis; de internâ sanctitate, quæ non in omnibus quidem, sed in pluribus Ecclesiæ membris reperiatur.

Digitized by Google

CONCLUSIO I. Tota Ecclesia, sancta est sanctitate vocationis.

Probatur. Sanctitas vocationis posita est in vocatione ad sanctitatem: atqui tota Ecclesia, vocata est ad sanctitatem. Nempè id docet Apostolus ad Ephesios 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem* (inquit) *ut essemus sancti & immaculati in conspectu ejus*. Ad Romanos 1. idem Apostolus eos, ad quos scribit, vocat sanctos: *Vocatis sanctis*. Eòdem spectant hæc primæ Petri 1. *Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis*. Christus præcipuè passus est, ut suæ Ecclesiæ sanctitatem conferret: *Iesus, ut sanctificaret populum per sanguinem suum, extra portam passus est*; unde ipse Joannis 17. sic loquitur: *Pro eis sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate*.

CONCLUSIO 2. Tota Ecclesia, sancta est sanctitate professionis.

Probatur. Ea societas est sancta sanctitate professionis, quæ fidem sanctam & mores sanctos profitetur: Atqui tota Ecclesia fidem sanctam & mores sanctos profitetur: quisquis nimirùm, cum initiatur baptismate, regulas profitetur, quæ in Scripturis & traditione continentur; eæ autem regulæ sunt verissimæ & maximè sanctæ, cum è contra in societatibus, quæ sunt extra Ecclesiam, plurima sint falsa, multa sint principia, quæ bonis moribus adversentur: v.gr. apud Calvinistas, dogma de inamissibilitate justitiæ, quod in eorum Synodo Dordretanâ, tanquam fidei articulus definitum est.

Quæ de sanctitate, quam Ecclesia profitetur, hìc breviter dicta sunt, fusè pertractata legere est apud Justinum in utrâque apologiâ, apud Tertullianum in libro apologetico cap. 36. apud Arnobium lib. 1. 2. & 3. contra Gentes, apud Augustinum in libris de Civit. Dei: *Nihil* (inquit lib. 2. cap. 28.) *in Christianis Ecclesiis turpe & fla-*

Digitized by Google

& flagitiosum spectandum, imitandumque proponitur, ubi veri Dei aut præcepta insinuantur, aut miracula narrantur, aut dona laudantur, aut beneficia postulantur.

CONCLUSIO 3. Ecclesia in pluribus suis membris internam habet sanctitatem.

Probatur 1. Infantes, qui baptismate regenerati sunt, verè sunt filii Dei. Lapsi, qui in pœnitentiæ sacramento absolutione donati sunt, consecuti sunt peccatorum remissionem, ipsomet Christo teste: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. Plures sunt alii, qui ex justitiâ per baptismum acceptâ nunquam exciderunt: ergo Ecclesia in pluribus membris internam habet sanctitatem: Nec mirum; in Ecclesiâ enim reperitur Spiritus sanctus. Ipsa est Christi sponsa, adversùs quam portæ inferi prævalere non possunt; cum quâ ipsemet Christus erit usque ad consummationem sæculi. Hæc Ecclesiæ nota, seu sanctitas, ita propria est veræ Ecclesiæ, ut nulli alteri societati convenire possit; nec enim voluntariè jacentibus extra Ecclesiam, per baptismum aut alia sacramenta datur Spiritus Sanctus. Vide Cyprianum iis in locis, in quibus pro rebaptizatione scripsit; Augustinum in libris, quos de Baptismo contra Donatistas exaravit.

Probatur 2. In Ecclesiâ visi sunt innumerabiles martyres, quorum constantia maximum fuit sanctitatis argumentum. In eâ floruerunt quamplurimi Doctores, de quorum sanctitate nec ipsi etiam hæretici dubitare possunt; ejusmodi verò fuerunt Justinus, Irenæus, Cyprianus, Athanasius, Hilarius, Ambrosius, Basilius, Chrysostomus, Augustinus, Bernardus, innumerique alii, qui scientiâ, pietate, miraculis, fidelium societatem exornarunt. In Ecclesiâ videre est plures Episcopos, in quibus eæ dotes elucent, quas Apostolus ad Timotheum scribens, requirit: *Quàm enim multos Episcopos* (in-

Digitized by Google

quit Augustinus lib. 1. de Moribus Ecclesiæ cap. 33.) *optimos viros, sanctissimosque cognovi, quàm multos presbyteros, quàm multos diaconos, & hujusmodi ministros divinorum sacramentorum, quorum virtus eò mihi mirabilior, & majore prædicatione dignior videtur, quò difficilius est eam in multiplici hominum genere, & in ista vita turbulentiore servare.* In eâdem Ecclesiâ videre est sanctas congregationes cœnobitarum, qui contemptis sæculi divitiis, honoribus, illecebris, totos se tradunt pœnitentiæ, ac rerum divinarum contemplationi. Augustinus illud argumentum Manichæis opponit lib. de Moribus Ecclesiæ cap. 31. *Quis* (inquit) *illos non miretur & prædicet, qui contemptis, atque desertis mundi hujus illecebris, in communem vitam castissimam, sanctissimamque congregati, simul ætatem agunt, viventes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus; nulla superbia tumidi, nulla pervicacia turbulenti, nulla invidia lividi; sed modesti, verecundi, pacati, concordissimam vitam, & intentissimam ad Deum, gratissimum munus ipsi offerunt, à quo ista posse meruerunt?* Sunt etiam in Ecclesiâ innumerabiles laici, qui hoc mundo utuntur tanquam non utentes: *Nec ideò* (ait Augustinus eodem lib. cap. 31.) *laudabile Christianorum genus contempserim, eorum scilicet, qui in civitatibus degunt, à vulgari vita remotissimi. Vidi ego diversorium sanctorum Mediolani, non paucorum hominum, quibus unus presbyter præerat, vir optimus, & doctissimus. Romæ etiam plura cognovi, in quibus singuli gravitate, atque prudentia & divina scientia præpotentes, cæteris secum habitantibus præsunt, Christiana charitate, sanctitate, & libertate viventibus; ne isti quidem cuiquam onerosi sunt, sed Orientis more, & Pauli Apostoli auctoritate manibus suis se transigunt.... Neq; hoc in viris tantùm, sed etiam in fœminis, &c.* Tam probatæ castitatis, tantæ temperantiæ, tantæ pœnitentiæ, tantæ virtutis viros, ac mulieres hæretici

Digitized by Google

retici in suis sectis ostendant, proferantque, ut suæ pseudo-ecclesiæ sanctitatem probent.

Objicies 1. Ea societas non est sancta, quæ identidem indiget reformatione: atqui Ecclesia identidem indiget reformatione; si enim non indigeret, frustrà ab Apostolorum ætate, ad hæc usque tempora, tot editis canonibus reformatio præscripta fuisset: ergo, &c.

Resp. dist. maj. quæ indiget reformatione in rebus, quę ad fidem, aut morum regulas spectant, conc. maj. in rebus, quæ spectant ad solam disciplinam, neg. maj. Ecclesia nusquam indiguit reformatione in iis, quæ ad fidem, aut morum regulas spectant; eandem enim fidem, easdem morum regulas professa est, quæ ab Apostolis post Christi in cœlos ascensionem edocta est; nempè sectarii nullam in iis capitibus novitatem probare possunt; nusquam ostendent tempus, locum, occasionem, causam, quibus doctrina vetus ab Apostolis per orbem sparsa, primùm innovata ac adulterata fuerit; unde contra eos, qui Ecclesiam insimulant tanquam ream novitatis in fide, aut in moribus, intorqueri possunt hæc Augustini verba lib. de utilitate credendi cap. 14. *Vos autem & tam pauci, & tam turbulenti, & tam novi, nemini dubium est, quàm nihil dignum authoritate proferatis.* Identidem tamen propter hominum corruptionem innovari oportuit eas morum regulas, sancirique novam disciplinam: Sicut enim cymba proprio pondere rapidissimi fluminis cursum sequens, deorsum labitur (verba sunt authoris Spongiæ, pag. 31.) nisi remis, velisque studio non intermisso in partem adversam agas; ita homines corruptæ naturæ impetu in carnis & sanguinis corruptelas, & disciplinæ relaxationem proni sunt, nisi legibus identidem renovatis, quasi repagulis quibusdam coerceantur. Hinc illud non solùm Tridentinæ, sed omnium penè Synodorum studium in condendis canonibus, quibus disciplina restauretur: Hinc il-

læ querelæ, imperatorum, regum, principum, Cleri, Cardinalium de necessitate reformationis, sed quæ ad disciplinam, non autem ad doctrinam pertineat.

Objicies 2. Ecclesia variis sæculis plurium errorum insimulata est: ergo eorum rea fuit, aut saltem aliquod accusationi ejusmodi fundamentum præbuit.

Resp. dist. ant. Insimulata est ab hæreticis, conc. ant. à catholicis, neg. ant. & conseq. Et sanè Manichæi (Augustino teste lib. 1. de moribus Ecclesiæ cap. 24.) Catholicis objiciebant hypocrisim, superstitionem, sepulchrorum adorationem, luxuriam, aliaque ejusmodi scelera. Luciferiani (ut testatur Hieronymus contra eos agens) dictitabant, universum mundum, (hoc est Ecclesiam) esse diaboli, & factum de Ecclesiâ lupanar. Donatistæ (ut scribit Augustinus lib. 1. contra litteras Petiliani cap. 51.) Cathedram Romanam nuncupabant cathedram pestilentiæ: *Cathedra tibi quid fecit Ecclesiæ Romanæ, in qua Petrus, &c. Quare appellas cathedram pestilentiæ Cathedram Apostolicam?* Vocabant eam meretricem: *Ipsa* (inquiunt apud Augustinum lib. 1. contra Cresconium cap. 5.) *meretrix est, asylum Romuli*, hoc est, refugium sceleratorum omnium. Pelagiani propter dogma de propagatione peccati originalis, apud Augustinum lib. 2. contra Julianum, vocabant Ecclesiam, *confusionem pudendam Babylonis, impudentissimam, contumacissimam, in Deum prophanissimam*, & in quâ adeptæ essent *stultitia & turpitudo dominatum*. Tandem (inquit author Spongiæ pag. 544.) quis hæreticus quindecim sæculis ebulliit, qui non Ecclesiam, quam schismate laceraverat, de gravissimis criminibus accusaverit? de erroribus magnis, corruptâque Christi doctrinâ ream fecerit? neque enim sine prætextu aliquo se ab Ecclesiæ communione præsciderunt. Sed contigit illis, quod navigantibus, qui cum è

Digitized by Google

portu solvunt, terram, à quâ recedunt, non se ipsos, moveri putant: vel potiùs id, quod atrâ bile laborantibus, qui suas insanas imaginationes non dubitant ipsissimam esse veritatem. Sic etiam ipsi soli armati pertinaciâ, clamoribus suis impudentibus sine ullâ probatione credi volunt, Ecclesiam erroribus, hæresibus, & apostasiis esse fœdatam, purpuratamque meretricem, & Antichristi sedem, vel reformandam esse, vel deserendam.

ARTICULUS III.

De Catholicitate Ecclesiæ.

Not. UT cum methodo pertractetur argumentum de Catholicitate Ecclesiæ, quærendum est 1. utrùm nomen hoc *Catholica*, veræ Ecclesiæ conveniat: 2. An ex voce *Catholica*, firmum argumentum desumatur pro verâ Ecclesiâ: 3. Utrùm Catholicitas soli Ecclesiæ Romanæ propria sit.

CONCLUSIO I. Nomen hoc *Catholica*, soli veræ Ecclesiæ convenit.

Probatur 1. authoritate Augustini, qui contra epistolam Fundamenti cap.4. sic loquitur: *Tenet* (me in Ecclesiæ gremio) *ipsum Catholicæ nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses, sic ista Ecclesia sola obtinuit, ut cum omnes hæretici se Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniant, nullus hæreticorum vel basilicam suam, vel domum audeat ostendere.* Eâdem ratione loquitur sermone 131. de tempore: *Sola igitur* (inquit) *vera Christi sponsa Ecclesia nominis Catholici honorem semper & ubique retinuit.* Idem pariter docet lib. de verâ religione cap. 7. *Tenenda est nobis* (ait) *Christiana religio, & ejus Ecclesiæ communicatio, quæ Catholica est, & Catholica nominatur.*

Digitized by Google

Probatur 2. testimonio S. Cyrilli Hierosolymitani, qui Catechesi 18. sic loquitur: *Si fortè veneris in civitates, non simpliciter interroga, ubi sit Dominicum, seu domus Domini; nam etiam hæretici suas speluncas domum Domini nominare volunt: nec petas, ubi sit Ecclesia Dei, sed ubi Catholica Ecclesia; hoc enim nomen proprium est hujus sanctæ Ecclesiæ matris omnium nostrorum.*

Probatur 3. authoritate S. Paciani, qui epistolâ 1. ad Simpronianum, ut significet se in verâ esse Ecclesiâ, sic loquitur: *Christianus mihi nomen est, Catholicus verò cognomen. Illud me nuncupat, hoc ostendit. Hoc prodor, inde significor.* Paulò post addit, veram Ecclesiam à sectariorum synagogis per idem nomen, *Catholica*, distingui: *Ego fortè (inquit) ingressus populosam urbem, hodie quam Marcionitas, quam Apellecianos, Cataphrygas, Novatianos, & cæteros hujusmodi comperissem, qui se Christianos vocarent, quo cognomine congregationem meæ plebis agnoscerem, nisi Catholica diceretur?*

Quæres 1. quo tempore vera Ecclesia cœperit vocari *Catholica*.

Resp. 1. scriptores, quibus persuasum est, Apostolos esse non tantùm quoad substantiam, sed etiam quoad ordinem & verba, authores symboli, quod inscribitur eorum nomine, censere Ecclesiam ipsâ Apostolorum ætate vocatam fuisse *Catholicam*; nempè (aiunt) nomen illud symbolo à se edito inseruerunt: *Credo sanctam Ecclesiam Catholicam*; quòd scirent (inquiunt) eam ubique diffundi debere.

Resp. 2. plures ex Patribus docuisse, post Apostolorum ætatem tantùm Ecclesiam vocatam fuisse *Catholicam*. Idque necessarium fuit (inquiunt) ut Ecclesia ab hæreticis, qui se Christianos dicebant, distingueretur: *Cum post Apostolos* (ait Pacianus epistolâ 1. ad Sympronianum) *hæreses extitissent, diversisque nominibus colum-*

bam

bam Dei, atque reginam lacerare, & per partes ſcindere niterentur, cognomen ſuum plebs Apoſtolica poſtulabat, quo incorrupti populi diſtingueret unitatem.

CONCLUSIO 2. Ex hâc voce *Catholica*, firmum pro verâ Eccleſiâ argumentum deſumitur, ſeu certò demonſtratur, ſocietatem Chriſtianam, quæ verè eſt Catholica, eſſe veram Chriſti Eccleſiam.

Probatur. *Primò*, ita docet Auguſtinus: *Tenet me* (inquit contra epiſtolam Fundamenti cap. 4.) *ipſum Catholicæ nomen, quod inter tam multas hæreſes, ſic ipſa ſola Eccleſia obtinuit*. *Secundò*, Patres quovis ſæculo uſi ſunt Eccleſiæ Catholicitate, ut probarent ſchiſmaticorum, aut hereticorum ſocietates non eſſe veram Eccleſiam Chriſti. Vide Cyrillum catecheſi 18. Pacianum epiſtolâ 1. ad Sympronianum, Auguſtinum libro de unitate Eccleſiæ, pluribuſque aliis locis, in quibus probat, Donatiſtarum ſocietatem non eſſe Chriſti ſponſam, veram illius Eccleſiam, quòd non eſſet Catholica.

Objicies. Donatiſtæ, Ariani, aliique veteres hæretici nonnunquam vocati ſunt Catholici; ex eo tamen nomine, quod ſibi tribuebant, deſumi non poteſt argumentum, quo probetur, Donatiſtarum, Arianorum, aliorumque hæreticorum ſocietates fuiſſe veram Chriſti Eccleſiam.

Confirmatur ex eo, quòd arbitrarius ſit loquendi modus, proindèque nihil certi ex eo colligi poteſt.

Reſp. diſt. ant. A ſeipſis vocati ſunt Catholici, conc. ant. ab aliis ſocietatibus Chriſtianis, neg. ant. Ariani v. gr. nuſquam Donatiſtas appellarunt Catholicos, nec viciſſim Donatiſtæ Arianos; è contra omnes omninò ſectæ Chriſtianæ ſocietatem, quæ pro unitatis centro habet Apoſtolicam ſedem, vocarunt ſemper, & nunc etiam vocant Eccleſiam Catholicam: *Tenet me ipſum Catholicæ nomen* (verba ſunt Auguſtini)

Z 5 quod

Digitized by Google

quod non sine causa inter tam multas hæreses; sic ista sola Ecclesia obtinuit, ut cum omnes hæretici, se Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniant, nullus hæreticorum, vel basilicam suam, vel domum audeat ostendere.

Ad confirmationem dico, quòd licèt nihil certi colligi possit ex privatorum quorumdam hominum loquendi modo, colligatur tamen ex usu loquendi ubique semper recepto; qui enim ubique semper receptus fuit loquendi modus, certam ac evidentem significationem supponit, quam privati homines in alienam detorquere non possunt. Unde licèt Lutherani, Calvinistæ, Sociniani, aliique sectarii conentur Catholicæ nomen eripere societati, quæ communione conjuncta est cum Romano Pontifice, illudque sibi tribuere; nusquam tamen impedient, ne eadem Romanę communionis societas intelligatur, cum simpliciter & absolutè *Catholicæ* nomen usurpabunt coram iis, qui suæ sectæ nomen non dederunt.

CONCLUSIO 3. Catholicæ nomen soli Ecclesiæ Romanæ convenit.

Probatur. Ei soli societati convenit *Catholicæ* nomen, quæ per totum terrarum orbem diffusa est; nempè (Augustino teste epist. 107.) *Ecclesia Catholica appellatur, quòd per totum terrarum orbem diffundatur*; unde ex eodem Augustino, Donatistarum adversarii, non autem ipsi Donatistæ, meritò Catholici dicebantur, quòd toti orbi communicarent: *Quia* (inquit S. Doctor in Breviculo Collationis diei tertiæ cap. 3.) *Ecclesiæ toto orbe diffusæ, cui testimonium perhibet Scriptura divina, ipsi, non Donatistæ, communicant; unde Catholici meritò & sunt, & vocantur*: Atqui sola Ecclesia Romana per totum orbem terrarum diffusa est. Eminet nimirùm in Asiâ, in Americâ, in Japoniâ, in Brasiliâ, in Europâ, in Africâ: è contra verò Christianorum socie-

cietates, quæ cum eâ non communicant, in aliquibus tantùm, aut Europæ, aut aliarum orbis partium angulis reperiuntur.

Objicies. Ecclesiæ Romanæ diffusio multùm imminuta est schismatibus, tum Græcorum, tum Lutheranorum; ita ut multæ sint, etiam in Europâ, provinciæ, ubi nulli ferè Catholici reperiuntur: ergo Ecclesia Romana non est ubique diffusa; ac proindè non debet appellari Catholica.

Resp. 1. imminutionem, quæ per schismata, tum Græcorum, tum Lutheranorum, accidit Ecclesiæ diffusioni, abundè resarcitam fuisse Barbararum nationum conversione. Scilicet eo tempore, quo Græci conflarunt schisma, Septentrionales populi, Hungari, Sueci, Dani, Christianæ ac Catholicæ religioni dederunt nomen. Non multò post Lutheri defectionem, Indi Orientales & Occidentales, Japonenses, Brasilienses, innumeræque aliæ gentes Catholicam fidem amplexæ sunt.

Resp. 2. dist. ant. Ecclesia Romana non est ubique diffusa, physicè loquendo, conc. ant. sunt enim nonnullæ gentes, quibus Euangelium nondum fuit annuntiatum: moraliter loquendo, neg. ant. scilicet Ecclesia Romana (ut jam superiùs de unitate Ecclesiæ differentes observavimus) in præcipuis orbis partibus ita eminet, ut diffusior sit quâlibet aliâ sectâ seorsim, ac separatim sumptâ; nec, sicut sectæ particulares, quibusdam provinciis, aut regnis coarctetur.

Confirmatur responsio ex eo, quòd prioribus Ecclesiæ sæculis pauciores non essent hæreses, quàm nunc sint, ut patet ex Irenæo & Epiphanio; nec plures erant Catholici, quàm sint modò, cum urbes paganis repletæ essent; nec plures erant regiones Christo servientes, quàm sint jam temporis: Et tamen Ecclesia jam tunc vocabatur Catholica. Nemo dubitat, quin Augustini tempore innumeræ essent gentes, quæ nihil au-

Digitized by Google

dierant de Euangelio. Constat, plurimas hæreses tunc in orbe Christiano grassatas fuisse; & tamen id non impediit, quin Ecclesia ab Augustino, cæterisque ejus ævi Patribus Catholica diceretur: *Diversorum hæreticorum Ecclesiæ* (ait Augustinus serm. 137. de tempore) *ideò Catholicæ non dicuntur, quòd per loca, & per suas quæque provincias continentur; hæc verò ab ortu solis usque ad occasum unius fidei splendore diffunditur.*

Quæres, utrùm per vocem *Catholica*, intelligatur sola Ecclesiæ per totum orbem terrarum diffusio.

Resp. 1. vocem hanc *Catholica* significare triplicem universalitatem, Doctrinæ nimirùm, Communionis permanentis, & Communionis successivæ.

Primò, quidem significat universalitatem doctrinæ; siquidem (ut agentes de Ecclesiæ unitate diximus) Catholicus non est, sed hæreticus, qui vel unum errorem contra fidem animo pertinace defendit, sive ille error sit (ut loquuntur heterodoxi) fundamentalis, sive non sit fundamentalis: *Propter unum verbum, aut duo* (apud Hieronymum lib. 3. adversùs Ruffinum) *quæ contraria fidei sunt, multæ hæreses abjectæ sunt ab Ecclesia*. Idem videre est apud Augustinum ep. 119. cap. 10. ubi sic loquitur: *Ecclesia, quæ sunt contra fidem, vel bonam vitam, non approbat, nec tacet, nec facit*. Idem innuunt hæc alia ejusdem S. Doctoris verba libro de hæresibus: *Possunt & aliæ hæreses, quæ in hoc opere commemoratæ non sunt, vel esse, vel fieri, quarum aliquam quisque tenuerit, Christianus Catholicus non erit.*

Secundò, vox *Catholica*, includit universalitatem communionis permanentis, id est, constantem cum fidelibus per totum orbem dispersis communionem, à quâ si quis seipsum separaverit, hæreticus est, schismaticus, non catholicus, scilicet eam veræ Ecclesiæ dotem, seu diffusionem

nem per totum orbem prædixit lex: *In semine tuo* (Christo, ut explicat Paulus ad Galatas 4.) *benedicentur omnes gentes*; pollicitus est Christus: *Eritis mihi testes* (ait Actorum cap. 1.) *in Hierusalem & usque ad extremum terræ*; idem habetur Lucæ 24. *Quoniam sic scriptum est: Oportebat Christum pati, & prædicari pœnitentiam per omnes gentes, incipiens à Hierusalem*. Vide ea, similiaque scripturæ loca apud Augustinum libro de Unitate Ecclesiæ cap. 11. & 12. Vide etiam Vincentium Lirinensem Commonitorii cap. 31. ubi sic loquitur: *Id teneamus, quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est, hoc est, verè proprièque catholicum*.

Tertiò, eadem vox *Catholica*, dicit universalitatem communionis successivæ, quæ ab Apostolorum Principe ad nos usque sine intermissione pervenerit. Nempè tum hæretici, tum schismatici sunt posteriores Ecclesiâ, nullamque cum eâ, quæ illorum ortum præcessit, communionem habent: *Ante Valentinum* (ait Irenæus lib. de hæresibus cap. 4.) *non fuerunt, qui sunt à Valentino, neque ante Marcionem erant, qui sunt à Marcione*. Clemens Alexandrinus 7. Stromatum pag. 764. Idem his verbis docet: *Quòd in Ecclesia Catholica posteriora fuerint sua conciliabula, non est opus multis probare: Catholica verò Ecclesia semper fuit*. Hùc referri possunt, quæ de Ecclesiæ Apostolicitate dicentur inferiùs.

Ex iis, quæ hucusque dicta sunt, patet, nemini, ut suam Catholicitatem probet, satis esse, quòd fidem suam expendat ad Scripturarum normam; quòd credat se profiteri doctrinam, quam vetus Ecclesia professa fuerit; sed prætereà requiritur, ut communicet in fide, sacramentis, synaxibus, pastoribus, cum eâ fidelium societate, quæ per totum terrarum orbem diffusa est. Hinc (ait author Spongiæ pag. 465.) Antistites Africani cum tempore Augustini demonstrare vellent se esse

esse Catholicos, non doctrinæ suæ veritatem, fidei consensum, vel sacramentorum unitatem protulerunt; sed tantummodò communionem cum Ecclesiâ Catholicâ, quæ ista omnia, & alia plura suâ generalitate complectitur; nam Augustinus quadringentorum circiter Episcoporum Africanorum personam, & causam agens in collatione cum Donatistis, cum Petilianus de Catholici titulo litem moveret, hæc ait: *Afrorum Christianorum Catholicorum hæc vox est: Nos universo orbi Christiano communione cohæremus.*

ARTICULUS IV.

De Apostolicitate Ecclesiæ.

Not. Ecclesia duobus modis potest esse Apostolica: 1. doctrinâ: 2. authoritate. Hîc igitur quærendum est, utrùm Ecclesia duobus illis modis sit Apostolica.

CONCLUSIO I. Ecclesia est Apostolica secundùm doctrinam.

Probatur. Illa societas est Apostolica secundùm doctrinam, quæ nihil credit, quàm quod Apostoli docuerunt: atqui Ecclesia nihil credit, quàm quod Apostoli docuerunt; nihil enim credit, quàm id, quod Apostolis revelatum est; id verò, & non aliud, docuerunt Apostoli, quàm quod ipsis fuit revelatum, juxta illud Christi promissum: *Ipse* (Spiritus Sanctus) *vos docebit omnia*; nec non juxta illud Tertulliani lib. de Præscriptionib. *Apostoli Ecclesias apud unamquamq; civitatem condiderunt, à quibus traducem fidei & semina doctrinæ, cæteræ exindè Ecclesiæ mutuatæ sunt, ac per hoc & ipsæ Apostolicæ deputantur, ut soboles Apostolicarum Ecclesiarum.* Vide quæ de Traditione superiùs à nobis dicta sunt.

CONCLUSIO 2. Ecclesia est Apostolica secundùm authoritatem.

Pro-

Digitized by Google

Probatur. Illa societas est Apostolica secundùm authoritatem, quæ regitur à legitimis Apostolorum successoribus: ii scilicet, qui succedunt Apostolis, authoritate Apostolis divinitùs concessâ potiuntur, de quâ hæc habentur ad Ephesios 4. *Et ipse dedit quosdam Apostolos ad consummationem sanctorum in ædificationem corporis Christi*; perdurare enim debuit data semel Apostolis præfecturæ & regiminis authoritas, quamdiù Ecclesia perduratura est: atqui vera Christi Ecclesia regitur ab Apostolorum successoribus, Episcopis nimirùm, sine quibus Ecclesia, nec esse, nec concipi potest: *Ecclesia* (inquit Cyprianus epist. 69.) *plebs sacerdoti adunata, & pastori suo grex adhærens. Vnde scire debes, Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in Episcopo; & si quis cum Episcopo non sit, in Ecclesia non esse.*

CONCLVSIO 3. Sola Ecclesia Romana est Ecclesia Apostolica.

Probatur. *Primò*, est Apostolica ratione doctrinæ; neque enim aliam profitetur, quàm quæ ab Apostolis tradita est. Hæretici novitatem in aliquo dogmate ipsi non possunt objicere; nempè omnium suorum dogmatum antiquitatem legitimâ præscriptione demonstrat; è contra verò hæreticis meritò in omnibus capitibus, in quibus ab ipsâ dissentiunt, novitatem opponit, evidenterque probat, quo tempore, à quibus, quâ arte invecta fuerint. *Secundò*, sola Ecclesia Romana est Apostolica secundùm authoritatem: scilicet Episcopi, à quibus regitur, ab Apostolis primùm constituti sunt, ipsisque non interruptâ serie, ad hæc usque tempora, successere. E contra, qui aliis ab Ecclesiâ Romanâ societatibus præsunt, non sunt ab Apostolis, nec mediatè, nec immediatè, constituti; continua ab Apostolis Episcoporum series, in iis societatibus non reperitur: *Edant ergo* (inquit Tertullianus lib. de Præscriptionibus cap. 32.) *origines Ecclesiarum suarum, evolvant Ordinem Episcoporum suorum,*

ita

Digitized by Google

ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverint, habuerit authoritatem & antecessorem. Hoc enim modo Ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt: Sicut Smyrnæorum Ecclesia habens Polycarpum ab Ioanne conlocatum refert: Sicut Romanorum Clementem à Petro ordinatum edit; proindè utique & cæteræ exhibent, quos ab Apostolis in Episcopatu constitutos, Apostolici seminis traduces habent.

Confirmatur argumentum. Ut societas aliqua sit Apostolica, duo requirūtur, ministrorum missio & successio: atqui aliæ à Romanâ communiones, ac presertim, Lutherana, Calviniana, Anglicana, & aliȩ, quȩ elapso proximè sæculo schisma fecerunt, nec missionem habent, nec successionem: ergo non sunt Apostolicæ. Minor propositio subsequentibus momentis per partes sic ostenditur.

Primò, Ministri societatum, de quibus agitur, non habent missionem; nam missio duplex est, ordinaria & extraordinaria. Prior est, quâ Deus mediantibus ministris jam constitutis alios mittit, eisque potestatem largitur: Sic filii Aaron olim ad Sacerdotium per generationum successionem vocati sunt, sic jam temporis Episcopi & presbyteri per impositionem mnuum ordinantur, & mittuntur. Altera missio est, quâ Deus per seipsum absque medio aliquem ad ministerium vocat, eique potestatem immediatè largitur; sic Moyses & Aaron missi sunt; sic Christus misit Apostolos tanquam radicem, ac fontem totius propagationis ministrorum novæ legis. Atqui hæretici, & ii præsertim, qui elapso proximè sæculo ab Ecclesiâ Romanâ schisma fecerunt, nec ordinariam, nec extraordinariam missionem habent.

Non quidem ordinariam: hæc enim includit duplicem collatam potestatem, Ordinis & Juris-
di-

Digitized by Google

dictionis; Calvinus v.gr. ministris à se constitutis conferre non potuit potestatem Ordinis; hæc enim (ut tum Scripturâ, tum traditione docemur) non confertur, nisi ab iis, qui sunt Episcopi: *Quid facit excepta ordinatione Episcopus* (verba sunt Hieronymi in epist. ad Evagrium) *quod presbyter non facit?*

Nec communio Anglicana, nec Lutherus, nec alii schismatici, aut hæretici, licèt (ut supponitur) validè per Episcopalium manuum impositionem ordinati, ministris à se constitutis conferre potuerunt potestatem jurisdictionis; id nimirùm conferre non potuerunt, quo ipsi caruerunt: at Episcopi communionis Anglicanæ, Lutherus & alii schismatici, & hæretici caruerunt potestate jurisdictionis: *Episcopi* (inquit Cyprianus epist. 32.) *nec potestatem possunt habere, nec honorem, qui Episcopatus nec unitatem voluerunt tenere, nec pacem*. Et sanè jurisdictionem à Deo immediatè non habuerunt; hæc enim missioni extraordinariæ, de quâ mox dicetur, propria est: Non habuerunt etiam ab Ecclesiâ Romanâ, quia propter temeratam in capitalibus articulis fidem, desierat (inquiunt) esse vera Christi sponsa, factaque fuerat diaboli lupanar; ac proindè exciderat quâlibet jurisdictionis potestate.

Confirmatur. Si, cum Lutherus, Zuinglius, & Episcopi Anglicanæ communionis consecrati sunt, Ecclesia Romana integram habuisset potestatem jurisdictionis, tunc fuisset vera Dei Ecclesia, vera Christi sponsa; quippè certo certius est, auctoritatem Ecclesiastici ministerii, hoc est, erigendi, formandi, regendi Ecclesiam Dei, mittendi operarios in Christi vineam, non nisi veræ Christi Ecclesiæ esse concessam; non enim schismaticis, aut hæreticis, sed Apostolis, veræque Ecclesiæ dictum est: *Tibi dabo claves regni cœlorum: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*. Verùm, si Ecclesia Romana tunc esset vera Christi Ecclesia, potestatem tunc habuit auferendi mini-

niste-

Digitized by Google

nisterium, quemadmodum potestatem habuit conferendi; scilicet eidem Ecclesiæ, cui dictum est: *Tibi dabo claves regni cælorum, quodcumque solveris, &c.* dictum est etiam: *Quidquid ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis.* De eâ pariter dictum est: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus*; ac proindè cum eadem Ecclesia, Luthero, Zuinglio, eorumque sectatoribus anathema dixerit, ab eisque abstulerit ministerium, reverà missionem ordinariam habere non potuerunt, nec fungi ecclesiastico ministerio, & à fortiori, nec adversùs eandem Ecclesiam Altare erigere.

Ministri aliarum à Romanâ societatum, Lutherani præsertim & Calvinistæ, non habent missionem extraordinariam. Nempè missio extraordinaria probari debet signis mirabilibus, seu testimoniis miraculosis; peccat enim contra prudentiæ ac sapientiæ regulas, qui credit cuivis de seipso prædicanti: *Præcessisse debuerat mittentis patrocinium* (inquit Tertullianus lib. 3. contra Marcionem cap. 2.) *in testimonium missi, quia nemo veniens ex alterius auctoritate, ipse eam sibi ex sua affirmatione defendit, sed ab ipsa defensione potiùs expectat, præeunte suggestu ejus, qui auctoritatem præstat.* Unde ipse Christus ait: *Si de me ipso testimonium perhibeo, testimonium meum non est verum.* Judæis petentibus, quâ potestate hoc faceret, probat suam missionem Joannis testimonio: *Baptismus Ioannis unde erat?* Probat etiam editis à se miraculis: *Si opera non fecissem, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Joannis 6. iisdem miraculis in eundem finem utitur: *Opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater me misit.* Eo argumento usi sunt Patres, ut omnium Novatorum missionem elevarent: *Novatianus* (inquit Pacianus in epistolâ contra Novatianos) *linguis locutus est, prophetavit, suscitare mortuos potuit?* Atqui nulli ex hæreticis,

qui

Digitized by Google

qui ex Ecclesiæ Romanæ sinu prodierunt, nec Lutherani, nec Calvinistæ, nec Zuingliani, nec Anglicanæ communionis Episcopi, nec Sociniani, nec tandem aliqui ex iis, qui elapso proximè sæculo Altare adversùs Ecclesiam Romanam erexerunt, portentis, signis, miraculis, se à Deo extraordinariè ad reformandam Ecclesiæ fidem, ad exercendum sacrum ministerium missos probarunt: ergo non habuerunt extraordinariam missionem; proindèque meritò hisce Tertulliani verbis libro de Præscriptionibus cap.30. compellandi sunt: *Probent se novos Apostolos esse... Volo igitur & virtutes eorum proferre, nisi quòd agnosco maximam virtutem eorum, qua Apostolos in perversum æmulantur: Illi enim de mortuis vivos faciebant, isti de vivis mortuos faciunt.*

Secundò, Hæretici, Lutherani, v.g. Calvinistæ, Episcopi Anglicanæ communionis, non habent successionem; neque enim aliquos pastores laudare possunt, quibus non interruptâ serie successerint: Sicut ante Valentinum non erant, qui sunt à Valentino, neq; ante Marcionem, qui sunt à Marcione; sic ante Calvinum non erant, qui sunt à Calvino, neque ante Lutherum, qui sunt à Luthero; nec ante Episcopos communionis Anglicanæ, qui sunt ex Anglicanâ communione. De iis omnibus dici possunt, quæ Cyprianus ep. 76. de Novatiano dicit: *Novatianus in Ecclesia non est, nec Episcopus computari potest, qui Euangelica & Apostolica traditione contempta, nemini succedens, à seipso ortus est.*

Objicies 1. Qui ordinati sunt in Ecclesiâ Romanâ, ordinariam missionem habuerunt; nempè per ordinationem presbyteris confertur potestas consecrandi, remittendi ac retinendi peccata, prædicandi Verbum Dei; unde in Pontificali sic ordinans alloquitur eos, quibus manus imponit: *Sit doctrina vestra spiritualis medicina populo Dei, ut prædicatione, atq; exemplo ædificetis domum Dei*: Atqui Lutherus, & Zuin-

Zuinglius, ordinati fuerunt in Ecclesiâ Romanâ: ergo Lutherus, & Zuinglius, missionem ordinariam habuerunt.

Resp. 1. Illud argumentum non favere Calvino, ipsique adhærentibus; nec enim Calvinus, aut ministri, qui primùm ipsi adhæsere, ordinati fuerant in Ecclesiâ Romanâ; imò nec ab Episcopis, sed tantùm à viris laicis, à quibus manuum impositionem acceperunt; unde tum in Calvinum, tum in adhærentes illi pseudoministros intorqueri possunt hæc Cypriani verba libro de Unitate Ecclesiæ: *Hi sunt, qui se ultrò apud temerarios convenas, sine divina dispositione præficiunt, qui se præpositos sine ulla ordinationis lege constituunt; qui nemine Episcopatum dante, Episcopi sibi nomen assumunt.*

Resp. 2. dist. maj. Qui ordinati sunt in Ecclesiâ Romanâ, missionem ordinariam habuerunt quoad aliqua pastoratus officia, conc. maj. quoad omnia, neg. maj. Per sacerdotalem ordinationem, ministri mittuntur ad consecrandum Christi corpus, & ad remittenda, aut retinenda peccata, non mittuntur verò ad aliquod aliud pastoratus officium; hæc enim verba, quæ à Pontifice sacerdotum consecratore proferuntur: *Sit doctrina vestra, &c.* non continent alicujus potestatis collationem, cùm proferantur ante ritum quo ordinatio perficitur; sed tantùm regulam, ad quam sacerdotes, ubi posteà ad prædicandum Dei verbum ab Episcopis missi fuerint, concionandi modum, ac vivendi rationem exigere debeant. Præterea, dato quòd presbyteris detur in ordinatione concionandi potestas, certum tamen est, non dari reliqua pastoratus officia, exercendi nimirùm jurisdictionem extrinsecam, consecrandi ministros, regendi Ecclesiam Dei, erigendi societatem cui ministri præficiantur.

Resp. 3. dist. maj. Qui ordinati sunt in Ecclesiâ Romanâ, missionem ordinariam habuerunt, quam in hæresim, aut in schisma incidentes non retinue-

Digitized by Google

nuerint, conc. maj. quam retinuerint, neg. maj. Lutherus, Zuinglius, & alii prætensæ reformationis authores, per schisma, quod conflarunt adversùs Ecclesiam, à quâ (ut falsò supponunt) ad pastoratûs officium missi fuerant, exciderunt à jure fungendi ministerio Ecclesiastico; unde eadem Ecclesia, quæ (ut contendunt) eis ministerium contulerat, illud ab ipsis abstulit per anathematis decretum, quod in eos intorsit. De Luthero, Zuinglio aliisque elapsi proximè sæculi novatoribus, idem ferri debet judicium, ac de Nestorio, Dioscoro, Cœlestio, Pelagio, aliisque quos Ecclesia proscripsit: scilicet quamvis in eâ consecrati fuissent, ac pastoratu donati, ministerio tamen post suam ab eâdem Ecclesiâ damnationem fungi minimè potuerunt.

Objicies 2. Deus unicuique mandavit habere curam de proximo suo: ergo Lutherus, Zuinglius, & alii, cum temeratam in Ecclesiâ fidem, ac corruptos mores perspicerent, potuerunt ecclesiam reformare absque ullâ aliâ missione: Sic enim vetus Synagoga identidem à piis regibus fuit reformata.

Resp. ad 1. neg. conseq. Ratio est, quia cura quam divino jure debemus proximo, exigit quidem, ut ei impendamus charitatis officia; sed non dat jus ad officia authoritatis, cujusmodi sunt ea, quæ pastoratui alligata sunt: non enim omnibus, sed Episcopo solùm Apostolus ad Titum 3. dixit: *Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea, quæ desunt corrigas, & constituas per civitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi.* Ad 2. dicendum est, pios reges in veteri testamento, non eo sensu Synagogam reformasse, quòd sacerdotium usurpaverint, sed quòd suis edictis curaverint, ut sacerdotes ad legis normam suis officiis fungerentur: *Dixitque sacerdotibus filiis Aaron* (inquit Scriptura lib. 2. Paralipomenon cap. 29. referens reformationem ab Ezechiâ rege invectam) *ut offerrent super altare Domini, &c.*

Con-

Digitized by Google

Confirmatur responsio ex eo, quòd Deus tum in antiquo, tum in novo testamento, immutabili lege sanciverit, ut nemo sibi sumat honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron; unde nec Christus, nec Apostoli seipsos constituerunt Pontifices, sed id honoris ex Dei vocatione & missione consecuti sunt: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.*

Objicies 3. Illi divinitùs missionem habuerunt, qui veritatem populos docuerunt; eo nimirùm argumento Christus utitur, ut damnet Judæos, qui divinam illius missionem agnoscere detrectabant: *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?* Atqui tum Lutherus, tum Zuinglius, tum alii novatores veritatem populos docuerunt: ergo veram habuerunt missionem.

Resp. ad 1. neg. maj. seu solam prædicationem veritatis esse vocationis ac missionis notam. Ratio est, quia schismatici plerumq; (saltem suæ defectionis initio) veritatem annuntiant; & tamen (ut superiùs ex Augustino demonstratum est) missionem non habent. Confirmatur ex eo, quòd Core, Dathan & Abiron, non propter prædicationis falsitatem, sed propter ministerii usurpationem perierint. Ad 2. dicendum est, Christum, antequam diceret: *Si veritatem dico vobis, &c.* suam innocentiam tum miraculis, tum vitæ sanctitate comprobasse: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Lutherani verò, Zuingliani, Calvinistæ, aut alii quicumque sint sectarii, nec miraculis, nec vitæ sanctitate innocentiam suam probare possunt: è contra Ecclesia, in cujus sinu nutriti fuerunt, eos & impietatis & sacrilegii propter usurpatum ministerium arguit.

Confirmatur responsio. Si sola prædicationis veritas esset divinæ vocationis ac missionis argumentum, nullus hæreticus insimulari posset usurpati sacri ministerii; nempè nullus est, qui non se jactet de veritatis prædicatione.

Ob-

Digitized by Google

Objicies 4. Fideles, licèt laici, Actorum 8. per regiones Judææ & Samariæ euangelizarunt Verbum Dei: *Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia, quæ erat Ierosolymis, & omnes dispersi sunt per regiones Iudææ & Samariæ, præter Apostolos.... Igitur qui dispersi erant, pertransibant euangelizantes Verbum Dei*. Præterea Edesius & Frumentius adolescentes Ægyptii, licèt nullo consecrati fuissent ordine, Christum Indis prædicarunt: ergo absque ullâ missione quisque potest fungi ministerio Ecclesiastico.

Resp. dist. ant. Fideles, licèt laici, euangelizarunt Verbum Dei, nec sibi cathedram erexerunt, conc. ant. & sibi cathedram erexerunt, neg. ant. Ut quis ex charitatis motivo doceat ignorantes (ut factum est à fidelibus, de quibus agitur in argumento) non est opus externâ seu vocatione, seu missione, quæ tamen absolutè requiritur, ut sibi cathedram erigat; ut populum fidelem regat, ut eum pascat sacramentis, ut fiat animarum pastor. Eam veritatem perspectam habuerunt Edesius & Frumentius, hoc est, tanquam homines privati, ex solius charitatis motivo, Indos docuerunt Euangelium; sed sibi cathedram non erexerunt, nisi acceptâ per ordinationem missione. Theodoretus narrat Frumentium retulisse Athanasio, quanto divinæ legis desiderio Indi, apud quos captivus fuerat, tenerentur: *Quæ cum audisset Athanasius* (verba sunt Theodoreti lib. 1. Hist. cap. 23.) *ei sacrosanctum Episcopatus munus impertit, mittitque ad animas illius gentis doctrina pietatis excolendas*. En ordinaria missio, quæ etiam extraordinariâ, seu miraculis, confirmata fuit: *Ad gentem* (ait ibidem Theodoretus) *contendit culturæ divinæ penitùs expertem, & eam excoluit. Nam miraculis, quæ more Apostolorum edebat, sua dicta confirmans, &c.* Cuique Novatori hæc, aut similia exempla proferenti objici possunt hæc

Au-

Digitized by Google

Augustini verba lib. 1. Operis imperfecti contra Julianum: *Videres ista, si oculos haberes, & caveres, si frontem haberes.*

Objicies 5. Patres plerumque utuntur subitaneâ ac numerosâ infidelium conversione, ut Christianæ religionis veritatem asserant; nec enim (inquiunt) sine miraculo tot populi intra brevissimum tempus ubique fidem christianam amplecti potuerunt: Sed pariter intra brevissimum tempus ingens populorum multitudo Lutheranismum & Calvinismum amplexa est; proindèque Lutheranismi & Calvinismi authores divinitùs ad Ecclesiæ reformationem missi sunt.

Resp. neg. conseq. Ratio disparitatis est, 1. quia Lutheranismus & Calvinismus principum authoritate; vi & armis plerumque in regnis obtinuerunt; è contra verò Euangelium, stabilitum fuit martyrum patientiâ, inermium ac simplicium hominum prædicatione. 2. Cum infideles Christianæ religioni dederunt nomen, nuntium remiserunt honorum, divitiarum, voluptatum amori: è contra cum Catholici Lutheranismum, aut Calvinismum amplexi sunt, ab austeriore vivendi modo ad liberiorem transierunt; nempè virgines Deo sacræ, relictis monasteriis, publicas nuptias celebrarunt; Monachi votorum, quæ priùs emiserant, jugum excussere; presbyteri anteà cœlibes, contraxerunt matrimonia; laici jejuniis, satisfactoriis operibus, confessionis auricularis debito liberati sunt; Principes authoritatem omnem non in temporalibus modò, sed etiam in spiritualibus vindicarunt sibi; Ecclesiastici proventus magistratuum, ac aliorum laicorum hominum præda fuerunt. Verùm opus non est miraculo, ut quis relicto austeriore vivendi modo, amplectatur eum, qui cupiditati magis favet. Vide Augustinum lib. 1. de Moribus Ecclesiæ cap. 31.

Objicies 6. Missio divina deest Pontificibus

Digitized by Google

Romanæ communionis. Nam 1. Episcopi plerumque à regibus eliguntur. 2. Romani Pontifices eliguntur à Cardinalibus, quorum institutio non est divina, sed humana tantùm. 3. Nonnulli per simoniam in cathedras involant: ergo divina missio deest Pontificibus Romanæ communionis.

Resp. conc. antec. neg. conseq. Ratio est 1. quia aliud est electio, aliud ordinatio; per istam, non autem per aliam, datur missio; unde Pontifices à laicis electi, sed nondum consecrati, nullam habent jurisdictionem. 2. Episcoporum electio convenit laicis ex Ecclesiæ concessione; proindèq; ipsa Ecclesia Episcopos per laicorum suffragia eligere videtur. 3 Qui per simoniam promoti sunt, si factum constet, possunt quidem deponi; sed eis ante depositionem, reverentia ac obedientia tanquam veris Pontificibus debetur; scilicet quamdiù ab Ecclesiâ tolerantur, ab eâ acceptantur pro legitimis pastoribus, & eo nomine in authoritatem, & venerationem veniunt.

Objicies 7. Plures sunt Antistites in Ecclesiâ Romanâ, qui per avaritiam, & per ambitionem sedes Episcopales invadunt; sed ii divinitùs non mittuntur, de eisque dici potest, quod Deus per Prophetam olim edixit: *Currebant & non mittebam eos*: ergo, &c.

Resp. conc. maj. dist. min. Sed ii divinitùs non mittuntur interiore missione, quæ fit per gratiam internam, conc. min. exteriore missione, quæ fit per veram ordinationem, neg. min. Hæc, non autem illa, absolutè requiritur; per istam, non autem per aliam, jurisdictio confertur. Similium pastorum respectu locum habent hæc Euangelii verba: *Quæcumque dixerint vobis facite, secundùm autem opera eorum nolite facere*.

Digitized by Google

CAPUT IV.

De proprietatibus Ecclesiæ.

Not. Tres sunt Ecclesiæ proprietates, visibilitas, indefectibilitas, infallibilitas: de iis subsequentibus articulis nobis dicendum incumbit.

ARTICULUS I.

De visibilitate Ecclesiæ.

Not. Novatores, qui elapso proximè sæculo visi sunt, docuerunt, veram Christi Ecclesiam esse invisibilem: *Quis* (inquit Lutherus in libro de abrogandâ Missâ privatâ par. 1.) *Ecclesiam nobis monstrabit, cum sit occulta in spiritu, & solùm credatur? Sicut dicitur: Credo Ecclesiam sanctam.* Calvinus non dissimili loquendi modo utitur in præfatione Institutionum: *Sed non parum à verò aberrant, dum Ecclesiam non agnoscunt, nisi quam præsenti oculo cernant.* Cohæret id cum eorumdem novatorum principiis; nempè docent, solos justos, ac proindè prædestinatos (cum in eorum systemate nulli sint verè justi, nisi qui prædestinati sunt) esse veræ Ecclesiæ membra. Commenti sunt illud dogma, ut declinarent vim argumenti, quod Catholici adversùs eos petũt ex defectu successionis, tum in doctrinâ, tum in pastoratu; seu ubi ab eis quæritur, ut in sæculis, quæ præcesserunt, prodant fideles, qui eorum dogmata professi sint, pastores quibus successerint, respondent se, sive in dogmatis, sive in pastoratu successisse viris piis, qui tunc in medio Romanæ communionis delitescebant. E contra

tra Catholici omnes docent, ac docuerunt semper, veram Christi Ecclesiam esse, ac fuisse semper visibilem, ita ut societatem constituat, quæ ipsis etiam sensibus pateat.

CONCLUSIO. Vera Christi Ecclesia est visibilis.

Probatur 1. ex Scripturâ. Ea societas est visibilis, de quâ Scriptura ubique loquitur tanquam de congregatione visibili: atqui Scriptura ubique loquitur de Ecclesiâ tanquam de congregatione visibili. Numerorum 20. populus, qui exierat de Ægypto, dicitur Ecclesia: *Cur eduxistis Ecclesiam Domini in solitudinem?* Tertii Regum 8. Ecclesia sumitur quoque pro visibili multitudine: *Convertitque rex faciem suam, & benedixit omni Ecclesiæ Israel; omnis enim Ecclesia Israel stabat.* Matthæi 18. hæc verba: *Dic Ecclesiæ: Si Ecclesiam non audierit, &c.* de visibili cœtu intelliguntur, quomodo enim, quis peccata fratris ad cœtum invisibilem deferre posset? De cœtu quoque visibili, necessariò debent intelligi hæc verba Actorum 28. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*; scilicet, si per Ecclesiam societas invisibilis intelligeretur, regi non posset ab Episcopis; nec enim grex, qui non cognoscitur, regi potest à pastore. Eodem sensu sumenda sunt hæc alia Actorum 15. *Illi quidem deducti ab Ecclesia, pertransierunt Phœnicem.* Cap. 18. *Ascendit Paulus, & salutavit Ecclesiam.* Tandem alium sensum pati non possunt hæc 1. ad Timoth.3. *Hæc tibi scribo, fili Timothee, ut scias, quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi.*

Probatur 2. comparationibus, quibus Scriptura utitur, cum de Ecclesiâ loquitur. Cyprianus lib. de Unitate Ecclesiæ, eam comparat cum arcâ Noe; Hieronymus in dialogo contra Luciferianos, cum domo, in quâ Agnus Paschalis edi debebat; Augustinus asserit, eam esse ci-

Digitized by Google

vitatem, quam Euangelium dicit esse supra montem positum: *Nulla* (inquit lib. 3. contra epistolam Parmeniani cap. 5.) *est securitas unitatis, nisi ex promissis Dei, Ecclesiæ declarata, quæ supra montem* (ut dictum est) *constituta abscondi non potest*. Tractatu 1. in epist. Joannis sic loquitur: *Nunquid digito ostendimus Ecclesiam, fratres mei? nonnè aperta est?* Tractatu 2. hæc etiam habet: *Quid amplius dicturus sum, quàm cæcos, qui tam magnum montem non viderint; qui contra lucernam in candelabro positam, oculos claudunt?*

Probatur 3. ex rationibus theologicis. *Primò*, ex dictis, Ecclesia est societas hominum sub Christo capite, & legitimis pastoribus Deo servientium. *Secundò*, tenetur quisque audire Ecclesiam, ad illam redire, si per schisma, aut hæresim sit extra illius sinum; neque enim aliquis extra Ecclesiam positus, salutem consequi potest: At quomodo quis Ecclesiam audire, illi adhærere, ad illam redire poterit, si Ecclesia non sit visibilis?

Objicies 1. Ecclesia Christi & novum testamentum idem sunt: atqui novum testamentum est invisibile, juxta illud Hieremiæ 31. *Dabo legem meam in cordibus eorum, & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum*: ergo, &c.

Resp. 1. neg. maj. nempè novum testamentum, & Ecclesia differunt tanquam fœdus & personæ, cum quibus fœdus initum est; proindèq; quamvis daretur illud fœdus esse invisibile, non sequeretur Ecclesiam esse invisibilem. Resp. 2. neg. min. Ratio est, quia Christus publicum fœdus iniit cum Ecclesiâ, exteriùs nimirùm eam docuit, promissa confirmavit sanguinis effusione. Nec obstant laudata Hieremiæ verba: *Dabo legem meam in cordibus eorum*; non enim aliud significant, quàm quòd Deus Ecclesię Christi charitatem collaturus sit, cum è contra externum tantùm legis corticem Judæis, prout Judæis,

hoc

Digitized by Google

hoc est, prout ad solùm vetus testamentum pertinentibus, concesserit.

Objicies 2. Mons, de quo Apostolus loquitur, ad Hebræos 12. est Christi Ecclesia : atqui mons ille non est visibilis : *Non enim* (inquit) *accessistis ad tractabilem montem, & accessibilem ignem, sed ad Sion montem & civitatem Dei viventis*: ergo nec Ecclesia est visibilis.

Resp. dist. maj. Mons ille est Ecclesia triumphans, conc. maj. Ecclesia militans, neg. maj. Sensus est, Christianos in novo testamento spe accessisse ad intuitivam Dei visionem, cum è contra Judæi carnales non aliud sperarent, quàm corporea bona ; unde Apostolus laudatis in argumento verbis hæc alia subjicit: *Et multorum millium Angelorum frequentiam, & spiritus justorum & perfectorum*.

Objicies 3. Quod creditur, non est visibile: sed Ecclesia creditur; nempè illius existentia constituit unum de articulis symboli : *Credo sanctam Ecclesiam*. Ita ratiocinatur Lutherus in libro de abrogandâ Missâ privatâ par. 1.

Resp. 1. neg. min. quod enim in symbolo profitemur, non est Ecclesiæ existentia, sed sanctitas, quæ haud dubiè invisibilis est. Resp. 2. conc. maj. dist. min. Ecclesia creditur, hoc est, hunc cœtum visibilem hominum, esse Christi Ecclesiam, conc. min. scilicet sunt evidentia motiva, propter quæ credimus, illum in particulari cœtum esse veram Ecclesiam Christi. Ecclesia creditur, hoc est, existere hominum cœtum, qui sub iisdem pastoribus, ac cum eorumdem sacramentorum usu profitentur Christi fidem, neg. min. Igitur unum videtur in Ecclesiâ, cœtus hominum Christi fidem, exteriùs saltem, profitentium, & aliud creditur; nempè illum cœtum esse veram Christi Ecclesiam. Sic in baptismo videmus elementa, ex quibus constat, & credimus illa elementa constituere verum Christi baptismum.

Digitized by Google

ARTICULUS II.

De indefectibilitate Ecclesiæ.

Not. 1. Ecclesia duobus modis spectari potest, scilicet secundùm partem invisibilem, & secundùm partem visibilem. Sumpta priore modo, est cœtus hominum justorum; posteriore autem modo, est cœtus hominum qui fidem Catholicam exteriùs profitentur, abstrahendo an sint justi, vel impii.

Not. 2. Calvinistæ fatentur quidem, Ecclesiam sumptam sceundùm partem invisibilem, & interiorem, esse indefectibilem; sed contendunt sumptam pro parte visibili, & exteriore, esse defectibilem, & reverà nonnumquam omninò defecisse. Commenti sunt illud systema, ut declinent vim argumenti, quod Catholici adversùs eos desumunt ex defectu successionis; nempè ubi ab eis quæritur, quibus Christianis successerint, respondent se non successisse quidem cœtui alicui visibili qui exteriùs profiteretur omnes articulos quos defendunt, sed cuidam hominum cœtui invisibili, in quorum cordibus Deus veram fidem, veramque charitatem in medio corruptæ Babylonis, seu Romanæ Ecclesiæ, conservaverit. E contra omnes Catholici docent, Ecclesiam esse indefectibilem, non tantùm secundùm partem invisibilem & internam, sed etiam secundùm partem visibilem, & externam.

CONCLUSIO. Ecclesia est indefectibilis, etiam secundùm partem visibilem, & externam.

Probatur 1. ex Prophetarum vaticiniis. Prophetæ prædixerunt, Ecclesiam Christi fore indefectibilem. Isaias cap. 6. sic loquitur: *Fœdus perpetuum feriam eis: & scietur in gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum. Omnes*

nes qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus. Locus ille intelligitur de Ecclesiâ Christi; ipsa enim est semen cui benedixit Dominus, est semen quod scitum est gentibus: atqui ea Ecclesia, illud semen sunt quid visibile, & externum; neque enim quod internum est tantùm, cognosci potest, aut videri. Ezechielis cap. 37. eadem legitur loquendi ratio: *Et scient gentes, quia ego sanctificator Israel, cum fuerit sanctificatio mea in medio eorum in perpetuum.* Hæc quoque leguntur Danielis cap. 2. *In diebus autem regnorum illorum suscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum ejus alteri non tradetur.* Illud regnum haud dubiè est Ecclesia Christi, quæ post Romanum imperium incœpit: ergo quemadmodum imperia, quæ præcesserant, fuerunt visibilia: ita & illud quod Propheta successurum prædixit.

Probatur 2. ex parabolis euangelicis & literis Apostolicis. Ecclesia est area, in quâ sunt boni & mali: sed illa area perdurabit semper; scilicet in fine tantùm sæculi Christus, Matthæi 3. *Aream suam permundabit, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili.* Ecclesia est ager, in quo bonum semen, & zizania reperiuntur: atqui ager ille stabit usque ad mundi finem: *Sinite* (inquit Christus) *utraque crescere usque ad messem. Messis autem consummatio sæculi est.* Apostolus Timotheum sic monet: *Vt scias* (inquit) *quomodo oporteat te in domo Dei conversari* (Ecclesiâ nimirùm visibili, cum invisibili enim cœtu non est conversatio) *quæ est columna, & firmamentum veritatis:* at si visibilis domus Dei sit columna, & firmamentum veritatis, deficere non potest.

Probatur 3. ex iis, quæ à Christo ordinata sunt ad constituendam Ecclesiam. 1. Voluit, ut in ecclesiâ pastores essent usque ad sæculi consummationem: *Et ipse* (ait Paulus ad Ephesios 4.) *dedit*

quosdam quidem Apostolos, alios Prophetas, alios Euangelistas, alios Pastores & Doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis Filii Dei, &c. Atqui pastores non dantur, nisi visibili gregi; proindèque cum pastores (ex Apostolo) debeant esse perpetui, grex visibilis debet quoque esse perpetuus. 2. Præcepta, quæ pastoribus imposita sunt, non sunt ad tempus, sed ad ipsiusmet Christi adventum: *Præcipio tibi* (ait Paulus 1. ad Timoth. 6.) *ut serves mandatum sine macula, irreprehensibile usque in adventum Domini nostri Iesu Christi.* 3. Christus sacramenta instituit, quæ perduratura sunt usque ad sæculi consummationem: *Docete omnes gentes, baptizantes eos, &c. Et ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Eucharistia edi debet usque ad mundi finem: *Quotiescumque* (ait Apostolus) *manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.* Tandem remissio peccatorum per sacramentum pœnitentiæ, & ordinatio sacerdotum permanebunt inter fideles usque ad Christi adventum; non enim ad aliquod tantùm tempus, sed ad illud omne, quod erit usque ad mundi finem, extenduntur hæc Christi verba: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.*

Probatur 4. ex Patribus. Augustinus variis in locis docet, visibilem fidelium cœtum nusquam defuturum. In Psalm. 105. disputans contra Donatistas, qui totam Ecclesiam visibilem, Cæciliani tempore, periisse, ac in paucis justis in Africâ permansisse contendebant, hæc scribit: *Sed illa Ecclesia, quæ fuit omnium gentium, jam non est; periit: hoc dicunt, qui in illa non sunt. O impudentem vocem! illa non est, quia tu in illa non es. Vide, ne tu ideò non sis; nam illa erit, etsi tu non sis.* Idque probat sanctus Doctor hâc Christi promissione: *Ecce ego vobiscum sum usque*

Digitized by Google

usque ad consummationem sæculi: Chrysostomus Homil. 4. in Isaiam idem docet: *Facilius est* (inquit) *extingui solem, quàm Ecclesiam obscurari*. Idem apud Bernardum legere est serm. 89. in Cantica.

Probatur 6. ratione theologicâ. Si Ecclesia perire possit secundùm partem exteriorem, perire quoque poterit secundùm interiorem; siquidem est de Christianæ Ecclesiæ essentiâ, ut exteriùs habeat pastores, ut singula illius membra visibilium sacramentorum vinculo conjungantur, & publicè Christi fidem profiteantur: atqui si omninò pereat secundùm visibilem, & exteriorem sui partem, interior, quæ remansura supponitur, nullos exteriùs habebit pastores, nullis sacramentis colligabitur, publicè Christi fidem non profitebitur: ergo non erit vera Christi Ecclesia.

Objicies 1. Ecclesia defecit 1. in Adamo & Evâ, quando peccarunt: 2. defecit sæpiùs in lege naturæ, seu ante Moysem; nempè perpauci tunc fuerunt homines pii. 3. Defecit Moysis tempore cum Aaron vitulum aureum proposuit adorandum, totusque populus Exodi 32. clamavit: *Hi sunt Dii tui Israel*. 4. Heliæ tempore, in solo Heliâ visibiliter remanserat: *Derelictus sum* (inquit 3. Regum 19.) *ego solus*.

Resp. ad 1. Adamum & Evam non constituisse Ecclesiam, sed fuerunt Ecclesiæ initium. Resp. ad 2. argumentum probare, perpaucos tunc fuisse veri Dei cultores; quod non negamus, sed illi perpauci cultores constituebant veri Dei Ecclesiam. Resp. ad 3. totum populum Israeliticum non consensisse adorationi vituli aurei, eam è contra ultus est Moyses, qui tunc solus erat summus Israelitarum sacerdos; nondum enim Aaron inauguratus fuerat Pontifex Maximus, eam quoque ulta est tota tribus Levi: *Si quis est Domini* (verba sunt Moysis, Exodi 40.) *jungatur mihi, congregatique sunt ad eum omnes filii Levi*.

Digitized by Google

Resp. ad 4. Dato, quòd Ecclesia in solo Heliâ visibiliter in regno Israel remansisset, non sequeretur tamen eam omninò periisse; nam remanserat integra in regno Juda; in eo enim Asa, ac posteà Josaphat optimi reges, numerosissimusque populus sacrificia ad legis normam Hierosolymis offerebant: Præterea Heliæ quærenti, quòd solus remansisset, Deus sic respondit: *Derelinquam mihi septem millia virorum in Israel, quorum genua non sunt incurvata ante Baal*. Iis responsionibus addendum est, quòd quamvis daretur Ecclesiam in totâ Judæorum Republicâ nonnunquam visibiliter periisse, idem tamen dici non deberet de Ecclesiâ Christianâ. Ratio est, quia Deus Ecclesiæ Judaicæ perpetuam stabilitatem non promiserat, quam tamen Christianæ expressè pollicitus est.

Objicies 2. Apostolus 2. ad Thessalonicenses 2. prædixit generalem apostasiam futuram in Ecclesiâ, Antichristi tempore: *Ne quis* (inquit) *vos seducat ullo modo; quoniam nisi venerit discessio primùm, & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui adversatur & extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, &c.*

Resp. 1. negando Antichristi tempore futuram esse generalem populi fidelis discessionem. Siquidem (ipsomet Christo teste) propter electos breviabuntur dies illi. 2. Discessio, quæ (ut ait Scriptura) futura est, erit apostasia à trunco, proindèque vera Ecclesia superstes erit in trunco. 3. Homo peccati dicitur quidem sessurus in Dei templo, sed non dicitur, quòd interrupturus sit pontificum successionem. 4. Dicitur exaltandus super omne, quod colitur Deus; tunc igitur adhuc Deus publicè coletur.

Objicies 3. Arianorum tempore, Ecclesia Catholica defecit; nam 1. Hilarius in epist. ad Constantium scribit, paucos admodùm fuisse Catho-

tho-

Digitized by Google

tholicos in Oriente. 2. Hieronymus in dialogo adversùs Luciferianos, agens de Concilio Ariminensi, sic loquitur : *De Usiæ verò nomine abjiciendo, verisimilis ratio præbebatur : Quia in Scripturis* (aiebant) *non invenitur, & multos simpliciores novitate sua scandalizat, placuit auferri .... His ita gestis Concilium solvitur .... Cæperunt posteà Valens & Ursacius palmas suas jactare, dicentes se Filium non creaturam negasse, sed similem cæteris creaturis. Tunc Usiæ nomen abolitum est. Tunc Nicænæ fidei damnatio conclamata est. Ingemuit totus orbis, & Arianum se esse miratus est.*

Resp. neg. ant. Ad cujus priorem probationem dicendum est 1. ex paucitate Orthodoxorum in Oriente malè colligi visibilem Ecclesiam periisse ; nempè satis erat, ut tunc emineret in Occidente. Dicendum est 2. plures Episcopos, tunc etiam in Oriente, defendisse fidem Orthodoxam. Nempè ab Athanasii partibus stabant Gaius, Ammonius, Adelphius, Marcus, Paphnutius, aliiq; tam Africæ, quà.. Orientis antistites, partim in loca deserta relegati, partim spontaneâ fugâ dispersi. His addi debent Philo Lybiæ Episcopus, Dracontius quem S. Hilarion exulantem vidit, Serapion Tmensis, Eusebius Samosatenus, Cymatius, pluresq; alii, quos S. Athanasius in Apologiâ pro suâ fugâ scribit, exules fuisse propter fidei Catholicæ confessionem.

Ad alteram ejusdem antecedentis probationem distinguendus est Hieronymi textus : Ingemuit totus orbis, & Arianum se in specie esse miratus est, conc. antec. à parte rei, neg. antec. Mox allatæ solutionis explicationem & veritatem lector fusè pertractatas reperiet hujusce tomi pag. 206. & 207. In eundem sensum sumi debent hæc Augustini verba epist. 50. *Sic* (Ecclesia) *multitudinibus per schismata & hæreses pereuntibus subvenire consuevit.*

Digitized by Google

Hoc displicuit Lucifero, quia factum est in eis suscipiendis, atque sanandis, qui veneno perierant Ariano.

Articulus III.

De Ecclesiæ infallibilitate.

Not. 1. Ecclesia duobus modis considerari potest: 1. prout per Episcopos in Conciliis generalibus repræsentatur: 2. prout per varias orbis regiones dispersa est. Quæri igitur potest, utrùm Ecclesia, sive in Conciliis generalibus, sive dispersa per varias orbis regiones, sit infallibilis.

Not. 2. Agentes superiùs de Conciliis in genere, fusè probatum est, Ecclesiam, quæ per Episcopos in Conciliis generalibus repræsentatur, esse infallibilem: superest igitur, ut hìc expendamus utrùm dispersa per orbem eodem jure gaudeat; hoc est utrùm Ecclesiarum particularium, quæ per orbem dispersæ sunt, in unum dogma consensus unanimis, fidei articulum efficiat. Negativam sententiam defendunt heterodoxi, affirmativam verò omnes Catholici.

Conclusio. Unanimis omnium particularium Ecclesiarum consensus in unum dogma, efficit articulum fidei, hoc est, omnes orbis Ecclesiæ simul sumptæ errare non possunt.

Probatur 1. Ideò Episcopi in Conciliis generalibus errare non possunt, quòd universam Ecclesiam repræsentent: ergo nec errare potest ipsa universa Ecclesia; sed omnes Ecclesiæ particulares simul sumptæ universam Ecclesiam constituunt: ergo earum unanimis in aliquod dogma consensus, non minùs est infallibilis, quàm consensus Episcoporum, qui ad Concilia generalia congregati sunt.

Probatur 2. Ecclesiæ per orbem terrarum disper-

persæ, unam Christi sponsam constituunt, juxta illud Apostoli : *Despondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo* : atqui Christi sponsa est infallibilis; nempè cum eâ Christus semper erit : *Ecce* (inquit Matthæi 28.) *ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*. Eædem Ecclesiæ non minùs sunt domus Dei, quàm Ecclesia in Conciliis generalibus per Episcopos repræsentata. Sed domus Dei, 1. ad Timotheum 3. *est columna & firmamentum veritatis*; ac proindè infallibilis : quomodo enim ea erit firmamentum veritatis, quæ filios suos in errorem inducere poterit?

Probatur 3. Ille consensus est infallibilis, cui oppositum dogma judicatum fuit hæresis: atqui dogma oppositum unanimi omnium Ecclesiarum consensui, judicatum fuit hæresis; ut subsequentibus momentis patebit.

Primò, Quæ per duo priora sæcula exortę sunt hæreses, tales judicatæ sunt, quòd unanimi Ecclesiarum consensui essent oppositæ : *Ecclesiæ* (inquit Eusebius Hist. lib. 4. cap. 7. agens de Saturnini ac Basilidis erroribus) *per universum orbem instar clarissimorum siderum fulgent, & viget in omne genus humanum fides Christi, &c. Plurimi Ecclesiastici viri patrocinium veritatis suscipiunt, & pro Ecclesiastica, Apostolicaque doctrina disertissimè decertant, &c. Et adversariorum quidem inventa à semetipsis confutata, confestim extincta sunt*. Idem scriptor cap. 11. recenset Valentini, Cerdonis, Marcionis & Marci mendacia, innuitque, ea solo Ecclesiarum consensu dissipata fuisse.

Secundò, Irenæus Florino hæretico non aliud opponit, quàm unanimem Ecclesiarum consensum : *Hæc dogmata* (inquit) *dissentiunt ab Ecclesia, &c.* Hieronymus eundem Ecclesiarum consensum, nullâ factâ mentione synodorum, opponit Vigilantio: *Malè* (inquit) *facit ergo Episcopus Romanus, qui super mortuorum hominum*

Pe-

Petri & Pauli, secundùm nos, ossa veneranda, secundùm te, vilem pulvisculum, offert Domino sacrificia, & tumulos eorum Christi arbitratur Altaria? Et non solùm unius urbis, sed totius orbis errant Episcopi, qui cauponem Vigilantium contemnentes, ingrediuntur basilicas mortuorum?

Tertiò, Quædam privatæ synodi œcumenicarum vim habuerunt, quòd eas postmodùm confirmaverit idem Ecclesiarum consensus; sic quæ labente secundo sæculo contra Montanistas in Asiâ celebratæ sunt, summæ fuerunt authoritatis, quòd (ut ait Eusebius Hist. lib. 4. cap. 16.) universa per orbem terrarum sparsa Ecclesia illis consensisset. Propter eandem rationem maximi ponderis fuerunt, quæ tertio sæculo contra Novatianos habitæ sunt. Cornelius in epistolâ ad Fabium Antiochenum refert consensum, quem totius Occidentis Antistites præbuerant synodo, quam ipse Romæ celebrarat: *Cum Romæ* (inquit Eusebius Hist. lib. 6. cap. 43.) *congregata esset synodus, in qua sexaginta quidem Episcopi, presbyteri verò, ac diaconi multò plures convenerunt. Cùmque in provinciis Antistites, quid agendum esset, singuli consultassent, hujusmodi decretum cunctis promulgatum est, &c. Extant epistolæ Cornelii Papæ ad Fabium Antiochenum, in quibus & Romanæ synodi gesta, & omnium per Italiam, & Africam, aliasve locorum illorum provincias sententiæ declarantur.*

Quintò, Eundem Ecclesiarum consensum Cyprianus iis opponit, qui Novatiano favebant: *Quàm vanum est* (ait lib. 3. epist. 13.) *ut Novatiano nuper retuso & refutato, & per totum orbem à sacerdotibus Dei abstento, nunc adulatores adhuc vobis patiamur illudere, & de majestate, ac dignitate Ecclesiæ judicare?*

Sextò, Augustinus lib. 4. ad Bonifacium cap. ult. negat synodum generalem concedi de-

Digitized by Google

debere Pelagianis, quòd eorum hæresis per synodos in provinciis habitas, ac Ecclesiarum consensu confirmatas, sat superque damnata intelligeretur: *Aut verò* (ait) *congregatione synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur, quasi nulla hæresis aliquando sine synodi congregatione damnata sit? Cum potiùs rarissimæ inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit; multòque sint, atque incomparabiliter plures, quæ ubi extiterunt, illic improbari, damnarique meruerunt, atque inde per cæteras terras devitandæ innotescere potuerunt.*

Septimò, Eundem in unum dogma Ecclesiarum consensum maximè commendat Vincentius Lirinensis Commonit. I. cap.3. *In ipsa* (inquit) *Catholica Ecclesia magnoperè curandum est, ut id teneamus, quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est.*

Quæres, an sit aliquod discrimen inter definitionem Concilii generalis, & unanimem Ecclesiarum particularium consensum.

Resp. hoc esse discrimen, quòd non solùm synodus generalis universam Ecclesiam repræsentet, sed etiam quòd universæ Ecclesiæ sensum præsentem habeat, illumque expressè declaret, ac manifestet. Nempè ideò ex universo orbe Episcopi ad Concilium generale congregantur, ut intelligi possit, quæ sit circa propositum articulum singularum orbis Ecclesiarum sententia; unde quilibet Episcopus in Concilio generali fidem facit, Ecclesiam cui præest, articulum, de quo agitur profiteri; testatur, se eum per traditionem ab antecessoribus accepisse; hincque sequitur Concilium generale nihil, quoad substantiam, novi definire; sed declarare tantùm, quid Ecclesiæ per totum orbem dispersæ, saltem implicitè, crederent: *Quid Ecclesia* (inquit Vincentius Lirinensis Commonit. I. cap. 32.) *unquam aliud Conciliorum decretis enisa est, nisi ut, quod anteà simpli-*

Digitized by Google

pliciter credebatur, hoc idem posteà diligentiùs crederetur?

QUÆSTIO V.

De Romano Pontifice.

Not. QUæ ad Romanum Pontificem spectant, ad duo capita reducemus: quæremus nimirùm 1. utrùm, & quo jure primatum habeat in totâ Ecclesiâ: 2. an illius de fide ac moribus solemne judicium, sit locus theologicus.

CAPUT I.

Vtrùm, & quo jure Romanus Pontifex primatum habeat in Ecclesia.

Not. JOannes Vviclefnegavit (teste Thomâ Vvaldensi) Romanum Pontificem habere primatum in Ecclesiâ. Lutherus post suam à Leone X. damnationem asseruit, quòd tantùm abest, ut Papa sit visibile Ecclesiæ caput, & primatum habeat, quin potiùs sit Antichristus. Luthero adhæserunt Zuinglius, Calvinus, aliiq; recentiores sectarii. Iis præiverant Græci, qui Constantinopoli sedente Photio, schisma adversùs Ecclesiam Romanam conflaverant.

CONCLVSIO. Romanus Pontifex jure divino primatum habet in tota Ecclesia.

Probatur. Ille divino jure primatum habet in totâ Ecclesiâ, qui legitimus est Petri successor: atqui Romanus Pontifex est legitimus Petri successor: ergo divino jure primatum habet in totâ Ecclesiâ. Ambæ argumenti præmissæ sigillatim probandæ sunt.

Pri-

Digitized by Google

Primò, Eum, qui legitimus est Petri successor, divino jure habere primatum in totâ Ecclesiâ, sic ostenditur. Qui est legitimus Petri successor, eandem habet in totâ Ecclesiâ potestatem, quam in eâ Petrus habuit; sic qui succedit regi, eâdem quâ rex authoritate fruitur: atqui Petrus jure divino primatum habuit in totâ Ecclesiâ. Siquidem Christus primum in Ecclesiâ locum ei contulit; nempè eum ipsi locum contulit, quem fundamentum habet respectu ædificii: *Tu es Petrus* (inquit Christus Matthæi 16.) *& super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*; at fundamentum primum occupat locum in ædificio, cum totum ædificium ab eo sustentetur. Ita ratiocinantur Ambrosius serm. 47. & Gregorius Magnus lib. 4. epist. 32.

Præterea, Ille primatum divinitùs habuit, qui non agnorum tantùm, seu fidelium, sed ipsarum etiam ovium, seu pastorum, qui Christo per Euangelium filios generant, pastor constitutus est: Sed Petrus à Christo constitutus est pastor non agnorum tantùm, seu fidelium, sed etiam ovium, seu pastorum; ubi enim interroganti Christo ter respondisset, se eum diligere: *Tu scis, quia amo te*; hæc ab ipso audivit Joannis cap. 21. *Pasce agnos meos, pasce oves meas*. In quæ quidem verba sic Chrysostomus loquitur: *Aliis omissis, Petrum dumtaxat affatur, fratrum ei curam committit*. Eodem modo eundem locum explicant Theophylactus & Bernardus lib. 2. de Consideratione, & alii plures, quos Perronius recenset.

Addendum est, idem innuere varias prærogativas, quas Euangelium Petro tribuit. 1. A Christo mutatum est illius nomen: *Tu es Simon filius Ionæ: tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus*, hoc est, petra, saxum. 2. Primus inter Apostolos semper recensetur, licèt Andreas eo major esset ætate, & prior vocatione: *Duodecim autem Apostolorum nomina hæc sunt* (verba sunt Mat-

th æi

thæi 10.) *Primus, Simon, qui dicitur Petrus*. 3. Primum Apostolorum Concilium convocavit, primus in eo suum suffragium tulit, in ejusque sententiam abiit tota multitudo. Quæ à Petro fundatæ sunt Ecclesiæ, Antiochena nimirùm, Alexandrina, & Romana, solæ prioribus sæculis Ecclesiæ Patriarchales habitæ sunt.

Patres in Petro divinitùs concessum in totâ Ecclesiâ primatum agnoverunt. Cyprianus in epistolâ ad Quintum laudat Petrum, quòd in Legalium disceptatione, Paulo, à quo arguebatur, primatum suum non objecerit: *Nam (inquit) nec Petrus, quem primus Dominus elegit, & super quem ædificavit Ecclesiam suam, cum secum Paulus de circumcisione disceptaret, postmodùm vindicavit sibi aliquid insolenter, aut arroganter assumpsit, ut diceret se primatum tenere, & obtemperari à novellis & posteris sibi debere*. Leo Magnus sermone de suâ ad Pontificatum assumptione, sic loquitur: *De toto mundo unus eligitur Petrus, qui & universarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiæ Patribus præponatur; ut quamvis in populo Dei multi sacerdotes sint, multique pastores, omnes tamen propriè regat Petrus, quo principaliter regit & Christus*.

Secundò, Romanum Pontificem esse legitimum Petri successorem, sic ostenditur. Ille est legitimus Petri successor, qui cathedram habet, in quâ Petrus sedit, & mortuus est; nempè cum primatus Petro concessus sit propter Ecclesiam, ut inter Apostolos unitas constitueretur, necesse est propter eandem rationem, ut primatus in Ecclesiâ sit perpetuus; proindèque oportet, ut aliquis in primatu Petro succedat: At is est Romanus Pontifex: Nam 1. Nullus unquam Episcopus, alius à Romano, se Petri successorem prædicavit: 2. Tota traditio asseruit,

Digitized by Google

ruit, Pontificem Romanum esse Petri successorem: Ita enim docent Tertullianus lib. de Præscript. cap. 36. Irenæus lib. 3. cap. 3. Cyprianus lib. 1. epist. 3. Epiphanius hæresi 27. Augustinus, qui lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 52. sic loquitur: *Cathedra tibi quid fecit Ecclesiæ Romanæ, in qua Petrus sedit, & in qua nunc Anastasius sedet?*

Probatur iterùm conclusio ex Conciliis. Hæc habet Canon secundus prioris Concilii Constantinopolitani: *Constantinopolitanus habeat primatus honorem post Romanum Episcopum.* Tunc igitur Græcis Patribus persuasum erat Romanum Pontificem in totâ Ecclesiâ primatum habere. Concilium Chalcedonense hæc etiam habet: *Perpendimus omnem quidem primatum, & honorem præcipuum secundùm Canones antiquæ Romæ, Dei amantissimo Episcopo conservari.* In Concilio Constantiensi damnatus est iste Vviclefi articulus: *Non est de necessitate salutis, credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias.* Hanc etiam legimus in Concilio Florentino, Græcis consentientibus, definitionem: *Definimus sanctam Apostolicam sedem & Romanum Pontificem in universum orbem tenere primatum, & ipsum Pontificem Romanum successorem esse B. Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium.*

Ex iis, quæ hucusque dicta sunt, evidenter patet, Patres, sive extra Concilia, sive in Conciliis adunatos, ubique semper Romanum Pontificem agnovisse pro vero ac legitimo Petri successore.

Solvuntur adversariorum objectiones.

Objicies 1. Hæc Christi verba: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, non referuntur ad Petri personam, sed ad hanc illius confessionem: *Tu es Christus filius Dei vivi*; ita ut sen-

Digitized by Google

sensus sit, fidem de Christi divinitate esse fundamentum Ecclesiæ ; ita enim Hilarius lib. 6. de Trinitate , Ambrosius in cap. 2. epist. ad Ephesios , Cyrillus Alexandrinus lib. 4. de Trinitate, Chrysostomus homil. 55. in Matthæum , locum illum interpretati sunt . Præterea alii Patres *Petræ* nomine ipsummet Christum intellexerunt; ita ut voluerint, hūc esse sensum verborum Christi: *Tu es Petrus, & super hanc petram quam confessus es , ædificabo Ecclesiam meam , petra enim erat Christus* ; ita Augustinus tractatu 124. in Joannem , nec non serm. 13. de verbis Domini.

Resp. ad 1. dist. antec. Hæc verba, *super hanc petram* , intelliguntur de confessione Petri tanquam de causâ meritoriâ, conc. ant. tanquam de causâ subjectivâ, neg. ant. hoc est , Petrus per illam confessionem aliquo modo meritus est, ut esset petra, super quam Ecclesia ædificaretur : *Mercedem* (ait Hieronymus in illum locum) *recepit vera confessio* . Ad 2. dist. antec. Patres per *petram* intellexerunt Christum , & non excluserunr Petrum, conc. ant. & excluserunt Petrum, neg. ant. Ideò Augustinus petram explicuit de Christo, quòd judicarit, eam expositionem minùs favere Donatistis contendentibus, ministrorum probitatem ad sacramentorum virtutem requiri: Verùm non exclusit aliam explicationem, quæ petram de Petro interpretatur; imò lib. 1. Retractat. cap. 21. asserit, postremam hanc explicationem non minùs esse probabilem, quàm alteram : *Harum* (inquit) *autem duarum sententiarum, quæ sit probabilior, eligat lector*. Cum igitur Augustinus lectori suo facultatem fecerit judicandi, quænam ex duabus illis sententiis sit probabilior, theologi qui per petram censent Petrum intelligi, non peccant contra reverentiam Augustino debitam . Expositionem verò confirmant ex eo, quòd vox *Petra* referatur ad petram, de quâ Christus anteà immediatè locutus fuerat;
at

Digitized by Google

at non de seipso, sed de Petro anteà locutus fuerat immediatè: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Præterea, cur Christus in mercedem confessionis dixisset Petro: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram, &c.*

Objicies 2. Hæc verba: *Tibi dabo claves regni cœlorum: Quodcumque ligaveris, &c.* dicta sunt Petro non in propriâ ejus personâ, sed quatenùs gerebat Ecclesiæ figuram: *Petrus* (inquit Augustinus tractatu 50. in Joannem) *quando claves accepit, Ecclesiam sanctam significavit.* Ergo ex his verbis: *Tibi dabo claves, &c.* colligi quidem potest, penès Ecclesiam esse regimen populi fidelis, non autem penès Petrum: quemadmodum ex eo, quòd regis procurator nomine regis claves alicujus urbis accipiat, malè infertur, illius urbis administrationem ad illum pertinere.

Resp. dist. ant. Quatenùs gerebat figuram Ecclesiæ sub ratione rectoris, conc. ant. sub ratione procuratoris, neg. ant. seu Petrus repræsentabat Ecclesiam, quemadmodum Princeps, dum civitatis claves recipit, repræsentat Rempublicam cui præficitur: *Petrus Apostolus* (inquit Augustinus tractatu 124. in Joannem) *propter Apostolatus sui primatum, Ecclesiæ gerebat figurata quadam generalitate personam.*

Objicies 3. Cyprianus asserit, parem fuisse Apostolorum potestatem: *Hoc erant utique cæteri Apostoli, quod fuit & Petrus, pari consortio præditi & honoris, & potestatis*: ergo Cyprianus censuit, Petrum non habuisse primatum inter Apostolos.

Resp. dist. ant. Cyprianus asseruit, parem fuisse Apostolorum potestatem & honorem, quoad amplitudinem rerum gerendarum, conc. ant. scilicet singuli ubiq; gentium poterant Euangelium annuntiare, erigere ac fundare Ecclesias, fungi Episcopatus ac presbyteratus potestate, ac honore

Digitized by Google

re quoad ordinem, & modum gerendi, neg. ant. nempè cæteri Apostoli Apostolatûs ministerio fungebantur cum subodinatione ad Petrum, quem eis Christus præfecerat tanquam centrum unitatis, seu qui suâ authoritate impediret, ne quis schisma conflaret in Ecclesiâ : *Quamvis Apostolis omnibus* (inquit Cyprianus) *post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat : Sicut misit me Pater, & ego mitto vos ; tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua authoritate disposuit.*

Instabis. Cyprianus libro de unitate Ecclesiæ sic loquitur : *Episcopatus unus est, cujus à singulis in solidum pars tenetur* : ergo Apostoli erant cum Petro æquales potestate.

Resp. dist. antec. Episcopatus unus est ratione Ordinis, conc. antec. seu unus est ordo Episcopatus, qui omnibus Episcopis æqualiter tribuitur : Ratione jurisdictionis, neg. antec. hoc est, non tam latè patebat singuli cujusque Apostoli jurisdictio, quàm jurisdictio concessa Petro; hæc enim in ipsos etiam erat Apostolos, illa verò in reliquos tantùm fideles, aut ministros: *Unum tamen* (inquit ibidem Cyprianus) *caput est, & origo una.*

Objicies 4. Patres non raro asserunt, Paulum Petro fuisse prorsùs æqualem : scripserunt enim 1. Romanam Ecclesiam ab utroque fuisse fundatam ; ita Leo Magnus serm. 1. de natali Apostolorum; 2. docuerunt, Romanos Pontifices non minùs esse in Cathedrâ Romanâ successores Pauli, quàm Petri ipsius: 3. Paulus Papa III. in bullâ convocationis Concilii Tridentini sic loquitur : *Authoritate Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, qua nos quoque in terris fungimur, &c.*

Resp. Patres illos intelligi debere de authoritate Apostolatus, excepto tamen (ut supra dictum est) primatu. Ad confirmationem verò di-

Digitized by Google

dicendum est, Petrum & Paulum eo sensu fundasse Romanam Ecclesiam, quòd uterque Romæ fidem annuntiarit, uterque in eâ urbe Episcopatus munia obierit; ita tamen, ut Paulus Petro subordinatus fuerit. Unde Gregorius Magnus lib.2. in Ezechielem, hom.18. de Petri à Paulo reprehensione tractans, Petrum Pauli superiorem vocat: *Ecce* (inquit) *à minori suo reprehenditur, & reprehendi non dedignatur; non ad memoriam revocat, quòd claves regni cœlorum acceperit*. Quod verò spectat ad constitutiones, quibus Romani Pontifices profitentur se authoritate Apostolorum Petri & Pauli convocare Concilia, dicendum est, id non intelligi de authoritate, cui Pontifices Romani successerint, sed de authoritate præsidii, quod implorant; unde non pauci Romani Pontifices in suis diplomatis, non Petri & Pauli tantùm meminerunt, sed plurium aliorum Sanctorum, ipsius etiam B. Mariæ Virginis: *Sit Dei omnipotentis* (inquit Nicolaus Papa I. in depositionis sententiâ contra Photium latâ) *& BB. Apostolorum Principum Petri & Pauli, & omnium simul sanctorum, atque venerandorum sex universalium Conciliorum authoritate, nec non & Spiritus sancti per nos judicio, ab omni sacerdotali honore alienus*. Eadem loquendi ratio reperitur quoque in epist. 9. Alexandri Papæ II.

Objicies 5. Petrus nusquam Romam professus est. Nam 1. dici non potest, quo tempore professionem illam susceperit, & quot annis Romæ commoratus sit. 2. Paulus ad Romanos scribens, multos Christianos salutat; at Petri non meminit, eum alioquin, cum esset Summus Pontifex, nequaquam prætermissurus. 3. Actorum 28. Lucas narrat, fratres obviam ivisse Paulo, qui illuc vinctus rapiebatur. 4. Ubi Paulus Romam pervenit, rogatus est à Judæis, ut de Christianâ religione mentem aperiret suam (ut ex Actis constat) sed id eum non rogassent, si priùs

Euan-

Digitized by Google

Euangelium audiissent à Petro. 5. Paulus in 2. epistolâ ad Timotheum ex urbe Româ scribens, hæc ait: *In prima mea defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me dereliquerunt*; verùm si Petrus tunc Romæ versatus fuisset, opem suam Paulo contulisset.

Resp. neg. ant. Nam 1. Petrum Romæ commoratum fuisse, ostenditur ex prioris illius epistolæ cap. 1. ubi hæc habentur: *Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone*; quippè Papias Polycarpi discipulus apud Eusebium lib. 2. Historiæ cap. 14. S. Hieronymus in catalogo scriptorum Ecclesiasticorum, Tertullianus lib. adversùs Judæos cap. 9. S. Augustinus lib. 18. de Civitate Dei cap. 22. Babylonis nomine Romam intellexerunt. 2. Petrum fundasse Romanam Ecclesiam, in eâque Episcopatum gessisse ad mortem usque, testantur Irenæus lib. 3. adversùs hæreses cap. 3. Tertullianus lib. de Præscriptionibus, Cyprianus epist. 55. Optatus Milevitanus lib. 2. contra Parmenianum, Hieronymus epist. 57. Augustinus epist. 263. quæ est ad Generosum, innumerique alii; unde vel factum illud est verum, vel nulla unquam de facto aliquo poterit haberi certitudo.

Ad priorem antecedentis, quod negatum est, confirmationem, dicendum est, Petrum quinque fermè annis post Christi mortem in Judæâ mansisse. Nempè Paulus ad Galatas 1. testatur, se anno tertio post conversionem, quæ contigit post primum annum à Christi passione, vidisse Petrũ Hierosolymis: *Abii* (inquit) *in Arabiam, & iterùm reversus sum Damascum. Deindè post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum*. Paulò post illud tempus Petrus Antiochiam se contulit, ubi sedit annis septem. Anno post Christi mortem undecimo, cum Hierosolymam rediisset, ab Agrippa rege conjectus est in vincula, viderique iterũ potuit à Paulo, qui ex urbe Antiochiâ eleemosynas ad fideles, qui Hierosolymis erant, detule-

lerat; nam postquam Lucas Actorum 12. retulit Petrum vinculis liberatum, hæc subjicit: *Barnabas autem & Saulus reversi sunt ab Hierosolymis expleto ministerio*. Eodem anno, hoc est, post Christi mortem undecimo, Claudii Imperatoris secundo, Romam profectus, in eâ urbe sedem suam in ævum permansuram fixit. Ejusdem Claudii anno nono, æræ vulgaris 49. Judæis publico edicto Româ ejectis, adfuit Concilio de Legalibus, quod anno sequenti Hierosolymis habitum est. In eum etiam annum incidit, quod Paulus scribit ad Galatas 2. *Deindè post annos quatuordecim* (à primâ suâ in urbem Hierosolymitanam professione numerandos) *iterùm ascendi Hierosolymam cum Barnaba, assumpto & Tito*. Claudio è vivis sublato Romam rediit, ibique diem extremam clausit: *Simon Petrus* (inquit Hieronymus lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis) *post Episcopatum Antiochensis Ecclesiæ ... secundo Claudii anno, ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibique viginti quatuor annis Cathedram sacerdotalem tenuit, usque ad ultimum Neronis, id est, decimum quartum*.

Ad alteram ejusdem antecedentis probationem, dicendum est, epistolam ad Romanos scriptam fuisse eo tempore, quod à Hierosolymitano Concilio ad Claudii mortem fluxerat; Corintho nimirùm scripta est ultimâ vice, qua (ut patet ex capite 15.) Paulus per eam urbem transiens Hierosolymam profectus est; ac proindè Petrus tunc Romam nondum redierat.

Ad tertiam probationem dici potest 1. cum Paulus Romæ vicinus esset, Petrum fortè Romæ non versatum fuisse; neque enim erectâ Romæ Episcopali Cathedrâ, ita urbi affixus erat, ut in vicinioribus urbibus, ac provinciis, Euangelium non annuntiaret; idque confirmatur ex Epiphanio, qui hæresi 27. scribit, Petrum Lino & Cleto, cum Româ ad tempus discessisset, suas partes de-

Digitized by Google

mandasse. Dici potest 2. non omnem fidelem populum Paulo ivisse obviam; nempè periculum fuisset, ne, cum Christianum nomen jam malè apud Romanos audiret, seditionis suspicionem suâ multitudine præberent: igitur verisimile est, aliquos tantùm ex Ecclesiâ Romanâ selectos, Paulo, aliorum nomine, obviam processisse, ac proindè mirum non est, quòd Petrus tunc Romæ Paulum expectarit.

Ad quartam probationem dicendum est, Judæos rogasse Paulum, ut de religione Christianâ mentem suam aperiret, indicaretque, cùm legis peritissimus esset, an cum legis figuris, ac vaticiniis cohæreret; non rogarunt verò, ut ab eo docerentur Christianam fidem, quasi de eâ nihil priùs audiissent; alioquin enim immeritò Paulus ad eos pluribus ante annis scribens, laudasset Romanorum fidem: *Fides vestra annuntiatur in universo mundo*.

Ad postremam probationem respondendum est, Paulum loqui de iis tantùm, qui causam ejus apud Cæsarem tueri potuissent, cui quidem juvandæ impar erat Petrus, cùm propter eandem fidem non minùs quàm Paulus invisus esset Neroni. Vide Perronium paginâ 182. & sequentibus.

Objicies 6. Cyprianus in Epistolâ ad Quintum, hæc ait: *Neque enim quisquam nostrum Episcopum se Episcoporum constituit*; ac proinde Romanus Pontifex non habet primatum inter Episcopos. Confirmatur. Idem Sanctus Doctor ibidem asserit, Episcopos à solo Deo judicari: *Expectemus* (inquit) *universi judicium Domini nostri Iesu Christi, qui unus, & solus habet potestatem, & præponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione, & de actu nostro judicandi*.

Resp. dist. ant. Neque quisquam nostrum Epis-

Episcopum se Episcoporum constituit, in Africâ, conc. ant. extra Africam, neg. ant. scilicet Cyprianus eâ loquendi ratione voluit innuere, nulli Episcopo in Concilio Carthaginensi vim illatam fuisse, ut rebaptizationi, quæ in eo decreta est, faveret, aut non faveret; sed quemque liberrimè suam de proposito argumento sententiam aperuisse: *Superest* (ait) *ut de hac ipsa re singuli quid sentiamus, proferamus, neminem judicantes..... neque enim quisquam nostrum, &c.* Ad confirmationem resp. verba quæ ex eodem Sancto Doctore laudantur, intelligi quoad occulta cordis, seu ad intentionem, quam quisque ad Synodos vocatus, sibi in dicendâ sententiâ proponit, non autem quoad actus manifestos, & exteriores. Nam 1. Cypriano persuasum erat, ad primates in Africâ, & ad synodos provinciales spectasse de Episcopis judicium. 2. Ratum erat ei, idem judicium ad Romanum Pontificem pertinere: eo nimirùm principio nixus, Stephanum Papam I. hortatur, ut Marcianum Arelatensem Episcopum, qui ad Novatianos defecerat, jubeat in ordinem redigi: *Dirigantur* (inquit) *à te literæ in Provinciam, & ad plebem Arelate constitutam, quibus abstento Marciano, alius in locum ejus substituatur.*

Objicies 7. Canon sextus Concilii Nicæni I. non omnes Ecclesias, sed aliquas tantùm Romano Pontifici subjicit: *Et ut apud Alexandriam* (verba sunt Canonis, juxta versionem, aut expositionem Ruffini lib. 1. Histor. Ecclesiast. cap. 6.) *& in urbe Roma vetusta consuetudo servetur, ut vel ille Ægypti, vel hic Suburbicariarum Ecclesiarum solicitudinem gerat*: Ergo ex Concilio Nicæno I. Romanus Pontifex, non habet primatum in totâ Ecclesiâ.

Resp. 1. versionem Ruffini non tam esse canonis versionem, quàm illius interpellationem; un-

Digitized by Google

de nihil simile apud alios Concilii interpretes legere est; nempe sic habet canonis lectio apud Dionysium Exiguum : *Antiqua consuetudo servetur per Ægyptum , Libyam & Pentapolim ; ita ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem , quia & urbis Romæ parilis mos est.*

Resp. 2. admissâ Ruffini versione, neg. conseq. Ratio est , quia canon , etiam in mente Ruffini , non confert Alexandrinum Episcopum cum Episcopo Romano secundùm omnia jura, quæ Episcopo Romano conveniunt ; sed tantùm secundùm ea, quibus fruitur, quatenùs est Patriarcha , seu, prout pluribus diœcesibus, seu pluribus Ecclesiasticis provinciis præficitur . Jubet igitur, ut Alexandrinus Patriarcha iisdem juribus in Ægypto , Libyâ & Pentapoli potiatur, quibus Romanus Patriarcha potitur suburbicariarum Ecclesiarum respectu ; hoc est, præcipit, ut Alexandrinus Episcopus Ægypti , Libyæ & Pentapoleos ordinet Metropolitanos, de eorum causis judicet, vocet eos, cum opus fuerit, ad Concilium, compellat, etiam per censuras, ut canones observent, quemadmodum Romanus Episcopus ordinat , vocat ad Concilia Metropolitanos variarum diœceseon, seu Ecclesiasticarum provinciarum, quibus tanquam Patriarcha præficitur.

Quæres . Quid Ruffinus intellexerit Ecclesiarum Suburbicariarum nomine.

Respondet Morinus noster *lib.* I. *Exercitationum Ecclesiastic. Exercitatione* 30. per Ecclesias Suburbicarias intelligi omnes Occidentis Ecclesias. Responsionem suam confirmat ex eo, quòd ab Augusto Cæsare usq; ad Imperium Constantini Magni omnes imperii Romani provinciæ respectu urbis Romæ dicerentur Suburbicariæ, hoc est, urbis Romæ potestati ac moderationi subditæ; nulla enim tūc temporis divisum habuit cum Româ imperium . Verùm post extructam à Con-

stan-

ſtantino Magno Conſtantinopolim, Byzantium cum Româ diviſit; ita ut dicta ſit: *Regia civitas, nova Roma, Civitas imperans*. Ea autem Imperii Romani diſtinctio (inquit Morinus) maximè enituit ſub Conſtantini filiis, inter quos diviſum fuit imperium; enituit quoq; ſub Valentiniano & Valente fratribus, ſub Valentiniano II. & Theodoſio juniore, ac tandem ſub Arcadio & Honorio, quibus imperantibus Ruffinus ſcribebat. Hinc factum eſt, ut ejuſdem Ruffini temporibus totus orbis deſiiſſet, Romæ reſpectu, Suburbicarius eſſe, idque tunc ſoli Occidenti conveniret.

Aliam Suburbicariarum Eccleſiarum ideam tradit Illuſtriſſimus Petrus de Marcâ lib. 1. *De Concordia Sacerdotii & Imperii cap.7.* Nempè ſcribit, Suburbicariarum Eccleſiarum nomine eas intelligi, quæ decem Provinciis Urbicariis, ſeu à Præfecto Prætorio per urbis Vicarium adminiſtratis, parebant; erant autem ſubſequentes: *Campania, Tuſcia, Vmbria, Picænum, Suburbicarium, Sicilia, Apulia, Calabria, Brucii, Lucania, Samnium, Sardinia, Corſica, Valeria*. Aliarum autem Occidentis provinciarum ſextus Nicænus Canon non meminit, quòd licèt Epiſcopus Romanus illas tanquam Patriarcha regeret, jura tamen Patriarchica non eâdem ratione, quâ in decem illis provinciis, non exercebat; ſed plura permittebat conſuetudinibus, quæ apud ea loca invaluerant.

Objicies 8. Ille non habet primatum in totâ Eccleſiâ, qui non poteſt dici Epiſcopus univerſalis: atqui Romanus Pontifex non poteſt dici Epiſcopus univerſalis: Siquidem Gregorius Magnus lib. 4. epiſt. indict. 13. epiſt. 32. Joannem Conſtantinopolitanum inſectatur, quòd ſe diceret Epiſcopum Oecumenicum, aitque nomen illud eſſe nomen blaſphemiæ. Epiſtolâ 36. ad Eulogium Alexandrinum datâ ſcribit, nullum deceſſorum ſuorum prophano illo nomine uſum fuiſſe. Ergo, &c.

Digitized by Google

Resp. distin. min. Non potest dici Episcopus universalis, seu solus universæ Ecclesiæ Episcopus, ita ut alii Episcopi sint tantùm Vicarii Romani Episcopi, conc. min. Non potest dici Episcopus universalis, seu, qui regat singulas orbis Ecclesias, servatâ singulorum Episcoporum jurisdictione, neg. min. Nomen Episcopi universalis priore tantùm sensu sumptum, non autem posteriore, repudiat Gregorius: *Sed absit (*inquit epist. 32.*) à cordibus Christianorum nomen istud blasphemiæ, in quo omnium sacerdotum honor adimitur, dum ab uno sibi dementer arrogatur*.

Objicies 9. Si Romanus Pontifex haberet primatum in totâ Ecclesiâ, posset 1. Canones ab Ecclesiâ conditos abrogare; posset 2. Episcopos pro libito deponere. Sed falsum est consequens: ergo, & antecedens.

Resp. neg. antec. Ratio est, quia ipsi Romani Pontifices asseruerunt, sui primatus partem esse canonum executionem: *Canones Ecclesiasticos (* inquit Martinus Papa I. epist. 9.*) solvere non possumus, qui defensores & custodes canonum sumus, non transgressores*. Hinc cum canones præscribant formam, ad quam exigi debet Episcoporum depositio, eam Romani Pontifices non tentant, nisi servatis Canonibus. Vide quæ de eâ formâ Canones Sardicenses decernunt.

Objicies 10. Primatus non jure divino, sed humano tantùm, delatus est Episcopo Romano; nimirùm propter Romanæ urbis amplitudinem cæteris orbis præsulibus præpositus fuit ab Imperatoribus & Conciliis: *Antiquæ Romæ (* inquit canon 28. Concilii Chalcedonensis*) throno, quòd urbs illa imperaret jure, Patres privilegia tribuerunt*.

Resp. neg. antec. Ad cujus probationem dist. Concilii Chalcedonensis verba: Privilegia patriarchica concesserunt, conc. antec. prima-

Digitized by Google

matum in totâ Ecclesiâ, neg. antec. Ratio est 1. quia ipsum Concilium Chalcedonense, cum primum à Romano Pontifice locum Episcopo Constantinopolitano tribuit, hâc ratione utitur, quòd sit *Nova Roma*; quemadmodum igitur ea ratio movit Concilium, ut Patriarchalem dignitatem Episcopo Constantinopolitano concederet; ita & quondam Patres movit, ut Episcopum Romanum totius Occidentis Patriarcham constituerent: sed inde desumpta non est dignitas primatûs, quem Episcopus Romanus habet in totâ Ecclesiâ, sed ab ipsomet Christo originem ducit suam: *Privilegia sua* (inquit Nicolaus Papa I. epistolâ ad Galliarum Episcopos) *per Petrum à Christo consecuta est Romana Ecclesia*.

CAPUT II.

Vtrùm Romani Pontificis judicium sit locus theologicus.

CONCL. ROmani Pontificis de aliquâ controversiâ judicium, locus est theologicus.

Probatur. Locus theologicus est fons, ex quo ad probandam fidem, & regulandos mores argumenta desumi possunt: atqui reverà desumi possunt ex judicio Romani Pontificis: ergo Romani Pontificis de aliquâ controversiâ judicium, locus est theologicus. Minor argumenti propositio variis momentis ostendi potest.

Primò, cum Romanus Pontifex (ut præcedenti conclusione dictum est) Primatum in totâ Ecclesiâ divinitùs habeat, jus habet docendi eos omnes, quibus à Christo præpositus fuit, seu solvendi dubia, quæ circa

Scripturarum sensum nasci possunt; proponendi traditionem Patrum; præcipiendi, ut ubique terrarum Canones observentur, imò & per censuras, ipsam etiam excommunicationem, compellendi singulos fideles, ipsos quoque præcipuarum sedium Episcopos, ut sanam fidem profiteantur; ut ad Euangelii & Canonum normam mores suos componant. Jus illud in Pontifice Romano quovis sæculo venerata est Ecclesia Catholica.

Altero Ecclesiæ sæculo Victor Papa excommunicationis minas Asiaticis intentavit, quòd Pascha cum Judæis celebrarent. Asiatici, ut seipsos tuerentur, non causati sunt, Romano Pontifici jus non fuisse excommunicandi tot Orientis Ecclesias, sed hoc uno se tuiti sunt; nempè praxim, quam sequebantur, se habere ex Apostolicâ traditione; ac proindè non esse causam, cur excommunicatione mulctarentur. Irenæus Lugdunensis Antistes eandem in Victore potestatem agnovit scribens, ut dispensatione potiùs, quàm potestate uteretur, nec (ut ait apud Eusebium Hist. lib. 5. cap. 24.) universas Ecclesias abscinderet.

Natum tertio sæculo Novatianorum schisma, authoritate Cornelii Papæ compressum est: Decreti, quod Romæ in Novatianum tulerat, ubique habita est ratio: *Cumque* (ait Eusebius Hist. lib. 6. cap. 43.) *in provinciis Antistites, quid agendum esset, consultassent, hujusmodi decretum cunctis promulgatum est, &c.*

Eâdem Romanorum Pontificum authoritate proscripti sunt Pelagiani ineunte quinto sæculo, latum in eos ab Apostolicâ Sede decretum omnes orbis Ecclesiæ summâ cum reverentiâ amplexæ sunt: *Iam enim* (ait Augustinus sermone 2. de verbis Apostoli) *de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt, causa finita est; utinam aliquando finiatur error*. Subsequentibus sæculis Damasus

Digitized by Google

ſus Macedonium, Neſtorium Cœleſtinus, Leo Eutychetem, Monothelitas Agatho, damnarunt; damnationique omnes orbis Eccleſiæ ſubſcripſerunt. Ex eâdem authoritate emanarunt tot leges, tot conſtitutiones, quæ tum in Gratiani Decreto, tum in Gregorii IX. Decretalibus leguntur, quaſque tôtus orbis Chriſtianus ſummâ cum reverentiâ veneratus eſt.

Secundò. Majores noſtri in cauſis dubiis Romanum Epiſcopum conſulere ſolebant, ejuſq; reſponſis omninò ſtare: *Mirari non poſſumus* (inquit Innocentius Papa I. epiſt. 4.) *dilectionem tuam ſequi inſtituta majorum, omniaque quæ poſſunt aliquam dubitationem recipere, ad nos quaſi ad caput, atque ad apicem Epiſcopatus referre, ut conſulta videlicet ſedes Apoſtolica, ex ipſis rebus dubiis certum aliquid faciendum pronuntiet.* In ejuſdem Innocentii, Siricii, aliorumque etiam anteriorum Pontificum epiſtolis nihil aliud ferè legere eſt, quàm eorumdem Pontificum reſponſa ad varias Epiſcoporum, imò & particularium ſynodorum conſultationes; adeò omnibus retrò ſæculis perſuaſum fuit, maximi eſſe momenti Epiſcoporum Romanorum deciſiones.

Tertiò. Iidem majores noſtri non rarò fidem, quam profitebantur, tuiti ſunt ſuâ cum Epiſcopo Romano conſentione: *Aut ſi eis placet* (inquit Hieronymus in epiſtolâ ad Marcum Presbyterum Celedenſem) *hæreticum me cum Occidente, hæreticum cum Ægypto, hoc eſt cum Damaſo, Petroque, condemnent.* Idem, ad Damaſum ſcribens, à quo ſciſcitatus fuerat, an tres hypoſtaſes, an verò unam tantùm in Trinitate admittere deberet, ſic loquitur: *Beatitudini tuæ, id eſt, Cathedræ Petri communione conſocior ..... Dignare ſcripta tranſmittere.* Hæc etiam habet de ſuâ cum Antiochenis Epiſcopis communione: *Simul etiam, cui apud Antiochiam de-*

beam communicare significes ...... Ego interim clamito: Si quis Cathedræ Petri jungitur, meus est.

Ex iis, quæ hucusque dicta sunt, colligitur 1. Romani Pontificis in totâ Ecclesiâ primatum semper in omnibus orbis Christiani provinciis enituisse. Colligitur 2. Eorumdem Romanorum Pontificum decreta apud primarum etiam sedium Episcopos, ipsas quoque variorum locorum synodos, magno semper in pretio fuisse. Colligitur 3. eadem decreta locum esse theologicum, ex quo tum ad stabiliendam fidem, tum ad regulandos mores argumenta desumantur; & quidem, fatentibus omnibus catholicis, ineluctabilia ac infallibilia, ubi Ecclesiarum consensus accesserit. Colligitur 4. recentiorum hæreticorum, Lutheri, Zuinglii, Calvini, Episcoporum Anglicanæ communionis, praxim distare quàm maximè à praxi fidelium, qui præteritis sæculis, & quidem purioribus vixere. Nempè illi recentiores hæretici Pontificum Romanorum responsa, decreta, constitutiones, definitiones nihili faciunt; imò probris ac dicteriis non rarò lacessunt; cum è contra apud omnes, tum Orientales, tum Occidentales, sive clericos, sive laicos, magno semper in pretio fuerint.

QUÆSTIO V.

De Episcopis.

Not. 1. Altero tomo nostri Commentarii Historici & Dogmatici de Sacramentis, plura de Episcopis dicta sunt, quæ necesse non est, ut hìc inserantur; nimirùm ostendimus 1. Episcopos divinæ esse institutionis: 2. eos divino jure presbyteris esse superiores: 3. eos suam jurisdictionem in creditum sibi

po-

Digitized by Google

populum immediatè accipere à Christo: 4. eos ita Ecclesiis necessarios esse, ut eorum ordo nec à Conciliis, nec à Summo Pontifice possit aboleri: 5. varios esse in Episcopatu gradus, quos tum ad sui dignitatem, tum ad utilius regimen Ecclesia vetus instituit.

Not. 2. Omissis igitur iis quæstionibus, quæremus hìc 1. utrùm Episcopi judices sint controversiarum fidei: 2. cujus ponderis sit latum ab eis de ejusdem fidei controversiis judicium.

CONCLUSIO I. Jure divino quisque Episcopus judex est controversiarum fidei.

Probatur. Quislibet Episcopus considerari potest, vel in Conciliis, vel extra Concilia: atqui sive in Conciliis, sive extra Concilia, est judex controversiarum, tum fidei, tum morum.

Et quidem *primò*, in Conciliis; neque enim (ut de Conciliis in genere differentes diximus) Episcopi in Synodis sedentes, sunt consiliarii, sed veri judices; unde doctrinis variis ac peregrinis censuras inurunt, eorùmque authores, si contumaces fuerint, anathemate feriunt.

Secundò, Extra Concilia quilibet Episcopus positus est à Spiritu sancto (ut ait Scriptura) regere Ecclesiam Dei: at regimen illud stare non potest, nisi doctrinam falsam damnare, & è contra veram probare possint; unde Christus vult, ut quisque fidelis suum Episcopum audiat, licèt plerumque illius facta non debeat imitari: *Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis facite, secundùm opera verò eorum nolite facere.*

Eo jure Episcopi sæpiùs usi sunt: Sic Dionysius Alexandrinus (Eusebio teste hist. lib. 7. cap. 6.) hæresim Sabellianam proscripsit, prolixasque de suo judicio dedit litteras ad Sixtum Pontificem maximum. Sic etiam Galliarum Episcopi nuper plerosque recentiorum Casuistarum errores damnarunt. Sic etiam anno 1699.

Digitized by Google

Galliarum Episcopi, sive in suis Diœcesibus, sive ad Synodos Provinciales congregati, acceptâ Innocentii XII. in formâ *Brevis* constitutione, quâ damnatur & prohibetur liber: *Explication des Maximes des Saints sur la vie interieure*, laudati Pontificis censuræ adhærentes, cum ipso judicarunt librum illum continere, *propositiones, sive in obvio eorum verborum sensu, sive attenta sententiarum connexione, temerarias, scandalosas, malè sonantes, piarum aurium offensivas, in praxi perniciosas, ac etiam erroneas respectivè.*

Tertiò. In obscurioribus tamen causis, hoc est, ubi quæstionis solutio minùs est liquida ac minùs aperta, necessarium est Concilium provinciale. Sic in causâ Montanistarum pleraque quondam habita sunt: *Nam cum fideles, qui in Asia erant* (inquit Eusebius Histor. lib. 3. cap. 16.) *sæpiùs & in plurimis Asiæ locis convenissent, novamque illam doctrinam examinassent, & prophanam atque impiam judicassent, damnata hæresi, isti ab Ecclesia & fidelium communione expulsi sunt*. Plurima quoque, sive in Oriente, sive in Occidente, celebrata sunt in causâ Pelagianorum.

Eæ verò particulares Synodi latum à se judicium mittere solent ad Summum Pontificem, ut illud suo assensu comprobet, promulgetque in aliis provinciis, ubi id expedire judicaverit: id videre est in plerisque Conciliis provincialibus, quæ post Tridentinum in Galliis celebrata sunt. Nonnunquam etiam particulares Synodi non tantùm Summo Pontifici, sed & aliis locorum Episcopis suam sententiam significare solent, sicut & solebant antiquitùs; sic Ario in synodo Alexandrinâ damnato, Alexander Episcopus ad omnes Episcopos synodi sententiam retulit per Epistolam, quam sic inscripsit: *Dilectis ac reverendissimis comministris ubilibet per Ecclesias constitutis*.

Ubi

Digitized by Google

Ubi autem Episcopi ad synodos convenire non poterant, ad eas mittebant judicium, quod in suâ diœcesi tulerant; cujus quidem judicii eadem habebatur ratio, ac si in ipsomet Concilio latum fuisset. Ad eam praxim alludit August. lib. 4. ad Bonifacium cap. ult. ubi sic de Pelagianis per Episcoporum subscriptiones damnatis loquitur: *Quid est ergo, quod dicunt: De simplicibus Episcopis, sine congregatione Synodi in locis suis sedentibus, extorta subscriptio est?*

CONCLUSIO 2. Licèt irrefragabile non sit judicium ab Episcopis extra concilia generalia de fide, aut moribus latum; ejus tamen, nisi evidens sit error, haberi debet ratio.

Probatur prior pars. A judicio privati cujuslibet Episcopi provocare licet, aut ad Metropolitanum, aut ad Synodum provincialem, aut ad Summum Pontificem: ergo cujusque privati Episcopi judicium non est irrefragabile. Confirmatur ex eo, quòd plures Episcopi, quibus non accessit aliorum consensus, aliquoties errarint, ut in Cypriano circa baptismum ab hæreticis datum, Nestorio, Macedonio, pluribusque aliis videre est.

Probatur altera pars 1. authoritate Cypriani, qui epist. 55. sic loquitur: *Neque enim aliundè hæreses obortæ sunt, aut nata sunt schismata, quàm inde, quòd sacerdoti Dei non obtemperatur.* 2. Episcopi, utpotè præpositi à Deo superioris, est legem, ubi dubia est, explicare: non enim minori pollet authoritate, quàm sacerdotes Levitici ad quos (scripturâ teste) spectabat legis explicatio. 3. Si lati vel ab uno Episcopo judicii haberi debeat ratio, major haud dubiè haberi debet, cum plures in unam sententiam nullo reclamante consentiunt: Hincque patet, quantùm aberrent quidam recentiores, qui probabilitatem, aliasque molliores doctrinas, licèt à quinquaginta, & ampliùs Episcopis juridicè damnatas, iterùm typis mandare, & populos docere præsumunt. Eorumdem

Digitized by Google

dem autem Episcopalium judiciorum maxima ratio debet haberi, ubi omnium Episcoporum consensus accesserit; siquidem (ut jam superiùs observatum est) irrefragabile est argumentum, quod ex illo unanimi singulorum Episcoporum consensu desumitur: *Aut verò* (inquit Augustinus lib. 4. ad Bonifacium cap. ultimo) *congregatione Synodi* (generalis) *opus erat, ut aperta pernicies damnaretur; quasi nulla hæresis aliquando sine Synodi congregatione damnata sit. Cum potiùs rarissimè inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit; multæque sint, atque incomparabiliter plures, quæ ubi extiterunt, illic improbari, damnarique meruerunt, atque inde per cæteras terras devitandæ innotescere potuerunt.*

QUÆSTIO VI.

De auctoritate Patrum.

Not. 1. QUæ ad Patrum auctoritatem spectant, ad quatuor capita reduci possunt. Nam 1. quæri potest, utrùm unius, aut alterius sententia, aliis reclamantibus, aut silentibus, vim multam habeat: 2. cujus sit ponderis plurium in unum dogma consensio, aliis ex aliâ parte reclamantibus: 3. quæ ratio haberi debeat Patrum, ubi unanimi consensu in eandem veritatem conspirant: 4. utrùm in omni argumentorum genere æqualis sit authoritas Patrum: 5. quænam cautiones in legendis Patribus adhibendæ sint.

Not. 2. Non est hìc quæstio de auctoritate Patrum in iis, quæ naturali lumine continentur, seu quæ, aut non sunt clarè revelata, aut ex revelatis minimè sequuntur; nempè apud om-

Digitized by Google

omnes constat, in ejus generis argumentis tantùm valere auctoritatem Patrum, quantùm valet ratio, quâ nituntur: nec id mirum est; siquidem Patres ut plurimùm neglexere philosophiæ, aliarumque scientiarum studium, ut totos sese divinæ sapientiæ traderent. Gregorius Nazianzenus & Basilius (Ruffino teste Histor. lib.2. cap.9.) per tredecim annos solius Scripturæ studio vacarunt. Hieronymus in proœmio in epistolam ad Galatas hæc de seipso scribit: *Plusquam quindecim anni sunt, ex quo manus meas nusquam gentilium litterarum quilibet auctor ascendit; & si quid fortè inde, dum loquimur, obrepit, quasi antiqui per nebulam somni recordamur.* Igitur quæstio est de iis solùm, quæ spectant ad theologiam, seu ad fidem, aut ea, quæ ex fide sequuntur.

CAPUT PRIMUM.

De auctoritate unius, plurium, omnium Patrum.

CONCL. I. UNius, aut alterius Patris, de rebus theologicis sententia, aliis de eâ silentibus, firmum argumentum non sufficit.

Probatur 1. In tantùm in rebus theologicis valet Patrum auctoritas, in quantùm fidem facit, aliquem articulum traditione contineri, seu à Christo, aut à Spiritu Sancto post Christi Ascensionem Apostolis fuisse revelatum; ita enim Augustinus docet lib. 3. de Peccatorum meritis, cap. 7. ubi adductis in medium testimoniis quorumdam veterum, sic loquitur: *Hæc non ideò commemoravi, quòd disputatorum quorumlibet sententiis tanquam canonica auctoritate nitamur, sed ut appareat ab initio usque ad præsens tempus, quo ista novitas orta est, hoc de* ori-

Digitized by Google

originali peccato apud Ecclesiæ fidem tanta constantia custoditum, ut ab eis, qui Dominica tractarent eloquia, magis certissimum proferretur ad alia refutanda, quàm id tanquam falsum refutari ab aliquo tentaretur. Atqui unius & alterius patris auctoritas, aliis silentibus, certam non facit fidem, quòd aliquis articulus Apostolis revelatus fuerit; neque enim concipi potest, revelationis depositum, quod universam spectat Ecclesiam, post Apostolorum tempora uni tantùm & alteri testi creditum fuisse.

Probatur 2. Eorum auctoritas firmum argumentum non sufficit, quorum sententiam improbare, ac rejicere licet: atqui unius & alterius patris, aliis silentibus, sententiam improbare, ac rejicere licet: *Neque enim* (ait Augustinus epist. CXI.) *quorumlibet disputationes velut Scripturas Canonicas habere debemus; ut nobis non liceat, salva honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis improbare, atque respuere, si fortè invenerimus, quòd aliter senserint, quàm veritas habet, divino adjutorio, vel ab aliis intellecta, vel à nobis. Talis ego sum in scriptis aliorum, tales volo esse intellectores meorum.*

CONCLUSIO 2. Plurium Patrum in unum dogma consensio, aliis ex alterâ parte reclamantibus, multùm quidem probabile, sed non omninò certum argumentum sufficit.

Probatur prior pars. Id sufficit argumentum multùm probabile, quo efficitur, ut multùm sit probabile, articulum aliquem Apostolis fuisse revelatum: atqui plurium Patrum consensione id efficitur; nempè, quòd articulus aliquis fuerit revelatus, est aliquod factum: Sed plurium testium consensione, factum aliquod redditur multùm probabile, licèt alii ex alterâ parte testes reclament: ergo, &c.

Probatur altera pars. Fieri potest, ut ii qui ex alterâ parte reclamant, præsertim si sancti-

Digitized by Google

ctitate & eruditione fint infignes, affecuti fuerint germanum, aut Scripturæ, aut traditionis fenfum; proindèque non eft certum certitudine fidei, quòd alii, qui contrarium docuere, non erraverint.

Quæres, quid eo in cafu à theologo fit agendum.

Refp. theologum tunc debere expendere: 1. quid docuerint Patres, qui ante illos, de quibus agitur, fcripferint: 2. quid de eodem articulo major & præcipua Ecclefiarum pars docuerit, ac doceat. Si id Theologus non poteft affequi, majori parti debet adhærere, donec Ecclefia per expreffam aliquam definitionem, quid de eo articulo credendum fit, ex Scripturâ, vel traditione eruerit. Vide quæ fuperiùs dicta funt pag. 137. & fequentibus.

CONCLUSIO 3. Unanimis Patrum in unum dogma confenfus, certiffimum argumentum fufficit.

Probatur 1. Unanimis Patrum in unum dogma confenfus certiffimum eft divinæ traditionis teftimonium; neque enim aliâ viâ, quàm per patres, qui fingulis fæculis fcripfere, Ecclefia poteft fcire, quid Apoftoli tradiderint: atqui certiffimum divinæ traditionis teftimonium, certiffimum argumentum fufficit, cum traditio non minùs fit Dei Verbum, quàm quod in libris Canonicis fcriptum legitur: ergo, &c.

Probatur 2. authoritate Concilii Tridentini prohibentis, ne quis contra unanimem Patrum fenfum Scripturas audeat exponere: *Ad coercenda petulantia ingenia* (inquit Sacra Synodus feff.4.) *decernit, ut nemo fuæ prudentiæ innixus in rebus fidei & morum, ad ædificationem doctrinæ Chriftianæ pertinentium, Sacram Scripturam ad fuos fenfus contorquens, contra eum fenfum, quem tenuit & tenet fancta mater Ecclefia, cujus eft judicare de vero fenfu, & interpretatione Scripturarum Sanctarum, aut etiam contra unani-*

Digitized by Google

nimem consensum Patrum, ipsam Scripturam Sacram interpretari audeat.

Ex duplici argumento, quod in conclusionis defensionem protulimus, patet, audiri non debere Cajetanum, cum hæc scribit initio Commentariorum in Genesim : *Si quando occurrerit novus sensus textui consonus , quamvis à torrente doctorum sacrorum alienus , æquum se præbeat lector censorem ...... Nullus detestetur novum Sacræ Scripturæ sensum ex hoc , quòd dissonat à priscis doctoribus ; non enim alligavit Deus expositionem Scripturarum Sacrarum priscorum doctorum sensibus, sed Scripturæ ipsi integræ sub Catholicæ Ecclesiæ censura* . Confirmatur ex eo, quòd ea Cajetani sententia invehat in Ecclesiam novitates omnes , enervetque argumenta omnia, quæ adversùs hæreticos ex traditione desumuntur.

Quæres, utrùm Patres, etiam probatissimi, in omnibus fidei controversiis, æqualis sint auctoritatis.

Resp. negativè . Ratio est, quia Deus nonnullos Patres elegit, ut prę cæteris certas Catholicæ fidei veritates adversùs hæreticos propugnarent: Sic Athanasius adversùs Arium , Augustinus adversùs Pelagium , Cyrillus Alexandrinus adversùs Nestorium , Leo Magnus contra Eutichetem specialiter electi sunt . 2. Ecclesia nonnullorum Patrum scripta expresse probavit , declaravitque iis contineri fidem, quam Apostoli prioribus fidelibus commendarunt . Ejus verò generis sunt libri, quos Augustinus contra Pelagianos & Semipelagianos de prædestinatione & gratiâ exaravit, ut in nostro tractatu de gratiâ fusè probabitur.

Digitized by Google

CAPUT II.

De cautionibus in legendis, aut laudandis Patribus, adhibendis.

CONCL. IN legendis ac laudandis pro fide Patribus, nonnullæ cautiones servandæ sunt.

Probatur enumeratione. *Primò*, si aliquis è Patribus id docuerit, quod Ecclesia Catholica posteà rejecit tanquam unanimi aliorum consensui contrarium; non ipsum Patrem, sed errorem, & quidem cum præfatione veniæ, theologus refellere debet, imitatus Augustinum, qui lib. 6. de Baptismo contra Donatistas cap. 2. sic de Cypriani circa rebaptizationem errore loquitur: *Quapropter reddens debitam reverentiam, dignumque honorem, quantùm valeo, persolvens pacifico Episcopo, & glorioso martyri Cypriano, audeo tamen dicere, eum aliter sensisse de schismaticis, vel hæreticis baptizandis, quàm posteà veritas prodidit.*

Secundò, Theologus in primis cavere debet, ne quempiam ex Patribus temerè erroris insimulet; unde si quæ in ejus libris ambiguè dicta leguntur, ex aliis illius sententiis, quantùm fieri potest, explicari, excusarique debent. Regulam illam tradit Facundus Hermianensis lib. 9. de tribus capitulis cap. 5. *Quemadmodum calumniantium hæreticorum est, ex dubiis & obscuris, quæ certa & manifesta sunt, malè interpretari; ita solitum est prudentiæ, ac pietatis catholicæ, ex indubitatis atque evidentibus, & firmare ambigua, & latentia declarare. Ideòque meliùs facimus, si virorum doctissimorum in pace Ecclesiæ mortem obeuntium scripta meliùs interpretemur.*

Tertiò, Plurium Patrum (ut jam superiùs obser-

servatum est) sententiam paucorum aliorum (nisi tamen intervenerit Ecclesiæ judicium) opinioni theologus debet anteponere; itaut hęc tria, quantùm fieri potest, semper sequatur, universitatem, antiquitatem, consensionem: *Sequemur autem universitatem hoc modo* (inquit Vincentius Lirinensis) *si hanc unam fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur Ecclesia. Antiquitatem verò ita, si ab his nullatenùs sensibus recedamus, quos sanctos majores ac Patres nostros celebrasse manifestum est. Consensionem quoque itidem, si in ipsa vetustate, omnium vel certè penè omnium sacerdotum pariter ac magistrorum definitiones, sententiasque sectemur.* Vide similia Patrum loca, quæ de traditione superiùs agentes laudavimus.

Quartò, Patres, qui ante exortas hæreses scripsere, simpliciùs ac proindè minùs cautè nonnunquam locuti sunt, quàm qui post exortas hæreses: *Didicimus* (ait Augustinus lib. de dono perseverant. cap. 20.) *singulas quasque hæreses intulisse Ecclesiæ proprias quæstiones, contra quas diligentiùs defenderetur Scriptura divina, quàm si nulla talis necessitas cogeret.*

Quintò, Patres in impugnandis erroribus nonnunquam usi sunt terminis, qui in speciem quidem erroribus oppositis faverent, sed re ipsa, & secundùm sensum ab eis intentum, omninò differrent: Sic qui Sabellianos impugnarunt, aliquando visi sunt destruere divinarum personarum consubstantialitatem, quam tamen (ut de Trinitate differentes ostendemus) reipsa propugnabant.

Inter eos Patres, qui in speciem in errorem oppositum ei, quem impugnabant, declinare visi sunt, Augustinus (ut ostendetur in tractatu de gratiâ) cum de prædestinatione & gratiâ contra Pelagianos & Semipelagianos differit, numerari non debet; nempè sæpiùs asserit se, cum Pelegianos impugnavit, cavisse sedulò, ne quid-

quam

Digitized by Google

quam proferret, quod vel in speciem Manichæismo, hæresi Pelagianæ circa liberum arbitrium prorsùs opposito, faveret : *Illa* (inquit lib.4. contra duas epistolas Pelagianorum cap.3.) *nefaria & damnabilia dogmata in hac tripartita divisione quisquis mente Catholica exhorret, illius quinquepartitæ latebras, insidiasque devitet, atque ita inter utrumque sit cautus, ut sic declinet Manichæum, ne se inclinet in Pelagium, rursùsque ita se sejungat à Pelagianis, ne se conjungat Manichæis, aut si in alterutris jam tenetur, nec sic se à quibuslibet alteris servet, ut in alteros irruat.*

Eandem Augustini Pelagianos, Manichæos, aut alios hæreticos impugnantis cautionem observavit Pomerius lib. 3. de vitâ contemplativâ cap. 31. ubi de eodem sancto Doctore sic loquitur : *S. Augustinus Episcopus, acer ingenio, suavis eloquio, sæcularis litteraturæ peritus, in Ecclesiasticis laboribus operosus, in quotidianis disputationibus clarus, in omni sua actione compositus, in expositione sua fidei nostræ Catholicus, in quæstionibus absolvendis acutus, in revincendis hæreticis* Circumspectus, *& in explicandis Scripturis Canonicis* Cautus.

Ex his patet, quàm immeritò recentiores quidam Augustinum traducant, quasi excesserit in suis contra Pelagianos & Semipelagianos disputationibus ; quàmq; falsa sint hæc, quæ de eodem sancto Doctore quidam scriptor, cujus nomini ac instituto parcimus, scribere non erubuit : *Nunquam tamen longiùs zeli ardore Augustinus abreptus est, quàm ubi Pelagianos impugnavit: dum enim ab eorum loquendi ratione, & erroribus longissimè recedere intendit, in periculosos excessus incidit, ut hinc aliqui theologi doctrinâ & pietate insignes dixerint, eum veritatis limites transgressum esse, nimio disputationis calore accensum fuisse, aut visum fuisse favere hæreticis. Verba hæc* (pergit idem scriptor) *insolen-*

lentia & impudentia essent, nisi vera essent. Sed hæc satis sint; nempè (ut jam monuimus) de Augustini auctoritate fusè dicemus in tractatu de gratiâ, & in tractatu de prædestinatione.

QUÆSTIO VII.

De auctoritate Scholasticorum.

Not. I. Scholastici sunt, vel antiqui, vel recentiores. Sive illi, sive isti, vel Scripturâ & traditione nituntur, ut suas assertiones confirment; vel solâ humanâ ratione, aut gravium (ut loquuntur) aliorum theologorum sententiâ.

CONCLUSIO I. In iis, quæ ad fidem, aut mores pertinent, nulla debet haberi ratio scholasticorum, qui nec Scripturâ, nec traditione, sed solâ humanâ ratione, & recentiorum authoritate, sua placita confirmant.

Probatur I. Nec humana ratio, quæ post peccatum originale tam facilè fallitur, nec recentiorum sententia, quæ sæpiùs maximè temeraria est, leges sunt, ad quas sive fidem, sive mores exigere debeamus; id nimirùm juris Scripturæ tantùm est, ac traditionis.

Probatur 2. Si scholasticorum, de quibus agitur, haberi deberet ratio, liceret in Moralibus sequi opinionum portenta, quæ ab Alexandro Papâ VII. Innocentio Papâ XI. & pluribus variarum provinciarum Episcopis proscripta sunt, tanquam quæ exitiosa sint ac scandalosa; ea enim opinionum in Moralibus portenta non ab uno tantùm, sed ab innumeris ferè recentioribus, qui perrarò Scripturam aut traditionem laudant, propugnata sunt.

De iis authoribus audiendus est pius, ac do-
ctus

Digitized by Google

ctus scriptor è familiâ Dominicanâ Vincentius Contensonius. Tom. 3. diss. præambulâ cap. 2. Specul. 3. sic loquitur: *Vidimus his temporibus Casuistarum (quos eruditissimos morum doctores indocti prædicant) fluxam authoritatem à Religiosis & Sacerdotibus quamplurimis, ab Episcopis sine numero, & à Romano Antistite, nedum contemptam, sed damnatam, ut exitiosam. Unde de illis potissimùm testibus, eorumque testimoniis, juxta Augustini regulam, tantùm credere, vel non credere, licet, quantum momenti adfaciendam fidem habere, vel non habere perpenderimus. Cum enim non è puris Ecclesiæ fontibus conclusiones suas derivent, sed iis neglectis, turbidis se proluant probabilismi fluentis, unde in tam horrida inciderunt opinionum portenta.*

Ei theologorum generi adscribendi sunt quidam alii, de quibus Melchior Canus, lib. 8. de locis theologicis cap. 1. sic loquitur: *Intelligo autem fuisse in schola quosdam theologos adscriptitios, qui universas quæstiones theologicas frivolis argumentis absolverint ...... Et cum in his Sacrorum Bibliorum testimonia rarissima sint, Conciliorum mentio nulla, nihil ex antiquis sanctis oleant .... Scholastici tamen, si superis placet, theologi vocantur ..... quos ego probare, nec debeo, nec possum.*

Conclusio 2. Plurium scholasticorum ex iis etiam, qui placita sua ad Scripturæ & Patrum normam exigere profitentur, consensus in aliquod dogma, si alii insignes, licèt numero pauci, dissentiant, non majoris est ponderis, quàm rationes, quibus nituntur.

Probatur 1. Scholastici non sunt à Christo, aut Ecclesiâ constituti controversiarum judices; id nempè juris solis Episcopis, populos sibi creditos docentibus, divinitùs concessum est: *Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit*. Unde cum in Synodis expenditur aliquod dogma, Patres non multùm moventur opinioni-

Digitized by Google

nibus, quæ in scholis hinc & inde agitantur, sed Scripturam tantùm & traditionem consulunt. Igitur Scholastici, de quibus est quæstio, se habent sicut causidici, seu causarum patroni; quemadmodum ergo causidici solius consultationis, non autem decisionis, vim habent, ita & scholastici.

CONCLUSIO 3. Unanimis scholasticorum omnium in unum dogma consensus, theologo suppeditat magni roboris argumentum.

Probatur 1. Id magni roboris argumentum suppeditat, quod Ecclesia nusquam explosit: error enim, cui non resistitur, approbatur :. atqui Ecclesia nunquam explosit scholasticorum omnium in unum dogma consensum, seu Ecclesia, sive in Synodis adunata, sive extra Synodos divisa, nunquam rejecit dogma, in quod omnes scholastici uno ore consentirent. 2. Unanimis omnium scholasticorum consensus, est testimonium plusquam probabile, articulum, in quem consentiunt, esse traditum. Quod enim (ait Tertullianus lib. de Præscriptionibus) apud multos unum invenitur, non est erratum, sed traditum.

Quæres 1. quodnam censuræ genus debeatur dogmati, quod adversatur unanimi scholasticorum omnium consensui.

Respondet Melchior Canus, dogma, de quo agitur, si hæresis non est, proximè accedere ad hæresim. Respondent alii, esse saltem erroneum. Contendunt alii, esse temerarium tantùm. Verùm cum omnes scholastici vix unanimiter consentiant in dogmata, quæ ab Ecclesiâ definita non sint, inutilis ad praxim nobis videtur quæstio, de quâ agitur.

Quæres 2. quam rationem theologus habere debeat judiciorum, quibus facultates theologicæ nonnunquam certas propositiones, aut approbant, aut rejiciunt.

Resp. 1.

Digitized by Google

Resp. 1. theologum debere seriò attendere ad rationes, quibus nititur doctrinale judicium, de quo est hìc quæstio: quò enim eæ rationes majoris fuerint ponderis, eò etiam majoris momenti erit doctrinale judicium à theologicis facultatibus latum.

Resp. 2. secluso etiam examine rationum, quibus facultatis theologicæ judicium doctrinale fulcitur, in pretio apud theologum esse debere judicium latum ab iis facultatibus quæ sapientiæ & eruditionis famâ commendantur, quæque solent fidei, ac morum quæstiones, non ad gravium (ut loquuntur) authorum placita, sed ad scripturæ, & traditionis normam expendere: Inter eas autem non ultimum locum tenere facultates theologicas Parisiensem, & Lovaniensem, is non inficiabitur, qui noverit, quot annis, quo labore, quibus Scripturæ & Traditionis studiis opus sit, ut quis in iis facultatibus doctoratus gradum adipiscatur.

Confirmatur mox data responsio ex eo, quòd apud eas facultates receptus sit mos non ferendi doctrinale judicium, nisi post maturum examen, nisi auditis Magistrorum omnium votis, ac rationibus, nisi etiam major pars consentiat: Unanimi Magistrorum consensu anno 1631. Parisiis edita est censura, quâ duo libri Anglicani percelluntur. Sic etiam anno 1611. edita fuit ea quâ *Philippi Mornæi mysterium iniquitatis* damnatum est. Sic quoque anno 1526. edita est quæ Erasmi colloquia proscripsit. Sic tandem prodiit ea quâ anno 1521. Lutheri dogmata profligata sunt. Unanimi quoque consensu editum est judicium, quo facultas Lovaniensis anno 1587. probavit ac suam esse declaravit doctrinam de gratuitâ prædestinatione ad gloriam, & necessitate gratiæ per se efficacis ad singulos pietatis actus. Sic etiam editum est, quod ab eâ ann. 1662. latũ est pro necessitate inchoatæ saltem charitatis Dei super omnia ad recipiendã gratiã in sacramento peniten-

Digitized by Google

tiæ : *Facultas Theologica Lovaniensis unanimi consensu censuit*, &c. Sic quoque editum est, quod anno 1653. ab eâdem facultate latum est adversùs septendecim propositiones ad Moralem spectantes, de quibus ab Illustrissimo Mechliniensium Archiepiscopo consulta fuerat. Sic tandem, seu *unanimi Magistrorum consensu*, prodiit censura, quam eadem facultas anno 1657. tulit adversùs viginti sex alias propositiones sibi ab Illustrissimo Gandavensium Episcopo oblatas.

Quæstio VIII.

De Historia humana.

Not. De humanâ historiâ hìc tria quæremus: 1. utrùm illius cognitio theologo sit utilis: 2. an aliquæ sint regulæ, quibus veræ à falsis historiis dignoscantur: 3. quænam sit historiæ humanæ authoritas.

Conclusio I. Historiæ sive prophanæ, sive ecclesiasticæ cognitio, theologo perutilis est.

Probatur prior pars. Cognitio historiæ prophanæ plurimùm confert ad Scripturarum, aut ecclesiasticorum monumentorum intelligentiam: *Quidquid igitur* (ait Augustinus lib. 2. de doctrinâ Christianâ cap. 28.) *de ordine temporum transactorum indicat ea, quæ appellatur Historia, plurimùm nos adjuvat ad sanctos libros intelligendos, etiamsi præter Ecclesiam puerili eruditione discatur.*

Probatur altera conclusionis pars. Theologus ex historiâ ecclesiasticâ discit 1. quid antiquum sit, quidve novum; quæ dogmata, sive fidei, sive morum, quæ disciplinæ capita in Conciliis determinata fuerint. Discit 2. quid in arduis religionis negotiis agendum sit; pauca nimirùm nunc occurrunt, quæ aliàs non occur-

re-

Digitized by Google

rerint : *Nihil sub sole novum* (ait Scriptura Ecclesiast. 1.) *nec valet quisquam dicere : Ecce hoc recens est ; jam enim præcessit in sæculis , quæ fuerunt ante nos* . Discit 3. quâ occasione nonnulla in Conciliis statuta fuerint , quam ob causam aliqua à Patribus scripta sint ; ac proindè , quinam sit germanus tum Conciliorum , tum Patrum sensus . Discit 4. præclara sanctorum gesta , ad quorum normam mores suos componat : *Exempla servorum tuorum* (inquit Augustinus lib.9. Confess. cap.2.) *quos de nigris lucidos , & de mortuis vivos feceras , congesta in sinum cogitationis nostræ urebant, & absumebant gravem torporem , ne in ima vergeremus* .

Conclusio 2. Nonnullæ sunt regulæ , quibus veræ à fictis historiis dignoscuntur.

Probatur enumeratione . *Primò* , vera est non ficta historia, quæ enarrat factum aliquod contigisse coram ingenti multitudine, quæ licèt illius interesset falsum manifestare , si quod fuisset , ipsum admisit , tradiditque posteris tanquam certum . Hinc colligitur, maximam esse certitudinem historiarum , quibus veteris legis miracula recensentur; scilicet patrata dicuntur coram sexcentis millibus testium, qui ea non modò pro veris habuerunt , sed & posteris tradiderunt libros, quibus continebantur; quamvis facta narrarent , quæ sibi ac toti Judaicæ genti parùm essent honorifica . Idem dici debet de miraculis , quæ referuntur in novâ lege ; eorum enim testes oculati pro defendendâ illorum veritate mortem obierunt .

Secundò , Econtrà cum factum aliquod non fuit evulgatum eo tempore , quo contigisse scribitur, sed tantùm multis post annis , fidem non meretur . Hincque patet, vel eo solo titulo rejici debuisse historiam de Joannâ Papissâ , quam ducentis & ampliùs annis, postquam contigisse fertur, tandem Marianus Scotus evulgavit .

Cc 2 Ter-

Digitized by Google

Tertiò, Factum quod non refertur ab insigni & fideli alioquin historico, cujus plurimùm interesset ipsum referre, quodque eum, si reverà contigisset, non potuisset latere, fictitium censeri debet, quamvis à pluribus historicis tempore posterioribus referatur.

Quartò, Veritas factorum quæ secretò, hoc est, coram uno teste contigisse dicuntur, pendet ab illius hominis fide, coram quo ejusmodi facta contigisse narrantur. Unde de iis factis non habetur certitudo, nisi in quantùm certum est, eum hominem nec deceptum fuisse, nec voluisse cęteros decipere. Hincque patet, quàm inane sit ac fluxum totius religionis Mahumetanæ fundamentum.

CONCLUSIO 3. Præter authores Sacros nullus historicus certus esse potest eâ certitudine quæ fidem generet.

Probatur. Quilibet privatus homo præter eos quos ex evidentibus motivis credibilitatis constat scripsisse ex motu Spiritûs sancti, absolutè loquendo, falli potest ac fallere: ac proinde nullus potest facere certitudinem, quæ generet fidem & cui, absolutè loquendo, non possit subesse falsum.

CONCLUSIO 4. Historici graves, ac fide digni, quales sive in ecclesiasticis, sive in sęcularibus nonnunquam reperire est, theologo argumentum probabile suppeditant.

Probatur. Probabile est, historicos de quibus agitur, nec falli, nec fallere velle: prudenter nimirùm se gerit, qui credit homini fide digno, affirmanti se, aut rem vidisse, aut accepisse ab hominibus sapientibus, qui illius oculati testes extiterint. Hinc patet imprudentem ac temerarium fore, qui fidem detraheret miraculis, quæ S. Augustinus in inventione corporis S. Srephani se vidisse testatur.

CONCLUSIO 5. Omnes probati, ac graves historici, nullo contradicente, factum aliquod enar-

Digitized by Google

enarrantes, theologo certum argumentum suppeditant.

Probatur. Id certum argumentum theologo suppeditat, de quo nemo qui sapiens sit, dubitare potest: atqui de facto quod ab omnibus probatis, ac gravibus historicis, nullo contradicente, refertur, nemo qui sapiens sit, dubitare potest. Nemo v.g. nisi desipiat, dubitare potest, Concilium Nicænum I. imperante Constantino Magno celebratum fuisse. Eo argumenti genere nituntur fideles, ut judicent quædam Concilia esse œcumenica, seu universam Ecclesiam repræsentare; ac proinde se prudenter fide divinâ credere, quæ in eis definita fuerunt.

Quæres, quid facto opus sit ad judicandum, an historicus aliquis sit de fide dignus.

Resp. expendendum esse 1. an sit coætaneus rei, quam enarrat; si enim multo post tempore vixerit, tantam fidem non meretur: 2. an in rebus etiam non multùm intricatis, nonnunquam deceptus sit: 3. an ipsius intersit facta sic extitisse, quemadmodum ab eo referuntur. Ob eam rationem Eusebii Cæsariensis fides in rebus quæ ad Arianos spectant, dubia est, Arianismi nimirùm fuligine aspersus fuisse creditur: sic etiam Socratis, ac Sozomeni testimonia non sunt omninò certa in rebus, quæ pertinent ad Novatianos; nempè Novatianorum schismatis rei fuisse perhibentur. Vide Melchiorem Canum lib. 11. de Locis Theologicis.

Digitized by Google

Quæstio IX.

De ratione naturali.

Not. De ratione naturali quæri potest 1. utrum à theologis consuli debeat: 2. quam vim, ac auctoritatem habeat.

Conclusio I. Ratio naturalis utiliter à theologis consulitur.

Probatur. Quod à Deo datum est homini ad comparandam veritatis cognitionem, utiliter à theologo consulitur: atqui ratio naturalis ad eum finem homini à Deo data est; est enim quædam divini luminis participatio, juxta illud Psalmistæ: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine.*

Quæres, utrum ratio naturalis se habeat per modum principii respectu theologiæ.

Resp. negativè. Ratio est, quia unum est tantùm theologiæ principium, divina scilicet revelatio, quæ aut Scripturâ, aut traditione continetur; & per hoc theologia (ut hujusce tomi initio dictum est) differt à Philosophiâ, aliisque disciplinis naturalibus. Dicendum est igitur, rationem naturalem eo sensu ad theologiam conferre, quòd ex principii revelatis conclusiones eliciat, aut exponat motiva credibilitatis, quibus fit, ut prudenter credamus, scripturam & traditionem esse verum Dei verbum.

Hinc sequitur *primò*, eos abuti ratione, qui in rebus theologicis primas partes ei tribuunt; *Oportet* (inquit S. Thom. 1. p. q. 1. ar. 8. ad 2.) *quòd naturalis ratio subserviat fidei.* Ejusmodi autem abusûs rei sunt hæretici omnes: ii enim ad præconceptarum quarumdam opinionum normam de vero scripturarum sensu judicare soliti sunt,

Digitized by Google

sunt, cum è contra germanus illarum sensus ex terminis quibus constant, ex Ecclesiæ ac sanctorum Patrum consensione desumi debeat.

Sequitur *secundò*, in eundem scopulum incidisse præsertim Socinianos, qui persuasi Deum nihil revelasse, quod humana ratio capere non valeat, in sensum metaphoricum detorquent omnia Scripturæ loca, quæ sumpta in literali, continerent dogma, quod hominis captum superat, aut rationi naturali oppositum esse videtur. Eò nimirùm nixi principio, Trinitatis, Incarnationis, aliorumque difficilium mysteriorum existentiam inficiati sunt.

Sequitur *tertiò*, ejusdem culpæ reos esse nonnullos hujus ævi conscientiæ casuum arbitros, qui Dei ipsius judices se ipsos constituentes affirmant: *Hæc aut illa ejus præcepta, si ad litteram sumerentur, non satis fore attemperata infirmitati humanæ:* ex eo nimirùm temerario judicio argumenta petunt, quibus præcipua mandata clarè alioquin Scripturis expressa convellunt. Idem in iis contingit, qui præconcepto hoc axiomate nixi: *Præceptum non obligat per se, quando tempus obligationis non exprimitur*, contendunt, primum Decalogi mandatum nusquam hominem in vitâ obligare: *Homo* (inquiunt) *nullo umquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei Spei, & Charitatis ex vi præceptorum divinorum, ad eas virtutes pertinentium.*

Conclusio 2. Communia principia rationis naturalis certum theologo argumentum sufficiunt: conclusiones verò quæ aliâ viâ, quàm per demonstrationem, ex illis inferuntur, argumentum tantùm probabile.

Probatur prior pars. Communia principia rationis naturalis, sive ad mores, sive ad alias veritates pertineant, certa sunt ac evidentia, ut patet in istis: *Totum est majus sua parte. Impossibile est idem simul esse & non esse. Bonum est facien-*

Digitized by Google

ciendum, ac malum fugiendum. Alteri ne feceris, quod tibi fieri non vis.

Probatur altera conclusionis pars. Conclusiones, quæ per demonstrationem non eliciuntur ex communibus principiis rationis naturalis, inferuntur tantùm per medium probabile: ergo solum argumentum probabile theologo sufficiunt.

Quæres, quænam conclusiones ex communibus principiis inferantur per medium demonstrativum, quænam verò per medium probabile.

Resp. conclusiones, quæ immediatè eliciuntur ex primis principiis, plerumque inferri per medium demonstrativum; sic ex isto moralis disciplinæ principio: *Alteri ne feceris, quod tibi fieri non vis;* demonstrativè colliguntur plura ex præceptis, quæ vetant, ne proximo damnum inferatur: Econtrà, quæ mediatè tantùm, & remotè ex iisdem rationis naturalis principiis inferuntur, plerumque probabiliter tantùm colliguntur, quia semper clarè non videtur connexio, quam remotæ conclusiones habent cum primis principiis, præsertim in rebus, quæ ad mores spectant; idque contingit, aut Deo nonnunquam (ut ait Augustinus) spargente pœnales cœcitates super illicitas cupiditates; aut propter præjudicia, vel propter pravum aliquem affectum, quo mens inclinatur ad judicandum pro iis rebus, quæ cupiditatem fovent, ac nutriunt.

Confirmatur responsio ex S. Thomâ, qui 1. 2. q. 94. artic. 6. sic loquitur: *Ad legem naturalem pertinent primò quædam principia communissima, quæ sunt omnibus nota: Quædam autem secundaria præcepta magis propria, quæ sunt quasi conclusiones propinquæ principiis. Quantùm ergo ad illa principia communia, lex naturalis non potest à cordibus hominum deleri in universali; deletur tamen in particulari, secundùm quòd ratio impeditur applicare commune principium ad particula-*

Digitized by Google

lare operabile propter concupiscentiam, vel aliquam aliam passionem. Quantùm verò ad alia principia secundaria, potest lex naturalis deleri de cordibus hominum, vel propter malas persuasiones, eodem modo, quo etiam in speculativis contingunt errores circa conclusiones necessarias, vel etiam propter pravas consuetudines & habitus corruptos, sicut apud quosdam non reputabantur latrocinia peccata, vel etiam vitia contra naturam, ut Apostolus dicit ad Romanos.

Confirmatur 2. eadem responsio ex excessibus authorum, qui hoc sæculo ad normam solius rationis per peccatum corruptæ de moribus scripserunt. Scilicet neminem latet, nullum esse præceptum in decalogo, quod suis ratiociniis ex primis principiis (ut iis videbatur) deductis non labefactaverint. Unde Alexander Papa VII. in decreto dato Romæ die 25. Septembris anni 1665. ejusmodi scriptorum placita meritò dixit, *opiniones Christianæ disciplinæ relaxativas, & animarum perniciem inferentes, natas ex summa luxuriantium ingeniorum licentia.*

DISSERTATIO QUINTA.

De propositionum Censuris.

Not. 1. SAtis non est theologo notitia locorum, ex quibus argumenta pro confirmandâ fide & regulandis moribus desumenda sunt; sed prætereà requiritur, ut noverit, quibus Censuris affici debeant propositiones, quæ iisdem sive fidei, sive morum regulis oppositas esse judicaverit. De primo, seu de locis theologicis, fusè totâ præcedenti dissertatione diximus: par est igitur, ut in istâ de propositionum censuris disseramus.

Not. 2. Octo passim recensentur damnabilium propositionum censuræ. Alia nimirùm est propositio hæretica, alia erronea, alia scandalosa, alia blasphema, alia piarum aurium offensiva, alia temeraria, alia seditiosa, alia denique suspecta. Septem priores censurarum species legere est in Concilio Constantiensi sess. 8. ubi recensitis Vvicleffi articulis, hocce de illis judicium latum est: *Quibus examinatis articulis, fuit repertum, (prout in veritate est) aliquos, & plures ex istis fuisse & esse notoriè hæreticos, & à pluribus sanctis Patribus reprobatos, alios non Catholicos, sed erroneos, alios scandalosos, & blasphemos, quosdam piarum aurium offensivos, nonnullos eorum temerarios, & seditiosos.* Octava censuræ species reperitur in Bullâ Pii Papæ V. quâ proscribuntur quædam propositiones, quas nonnulli scriptores Michaeli Bajo tribuunt: nempè laudatus pontifex asserit, quasdam ex iis propositionibus esse *hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, immittentes offensionem in aures pias.* Nonnulli scriptores relatis propositionum censuris addunt subsequentes. Præterea (inquiunt) aliquæ propositiones sunt proximæ hæresi, quædam sapiunt hæresim, quædam suspectæ sunt de hæresi, quædam improbabiles, aliæ malè sonantes, & tandem aliæ damnabiles. De variis illis propositionum censuris, hìc à nobis breviter est agendum.

QUAE-

Digitized by Google

QUÆSTIO PRIMA.

De propositione hæretica.

CONCL. I. PRopositio hæretica rectè definitur, ea quæ adversatur, aut expresso Dei verbo, aut expressæ definitioni Ecclesiæ.

Explicatur. Propositio hæretica dicitur adversari 1. *Dei verbo*, quia Dei verbum, seu scriptura, & traditio continent omnes articulos, qui ad fidem, aut mores spectant: non enim (ut superiùs dictum est) alii sunt fidei Christianæ fontes.

Dicitur 2. adversari Dei verbo *expresso*, hoc est, veritati quæ *expressè* Dei verbo continetur: ut sunt Christi mors, sepultura, resurrectio. Hinc patet, hanc propositionem quæ inter quinque damnatas ab Innocentio X. numero 2. legitur: *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ numquam resistitur*, meritò tanquam hæreticam fuisse proscriptam, contradictoriè nimirùm opponitur huic expressæ Scripturarum sententiæ: *Vos semper Spiritui sancto resistitis.* Patet iterum, hanc aliam: *Homo non tenetur amare Deum, neque in principio neque in decursu vitæ suæ moralis*, esse quoque formaliter hæreticam, quippè quæ contradictoria sit expressò Dei verbo: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*; ac proinde sub eâ qualificatione meritò damnata fuit ab Alexandro Papâ VIII.

Dicitur 3. adversari expresso Dei verbo, aut *expressæ definitioni Ecclesiæ*: siquidem propositio quæ implicitè tantùm continetur Dei verbo, postquam Ecclesia declaravit eam illo revera contineri, fide divinâ expresè credi debet ab iis qui-

bus sufficienter innotuit latum ab Ecclesiâ judicium; propter eam rationem hæc propositio: *Baptismus, qui datur ab hæreticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, non est verus baptismus*; ea (inquam) propositio est hæretica, quamvis olim, seu antequam Ecclesia in Concilio plenario (ut loquitur Augustinus) de eâ sententiam suam expressè tulisset, nequaquam esset hæretica; nec enim tunc omnibus Ecclesiis constabat, contrariam propositionem contineri, vel etiam implicitè, in Dei Verbo sive scripto, sive tradito.

Sic explicatæ conclusionis veritas hoc argumento probatur. Ea propositio rectè dicitur hæretica, quæ evidentur contradictoria est propositioni Catholicæ: Ideò enim hæc propositio: *Christus non est homo*, est hæretica, quòd isti Catholicæ: *Christus est homo*, evidenter sit contradictoria: atqui propositio, quæ adversatur, aut expresso Dei Verbo, aut expressæ definitioni Ecclesiæ, est evidenter contradictoria propositioni Catholicæ; siquidem propositio Catholica definitur ea, quæ explicitè Dei Verbo continetur, aut si implicitè tantùm, ab Ecclesiâ declarata fuit reverà eodem Dei Verbo contineri: ergo, &c.

Quæres, cujus naturæ debeat esse res aliqua, ut sit materia propositionis hæreticæ.

Resp. hæresis materiam esse, vel quæstiones juris, quæ ad fidem, aut mores pertinent, aut quæstiones facti, quæ Dei Verbo scripto, aut tradito continentur; nam aliæ quæstiones facti, quæ in Dei Verbo, aut scripto, aut tradito nullâ ratione continentur, possunt quidem esse materia erroris ad fidem minimè spectantis, sed non possunt esse materia, aut erroris ad fidem spectantis, aut alicujus hæreseos. Ratio est, quia propositio hæretica (ut dictum est) est ea, quæ opponitur propositioni explicitè revelatæ, aut quam, si impli-

Digitized by Google

implicitè tantùm revelata fit, Ecclefia folemni judicio declaraverit fequi ex revelatâ. Propofitio erronea (ut infrà dicetur) eft ea, quæ opponitur veritati implicitè revelatæ, feu, quæ ex explicitè revelatâ colligitur, quam tamen Ecclefia nondum declaravit ex eâ fequi.

Confirmatur argumentum. Materia hærefis, aut erroris ad fidem fpectantis, debet effe res, circa quam Ecclefia fit infallibilis, feu, de quâ abfq; erroris periculo judicare poffit: atqui Ecclefia eft folùm infallibilis circa ea, quæ revelatione aut explicitâ, aut implicitâ continentur; econtrà verò falli poteft circa res & facta, quæ revelatione nullo modo continentur: *Generale Concilium* (inquit Bellarminus lib.4. de Romano Pontifice cap.11.) *cui Romanus Pontifex per fe, vel per fuos legatos præfidet, in quæftionibus facti errare poteft*. Addit idem Cardinalis, Concilium fextum œcumenicum de facto erraffe: *Quòd fi aliquis adhuc non poteft induci, ut credat corruptam effe fextam fynodum, accipiat alteram folutionem, quæ eft Ioannis à Turrecremata lib.2. de Ecclef. cap. 93. qui docet, Patres fextæ fynodi damnaffe quidem Honorium, fed ex falfa informatione; ac proindè in eo judicio erraffe. Quamvis enim Generale Concilium legitimum non poffit errare, ut neque erraverit hoc fextum, in dogmatibus fidei definiendis, tamen errare poteft in quæftionibus de facto. Itaque tutò dicere poffumus, hos Patres deceptos ex falfis rumoribus, & non intellectis Honorii epiftolis, immeritò cum hæreticis commemoraffe Honorium.*

QUAE-

QUÆSTIO II.

De propositione erronea.

Not. NOn conveniunt authores, in quo præcisè posita sit erroneæ propositionis natura.

Melchior Canus lib. 12. de Locis theologicis cap. XI. docet, propositionem erroneam, esse eam quæ adversatur quidem alicui veritati Catholicæ, seu quam universa tenet Ecclesia, sed tamen quâ fides non evertitur, licèt aliqua ei labes inferatur; & in hoc (inquit) propositio erronea, est opposita propositioni hæreticæ, per hanc enim Catholica fides planè subvertitur. Propter eam rationem (ait) hæc propositio, *Verbum non est consubstantiale Patri*, est propositio hæretica, ista verò, *Speciales orationes applicatæ uni personæ per prælatos, vel religiosos, non plus ei prosunt, quàm generales*, est propositio erronea.

Nonnulli theologi contendunt, propositionem erroneam esse eam quæ repugnat veritati, quæ sequitur ex unâ præmissâ de fide, & ex alterâ quæ sit evidens. Propter eam rationem (inquiunt) hæc propositio, *Christus non est risibilis*, est erronea, quia (addunt) repugnat veritati, quæ sequitur ex hâc præmissâ quæ est de fide, *Christus est homo*: repugnat quoque alteri huic propositioni, *Omnis homo est risibilis*, quæ est omninò evidens.

Alii tandem volunt, propositionem erroneam esse eam quæ negat doctrinam communi Ecclesiæ consensu ita receptam, ut nullus pius & verè doctus de eâ dubitare audeat propter affinitatem quam in eâ invenit cum doctrinâ fidei. Ob id (inquiunt) ista propositio: *Maria Virgo non fuit*

Digitized by Google

fuit ſemper immunis à quolibet peccato actuali, eſt erronea, quia (addunt) proximè accedit ad propoſitionem quæ negat Mariam Virginem eſſe verè Dei matrem.

CONCLUSIO I. Propoſitio erronea non eſt ſolùm ea quæ adverſatur propoſitioni, quâ Catholica fides non evertitur. Eſt contra Melchiorem Canum.

Probatur. Per propoſitionem quâ fides Catholica non evertitur, vel Canus intelligit eam quæ non verſatur circa myſteria Trinitatis, & Incarnationis, Chriſti mortis, Gratiæ; vel ſolùm eam, quæ circa illa myſteria verſatur. Si primum, propoſitiones de peccato originali, de juſtificatione, de ſacramentis, ac multis aliis, quæ cum anathemate damnatæ ſunt in Concilio Tridentino, non eſſent hæreticæ; quod eſt abſurdum. Si ſecundum, ſolæ propoſitiones quæ propugnatæ ſunt à Sabellianis, Arianis, Macedonianis, Pelagianis, Neſtorianis, Eutychianis, Monothelitis eſſent hæreticæ. Sed hoc abſurdum eſt: ſiquidem plures ſunt propoſitiones quæ licèt circa illa myſteria non verſentur, tamen repugnant veritatibus quæ à Deo Apoſtolis, ac proinde Eccleſiæ, aut immediatè, aut mediatè, revelatæ fuerunt.

CONCLUSIO 2. Propoſitio erronea non eſt ſolùm ea quæ repugnat veritati, quæ ſequitur ex unâ præmiſſâ de fide, & alterâ evidente per rationem naturalem.

Probatur. Propoſitio quæ repugnat veritati, quæ ſequitur ex unâ præmiſſâ de fide, & alterâ quæ eſt evidens ratione naturali, formaliter eſt hæretica; nam propter eam rationem iſta: *In Chriſto non fuit humana voluntas*, eſt hæretica, & ſic in ſexto Concilio Generali damnata contra Monothelitas: & tamen (ajunt aliqui) non repugnat veritati quæ ſequatur ex duabus præmiſſis de fide, ſed tantùm ex unâ de fide: *Chriſtus eſt homo*, & ex alterâ quæ evidens eſt ratione natura-

tura-

turali : *Omnis homo habet humanam voluntatem*. Idem judicium ferri debet de hâc aliâ propositione : *Petrus non resurget* ; est enim formaliter hæretica, quamvis non adversetur duplici propositioni de fide, sed uni tantùm ; nimirùm repugnat veritati, quæ sequitur ex hâc præmissâ de fide : *Omnis homo resurget* ; & ex hâc aliâ, quæ est evidens ratione naturali : *Petrus est homo*.

Conclusio 3. Propositio erronea non est solùm ea, quæ negat doctrinam communi Ecclesiæ consensu ita receptam, ut nullus pius & doctus de eâ dubitare audeat.

Probatur. Ea definitio non valet, quæ convenit alteri, quàm definito ; nempè accurata definitio debet convenire omni & soli definitio : atqui ea, de quâ agitur, non convenit soli propositioni erroneæ, sed prætereà convenit propositioni scandalosæ ; nam propositio scandalosa à nemine pio & verè docto propugnatur. Confirmatur argumentum ex eo, quòd neminem pium & doctum reperire sit, qui dubitare audeat de falsitate omnium ac singulorum articulorum, quos Concilium Constantiense adversùs Vvicleffum proscripsit ; & tamen omnes ac singuli illi articuli non sunt erronei, sed aliqui (ut ipsummet Concilium loquitur) sunt hæretici, alii erronei, alii scandalosi, alii blasphemi, alii piarum aurium offensivi.

Conclusio 4. Propositio erronea strictè sumpta, est ea, quæ negat veritatem, quam communis Ecclesiæ consensus judicat esse mediatè revelatam, quamvis Ecclesia id nondum expressè definierit.

Probatur. Per eam definitionem propositio erronea differt ab hæreticâ ; nimirùm hæretica negat veritatem, aut immediatè revelatam, aut mediatè solùm, sed additâ solemni Ecclesiæ definitione. Differt quoque (ut subsequenti quæstione dicetur) à cæteris propositionibus dam-

Digitized by Google

damnabilibus, quas Concilium Conftantienfe recenfet. Hinc patet, opinionem Cypriani de invaliditate baptifmatis ab hæreticis collati, erroneam fuiffe, antequam Ecclefia definiiffet eam repugnare veritati, quæ continebatur Verbo Dei non fcripto, feu traditione, quæ docebat, internas difpofitiones baptizantis non nocere validitati baptifmatis. Verùm poft Ecclefiæ definitionem eft formaliter hæretica, ut jam fuperiùs dictum eft.

QUÆSTIO III.

De propofitionibus fcandalofa, & blafphema.

CONCL. I. PRopofitio fcandalofa ftrictè fumpta, rectè definitur: Propofitio, quæ per fe nata eft parere fpiritualem proximi ruinam, licèt in eâ nec error, nec hærefis apertè notari poffint.

Explicatur definitio. Propofitio, de quâ agitur, dicitur 1. parere fpiritualem proximi ruinam; hoc enim fert ipfum *Scandali* nomen, quod quidem fecundùm grammaticos non aliud fignificat, quàm offendiculum, quod ante pedes alicujus pofitum, eft caufa, cur cadat. Dicitur 2. quòd *per fe* nata fit parere fpiritualem proximi ruinam; nēpè *per accidens eft*, hoc eft ex parte fubjecti petitur ratio, cur ejufmodi ruina non fequatur. 3. Adduntur hæc verba: *Licèt in ea nec hærefis, nec error apertè notari poffint*; per quæ quidem verba propofitio fcandalofa ftrictè fumpta, feu, prout fpecialem cenfuræ notam continet, differt à propofitione hæreticâ & erroneâ; in iis enim hærefis & error apertè notari poffunt. In exemplum propofitionis fcandalofæ referri poteft ifta: *Ex auriculari confeffione graviffima fequuntur in-*

incommoda. Recenseri potest etiam hæc alia: *Sancti Mystici excluserunt à statu animarum transformatarum exercitationes virtutum*; per se nimirùm inclinat animas, quæ sibi videntur esse transformatæ, ad dimittendas virtutum exercitationes.

Conclusio 2. Propositio blasphema est ea, quę aliquod aut in Deum, aut in Sanctos convicium continet.

Explicatur. Per eam definitionem propositio blasphema differt ab aliis propositionibus, quibus specifica aliqua alia censura debetur; neque enim alię propositiones continent convicium aut in Deum, aut in Sanctos; hoc est, nec Deo, nec Sanctis aliquid tribuunt, quod eos dedeceat, aut ab eis detrahunt perfectionem, quæ debeatur. Hinc patet, hanc propositionem ab Innocentio Papâ XII. proscriptam: *Inferior Christi pars in Cruce non communicavit superiori suas involuntarias perturbationes*; esse non solùm erroneam, sed etiam blasphemam; scilicet multùm detrahit ex perfectione, quæ Christo debetur, seu multùm est ipsi injuriosa. Patet 2. propter eandem rationem, hanc aliam propositionem, quæ primo est loco inter quinque ab Innocentio Papâ X. damnatas: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus, secundùm præsentes quas habent vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant*; non solùm esse temerariam, impiam, & hæreticam; sed etiam (ut idem Innocentius in sua Constitutione datâ Romæ anno 1653. pridie Kalendas Junii declaravit) blasphemam. Nempè Deum reddit injustum legislatorem, qui ea præcipiat, quæ justis volentibus & conantibus, secundùm præsentes quas habent vires, sint impossibilia.

Digitized by Google

QUÆSTIO IV.

De propositionibus malè sonante, & piarum aurium offensiva.

CONCL. I. PRopositio malè sonans rectè definitur propositio, quæ licèt duplicem habeat sensum, unum bonum, & alium malum, absolutè tamen & sine distinctione profertur.

Explicatur. *Primò*, quatenùs propositio, de quâ agitur, dicitur habere duplicem sensum, unum bonum, & alium malum, differt ab hæreticâ & erroneâ; illæ enim propositiones non habent aliquem sensum bonum, saltem qui sit obvius, hoc est, quem verba, ex quibus constant, præseferant: 2. quatenùs dicitur absolutè & sine distinctione proferri, differt à propositionibus, ex quibus pravus sensus excluditur, per explicationem ac restrictionem terminorum.

CONCLUSIO 2. Propositio piarum aurium offensiva, definitur propositio, quæ aliquid absonum, & subjecto, de quo fertur, indignum continet.

Explicatur. Propositio, de quâ agitur, dicitur 1. offensiva *aurium*, non quidem propter sensum, quem à parte rei continet, sed propter modum, quo ille sensus exprimitur. Dicitur 2. offensiva aurium, non quarumcumq; sed *piarum*; neque enim (ut olim in Pharisæis accidit) si impii aliquâ veritate offendantur, ob id propositio, quæ illam veritatem continet, dici debet per se aurium offensiva. Addendum est, eam quoque *per se*, non debere dici aurium piarum offensivam, quæ pios quidem, sed indoctos offendit; siquidem (ut observat Melchior Canus) ad ferendum judicium de aliquâ propositio-

Digitized by Google

sitione, consuli non debet promiscuum vulgus, licèt pietatem præseferat; sed consuli debent viri, qui cum pietate doctrinam conjunxerunt. Scilicet non rarò contingit, ut propositio, quæ piæ plebis aures offendit, viros peritos, ac sapientes non tantùm non offendat, sed etiam nec moveat. Id præsertim videre est in propositionibus, quæ enuntiant abusus, aut superstitiones, quæ ab hominibus, piis quidem, sed parùm peritis, nonnunquam admittuntur in quarumdam imaginum, aut quorumdam sanctorum cultu. Dicitur 3. nonnihil continere absonum, seu in subjectum, de quo profertur, non satis honorificum; ac per hoc patet, propositionem, de quâ agitur, non tam peccare in sensu, quàm in modo, quo ille sensus exprimitur; hincque colligitur, cavendum esse theologo, cum de partu B. Mariæ Virginis loquitur, ne circumstantias explicet, quæ exprimi non possunt, nisi terminis, qui minimè deceant.

QUÆSTIO V.

De propositionibus temeraria, & seditiosa.

CONCL. I. PRopositio temeraria, est propositio, quæ in materiâ fidei, aut morum profertur absque auctoritate, aut Scripturæ, aut unanimis traditionis, aut saltem aliquorum Patrum; & à fortiori, si major episcoporum & theologorum pars judicet, eam aut Scripturæ, aut tradition, aut doctioribus Patribus adversari.

Probatur. Temerarium dicitur, quod absque fundamento asseritur, ac profertur in medium; sed propositio, quæ in materiâ fidei, aut morum pro-

Digitized by Google

profertur absque auctoritate, aut Scripturæ, aut unanimis traditionis, aut saltem aliquorum Patrum, asseritur ac profertur sine fundamento: cum (ut jam sæpiùs dictum est) non aliud sit fundamentum fidei ac morum, quàm Scriptura, traditio, & Patres.

Inde verò colligitur 1. hoc Casuistarum axioma: *Honor potior est, quàm vita*; non solùm esse scandalosum & perniciosum, sed etiam temerarium; siquidem nullo, aut Scripturæ, aut traditionis, aut Patrum testimonio nititur. Colligitur 2. plures ex propositionibus, quæ circa cultum Deo debitum, charitatem exhibendam proximo, homicidium vitandum, à recentioribus prolatæ sunt in medium, esse temerarias; nempè, ne minimo quidem, aut Scripturæ, aut traditionis fundamento nituntur, sed levissimis tantùm ratiunculis. Ejusmodi verò sunt eæ omnes, quas Alexander Papa VII. & Innocentius XI. publicis decretis damnarunt.

Quæres, utrùm quælibet propositio temeraria sit hæretica, aut erronea; & vicissim utrùm omnis hæretica, aut erronea, sit temeraria.

Resp. ad primum negativè. Ratio est, quia propositio hæretica (ut supra dictum est) est ea, quæ contradictoriè opposita est veritati expressè revelatæ; erronea, quæ opposita est veritati implicitè tantùm revelatæ, seu, quæ per argumentationem (secluso solemni Ecclesiæ judicio) ex expressè revelatâ colligitur: atqui quælibet propositio temeraria non est ejusmodi; nempè nonnullæ sunt propositiones temerariæ, quæ respiciunt facta, quæ multò post Apostolorum ætatem contigerunt; ac proindè, quæ, cum propter eam rationem revelata non fuerint, non possunt (ut supra dictum fuit) esse hæresis, aut erroris ad fidem pertinentis materia.

Resp. ad 2. omnem propositionem formaliter hæreticam, seu, quæ adversatur veritati, quæ explicitè & immediatè Dei Verbo, sive scripto, sive

tra-

Digitized by Google

tradito, continetur, aut quæ per solemne Ecclesiæ judicium declarata fuit eo contineri, semper esse temerariam: non enim major temeritas fingi potest, quàm quæ aut expressò Dei verbo, aut apertæ definitioni Ecclesiæ contradicit.

Resp. iterùm ad eandem propositæ quæstionis partem, quamlibet propositionem erroneam, non semper esse temerariam: nempè licèt veritas cui opposita est, sit mediatè & implicitè revelata; nonnunquam tamen multi sunt, & quidem primi ordinis doctores, qui negant eam veritatem, cui opponitur ea quam defendunt, esse, etiam mediatè, revelatam. Id videre est in quæstione de baptismo ab hæreticis dato, & in quæstione de visionis beatificæ dilatione usque ad corporum resurrectionem: eæ enim quæstiones ante Ecclesiæ definitionem, non ultimos, sive pro affirmativâ parte, sive pro negativâ, patronos habebant, ac proinde propositionibus, quæ de eis proferebantur, tunc temeritatis nota inuri non poterat.

Conclusio 2. Propositio seditiosa, est ea quæ per se apta est parere seditionem.

Evidens est ea defini tio ex ipsâ nominis etymologiâ. Contendunt aliqui, propositionem seditiosam, nisi aliunde opponatur doctrinæ fidei, vel morum, vel disciplinæ, non videri inter censuras theologicas comprehendi debere, licèt ab Ecclesiâ prohiberi possit. Volunt alii eo sensu illam inter theologicas notas comprehendi, quòd ad scandalosam propositionem reducatur: nempè (ajunt) seditio, ad quam illa propositio movet, contingere non potest absque spirituali multorum ruinâ, & plurium peccatorum lethalium commissione.

Digitized by Google

QUÆSTIO VI.

De propofitionibus, fufpecta de hærefi, fapiente hærefim, hærefi proxima.

CONCL. I. PRopofitio fufpecta de hærefi rectè definitur, propofitio quæ multâ cum probabilitate judicatur hæretica.

Explicatur definitio. *Primò*, propofitio de quâ agitur, judicatur *hæretica*, hoc eft, contradictoriè oppofita veritati, quæ aut explicitè & immediatè revelata eft, aut fi implicitè tantùm & mediatè, ab Ecclefiâ folenni judicio declarata fuit revelata. *Secundò*, judicatur hæretica *cum probabilitate*, id eft, ex hæreticâ infertur per argumenta, quę licèt certitudinem moralem generét, non excludunt tamen omne dubium: unde propofitio de quâ eft quæftio, non poteft dici abfolutè hæretica, fed tantùm fufpecta de hærefi. *Tertiò*, judicatur hæretica cum multâ probabilitate; neque enim aliqua propofitio propter levem probabilitatem, cum fundamento adduci debet in hærefis fufpicionem: æquitati nimirùm repugnat, ut propter leve fundamentum, tam gravis cenfura alicui propofitioni inuratur: gravis autem fundamenti nomine hìc intelliguntur rationes petitæ ex fcripturâ & traditione, quæ non unum, & alterum tantùm doctorem ad affenfum moveant, fed ingentem magiftrorum numerum, paucis exceptis, determinent.

CONCLVSIO 2. Propofitio quæ fapit hærefim, definitur, propofitio quæ multò majori cum probabilitate, quàm fufpecta de hærefi, judicatur hæretica.

Ex-

Digitized by Google

Explicatur definitio. Probabilitas gradus quosdam habet, seu major est, vel minor pro majori, vel minori pondere rationum, quibus nititur: igitur quando magna est probabilitas, quòd aliqua propositio sit hæretica, tunc (ut conclusione præcedenti dictum est) constituitur propositio suspecta de hæresi: quando autem est maxima probabilitas, seu vehemens suspicio, tunc constituitur propositio sapiens hæresim, quia ea quæ per gustum exploramus, nobis magis certa sunt, quàm quæ per solum intellectum suspicantem attingimus. Hinc igitur patet, idem fundamentum, sed sumptum secundùm diversos gradus, constituere propositionem, aut quæ de hæresi suspecta sit, aut quæ sapiat hæresim.

Quæres, an, ut propositio dicatur suspecta de hæresi, aut hæresim sapere, attendenda sit conditio scriptoris, in quo reperitur; seu utrum habenda sit ratio sectæ cui scriptor nomen dedit, an verò propositio in se solâ considerari debeat.

Respondent nonnulli, propositionem, ut ei inurantur censuræ de quibus est quæstio, considerari debere in se ipsâ, & independenter à sensu quem author in libro, in quo propositio continetur, sibi proponere potuerit.

Respondet Melchior Canus lib. 12. de Locis Theologicis, cap. XII. attendi debere conditionem proferentis, seu ut suspicio de hæresi alicui propositioni inuratur, attendendum esse ad mentem scriptoris, à quo prolata fuit in medium. Melchiori Cano hâc in parte subscribimus, eò quòd suspicio, sapor, ex adjunctis desumantur; iis enim adjunctis seu circumstantiis nititur probabilitas, propter quam propositio, aut sapit hæresim, aut in hæresis suspicionem adducitur.

Ex postremâ illâ responsione colligendum est 1. attendi debere ad conditionem, & fidem proferentis, si propositio quæ suspecta est de hæresi,

aut

Digitized by Google

aut quæ sapit hæresim, consideretur in ordine ad puniendum, vel absolvendum proferentem. Ratio est, quia dubium est eo in casu, an propositio prolata fuerit in hæretico sensu; illud autem dubium solvi non potest, nisi ex statu, & conditione proferentis, seu si proferens sit hæreticus, moralis erit certitudo, quòd in suâ propositione sensum hæreticum intellexerit: Hinc ista propositio: *Non oportet Eucharistiæ sacramentum solenni ritu per vias publicas circumferre*, in ore Lutherani qui negat Christum esse in Eucharistiâ corporaliter præsentem extra actualem illius usum, aut in ore Calvinistæ qui contendit Christum ne in ipso quidem actuali usu, Eucharistiâ substantialiter contineri, esset hæretica: ècontra suspecta non esset in ore Catholici qui timeret, ne propter aliquam peculiarem circumstantiam debita reverentia sanctissimo Sacramento per vias publicas delato non exhiberetur. Sic etiam hæc alia: *Una natura Dei Verbi incarnata*, est hæretica cùm profertur ab Eutychianis; eâ nimirùm significare intendunt, unam tantùm esse in Christo naturam post unionem: cùm ècontra sit Catholica, cùm à viro Catholico profertur; nam in illius mente significat non duas, sed unam tantùm personam, Verbi nimirùm, esse in Christo. Sic denique hæc alia: *Unus è Trinitate passus est*, quæ tot olim turbas movit, in Ecclesiâ non est suspecta de hæresi, cum à Catholico profertur, cum ècontra certò sit hæretica in sensu Eutychianorum, in quo eam Hormisda Papa proscripsit.

Colligendum est 2. attendi debere ad antecedentia & consequentia, si sit quæstio de propositione, quæ in aliquo libro continetur. Quamvis enim secundùm terminos quibus constat, & separata à restrictionibus quæ illam in eo libro aut præcedunt, aut subsequuntur, sit aliquando non solùm de hæresi suspecta, sed etiam certò hæretica; nihilominùs poterit esse sana in sensu autho-

Digitized by Google

ris, seu habitâ ratione connexionis, quam in libro quo continetur, habet cum antecedentibus & consequentibus.

CONCLUSIO 3. Propositio hæresi proxima definitur ea, quam major & sanior doctorum pars ex Scripturâ & traditione judicat esse hæreticam, licèt non audeat eam dicere simpliciter hæreticam, quòd aliqui non infimi nominis theologi contendant, ipsi censuram hujusmodi inuri non debere.

Ex eâ definitione patet, propositionem hæresi proximam idem esse omninò cum propositionibus suspectâ de hæresi, sapiente hæresim; non enim aliud dicit, quàm summam probabilitatem, quòd reverâ sit hæretica.

Quæres, an propositiones suspectæ de hæresi, sapientes hæresim, hæresi proximæ, semper certò mereantur aliam censuræ speciem.

Resp. affirmativè. Ratio est, quia ejusmodi propositiones semper sunt temerariæ, & nonnunquam etiam scandalosæ, cum semper multùm sit probabile, eas contradictoriè oppositas esse veritati, quam tenet Mater Ecclesia.

QUÆSTIO VII.

De propositionibus improbabili, & damnabili.

CONCL. I. PRopositio improbabilis est ea, quæ nullo Scripturæ, aut traditionis, aut rationis theologicæ fundamento nititur.

Explicatur. Probabilitas in rebus, quæ ad fidem, aut mores spectant, non nascitur, nisi ex argumentis, quæ petuntur, aut ex Scripturâ, aut ex traditione, aut rationibus theologicis: ergo propo-

positio, quæ ejusmodi argumentis non nititur, rectè dicitur improbabilis.

Quæres, utrùm improbabilitas sit species censuræ, quæ à temeritate distincta sit.

Respondent nonnulli negativè; nimirùm (inquiunt) propositio, quæ nec Scripturâ, nec traditione nititur, est nova; ac proindè in rebus, quæ ad fidem, aut mores spectant, est semper falsa ac temeraria; nempè (ut supra dictum est) omnes veritates, quæ ad fidem, aut mores spectant, Apostolis, saltem implicitè, revelatæ sunt; ac proindè quod est novum, semper est falsum ac temerarium.

Respondent alii theologi, improbabilitatem esse censuram specie distinctam à temeritate: nam (aiunt) temeritas non tantùm in propositione dicit defectum argumentorum, quibus nitatur; sed prætereà dicit positiva argumenta, quibus impugnetur. Priori sententiæ adhæremus.

Conclusio 2. Propositio damnabilis est ea, quæ prohiberi debet, abstrahendo à speciali censurâ, quâ affici potest.

Ex eâ definitione patet 1. propositionem damnabilem differre à propositionibus, quibus specialis censura jam inusta est; hæc enim abstrahit à quâlibet censurâ, quæ jam inusta fuerit: patet 2. propositionem damnabilem se habere per modum generis respectu omnium propositionum, quibus aliqua censura debetur.

Quæres 1. quas ob causas aliqua propositio dici possit damnabilis.

Resp. dici posse damnabilem 1. quoties fundamentum est ei inurendi aliquam ex censuris, quæ in hâc dissertatione relatæ sunt. 2. Cum ea propositio inurit censuram alteri propositioni, quæ licèt falsa sit, non meretur tamen censuram: Hujusmodi est hæc, quæ in Pii Papæ V. bullâ, quæ incipit: *Ex omnibus*, numero 22. legitur: *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad*

 Rom. 2.

Digitized by Google

Rom. 2. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter quæ legis sunt, faciunt, intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus*. 3. Cum aliqua propositio injuriosè rejicit oppositam, licèt falsam, ut videre est in istâ, quæ in laudatâ Pii V. bullâ, numero 30. legitur: *Fures sunt & latrones, qui docent, tentationi ulli, sine gratiæ ipsius adjutorio resistere hominem posse, sic ut ab ea non superetur*. 4. Cum propositio detrahit famæ alicujus; nam propter eam rationem, libri famosi jure, ac meritò ab Ecclesiâ proscribuntur.

Quæres 2. quid per adverbium *respectivè*, significetur, cum reperitur in decreto, in quo dicitur has, & illas propositiones esse *respectivè*, hæreticas, erroneas, temerarias, scandalosas, perniciosas, blasphemas, &c.

Resp. eum loquendi modum, quem Summi Pontifices mutuati sunt ex Concilio Constantiensi, significare, aliquam ex recensitis notis afficere unamquamque ex propositionibus disjunctivè; ita ut nulla sit, in quam non cadat una saltem ex notis, quæ in condemnationis decreto referuntur.

Quæstionibus de propositionum censuris addenda est prohibitio Innocentii Papæ XI. quæ legitur in decreto, quo 65. propositiones ad moralem spectantes proscripsit; sic autem habet ea prohibitio: *Tandem ut ab injuriosis contentionibus Doctores, seu scholastici, aut alii quicumq; in posterum se abstineant, & ut paci & charitati consulatur, idem sanctissimus in virtute sanctæ obedientiæ præcipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuscriptis, quàm in thesibus, disputationibus, ac prædicationibus, caveant ab omni censura & nota, nec non à quibusvis convitiis contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec à S. Sede recognitæ, super iisdem propositionibus judicium proferatur*.

DIS-

Digitized by Google

DISSERTATIO SEXTA.

De Theologiæ partibus.

MAgifter Sententiarum totum fuum opus theologicum in quatuor libros partitur. Libro primo agit de Deo, & quidem in primis de SS. Trinitatis myfterio. Libro fecundo differit de Angelis, de creatione hominis, ac illius lapfu. Libro tertio agit de Chrifto hominis lapfi redemptore. Libro quarto tractat de Sacramentis, quibus Chrifti redemptoris fanguis hominibus per peccatum vulneratis, ad fanitatem & vitam applicatur.

S. Thomas fuam Summam theologicam in tres partes dividit. In primâ parte agit de Deo Uno, Trino, Creatore. In fecundâ, de Deo ultimo fine, nec non de mediis, quibus creatura rationalis, aut ad illum finem perduci, aut ab eo averti poteft, virtutibus nimirùm & vitiis. In tertiâ deniq; de Deo Salvatore & Sacramentis ab eo inftitutis. Eâ methodo S. Doctor complexus eft omnia, quæ ad Deum, qui (ut fuo loco fuit dictum) eft objectum theologiæ, five in fe, five extra fe confideratum, referuntur.

Ab eo S. Doctoris ordine non difcrepat is, quem in hifce Inftitutionibus fervabimus. Octo fcilicet erunt illarum partes. Prior ea complectitur, quæ ad Deum unum fpectant; altera, quæ ad Deum Trinum; tertia, quæ ad Deum mundi Creatorem; quarta, quæ ad Deum incarnatum; quinta, quæ ad Deum authorem gratiæ; fexta, quæ ad Deum authorem legum; feptima, quæ ad Deum ultimum finem; octava denique; quæ ad Deum authorem Sacramentorum.

Digitized by Google

Octo igitur existunt harum Institutionum Theologicarum partes.

I. De Deo Uno.
II. De Deo Trino.
III. De Deo Creatore.
IV. De Deo Incarnato.
V. De Deo Authore Gratiae.
VI. De Deo Authore Legum.
VII. De Deo Ultimo fine.
VIII. De Deo Authore Sacramentorum.

Verùm cum in dissertatione præcedenti designati fuerint fontes, ex quibus hauriri debet theologia, par est, ut nunc disseramus de mediis, quibus scientiam illam adipiscamur in terris, quæ (ut scribit Hieronymus ad Paulinum) nobiscum perseveret in cœlis.

Ea verò media ad theologiam acquirendam necessaria, plura sunt. Necesse nimirùm est *primò*, ut concupiscentiæ refrænentur. Ratio est, quia corrupti mores intellectum ita excœcant, ut in iis, in quibus creaturarum amor dominatur, non rarò dicat bonum malum, & malum bonum. Impediunt quoq; ne mens attendat ad rationes, quibus damnatur objectum, cui corrupta voluntas inhæret; imò efficit, ut totus sit in perpendendis quibusdam ratiunculis, quibus honestum & licitum probetur, quod placet voluntati. Unde notum est illud adagium: *Vnusquisque judicat, prout est affectus*. Sic (inquit in suis thesibus anni 1685. pius quidam & doctus theologus) Pharisæi, quòd essent avari, de eleemosynæ præcepto malè sentiebant, irridebantque Christum de eo disserentem ad veritatis normam. Cum superbia in eis dominaretur, humilem Salvatoris doctrinam de non ambiendis primis cathedris, nec capere, nec ferre poterant. Sic (prosequitur idem author) de sobrietate rectè sentire non solent

Digitized by Google

lent potatores, nec de castitate libidinosi, nec de necessitate divinæ vocationis ambitiosi, nec de religiosâ paupertate proprietarii, nec denique de bonorum ecclesiasticorum dispensatione, beneficiorum accumulatores: *Excæcavit eos enim* (ait Scriptura Sapientiæ 2.) *malitia eorum*. In iis locum habet illud Augustini: *Lege infatigabili spargit Deus pœnales cæcitates super illicitas cupiditates.*

Necesse est *secundò*, ut theologiæ studio incumbens, charitate flagret, saltem inchoatâ; nam (ut sæpè ait Augustinus) *non intratur in veritatem, nisi per charitatem. Per charitatem pervenitur ad plenitudinem scientiæ. Si ergo in charitate proficiatis, quam diffundit in cordibus Spiritus Sanctus, docebit vos omnem veritatem.*

Necesse est *tertiò*, ut theologiæ candidatus humili vacet orationi; scilicet oratio confert in primis ad cognitionem rerum divinarum, de quibus theologia tractat. Hinc Psalmista divinam illam scientiam sæpiùs à Deo postulat: *Illumina* (inquit) *oculos meos, ne unquam obdormiam in morte*. Hinc ipsa etiam Ecclesia in suis orationibus sæpiùs per annum à Deo petit, ut fideles, *quæ agenda sunt videant, & ad implenda, quæ viderint, convalescant. Vt terrenis affectibus mitigatis, faciliùs cœlestia capiamus. Vt cogitemus te inspirante, quæ recta sunt, & te gubernante, eadem faciamus*. Inde verò colligitur, quantùm aberrent ii theologi, qui sibi videntur terere tempus, quod impenderint orationi; quasi verò inutile sit, ac noxium illud Jacobi monitum, Epistolæ Canonicæ cap. 1. *Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter.*

Necesse est *quartò*, ut theologus in diligenti studio, quod debet adhibere, rectum sibi finem proponat, suam scilicet & proximi salutem; nec ex iis sit, de quibus Bernardus serm. 36. in Cantica sic loquitur: *Sunt qui scire volunt, ut sciant, & tur-*

Digitized by Google

& turpis curiositas est . Et sunt qui scire volunt , ut sciantur ipsi , & turpis vanitas est . Et sunt item qui scire volunt, ut scientiam suam vendant , verbi causa pro pecunia , pro honoribus , & turpis quæstus est . Dare econtrà debet operam , ut ex iis sit, de quibus idem S. Pater hæc habet : *Sed sunt quoque, qui scire volunt, ut ædificent , & charitas est . Sed sunt quoque, qui scire volunt, ut ædificentur, & prudentia est.*

Necesse est *quintò*, ut theologus in iis inprimis det operam , quæ ad suam & proximi salutem magis conferunt : *Quid est autem* (ait loco proximè laudato idem Bernardus) *sapere ad sobrietatem ? Vigilantissimè observare, quid scire magis priusve oporteat . Tempus enim breve est . Est autem quod in se est , omnis scientia bona , quæ tamen veritate subnixa sit ; sed tu, qui cum timore & tremore tuam ipsius operari salutem pro temporis brevitate festinas , ea scire priùs, ampliùsque curato , quæ senseris viciniora saluti .*

Sed jam tempus est, ut Prolegomenis nostris finem imponamus, ac operi proposito admoveamus manum; lectorem interim admonentes, ut si quid, vel in hocce priore tomo, vel in sequentibus reprehensione dignum notaverit , illud pro indicto, à me jam haberi sciat, præsertim, si utique invito, exciderit, quod S. Romanæ Ecclesię fidei adversetur.

Primi Tomi Institutionum Theologicarum Finis.

Digitized by Google

Errata pro Tomo Primo.

Pag.27. lin.25. proveuiens.	lege: proveniens.
Pag. 43. lin. 19. Cresci Tresii,	lege: Crespi. Tres ii.
Pag. 55. lin. 20. opinionem probabilium.	lege: opinionum probabilium.
Pag.68. lin.7. opinionum.	lege: opinionem.
Pag.75. lin. 27. doctrinam.	lege: doctrina.
Pag.73. lin.34. signum.	lege: sinum.
Pag.82. lin.1. cap.2. nu.48.	lege: cap.4. nu. 18.
Pag.90. lin. 1. opinionem.	lege: opiniones.
Pag.99. lin. 5. judicis.	lege: juridicis.
Pag.109. lin.4. mortali.	lege: mortalis.
Pag. 117. lin. 7. liberationis.	lege: deliberationis.
Pag.147. lin.penult. Tom. 4.	lege: Tom.5.
Pag.153. lin.15. leges.	lege: lege.
Pag.155. lin. 12. vendivisset.	lege: vendidisset.
Pag.157. lin.1. Architectori.	lege: Architecto.
Pag.159. lin. 10. necesse.	lege: necesse est.
Pag.174. lin. 5. legem.	lege: legum.
Pag.184. lin.12. vigorosi.	lege: rigorosi.
Pag.194. lin.19. est.	lege: ratio autem quia iste potest repetere, est.
Pag.226. lin. 5. consumatur.	lege: consumantur.
Pag.227. lin. 28. lucrum ea.	lege: lucrum ex.
Pag.231. lin.36. Tom.5.	lege: Tom.6.
Pag.247. lin.38. quodlibet.	lege: quolibet.
Pag.260. lin. 1. conventu.	lege: convento.
Pag.263. lin. 5. computari.	lege: computare.
Pag.269. lin. 26. fructuum.	lege: fructum.
Pag. 270. lin.4. licito.	lege: lucro.
Pag.278. lin. 1. Societatem.	lege: Societates.
Pag.278. lin. 34. serventur.	lege: servetur.
Pag.291. lin. 37. contrarium.	lege: contrariam.
Pag.320. lin.10. possint.	lege: possunt.
Pag.332. lin.25. centusilum.	lege: centuplum.
Pag.334. lin.12. æqualitate.	lege: æquitate.
Pag.335. lin.20. quis eas.	lege: qui eas.
Pag.336. lin.37. quacumque.	lege: quamcumque.
Pag.338. lin. 19. rerum.	lege: reum.
Pag.339. lin. 36. fortis.	lege: foris.
Pag.344. lin.8. tenetur.	lege: tenetur-ne.
Pag.347. lin.25. quæ judicii.	lege: quæ judici.
Pag.348. lin.30. casu depositarius	lege: casu si depositarius.
Pag. 351. lin.35. depositatum est.	lege: depositi actum est.
Pag.353. lin. 14. non debeat.	lege: non debet.
Pag.355. lin.10. rectè commodatio.	lege: rectè commodati.
Pag.362. lin. 23. Hæc posito.	lege: Hoc posito.
Pag.365. lin.34. polliceretur.	lege: pollicetur.
Pag.370. lin.18. ex taxa rei.	lege: ex natura rei.
Pag. 373. lin. 34. ne quodcumque.	lege: ne quemcumque.
Pag.381. lin. 32. alii casu.	lege: alii casus.

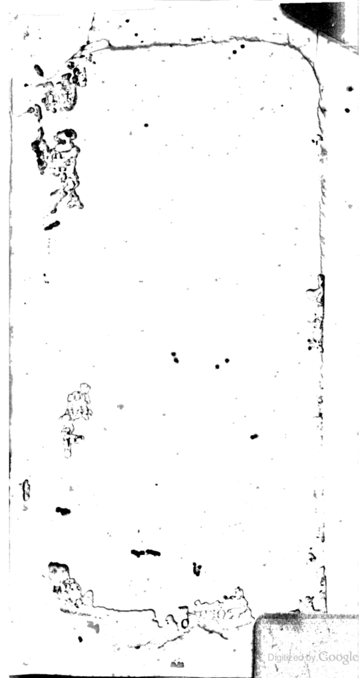
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

005678008

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google